

BİR BÜYÜKELÇİNİN DÜŞÜNCE DÜNYASI

BİR BÜYÜKELÇİNİN DÜŞÜNCE DÜNYASI

YAZAN
Aydın NURHAN

İSTANBUL

TASAM YAYINLARI,

İSTANBUL, Aralık 2013

ISBN: 978

Graphic design: Creatica

Baskı: Mavi Ofset

Balaturka Binası, Akçin Sokak, No. 3, Fener-Balat, 34087 İstanbul, TR

Tel: +90 212 635 6151 (pbx) Faks: +90 212 532 5882

www.tasam.org • e-mail: tasampublications@tasam.org

İlk Basım 2013

BİR BÜYÜKELÇİNİN DÜŞÜNCE DÜNYASI

BİR BÜYÜKELÇİNİN DÜŞÜNCE DÜNYASI

Yazan

İstanbul: Tasam Yayınları, 2012
464 s. 14x21 cm (Tasam Yayınları)
ISBN: 978

İÇİNDEKİLER

ÖZGEÇMİŞ.....	7
ZEVK İÇİN OKUMAK	9
ZEVK İÇİN YAZMAK.....	15
FAHRİ DOKTORA ŞÜKRAN KONUŞMASI	21
GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE STRATEJİK ARAŞTIRMA KÜLTÜRÜ.....	33
EKONOMİK KÜRESELLEŞME VE TÜRKİYE	47
YÖNETİCİLİK	63
GLOBALİZM, AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ VE TÜRKİYE	81
GLOBAL EKONOMİ ORTAMINDA NAHÇIVAN VE TÜRKİYE – EKONOMİK TİCARİ İLİŞKİLER	91
GÖZLEM; EKONOMİK POLİTİK GAZETE (MAKALELER)	99
SUUDİ ARABİSTAN CİDDE RADYOSU KONUŞMALARI	167
TÜRKİYE 1988 (DENEMELER)	173
BURJUVAZİ.....	239
ASALET.....	245
DİPLOMASİ	251
HIZLANAN TARİH	257
DOGMA VE PRATİK	261
AŞİRET DEMOKRASİSİ.....	265
AVRUPA BİRLİĞİ.....	271
BAYRAM VE HOŞGÖRÜ	277
İLK PROGRAM	283
TRANS-ATLANTİK ÇATIŞMA ARASINDA İSLAM	287
İSLAM, BİLİM VE TEKNOLOJİ.....	291
BOŞANMA	297
DİN VE DEVLET	303
DÜNYA DİKTASI	309

İSLAM DÜNYASI VE EĞİTİM.....	313
EKONOMİK İSTİHBARAT	319
GENÇLİK VE AİLE.....	325
GLOBAL AHLAK	331
GLOBAL EKONOMİ	335
HAC.....	343
İNSAN HAKLARI VE İSLAM DÜNYASI.....	347
İSLAM KONFERANSI ÖRGÜTÜ	355
İKÖ ZİRVESİ	361
İSLAM VE ÇEVRE.....	365
İSLAM VE KÜRESELLEŞME.....	371
İSLAM VE TERÖRİZM.....	377
İSLAMA SALDIRILAR.....	383
İSRAF VE ÇEVRE	391
KAPİTALİZM VE ŞANTAJ.....	399
MEDENİYETLERARASI DİALOG.....	405
MEDYA SAVAŞLARI.....	411
MODERNİZM, POSTMODERNİZM VE İSLAM.....	415
MÜSLÜMAN AZINLIKLAR I	421
MÜSLÜMAN AZINLIKLAR II.....	425
NEO-FEODALİZM	429
SANAT	435
SAVAŞ	441
SOSYAL GÜVENLİK	447
STRATEJİ	453
SUUDİ ARABİSTAN	459

Aydın Nurhan

T.C. Akra Büyükelçisi

Büyükelçi Aydın Nurhan 1949 yılında Türkiye’de doğmuştur.

Tarsus Amerikan Koleji ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olan Aydın Nurhan Dışişleri Bakanlığına girmeden önce Ankara Barosuna kayıtlı olarak Avukatlık yapmıştır.

Büyükelçi Nurhan, Azerbaycan, Avusturya ve Avustralya’da Başkonsolosluk, İslam İşbirliği Örgütünde Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü ile, Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanvekilliği görevlerinde bulunmuştur. Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı kuruluşundada yer alan Büyükelçi Nurhan, kariyerinin erken yıllarında Suudi Arabistan, Hollanda, Almanya ve Amerika Birleşik Devletlerinde de görevlerde bulunmuştur.

Diplomatik kariyeri dışında gazete yazarı, radyo program yapımcısı ve spikeri ve Üniversite öğretim görevlisi olarak da faaliyetlerde bulunan, fahri doktora sahibi Büyükelçi Nurhan’ın ana ilgi alanı “küreselleşme” olup, bu alanda çeşitli konferans ve makaleleri bulunmaktadır.

Nurhan’ın konuşma ve yazıları Türk ve ABD basınında yer almış, **“Gelişmekte olan Ülkelerde Stratejik Araştırma Kültürü”** adlı makalesi **“Türkiye’de Stratejik Düşünce Kültürü ve Stratejik Araştırma Merkezleri: Başlangıcından bugüne Türk Düşünce Kuruluşları”** adlı kitapta yayınlanmıştır.

Aydın Nurhan evli, iki çocukludur.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

ZEVK İÇİN OKUMAK

07 Nisan 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz “zevk için okuma tekniği”.

Kutsal Kitabı “oku” emriyle gelmiş insanlara ilginç gelebilir diye düşündüm bu konuyu.

Belki bilirsiniz, çeşit çeşit okuma var. Öğrencilikte zorla ezber için okuma, gençlikte güç kazanma veya etrafa caka satmak için ansiklopedik bilgi edinme, sonra anlamak için okuma, emeklilikte de zevk için, anlamamak için okuma var.

Okuma yöntemlerinin dersleri, profesörleri, kitapları var, onun için iddialı bir işe kalkışmayacağım. Ama ben size bugün kendi yöntemimden, yani zevk için olanından, anlamamak için okumaktan bahsetmek, bu konudaki kişisel tecrübemi bir nebze sizlere aktarmak istiyorum.

Gelin işe önce kitap seçiminden başlayalım.

Bazı insanlar eve süs eşyası olarak veya gösteriş için alır kitabı. Bu çok güzel birşey. Alan insanın çocukları veya yakınları belki bir gün ilgi duyarlar. Teşvik edin bu gösteriş meraklılarını. Böylece bu insanlar basın sanayiimize de katkıda bulunmuş olurlar.

Bir diğer grup, biraz okuyan, ama sistemsiz okuyan gruptur. Her telden kitap alırlar. Bir başka grup ise ihtisas okuyucularıdır. Aradıkları sorulara yanıt verecek kitaplara odaklanırlar. Bu tiplerimizi sizler de istediğiniz gibi arttırabilirsiniz.

Şimdi diyelim kitapçada kitabımızı elimize aldık, önce kitapçada kahve satılıyorsa kahvemizi alırız. Bir yandan kahvemizi höpürdetirken, diğer yandan kitabımızın arka kapağına ve kılıfta yazılar varsa onlara gözatarız. Sonra içindekiler bölümü, sonra önsöz ve sonra da sayfalarda gezinmek olmalı yapacağımız şey.

Eve geldik, en önemli şey oturuş şekli ve ışıktır. Vücut ve gözler mümkün olabildiğince rahat olmalıdır. Özellikle ışığın sol arkadan gelmesinde yarar vardır. Lambanıza mümkünse ışığı azaltıp çoğaltan bir “dimmer” takın. Uzun ve oynak boyunlu lambalar da ışığı istediğiniz zaviyeden verebilmenizde yararlı olurlar.

Sonra aktif okuyucular için okuma kalemi gerek. Bu üstten basmalı 0.5 kalınlığında 2B yumuşak uçlu otomatik kurşun kalem olmalı. Kitap kurşun kalemle, bastırılmadan işaretlenmelidir. Mürekkep asla kullanılmamalıdır işaret için. Bu, kitaba saygısızlıktır. Sonra yatarken okuduğunuzda tükenmez kalem zaten yukarı doğru işaretleyemez, mürekkebi biter. Ben şahsen ilkokul çocukları için satılan cicili bicili 10 santim uzunluğunda minicik üstten basmalı otomatik kurşun kalemler var, onlardan kullanıyorum. Bu kalemler kitabın arasında bırakılıp sayfa ayırıcı olarak da görev yapıyorlar.

Evet Aziz Dinleyicilerim,

Bu girişten sonra isterseniz başlayalım okuma tekniğimize.

Ama tekrarlayalım, benim anlatacağım zevk için, lezzetiyle okuma tekniği.

Yani öğrenciler ve araştırmacılar için değil, bunu baştan söyleyeyim. Onlar için zaten bu işin ayrı ilmi var, okulu var.

Evet.

Zevk için okumak, aynen gurme gibi, lezzetli yemekten anlamak, damak tadına sahip olmak gibi bir sanattır.

Herkes beceremez, bu meleke zamanla kazanılır. Hatta bu meleke kazanılırken yaşam için gereken zihni disiplin bile elden gidebilir, belki de zararlı olabilir, belki emekliler ve sanatçılar dışındaki dinleyicilerimiz kulak verme-

meli diyeceklerime, onları baştan çıkarmış olmayalım. Çünkü biz burada anlamamak tekniğini anlatacağız.

Halbuki aktif insanın hayatta ezberlemesi, hafızasında sıkı sıkıya tutması gereken bilgiler vardır. Bunlar okulda ve işyerinde sık sık kendilerinden istenecektir.

Özellikle geri ülkelerde amirler, öğretmenler, vb. yeterince mücehhez olmadıklarından görevlilerden, öğrencilerinden fikir değil, bilgi isterler. Fikir verenleri sevmeyiz, ukala sayarlar. Memur için en güvenli şey bilgi ezberleyip onları amirlere çabucak ezbere sıralamaktır. Ha bu bilgi iki dakika sonra ne verenin, ne de alanın ezberinde kalmış.. Ama yaldızlı bir ezber sunuşu sonunda amirler “Bu arkadaş konusuna hakim” derler, o anda birkaç terfi bile kazandırabilir bu ezbere bilgi..

Geri cemiyetler ezbere bilgiye önem verdikleri için insanlar ansiklopedik bilgi ezberine yönelirler. Toplum içinde bu bilgileri sıralayıp ne kadar “kültürlü” olduklarını anlatmak isterler. Halbuki **kültür ezbere bilgi değildir, beyinde eritilmiş, unutulmuş bilgilerin toplamıdır.**

Her ne ise.. Geri toplumlarda gerek cemiyet içinde kabul görmek, gerek iş hayatında yükselmek için bilgisayara rakip olup beyne data yüklemek hala geçerli yöntem, hayatta başarılı olmak istiyorsanız henüz bizim zevk kulübümüze gelmeyin.

Evet Aziz Dostlarım,

Bu girizgahtan sonra hala bizimle kalan dostlarla haydi gelin şimdi birlikte zevk alemine yelken açalım.

Öncelikle, hayatta en sevdiğiniz alan ne ise o alanda kitap alın. Merak ettiğiniz alanda kitap alın. Merak eden öğrenir, zevk alır.

İkinci husus, kitap kutsaldır, onu incitmeden tutun. Sayfaları geriye ittirip cildini kırmayın. Parmaklarınızı yalayıp sayfayı ortasından ittirmeyin. İşaret parmağınızla tepeden hafifçe ayırın, sayfa gelir. Alışık değilseniz de bu adeti kısa sürede edinebilirsiniz.

Kitabı ağzınızla değil, gözünüzle okuyun. Aktif okuyucu olun. Aktif okuyuculuk işaretlemekle olur. Yani biraz evvel dediğim gibi elinizde minik, yumuşak uçlu, 0.5 kurşun kaleminiz hazır olsun. Çok çok önemli kelimelerin altı hariç, sakın yazıların altlarını çizmeyin. Bu kitabınızı karalama defterine

döndürür. Kitaba saygısızlık olur. Onun yerine önemli yerleri hafifçe parantez içine alın. Şimdi.. Eğer ilk kez karşılaştığımız ilginç bir konuyu okuyorsanız herşeyi parantez içine almaya meyledersiniz. Hakim olduğunuz konuda kitap okuyorsanız, paranteze alınacak önemde orijinal fikirler azalır.

Bir de bazı yazarlar vardır, hiç dolgu malzemesi kullanmazlar, lüzumsuz hiçbir cümle, hatta kelime yoktur yazılarında. Mecbur kalırsınız neredeyse tüm sayfaları parantezle, yıldızlarla donatmaya. Yoğun fikirle bombardıman eder yazar sizi, bu tip yazıların her cümlesinde durup tefekkür yapmanız gerekir, yorulursunuz. Bu tip kitaplar için ileri düzeyde okuyucu olmanızda yarar vardır. Yoksa soğuyabilirsiniz okumaktan.

Avrupalı ve Doğulu yazarlarda dolgu malzemesi ve edebiyat daha fazladır. Amerikalılar doğrudan fikre kitlenir, en yoğun ve net şekilde koyarlar fikirlerini. ABD eğitim sistemi de lüzumsuz fazlalıklara yer vermez. Özellikle bilimsel kitaplarında fazlaca edebiyat bulunmaz.

Konumuza dönersek, önemli yerlerin satır sonuna çek işareti, daha önemli ise yıldız koyabilirsiniz, çok önemli fikirlerde üç yıldıza kadar çıkabilirsiniz. Hayret ve dikkat için ünlem, anlaşılmayan ve/veya inanmadığınıza soru işareti, tarif için T, Biyografi için B, istatistik için İ harfi koyabilirsiniz. Bunlar benim yıllar içinde geliştirdiğim kişisel işaretlerim.

Haa, ben bu işaretleri koyduktan sonra geri dönüp bir daha bakıyor muyum o satırlara? Neredeyse hiç bakmadım okuduğum kitaplara ikinci kez. Ama bu işaretleri koymak fikirlerin kafama yerleşmesine yardımcı oluyor. Haberim olmadan tam dikkat konsantrite olduğumun göstergesi bu her satırda güzel fikir arayıp bulmak. Onları işaretlemek, yıldızlamak da güzel fikir bulma heyecanının göstergesi. Sevincimin, hayretimin ifadesi. Yani bu okuma tekniği mutlak yoğunlaşma tekniği. Fikirleri yudum yudum içme tekniği..

Koyduğum işaretler aktif tepkimin, fikirleri çok iyi algıladığımın göstergesi oluyorlar. Belki 3 dakika sonra unutuluyorlar ama zihnin gerisinde, kültür hamurunun içinde yerlerini habersizce alıyorlar. Tamamen unutulmalar da yıllar sonra başka bir fikri okurken veya dinlerken en azından o fikir veya bilginin doğruluğundan hemen şüphe sinyali gönderiyor şuuraltı. Yani mutlak şüpheli oluyorsunuz, kendi bilgilerinizin doğruluğuna bile karşı. Hatta bu duygu okadar ileri gidiyor ki, iyice bildiğiniz bir konuda birisi yanılıyorsun dediğinde kesin yanıt veremiyor, ama eve gidip o konuyu bir kez daha okumaya can atıyorsunuz. Başkasına iddia için mi? Asla.. Bizim dünyamız o dünyadan uzak. Kendimizden şüphemizi gidermek için yalnızca..

Aziz Dostlarım,

Şimdi de gelelim okurken beynimizde neler olup bittiğine. Önce okurken düşünmeye başlarız. Yazarın gerçek mesajını en iyi, dostane niyetle anlamaya çalışırız. Onunla kafamızda kavga etmeyiz. Yoksa takip eden cümleleri anlamadan okumuş, atlamış oluruz. Tartışmalı fikirlerin yanına soru işareti koyup geçeriz. Ama kitap Türkçe ise ve yazar Öztürkçe-Osmanlıca kavgasına taktırmışsa yandınız. Berbat eder o güzelim fikir ziyafetini.

Neyse.. Gerçek bir felsefe anında kitabı kapatıp düşünmeye başlarız. Sonra tekrar devam ederiz. Ama asla fikir ezberlemeyiz. Kavramlar beynimizde darmadağın olur. Sonra bu paramparça kavramları beynimiz kendi kimliği ile yoğurur, kişiliği içinde eritir, kendisi ile uyumlu hale getirir. Yani suda eriyen şeker gibi olur yeni fikirler beynimizde. Ve kişiliğimizle ahenk içinde bizim olur yeni fikirler.

Bakin sizlere ezber bilgi ile fikir arasındaki farkı şöyle anlatayım. Bilirsiniz çok büyük edebiyatçılar vardır. Bunlara bir anda edat, zarf nedir diye sorarsanız belki unutmüşlardır bile. Neden? Zira bu kelime ve kavramlar vaktiyle zihinleri disipline etmek için gerekli araçlardı. Görevlerini yerine getirdiler, kurallar, sistematikler beyinleri düzene soktu, bunlar da unutuldu gitti. İşte kültür de böyle birşey. Bilgi başlangıç için yararlı bir veri. Ama uzun vadede kimlik içinde eriyip insanın kendi kişiliğine dönmek kaydıyla.

Eğer ezberde takılır kalırsanız çift, hatta çok kimlikli olursunuz. Beyninizde yanyana, birbiriyle ilgisiz, uyumsuz, parça parça, yama gibi, çatışan, farklı bilgi ve fikir grupları oluşur. Ezbercilik bu nedenle çok zararlıdır, insanın kendisiyle barışık bir kimlik oluşturmasını önler.

Lezzetli okumak için ezberi mutlaka aklımızdan defetmeliyiz. Lezzetli okumak özgürce, sorumsuzca okumaktır. Okumuş olmak için okumaktır. Lezzeti için, tadı için okumaktır. Dikkatsizce okumaktır. kimseye hesap vermek, bilgi göstermek, güç gösterisi veya aferin almak için olmayan okumaktır. Merak edip cevabı bulduğunda, veya bir yaratıcının cümleleri hatta tek kelimesi karşısında büyülenip orgazm benzeri zevk almaktır.

Lezzetli okumada beyin ezberlemek için zorlanmaz. Okuyup geçersiniz. Lezzetli okumada Hızlı Okuma Tekniğine de gerek yoktur. Yemek gibi, lezzetli okumada da acele olmaz. Zevkle, sindire sindire, işaretleyerek gidersiniz, bu da beyninize gerekli sinyalleri gönderir. Beyniniz hiç yorulmaz. Haa, zamanla bazı fikirler ve kelimeler karşınıza artan sıklıkta çıkmaya başlar, dikkatinizi

çekerler. İşte o durumlarda merakınız uyanır, bu kelime ve fikirler üzerinde daha bir durmaya başlarsınız, zaman içinde de bunlar sizin malınız olur, bilinçli fikirleriniz, hatta ideolojiye varan katılımda kimliğiniz olur. Ama ezber değil, zamanla yoğrulmuş olarak geliştikleri için artık orijinal hallerinde değil, kişiliğinizle yoğrulmuş size ait fikirlerdir, fikri kişiliğinizin kimyasıdır artık bu fikirler.

Evet Aziz Dostlarım,

Size kısaca kendi tecrübemi aktarmaya çalıştım. Her insan kendi içinde bir hazine, kendi içinde bir kozmos. Kimbilir sizlerde ne tecrübeler, ne fikirler var. Bu tecrübelerimizi insanlarla paylaşmayı mezara götürmek bize yasak. Şifahi toplumlar bunu sözlü yapmaya kalkıyorlar. Ama akıl bedava, alıcısı yok. Halbuki yazan ve okuyan toplum olmalıyız. Nasıl başlamalı? Lezzet için, Sorumsuzca okumakla başlayabiliriz işe. Kitabımızı okurken şerhedelim, kenara aklımıza geliveren fikir kıvılcıklarını kaydediverelim.. İşte bu an tefekküre, yazarlığa emekleme başlangıcıdır.

Ve kitap bittiğinde, derkenar ünlemleriyle, yıldızlarıyla, soru işaretleri ve şerhleriyle artık sadece yazarın değil, onunla ortak olarak sizin de eseriniz olmuştur.

İşte bu kitabı kimseye ödünç vermeyin. Zira tek nüsha ve sizin eseriniz. Siz artık minik bir yazar, minik bir düşünürsünüz.

Belki de ruhunuzda uyanmayı bekleyen dev bir yaratıcıyı, bir dehayı dürtüklediniz?

Kalın sağlıklıca.

Suudi Arabista Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

ZEVK İÇİN YAZMAK

Mart 2004

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Zevk İçin Yazmak.

Bilmem hatırlar mısınız?

Geçtiğimiz yıl “Zevk İçin Okumak” konulu bir konuşma yapmıştım.

Şimdi de sizlere Zevk İçin Yazmayı anlatmak istiyorum.

Bilirsiniz, okumak gibi yazmak da çeşit çeşit.

Öğrencilikte zoraki yazılır, memur olunur zoraki yazılır, toplumsal sorumluluklarımız vardır, zoraki yazılır, vs.

Sonra psikolojik ihtiyaçtan yazılır, hatırat veya mektup, ve şimdi internet mesajlaşması gibi.

Daha sonra meslek olarak yazarlık vardır, ekmeç parası için yazılır.

Ama bir de zevk için yazmak vardır.

Bu girişten sonra ben şimdi sizlere kendi tecrübemi aktarayım.

İnsanlar biz diplomatları elde kadeh sürekli eğlenen sosyete sanırlar. Halbuki diplomatlar, istisnalar dışında nezih aile hayatı olan, mecburi resepsi-

yonlar dışında evinden çıkmayı sevmeyen, kısıtlı maaşlarıyla çocuklarını en iyi okullarda okutma çabası içinde, aile yaşamına önem veren mazbut insanlardır.

Diplomatlar ailelerine düşkündürler, zira yalnızdırlar. Hakimler gibi, diplomatlar da göçmen kuşlar gibidirler. Köylerinden, kentlerinden, akrabalarından, dostlarından koparılmış, dünyayı dolaşan garip kuşlardır.

Bu yalnız kuşlar her gittikleri yerde yeni dostlar edinmeye çalışır, bir kaç yıl sonra yine göçmek zorunda kalırlar. Ve zaman içinde yalnızlığa alışır, yalnızlığı sevmeye mecbur kalırlar.

Ve bu yalnızlık onların çocuklarına da sirayet eder.

İşte aziz dinleyicilerim, diplomatlar ve eşleri bu nedenle, mecburen kitaplarla dost olurlar.

Okudukça kafaları dolar, bir gün gelir, Mevlana'nın "dol ki boşalası" dediği gibi kafalarında oluşan fikirleri kağıda dökme, çılgınlıklarını duyurma ihtiyacı duyarlar. Çoğu diplomat bu patlamaları emekliliğe kadar saklamak zorundadır. Fakat bazen diplomatlar bir süre meslekten izinli olarak memurluk dışında çalışırlar, işte o sırada benim gibi özel olarak yazma şansını yakalarlar.

Peki ben yazmaya nasıl başladım?

Özellikle gençlerimiz için baştan alalım sertivenimizi.

Önce kısa kısa hatırat yazmaya başladım. Dertlerimi, yalnızlık çılgınlıklarımı beyaz kağıda döktüm, beyaz sayfalar bana dost oldu. Bir süre sonra günlük olayları, yaşadığım tecrübeleri yorumlamaya başladım.

Daha sonra okuduğum kitaplardan aldığım güzel fikirleri de sayfalarımın misafir edip onları da yorumlamaya başladım.

Burada süreçte dikkatinize getirmek istediğim husus, yazılarımda hatalara hiç dikkat etmeyişimdi. Kalemime gelesiye yazıyordum. Yani mutlak hata yapma özgürlüğü içinde idim. Canım isterse yazıyordum, istemezse yazmıyordum. Cümlelerim hatalı olmuş, düzgün olmuş, umursamıyordum. Zira kimseye verecek hesabım yoktu.

Ama zaman içinde farkettim ki, haberim olmadan bir tarz geliştirmişim. Sürekli okumak ve yazmak, haberim olmadan cümlelerimin düzelmesine de yolaçmış.

Sonra bir gün geldi, ünlü şair ve entelektüel Attila İlhan'a kültür konusunda geliştirdiğim bir fikrimi gönderdim. Yazımı önce Milliyet gazetesinde

makalesine aldı, sonra “Ulusal Kültür Savaşı” kitabına koydu, ve bana fikrimi geliştirip kitap yapmam tavsiyesinde bulundu.

Evet Aziz Dostlarım,

Görüyorsunuz okuyup yazmaya başladığınızda olaylar nasıl gelişiyor. Sonra ben “Türkiye 1988 – Nereden, Nerede, Nereye” adlı bir deneme yazdım ve bu kitapçığımla yaklaşık 2000 dostuma okuttum.

Şikago’da görevli olduğum sırada ziyaretime gelen bir dostum kitapçığımla okuduktan sonra İzmir’de yayınlanan “Ekonomik Gözlem Gazetesi”ne Amerika’dan makaleler göndermemi önerdi.

Ve ben Şikago’dan müstear isimle bedava makaleler yazmaya başladım, böylece gazeteciliğe adım atmış oldum. Bu dost anlaşması ile ben yazarlık tecrübesi kazandım, gazete de yazar kazandı.

Sonra da malum, İslam Konferansı ile Cidde Radyosu arasında varılan mutabakat uyarınca seve seve sizinle birlikte olduğumuz radyo programcılığına başladım.

Sevgili dostlar,

Bu hikayemle niçin vaktinizi aldım, herhalde anladınız.

Yazarlık nereden nasıl başlıyor, size bu süreci vermeye çalıştım, belki özellikle gençlerimiz arasında zamanla yazarlığa soyunmak isteyenler olur, tecrübelerimi aktarayım dedim.

Şimdi gelelim, profesyonel gazeteciliğe.

Gazetede sütun kıymetlidir. Bu nedenle sizi sürekli olarak ikaz ederler, kısa yaz, gazetede yer yok derler. Bana bu tarz ikaz pek gelmedi, zira ben cümle süslemeyi hem beceremiyorum, hem de sevmiyorum.

Atalarımızın “efradını cami, ağyarını mani” yani “gereken herşey, gereksiz hiçbirşey” şeklinde özetleyebileceğimiz sözüne uyarak makalelerimde gerekli olanı en kısa şekilde yazmaya, cümlelerimi gereksiz dolgu maddelerinden korumaya çalışıyorum.

Ama radyo konuşması yapacaksanız, sizden bunun tam tersi bekleniyor, 10 ila 30 dakika konuşmanız gerekiyor. Bilenler bilir, bu epey çetin bir iştir.

Aslında gazete makalesinin de, radyo konuşmacılığının da kendilerine göre çok zor tarafları vardır, ve zorluk kişinin yapısına göre değişir. Mesela

benim gibi fikirleri öz haline getirip kısacık bir metinde anlatmayı seviyorsanız kısa gazete makaleleri yazmak kolay gelir.

Ama örneğin, özellikle edebiyat okuma kültüründen geliyor iseniz, o zaman yazılarınızı güzelce süsler, sayfalarca yazabilirsiniz.

Eğer edebiyat yapmazsanız, 20 dakikalık bir radyo konuşması 6 ila 8 sayfalık küçük bir tezdir, kısa bir konferanstır. 8 sayfalık fikir yazısı yazmak, entelektüel ahlak sahibi bir yazar için ciddi, sorumlu ve zor bir iştir.

Evet Aziz Dostlar,

Özellikle yazarlığa bir süre ara verip okumuş, tefekkür etmiş ve sonra tekrar yazmaya başlamışsanız beyninizde olgunlaşmış, topluma taşımak istediğiniz yeni fikirleriniz, ikazınız, hatta çılgılığınız vardır, bunlar beyninizden beyaz kağıda kendiliklerinden taşar, yumuşacık dökülürler.

Zamanla birikiminiz azalır, gün gelir, zorla konu yaratıp yasak savmak için yazmaya başlarsınız. Bu dönemde eğer ahlak sahibi iseniz gidip ansiklopedi ve arşiv karıştırır, bilgi makalesi yazarsınız. Aslında bu tip yazılar yavandır, pek zevkli olmaz, zira fikirleriniz henüz olgunlaşmamıştır, tez haline gelmemiştir, ısmarlama, zorlama fikirlerdir kağıda dökülen.

Topluma ille de transfer etmek istediğiniz, sizden fıskıran, engelleyemediğiniz, tutkulu bir mesaj, kısacası tez değildir yazdıklarımız.

Tezler, entelektüel orgazm diyebileceğimiz, durdurulamayan, ruhumuzdan üfürdüğümüz fikirlerimizdir. Bu fikirler kağıda öyle dökülür ki, insan onları boşaltınca rahatlar, büyük bir mutluluğa erişir. Ve kağıda dökülen eser, bir kadının doğum sancısından sonra dünyaya getirdiği yavrusu gibidir.

Aydın'ın engellenemeyen bu tutkusu, verdiği muhteşem zevkten sonra, aynı yasak ilişkide olduğu gibi, onun başına büyük dertler de açabilir.

İşte zevk için yazmak budur, insan tatmini bundan alır.

Bu noktada sizlere Mozart'ın hayatını anlatan 7 Oskar ödüllü "Amadeus" filmini hararetle tavsiye ediyorum.

Mozart'a bir opera sipariş edilir, kaparosu verilir, operanın sahnelenmesine kısa bir süre kalmıştır, fakat ortada ne nota, ne de hazırlık vardır. Alacaklılar kapıya dayanınca Mozart "opera hazır" der. Notaları göster derler, işaret parmağıyla başını gösterir, işte burada der.

Aslında melodiler zaman içinde beyninde şekillenmiş, olgunlaşmış, kağıda dökülecek hale gelmiştir. Artık oturup yazılverecek hale gelmiştir koca opera. Ve nitekim de kısa sürede yazılır, ünlü “Sihirli Flüt” operası böylece doğar.

Bu örnekle sizlere anlatmaya çalıştığım husus o ki, sanat eseri, önce sanatçının beynine bir çekirdek olarak düşer, zamanla filizlenir, olgunlaşır, ve nihayet meyvenin olgunlaşıp daldan düşmesi gibi beyinden kağıda makale, roman, resim, şiir veya nota olarak dökülür. Ve eser doğduğunda doğum sancısı da biter.

Bu anlattıklarım tabii ideal sanat için, lezzet için.

Ama gerçek yaşam böyle değil.

Dünyada belki yüzbinlerce insan para için, ekmeğini kazanmak için sanat yapmak zorunda. Ve mesela pek çok ülkede gazete yazarları her gün bir konu bulmak ve mecburen yazmak zorunda.

Gerçekte ise, hiç bir beyin her 24 saatte bir orijinal fikir üretmez. Her Allah’ın günü insanın ruhunda saplantılı, ille insanlığa taşırılmak istenilen bir fikir oluşması ne mümkün? Hele hele bu fikrin orijinal olması?

Peki ozaman ne oluyor?

Ekmek parası için esnaflık oluyor yazarlık.

O nedenle Batılı ülkelerde sütun yazarları hergün yazı yazmıyorlar. Hergün yazabilenler ise gerçekten olağanüstü beyinler. Sürekli takip ediyorum, onlar bile hergün orijinal olamıyorlar.

Aslında aynı sorun üniversite profesörleri için de geçerli. Öğretim üyeleri de zamanla kendilerini yenilemezlerse, lise öğretmeninin eline tutuşturulan kiptan ders anlatması gibi monotonlaşıyor, işi esnaflığa vuruyorlar.

İşte bu sorunun çözümü için Batı üniversitelerinin “sabbatics” denilen güzel bir geleneği var. Yani bir profesörün bilgileri eskimiş, yaratıcılığı körelmiş, kendisini tekrarlamaya başlamış ise, üniversitesi ona izin veriyor, başka bir üniversiteye tam maaş misafir oluyor, emrine sekreter ve kütüphane veriliyor, o da canı ne isterse o alanda sessiz sakin araştırma yapıp hem yalnızlık içinde hayat muhasebesi yapıp kendisini dinliyor, hem de yeni bir boyut kazanıp, beynini tazelemiş, yenilemiş oluyor.

İşte gazetecilik de böyle. İnsan uzun süre okuyup birçok fikir geliştiriyor, sonra belki bir iki yıl bu fikirlerini topluma zevkle sunuyor. Sonra içinden

tutkulu olarak fışkıran fikirler bitince işi esnaflığa vuruyor. Bu noktada insanın yazmaya ara verip tekrar çok okumaya, yepyeni, orijinal fikirler geliştirmeye ihtiya ı oluyor.

Ama ekmek kavgası, ne gazetecinin buna gücü yetiyor, ne de gazete bu lüksü kaldırabiliyor. Onun için de fakir ülkelerde gazete makaleleri Batı  lkelerinin etkinlik ve orijinallikine erişemiyor.

Evet sevgili dostlarım,

Belki konuşmamın gelişinden anladınız, ben de bir sabbatics yani tefek r dönemine ihtiyaç duymaya başladım.

Yıllar içinde beynimde biriken mesajları boşaltıp rahatladım. I imde bir Şey kalmadı. Şimdi artık yeniden dolma zamanı.

Sizlere veda ederken bir borcumu yerine getirmeme izin verin, yaklaşık birbuçuk yıldır yaptığım konuşmaların hişbiri sansür edilmedi, kelimesine dokunulmadı. Bu nedenle Suudi Arabistan Radyo Kurumuna minnet ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Ben de onların güvenine onurlu bir yanıt vermeye, bir Türk diplomatının sorumluluğuyla ülkelerimiz ve halklarımız arasındaki muhabbetin artmasına karınca kaderince katkıda bulunmaya çalıştım.

Bu  abalarımnda bana yardımcı olan, radyo programcılığını öğreten Türkçe Yayın Dairesi Başkanı Cihat Reşat beyefendiye de minnet ve Őukranlarımı sunuyor, hepinizi Allah'a emanet ediyorum aziz dinleyicilerim.

Nahçıvan Özel Üniversitesi

FAHRİ DOKTORA ŞÜKRAN KONUŞMASI

Aydın Nurhan

T.C. Melburn Başkonsolosu

30 Haziran 2010

Muhterem Rektörümüz,

Sayın Başkonsolosumuz,

Aziz Hocalarım, Sevgili Öğrenciler,

Bundan on yıl önce Nahçıvan'dan ayrılırken bir vasiyette bulunmuştum. Birgün emr-i Hak vaki olduğunda ebedi istirahatgâhım Nahçıvan toprağı olsun demiştim. Bukadar sevdiğim aziz Nahçıvan'ımıza beni tekrar davet eden vefakar ve muhterem Rektörümüze ve aramızda bulunan sayın Başkonsolosumuza huzurlarınızda teşekkürü borç biliyorum.

Aziz Hocalarım,

Şubat ayında Nahçıvan Başkonsolosluğumuzun telgrafıyla Üniversitenizin bana Fahri Doktora verme kararını öğrenince hayatımın en duygulu anımı yaşadım, yanaklarımdan aşağı mutluluk yaşları süzüldü, emekliliğe hazırlandığım bir sırada, vefalı Azeri kardeşlerimden ömrüm boyunca bana verilmiş olan, ve verilebilecek olan en büyük hediyeyi almıştım.

O an beni, yıllar öncesine, Şikago'ya götürdü. Şikago'da tanışıp dost olduğum büyük tarihçemiz, büyüğüm Halil İnalcık'ın, kitabını benim için imzalarlarken kapağa yazdığı "mütefekkir diplomatımıza" kelimelerini hatırladım ve Üniversitenizin kararını büyük ihtiramla karşıladım.

Ben doğduğumda bir hafta isimsiz kalmışım. Rahmetli babam benim için uzun süre isim aramış, sonra büyük bir sevinçle anneme koşup “buldum, oğlumun adı AYDIN” demiş. Babam ilim adamı olmamı çok isterdi. Ben de ona layık olmak için akademisyen olmayı istedim, kaderin cilvesi, diplomat oldum.

Bilirsiniz dinimizde güzel bir söz vardır; Allah dünya malını isteyene vermiştir. Ama ilmi, kendi seçtiklerine vermiştir.

Sizler, tanrının özenle seçtiği ilim adamları, beni aranızda fahri olarak kabul ettiğiniz, bana bu şerefi bahşettiğiniz için minnettarım, umarım sizlere, ilim alemine ve can Azerbaycanımıza layık olurum.

Sevgili öğrenciler,

Doktora konuşması hazırlamak doktora tezi yazmaktan çok daha zormuş. Bu unvana layık olma endişesi ile hazırlanmak gerçekten ağır bir yük oldu benim için. İlim adamlarının, onun da ötesinde, hayatta en değerli varlığımız olan çocuklarımızın karşısında konuşulacak konu seçiminden içerik belirlenmesine, çok zorluk çektim. Sonunda siz genç öğrencilerimize geride kalan 61 yılın bende bıraktıklarından naçiz bir demet sunayım dedim.

Batılılar, “Gökkubbe altında söylenmemiş söz kalmadı.” derler. Bugün sizlere belki bildiğiniz fikirleri tekrarlayacağım. Yüzlerce, hatta binlerce yıl birçok mütefekkir aynı fikirleri söyledi. Ama herkes kendince önemli olanı öne çıkardı, fikirler benzer olmakla birlikte zamana ve mekana göre sunum, ambalaj farklıydı. Bu paketler o insanların bir ömür yaşadıklarından, idrak ettikleri, içselleştirdikleri, kendi duygu ve fikir filtrelerinden süzdükleri, özgün mesajlardı.

Umalım, emekliliğine az kalmış vasat bir memurun hazırladığı bu şükran konuşması da, onun akıl ve gönül süzgecinden geçirilmiş samimi bir mesaj olarak kabul edilsin ve bu kutsal camiada hoş sada bıraksın...

Değerli gençler,

Bir akademisyene, yazar veya konuşmacıya en gerekli olan şey çok iyi gözlem yapmak, gözlemler arasında atalarımızın dedikleri gibi “ehemmi mühimden ayırmak”, sonra ayırdığımız darmadağın “ehem”leri, yani en önemlileri ahenkli bir sentezle anlamlı bir paket haline getirebilmek. Bunun için kudretli bir beyin gerekiyor, verileri sentezlerken insan beyni cendereye giriyor, doğum sancıları çekiyor.

Peki bir tez insan beyninde nasıl oluşuyor?

Dünyanın binlerce üniversitesinde sadece master veya doktora unvanını alabilmek uğruna ev ödevi gibi yazılan ezberci, ruhsuz tezler bir yana; gerçek tez, ana rahmine düşen bir yumurta gibidir. Bir anda doğmaz, uzun zaman içinde, kuluçka döneminden geçerek oluşur. Gerçek tezler, çok okuyan tutkulu mütefekkirlerden çıkar.

Mütefekkir adayı, okurken önüne çıkan fikir çiçeklerini ezberlemeye kalkarsa, bu fikirler bahçelerinden koparılmış çiçekler gibi, beyinde kısa sürede solar, ölürler. Namzedimiz, bir gönül hırsızı gibi her çiçekle tek tek ilgilenmeye, yani her fikri ezberlemeye kalkmamalı, bunun için beynini yormamalı, sadece güzelliklerini algılamalı, koklayıp şuuraltına göndermelidir. Buna genel kültür diyoruz.

Mütefekkirimiz fikir bahçelerinde gezinirken zaman içinde bazı çiçekler onun karşısına daha bir sıklıkta çıkarlar, dikkatini çekerler, hadi artık gör beni, diğ- ger güzelleri bırak, sadece benimle ilgilen derler, merakını celbetmeye başlarlar.

İşte bu merak, belki de mütefekkirin başını belaya götürebilecek kadar tutkulu, şehvetli bir aşkın başlangıcıdır. Beyin bir kez bir fikre tutkunlaşınca artık onunla yekvücut olur, Mevlana'dan örneklersek, onu kişiliğinin içinde suda eriyen şeker gibi eritir, kendi kimliği ile yoğurur, bazan ideoloji ve doktrine varan katılımda entelektüel kimliği, tezi haline getirir.

Bu noktada doğum sancıları mutlu bir sona ulaşır, teziniz kendiliğinden, suyun kaynaktan taşıdığı gibi taşar, zaten istesenez de dizginleyemezsiniz onu, mutlaka topluma ulaşır.

Şimdi de gelin bu romantik aşk hikayesini bir ihanetle noktalayalım.

Gerçek bir alim daima şüphecidir, aşkından daima şüphelenecek, belki de gün gelecek yaşlanan sevgiliyi terkedip bahçede bambaşka renkte, yepyeni bir çiçeğe aşık olacak, eski aşkına ihanet edecek, hatta onu lanetleyecektir? Zira bilimde yobazlığa yer yoktur... Karl Popper'in dediği gibi, yanlışlanamayan bilgi bilimsel değildir, dogmadır.

Değerli öğrenciler,

İsterseniz bu noktada biraz da aydınlanmış beyinleri konuşalım.

Aydın için öncelik, deliler gibi okumak, ezberlememek için, unutmak için okumak. Gerçek bir aydının ulaştığı en önemli rütbe, ilgilendiği alandaki bi-

rikimler sonunda “**doğru soruları sorabilme**” aşamasına erişebilmektir. İlme talip olma, ilim kapısından içeri girmek ancak bu rütbeden sonra gelir.

İlim için ilk koşul “**özgür ve iyi ruh**”tur. Gerçek bir alim hiçbir ideolojiye, tarikate, dünyevi çıkar grubuna abone olamaz, ruhunu satamaz, köle olmamış ruhu özgürlüğün yudum yudum tadını çıkarır bir ömür. Alim kıskanç, kinci, partizan olamaz, o takdirde sevmediğinin doğru fikrine de karşı çıkar, böyle bir “nefs” ilme ve özgür ruhuna ihanet etmiş olur.

Alim kişi hem okuyan, hem gezen kişidir. O nedenle mutlaka yurtdışına sık sık seyahat edin, mümkünse tahsilinizin bir bölümünü yurtdışında geçirin, beyniniz karşıt yaşam tarzlarıyla sınansın, esnekleşsin, hoşgörü kazansın, taşralı, feodal olmaktan kurtulursunuz. Türkiye taşralı yöneticiler yüzünden gereksiz zaman kaybetti.

Sevgili Gençler,

Yine, bir düşünürün dediği gibi, aydın, psikolojik sorunlu insandır. Şüphedir, kritik düşünür. Düzenen rahatsız, huzursuzdur, onu daima daha iyiye götürmek ister. Düzeni ya devrimle değiştirmek, ya da evrimle düzeltmek ister. Bu psikolojik bozukluk da devlet rejimi ile başını derde sokar, mesleğinde yükselemez, toplumdan dışlanabilir, yalnızdır.

Bir önemli husus, “aydın”ı uzmanla karıştırmayın. Yarın *dahî* bir sanatçı, doktor, mimar veya apolet ve makam sahibi olabilirsiniz. Ama tahsilsiz bir musluk tamircisi gibi günde 18 saat monoton şekilde aynı işi yapar, yaşamın diğer alanlarını ıskalarsanız, toplum yanlış algıyla sizi gerçek bir aydın sanıp fikrinizi sorduğunda, haddinizi bilmeyip mağçup duruma düşebilirsiniz, Sokrates’den hatırladığım bu fikri de ömür boyu aklınızda tutmanızı tavsiye ediyorum.

Sanatçı deyince kaydedelim ki, bir insanı “sahici insan” yapan, hayatına gerçek anlam ve lezzet kazandıran vasıf belki de akıl veya bilgi değil, “TUT-KU”. Kendi kendini aşma, tanrının güzelliğinden bir parça çalıp insanlığa indirme diyebileceğimiz sanatı, mükemmeli, bir anlamda tanrılaşmayı delicesine arama tutkusu insanı yüce kişi yapan değer. Tutkusuz insan kuru, ruhsuz insan. Yaratamaz, bir davaya adanamaz, cesur değildir. İnanmayan insan başkalarını da inandıramaz. Yücelmenin kökündebelki de psikolojik bir bozukluk olan tutkular ve hırs var.

Tutkular insanın başına dertler açabilir, hatta hapse de düşürebilir. Ama şeytani değil, aksine insanlığın hayrına ise, ahlak ile bezenmişse, ödenen bedel de lezzetlidir, sürü içinde güdülmüş ruhların ömürlerinden daha anlamlıdır.

Ahlak ile bezenmemiş ilim ile ihtiras, şeytana hizmet eder, bizim medeniyetimizde acımasız, kaba “ideoloji”ye yer yoktur. Aydın kişi tanrının güçlü, ama bir o kadar da tehlikeli fikri silahlarla donattığı kişidir. Ortaya saldıgı her sözün, her satırın sonuçlarından sorumludur. İlmını şeytana satıp fitne, nifak, nefret, kışkırtma, savaş ve masum insanlara ölüm saçabilecek gücü vardır. Bu tehlikenin panzehiri, ruhun mana ile beslenmesidir.

Aydın, ruhunda madde ile manayı ahenk içinde götürebilsin, **aykırılıkla** kıvranan ruhunda, Mecnun’un Leyla’sını aradığı gibi daima platonik bir “**ma-kul**” arasın.

Aydın konumuzu isterseniz çok eski, beş kelimelik mini şiir denememizle tamamlayalım:

Aydın...

Aykırı düşünen!

Makulü bulan?...

Sevgili gençler,

Mütefekkir için sürekli okumak ve düşünmek gerek diyoruz. Bunun için bol “**zaman**” gerek. Ama 21. Yüzyılda yaşıyoruz ve zaman çok hızlandı.

Benim çocukluğumda televizyon ve internet yoktu, medya bukadar yaygın değildi.

Büyüklerimizin elinde az bilgi,

Ama **tefekkür** için **çok zaman**

vardı.

Şimdi sizlerde **çok bilgi**,

Ama tefekkür için **az zaman**

var.

Küresel köyde bilgi okadar hızlı üretilip tüketiliyor ki, haberler bir yana, günde dünya ve ülkeniz hakkında, 100 sayfadan aşağı ciddi makale okumadığımız takdirde dünya gündeminin dışına düşüyorsunuz, sonra da bu sür’ate yetişmeniz çok zorlaşıyor.

Medyadan yağın bilginin dışına çıkıp bir nefeslik kitap okuyup tefekküre daldığımızda günlük gelişmeler sizi geride bırakıveriyor. Düşünecek vaktimiz

olmadığı için artık büyük filozoflar yetişmiyor, meslekleri icabı gündemi takip zorunda kalanlar da ancak “**makale aydını**” olabiliyorlar.

Küresel köyün gündemini takipten yorulup vazgeçen gerçek kitap ve tefekkür aşıkları dünya gerçeklerinden kopup, kendi izole dünyalarında yaşamak zorunda kalıyorlar, hızlanan tarih seli içinde bilgileri ve ürettikleri fikir eskimiş oluyor, ciddiye alınmıyorlar.

Tarihte, Atatürk de dahil olmak üzere, okumaya büyük vakit ayıran devlet adamları, teori ve pratiğe briç oynatabilen insanlardı. Yönetim pratiğinden edindikleri verileri, okuma ve tefekkürleriyle yoğurup, soyutlaştırıp teoriye yükseliyor, sonra teorileştirdikleri tecrübelerini tekrar pratik yaşama uygulamaya çalışıyorlardı.

Şimdi artık Teori ve pratik birbirinden koptu, tefekküre, pratik hayata uygulayabileceğiniz teoriyi üretmeye vaktiniz yok, pratik tecrübelerinizi de vakit bulup kitaba ve tefekküre vurup soyutlamıyorsunuz. Bu açığı günümüzde “Think Tank”ler kapatmaya çabalyorlar, ama felsefe alanında ne kadar başarılılar, şüphe götürür.

Üniversite yıllarımda bir hatırat kitabı okumuştum, yazar sevmediği bir adam için, aklımda kaldığı kadarıyla “çok okumaktan beyni sulanmış, et kafa, pratik hayatta işe yaramaz” diyordu. O yazıyı okuduktan sonra kendime söz verdim, hem okuyacaktım ve hem de eylem adamı olacak, teori ile pratiğe briç oynatacaktım. Tüm çalışma hayatımda bu dengeyi gözetmeye çabaladım, deyatda boğulmayan, pratik zihniyetli, iş bitirmeyi hedefleyen yönetici oldum.

Değerli Gençler,

Beynimizi kullanma konusunda bir de münazara alanına girelim derim.

Bir münazarayı güçlü ezber ve ansiklopedik bilgi sahibi mi kazanır, yoksa konuya soyutlama, kavramlaştırma, tarihi, felsefi, akademik açıdan, yani geniş bir ufuktan bakan mı kazanır?

Ezberiniz güçlü ve ansiklopedik bilgi sahibi iseniz, bu silahlar münazara kazanmakta ve kişisel tatmin için oldukça etkin silahlar. Ama sadece taktik, geçici, hatta tartışmada muhatabınızın onurunu fazlaca ezdiyseniz, stratejik olarak tehlikeli silahlar!

Ama bu iki vasfın yanına bir de soyutlama, kavramlaştırma, tefekkür ve yaratıcılıkla, stratejik kazanç için bakmayı ilave edebilirsiniz, ideal bir beyin kullanma avantajını yakalamış olursunuz.

Yaşam tecrübem, hafızası ve ezberi güçlü olanların tefekkürde tembelleştiklerini, herşeyi soyutlayıp tefekküre vuranların da hafıza ve ezberlerinin zamanla köreldiğini gösteriyor.

Allah bazı kullarına iki hasleti birarada veriyor ki, bu kudretli beyinler aramızdaki müstesna dâhîler. Ama tekrar edelim, aslında kudretli beyin uyku-daki potansiyel, tek başına bir değer değil. Bu potansiyeli harekete getirecek, insanlık için değer yapacak şey, “TUTKU”.

Değerli Öğrencilerim,

Hayat bir maraton. Hayat güçlüklerle dolu. Siz üniversiteliler hayatlarınızı kaslarınızla değil, beyinlerinizle kazanacaksınız, beyinlerinize mukayyet olun, içki ve uyuşturucu ile tek sermayeniz olan beyninizi mahvetmeyin.

İyi ahlak sahibi olun. Bunu cami imamı gibi ahiret kasdıyla söylemiyorum. Günümüzde hiçbir suç gizli kalmıyor, ömrünüzü suçunuzun bir gün açığa çıkacağı korkusuyla geçirmek istemiyorsanız öğrenciliğinizden itibaren dürüst yaşamayı öğrenin, şunu bilin ki, bugün için masum bir kusur gibi görünen suçunuz yıllar sonra çok yüksek makamlara geldiğinizde şantajla önünüze ko-nabilir, vatanınıza ihanet etmeniz bile istenebilir, sinir sisteminiz çökebilir.

Batılı ülkelerde bu oyun öyle acımasızca oynanıyor ki, bazan yüksek makamlar için özellikle açığı olan insanlar seçilip yükseltiliyor, bu insanlar nasıl ve neden yükseltildiklerini bile bilmiyorlar, ve bir gün geliyor, şantaj karşılıklarına çıkıyor. Şantaj oyunu sadece kişinin kendisiyle sınırlı kalmıyor, acımasızca aile fertlerinin de açıkları kullanılabilir.

Ahlaklı yaşamak mutluluğun en kolay anahtarı.

Ahlak din kaynaklı olabileceği gibi, dünyevi burjuva sosyal kontratından da kaynaklanabilir.

Özellikle köyden kente geçişin hızlı olduğu dönemlerde **köyün din ve gelenek kaynaklı ahlakından** hızla kopan, buna karşın **metropoliten** yaşamın gerektirdiği **laik ahlakı** aynı hızla içselleştiremeyen insan ahlak bunalımına düşmekte, ahlaqsızlıkta hayvandan daha aşağı örnekler sergilemektedir.

Moderniteyi ideolojik olarak algılayan feodal ülke ayrıcalıklıları, Avrupa burjuva ahlakının yüzyıllar içinde evrildiğini, gelişmekte olan toplumlarda da bir burjuvanın enaz beş nesilde yetişebileceği gerçeğini idrak edemiyor, burjuvalaşmaya geçiş döneminde hızla yokolmasını istedikleri din ahlakının yerine

burjuva ahlakının “**bir gecede**” nasıl oluşturulabileceğinin mantıklı, akademik yanıtını bulamıyorlar.

İnsan denilen mahluk beynin sınırlı kapasitesi ile bunun ötesinin metafizik arayışı içinde gitgeller içinde bunalmış bir varlık. Gerçekte din ve felsefe “niçin” sorusuna cevap arayıp iç huzuru bulmamıza yardım eden müesseseler. İnsan madde ile manayı birarada götürmeyi becerdiği oranda mutludur.

Evet Sevgili Gençler,

Lezzetiyle yaşanmış bir hayat dengeli bir hayattır, zaman dar diye hayatın güzelliklerinden, sanattan, dostlarla sohbetten, spordan ve ibadetten geri kalmamak gerekir. İlim bile olsa, tek bir alana hapsolmuş insanın ufku ve yaratıcılığı daralır, beyni, dolayısıyla hayatı yavanlaşır. Aile, iş, ilim, sosyal ilişkiler, ibadet, sanat ve spor arasında dengeli, ahenkli düzen kuramayan insan mutsuzdur, kayıptadır.

Unutmayın ki insan sosyal hayvandır, sevmek, beğenilmek, sayılmak ister. Özellikle çocukken yeterince şefkat görmemiş bazı insanlar sonraları toplumda saygın olmak uğruna ağır bedel öderler, kasılıp şişim şişim gezinirler, olduklarından fazla görünmeye çabalarlar, gerçekte ise o sert görünüşün gerisinde susamışcasına sevgi ararlar.

Bu yalancı hayat için ödeyeceğiniz bedel, getirisinden çok daha ağırdır, çekilmez azaptır.

Unutmayın, en mutlu insan kendisi ile barışık olan, sahip olduğu maddi ve manevi değerlerle mutlu olmayı becerebilen, toplumunun makulü ile de barışık insandır..

Siz siz olun, halkına yabancılaşıp başka milletlerin hayatına özenen, bir ömür yalancı, yapmacık yaşayan suni ruhlardan olmayın.

Tekrar edelim, **bir burjuva enaz 5 nesilde yetişir**, köy kökenli olduğunuzu reddetmeyin, gizlemeyin, kentsoylu olduğunuzu beyhude ispat çabasıyla ailenizin köyde, taşrada kalan bölümünün değerleriyle alay etmeyin, mahalli kıyafetleriyle yanınıza geldiklerinde onlardan utanmayın, kaçmayın. Bu davranış sizi küçültmez, yüceltir. Atalarımız aslını inkar eden haramzade demişler, unutmayın. **Aslımızdan kaçamazsınız!** Ona düşman olmayın, onun değerlerini modernitede yeniden yorumlayın.

Yabancıları taklit etmeyin, yalancı hayat geçici bir rüyadır, hakkıyla, doyasıya yaşanmamış hayattır.

Yine bir mini şiir;

Ahmaklar mutludurlar.

Uyanana kadar...

Uyanınca;

Bedbaht olurlar!

Taşralı aslından utanıp kısa yoldan burjuva olmaya özenenlere de bir önerim var. Kentsoylu olmanın en önemli koşulu topluma saygıdır. Modern burjuva toplumu, laik burjuva kontratına uymayan saygısız insanları hemen dışlar, aşağılar. Toplumda aşağılanmak istemiyorsanız, öncelikle her sabah duş alın, iç çamaşırlarınızı, gömleğinizi ve çorabınızı hergün değiştirin.

Avrupa'da yıllar önce makam odama zengin bir işadamımız gelmişti, adam o şık, çağdaş görüntüsü içinde okadar pis kokuyordu ki, koltuklara sinen ekşi, geniz yakan koku iki hafta süreyle çıkmadı... Böyle sahte, görünüşte çağdaş olmak istemiyorsanız temiz olun, çocuklarınızı da her sabah duş almaya, tuvalet terbiyesine ve dişlerini fırçalamaya küçükten alıştırm.

İnsani ilişkilerde benim çok geç öğrendiğim bir husus VÜCUT DİLİ'dir. Sizler çok zarif, çok terbiyeli konuştuğunuzu zannederken vücut diliniz sizin haberiniz olmadan karşınızdaki insana küfredebilir, şuuraltınızı ele verebilir. Özellikle iş hayatında amirlerinizle ilişkilerinizde vücut diline dikkat edin, farkında olmadan zehirli mesajlar göndermeyin amirinize.

Tavsiyem, tez elden vücut dili kitapları almanız, üniversitemizin de bu konuyu tüm fakültelerde, ama özellikle işletmecilik fakültesinde müfredatına, koymasındır.

Sevgili Öğrencilerim,

Şimdi de isterseniz biraz siyaset yapalım.

Orta Çağda ahiret için yaşayan Avrupa köylüsü, sanayi devriminden sonra bu dünya malına uyandı. Asya, Afrika ve Latin Amerika ise yaklaşık 2 asır sonra uyandı dünya malının lezzetine.

Eskiden köyde yaşayan kapalı feodal toplumları merkezde devşirme bir elit yönetirdi.

Köyden çıkıp köylüsüne, köyde bıraktığı halasına, dayısına, köyünün değerlerine yabancılaşan, hatta onlardan nefret edenlerin merkezi elitist sis-

temleri günümüzde hızla çökmekte, moderniteyi tarihi kimlikleriyle yeniden yoğuran yeni kentsoylular dünyanın her tarafında iktidarları devralmakta, bir anlamda küresel demokratik ihtilal yaşanmaktadır.

Biz Türkler bu gerçeklere göz yumamayız, zira yükselme çağındayız, 21. Yüzyıl bizim yüzyılımız olacak. Dünya ekonomik ağırlığı Asya'ya kayarken Batı ile Doğu dengesinde teraziyi sapından tutanlar Türk Cumhuriyetleri olacak.

Değerli Türk Gençleri,

Biz Türkler Doğu'dan Batı'ya tarihi yolculuğumuzda nerede çürümüş bir medeniyet gördüysek onu ele alıp hayat öpücüğü verdik ve ömrünü uzattık. 21. Yüzyıl benzer bir tarihi görevin işaretlerini vermekte...

Bu tarihi görev bilinciyle yetişmelisiniz. Cihanşümül medeniyetin çocukları olarak dar, ırkçı, tek-tip minik devlet zihniyetiyle değil, kendine güvenli, çoğulcu, tüm dünyanın mes'uliyetini üzerinde hisseden nesiller olmalısınız.

Sizler tarihte geçmiş en önemli medeniyetlerden birinin çocuklarıdır, tarihini iyi okuyun, başınız öne eğik gezmeyin. Ve, Tarihinizi yazmayı yabancılarla bırakmayın.

Tekrar ediyorum, ırkçılar ufalı, paramparça mini devletçiklere bölünürler. Bizi ırkçılığa, üniform, yani tektip toplum kalmaya zorlayanlar, parçalanmamızı, mini devlet kalmamızı isteyen, yeniden cihanşümül rol üstlenmemizi engellemeye çalışanlardır, bu oyuna gelmeyin.

Türk İslam medeniyeti "**tolerans**" kelimesini bilmez ve sevmez. Tolerans "öteki" saydığımızı "**tahammül**" etmektir, ruha işkencedir. Türk İslam medeniyetinin felsefesi "**Ahenk içinde ortak-yaşam**"dır. Atalarımızın medeniyeti, "**herkesin kendisi olmasına izin veren**" medeniyettir. Atalarımız tüm din ve ırklara saygılı insanlardı. Onlar için ortak yaşamın direği ise **Adalet** kavramıydı. Herkes birbirini ötekileştirmeden olduğu gibi kabul eder, birbirinin farklı yaşam tercihine "**saygı**" gösterirdi.

Buna karşın Batı medeniyeti adalet değil, **güç** üzerine kuruludur, "**exclusive**"dir, **dışlayıcıdır**, "ya benim yaşam tarzımı kabul edersen, ya düşmanımsın" felsefesi üzerine oturur, farklı olanla ortak yaşama becerisi yoktur. Yöneticilerimizin özellikle pozitivist modernite ile pekişen ve aynı ülke içindeki kardeş toplumları bile birbirine düşman eden bu tarihi virüse, bulaşıcı hastalığa karşı uyanık olmalarında, yarar vardır.

Batı'da II. Dünya Savaşından sonra Holokost suçluluk duygusu ve yükselen ekonomik refah seviyesi üzerine oturan, sadece yarım asırlık çokkültürlülük ve "tolerans" denemesi, küresel rekabette Batı ekonomilerinin göreceli üstünlüklerini kaybetmeleri ve işsizliğin yüzde yirmilere çıkması oranında iflasa gitmektedir.

Avrupa'da şu anda Türklere ve müslümanlara reva görülenler, holokost öncesi Yahudilere yapılanları andırmaktadır, Avrupa müslümanlarının geleceği ve Avrupa çokkültürlülüğü için umut vermemektedir. İslam terörü sloganını sürekli vurgulayan ABD de artık eski ABD değildir.

Evet Aziz Öğrencilerim,

Konuşmamın sonuna yaklaşırken eğitim pedagojisi kaygısı ile, anlattıklarımın "İDRAK"ınızda eriyip erimedliğini algılamaya çalışıyorum.

İdrakin kardeş kavramı belki "ilmi ile amel etmek" olabilir. Tecrübe ve tavsiyeleri genç yaşta ciddiye alıp içselleştirebilen, ötesi, o akıl ile amel edebilen iradeli, güçlü ruhlar hayatı erken yaşta lezzetle yudumlamaya başlayabilir, kimi de yetmişinde hala aynı hataları tekrarlayıp pejmürde bir hayat ile sürünür...

Değerli Dostum, Aziz Hocam, Rektörümüz İsmail Aliyev Beyefendi,

Aziz Hocalarım,

Şu andan itibaren fahri Doktor olarak aranızda katılmış bulunuyorum.

Bana bahsettiğiniz bu kutsal hediye, beni yoksulluk içinde okutmalarının ötesinde, hayata iyimser ve güçlü yetiştiren *anneciğime ve rahmetli babama ithaf ediyorum.*

Sevgili Öğrencilerim,

Şu anda bana verilen bu diploma aslında üniversitemizin sizlere bir armağanı, sizler için bir ışık, bir umut. Hiç ummadığınız, herşeyin bittiğini sandığınız anda insana gelebilecek yüce mükafatların müjdecisi.

Sözlerimi bitirirken son bir hususa değinmek istiyorum.

Konuşma metnimi yazdıktan sonra "ehemler-mühimler" müsveddeleri arasında sayfalar dolusu güzel fikir çöptenekesine gitti, ama birini atmaya kıyamadım.

Buna iyi kulak verin.

Yarın anne-baba olacaksınız. Özellikle baba olacıklara sesleniyorum.  ocuklarınızla sıkı ilgilenin, onları kucaklayıp öpmekten çekinmeyin, günde enaz beş kez, ibadet eder gibi, “**dokunun**”  ocuklarınıza. O Őekatli dokunuş, yavrularınızın güven ve huzur içinde büyümelerine yardım edecek, hayatın zorlukları karşısında iyimser ve güçlü olmalarını sağlayacaktır.

Bugün karşınızda konuşan kişi hayatta çok sıkıntı çekti. Onu bu yaşta hala dimdik,  elik gibi ayakta tutan, aldığı sıcakık ana-baba Őekatidir! Aziz olsunlar.

“Türkiye’de Stratejik Düşünce Kültürü ve Stratejik Araştırma Merkezleri: Başlangıcından Bugüne Türk Düşünce Kuruluşları”

Kitabında yayımlanan makale.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE STRATEJİK ARAŞTIRMA KÜLTÜRÜ

Aydın Nurhan

Dışişleri Bakanlığı, Stratejik Araştırmalar Merkezi, Başkan Vekili

A. TANIM

Strateji klasik anlamıyla, bir ulusun sahip olduğu kavram ve kaynakları (ör. Politik, ekonomik, teknolojik, askeri, moral vb.), saptadığı amaçlara ulaşmak için, etkin biçimde örgütlenme sanatı olarak tanımlanmaktadır.

Stratejik Araştırma Merkezleri de bu örgütlemeye yardımcı olmak üzere oluşturulan resmi ve gayriresmi (modern anlamda STK’larca kurulan düşünce kuruluşları) kurumlardır. Amaçları ham bilgiyi işlemek ve uygulanabilir, yani pratiğe geçirilebilir (**processed information**) hale getirmektir.

İletişim çağında insan beyninin başedemeyeceği kadar fazla bilgiye ulaşabilmekte, “bilgi kirliliği” ortamında özellikle diplomasi ve istihbarat servisleri, ağırlığı hızla analist yetiştirmeye ve uluslararası strateji kuruluşlarının işlenmiş, süzülmuş bilgilerinden yararlanmaya kaydırmaktadırlar.

Stratejik araştırmalar yerine göre sokağa atılırcasına milyonlarca dolar gerektiren çok pahalı, özellikle **ofansif, pro-aktif dış politika** geliştirme aşamasına ulaşmamış ülkeler için lüks faaliyetlerdir.

Lüks faaliyetlerdir, çünkü edilgen ülkeler bu faaliyetlerden elde ettikleri bilgiyle ne yapacaklarını bilemezler, prestij için, yüzbinlerce dolara malettikleri sempozyum, konferans vb. toplantı verilerinden yararlanamadıkları gibi, bu işlenmiş bilgileri etkin değerlendiren, hızla pratiğe geçirebilen yabancı istihbarat servislerine de bedava hizmet vermiş olurlar, kıt kaynaklarıyla kendi aleyhlerine geliştirilebilecek fikir üretimine katkıda bulunurlar.

Strateji alanında gelişmemiş ülkelerin en önemli handikapı, iletişim kanallarının tıkalı olması, yani işlenmiş bilginin karar makamlarına ulaşip pratiğe dönüşmemesidir.

Gelişmekte olan ülke bürokrasilerinde ve iş dünyasında strateji merkezlerinde üretilen “işlenmiş bilginin” pratiğe geçirilmesi konusunda henüz yeterince bilinçlenme bulunmamaktadır.

I. Doktrin Kültürü

Başta ABD olmak üzere, Batı yönetim anlayışı tutarlı, bütüncül, entegre doktrinler üzerine bina edilmiş politikalarla çalışmayı esas alır. Doktrinler, yıllar içinden imbiklenmiş, süzölmüş, tutarlı, muhkem fikirlere dayanır. Siyaset ve uygulama makamları da kendilerine sunulan birkaç alternatif ve hatta çatışan doktrinden meşreplerine uyan birini benimseyerek devlet politikası haline getirirler.

Stratejik çalışmalarda bir devletin çıkarlarına hedef olarak alınan ülke ve halklar laboratuvar böceği gibi gözlem altına alınır ve bu böceğe neler yapılabileceğinin bilimsel hesapları yapılır.

Stratejik çalışmalarda en önemli faktör uygulayıcının veya karar makamının “**beyninin acıkması**”dır. Foreign Affairs ve benzeri dergilerin on, onbeş yıl önceki nüshalarına baktığımızda ABD yönetiminin bugün uygulanmakta olan politikalarının **fikri arayışlarına** rastlarız.

Büyük devletler politikalarının tıkanıdığı alanlarda, yani üç beş yetkilinin kapalı kapılar ardında el yordamıyla, keyfi karar verme korkusunu hissettiklerinde, konuları bürokrasi dışı uzmanlara tartıştırap olgunlaştırma kültürüne sahiptirler.

Ofansif, pro-aktif politika güden devlet yönetimleri, belki 20 yıl sonrası için ihtiyaç duydukları alanlarda;

a. Düşünce kuruluşlarına ve üniversitelere gündem konusunu vermekte, bunun için araştırma ve doktora bursları tahsis etmekte,

b. Milyonlarca dolar sarfetmek suretiyle ulusal ve uluslararası strateji kuruluşlarını biraraya getirerek ad hoc veya sürekli networklar kurmakta,

c. Yabancı ülkelerin beyinlerinden yerinde yararlanmak (işlenmiş bilgi almak) ve bu beyinler aracılığıyla hedef ülkelere fikirlerini zerketmek (yönlendirme) gibi çifte amaçla, hedef ülkelerde kendi think tanklarını kurmaktadır.

Ofansif, Pro-aktif politika güden devletler rastgele, laf olsun diye sempozyum düzenlemekte, arayışlarına uygun proje geliştirmekte, önce hedef saptamakta, sonra ona ulaşmak için bütçe ayırmaktadırlar.

Bu, bilinçli stratejik yaklaşımdır. Harcanacak paranın karşılığı baştan saptanmıştır, sorulacak ve yanıtı aranacak konular baştan belirlenmiştir. Hangi alanlarda entelektüel çıkış noktaları arandığı öncelik sırasıyla ve hedef dağıtılmadan belirlenmiş, sonra da bu ihtiyaçlara yanıt verecek araştırma, doktora bursu, uluslararası toplantı ve hatta ABD ve diğer ileri ülkelerin yaptıkları gibi, o kuruluşun gücü nisbetinde ve onun inisiyatifiyle kurulabilecek network bütçeleri de oluşturulmuştur.

Hedefi belirgin Pro-Aktif politika amacıyla ihtiyaç duyulan açılımlar için ayrılacak bütçe ile sağlanacak “processed information” gerçekten etkin yarar sağlayacak, harcanan paranın karşılığı fazlasıyla alınmış olacaktır. Bu yaklaşım ile, keyfi bir kararla düzenlenen ve yüzbinlerce dolara malolan amaçsız girişimler arasında ciddi zihniyet farkı vardır.

II. Defansif Kültür

Doktriner yaklaşımın karşı tarafında ise güçsüz ülkelerin defansif, palyatif, günü kurtaran kültürü yer alır.

Bölgesel veya küresel aktör olmayan ülkeler defansta olup, satrançta hamleyi daima güçlü ülkelere beklerler, oyun kurucu güçleri olmadığından, hesapları “oyun bozmak” üzerine kuruludur.

Makamın bilgi getirdiği sanısıyla uzman görüşüne başvurmayı akledemeyen, okumaktan uzak, “**beyni henüz acıklanmamış**” ülke uygulayıcıları (ve özel sektör açısından işadamları) kendilerine sunulan uzman görüşlerini çöpe atarlar, ezberle, sınırlı bilgiye dayanan, duygusal, anlık, keyfi, rastgele ve çarşı kararlar alırlar.

III. Eğitim Felsefesi

Sorunun kökeninde eğitim felsefesi yatmaktadır.

Ezberci, günlük evrakı elinden biran önce çıkarmaya çalışan, günü kur-tarıcı yaşam tarzı ile, buna karşın kavramlara yükselebilen, “olayların akışına kapılmayan” kurmay yönetim anlayışı arasında ciddi fark vardır.

Nihai olarak neye hizmet ettiğinin bilincinde, kavramlarla düşünme disiplinine sahip beyin uygulamada tıkanıldığında günlük pratiğin dışında yaratıcı, bütüncül çıkış noktaları arar. Stratejik Araştırma kuruluşları da bu arayışlara cevap verirler.

Stratejik Araştırma kuruluşları, karar vericilerin siparişlerinin yanısıra, hissettikleri, koku aldıkları trendler konusunda inisiyatif alarak kendilerince gerekli gördükleri araştırmayı yapar, bu özgürce geliştirilen üretimi de karar ve uygulama makamlarına sunarlar.

IV. Doğru soru sorma aşamasına ulaşmak

Strateji kuruluşları devletten gizli ve açık destek aldıkları gibi, özel sektörden de bağış alarak yaşarlar. Think Tankların en yaygın oldukları ABD’de bu tip özel kuruluşlar belirli bir görüşün ulusal politika haline gelmesi için çalışırlar, bir nevi lobicilik yaparlar. Think

Tankların bir diğre gelir kaynağı da Devlet ve özel sektör tarafından kendilerine sipariş edilen konulardaki araştırmalardır.

Türkiye’de özel sektör ve siyasi partilerin bu alandaki açılımları gelecek için oldukça umut verici bir aşamaya ulaşmıştır.

Büyük devletlerin diplomatik misyonları da yerel düşünce kuruluşlarıyla etkin iletişim içine girerler. Yine, pasif ülke diplomatları bu tip ilişkilerden haberdar bile değildirler, bu kuruluşlara üye olmadıkları ve toplantılarına katılmadıkları gibi, kazara ellerine geçen bilgiyi nasıl kullanacaklarını da bilemezler.

Stratejide herşeyin başında, doğru cevaplar için “**doğru soruların sorulmasının öğrenilmesi**” gerekir, doğru sorular ise bir konuya yıllar boyu konsantrasyon ve tefekkür içinden olgunlaşır. Bu yoğunlaşma günlük acele içindeki memur için lüktür, sözkonusu değildir.

V. Liberal Ortam

Stratejik Araştırma kuruluşlarının bir üçüncü niteliği de, şeytanın avukatlığı dahil, ufuk genişletici uçuk fikirler üretimidir. Stratejik çalışmalar biraz da moda defilelerine benzer, zaman zaman hayata geçirilmesi, uygulanması imkansız, uçuk, lüks, yaratıcı fikirler geliştirirler. Bu çalışmalar da yöneticilerin tefekküre dalmasına, ufkunu açmaya, vizyon geliştirmelerine yarar.

Devlet adamlığı ispatlanmış beyinlerin özel oturmelerde “vatan hainliği” damgası yeme korkusu olmadan her türlü uçuk, sıradışı, statüko karşıtı fikri serdedebilecekleri liberal ortamın yaratılması da bu beyin fırtınası örgütlerinin başarısı için olmazsa olmaz bir koşuldur. ABD istihbarat örgütlerinin zaman zaman Hollywood senaristleriyle işbirliği bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Öte yandan, memur ile strateji kurmayı arasında yetiştirme farkı da birçok ülkede gözardı edilmektedir. Memur, görevi gereği bilgi ezberlemek ve istendiğinde bu bilgiyi amirlerine eksiksiz olarak sunmak, sorulmadıkça da fikrini kendine saklamak üzere koşullandırılır.

Strateji kurmayı ise ezbere memur “data”sı değil, “fikir” vermek üzere eğitilir. Stratejist, öğrendiği datayı ezberinde tutmamak, öğrendiklerini beyindeki mevcut bilgi halitasında eritmek ve bu karışımı yaratıcılıkta kullanmak üzere şartlandırılır. Stratejist eğitimi sırasında yapılacak en büyük hata, yöneticilerin bu uzmanlardan fikir yerine ezberlenmiş data istemeleri, forasyonlarını deforme etmeleridir.

VI. “Les absents ont toujours tort – Absents are losers”

“Namevcutlar daima kaybederler”

Bilindiği gibi dünyanın saptanmış, belirli gündemlerini takip eden çeşitli uluslararası uzmanlar grupları vardır. Belirli bir konuda dünyanın neresinde bir toplantı olsa hep bu ünlü uzmanların davet edildiklerini görürüz.

Bu gruplar uluslararası klanlardır. Özellikle gelişmiş ülkeler, uzmanlıkta son derece detaya inmiş beyinlerini bu toplantılarda sürekli hazır tutarlar. Bilirler ki, “Les absents ont toujours tort – Absents are losers – Namevcutlar daima kaybederler”

Stratejik araştırmalarda güçsüz ülkelerin güçlü beyinleri de uzun yıllar içinde bu klanların çalışmalarında yer alarak zamanla ağırlık kazanabilirler. Süreç içinde önce belirli alandaki uluslararası uzman ailesinden etkilenecekler,

o ailenin ruhuyla bütünleşecekler, sonra da empati ile geliştirdikleri ulusal tezlerini bu ortamlara ruhlarından üföecekler, uluslararası camiayı etkilemeye, ulusal davalarına yaklaştırmaya başlayacaklardır.

Bununla birlikte Strateji Enstitüleri bir ülkede ilk kez kurulmaya başlandığında, bunlar yabancı güçlü devletler için en iyi istihbarat kaynağı olurlar. Zira ülkenin en iyi beyinleri sempozyumlarda ülkelerinin işlenmiş bilgilerini, “nabzını” içten gelen samimiyetle sunarlar. Yani işlenmiş bilgi üretirler, başka devletlerin emellerine alet olabilecekleri gibi, onların derin oyunlarının farkına varamayıp yabancıların emellerine hizmet eden fikirlerin ithalcisi, fikri kompadoru olma tuzağına da düşebilirler. Başlangıç döneminde bu konuda uyanık olunmasında ciddi yararlar vardır.

Gerçekte uluslararası stratejik beyin fırtınaları yukarıda da değinildiği gibi “işlenmiş bilgiyi pratiğe dönüştürebilenlerin” oyunudur.

Bu oyunda her uzman fikrini ortadaki şapkaya atmakta, sonra bu harmandan her ülke işine yarayan fikirleri değerlendirebilmektedir. Sorun da, geri ülkelerin bilgiyi pratiğe geçirememesi, hatta bunun farkında bile olmamasıdır. Yine de gelişmemiş ülkeler de çaresiz, bu oyuna bir noktadan başlamak zorundadırlar. Ülkemiz ise Özal devrimleri kapsamında bu alanda epey yol katetmiştir.

Strateji özellikle ofansif politikalar üretmek zorunda olan bölgesel ve küresel oyun kurucu “power”lar için önemlidir. Günlük işleri kurtarmaya çalışan ezberci, güçsüz devletler ise edilgen ve reaktif politikalar peşinde olurlar. O nedenle stratejik üretim gelse bile onu değerlendirecek yapı ve konumda değildirler.

VII. Paralel (second track) Diplomasi

Devletlerarası ilişkilerdeki soğukluk ve resmîyetin sık sık uzun vadeli tıkanmalara yolaçtığı dikkate alındığında, bu tıkanıklıkların aşılmasındaki etkin yöntemlerden birisi de yarı resmî ve sivil kuruluşların devreye girmesidir. Özellikle dış politikanın demokratlaşması, şeffaflaşması ve kitlelere malolmasına paralel olarak STK’lar da gerek baskı grubu, gerek uzlaştırıcı nitelikleriyle etkin rol oynamaktadırlar.

Düşünce kuruluşları gerçekte birer uluslararası aile niteliğinde olmakla bu kuruluşlar arasındaki networklar ve ortak uluslararası toplantılar da bu nitelikleri ile uluslararası diplomaside ayrıca başarılı çözümlere katkıda bulunmaktadır.

VIII. Türkiye’de Durum

Strateji kültürü açısından Türkiye iki tezat görünüm veren konumdadır.

Ülke bir yandan çöküş dönemi Osmanlı İmparatorluğu defansif, reaktif refleksleri ile hareket ederken, diğer yandan da yükselme çağındaki Cumhuriyetin ofansif, pro-aktif reflekslerini göstermekte, bu geçiş dönemi sürprizleri ile herkesi kararsızlıkta bırakmaktadır.

Türk ekonomisi bir trilyon dolar düzeyine yaklaştıkça bölgesel ve hatta küresel aktörler arasına girecek, bu sürecin doğal bir sonucu olarak Yükselme çağındaki Cumhuriyet kuruluşlarının da ofansif, pro-aktif politikalar geliştirmeleri, bunun için de her alanda dil bilen ciddi uzmanlar yetiştirmeleri, politikalarını ciddi analizler üzerine bina edilmiş doktrinler arasından seçimler ve alternatiflerle oluşturmaları gerekecektir.

a. Siyasi Partiler ve Think Tanklar

Ülkemizde geçmiş askeri darbelerin sıklığı dikkate alındığında, mevcut partiler yapılanmasında stratejik araştırma kültürünün düzeyinin ileri olmasını beklemek gerçekçi olmaz. Bu gerçeklik içinde bürokrasinin politikacılar stratejik kararlar ve yönlendirme beklemesi şu aşamada erken bir beklenti olacaktır.

Siyasi partilerimizin gölge kabineler kurmaları, bu kabineleri besleyecek strateji merkezlerinin olgunlaşması zaman alacaktır.

b. Bürokrasi ve Think Tanklar

Konuya bürokrasi cephesinden bakıldığında da, ülkemizde kurulmuş bulunan düşünce kuruluşlarınca üretilen bilginin henüz bürokratik karar mekanizmalarını yeterince etkilediği söylenemez.

ABD’deki düşünce kuruluşları arasında “devlet” eksenli olanların yanısıra, Devlet kararlarını çıkar gruplarının yararları doğrultusunda etkilemek üzere kurulu düşünce ve baskı grupları da yaygındır.

Ülkemizdeki düşünce kuruluşları Batı dünyasındaki özel baskı ve çıkar grupları gibi yapılanmaktan ziyade diplomatik, askeri, ekonomik ve sosyal amaçlar etrafında yoğunlaşmakta, zaman zaman özel sektörce verilen araştırma işlerini de yapmaktadırlar.

Bürokrasimiz için önemli veriler sağlama aşamasına gelmiş bulunan düşünce kuruluşlarımızın ürettikleri bilginin henüz yeterince değerlendirildiği söylenemez. Hatta denilebilir ki, yabancı diplomatik misyonlar ve şirketler bu kuruluşlarımızı daha fazla ciddiye almakta, üretimlerine daha fazla değer vermektedirler...

c. Özel sektör ve Think Tanklar

Giderek dünyaya açılan, küreselleşen Türk sermayesi Batılı rakipleriyle mücadelede strateji kültürünün içine girme ihtiyacı duymakta ve transnasyonal şirketlerimiz bu amaçla hem kendi bünyelerinde yapılanmakta ve hem de siparişle yerli ve yabancı düşünce kuruluşlarından fikri üretim talep etmektedirler. Tekrar vurgulayalım, stratejik çalışmalara edilgenler değil, özellikle ofansif ve pro-aktif kuruluşlar ihtiyaç duyarlar.

Özel sektör yalnızca rakipleri için araştırma yaptırmak değil, bunun yanı sıra yasa yapıcı siyasetler üzerinde etki yapmak için de fikri üretim geliştirir, bu amaçla da araştırma yaptırır.

d. Sivil Toplum Kuruluşu (Baskı Grubu) olarak Think Tanklar

Batı dünyasında özel sektör gibi, çevreci vb. gruplar da toplumu ve yasa yapıcıları inandıkları davaya ikna etmek ve onun ötesinde baskı yapabilmek için ciddi araştırmalar yapar ve yaptırır. Ülkemizde de bu alanda ufak da olsa uyanış vardır.

B. FAALİYETLER

I. Araştırma

Strateji kurumlarının başta gelen etkinliği araştırma yapmak veya yaptırmaktır. Bu kuruluşların kendi uzmanları olduğu gibi, misafir uzman ve araştırmacı istihdam etmek, üniversitelere doktora bursu vermek ve stajyer eğitimi vb. yollarla araştırma faaliyetlerinde bulunulur.

II. Konferanslar, Yuvarlak Masa Toplantıları, Grassrots strateji kültürü

Gelişmekte olan ülkelerde strateji kuruluşlarının toplantıları elitist ve kapalı devre olup, yaygın piramit üzerinde yükselmezler, yaygın demokratik katılımdan beslenmezler. Siyasi, askeri ve ekonomik sorunlar bu alanların dar kadroları arasında, fazlaca yaratıcılık olmayan formel bir çerçevede yapılır. Belki şu söylenebilir, bu toplantılar sivil ve askeri bürokrasinin kapalı kapılar ardında aldığı kararlardan biraz daha geniş katılımlı ve akademisyen ve bazı sivillerin de katkıda bulunduğu fikri toplantılardır.

Halbuki konferanslar, özellikle konuşmacılı yemekli toplantılar, başta ABD toplumu olmak üzere Batı'da yaygın grassroots bir gelenektir. 20-30 kişilik bir arkadaş grubunun ayda bir kez biraraya gelip yemek yeme ve bu yemeğe alanında uzman bir konuşmacı getirme geleneği hem ufuk açıcı, hem de tefekkür geliştirici bir pratik olup, bu alanda ülkemizde Mason, Rotaryen dernekleri gibi örgütlü gruplar dışında henüz yeterince bilinçlenme ve ihtiyaç hissedilmemektedir.

Gerçekte resmi ve sivil toplum önderlerince kasabalara kadar indirilebilecek aylık konuşmacılı yemek toplantıları, think tanklar için birer inkübatör rolü oynayabilir, gelişmekte olan ülkelerde strateji kültürünün grassroots temellerden başlamasını tetikleyebilir.

Gelişmekte olan ülkelerde ezberci, ve bilgiyi güç amacıyla edinme derindeki elit düzeyini aşan mütefekkir elit maalesef çok azdır. O nedenle bazen büyük fedakarlıklarla davet edilen dünyaca saygın beyinlerin konferansları bile yeterince ilgi görmemekte, bu toplantılara rica, minnet ve bazan da icbar ile dinleyici toplanmaktadır.

Strateji kuruluşları bu ilgisizliğin giderilmesinde öncü rol oynayabilirler, bu kuruluşların sağduyulu liderleri aralarında dayanışma ve işbirliği yaparak birbirlerinin toplantılarına katılımcı gönderebilir, ayrıca taşrada think tank kültürünün yayılması için valilik ve kaymakamlıklar, siyasi partiler ve özellikle üniversitelerle işbirliği içinde öncülük edebilirler.

III. Yabancı Kurumlarla İşbirliği, Networking

Strateji kurumları kurum içi araştırmalarının yanısıra ülke içinde seminerler, konferanslar, yuvarlak masa toplantıları, paneller düzenleyerek veya bu tip faaliyetlere katılarak da bilgi birikimi ve üretimi yaparlar.

Gelişmekte olan ülkelerin güçsüz kuruluşları daha ziyade yerel etkinlikler yapabilirken, mali yönden güçlü, özellikle Batılı, veya devlet destekli kuruluşlar, maliyetleri yüzbinlerce doları bulan uluslararası konferanslara evsahipliği yapabilmektedirler.

Mali yönden güçsüz olan kuruluşlar uluslararası arenada edilgen olup, daha ziyade yabancı kuruluşların inisiyatiflerine, fikri arayışlarına ve davetlerine yanıt verme durumundadırlar.

Özellikle kendi ülkelerinde değerlendirilemeyen küskün beyinler, uluslararası davetleri, kendi ülkelerinde sorulmayan fikirlerini serdetme ortamı yaratacakları için, seve seve kabul ederler.

Strateji kurumları birbirlerini konferanslarına davetlerin yanısıra, ikili ve çoktarafli işbirliği anlaşmalarıyla örgütlü olarak da bilgi ve fikir alışverişinde bulunurlar. Bazı ileri kurumlar, gündelik yarım veya bir sayfalık e-maillerle muhatap kuruluşlara kendi dünya görüşlerini süreklilik içinde aktarırlar.

Gelişmekte olan ülkelerde devlet kurumu veya devlet destekli kurumlar ağırlıklı iken, Batı dünyasında STK ağırlıklı Think Tanklar ağırlıklıdır. Bu kurumlar aralarında ikili işbirliği anlaşmaları yaparken pratikte bu anlaşmanın hangi tarafın hangi çıkarına hizmet edeceği de dikkate alınmaktadır. Bu nedenle belki bir planlama ile öncelikli konu ve ülkelerin saptanmasında yarar olabilir. Örneğin Yunanistan'daki bir strateji kuruluşuyla bir Türk kuruluşunun spesifik bir sorunun tartışılacağı bir seri yuvarlak masa toplantıları gibi..

IV. “Müşterisiz Mal Olmaz” STK Devlet İletişimi

Stratejistler sanatçılar gibidir. Gerçekte fikir sanatçısıdır. Sanatlarını sergilemekten, bunların kitlelere yayılmasını, etkinliğini görmekten mutlu olurlar.

Ve günümüz think tanklarında demokratik muhatap her ne kadar kamuoyu ise de, yine de gerçek hedef “Devlet”tir. Bir stratejistin en büyük hayali, yarattığı fikrin devlet politikası haline gelmesi ve uygulanmasıdır.

Üretimlerinin Türk Dış Politikasına dönüşmesi kıvancını yaşamak isteyen düşünce üretim kuruluşları için en önemli mekanizma, ürettikleri “Processed Information” yani işlenmiş bilgiyi bürokraside ve siyasette uygulamaya dönüştürecek “**Interface**”dir. Sözkonusu interface görevini yerine getirecek kurumlar da Dışişleri, Genelkurmay, İçişleri vb. devlet kurumları bünyesindeki Stratejik Araştırma Merkezleridir.

Yarı bağımsız konumdaki bu merkezler STKlar ile içiçe, dirsek temasında olup, düşünce kuruluşları ile devlet mekanizması arasında köprü, katalizatör görevi görürler, sivil enstitülerde “**işlenmiş bilgi**”nin ihtisas daireleri vasıtasıyla uygulamaya geçirilmesine aracılık ederler.

Yine bu resmi merkezler sivil kuruluşları teşvik ve onlara maddi ve manevi destek verirler. Kendileri sorumsuzca kamuoyu önüne çıkıp polemige yolaçacak fikri üretim yapmaktan ziyade, ihtiyaç duyulan alanlarda bir nevi taşeron kullanma yöntemiyle sivil kuruluşlara araştırma projeleri verebilir, istekli ve potansiyeli bulunan kuruluşların, devletin ihtiyaç duyduğu alanlara teksif olmalarına ve belirli alanlarda “**center of excellence**” olmalarına da imkan sağlayabilirler. Bu kapsamda örneğin, istikbal vaadeden merkezlere her yıl karşılıksız onar bin dolarlık ihtisas kitapları alma fonu yaratabilirler.

Resmi Stratejik Araştırma Merkezleri, kurumlarının ihtiyaç duyduğu alanların yanısıra, hissettikleri, koku aldıkları trendler konusunda inisiyatif alarak kendilerince gerekli gördükleri araştırmayı yapar ve yaptırır, bu özgürce geliştirilen üretimi de karar ve uygulama makamlarına sunarlar.

Resmi merkezler yabancı kurumlardan aldıkları davetlere zaman zaman harcırah ve biletlerini karşılamak suretiyle sivil uzman ve akademisyen de gönderebilirler.

III. Yayınlar

Strateji kurumlarının ana etkinliklerinden biri de süreli ve süresiz yayınlardır.

Ciddi, büyük kuruluşların uluslararası saygınlık kazanmış, genelde 3 veya 4 ayda bir yayınlanan hakemli dergileri vardır.

Süreli dergilerin yanısıra özel sayılar, misafir uzmanların araştırma kitapları da bu kurumların yayınları arasındadır.

Aynı şekilde, özel ve resmi kuruluşlarca bedeli mukabili sipariş edilen araştırma sonuçları da özel yayın olarak etkinlikler içinde yer alırlar.

STK Think Tanklarının yayınları daha ziyade kamuoyunu bilinçlendirme ve siyasi otorite üzerinde baskı yaratma amacını güderler.

IV. Kütüphane, Arşiv, Elektronik Veri Bankası

Bir araştırma merkezi olan Strateji Kurumunun gücü ve değeri, herşeyin üzerinde, kütüphanesinin gücü ile ölçülür. Strateji kurumlarında genel strateji kitaplığının yanısıra, özellikle kendisi için seçtiği uzmanlık dalında, genel kütüphanelerde bulunamayacak uzmanlık yayınlarının koleksiyonları bulunmalıdır. Bir kuruma dünyanın dört bir yanından araştırmacılar geliyorlar ise, bunun iki nedeni vardır: Bir, dünyanın başka yerlerinde bulunamayacak özel yayınlar koleksiyonu, iki, dünyaca saygın uzmanların varlığı.

Günümüzde ciddi bir kitaplığı bulunmayan bir merkezin ciddiyetinden bahsedilemez.

Elektronik devrim çağında WEB sayfaları da Strateji kurumlarının olmazsa olmazlarından. WEB sayfalarının güncel tutulamaması ise, gelişmekte olan ülkelerin disiplinsiz ruh halinin yansımasıdır.

Bilginin tasnifinin araştırma için yaşamsal önemi dikkate alınarak elektronik arşiv titizlikle düzenlenmeli, ve bu düzenleme kapsamında linklere ayrı bir değer verilmelidir. Bir araştırmacıyı cezbedecek en güzel imkanlardan biri, WEB sitesindeki en isabetli yönlendirici linklerdir.

WEB sitelerini uzmanlar dışında kamuoyunda kitleler için enformasyon savaşları açısından cazip kılabacak bir başka yöntem ise, o merkezin uzmanlık alanına giren ana konular hakkında, diyelim Kıbrıs konusunda 20 sayfalık, 10 sayfalık, 5 sayfalık, 2 sayfalık ve yarım sayfalık komprime bilgi notlarının konulmasıdır.

Bu çalışmalar bir yandan araştırmacılara synopsis verirken, diğer yandan da daha geniş anlamda genel kamuoyuna 25-30 ayrı siteden derlemek zorunda kalacakları bilgiyi bu komprime ve güvenilir notlarla temin etmiş olacaklardır.

Komprime bilgi vitrini ile kamuoyunu cezbedebilecek düzeye erişen WEB siteleri, uluslararası bilgilendirme ve etkileme savaşlarında, kitleleri kendi fikirlerinin doğrultusunda etkileme fırsatını yakalamış olacaklardır.

V. Gelirler

Think Tankların gelirleri; kurucusunun malvarlığı, vakıflaşma, sponsorlar, gizli veya açık devlet veya siyasi parti desteği, danışmanlık hizmetleri ve devlet ve özel sektör için hazırlanan araştırmalardan elde edilen kaynaklardan oluşur.

VI. Personel

Strateji kurumlarında çalışacak uzmanların ilk vasfı ilme ve bilgiye susamışlık ve bunun tutkusudur. O nedenle bu kuruluşlara ruhsuz, memur tipi akademisyenden ziyade heyecanlı gençlerin daha üniversite sıralarından izlenerek alınması, bu adayların alanlarına göre yabancı ülkelere gönderilip öncelikle dil ve kültür olma üzere o bölgelerde master ve doktora yapmalarının temini, daha sonra da medeni bir yaşam sağlayabilecekleri gelirin kendilerine sağlanması gerekir.

Sözkonusu yatırım hem pahalı ve hem de çok uzun vadelidir, gelişmekte olan ülkeler için büyük lükstür. Kapitalist gelişmede başlangıç sermayesini ve yatırımları devletin sağlaması gibi, Strateji kurumlarının başlangıç yatırımını da devletlerin yapması en akla yakın çözümdür.

Bu uzmanlar belki yetiştiklerinde devletten ayrılabilirler, ama yine de birer ulusal yatırımdırlar. Bilindiği gibi Batılı medyanın her alanda başvurabileceği uzman havuzları vardır. Gündeme önemli bir konu düştüğünde, hemen uzman havuzundan bir isme telefon ederek görüşlerine başvururlar. Gelişmekte olan ülkelerde bu tip havuzlar yeterince oluşmadığı için, ilgili ülkelerin dilini ve kültürünü bilmeyen “medyatik” uzmanların yüzeysel, veriye dayanmayan yorumları yer alır haber bültenlerinde.

Yetişmesi zaman alacak doktoralı stratejistler görev üstlenene kadar geçecek sürede Türkiye’de aktif düşünce kuruluşları kısa vadeli çözümlerle, üniversitelerden veya büyük Batılı devletlerin yaptıkları gibi hevesli yabancı master ve doktora öğrencileri arasından seçim yaparak ilgili uzmanlık masalarını kısa sürede kurabilirler.

Burada belki dikkat edilecek husus, masaların hücre sistemine göre ve sayıları mesela yalnızca üçer uzmandan oluşması, zaman içinde bu sayıların sulandırılmasına karşı mutlak önlem alınmasıdır.

Amaç, bilginin az sayıdaki uzmandan oluşan hücrelerde konsantrasyonu- dur. Bu sayede uluslararası camiada otoriteler yetişmesi sağlanmış olacaktır.

Tekrarında yarar vardır, Strateji merkezleri heyecanlı, bilgi açlığı duyan ve mesajını boşaltmak isteyen hevesli beyinlerin havuzu olmalıdır.

Bu merkezlere imkan var ise, üniversiteleri en yüksek derece ile bitirmiş, hevesli, üstün beyinler alınmalıdır.

6. Tercüme bürosu

Stratejik araştırma merkezlerinin en önemli vasıflarından biri de “süreklilik” dir. Dışışleri, İçişleri, Genelkurmay gibi kurumların memurları fazla mobilizedirler, sık sık görev değiştirirler, bu da kurumsal hafızada kopmalara yolaçar. Buna karşın strateji merkezlerinde kurumsallaşma ve süreklilik esastır. Süreklilik ve Hafıza, bu kuruluşlar için uygun tanımlardır.

Süreklilik nitelikleriyle, uzmanlık alanlarında bölgesel dilleri bilen sayısız eleman çalıştırmalarıyla, bu kurumlar devletin ve özel sektörün konferansları için sık sık ihtiyaç duydukları simültane tercüman havuzu kurdukları takdirde hem bir kamu görevi ifa etmiş, hem de bütçelerine önemli bir kaynak sağlamış olacaklardır.

C. SONUÇ

Stratejik çalışmalar yükselme çağında, ofansif, pro-aktif politikalar üretme aşamasına ulaşmış toplumlar için ihtiyaç haline gelirler. Gelişmekte olan bir ülkede strateji kurumlarının çoğalması, o ülkede kapalı kapılar ardında toplanıp, makamın ilim verdiğini sanan keyfi karar vericilerin laubaliliklerinin terk edilmesi aşamasının müjdecisidir.

EKONOMİK KÜRESELLEŞME VE TÜRKİYE

Aydın NURHAN

Giriş

Ekonomik küreselleşmeyi en basit anlamıyla “Birleşik Kaplar Ortamı” olarak tanımlayabiliriz.

Teorik olarak, mutlak rekabet ve bilgiye ayrıcalıksız ulaşım ortamında, üst düzey refah toplumları ile alt düzey refah toplumları orta seviyede birleşeceklerdir.

Küreselleşme bir yandan Batılı köylü ve işçi sınıfları için tehdit oluştururken, diğer yandan da hür dünyaya açılma aşamasındaki kapalı toplumların seçkinlerinin avantajlarını tehdit etmekte, bu sosyal sınıfların da tepkisini çekmektedir.

İlginçtir, küreselleşmeye Batı dünyasından gelen tepkiler, Doğu dünyasından gelenlerden çok daha şiddetlidir.

Gerçekte küresel tek köy haline gelen dünyamızın ortak sorunları artık hiçbir insan beyninin veya merkezi bir elit sınıfın başedemeyeceği noktaya varmakta, işler kontrolden çıkmaktadır.

Paul Kennedy’nin “askeri ve ekonomik overstretch - aşırı yayılma” terimlerini hatırlayarak bu durumu da bir sonraki aşama, “Intellectual Overstretch - İnsan Beyninin Kapasitesinin Aşılması” olarak adlandırabiliriz.

Doğal sürecinde çığ gibi hızlanan ve dizginlenmesi imkansız olan küreselleşme korkutucu, korkutucu olduğu kadar da çaresizlik veren bir fenomen haline gelmektedir.

Kömür, çelik ve petrol dünya savaşlarına sebep olmuşlardı. Bu kez Çin ve Hindistan uyanmakta, dünya nüfusunun üçte biriyle dünyanın stratejik gaz ve petrolüne büyük bir iştahla talip olmakta..

İstatistik verilerin ve genel kanının aksine, küreselleşmeden “Uyanan Doğu” kazanmakta, zenginlik ve medeniyet rehabetindeki Batılı kaybetmektedir. O nedenledir ki, 21. Yüzyıl Pasifik Yüzyılı olacak denilmektedir.

Makalemizin ruhunu da “Doğu’nun Uyanışı” oluşturmaktadır.

Doğu’nun Uyanışı

Bilindiği gibi Avrupa Ortaçağlarda ahiret için yaşarken daha sonra Rönesans, Reform ve müteakip sanayi devrimi ile dünya malına uyanmış ve sonra da tüm dünyaya galebe çalmış, zirveye oturmuştu. Yaşlı Avrupa doyunluk ve zirveye oturmuşluğun rehabetiyle eski hırsını kaybederken, Doğu halkları “dolar” için ahlaki değerlerini feda dahil, her türlü özveriye hazır durumda gelmekte.

Batı dünyasının dünya malına yeni uyanan enerjik kitlelerle başetmesi zor görünmekte, bu aç saldırı karşısında savunma konumuna girmekte, elindeki nimetleri kaybetmeme telaşına düşmektedir.

Hatırlanacağı gibi imparatorluklar geniş coğrafyalarda ticareti güvence- de tutuyorlardı. Modern, daralmış ulus-devletlerin doğuşuyla dünyada mal ve insan akışı akamete uğramış, Avrupa Birliği biraz da bu ihtiyacın zorlamasıyla doğmuştu.

Küreselleşmenin önce ulus devletler arasındaki ticari sınırları, sonra da diğer farklılıkları törpülemesi gündemdedir ve Türkiye’nin bu gerçekler bilinci içinde önalıcı tedbirler geliştirmesi gerekir.

Küreselleşmeye Felsefi Bakış

Şu husus özenle vurgulanmalıdır ki, devletler küresel rekabette ayakta kalabilmek için felsefeye ciddi bir ağırlık vermek zorundadırlar.

Küresel Rekabette Doğu ve Batı’da Ulusal Devlet mekanizmasını en zorlayacak unsur, bir yandan yüzyıllar içinden edindiği hakları kaybeden “hakkına odaklı” Homo-Occidentalis’in isyanı, diğer yandan da vaktiyle “göreve şartlandırılmış” Homo-Orientalis’in “madde”ye uyanıp kitleler halinde devrimci patlamaları ihtimalidir.

Özellikle Doğu'da dünya malına uyanış, dinin gevşemesi ve sekülerleşmeye paralel olarak halklar “hak” odaklı tepkiler verecek, Batı'da da yabancı düşmanlığı ve içe kapanmacı tepkiler doğabilecektir.

Günümüz koşullarında uluslararası rekabet ortamında iç siyasette ümmet zihniyetindeki “ödev” anlayışlı Doğu'lu halkların yönetimi kolay, buna karşın “sosyal kontrat”tan doğan haklarını etkin takip eden Batılı halkların yönetimi güç olacaktır.

Dış politik pazarlıklarda ise Batılı seküler halk kitleleri Hükûmetlerine şiddetli baskı yapıp kazançlı çıkarken, ezik ulusların despotik hükûmetleri aralarında etkin demokratik baskı olmadığı için zararlı çıkacaklardır.

Avrupa Birliğinde görüldüğü üzere popülist siyasetçilerin uluslararası ekonomik rekabet pazarlıklarını referandumla halkoyuna sunma girişimleri, yani doğrudan demokrasi denemeleri küresel ekonomi için ciddi bir tehdit oluşturacaktır.

Keza Avrupa sendikalarının ve sol partilerinin yabancı işçileri düşman görmeleri, “sosyal damping” bahanesiyle kapanmacı, korumacı politikalara yönelmeleri özellikle sosyalist partileri “nasyonal sosyalist” konuma kaydırabilir.

Karl Marks “dünya işçileri birleşin” demişti. Kardeş dünya işçileri düşman kapitale karşı birleşeceklerdi. Bugün ise çaresiz hükûmetler aç işsizlerine işyeri açsın diye küresel sermayeye yaldızlı davetiye gönderiyorlar, kapitali işçilerinin dostu görüyorlar. Ulusal işçi sendikaları bırakalım enternasyonal dayanışmayı, diğer ülke işçi ve sendikalarını “sosyal damping” yapıp ücret kırıkları için düşman görmeye başladılar artık.

İşçi rekabeti yalnızca uluslararası arenada değil, iç pazarda da şiddetini arttırmada. İşsiz ve aç gezen yurtiçi yığınlar, iş bulup da onu kaybetmemeye çalışan sendikalı işçilere düşük ücretle rakip olmakta, sendikalar da her işe, her ücrete razı rakip yurtiçi ve yurtdışı işsizler kapıda beklerken uluslararası kapitalle pazarlıkta güçlerini yitirmekteler.

Bu arada “Homo Occidentalis” 21.Yüzyılda spiritüalizme kayarken “Homo Orientalis” hızla radikal materyalizme kaymakta, dünya maddi zevkleri için geleneksel kutsallarını fedaya hazır hale gelmektedir. Artık defansa geçen Batı'nın ve despotik ülke seçkinlerinin bu trend ile başetmesi çok zor görünmektedir.

Bu noktada akla şu soru geliyor: Küresel rekabette bir ulusun verimli-liğinde din ve felsefenin rolü nedir? 21.Yüzyıl küresel rekabet ortamında bu Weberyen soru da giderek daha çok akademik ilgi çekmektedir.

Doğu toplumlarının uyanışını durdurmak artık imkansızlaşmakta. Cin bir kez şişeden fırladı, Batı bunu Samuel Huntington'ın uyarılarına rağmen istedi. Batı gerçekte ürettiği mallarını satmak için Doğu'yu tüketime, dünya malına uyandırmaya mecburdu, daima genişlemek zorunda olan kapitalizmin başka seçeneği de yoktu, zira kapitalist ekonomi genişleyemediği takdirde içine patlar, çökerdi.

Genç, dinamik ve yükselme çağındaki Cumhuriyetimizin AB stratejisi Doğu'nun bu felsefi uyanışı kapsamında ele alınmalı, 21. Yüzyıl Doğu-Batı rekabeti ortamında 19. Yüzyıl parametrelerine hapsolunmamalıdır.

Yaratıcılık

Batı, vahşi küresel rekabete karşın iyimserliğini korumaya çalışmakta, kurtuluşu hizmet sektörüne kaymakta aramakta, yaratıcılığın yalnızca demokratik, özgür ülkelerde yeşerebileceği sanısıyla inovasyon ve patentte Doğu'nun kendisine asla rakip olamayacağını düşünmektedir. Bu “wishful thinking” üzerinde durmak gerekir.

Oryantal felsefe soyutlaştırma, indeterminizm ve gri alanlar üzerine kurulu iken, modern Batı felsefesi somut, ampirik, kategorik, determinist bir beyin yapısına oturmada.

Bu iki farklı formattaki beyne aynı bilgiler verildiğinde acaba hangisi daha yaratıcı olabilir?

Enformasyonun ışık hızıyla yayıldığı, her bireyin bilgiye ulaşabildiği küresel ortamda küresel havuzdan elde edilen bilgiyi yaratıcılıkta ampirik Batı beyninin mi, yoksa soyutlayıcı Oryantal beynin mi daha iyi değerlendirebileceği konusu belki de 21.Yüzyılın en tayin edici sorusu olacaktır.

Bu sorunun Türkiye için yanıtı da ilginç olacaktır. Türk dili neredeyse bilgisayar mantığında bir dil, ve kategorik, somut beyin yapısı üretmekte. Osmanlıca ve Osmanlı klasik musikisi ise daha soyut ve Doğu felsefesine uygun beyin yapısı üretmekte idi.

Doğu-Batı beyin formatının inovasyona etkisi sorusunun Türkiye'nin geleceği için önemi henüz meçhuldür, ama kısa süre sonra ciddiyetle tartışılacaktır.

Konu açıldığında akla ilk gelen patent sorunudur tabiiyle. Türkiye icat ve patent alanında gereksiz bir kayıptadır. Türkiye Batı'nın inovasyon alanındaki meydan okumasına yanıt vermek için Devletin tüm kaynaklarını seferber edebilir, her ilin merkezi meydanına düzayak girilecek inovasyon teşvik ve ücretsiz patent tescil merkezleri kurabilir, bu alandaki medya programlarına mali katkıda bulunabilir.

Küresel Rekabet ve Robotizasyon

Tarihte geriye baktığımızda, kapalı ekonomilerde yerel girişimcilerin feodal derebeylerinin ve merkezi despotların sultası altında olduklarını, fazlasıyla hareket imkânlarının bulunmadığını, günümüzde ise sermaye ve sanayi dünyaya yayıldığını, küreselleştiğini, girişimcinin tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar devletten özgürleştiğini ve geniş alanlarda iş yapabildiğini görüyoruz.

Yine, 20. Yüzyıl başında “Know How” yalnızca Batılı işçide olduğu için “Know How” tekeline sahip Batı sendikalarının, henüz dünyaya yeterince açılmamış yerli sanayicilere istedikleri ücretleri empoze edebildiklerini, ama küreselleşmeyle ilkokul mezunu vasıfsız bir Amerikalı işçiye saat başına 10 dolar veren transnasyonal şirket, aynı işi 1 dolara yapan lise mezunu Çinliye “outsorce” yapmaya başladığında bu sendikaların güçlerinin eridiğini görüyoruz.

Türk sendikaları ve işverenleri de dünya emekçileri arasındaki kıyasıya rekabet ortamında Türkiye'yi rekabette tutabilecek oynak ücret seviyesini elele vererek, hassasiyetle ve gerçekçi olarak belirlemek ve bunu dinamik olarak gözden geçirmek, güncelleştirmek zorundadırlar.

Bunun da ötesinde, küresel rekabette Türk ve Avrupa işçisinin rakibi her ne kadar Çinli veya Polonyalı muslukçu olarak görülmekte ise de, robotlar tahmin edilenden çok daha kısa sürede, üniversite mezunu profesyonelleri de kapsamak üzere, onmilyonlarca işçinin işini üstlenecektir. Türkiye, küresel ekonomi savaşları için eğitim stratejisinde robotların rekabetini Çinli işçinin rekabetinden çok daha büyük bir ciddiyet ve öncelikle dikkate almak zorundadır, robotların beceremeyecekleri iş alanlarını gecikmeksizin ve incelikle belirlemek zorundadır.

21. Yüzyılda Batı için en ciddi tehditlerden biri, Aldous Huxley öngörüsündeki gibi dünyanın elit üniversitelerinde yetişmiş beyinlerin teknoloji ve robot kullanarak kol, ve hatta profesyonel işgücüne ihtiyaç duymadan üretim

yapması, işini robotlara kaptıracak “Batı Demokrasisinin Direği” orta sınıfların alım gücünün yokolması, çıkar dengelerine dayanan bu ülkelerde umulmadık bir anda 19 Yüzyılı andıran sosyal patlamalar ile terörizmin başlamasıdır.

21.Yüzyılda küresel sermaye çok kayganlaştı. Aynı telefon tellerindeki kuşlar gibi hassas ve ürkek. Çok zor topluyor, ve en küçük huzursuzlukta tümü bir anda telden kaçıyor.

Peki bu kuşlar ne istiyorlar?

Öncelikle siyasi istikrar ve güvence istiyorlar; ki önlerini görebilsinler, stratejik planlama yapabilsinler. Risk yüksek ise yüksek kâr ve faiz için, anlık kazanç, büyük para çarpmak, sonra da ülkeyi en kısa zamanda terketmek için geliyorlar. Bu olgu, dünyanın fakir ekonomilerinin en büyük sorunu, kanamasıdır.

Bu nedenle eğer ülkeler ekonomilerini dünyaya entegre etmek istiyorlarsa tam liberalizm uygulamalı, dürüst sermayeye mutlak güvence vermeli ki, o da stratejik yatırım yapabilsin, makul kâr ve faiz hadleri içinde çalışsın, ve herşeyin üzerinde, kârını başka ülkeye kaçırmak yerine aynı ülkeye tekrar yatırsın, o ülkede işini büyütün.

Şirketlerin Milliyeti

Kapalı kasaba ekonomisinde esnaf yerel güç sahiplerinin ağır kontrolünü üzerinde hisseder. Ve sermaye belirli bir hacme ulaşıncı metropollere kaçar, bu da kırsal ekonominin kan kaybına yolaçar.

Metropollerde palazlanan sermaye ise küresel sermayeye dönüşür, uygun ulusal koşulları bulamazsa ülkeyi terkeder. Evvelce devletle işbirliği içinde olan, özellikle emperyalizm çağında arkasında devlet desteği ile sömürgeler kuran büyük sermaye, 21. Yüzyılda devletle işbirliğini gevşetmekte, bu da özellikle Batılı transnasyonal şirketlerin devletlerine ve halklarına ihanet ettikleri yakınmalarını doğurmaktadır.

Küresel sermaye-devlet işbirliğinde bir ilginç husus, 21. Yüzyılda öne çıkan teknolojik/ekonomik casusluktan elde edilen bilginin devlet veya özel hangi şirketlere ne oranda paylaştırılacağı sorunudur, bunun haksız rekabete ilişkin hukuki boyutu da hassas konudur, Batı dünyası için de baş ağrıtıcı bir konudur.

Merkezi, AR-GE bölümü, üretim tesisleri, hissedarları tamamen farklı ülkelerde bulunan şirketlerin “transnasyonal” olarak nitelenmesi karşısında ulusal iktisat stratejisi geliştirilmesi gerçekten zor bir konudur.

Yerelleşme

Bildiğimiz gibi metropollerde yaşam çok pahalı. Şehirdeki yüksek vergi ve ücretler nedeniyle iş adamları kentten kırsala ve banliyölere kaçıyorlar. Bu trendi gören birçok ABD ve Avrupa kasaba belediyesi büyük şirketlere, hatta askeri tesislere inanılmaz avantajlar sunarak onları kendi hudutlarında tutma veya komşu kasabalardan ayartma yarışına giriyorlar.

İsviçre kantonları bile bu yarışa girmiş olup, özel vergi indirimleri ile Fransa gibi yüksek vergi alan devletleri kızdırmaya başlıyorlar. Bu yarışta Çek Hükûmeti de şirketlerden %15 düz gelir vergisi kararı almış bulunmakta.

Ancak... Kasabaya büyük sermaye bir kez girdikte modern feodal sistem hükmünü icraya başlıyor.

Özellikle ağır sanayinin veya büyük korporasyon merkezlerinin girdiği kasabalarda geleneksel işler ölüyor ve o kasabalar tek bir endüstriye mahkum oluyorlar. Monopolist bir işletmenin böyle bir kasabayı terketmesini gözümüzde bir canlandırılım...

Diğer iş alanlarının öldüğü kasabadaki monopolist işletme o kasabadaki siyasetçilere ve sendikalara her koşulunu dikte edebilir, siyasetçiler ve sendikacılar bu tekel karşısında kendilerini çok güçsüz hissedebilirler. Bu nokta, tarihi feodalizmin yeni versiyonudur, buna Neo-Feodalizm diyebiliriz.

Bu durumda yerel siyasetçi ve sendikacılar bir yandan neo-feodaller kasabalarını terketmesin, rakip komşu kasabaya kaçmasın diye onları hoş tutmaya çalışırken, bir diğer yandan da egemenlik ve gururlarını korumaya çabalayacaklar, hassas bir ipte cambazlık yapacaklardır.

Bu oyuna da “LOKALİZM-YERELLEŞME” oyunu diyebiliriz.

Bu küresel oyunda sosyalist Avrupa’ya gelince...

Türk Komünist Sultan Galiyev’i hatırlayarak Avrupa sosyal güvenlik sistemini mümkün kılan iki faktöre değinmekte yarar var.

Avrupa devletleri Emperyalizm çağında sosyal patlamaları önlemek için artık geliri proleterlere yansıtılabilmekte idi. 21.Yüzyıl küresel rekabet ortamında kitlelere yansıtılacak artık sömürü geliri olmayınca Avrupa sosyal güvenlik sistemleri altüst olmaktadır.

İkinci olarak da, Batılı işçi 20. Yüzyıl “know how” tekeline kaybetmekte, sendikalar transnasyonal sermaye karşısında güçlerini yitirmektedirler.

Batılı genç nesiller bu iki gerçeği görmek istememekte, hükümetler ise olmayan sosyal fonları nereden bulacaklarını kara kara düşünmektedirler.

Rekabet

Bugün küresel ekonomide karlı yatırım alanı arayan kaygan, fazlaca kapital bulunmakta, ama bu kadar büyük kapitali değerlendirecek yetenekte girişimci az bulunmaktadır. O nedenle transnasyonal şirketlerin yöneticileri milyar dolarlara varan maaşlar almaktadırlar. Küresel rekabette herkes aynı malı üretebilmekte, sonra hepsi benzer malı birbirine satma çabasına girmektedir.

Bu ortamda örneğin tekstil Batı dünyasından Doğu'ya kaymakta, beyaz eşya, elektronik ve otomotiv yatırımı Türkiye'ye akmaktadır, ama Doğu'ya kayma ihtimali mevcuttur. Bu “Batı’dan Doğu’ya” trendi içinde hangi sektörleri enaz 20 yıl Türkiye’de tutabileceğimizin, sonrasında hangi alanlara kayabileceğimizin de stratejik, dinamik bir değerlendirmesinin yapılması gerekir.

21.Yüzyılda küçük bir Türk döner girişimcisini Asya’nın derinliklerinde Kırgızistan’da tezgah açmış görüyoruz. Kaybedecek fazla birşeyi olmayan bu küçük girişimci, yerel otoritelerden baskı gördüğünde tezgahını omzuna vuruyor, bu kez kendisini Afrika’nın derinliklerinde görebiliyoruz. Gerçek küreselleşme işte budur.

Bu girişimci dünyanın her noktasına gidebilir, ama bir duvar hariç. “Castle Europe - Avrupa Surları”. İş devletlerin yabancı girişimciye vize duvarında kalsa bir derece. Ondan da vahimi, cömert sosyal yardımların rahatındaki Avrupalı bireyin Türk dönerci gibi Kırgızistan veya Afrika’ya gitmeyi aklına bile getirmemesi...

Bir diğer yandan da dünyaya yeni açılan ekonomilerin dünyanın her ülkesinden önyargısız mal almalarına karşın, özellikle Fransa gibi bazı Avrupa ülkelerinde halkın yerli otomobil ve malları aldıkları, yani grassroots ekonomik milliyetçilik yaptıkları görülmektedir.

Küresel rekabetin artması oranında şimdilik fazla hissettirmeden yapılan bu ekonomik milliyetçilik radikal hal alıp tüm uluslara yangın gibi yayılabilir, geleneksel olarak devletlerin kullandıkları iktisadi ambargoları hasım halklar birbirlerine karşı uygulamaya başlayabilirler. Şu anda Batı halklarının iktisaden daha milliyetçi, bilinçli, Doğu halklarının ise umursamaz oldukları görülmektedir.

Aslında küresel ekonomi ulusal sınırları yoketmekle kalmamakta, ulusal ekonomi içinde de fay hatları yaratmaktadır. 21.Yüzyıl küresel ekonomisinde

farklılıklar artık ülkeler arasında değil, havzalar arasında olacaktır. Bir süre sonra ABD ve AB’de ulusal gelirin 5000 Dolar olduğu havzalar görülebileceği gibi, Asya’da da ulusal geliri 30.000 Doları aşan havzalar görülebilecektir.

Girişimcilik Ruhı

Tarihi önyargılarla ve isabetli olarak “asker” olarak tanımlanan Türk milletinin “girişim” kabiliyeti de 21. Yüzyılda fazlasıyla öne çıkmıştır. Alman, Türk, Japon, Koreli gibi “asker” denilen ulusların işçilerinin modern yöneticilik ilmiyle çalıştırıldıklarındaki başarılarının ispatlanmış olmasının yanısıra bu uluslar artık ticarete de ciddi ilerleme kaydetmişlerdir. Türklerde de açığa çıkan bu kabiliyetin kösteklenmemesi, geliştirilmesi en önemli siyasi amaçlarımızdan biri olmalıdır.

Bilindiği gibi Osmanlı devlet zihniyeti, belki de kendince haklı bir düşünce ile kapital birikimin Devlete rakip olabileceği değerlendirmesiyle özellikle Anadolu Türklerinin sermaye birikimine sıcak bakmıyordu.

21. Yüzyılda Anadolu sermayesinin fıskırması Cumhuriyet tarihimizin en önemli başarılarından biridir. Atatürk’ün en büyük hayalinin gerçekleşmesidir.

Batı dünyasında rehavete giren, eski Sovyet blokunda emekleme çağında olan ve bizde artık epey yol almış bu “girişimci ruh” teşvik edilmelidir.

Ancak Türkiye her ne kadar teknoloji kullanarak ciddi üretim yapmakta ise de, küresel ticarete yeterince tecrübe sahibi olmadığı için hala ciddi ve gereksiz zararlara uğramaktadır. Türkler birbirleriyle rekabeti yabancılarla rekabet etmekten daha iyi becermekte, ve bu da küresel arenadaki güçlerini zayıflatmaktadır.

Türk ekonomisinin bir başka handikapı da Türk halkının hala yeterince dünya görmemiş olmasıdır. Halkın dünyaya açılımı bir lüks değil, aksine, bir ufuk, vizyon eğitimi olarak görülmeli, bunu engelleyici pasaport bürokrasisi ve harçları asgariye indirilmelidir.

İpek Yolu

Okyanusların aşılması ile tarihi İpek Yolu çökmüştü. Bu yol, aradan yarım milenyum geçmesine rağmen hala kapalıdır.

İstanbul’dan Avrupa ve ABD yoluyla Pekin’e bağlı olan dünya ekonomisinin Pekin-İstanbul ayağı kopuktur.

Çin ile Türkiye arasındaki toplumlar küresel ekonomiye henüz entegre değildir. Bu halkada en önemli unsur Türk - İran ekonomik uzlaşmasıdır. Özellikle İran ekonomisinin geri kalmasındaki en etkin amil olan bu halka tamir edilmedikçe İpek Yolu'nun canlanmasını beklemek hayal olur.

İpek Yolu'nun canlanması için Türkiye'nin İran ve Rusya ile çok ciddi stratejik işbirliğine girmesi şarttır.

Kapitalist dünya sistemi açısından son derece önemli olan bu kopuk hal-kanın birleşmesinde Batılı ülkelerin hayati çıkarı vardır, bu konuda ikna edilmeleri gerekir.

Roma-Pers Ekonomik Havzası

Anadolu ekonomisinin tarihî, tabii havzası Roma/Osmanlı ve Pers/ Selçuklu arazileridir.

Türk ekonomisi, bu havza henüz tam olarak demokrasi ve kalkınmaya geçmemesine rağmen 400 Milyar Dolar hacmini yakalamıştır.

Sözkonusu coğrafya kalkınmaya başladığı anda Anadolu ekonomisi gerçek patlamasını yapacak, uyuyan dev potansiyeli ortaya çıkacak ve şüphesiz dünyanın ilk 5 ekonomisi arasına girecektir.

Politika

Dış Politikada, görünürde ekonomi yönü ağır basan Avrupa Birliği ile ilişkilerimiz başta gelmektedir. Anadolu'nun yukarıda maruz tarihi/tabii ekonomik havzası geliştiği ve Türk ekonomisi mevcut enerjisi ile dünyaya açıldığı, pazarını çeşitlendirdiği oranda AB'nin Türk dış ticaretindeki ağırlığı göreceli olarak azalacaktır.

Mal dolaşımının serbest, işadamlarımızın ve işçilerimizin sınırlar içinde hapis (ağır vize duvarı) tutulduğu bir ticari ortaklığının geleceği olamaz.

AB'nin Türkiye için müstakbel yararı büyük ölçüde siyasidir.

Gerek Batı dünyası ve gerek Türkiye için ortak stratejik amaç, yeniden "power" olma yolundaki Osmanlı'nın Almanya ve Japonya gibi birlik içinde tutulup ayrı bir kutup başı olmasının önlenmesidir.

Yeni bir düşmanlık, kutuplaşma ve karşıt kimlik ortamından ziyade barış içinde aynı aile içinde yeralmak Türkiye için tercih edilen bir siyaset olacaktır. Akil birçok Batılı ve İsraili düşünür de aynı fikirdedir.

Hatırlanırsa, Avrupa karanlık çağı iki Roma'nın, yani İstanbul ile Roma'nın ayrılması ile başlamıştı. Bu iki başkentten birleşmesi yaşanan, güçten düşmekte olan Avrupa'yı yine yüceltebilir.

AB'nin yanısıra Orta Asya, Orta Doğu, Kafkaslar ve Balkanlar Türkiye'nin tarihi, tabii ekonomik havzası olarak görülmeli ve bu havza için de özel bir strateji geliştirilmelidir.

Buna paralel olarak sosyal devlet yardımlarının rehavetindeki Batıların artık rahatlarını terkedip girmedikleri, uyanan Afrika pazarlarına Çin'in ilgisinin hikmeti sorgulanmalı ve gecikilmeden bu alana da ilgi geliştirilmelidir.

Avrupa Birliği stratejimize küresel perspektiften yaklaştığımızda dogmatik olmamak gerektiği, hiç umulmadık bir anda bu birliğin dağılabileceği ihtimalini de hesaplarımızda değerlendirmek ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Küresel rekabet karşısında başta vize duvarı olmak üzere hızla korumacılığa kayan "Castle Europe - Avrupa Surları" kendisini dünya toplumundan tecrit etmektedir. Avrupa'nın yarattığı, fizik olmanın da ötesindeki psikolojik bariyer, bırakalım Doğulu işadamlarını, Batılı işadamlarını bile Avrupa'ya gitmekten caydırmakta. Hızla cazibesini kaybeden Avrupa'nın durumu Osmanlı'nın içe kapanma ve çöküş devrini hatıra getirmektedir.

Bilindiği üzere Avrupa medeniyeti "exclusive" yani dışlayıcıdır. İkinci Dünya Savaşı sonrası kalkınma döneminde eksik işgücünü takviye için yabancılara kapısını açmış ve "refah" ortamında "kendinden olmayan" ile birlikte yaşam deneyine girmiştir.

Yaşlı Dünya tarihinde yalnızca 50 yıllık minik bir dönem olan bu "refahta hoşgörü" deneyi iflas edebilir, küresel rekabetin sertleşmesine paralel olarak dini ve ırkçı sertleşmeler yeniden hortlayabilir. Avrupa'daki Türklerin ve müslümanların karşılaştıkları sıkıntılar giderek alarm verici mahiyet almaktadır.

Demografi

Gerçekte Avrupa'daki Türk nüfusunun geleceği bazı nifak saçan sözde bilim adamlarının korkutmalarının aksine, artma değil, azalma trendini göstermektedir. Türkiye doğurganlık oranı, kentleşme ve sanayileşmesine paralel olarak kadın başına aşgari limit olan 2 çocuk sınırına gelmiştir. Bu nedenle bir süre sonra Avrupa'daki genç nüfusumuzun ithali için Türkiye ile Avrupa devletleri arasında rekabet başlaması da ihtimal dahilindedir.

Eğitim

Küresel yatırım için siyasi istikrar, hukuk ve bankacılık altyapısı ne kadar hayati ise, “ucuz kalifiye teknisyen havuzu” da o kadar önemlidir.

Küresel sermayenin hızlı girişi yaptığı ülkelerde kısa sürede akut teknisyen açığı doğmakta, arz talep yarasınca teknisyen ücretleri hızla gelişmiş ülkeler düzeyine fırlamakta, bu açık eğitimle karşılanamadığında komşu ülkelere kaçak, ucuz işgücü girişi başlamakta, bu yol da tıkandığında yeni yatırım durmaktadır.

Türk eğitim müfredatına bu açıdan yaklaşıldığında, 19. ve 20. Yüzyılların “Devlet memuru yetiştirmek” ve “Ümmetten Ulus yaratmak” felsefesi üzerine kurulu eğitim politikalarımızda küresel ekonomik rekabete uygun düzenlemelerde gecikildiği görülmektedir.

Şu anda Türk sanayiinin en önemli hastalığı “teknisyen” yetersizliğidir, yani kalifiye işgücü eksikliğidir. Türk eğitim sisteminde teknik eğitim yalnızca %3 oranındadır. Bir yanda sanayiciler teknisyen bulamaz, diğer yandan gençler iş bulamazken, bunları kolayca biraraya getirecek teknik eğitim sistemini kuramamak 21. yüzyılın en büyük ayıbıdır.

Bu cümleden olmak üzere bir örnek; küresel hemşire açığını gören Filipinler Suudi Arabistan’dan ABD’ye, oradan İngiltere ve Avustralya’ya kadar her ülkeye hemşire ihraç etmektedir. Ülkemizde bu kadar işsiz varken bu alandaki küresel açığı görüp hemen yatırım yapmamak büyük bir vizyon eksikliğidir.

İşçi ithali

Türk sanayiinin teknisyen yetersizliği, yukarıda belirtildiği gibi, ekonomik havzamızdan illegal teknisyen istihdamını zorlamaktadır. Bazı tahminlere göre ülkemizde şu anda çevre ülkelerden bir milyonun üzerinde kaçak işçi bulunmaktadır. Bunun bir ileri aşaması, Avrupa’da yetişmiş teknik gücümüzün kitleler halinde yurda dönüşleridir.

Wall Street Journal bir süre önce, on yıl öncesine kadar Avrupa’da işçi olarak çalışan İspanyolların şu anda 4.5 milyon yabancı işçiye evsahipliği yaptığını yazmakta idi. Keza 1960larda Türklerle beraber Avrupa’ya giden İtalyan ve Yunan işçiler de ekonomilerinin kalkınmasıyla kitleler halinde vatanlarına dönmüşlerdir.

Bir yandan küresel rekabette zorlanan, işsizliğin artacağı bir Avrupa’da yaygınlaşacak yabancı düşmanlığının itici gücü, diğer yandan yükselen Ana-

dolu ekonomisinin “mıknatıs” gücü, Avrupa Türklerinin kaba bir tahminle üçte ikisinin kitleler halinde yurda dönüşünü getirebilir, Türkiye buna hazırlıksız yakalanmamalı, bu dönüşün planlı olmasına çaba göstermelidir.

Anadolu ekonomisi şu anda II. Dünya Harbi sonrası 1950ler, 1960lar Avrupa’sının kalkınma hamlesi görüntüsünü vermektedir. Türk sanayiinin nitelikli teknisyen açığını kapatma açısından Türkiye şanslıdır, akıllı bir stratejiyle bu açık Avrupa’daki yedek nitelikli işgücü havuzumuzla kolayca kapatılabilir.

Avrupa’daki işgücümüz yeterli olmadığı takdirde, şu sıralarda 12 milyon illegal göçmenin ABD ekonomisine yararlarını tartışan ABD örneği de düşünülebilir. Bilindiği gibi azalan nüfusu nedeniyle Avrupa Birliği de uyanmış olup, Türk işçileri geri göndermek bir yana, küresel işgücü havuzundan 20 milyon yeni göçmen getirme stratejisi geliştirmektedir.

Göçmen risk alan demektir ve kendi emeğinden ve başarıdan başka hiçbir dayanağı yoktur, başarmaya mecbur ve mahkumdur. Bu da ABD ekonomisine ivme vermektedir.

İstanbul, New York’tan çok daha üstün tarihi bir “melting pot - ahenkleştirme kazanı”dır, “inclusive - içleyici”dir. Türkiye bu en kıymetli stratejik tarihi değerini en iyi şekilde değerlendirmelidir.

Balkanlar, Kafkaslar, Ortadoğu ve orta Asya’dan tüm riskleri alarak Türkiye’ye gelen ve burada geçinmeyi beceren insanlar dışlanmamalıdır. Nasıl ABD’ye gidenlerin ikinci nesli kendisini Amerikalı hissediyorsa, Türkiye’ye gelen ikinci değil, birinci neslin kendisini Türk olarak hissedebilmesi sağlanmalıdır. Osmanlı-Türk medeniyetinin tabii süreci olur bu politika.

Mukayeseli Avantajlar

Kapalı toplum olmaktan çıkıp dünyaya açılan Türkiye için David Ricardo’nun mukayeseli avantajlar kavramına uygun olarak küresel rekabette hangi köşeleri kapmaya öncelik vermelidir sorusuna yanıt aranmalıdır.

21. Yüzyılda öne çıkması beklenen gıda, genetik mühendisliği, enerji, su arıtımı, geriatrik tıp, yaşlılar için hemşirelik, turizm vb. alanlarda küresel rekabet ortamında bizden iyi şanslı olanlar ile bizden az şanslı olanlar skalası düzenlenmeli ve yapılacak gerçekçi bir değerlendirme ile gözümüze kestirdiğimiz alanlarda çok ciddi tedbirler alınmalı, teşvikler verilmelidir.

Örneğin Avrupa’da sağlık hizmetleri ve yaşam pahalıdır. Türkiye stratejik bir vizyon ile Avrupalı emekliler için özel deniz kentleri kurabilir, bu sitelerde

gerekli sağlık altyapısını da temin edebilir. Sağlık turizmi Türkiye için ciddi bir potansiyel oluşturabilir.

Keza, özellikle emekli Avrupalılara satılacak gayrimenkuller hem Türkiye'ye ciddi ve sürekli döviz akışı sağlamak ve hem de Türkiye AB bütünleşmesine grassroots katkı sağlamak açısından yarar sağlayabilir.

Ezcümle, belki hedefi sulandırmamak için stratejik önceliklerin baştan 10 alanla sınırlandırılmasında yarar görülebilir. Bununla birlikte avantajlar saptanırken rakip uluslardan da önce robotlar dikkate alınmalı, robotların işçilerimize hangi alanlarda rakip olacakları, uzun vadede ne kadar işsiz yaratacağının hesabı ciddi şekilde yapılmalıdır.

Bu meyanda Alman ve İtalyan ekonomilerinin ağırlıklı olarak KOBİ ve ev ekonomilerine dayandığı hatırlanırsa bu alanların özellikle teşviki gerekir. Bu kapsamda belediye zabıtasının kovaladığı “sokak esnafı” için, tomurcuk halindeki bu büyük ulusal girişimci potansiyelinin rahatça kanalize edileceği ortamlar yaratılmalıdır.

Hukuk

Türk Hukuk sistemi iflasa yakındır. Yargıtay, elindeki dosyaların çoğuna bakamamakta ve dosyalar zamanışımı nedeniyle takipsiz kalmaktadır. Hukukta büyük bir devrim gerekmektedir. Bu devrime eğitimden başlanılmalıdır. Hukuk teknoloji gibi ithal edilemediği ve zaman içinde evrilerek ulusça yaratılmak zorunda olduğu için teknolojik gelişmemize ayak uydurmakta zorlanmaktadır.

Buna karşın küresel sermaye hukuk altyapısı gelişmemiş ülkelere gitmemekte, bu ülkelere gidecek ise de ulusal hukuku reddetmekte, uluslararası tahkimi şart koşmaktadır.

Bu zorlanmanın altındaki en önemli unsur zihniyet unsurudur. Taşra çocuğu Ankara veya İstanbul'da 4-5 yıl eğitilip yine taşraya yargıç olarak gönderildiğinde “ufuk” sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu soruna çözüm olmak üzere tüm yargıç ve savcı adaylarının master ve üzerine bir yıl da yabancı mahkeme-lerde staj için yurtdışına gönderilmeleri düşünülmelidir.

Standardizasyon ve Marka

21. Yüzyılda Marka küresel güvence unsurudur. Bir Nike pabuç alan genç bunu beğenmediğinde iade edebileceğini, sevdiğinde de enaz 3-4 yıl giyebileceğini tecrübe ile bilmektedir.

Bu güven unsuru küresel markaları artık bir nevi “Standart” enstitülerine dönüştürmektedir. Sözkonusu şirketler artık sadece tasarım ve kalite normlarını oluşturmakta, sonra da bu koşullarda dünyanın neresinden hangi firmalar en ucuz üretimi yaparlarsa isim damgasını o şirketlerin ürünlerine basmaktadırlar.

Türk markası yaratmak bu anlamda önemlidir, ama öncelik yurtiçi üretime verilmelidir, outsource teşvik edilmemelidir.

Enerji ve Su sorunu

Küresel ısınmanın ülkemiz için ilk önemi su alanındadır. Su, tabiatın in-safına bırakılamaz. Tek stratejik çare gerekli sayıda atom santralleriyle deniz suyu arıtımı ve bunun ulusal pipeline şebekesiyle tüm yurda dağılımı için çok geç olmadan yatırıma başlanmasıdır.

Barış içinde olduğumuz komşularımızla yakın bir gelecekte karşı karşıya getirilebileceğimiz “su savaşları” da bu şekilde bertaraf edilebilir.

Enerji konusunda da en ciddi, net çözüm nükleer teknolojidir, İsviçre bu alandaki yatırımlarına yeniden ivme vermiştir, ABD ve diğer Avrupa ülkeleri de çevre yönünden temiz bu enerji alanına tekrar dönüş hazırlığındadır.

Altın Üretimi

Küresel istikrarsızlık giderek artmaktadır. Bir kriz anında en güvenli kaynak altındır ve bu maden ülkemizde fazlasıyla mevcuttur. Kaynaklarımızın hemen ve etkin şekilde kullanıma sokulması, bir küresel kriz anında suspansiyon rolü oynayabilir.

Tarım

Tarım tarih boyunca stratejik bir alan olarak görülmüştür. Köyün desteklenmesinin ve göçün önlenmesinin yalnız iktisadi değil, aynı zamanda demografik önemi ve kültürel geçiş dönemlerinin şokunun hafifletilmesi, milenyal geleneklerin bir anda hafızalardan silinmemesi açısından da ulusların hayatında önemli bir rolü bulunmaktadır.

Günümüzde tarım ve hayvancılık da ileri teknoloji kullanılan bir sanayi dalına, çiftçiler tarım sanayi işçisine ve bu sektör holdingler için sanayi işletmelerine dönüşmektedir.

Uygulamada kullanılan teknolojinin çok komplike olmaması nedeniyle köylü nüfusa kitlesel, yoğun teknik eğitim verilebilir, bu alanda özel sektör de teşviklerle özendirilebilir.

Hatırlanmalıdır ki, dünyanın en sanayileşmiş ülkeleri aynı zamanda dünyanın en büyük tarım ülkeleridir.

Sonuç

Yirmibirinci Yüzyıl

1. Eğitimli,
2. Birbirini seven, hoşg r lt , dayanışma içindeki ulusların yüzyılı olacaktır.

Belki de Türk' n Yüzyılı olacaktır?

*Daire Başkanı, Stratejik Araştırma Merkezi, Dışışleri Bakanlığı

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

YÖNETİCİLİK

Aralık 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz **Yöneticilik**.

Günümüz elit üniversitelerinin en gözde, en pahalı eğitim alanı.

21. Yüzyıl global prenslerinin, uluslararası meritokrasinin amentüsü.

Ama ben haddimi aşıp çağımızın en teknik, en bilimsel konularından biri olan yöneticiliğin kitabı yönünü anlatmaya kalkmayacağım.

Hukuk eğitimi almış bir kamu yöneticisi olarak, daha da doğrusu, çağdaş gençler gibi **İşletme Masteri** yapma imkanını yakalayamamış eski kuşak bir alaylı olarak, 1968 yılından beri devlet, uluslararası özel sektör, avukatlık, diploması ve nihayet uluslararası siyasi kuruluş dahil, 35 yıl emir alan ve emir veren bir insan olarak yaşadığım pratik tecrübelerden bir buket vermek istiyorum sizlere.

İnsan iş hayatında ast-üst hiyerarşisi içinde yıllarca görev yapıp yönetim sorumluluğu arttıkça kitaba müracaat ihtiyacı doğuyor. Böylece alaylılık bir nebze tecrübe, bir nebze kitabilik ile giderilebiliyor. Eğer modern devletlerde memur iseniz, veya modern şirketlerde çalışan mutlu azınlığa dahil olabilmüşseniz, buralarda **hizmet içi eğitim** alarak kendinizi geliştirebiliyorsunuz. Yok-

sa kişisel, özel çaba gösterip kendinizi sürekli olarak yenilemezseniz babadan kalma, rastgele, keyfi feodal kafaya devam.

Kitabi olmak, yani Bilimsel olmak, çağdaş yönetim teknolojisinin baş koşulu. Babadan kalma içgüdüsel, keyfi yöntemlerle iş götürmeye çalışmak günümüzde çok ilkel davranışlar.

Sabah evinden eşi ile kavgalı çıkıp o gün tüm işleri sallayan, memurlarını haşlayan, aşırı duygusal, feodal patron tipine modern ekonomi geçit vermiyor.

Yönetim kitaplarında belki yöneticinin binlerce tarifini bulabilirsiniz. Benim şahsen başımdan geçenlerden vardığım sonuç, yöneticinin **soğukkanlılık-la, seri şekilde problem çözümlen** kişi olduğu sonucu.

Önüme gelen kavram ve sorunları önce darmadağın edip en küçük parçalarına kadar ayıran, sonra da bunları ahenkli ve anlamlı bir şekilde birleştirebilen kişi yönetici. Evet, bildiniz, aynı matematikçiler, aynı sanatçılar gibi analiz ve sentez kudretine erişmiş kişi.

Demek ki yöneticilik bir sanat. Ve herkes her sanatı hakkıyla yapamaz. Ama insan zafıdır, çoğu kimse, beceremeyeceği işi **“haddimi bilirim”** deyip reddedemez.

Hele siyasette ve kamu yönetiminde bu haddini bilmezlerin elenmesi de zordur, bedeli toplum öder.

Evet Aziz Dinleyicilerim,

Bu girizgahtan sonra sizlere başlıklar halinde tecrübelerimi aktarmaya başlayayım isterseniz.

Yöneticilik için ilk ve en önemli öğretisi dinimiz İslam’da var.

“Emaneti ehline veriniz”

Ehil olmayan yöneticide ilk görülen şey güvensizlik, bunun getirdiği huzursuzluk, aşağılık kompleksi, astları ezme, üstlerine kölece bağlılık güdüsüdür. Gücünün üzerinde sorumluluk alan insanı, üzerine konmuş bir ton yük altında inleyen sıpaya benzetebiliriz. Bu zavallılar yalnızca stres içinde mide kanamasından kalp ve kanser hastalığına kadar her türlü hastalığa açık hale gelmekle kalmaz, çevrelerine de zarar verirler.

Bu tip yöneticiler işyerinde ve evde yarattıkları negatif ve stresli hava ile yakınlarındaki insanlarda da benzer sağlık sorunları yaratır, bilerek veya bilmeyerek cinayet işlemiş olurlar, belki nice ocakları söndürürler.

Ehliyetsizlik Sendromu olarak tanımlayabileceğimiz bu davranış bozukluğu bazan paranoyaya da dönüşebilir, bir yönetici üstlerini düşman, yardımcılarını da rakip olarak görmeye başlayabilir.

Bu çaresiz insanlar etraflarında komplekslerini okşayacak dalkavuklar isterler. Vaktiyle kralların bilimsel olarak ulaştıkları bu psikolojik rahatlama yöntemi günümüzde de geçerli bir terapi aracıdır, stresi bir nebze ve geçici olarak bastırır. Amirin bu hastalığını iyi değerlendiren zeki insanlar ve eşleri, bu zavallıyı yerine göre eşi vasıtasıyla esir alıp avuçlarında oynatabilirler. İnsan zaaf sahibidir, hepimiz severiz iltifatı. Ve bunun bağımlısı haline de gelebiliriz zamanla.

Gelin isterseniz ehliyetsiz yöneticilerde bariz olarak ve sıklıkla görülen bozuklukları maddelemeye çalışalım.

Öncelikle,

Ehliyetsiz yöneticinin en büyük korkusu başarısızlıktır. Ve yeteneksizliklerini kapatmak için tek çareyi üstlerine kölece sadakatte bulurlar, haysiyetlerinden fedakarlık etmek zorunda kalırlar.

Buna paralel olarak astlarının kendilerinden daha ehil olması da ürkütür onları.

O nedenle astlarından fikir almaktan korkarlar.

Geri ülkelerde fikir serdetmek ukalalık sayılır. Hele sorulmadan asla fikir söylenmez.

Onun için, genç memurların, sorulsa bile, fikirlerini temkinle, yöneticinin daha önce söylediklerine bağlantı yaparak ve sanki onun fikirlerinden mülhem imiş gibi sunmalarında yarar vardır.

İki,

Yönetici toplantılarda asla haksız çıkarılmamalıdır. Özellikle tecrübesiz, genç memurların vatani veya şirketi kurtarma sevdası ile çoğu kez samimiyetle ve bilinçsizce yaptıkları bir hata, mesleklerinde yollarının ömür boyu tıkanmasına neden olabilir. Cehaleti ulu orta sergilenen amirin tepkisi, tedavi edilmez marazi bir nefrete dönüşebilir.

Üç,

Ehliyetsiz yöneticinin emrinde yükselmek isteyenler konularını ezberlemeli, beyinleri veri bankası gibi olmalıdır. **İstenen fikir değil, veri** olacağı için, konusunu ezberleyen astlar hızlı terfi ederler gelişmemiş iş ortamlarında.

Dört,

Ehliyetsiz amirin kompleksine en büyük pansıman, kendi yarattığı huzursuz iş ortamı nedeniyle altındaki memurların birbirleriyle çatışmasıdır. Kavga eden memurların hakemlik için yöneticiye gitmeleri, amirin üstünlüğünün somut olarak teslimi, meşrulaştırılması mesajıdır. Amir bu durumdan büyük haz alır, evde eşine ve dostlarına memurlarının ne kadar küçük olduğunu, ne kadar ufak şeyler için dalaştıklarını anlatarak sanal büyüklüğünün tadını yudumlar.

Özellikle az gelişmiş ülkelerde ve çağdışı şirketlerde ağırlıklı olarak görülen bu marazi durumdan yalnızca yaşamını asgari düzeyde sürdürme çabası içindeki, ekmek savaşı içindeki , yöneticiye köle gibi boyun eğmek zorunda kalan astların etkilendiklerini düşünmek hatalı olur.

Geri ekonomi koşullarında hiyerarşide ara halka olan yöneticinin astlarından farkı, onlardan üç beş kuruş fazla tazminat almasıdır. Haddini bilen, makam hırsı olmayan insanlar bile, evlerine üç-beş kuruş fazla götürebilmek için yöneticilik avantajını reddedemezler. Ve bu fasit daire sürer gider.

Evet Aziz Dinleyicilerim,

İsterseniz gelin şimdi de kafamızdaki ideal yöneticiyi tanımlamaya çalışalım.

Dürüstlük herhalde asgari koşul. İnsanın hem kendisine, hem amirlerine, ve hem de astlarına karşı... Adil ve makul olmak, dengesiz olmamak, kendisiyle barışık, tutarlı ve kararlı olmak, okuyan, genel kültürlü olmak, iyimser ve yapıcı olmak, iyi bir dinleyici olmak, yeniliğe ve sürekli öğrenmeye açık olmak, empati yani kendisini karşısındakinin yerine koyup onun duygularını anlamaya çalışmak, ehemmi muhimden ayırabilmek, aklıma bir çırpıda geli verenler.

Bu listeye siz de önemli gördüğünüz nitelikleri ilave edebilirsiniz. Hatta isterseniz kendi ekleyeceklerinizle büyüteceğiniz listedeki her konuyu başlık olarak düşünüp bunlar için birer paragraf yazabilir, deneme yapabilirsiniz. Özellikle iş yaşamının başında olan gençler yazdıklarını daha sonra yaşam içinde sınar, gözlemleriyle geliştirir, günün birinde yöneticiler için bu dar kapsamlı radyo konuşmasının çok daha üzerinde kaliteli hatırat yazabilirler, bir gün kendilerinden sonra gelecek nesillere ışık tutarlar?

Evet,

Şimdi de gelin bu asgari şartlara sahip yöneticimize yaşam tecrübemizle tavsiyelerimizi sıralayalım.

Bir yöneticinin en büyük görevi arkasından gelecek başarılı nesiller yetiştirmektir. Hayatı ahlaksız bir yarış olarak görmek, rakip olacağı endişesiyle etrafındaki kaliteli insanların önünü kesmek işine, vatanına, insanlığa en büyük ihanettir.

Bilgi kuvvettir diyerek evrakı kilitli çekmecelerde saklamak, mesai arkadaşlarından ve başka departmanlardan bilgi gizlemek geri kafalıların, kendine güveni olmayan zavallıların ucuz yöntemleridir. Evet, bilgi kuvvettir, ama gizlenen değil, paylaşılan, tartışılan bilgi artar, değer kazanır ve kazandırır.

Yasaları, yönetmelikleri iyi ezberleyip bunları mesai arkadaşlarına ve halka karşı menfi silah olarak, saygınlık ve güç kazanmak için kullanmak şeytanlıktır.

Evet, özetlersek, yöneticinin öncelikli konusu bilgisini önce mesai arkadaşlarıyla paylaşmak, sonra da tecrübe ile gençlere aktarmak.

Aziz Dostlar,

Görüyorsunuz yöneticilik deyince nerelere geldik, ve vaktimiz bugün de daraldı.

Yılların tecrübeleri 10 dakikaya sığmıyor gördüğümüz gibi.

Bu güzel konuyu belki birkaç program sürdüreceğiz anlaşılın.

Haftaya devam etme dileğiyle şimdilik kalın sağlıklıcakla.

Aziz dinleyicilerim,

Hatırlarsanız geçtiğimiz hafta yöneticilik konusunu işlemiş ama konumuza bitirememiştik. Bugün kaldığımız yerden devam ediyoruz.

İsterseniz konumuza genel prensiplerle devam edelim.

Herhalde yalnızca yönetici için değil, her insan için önemli bir kural, insanın kendisini bilmesi. Bunu Sokrat da söylemiş, Yunus Emre de. Aynı şey Hristiyanlık öğretisinde de var, yani evrensel bir kural.

İngilizcede güzel bir kelime var. "Introspection". Atalarımızı buna "**Nefis Murakabesi**" derlerdi. Bu aşamayı geçtikten sonra "**Haddini Bilme**" aşaması gelirdi. Günümüze ne kadar uzak kavramlar değil mi?

Okuldan mezun olduğu gün, başkaca hiç emek sarfetmeden, yıllarca ter dökmeden hemen dolar milyoneri olmayı hak sayan gençleri düşündüğümüzde... Kolayından köşeyi dönüverme kurnazlığında, ahlaki değerleri ıskalamış nesilleri düşündüğümüzde...

Okulu bitirdiği gün kitabı kapatan ve bir daha ömür boyu kitap okumayan, mesleğiyle ilgili gelişmeleri takip etmeyen, yani işi esnaflığa vurup sonra da entrikalarla, başkalarına çelme atarak yükselmeye çalışan, ucuz Şark kurnazlarını gördüğümüzde...

Geri ülkelerdeki “Negative Selection” yani “**olumluyu elemek**” yöntemiyle kalitesizi yukarı yükseltmek hastalığına takılı kaldığımızda...

Modern kalite kontrol, insan kaynakları ölçme ve değerlendirme ve bu tekniklere dayalı sicil metodlarından hala bihaber olduğumuzda...

Ne kadar geriyiz değil mi Aziz Dostlar?

Aslında öyle bir çağdayız ki, tüm modern teknikler önümüzde. Hatta bunları gençlerimiz okullarda da okuyorlar. Hem bazıları Batı üniversitelerinde en detaylı tekniklerini öğreniyorlar. Ama uygulamaya gelince bizim zihniyetimiz bilim ve tekniği reddediyor. Neden acaba?

Günümüzde insanın kendisini sürekli yenilemesi gerekiyor. Başkalarını değil, sürekli olarak kendini aşması, kendi kendisiyle yarışması gerekiyor. İnsanın en büyük rakibi kendisi aslında.

21. Yüzyıl kendini sürekli yenilemeyene yaşam şansı tanımayacak. Kendilerini yenilemeyenler yavaşlayan bisiklet gibi devriliş yarış dışı kalacaklar. Durağan kalan, yaratıcı, değiştirici, yenileyici olmayan geride kalıp çökecek.

Sonra gençlerin aceleden istedikleri apolet ve unvan, kişisel tatmin için değil, hizmet için gerekli teknik sembolizasyonlar. İnsanlık tarihinin binlerce yılı içinde hem astlar, hem de halk, kişiye değil, makama saygı duymaya şartlanmış.

Makam kudret demek.

Ama hazımlı kişi o ki, bu kudreti kişisel ihtirasını tatmin için değil,

halka hizmet için değerlendirsin.

Kimi yönetici var, makamına şeref kazandırır, onu yüceltir.

Kimi de var, makamdan şeref alır, onu bozuk para gibi harcar,
makamının şerefini üç günde beş paralık hale getirir.

Çetin Altan'ın hatırlayın, etrafınıza bakın.

kasıla kasıla yürüyen, suratı asık,

duruşu ciddi, zihnen gayrı ciddi,

kendince “önemli”, ama “değersiz”

binlerce insan götürsünüz.

Kimi yönetici var, yaptığı işe yalnızca kişisel ikbal, rekabet, yükselme ihtirasıyla yaklaşır, işi hep kendine yontar, kendisi makam ve servet kazanırken çalıştığı devlet veya şirkete de arada bir iki kırıntı düşer.

Kimi de vardır, devletinin ve şirketinin hayrına çalışır, devlet ve şirket kazanır, belki bu arada farkına varan olursa bir iki taltif kırıntısı da kendisine düşer.

Kimi yönetici var, önceliği amirinin kişisel tatminidir.

Kimi var, amacı halkın, ezilenlerin devlete muhabbetini kazanabilmek, devlet-millet bütünlüğüne hizmet etmektir.

İyi yönetici teori ile pratik arasında köprü kurar, bir nevi briç oynar. Uygulamalarda kafasında sorular ışıldar, gider kitaba bakar, kitaptan özümlediğini uygulamaya sokar. Sonra kendi uygulamalarından kendi teorilerini üretir. Bu **aydınlık daire**, yaratıcılığın anasıdır. Ve ciddi tefekkür sonucunda bu teori-pratik oyunu doktrinlere dönüştür. Ama yönetici hayal aleminde gezmez, gerçekçidir. Okumayan profesyonel, işi esnaflığa vurmuştur, işinde gelişmeyi düşünemez.

Aslında yöneticilik ağaç saymaktan orman görmeye yükselmektir. Evet, yeri geldiğinde en ince detaylar, nüanslar, yaşamsal önemdedir. Ne demişler? Şeytan detayda gizlidir. Ama tüm hayatı detaylarla uğraşmakla geçen yönetici vizyonunu kaybeder. İyi yönetici yetki ve sorumlulukları akıllı ve dengeli olarak yardımcılarına dağıtan, çok gerekmedikçe onların işine müdahale etmeyen kişidir.

Detay gerekiyorsa genç uzmanlardan ister, üst düzey yardımcılardan ise fikir sorar. Üst düzey yardımcılardan altlarındaki departmanların tüm dosya detaylarını bilmelerini istemek gerçekçi olamaz, yöneticinin bu yola

tevessülü, onun ya acemilik ve cehaletinin, ya da kötü niyetinin göstergesi olabilir.

Bir yönetici için en üstün değer, alanlarında kendisinden daha bilgili yardımcıları sahip olmasıdır. Belki hatırlarsınız, Bill Gateese sormuşlar, “dünyanın en üstün dahilerini çalıştırıyorsun, bunların arasında aşağılık kompleksi duymuyor musun?” Yanıt çok kısa. “Onlara benden daha iyi bildikleri için para ödüyorum”.

Modern işletmecilikte büyük patronlar danışmanlık şirketlerine kendilerini kritik etsinler diye milyonlarca dolar ödüyorlar. Ama işletmenin içinde en iyi tecrübeye sahip memurun uyarısından rahatsız oluyor çağdışı amirler.

Evet Aziz Dostlar,

Profesyonel hayatım ağırlıklı olarak Devlet hizmetinde geçtiği için değerlendirmelerimde gayriihtiyari memur kelimesini kullandım.

Şimdi izin verirseniz kamu yöneticisi konusuna biraz daha yoğunlaşalım.

İhtiraslı memur için öncelik amirinin emirlerini yerine getirmektir. Halka hizmet ikinci plandadır. Halka birinci öncelik verip amirine hizmeti ikinci plana düşüren memur kolay kolay yükselemez. Ve önceliği amir olan memur için vatandaşın sorunu zamanla insan sorunu olmaktan çıkar, insani hüviyetini yitirir, kağıt üzerinde ruhsuz bir aritmetik probleme dönüşür. Geri ülkelerdeki sicil sistemleri de ne yazık ki, halka hizmeti değil, amire itaati ölçer. Halbuki gerçek yönetici odur ki, bir dilekçede nice gözyaşları, nice dertler gizlidir, o acıları ruhunda hisseder.

Derler ki, hastasının acısını duymaya başlayan doktor iyi doktor olamaz. Kamu hizmetinde durum bunun tam tersidir, bir yönetici açların, yoksulların, hasta, işsiz ve çaresizlerin acısını yüreğinde duymaz hale gelmiş ise görevini terketmelidir.. Hazreti Ömer’e gelip evime hırsız girdi diyen yaşlı kadına Halife’nin cevabı, “sen de uyumasaydın” olmuş. Yaşlı kadın ne demiş? “Biz seni uyanık sanyorduk!” Evet, kamu yöneticisi gerçekten Anglosaksonların dediği gibi **civil servant** yani kamu hizmetçisidir.

Kamu hizmetçisinin elinde devlet kudreti vardır. En yumuşak, en ileri devlet bile son derece kudretli yetkilerle donatır idarecilerini. Bir idareci isterse yasaları sert yorumlayıp astlarına ve halka eziyet edebilir.

Otorite kullanımında takdir yetkisinin en iyi örneği Gümrük Memurluğudur. Bir ülkeye kanunen yasak mal girerse gümrük memuru sorumlu olur.

Sorumluluktan korkan memur sınırdan girecek her otoyu ve eşyayı didik didik ararsa ne olur? Yani gümrükçüler yetkilerini tam anlamıyla kullansalar, tüm ülkelerin sınırları kilitlenir.

Yani? Kısaca yönetici makul ve iz'an sahibi olmalıdır.

Vatandaşa, (aslında ben bu kelimeyi hiç sevmiyorum, giderek horlanan kitleler, tebaa anlamında kullanılır oldu, **yurttaş** kelimesi daha eşitlikçi ve hakça geliyor bana), hizmete soyunan yöneticinin kararsızlığı ve gecikmesi, topluma büyük zararlar verir. Gerçekte tecrübeli memurlar bilirler, masaya gelen evrak içinde çözümü kolay olan, nasıl yapılacağı bilinen evrak, hemen işlem görür. Memurun bilmediği, zorlanacağı işler ise giderek sümenin gerile-rine kayar, birgün gelir, amirden gecikme cezası görülmesi korkusuyla evrak çöpe bile gidebilir.

Demek ki işlerde kararsızlık ve gecikmenin gerisinde tembellikten ziyade bilgisizlik, tecrübesizlik ve kararsızlık vardır.

Devlet memuriyetinde tereddüt halinde mevzuat halk lehine yorumlan-malıdır. Vicdanından, namusundan, bilgisinden, kısacası kendinden emin bir yönetici, tereddütlü durumlarda gözünü kırpmadan, korkmadan kararını yurt-taştan yana vermelidir. O anda bir yargıç gibi adil olabilmelidir. Namuslu yö-neticinin alacağı en büyük riskler, karşısındaki çaresiz insanların sorunlarını çözmek için alınacak riskler olmalıdır.

Bu asil yöneticiler kazara yargıç karşısına çıktıklarında da alınları ışıldar, korkacakları hiçbir şerefsizlikleri yoktur.

Bir yönetici meşruiyetini yasalardan değil, kamu vicdanından alır. Amir için asların vicdanları da meşruiyetin gerçek kaynağıdır. Gönüllere taht kuramayanlar sevimsiz olurlar. Sevimsiz insanlar da sevimsiz işler yaparlar.

Dinimizin en güzel öğretilerinden biri

zorlaştırmayınız, kolaylaştırınız

sözüdür.

Aslında sosyal sözleşmenin ana direği değil midir bu güzel öğüt?

Bugün sen kapına gelen insanların işlerini kolaylaştır ki, yarın sen başka-sının kapısına gittiğinde senin, ve hatta atide senin yavrularının ve torunlarının da işleri kolaylaşsın.

Aziz Dostlar,

İş yapmanın en önemli yöntemi ikna metodudur. İknanın ilk koşulu ise dürüstlük, samimiyet ve adalettir. İyi yönetici memurlarına “Misyon”larının ne olduğunu çok net olarak anlatabilmeli, makul çoğunluğun anlayabildiği ve kabullendiği sonucuna vardığında da kesin bir disiplinle uygulattırmalıdır. Bunun için tutturabileceği hedefler koymalı, gerçekötesi hesap ve taahhütler altına girmemelidir.

Sonra misyonun anlatılması tek yönlü monologla da olmaz. Ohalde yönetici dinlemesini de bilendir. Hatta insanları rahatlatan, onlara korkmadan, çekinmeden şuuraltını dökebilecekleri ortamı yaratan kişidir. Belirli bir zamanlama disiplini koyarak sözlerini kesmeden ve onlara önem ve değer verdiğini hissettirerek anlamaya çalışan kişidir. Alınan kararlarda astlarına “ben de katkıda bulundum” dedirten kişidir.

Ve mesleğine yıllarını veren, belirli bir sanat düzeyine erişmiş, stratejiler üretebilen, sonra da mesleğiyle ilgili doktrinler yazma düzeyine erişmiş bilge kişi artık **“ben cahillere uymam, onlar bana uysunlar”** deme hakkına erişen kişidir. Ama tarih bu dehaları karşımıza çok az çıkarıyor.

Hele strateji, disiplin, profesyonel doktrin kelimelerine yabancı biz Şark toplumlarda.

Neyse...

Bu hafta da zamanımızı doldurduk, konumuza haftaya devam etmek üzere...

Aziz dinleyicilerim,

İki haftadır dizi haline gelen **Yöneticilik** konumuza kaldığımız yerden devam edelim isterseniz.

Hatırlarsanız yöneticilik kalitesini gösteren bir başka husus, iyi dinleyici olmaktır demiştik. Bazı cahiller vardır, sanki makam insanı alim edermiş gibi, en iyi bildikleri yanılığısıyla hep konuşmak, hep akılı vermek ve tek taraflı emir ve fikir empoze etmek isterler. Veya amir olunca herşeyi bilmek zorunda sanırlar kendilerini. Ve bu öğrenme özüllü insanlar dinlemesini hiç sevmezler.

Cahil, bilmediğini bilmeyen, nasihat dinlemeyen, ve öğrenmeye direnen insandır. Ve cahiller bir yaştan sonra dost ikazı şanslarını da yitirirler, çevrelerindeki insanlar “doğruyu ben söyleyip niçin kötü olayım” derler.. Eğer... Akılları başlarına gelirse hemen kitaba sarılınsınlar, kitaplar dosttur, kırmadan doğru söyler, doğru yolu gösterir..

Peter Drucker'ın bir kitabından aklımda kalmış olmalı. Bazı insanlar okuyarak anlanmış, dinleme özürülü olurmuş, bazıları da dinleyerek anlanmış, okuma özürülü olurmuş. Ama ikisini de yapmayan herhalde zır cahil olur değil mi değerli dostlar?

Gerçekte bir öğretmenin herşeyi bilemeyeceği, ve bilmesi gerekmediği gibi, amirin de herşeyi en iyi bilmesi gerekmez, memurları birçok alanda ondan daha iyi yetişmiş olabilirler, amirlerin bundan gocunmaları veya mahçubiyet duymalarına da gerek yoktur. Ama insan zaafı, nefse karşı savaş savaşların en zoru, kolay değil bu yüceliklere ulaşmak. Amerikan ordusunda olduğu gibi nefis terbiyesi için yöneticilere tasavvuf okutmak belki teknik yöntem olarak kullanılabilir.

Yöneticinin düz memurdan farkı risk almasıdır. Unutulmamalıdır ki, kaderde var ise insan her felaketle karşılaşır. En sert, en titiz insan bile attığı tüm imzaların içeriğini takip edemez.

Bunun için de yöneticinin mutlak güven duyduğu kadrolarla çalışması şarttır. Güvensiz iş ortamından verim alınamaz. Yönetici ezdiği insandan sadakat beklememeli, her an ihanete hazır olmalıdır.

Unutulmamalıdır ki yöneticinin en büyük destekçileri yardımcılarıdır. Onları saymazsa, memurlarının karşısında kasden veya cehaletle küçük düşürürse, memurlar hemen mesajı algılar, ikinci adamı saymazlar. O zaman da amirin kişisel hırsı için sistemin iskeleti olan hiyerarşi çökertilmiş olur. Aynı evdeki anne-baba ilişkisi gibi.

Şeref ve haysiyet insanlar için hala en kıymetli değerlerdir, bunlara saldırı derin, onulmaz nefret doğurur. Ebedi düşmanlar kazanmak istemiyorsa, yönetici bunu aklıdan çıkarmamalıdır.

Taltif takdir umumi, açık, takdir kınama gizli, şahsi olmalıdır, insanları başkalarının huzurunda küçük düşürmek büyük bir yönetim zaafıdır. Yönetici kendisini azarladığı yardımcısının yerine koyup şöyle düşünmelidir..

“Amirim beni haşlarken bunu karım, çocuklarım annem-babam görse ne olur?” demelidir.

Özellikle genç memurlar, hissettirmemeye çalışsalar da, sert, titiz amirlerin makamına giderken talebe gibi dosya ezberlerler, sorulara cevap verememe korkusu ile titrerler. Gençlerin eğitime önem veren amir iş hayatının başındaki bu çocukların, belki de geleceğin başarılı yöneticilerinin şahsiyetlerinin ezilmemesi için onları rahatlatmaya itina göstermelidir.

İyi, güçlü, kendine güvenli amir astlarını korur, yeri geldiğinde daha üst makamlara karşı onları savunur, onların sorunlarıyla sıcak şekilde ilgilenir.

İzin isteyen memura sebebini sorup memurunu yalan söylemeye mecbur bırakmaz. Modern işletmecilikte izin maaştan kesilir. Ama amir odur ki, burada da insan faktörünü unutmaz ve çok özel durumlarda insanlığın gerektirdiği himayeyi esirgemez memurundan.

İşçinin en önemli hakkı maaşıdır. Alınını teri kurumadan işçinin ücretini ödemeyen amir her ihanete hazır olmalıdır. Memurunu işçisini alın teri dökerek hakettiği ücretini vermek için kapısında iki büklüm edip bekleten, ezen işverenin ne modern ekonomide, ne de din ahlakında yeri yoktur. İnsan haysiyetine saygılı olmayanın verim ve sadakat beklemesi beyhudedir.

Akraba veya dalkavuklarına kayırcılık yapan, astlarına eşit davranmayan, işyerinde müdürün adamı, yardımcısının adamı, şefin casusu gibi söylen-tilere meydan veren,

Çalışma ortamında adalet duygusunu zedeleyen, böl ve yönet zihniyetinde olan amirler bu huzursuzluk ortamında verim alamazlar. Bazı çağdışı kamu yöneticileri sırtlarını ömür boyu iş garantisine dayayıp devlette iş verimliliğine aldırmazlar, ama özel sektörde bu politikalar iflas ettirici yöntemlerdir.

Özellikle memurlar arasına casus sokmak gibi aşağılık yöntemler çağdışıdır, en başta temel insan haklarına aykırıdır. İyi, profesyonel bir yönetici için en iyi istihbarat, iş dışında rahat ortamda insanların kendi gönüllerinden, özlerinden verecekleri samimi duygularıdır.

Evet Aziz Dostlar,

Görüyorsunuz makinalı tüfek gibi sıralıyorum yaşam tecrübemi, başımdan geçenleri, arkadaşlarımla başlayanları, çevremde görüp geçirdiklerimi.

Ve bunları bir sistematığe sokmadan ardarda diziveriyorum.

Belki gün gelir sizler kendi yaşam tecrübelerinizi de katıp bu bilgilerden bir sistematik içinde küçük bir broşür yaparsınız?

Evet, konumuza devam.

Kısaca yönetici makul ve iz'an sahibi olmalıdır.

Memur tabiatı icabı tutucudur. Risk alamaz. Yeniliğe direnir, ürker. Modern Yönetici sürekli gelişim arar, bu süreçte memurlarının psikolojik hazırlık ve eğitimini kararlılıkla yürütür.

Bir konuda acımasız olmalı. Kötü niyetlilere...

Her memur eşit değildir, Allah her insana belirli kapasite verir. Samimiyetle, efendilikle, canla başla çalışan, ama kapasitesi sınırlı insan, yüksek yetenekli ama kötü niyetli ve tembel insandan daha kıymetlidir.

Belki sloganımız şöyle olabilir:

Sıpa'ya kaldıramayacağı yük yükleme, katıra da kaldırabildiği kadar yük bindir. Ama ücretlerini iyi niyetlerine göre ver, adil ol. Ne oldum deme, astlarını kapasitelerinin üzerinde zorlama, ezme, strese sokma.

Unutma ki bir gün gelir senin de sağlığın, zihni melekelerin gider, sen de zavallı duruma düşebilirsin, hatta yavruların da geri zekalı veya yeteneksiz olabilirler.

Ama işyerindeki şeytani ruhlu kanserleri vakit geçirmeksizin kes at, etrafa sirayet etmesin hastalık.

Bunların ekmekleriyle oynamaktan korkma, ikaz et, çocuklarının ekmeğini düşünmezler ise kendi bilecekleri iştir.

Sicil verirken geniş düşün. Bir kuruluş içinde aksi amirler yanında iyi memurlar, mülayim huylu amirlerin altında da kötü memurlar olabilir. İyi huylu amir kötü memura iyi sicil verirken, aksi amir iyi memurun sicilini düşük verebilir, müessese içinde ortalama adalete dikkat et.

Hassas ruhlu ve özellikle hanım memurlara dikkat et, kolay kırılırlar, basit bir ters bakış yüzünden mide kanaması geçiren insanlar vardır. Vebal almaktan, ah almaktan kork. Bu korku insanlığının ölmediğinin sıcakık göstergesidir.

İşten çıkarken memurunun gönlünü al, eve neşeli gider, o gece evinde şenlik olur. O insanın eşine ve çocuklarına bile iyilik etmiş olursun.

Bir yönetici hayata atılırken tecrübeli astlar onu küçümser, sınarlar. Yeni şantiye mühendisini kalfalar, yeni teğmeni çavuşlar sınava alırlar. Bunları hoşgörülle karşıla, hayatın sürekli bir dersane olduğunu unutma. Mesleğe yıllarını vermiş, senden yaşlı insanlara saygılı ol, onları hoşgör, horlama. Ama seninle yüzgöz olmalarına da izin verme.

Özellikle mesleğe yeni başlamış bir yönetici isen az konuş, memura kendini isbata çalışma, övünme. Bırak seni yaptıklarınla tartınsınlar. Genç amirin memuruna övünmesi güvensizliğinin dışavurumudur, astından aferin almak

amacını taşır. Bilmediklerini senden 20-30 yıl tecrübeli asllarına sormak ayıp değildir. Gidip gizlice kitaba bakarak edinilen bilgi hiçbir zaman kırk yıllık tecrübe ile başedemez. Onun için asllardan bilgi sormaya mecburdur yeni amir, bu modern iş dünyasının ayıp olmayan altın kuralıdır.

Yöneticinin görevi orkestra şefliğidir, bunun eğitimini almıştır. Öncelikle vicdanlarda meşruiyet, yani güvenilirlik, sevgi ve saygı arar. Bunun için en önemli yetenek ikna yeteneğidir.

İşyerinde ahenk içinde verim almaktır amacı.

Verim için makul, tutturabileceği hedefler koyar kendisi ve memurları için.

Ekip çalışmasını, özellikle ses getirici uyumlu hücrelerle çalışmayı yeğler. Uyuma, memuru işe alırken başlar, yeni memuru çalışacağı hücredeki eski memurlara seçtirir. Onlarla kimya uyuşmasına önem verir.

Verimlilik için yapıcı, yani pozitif baskı uygular, sürekli amaç ile besler memurunu, onları asla gevşetip yozlaştırır.

İlk yıl tam sicil vermez, zira çok yüksek sicil verilen memura ertesi yıl ani düşüş uygulanması amirin değerlendirme zaafının bulunduğu gösterir.

Yöneticilik, ataerkil, mutlak emir-komuta ile demokrasi arasında, her duruma göre ibresi oynayan bir sanattır.

Ama mutlak otorite anlarında bile yöneticinin kaba olması gerekmez. Kıbarlık ve mesafeli davranış her zaman saygı getirir. Kabalık ise nefret uyandırır.

İyi amir çok düşünür ve tek karar verir, arkasında kararlılıkla durur. Sık sık karardan cayan amiri kimse saymaz, ciddiye almaz. Hele kolay etkilenen insanlardan kesinlikle amir olamaz.

Bir yönetici özellikle tatsız veya hayati bir karar verecekse hemen lafını yutmalı, derin nefes almalı, kararını 24 saat ertelemelidir. Kışlanın bu altın kuralı, yöneticinin özellikle aşırı duygusal anlarındaki en iyi koruyucusudur.

Yine askerlikten altın bir kural, yeni işyerindeki aksaklıklar ilk bir hafta içinde göze batar, rahatsız eder. Bunlar hemen not edilir, bir ay içinde düzeltilir. Yoksa göz alışır, ve artık o aksaklıklar belki yıllar sonra gelecek yeni yöneticiyi bekler.

Evet Aziz Dostlar,

Bu haftaki sohbetimizi de şu uyarı ile bitirelim:

Bir yöneticinin ne tip aileden geldiğinin, medeniyetinin en net göstergeleri, **işyerindeki tuvaletlerin temizliği ile, telefon santrallarının etkin cevap vermesidir.**

Bunları beceremeyenler yöneticiliği hayallerinden bile geçirmesinler.

Kalın sağlıcakla.

Aziz dinleyicilerim,

Bu hafta artık dizi haline gelen yöneticilik konumuzun son bölümündeyiz.

İsterseniz yine spontane, yani içten gelen şekilde sıralayalım yöneticilik konusundaki fikirlerimizi.

Genç memurlar ve işçilerin eğitiminde inisiyatif çok önemlidir. Eğer amir memuru sıkboğaz eder, inisiyatifini kırar, her yaptığını seksen kere düzeltmeye kalkarsa memur, “amir nasıl olsa düzeltcek” psikozuna girer ve sonuçta mükemmel iş çıkaramaz olur. Halbuki memur kendisini amir yerine koymalı, en mükemmeli, hatasız olanı kendi sorumluluk bilinci içinde üretmelidir. Memurunu sürekli denetleyen amir onun bu sorumluluk ve kendine güven duygusunu yokeder.

Amir memurunu dinlerken onun vermek istediği konuşma yöntemini iyi algılamak zorundadır. Memur amirine sunmak istediği konuyu iki şekilde ortaya koyabilir. Bunlar ya daha önce verilen kesin bir kararın uygulanmasına yönelik açıklayıcı, netleştirici konuşma olabilir, ya da henüz kesin karara varılmamış bir konuda küçük bir beyin fırtınası yaratmak, alternatifleri tartışmak şeklinde olabilir. Amir beyin tartışması ve alternatif arayışı içinde gelmiş bir memuru emir-komuta hiyerarşisi içinde değil, rahat bir sohbet ve özgürlük ortamı içinde, yaratıcılığı teşvik ederek karşılamalıdır.

Memurun görevi amiri ile tartışma ortamında tezlerini sağlam şekilde sunmak, azamisi, ciddi bir ikazda bulunmaktır. Sonrası, amire kalmıştır, verilen emri uygular. Doğru bildiğini söyler, ama patron önerdiğini uygulamazsa dünyanın sonu değildir, şirket veya vatan batmaz. Sonra amirler yılların tecrübesi ve geniş kaynaklardan bilgi ile beslendikleri için memurun bilmediği birçok faktörü dikkate alırlar kararlarında. Buradaki hassas konu, amirin genç memurun niçin yetersiz olduğunu anlatmayı görev sayması, ona hatalarını anlatması, memurun da önerileri dikkate alınmadı diye küsüp, sonra da işinden soğumasıdır. Hatta bazıları daha da ileri gidip nemelazımcı olur, ben parama bakarım, imza onun, bana ne de demeye başlar. Makul olan ne aşırı ısrar, ne de küsmek olmalıdır.

Bir de perfeksiyonist, yani mükemmeliyetçi memurlar vardır. Bu memurlar herşeyi mükemmel yapamadıkları takdirde suçluluk psikozuna girer, mahcup davranır, amirin aklında olmayan sert davranışını üzerlerine çekerler. Halbuki diğer normal memurlar iyiniyetle ellerinden geleni yapıp, hata anında da bunu her işte olağan sayılan bir hata olarak kabul ederler, amirlerine de o vücut dili ile yaklaşır, gereksiz yere kendilerini ezdirmezler.

Çalışanlar için bir diğer önemli husus ise kaderlerini işyerine bağlamalarıdır. Özellikle Japonlar iş kültüründe kaderlerini işyerine bağlar, feodal bir gelenekle ömür boyu çalıştıkları yerden emekli olurlardı. Ama bu geleneksel uygulama modern ekonomide artık yürümeye başladı. Aynı futbolcular gibi, şirket profesyonelleri de fazla parayı veren şirketlere kayıvermeye başladı. Ama profesyonel futbolcu örneğini verdik, kural, oynadığı takımı ekmek teknesi olarak görüp azami performansı gösterebilmektir önemli olan.

Memurlar ve amirler şunu kesin olarak kafalarına koymalıdır. İnsan ekmeğini kazanmak zorunda olduğu sürece bir nevi köledir. Yani özgürüm, istediğim gibi yaşarım deme lüksü yoktur. Özellikle anne-baba evinde yaşarken işi cep harçlığı için yapan zengin gençlerin disiplinsiz davranışları kötü bir başlangıçtır, ömür boyu hatalı bir huya dönüşebilir. Zengin çocukları aile ve okul avantajı ile daha kolay ve iyi yerlerde iş bulabilirler. Arkasını yaslayacak maddi gücü olmayan gençlerin avantajı ise çaresizlikleridir. Bunlar başarmak zorundadırlar. Hırslı ve dürüst olanları işlerine daha bir sarılır, başarılı olurlar.

Bir de en tepelerde prensler vardır. Bunlar Amerika'daki dünyanın gelecek liderlerini yetiştiren Ivy League okullarından mezun olurlar, dünyanın her yerinde aynı anlaşma dilini (yani aynı mantalite içinde) ve vücut dilini konuşurlar ve kendi aralarında bir hanedan oluştururlar.

Prensler bizim bu tecrübelerimizden çok daha ileri düzeyde birikimi dünyanın en üstün beyinlerinden emerler, genç yaşta bizim altmış yaşımızda ulaşamadığımız tecrübeleri tevaris eder, ve en önemlisi idrak ederler, işlerinde de uygulurlar.

Klasik hanedanların yerini alan ve tamamen meritokrasi, yani hakedenleri zirvede tutan küresel ortamda yeni prensler yönetici olarak milyonlar, hatta milyarlarca dolar yıllık maaş alıyorlar. Bu düzende özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde kapital sahibi, yani babasından gelen mirası edinen kişi mi kari daha fazla hakeder, yoksa o mirasçının şirketini yöneten modern profesyonel prensler mi kardan daha fazla pay almalıdır tartışması yapılıyor.

Her ne ise..

Küresel Prenslardan aşağı inip ortalama insanların dünyasına baktığımızda herkes için mutlaka bir şans olduğunu düşünmeliyiz. Önemli olan, bir çalışanın en büyük serveti, yani altın bileziğidir. Yani uzmanlık alanıdır. Her insan kendisine tutarlı bir uzmanlık alanı seçmeli, serseri mayın gibi bir ömrü karsız geçirmemeli, heba etmemelidir. Bilinçli bir uzmanlık alanı seçen insan kendisini o alanda yetiştirir, ne yapmak istediğini bildiği için de, işi konusunda doğru soru ve cevapları bulur. İş hayatında en büyük mutluluk insanın işini hobi olarak görmesidir. İş evlilik gibidir. Çoğu kimse ilmini okuduğu branşın dışında çalışır, ne çıkarsa bahtınadır. Akıllı, iyimser insanlar dezavantajı avantajla çevirmeyi başaran, mutlu olmayı bilinçli olarak beceren insanlardır.

Fakat işe aşırı bağlılık da doğru değildir. Sanki işinden bir dakika ayrılrsa işini kapacaklarmış gibi tatile bile çıkmayan yöneticiler vardır. Bu insanların gözü ne dost, ne de aile görür. Kazandıkları parayı bile yemeye vakitleri yoktur. Birgün geriye baktıklarında insanlıklarından neler kaybettiklerini, hayatta ne güzellikleri ıskaladıklarını, çocuklarıyla bir gün olsun alt alta, üstüste gürüş bile etmediklerini hatırlayıp hayıflanırlar. Makul olan, hayatta herşeyi denge içinde götürmektir tabii.

Evet aziz dinleyicilerim, hani Türkçemizde şirin bir söz vardır. Pehlivan tefrikası denir. İşte bizim yöneticilik dizisi de ona benzedi. Umarım dört haftadır sürdürdüğümüz bu dizi belki iş hayatının başlangıcında ve hatta belki henüz üniversitede olan gençlerimiz için bir nebze ışık tutucu olur, eğer minik bir fayda sağlar ise ne mutlu bana.

Anlattıklarımın nerede ise tamamı günlük hayattan alınan örneklerdi. Hepimizin hergün karşılaştığı, insan tabiatından kaynaklanan konulardı. Benim için önemli olan ise, sizlerin beni dinlerken, “**hah, evet, tam benim tecrübem, benim başımdan geçen, benim istediğim**” gibi tepkilerinizi almak, aramızda bir psikolojik bağ kurabilmek.

Bir gazetecinin hayatta en arzuladığı şey, okuyucu veya dinleyicisi ile empati kurup onun duygularına tercüman olabilmektir, onun şuuraltını ortaya çıkarıp toplumun makulüne ulaşmaya çalışmaktır.

O makul ise bir ütopyadır, ama iyiniyetle hep ona ulaşmaya çabalarız.

Evet, yöneticilik konusuna son verirken gelecek hafta yepyeni bir konu ile buluşmak üzere, hoşça kalın.

BORNOVA ROTARY CLUB

GLOBALİZM, AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ VE TÜRKİYE

Aydın NURHAN

14 Temmuz 1998, İZMİR

İyi günler.

Nazik davetiniz için başta değerli dost Güman Kızıltan olmak üzere saygın topluluğunuza teşekkür ediyorum.

Globalizm ve Amerika Birleşik Devletleri, oldukça bilinen konular. Bu nedenle işim zor. Umalım anlatacaklarım ile mevcut bilginize bir nebze katkıda bulunabileyim.

Mesai saatlerinizden ayırdığımız zamanın değerli olduğunu dikkate alarak konuşmamı kısa, teknik başlıklarla özet olarak vermeyi, kalan süremizde de bu konulardaki sorularınızı yorumlu olarak yanıtlamayı düşünüyorum.

Önce Globalizm'in benim için ifade ettiği anlamı vermek istiyorum.

Globalizm teorik olarak iletişimin yolaçtığı birleşik kaplar ortamı. Bu ekonomik ortamda yukarı düzeydekilerle aşağıdakiler ortada durulacak. Bu nedenle Global rekabet ve açılımdan sanayileşmiş Batı'nın üst refah düzeyindeki köylü ve işçileri ile, kapalı ülkelerin oligarşik feodal yönetimleri korkuyorlar.

Teknoloji ve onun yolaçtığı globalizm nedeniyle giderek her ülke herşeyi fazlaca üretebiliyor, sonra da herkes ürettiğini birbirine satmaya çalışıyor. Yani müstakbel bir arz fazlası dünyaya yarar mı yoksa zarar mı getirecek, bilinmiyor.

Global rekabet nedeniyle dışa satamayan ve orta sınıfı eriyen bir Avrupa Birliği uzun vadede dağılıbilir. Bu senaryo ABD'yi telaşlandırıyor, Türkiye henüz bu tip hesapları yapmıyor.

Bu kısa girişten sonra isterseniz Globalizme başlıklar halinde bir göz atalım.

Global kültür

Coca cola, hamburger, Hollywood, Levi's ve pop müzik ile sembolize edilen Global Kültür üniform bir yaşam tarzı getirdiği için yepyeni bir üst kültür oluşturuyor ve ulusal kültürleri giderek alt kültürler haline getiriyor.

Fransa gibi her ülkede hala ısrarla okul açıp kültürünü dünyaya kabul ettirmeye çalışan bir ülke bile Global kültür içinde erimekten korkuyor, Internet'i, Hollywood filmlerini engellemek gibi nafil çabalarla Arabistan ve İran ile aynı paralele düşüyor.

Batı dünyası dışında nispeten genç bir kavram olan "Ulus Devlet" in oluşumu için kullanılan merkezîyetçi eğitim politikaları henüz alt kültürleri birleştirip uluslaştırmadan alt kültürler tekrar hortlamaya başlıyor.

Öte yandan globalizm coğrafi sınırlar içindeki Merkezi Ulus Devlet otoritesini zorlamaya, yetkilerini uluslarüstü sistemlere devir veya onlarla paylaşmaya zorluyor.

Yani birçok ülkede henüz homojenleşmeyi bile başaramamış ulus kültürü bir yandan üst global kültür, diğer yandan da adem-i merkezci alt aşiret kültürlerinin ağır tehdidi altına giriyor.

Orta sınıf

Globalizm, kardeşi teknolojik gelişme ile birlikte orta sınıf beden ve fikir işçilerine olan ihtiyacı hızla azaltıyor, bu sınıfı eritiyor. Özellikle sanayileşmiş Batı'da orta sınıfın erimesi, global alıcı sınıfın yokolması demek... Dünyamız bu açıdan sosyal patlamalara gebe.

Yeni hanedan

Orta sınıf erirken, Amerikan Elit Üniversiteleri yepyeni bir global hanedan yaratıyor. Bu okulların her ulustan mezun teknokratları uluslarüstü bir sınıfa dönüşüyorlar. Geçmiş asırların kana dayanan hanedanları yerine üstün zeka ve eğitime dayanan teknokrasi hanedanları oluşuyor.

Şirketlerin Milliyeti

Evvelce devletle bütünleşmiş, onu çıkarları için kullanan kapital güçlendikçe uluslararası çıkarları için devletle ittifakına ihanet ediyor, şirketlerin milliyeti belirlenemez hale geliyor.

Ulusal hukuk

Globalizme ve teknolojinin süratine uygun olarak evrimleşemeyen ulusal hukuk sistemleri çağdışı ve yavaş kalıyor, bu nedenle transnasyonal sermaye birçok devletin yasa ve yargıçlarına güvenmiyor, onları uluslararası özel tahkime zorluyor, kabul etmeyene yatırım götürmüyor.

Maddeye uyanış

Globalizm nedeniyle vaktiyle ahiret için yaşayan Doğu Halkları bu dünyanın maddeci nimetlerine uyanıyor, laik eğitim ile hak ve çıkarlarının farkına varıyorlar ve haklarını almak için merkezi devletleri zorlamaya başlıyorlar.

Doğu halklarının maddeye uyanışı bazan 19. Yüzyıl Avrupa ihtilallerinin Asya'da iki asır sonra tekrarlanma ihtimalini akla getiriyor.

Yine Doğu toplumlarının bu dünya nimetlerine uyanışları, üretip tüketmeye başlamaları, Batı işçi ve köylüsü için ciddi rekabet oluşturuyor.

BU GLOBAL ORTAMDA ABD'İN KONUMU VE AMAÇLARI NELERDİR?

Şikago'da 4 yıl yaşadıkdan sonra beynimde şekillenen Amerika imajı iki kelimededen ibaret:

“DÜNYANIN BALKONU”.

Dünya Amerika'dan kuşbakışı görülüyor. Ufkunuz genişliyor, olaylara global bir açıdan bakmaya başlıyorsunuz. Türkiye'den baktığımızda büyük görünen konular ve sorunlar orada küçülüyor, Avrupa Devletlerini ve Avrupa Birliğini de ABD'den bakınca daha bir objektif değerlendirebiliyorsunuz. Bu nedenle çocuklarınızı yüksek tahsil için, eğer imkan var ise, Amerika'ya göndermenizi öneririm.

Amerika imkanlar ülkesi, Avrupa dahil dünyanın her ülkesinden en üstün beyinleri topluyor. Çocuklarınız orada dünyada mevcut en iyi imkanları buluyorlar.

Eğitim

Türkiye ve Avrupa'nın eleyici, elitist eğitim sistemlerine karşın Amerikan eğitim sistemi iki yıllık şehir kolejlerine, hatta üniversiteye kadar eşitlikçi. Geliri ve entelektüel kapasitesi yetersiz olanlar için yüzlerce kolay kolej ve üniversite var.

Teknik terimlerini bilmiyorum ama, benim algılayabildiğim kadarıyla Amerikan düşünme sistemi hayvani refleksler üzerine bina edilmiş. Eğitim sistemi bilgiyi hayvani içgüdüler haline getiriyor. Yani data'yı beyinde ezber yamalar halinde bırakmaktan ziyade onu unufak hale getirip daha önceki karakter oluşumuyla harmanlıyor, homojenleştiriyor, yeni bilgi insan karakterinin parçası haline geliyor.

Bu nedenle herkesin özgün karakteri oluşuyor, bir tv kamerası karşısında insanlar "büyüklerim bilir" demiyorlar, hayatın her alanında şahsiyetlerini ve fikirlerini çekinmeden ortaya koyuyor, yaşamları için bireysel sorumluluk alıyorlar.

Meşhur Harvard, Stanford gibi üniversitelerin büyüklüğü de bu basit eğitim felsefesinden kaynaklanıyor. Oralarda yetişen insanlar fikir üretim makineleri oluyorlar. O okullardan mezun olanlar başka insanlardan ezberledikleri fikirleri değil, kendi ürettikleri fikirleri söylüyorlar. Yani entelektüel şahsiyet kazanıyorlar.

Anlamaya Çalışıyor

Amerika'nın yine Avrupa ve Türkiye'den farkı, fikir ile şahsiyetin kesin çizgilerle ayrılması. Amerikalı bir fikri okuduğunda veya dinlediğinde kendisini yazarın veya konuşanın yerine koyup onun gibi anlamaya çalışıyor. Gerçek mesajı algılayamadığında safça, samimiyetle hatta cesaretle soru soruyor. Ancak mesajı doğru olarak algıladıktan sonra taraf veya karşıt oluyor.

Fikir tartışmasını da doğruyu bulmak için yapıyor, karşıtı alt etmek amacıyla yapmıyor. Tartışmayı asla başkalarının fikirleriyle yapmıyor, bunu ayıp sayıyor, entelektüel hırsızlık, şahsiyetsizlik sayıyor.

Yaratıcılık

Yine anlayabildiğim kadarıyla Amerika'yı dünya lideri yapan nitelik onun yaratıcılığı. Amerikalı farklı olanı, orijinal olanı seviyor. Bir fikir söylediğinizde karşı çıkmak yerine hemen "WHY NOT? NEDEN OLMASIN?" diyor, teşvik ediyor.

İcatları çocuksu yaratıcılıklarından kaynaklanıyor. Ellerine yeni birşey geçtiğinde hemen “bunu nerede nasıl kullanabilirim?” diyorlar. Bu yolla dünyada birçok yeniliklere imzalarını atıyorlar.

Sivrilik yapanı hoşgörüp teşvik ediyorlar, horlayıp sindirmiyorlar.

Mağazalar malları “sorgusuz iade” prensibi ile sattıkları için Amerikalılar iade güvencesi içinde her yeniliği deneyebiliyorlar, bu da Amerikan sanayiinin yaratıcılığını körüklüyor.

Amerika kısa tarihe, çoğulcu kültüre sahip olduğu için önyargıları, saplantıları yok, bu nedenle pragmatik ve doğrudan sonucu amaçlayan bir kafa yapısı var.

ABD teknik devlet

ABD teknik zihniyetli bir devlet. Chicago’da NATO Başkomutanının bir konuşmasını dinledim. Konu Bosna’da oluşturulan uluslararası gücün lojistik sorunuydu. General pek dertlenmiş. Diyordu ki, ABD için, NATO için lojistik doktrinler geliştirdik, kitaba göre karar veriyorum. Ama çokuluslu misyonlar için doktrinimiz yok. O nedenle önceden hiçbir fikri hazırlık yapmadığım bir konuda dudaklarımdan dökülecek fikir uygulanacak, bu durum uykularımı kaçırdı, hayatımın en zor günleriydi diyor...

Düşünebiliyor musunuz bizim ne ciddi konularda ne keyfi kararlar verdiğimizizi? Sabah eşimizle kavgalı çıktysak ters, mutlu çıktysak düz kararlar verdiğimizizi?

Demokrasi

Amerikalılar ulusal çıkar ile demokrasi karşı karşıya geldiğinde demokrasi diyorlar. Özellikle azınlıkların anavatanları lehindeki lobicilikleri ABD’nin ulusal çıkarlarına zarar verse de “demokrasi çıkar gruplarının çatışmasıdır, diğer azınlıklar da lobicilik yapсын, dengelesin” diyorlar.

Kanun Devleti

Amerika’da yerel ve merkezi Devlet aşırı güçlü, korkutucu. Namuslu adam devletten çok korkuyor. Sistemde Af kavramı yok, hatta acımasız. Şu sıralar 10 yaşındaki çocukların bile ağır ceza ile yargılanmasını istiyorlar. Diplomatik ayrıcalıkları olan yabancı bir diplomat olarak ben bile hissettim Devlet’in korkutuculuğunu. Darısı Türkiye’mizin başına...

Amerikada İslam Terörle Eşanlımlı

Kurandaki el kesme, idam, ticaret, aile hukuku gibi maddeler yüzünden, yani onun dünyevi müdahaleleri nedeniyle islamı tehdit olarak görüyor, laikim deseniz de bu maddeleri içeren Kuran'a inandığınız için kafalarında bir kuşku-yu sürekli canlı tutuyorlar.

Ama çokkültürlü ve çokdinli toplum olmaları nedeniyle kişisel sohbette size şahsen açıkça birşey söylemiyorlar. Bunu basından, akademik yayınlardan ve eylemlerden algılıyorsunuz. Ve ABD'de müslüman kimlik, yerine göre sıkıntı verebiliyor.

Amerika'nın diğer dikkat çeken özellikleri kolaylıklar ve imkanlar ülkesi olması, çalışanı teşvik ve hakkını vermesi, güvene dayalı, ticari ahlakın gelişmiş olması, mesela polis veya ambulansın kelimenin gerçek anlamıyla 3 dakika içinde olay yerine ulaşabilmesi, halkın alım gücünün yüksek olması vb.

ABD'nin aksayan yönleri

Amerika'nın kötü yönleri de var. Bir paralel kurarsak Kanuni döneminin, yani zirvenin sosyal ve ekonomik hastalıklarıyla malul.

Bu yıl bütçe fazla verecek dense de Devlet ve Halk aşırı borçlu.

Şehirler zenci ve beyaz mahallelerine bölünmüş, polis bu mahallelere giremiyor. Uyuşturucu korkunç bir sorun. Aile kalmamış, çocukların yarısının anne-babası boşanmış. Yine buna yakın oranda çocuk gayrimeşru. Şiddet filmleri çocukları cani yapmaya başlamış. Ama Amerikalılar ailenin kalmadığı yerde hala "family values - aile değerleri" diyerek avunuyorlar.

Amerikan toplumu aşırı bireyci hale gelmiş, hatta acımasız hale gelmiş, toplum düşen için "iradesini kullansaydı, o hale düşmeseydi" diyor.

İletişim sonucu Amerika'da Bilgi Kirlenmesi var. Nasıl ki kapalı yönetimler bilgiyi gizliyorlar, toplumların iletişim çağının aşırı bilgisiyle bombardımanı da aynı sonucu getiriyor ve modern devletler bu yöntemi sosyal şartlandırma tekniği olarak kullanıyorlar.

ABD'İN GLOBAL MİSYONU

Komünizmin çöküşünden sonra ABD ve NATO kimlik ve misyon krizine girdi. Ve kısa zamanda iki karşıt kimlik yaratıldı. Biri Çin, diğeri İslam Kökten-dinciliği. Bunun dışında ABD'nin genel uluslararası yaklaşımı mesianiktir.

Mesianik Misyon

Tarih şeridinden geçmiş diğer imparatorluklar gibi ABD kendisine kutsal bir misyon seçmiş, kendisini büyük yapan değerlerin tüm dünya tarafından benimsenmesi gerektiğine samimiyetle inanıyor.

O nedenle tüm dünyayı ısrarla kendisine benzetmeye çalışıyor. Bazen dünyanın kendi iyiliğine yeterince karşılık vermediği düşüncesiyle içine kapanmak istiyor.

Bu ikilem ABD dış politikasında İzolasyonizm ve Angajman denilen iki farklı ekol taraftarlarınca sürekli tartışılıyor.

Angajmancılar İletişimin yolaçtığı globalizm dünyayı küçültüp tek köy haline getirirken bu köyün muhtarlığının da tabiat yasalarına uygun olarak ABD'ye düştüğünü düşünüyorlar. Çağa Pax Americana deniyor.

ABD'nin klasik imparatorluklardan farkı, toprak ilhakı aramaması. Bunun yerine ticari yayılım arıyor. Ama bu yayılım ticaret rasyoneline dayanan bir yayılım. Özet olarak, vahşi ormanda hepimiz gücümüze göre yiyelim, ama ben arslanım, benim payım en büyük olsun diyor.

ABD bu zihniyet içinde Dünya Pazarını genişletmek istiyor. Kapitalizmin kuralı genişlemek. Bu nedenle global pazarda üreticilerin ve pazarların genişlemesi gerek. Eski Komünist ülkeler ve Afrika, global pazarın müstakbel genişleme alanları.

ABD'NİN SİYASİ ROLÜ

Bu arada Transatlantik ticaret savaşları ABD için realist bir ihtimal. ABD-Avrupa askeri ittifakı ticari çıkar savaşlarıyla çökebilir. Ve bu savaşta Avrupa İngiltere'ye pek güvenmiyor.

ABD tek süper güç olarak kalmayı amaçlıyor, potansiyel rakip güçleri bastırıyor. ABD'nin en önemli dış politika yöntemi, yılan küçükken tüm ağırlıkla üzerine çullanıp yoketmek üzerine bina edilmiş. Soğuk savaşta bir söz vardı. Americans in, Germans down, Russians out. Amerika'nın Avrupada'ki varlığı hala Almanların yaramazlık yapmasını önlemeye matuf. Aynı şey Japonya için de sözkonusu.

Peki ABD için karşıt kimlik olarak Çin ve Radikal İslam yaratıldıysa Çin'in durumu nedir? Çin "angaje" mi, yani oyuna dahil mi edilmeli? Yoksa "contain", yani bastırılmalı mı?

Amerika henüz bu sorunun yanıtını açıkça vermiyor. Ama Radio Free Europe tecrübesi hatırlanırsa, Radio Free Asia'nın kurulması Çin'in contain edilmesi stratejisini daha muhtemel kılıyor.

ABD'nin Rusya stratejisi de billurlaşmış değil. Bir yandan muhtemel Çin tehdidine karşı denge unsuru olmasını istiyor, öte yandan çökmesi veya dirilmesi halinde dünya barışına oluşturacağı muhtemel tehdit konusunda ürüyor. Fakat her hal-ü karda Rusya'nın kalkınmasına ve istikrarına yardım ediyor, önem veriyor.

Bu arada ABD dış politikası Çıkar-Ahlak salıncağında gidip geliyor. Me-sela insan hakları ve demokrasi diyor, ama petrol ve İsrail hatırına Arap şeyh-lerinin demokratlaşmasına karşı çıkıyor.

ABD yine çıkarları için, terörde de ikili oynayabiliyor. Dışışleri sözcüsü gazetecilerin "Suriye de terörist, İran ve Irak'a uyguladığımız yaptırımları ona niçin uygulamıyorsunuz?" sorusuna "all terrorist states are not equal" diyerek eğlenceli cevaplar verebiliyor.

TÜRKİYE

Eveet. Bu dünya gerçeklerinde Türkiye'nin konumu ne? Türkiye bölge gücü mü olmalı yoksa küçük mü kalmalı?

Büyüyecek ise daralan yalınca kültür değil, tarihinden gelen, ona nefes aldırarak çoğulcu kültür gerek.

ABD karşıt yerel ve global güçlerin yükselmesini istemiyor, ana stratejisi hala Almanya ve Japonya'nın muhtemel yaramazlık ihtimali üzerine kurulu. Avrupa ve Bölge devletleri de Osmanlı'nın yeni bir ticari güç olarak yükselmesini istemiyorlar, enazından bunu geciktirmeye çalışıyorlar. Zira ekonomik güç, askeri ve siyasi gücün ana kaynağı ve dinamosu.

Ozaman Türkiye ne yapmalı? ABD için kullanılan "bölgede Benevolent Hegemon - İyi Huylu Egemen" olacağım dese kimi inandıracak? Sonra bölgesel güç oyununda sanki İsrail yokmuş gibi davranıyoruz. İsrail'in Nükleer gücü ortada iken biz nasıl bölge gücü olabiliriz, bunu hiç düşünmek istemiyoruz. Ama genişleyemeyen içe patlar, parçalanır... Görüyorsunuz yanıtı zor birçok soru ile karşı karşıyayız.

Sonra Global ticaret savaşında işçimizin hasmı kim? Öncelikle dünya genelinde işçinin hasmı işsizlerdir, zira aç, o nedenle daha az ücrete razı olur-

lar. İkincisi, emek yoğun üretimde hasmımız geri kalmış ülke işçisidir. Üstün teknolojiye Sanayileşmiş ülke işçisi rakibimizdir. ILO bu savaşta araç olarak kullanılmaktadır.

Yine bu global savaşta devletler kutsal bir kavram olan İnsan haklarını araç olarak kullanırlar.

Stratejik bir yaklaşımla Türkiye ABD mi yoksa Avrupa yanlısı mı olmalı? Yoksa Rusya, İran ve İsrail ile birlikte Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya'yı kapsayan yeni bir Bölgesel blok mu oluşturmalı?

Ve benim derdim şu. Bu konuların her biri başlı başına doktora konusu. Türkiye bilimle hazırlanmalı. Üniversiteler bu alanlarda uygulamaya yönelik araştırmaya ağırlık vermeli, Devlet de para ile proje ısmarlamalı, akademisyenlere teşvik vermeli.

Ve nihayet...

Aziz Vatanına yurtdışından bakan bir Türk olarak gördüğüm acı bir fotoğraf var. Acı ama itiraf edeceğim.

TÜRKLER BİRBİRİNİ SEVMİYOR!

Türkler birbirlerine tahammül etmiyor. Dincisi laiki, köylüsü kentlisi, etnikçisi, hemşehircisi, işçisi işvereni, karşı tarafı olduğu gibi kabul edemiyor. Halbuki atalarımız hoşgörülü idi.

21. Asır iki vasfı taşıyacak ulusların olacak.

1. Eğitime para harcayan,
2. Birlik içinde olan

TÜRK BUNU BECEREBİLECEK Mİ?

Teşekkür ederim.

NAHÇIVAN DEVLET ÜNİVERSİTESİ

GLOBAL EKONOMİ ORTAMINDA NAHÇIVAN VE TÜRKİYE EKONOMİK-TİCARİ İLİŞKİLER

Aydın NURHAN

Nahçıvan Başkonsolosu

16 Aralık 1998

Sayın Öğretim Üyeleri, Değerli Gençler,

Aziz Dostum, kıymetli Rektörümüz Prof. Dr. İsa Habıbbeyli'nin teşviki ile düzenlenen bu konferans, dileyelim Batı Üniversitelerinde olduğu gibi Üniversitemizi uluslararası sempozyumlar ve konferanslar merkezi yapmak için bir adım olsun.

Globalleşen, yani tek, büyük bir köy haline gelen dünyamızda biz dışarıya gidemezsek, veya gidemiyorsak, hiç olmazsa çeşitli uluslardan, hayatın çeşitli alanlarından uzmanlar getirip görüşlerini dinlemeliyiz.

Böylece ufkumuz genişler. Farklı olanı dinlerken insan beyni tefekküre dalar, kafalarda daha önce hiç sorulmamış sorular doğar. Bir yandan Global aile ile tanışırken, bir yandan da onlara karşı kendi kimliğimizi sorgulamaya ve sonra da yeniden tanımlamaya başlarız.

İşte bugün burada Batılıların Think Tank ve Brain Storming adını verdikleri alanda küçük bir deneme yapacağız.

Eğer başarılı olursak Üniversitemize, yani siz öğrencilerimizin huzurunuza, ayağınıza, daha nice farklı alanlardan uzmanlar getirip yetişmenize katkıda bulunacağız. Sayın Rektörümüzle anlaştık, Üniversitemize yabancı konferansçılar getirilmesi için ben de elimden gelen gayreti sarfedeceğim.

Think Tank ve Brain Storming, yani Beyin Fırtınası niçin önemli? Şunun için. Bunlar düşünce, fikir üretim laboratuvarları. Bu laboratuvarlarda sorunlar, hatta insan toplulukları laboratuvar böcekleri gibi gözlem altına alınıyor, hangi koşullarda hangi tepkileri verdikleri gözlemleniyor, daha sonra da yine laboratuvar böceği gibi onlarla istenildiği gibi oynanabiliyor. Bu bilimsel çalışmaya topla, tüfekte, şehit olmakla karşı koyamazsınız.

Verdiğimiz örnek dünyanın en ileri düzeyindeki bilim adamlarının, stratejistlerin becerdikleri aşama. Onların önerdikleri konular uluslararası gündem oluyor, insan yığınları, devletler, milletler, onların saptadıkları ve istedikleri gündemin peşinden sürükleniyorlar.

Bizim siz Türk gençlerinden istediğimiz de, 21. Yüzyılın böcekleri değil, Laboratuvar Uzmanları olmanızdır. Bunu becerebilir miyiz? Neden Olmasın? Bugün yaptığımız gibi farklı alanlardan bol bol uzman getirip seminerler ile başlarız, sonuçta Üniversitemizde çok önemli bir Strateji ve Uluslararası Araştırmalar Merkezi kurabiliriz. Tabii aynı şeyi Ekonomi vb. diğer disiplinlerde de yapabiliriz.

Haydi başlayalım.

Konumuz ekonomi.

Bildiğiniz gibi Türkiye ve Azerbaycan ekonomileri farklı iktisadi doktrinlere göre düzenlenmiş idi.

Sosyalist ekonomik modelin çökmesiyle, kapalı Azerbaycan ekonomisi global ekonomiye entegrasyon sürecine girdi. Bu süreçte ana faktör, sosyalist doktrinün öldürüp yokettiği özel girişimciliğin yeniden canlandırılmasıydı.

Ancak özel girişimcilik çiçek gibi çok hassas, yetiştirilmesi çok emek isteyen, yokedilmesi, kaçırılması çok kolay bir kavram.

İşte Azerbaycan bu sürece girdi. Sokak başlarında meşrubat ve çörek tezgahlarıyla başlayıp sonra minik dükkancılar açan insanlar bu sürecin öncüleri.

Özelleştirme ile, arazi sahibi olan köylü de malını pazarda, sokak başlarında, hatta Iğdır pazarında satmaya başladı, o da zirai kapitalin öncüsü.

Ama bu yoldan kapital birikimi çok ama çok uzun ve meşakkatli bir süreç. Ve bizim acelemiz var, 70 yıllık gecikmemiz var. Bir yandan bu uzun süreç içinde Küçük ve Orta Ölçekli işletmelere geçmeyi, bu alanda teşvikler vermeyi planlarken, diğer yandan da bize kısa sürede istihdam yaratacak ve teknoloji getirecek büyük, uluslararası sermaye gerek.

Bakınız Azerbaycan ile aynı sosyalist sistemden gelen Çin ve dünyanın diğer gelişen ülkeleri kapital sahibi yatırımcıları ülkelerine yalvararak davet ediyorlar. Ucuz ve kaliteli iş gücü bende, vergi muafiyeti bende, yabancı yatırımcıya kolaylıklar ve siyasi istikrar bende, yeter ki bana yatırım yapsınlar diyerek aynı imkanları sağlayan ülkelerle kıyasıya rekabet ediyorlar. Niçin?

Çünkü **işsizlik** dünyanın istikrarı için en büyük bela. Bütün kötülükler, ahlaksızlıklar, isyanlar, sosyal patlamalar bu bataklıkta yeşeriyor. Onun için tüm ülkeler yatırımcıyı davet ederek işsizlere iş sağlamaya çalışıyor.

Vaktiyle yabancı yatırımcılar için “ülkemizde kazanıp parayı dışarıya kaçırıyor” diyen ülkeler gerçeği görmeye başlıyor. Zira Kapital artık para kaçırılmaya değil, kendisine kolaylık tanıyan ülkede karını tekrar o ülkeye yatırıp oralı olmaya geliyor.

Yabancılar bir ülkeye daha ziyade önce ticaret ile girerler. Zira ticarete para hızlı ve nispeten kolay döner. Özellikle mecburi ihtiyaç maddeleri satışı ve hammadde alımı nispeten riski az, kazancı kolay olan alanlardır.

Bu ticaret döneminden sonra yatırım dönemi gelir. Devletlerin stratejik çıkarlarının ve uluslararası petrol devlerinin çatıştığı petrol ve stratejik madenler bir yana bırakılırsa, yabancı tüccarlar bu sınama döneminden sonra ülkede küçük küçük yatırım denemelerine başlarlar.

Eğer ortam davetkar, müsamahakar ve yabancıya hoşgörülü ise bu yatırımlar kısa sürede katlanır ve karlar da ülkenizde yeni yatırımlara dönüşür. Aksi halde süreç uzar ve ülke ekonomisi kalkınmada yıllar kaybeder.

Bu arada kalkınma dönemlerinde gayrıkâruni olarak büyük paralar kazanılır. Bu paralar göze batmamak için kazanıldıkları ülkede yatırıma dönüşmez. O nedenle yurt dışına kaçırılır. Demek ki kalkınma sürecinin başında yerli kapital de, yabancı kapital de zor bulunur.

Modern ekonomi kuramı, globalleşen ekonomik ortamda akışkan kapitalin dünyada nerede kar görürse oraya aktığını söylüyor. Bu ortamda bir ülkede istikrar ve yatırımcıya cazip imkan varsa kazandığını tekrar o ülkeye yatırıyor. Zira kapitalin karlı ortamdaki kaçması ekonomi mantığına aykırı.

Yani yabancı kapital kazandığını tekrar ülkenize yatırmıyor ve kaçıyor ise, kendisini yeterince güvencede hissetmiyor demektir. Bırakın yabancıyı, vaktiyle Türkiye’de 10.000 doları olan bile bunu büyük para zannedip devletin el koyacağı korkusuyla yurtdışındaki bankaya yatırıyordu.

Peki güvenin olmadığı ülkede ne olur?

O zaman ekonomide risk/kar faktörü dediğimiz kural oyuna girer. Yani yüksek risk olan yerlere, yüksek kar bekleyen kapital girer. Nitekim tüm ekonomik göstergeler, gelişmiş ülkelerde az karla çalışmaya razı ciddi firmaların yüksek risk alacakları ülkelere çok daha yüksek fiatlar teklif ederek gittiklerini gösteriyor.

Ucuzcu kapkaççılar bir yana, ciddi yabancı sermayeye siyasi istikrar, hukuki güvence ve sağlıklı ekonomik düzen sağlayamadığınızda maliyetleri en az yarı yarıya arttırıyor, yani kendi kendinize kötülük ediyorsunuz demektir.

Şimdi isterseniz gelişmekte olan ülkelerin global ekonomiye entegrasyonu için gereken bazı hususlara bir göz atalım:

HUKUK

Öncelikle, Global pazarda yatırımcının en nefret ettiği şey “**belirsizlik**”tir. Dürüst Yatırımcı kendisinden beklenenlerin, vereceği verginin, uyacağı kuralların net çizgilerle kendisine verilmesini ister. Sık sık değişen yasa ve yönetmeliklerden nefret eder. Gelişmekte olan ülkeler ve özellikle sosyalist hukuk sisteminden gelen ülkeler bu nedenle ekonomi için en temel ihtiyaç olan “hukuk” alanında ivedi ama sürekli düzenlemeler yapmak ve bunları keyfi ve sıkça değiştirmemek zorundadırlar.

Bir yabancı, misafir olduğu ülkede ticari davalarının adaletle görüleceği ve sonuçta hakkını gecikmeden alacağına inandırılmazsa, o ülkeden kısa sürede kaçar.

BANKACILIK

Uluslararası ekonominin kalbi Bankacılık ve Kambiyo’dur. Bu nedenle bir ülkeye rahat para akışkanlığı için uluslararası bankacılığın geliştirilmesi de şarttır. Yoksa parayı ülkenizde tutamazsınız. Nahçıvan’ımıza bu nedenle bir banka getirmeye çalışıyoruz.

ÇAĞDAŞ MUHASEBE

Yine gelişmekte olan ülkeler ve özellikle Sosyalist sistemden global ekonomiye yeni girmekte olan ülkelerin karşılarındaki en ciddi sorunlardan biri muhasebe sistemlerinin modern muhasebe tekniğine entegrasyon sürecidir. Bu sürecin uzaması başta devlet vergi ve maliye sistemi olmak üzere ülke ekonomisinin uzun vadede büyük zararlara uğramasına yolaçar.

VERGİ

Vergileme, Devlet olmanın, onun egemenliğinin, onun da ötesinde ulus olma bilincinin ilk koşuludur. Vergi bir kültürdür. Ve bu kültür bir eğitim sürecidir. Başta vergi yüzdesini yüksek tutarsanız hem vergi kaçakçılığını teşvik etmiş olursunuz, hem de acil ihtiyaç duyduğunuz yerli ve yabancı yatırımcıyı kaçırsınız. Vergi veren halk Devlete sahip çıkar, onun etrafında uluslaşır. Bu nedenle başta vergiyi düşük tutmak, sonra zamanla arttırmak gerekir. Bu şekilde insanlar kaçakçılığa, namussuzluğa itilmemiş olur. Devletin temeli namuslu vatandaşdır. şu da unutulmamalıdır ki, Az vergi almak, hiç vergi almaktan iyidir. Türkiye yanlış oranlar yüzünden büyük sıkıntılar çekmiştir.

HOşGÖRÜ

Büyük yabancı sermaye ilk girişinde küçük yerli girişimciyi öldürür sanılır. Halbuki onları kısa sürede yan sanayi kolu haline getirerek zengin eder. Biz Avrupa Ortak Pazarına girerken aynı korkuyu yaşadık. Fakat cesur davrandık, kazandık. Bu nedenle yabancı rakiplerden korkmayın, ülkenizin uzun vadeli çıkarlarını düşünün.

DEVLET BORÇLARI

Gelişmekte olan Devletler para sıkıntısı çektiklerinden özel sektöre, müteahhitlere borçlarını vaktinde ve tam olarak ödeyemezler. Özel sektör de bu global tecrübeyle risk-kar kuralını çalıştırır ve maliyetleri arttırır. Bu nedenle fakir devletler zengin devletlerden daha pahalı mal ve hizmet almak zorunda kalırlar. Uluslararası bankalardan aldıkları borçlara da daha fazla faiz öderler. O nedenle akıllı davranıp özel sektöre borcunu sistematik ödeyen devletlerin kredisi artar, güven yarattıkları için risk faktörü düşer, daha ucuza mal ve hizmet alırlar.

BÜROKRASİ

Yine yabancı kapital, dürtüst, profesyonel bürokrasi ister. Buna karşın gelişmekte olan ülkeler, memurlarına yüksek ücret ödeyemezler. O nedenle devlet etkin olarak çalışamaz, yatırımcılar karşılarında karar vermeye yetkili ve sorumlu profesyonel memur bulamazlar.

İşte bunun için en önemle üzerinde duracağınız konulardan biri de yabancı dil bilen, uluslararası standartlarda maaş verebileceğiniz modern bir bürokrasi kurmaktır. Ama bu gerçekten zor bir iş. Zira yetiştirdiğiniz bürokrati iki üç misli maaşla özel sektör hemen kapacaktır.

O nedenle yılmadan global ekonominin emrettiği imkanları sağlamaya çaba göstermeniz, vasıfsız memur ile devletinizin çıkarlarını uluslararası arena da etkin olarak savunacak, birkaç yabancı dil bilen profesyonellerin maaşını birbirinden ayırmanız gerekir. Bu konuda eşitlikçiliğe yer yoktur. Devlete ve halka en pahalı memur, az maaşlı ve yeteneksiz memurdur. Türkiye bugün bunun sıkıntısını hala çekmektedir.

ÖZELLEŞTİRME

Sosyalizmin yokettiği mülkiyet ruhu, ekonominin ve modern ulus olmanın ilk koşuludur. İnsan önce malına sahip çıkar, sonra kentinin malına, sonra da Devletine sahip çıkar. Devletine sahip çıkma duygusu gelişmezse toplum çözülür. Bu nedenle Azerbaycan'ın özelleştirmede kısa sürede kaydettiği gelişme geleceğimiz için büyük umut vermektedir.

DİĞER KOŞULLAR

Zihniyet Değişimi ile ilgili bu TEMEL faktörlere ek olarak kalkınma için gereken diğer faktörlerin başında Amerikalıların "Information Highway" yani Enformasyon Otoyolu dedikleri İnternet geliyor. Sonra da Karayolları ve Demiryolu olmak üzere klasik iletişim yolları var.

Bunları sağlayamayan ekonominin hayat damarları yok demektir. Küçük bir örnek, iki yıl önce Nahçıvan'a davet edilen Ziraat Bankası, otomasyon sistemi ile Türkiye'ye ve dünyaya bağlanma imkanı olmadığı gerekçesiyle bu daveti kabul etmemiştir.

Bir diğer örnek Ümit Köprüsü. Köprüdeki sıkışıklık nedeniyle uğranılan ekonomik kayıp artık milyonlarca dolarla ifade edilebilir. İşte size ortak olarak çözmemiz gereken diğer bir somut örnek.

Yine uluslararası ticarete hayati bir faktör, çağdaş gümrük altyapısı ve mevzuatıdır. Açık, net tarife cetvelleriyle, Antrepoları ve serbest bölgeleri ile çağdaş bir gümrük sistemi yabancı yatırımcı için en cazip teşvik unsurlarından biridir.

Bu genel girişten sonra ikili ilişkilere de kısaca göz atalım. Sayın Valimiz ve Ticaret Odası Başkanımız Türkiye Nahçıvan ekonomik ve ticari ilişkilerini daha spesifik olarak anlatacaklar, ben bir genel giriş yapmak istiyorum.

Bildiğiniz gibi Azerbaycan'ın 1997 Gayrisafi Milli Hasılası 3.851.000.000 Dolar. Yani Fert Başına Düşen Milli Hasıla 506 Dolar. Ama aylık ortalama ücret 37 dolar. Bu ulusal ekonomi 781 milyon dolarlık ihracat yapıyor, ve 794 milyon dolarlık ithalat yapıyor. Bu rakamlar içinde Türkiye'den ithalatı 180 milyon dolar, yani ithalatının yüzde 25'i, Türkiye'ye ihracatı da 42 milyon dolar. Global ortamda şimdi çok mütevazı görünen bu rakamlar Baku-Ceyhan hattı ile milyarlarca dolarla ifade edilecektir.

Azerbaycan Türkiye'den başlıca; gıda maddeleri, tekstil, otomotiv, inşaat ve temizlik malzemesi, möble vb. kalemler alıyor. Buna karşılık Türkiye'ye gazyağı, mazot, polietilen, deri, iplik, pamuk, meyve, ham alüminyum, bakır ve kimyasal ürünler satıyor.

Türkiye'nin Azerbaycan'daki yatırımlarına gelince, yüzde yüz Türkiye sermayeli firma sayısı 467, ortak firma sayısı 598 ve temsilcilik sayısı da 76'yı buluyor. Bunlar arasında 6 Türk Bankası ile 2 sigorta şirketi de bulunmaktadır.

Azerbaycan'daki toplam yabancı sermaye 3 milyar dolar olup bunun yaklaşık 1.5 milyar doları Türkiye'den gelmiştir. Bu yatırımlar 30.000 kişiye iş imkanı yaratmıştır.

Yine Türk müteahhitlerinin Azerbaycan'da üstlendikleri 43 projenin toplam değeri 415 milyon dolar olup bu inşaatlarda aylık ortalama 225 dolar maaşlı 2138 işçiye iş imkanı sağlanmıştır.

Bakin bu ekonomik entegrasyon sürecinin sonucunda 50 Azerbaycan firması da Türkiyede toplam 20 milyon dolarlık yatırım yapmıştır. Görülüyor ki ekonomi güçlendikçe sınırın iki tarafı da, bütünlük içinde karşılıklı yatırım alacaktır.

Ama aramızda bazı sorunlar da yok değil. Mesela vize ve ikamet izni sorunlarımızı hala çözemedik. Sonra Bağımsız Devletler Topluluğu kapsamında bir Rusya'ya uygulanan yüzde 20 KDV muafiyeti Türkiye'ye uygulanmıyor. Tabii bu Türkiye aleyhine haksız rekabete yolaçıyor.

Öte yandan maliyetlere bir de İran ve Gürcistan'a ek olarak Transit taşıma yol harçları biniyor.

Özellikle Nahçıvan ve İğdırı ilgilendiren bu alanlarda Sayın Valimiz ve İğdır Sanayi ve Ticaret Odası Başkanımız sizlere ayrıntılı bilgi verecekler.

Şimdi ben konuşmama son vermeden önce Nahçıvan'ımızda iş yapmak isteyen işadamlarımız için muhtemel alanları özetlemek istiyorum.

Bunlar arasında ilk kaydedilebilecek alanlar: Şişe Cam, halı, maden suyu, kaplıca turizmi, ipekçilik, Dericilik, ayakkabı, Çimento, Madencilik, alkol, sera meyve ve sebzeçiliğı, konserveçilik ile, kısa bir süre sonra hava taşımacılığı ve bankacılığı sayabiliriz.

Böylelikle ben konferansımızın genel giriş bölümünün sonuna gelmiş oluyorum.

Evet.

Dünyanın en misafirperver insanı Nahçıvan'ımızda. En tahsilli, en çalışkan, en becerikli insanı Nahçıvan'ımızda. Biz Dünya'ya diyoruz ki, gelin Nakşı Cihan'a, bizim kalkınmamıza katılın, aydınlık yarınlarımıza bugünden ortak olun, onun kıvancını birlikte yaşayalım.

Aşk olsun Nahçıvanımıza.

Gözlem

Ekonomik Politik Gazete

Makaleler

ACABA?

Ekrem GİRİTLİ

(Aydın NURHAN)

12-18 Ekim 1997

Ekrem GİRİTLİ

Merhaba

Değerli dost Güman Kızıltan'ın sıcak daveti ile Gözlem yazı ailesine kabul edilmenin mutluluğunu yaşıyor, bu mutluluğumu siz okuyucularıyla paylaşmak istiyorum.

Malum, ciddi bir ekonomik yayında köşe yazarı olmanın sorumluluğu çok ağır. Sandığımızın aksine bu köşede özgürce yazma hakkım olmayacak. Basın Özgürlüğü kavramı benim keyfi olarak yazmam için değil, siz okuyucularımızın yansız haber ve yorum alabilmeniz için var.

Yaşım biraz geç de olsa, mesleğe yeni girenlerin idealizmi içinde bu sü-tunda çıkar çatışması, kısır iddia ve çekişmeler olmasın istiyorum. Bunun dışında bir isteğim, bir iddiam olmayacak.

Yazılarımda daima “acaba” olacak, okuyucularıyla birlikte arayış olacak. Bazen kavgacı bir mahalle çocuğu gibi okuyucularımı tartışmaya çağıracağım, ama hiç galip olmayacak, her tartışmamızın sonunda yine acaba diyeceğiz. Zira insan için hele ekonomi alanında tek doğruyu bulmak imkansız. Hep arayacağız.

Mottomuz şu olacak:

Aydın...

Aykırı düşünen!!

Makulü bulan?

Sizlerle başladığım yayın hayatımda günlük ekonomik olayların irdelemesinden ziyade stratejik yorumlar yapmayı düşünüyorum. Globalleşme süreci dediğimiz “birleşik kaplar” ortamında Türkiye’nin yerini ve şansını beraberce saptamaya çalışalım istiyorum.

İnteraktif çağda mutlaka ve mutlaka reaksiyonlarınızı almak, onlardan yararlanmak istiyorum. Çiçeklerin su ihtiyacı gibi yazarların da yaşamak, yaratmak için olumlu-olumsuz okuyucu tepkisine ihtiyaçları var.

Merhaba yazıma son vermeden önce şunu da eklemek istiyorum. Makalelerimin sonunda bazen kitap tavsiyelerinde bulunmayı düşünüyorum. Önerdiğim kitaplar eski tarihli, daha önce başka yazar meslekdaşlarım tarafından önerilmiş, hatta yabancı dillerdekiler Türkçe’ye çevrilmiş olabilir. Böyle durumlarda hoşgörünüze sığınmıyor, tekrardan zarar gelmeyeceğini umuyorum.

Basın Hayatımın bu ilk denemesindeki kusurlarımın bağışlanması dileğiyle okuyucularıma tekrar “merhaba” diyorum.

öneri:

“The Great Wave - Price Revolutions and the Rhythm of History”

Yazarı David Hackett Fischer

New York Oxford, Oxford University Press 1996 ISBN 0-19-505377-X

536 sahife

20-26 EKİM 1997

AVRUPA BİRLİĞİ DAĞILIR MI?

Milliyet Gazetesinde Nilüfer Kuyaş’ın güzel bir mülakatı. Ve başlığı ilginç: “Gelecek süpergüç Avrupa” “Fransız strateji uzmanı Pascal Boniface ABD’ye meydan okuyor” Mösyö Boniface, 21. Yüzyılda ABD’nin süpergüç niteliğini yitireceğini söylemiş ve “Avrupa yeni Süpergüç olabilir” demiş.

Amerikalılar buna “Wishful Thinking” (İnşaallahlı Temenni?) diyorlar...

Malum, Osmanlı çöküş sürecinden beri Batı denge oyunlarını kolluyoruz. Bu söyleşi vesilesiyle, yükselme çağı arayışları içindeki Cumhuriyet için Avrupa-Amerika alternatifi üzerinde biraz fikir egzersizi yapalım.

Dünyanın en etkin üniversite ve strateji kurumlarına, en güçlü ekonomi ve ordusuna sahip olan, II. Dünya Harbi sonrası Japonya ve Avrupa'sını yaratan ABD, Avrupa'nın kendisine siyasi rakip olacağını hissettiği an kovboy zihniyetine döner ve tedbirini alır! ABD, Avrupa'nın birlik ve bütünlüğünü bugün de destekliyor, buna özel bir itina gösteriyor. Zira ABD'nin hamiliğini yaptığı liberal dünya ekonomisi barış, işbirliği ve istikrar gerektirmektedir.

Bununla birlikte determinist tarih objektifinden bakıldığında, Avrupa Birliğini sanıldığı kadar parlak bir geleceğin beklemediği de düşünülebilir. Bir an 19.Yüzyıl Emperyalizm çağında Avrupa Devletlerinin dünya ekonomik pastasındaki paylarını düşünelim. Ve bir de 21.Yüzyıla girerken bu payın %22'lere gerilediğini gözönüne getirelim.

ABD ve Japon ekonomileriyle başlayıp Asya Kaplanları ve Çin ile devam eden süreç, global ekonomide Avrupa aleyhine bir trend vermektedir. Avrupa birleşmesinin temelinde yatan asıl neden, yükselen yeni ekonomik güçlere karşı ortak savunma güdüsüdür diyebilir miyiz?

Bir de madalyonun Avrupa'nın kendi içindeki, aile kavgası yönüne bakalım. Fransa'dan şarap getiren kamyonların İtalyan şarap üreticilerince protestosunu düşünelim..

Avrupa'nın şu anda verdiği görüntü, sıkıntı anında bir ailenin dış hasımlara karşı birleşme güdüsüdür. Özveri bir süre devam edecektir. Ancak global ekonomide Avrupa payı göreceli olarak azalmaya devam ettiği takdirde, önce ulusal devlet sınırları içinde, daha sonra da Avrupa Birliği içinde homurdanmalar başlayacaktır...

Türkiye'mizin yalvararak girmek istediği bir topluluğun istikbali hakkında umarım strateji uzmanlarımızca yapılmış bilimsel araştırma ve alternatif hazırlıklar vardır?

Peki Türk'ü hiç tanımayan Amerikalı acaba Türkiye'nin stratejik partneri olabilir mi?

Kitap

“Millenium - A History of the Last Thousand Years”

Felipe Fernandez Armesto (816 sahife) ISBN 0-684-80361-5
Charles Scribner's Sons-Simon & Schuster Inc. N.Y.

27.10 – 2.11.1997

GLOBALİZMİN GÜNDEMİ

Globalizm malum, iletişim çağının yolaçtığı birleşik kaplar ortamı. Turgut Özal ile bir anda kendisini bu ortamın göbeğinde bulan Türkiye'miz, şaşkınlığı hala üzerinden atabilmiş değil.

Halbuki Türkiye global köyün çok önemli kutup başlarından biri. Ve Türkiye içe dönük dar gündemler yüzünden bunun farkında değil. Olsa bile şu anda bu rolünü üstlenecek stratejik hazırlığa sahip değil.

Türk yöneticileri, aydınları, özellikle vurguluyorum, “yargıçları” eğer hızla global gündeme girip onun başdöndürücü dinamiklerine senkronize olmazlarsa Türkiye'miz 21. yüzyılın kutup başlarından olmak bir yana, ulusal bütünlüğünü kaybetme ihtimali ile bile karşılaşabilir!

Bu endişelerle global köyün Türkiye'yi ciddi olarak etkileyecek gündem maddelerini bir süre işlemek istiyorum. Genelde hepimizce bilinen, ancak Türkiye üzerindeki muhtemel etkilerini stratejik bir yaklaşımla yeterince irdelemediğimiz bu kavramların bazılarını bu yazımda başlıklar halinde sunuyor, müteakip yazılarımda da mümkün olduğunca ele almayı düşünüyorum.

Bazı kavramlar: Kapitalist Global Pazarın Genişleme Mecburiyeti; Bütünleşmiş, tekleşmiş dünya ekonomisini yönetmenin imkansızlaşması ve çöküş teorileri; Mikromilliyetçilik-Bölgesel Entegrasyonlar; Hızlandırılmış Tarih; Ticaret Savaşları-Korumacılık; Kuvvetler Dengesi; Medeniyetler Çatışması; İşçiler kardeş değil düşman mı? İşçi sınıfının en büyük düşmanı İşsiz sınıfı mı? Nüfus patlaması; iç ve dış göçler; İşçinin sosyal maliyetinin uluslararası sermaye için önemi; 21. Yüzyılda Emeklilik ve sosyal sigorta; Ekonomik Espiyonaj; Fikri Haklar; Uluslararası ekonomi savaşlarında din afyon mu? Uluslararası Vergi Uyuşmazlıkları ve vergi kaçakçılığı; Transnasyonal sermaye davetinde devletlerarası rekabet; Mafia, uluslararası rüşvet, yozlaşma; Terörizm; Yatırımcının aradığı ucuz maliyet mi siyasi istikrar mı? Çevrecilik; İnsan Hakları; Uyuşturucu Ticareti; Eğitim yarışı; Transnasyonal Yönetim Eliti; Ulusal ve Uluslararası Gelir dağılımı bozuklukları; merkeziyetçilik - adem-i merkeziyetçilik vb.

Görüldüğü üzere global ekonomi gündeminde bir çırpıda sıralanıverecek çok sayıda sorun bulunmakta, Türkiye'nin güncel sıkıntıları nedeniyle bu sorunlar yeterince gündemimize girememektedir.

Dar bir sütunun sınırları içinde haddimi aşarak akademisyen ve strateji uzmanlarının alanına girdiğimin farkındayım. Ancak amacım, basının kamuoyunu aydınlatma görevi çerçevesi içinde konuları olabildiğince basite indirgeyip pratik şekilde sunmaktan ibaret. Kavramları Türkiye'nin güncel siyasi ortamının biraz dışından, mümkün olabildiğince objektif gözle sunabilirsem, entelektüel yönden çok zevkli olan bu konuların okuyucularımın ilgisini çekeceğini düşünüyorum.

Önümüzdeki yazılarda bu konuları işlemek üzere...

Kitap

21.Yüzyıl ve Türkiye "Yüksek Strateji"

Erol Mütercimler (669 sahife)

Erciyas Yayınları ISBN 975-8029-03-7

17-23 KASIM 1997

PATRİKHANE

İstanbul Patriği bir ay süreli ABD ziyaretinde onbinlerce Ortodoks tarafından "Constantinople" Patriği olarak coşkuyla ağırlanıyor. Başkan Clinton kendisini "Ekumenik" olarak takdim ediyor. Bu durum bana otomatik olarak Mehmet Emin Aga'yı hatırlatıyor...

Bunlar günlük politik ve duygusal konular. Geçelim! Gelelim stratejik yaklaşıma.

Her milletin kızılması vardır. Her millet bu "aleni milli sır"a ulaşmak için gizli stratejik güzergahlar çizer, bunları gizli kasalarda saklar ve durumuna göre bu yolları takip etmeye çalışır. Punduna getirdikçe de azar azar koparırlar istediklerini.

Örneğin Türk'ün tarihi Kızılması "Daima Batı"dır. Osmanlı'nın çöküş sürecinde birara "Doğu"ya, Orta Asya'ya dönmüş, Cumhuriyet ile tekrar Batı rotasına oturmuştur.

Rusya'nın "Güney'deki Ilık Deniz", Yunanistan'ın de Megali İdea'dır. Konumuz Patrikhane olduğuna göre öncelikle Yunanistan'ın "Megali

İdea"sına bir göz atalım. İlginçtir, Yunanistan kuruluşundan bu yana tam 5 kez genişlemiştir. Artı, anlaşmalara aykırı olarak adaları silahlandırmış, yani askeri anlamda altıncı genişlemeyi yapmış, yedincisinde 12 mili istemekte, sonra da Kıbrıs'ı istemektedir. Diplomatik maharetle de genişleyenin Türkler olduğunu Batı'ya kabul ettirebilmektedir!

Yunanistan yükselme çağında ise ve Osmanlı'nın çöküş süreci devam ediyor ise, Kıbrıs elden gidecek demektir. Yok eğer Cumhuriyet yükselme çağında ise, en azından Yunanistan'ın genişlemesine set çekmek, onu artık Doğu'da durdurmak gerekir.

Bu tarih perspektifinde Patrikhane'nin yeri nedir? Tabii ki Megali İdea'nın altın parçasıdır. Bu stratejik hesapta bizim iyi veya kötü niyetli olmamız değer taşımaz. Megali İdea karşısında aynı duygusal şiddette aksi tezimiz var mıdır? Yoktur. Türk Atina'yı Yunanlı'nın İstanbul'u istediği şiddet ve travma ile istemez. İmparatorluk kültüründen olacak, Türk'ün Kızılelması esnek, radikallikten uzak, flu ve geneldir. Matematik olarak demek ki strateji oyununda Yunan ofansif, Türk defansif'tir. Asıl vahim olanı, bu denge Batı şuuraltında tarihten gelen bir meşruiyet bazına oturmaktadır. Ve Batı bunun aksini ispat için bir çaba gösterme ihtiyacını hiç hissetmemektedir.

Bu oyununu tersine çevirmek için diyelim ki Patrikhane'yi Türkleştirelim. Diyelim ki Gagoğuzları İstanbul'a getirip, eğitip Patrik yapalım, sonra Türk Patrikler ekumenik olsun ve başta Ruslar ve diğer Slavlar ile Yunanlı, Amerikalı vs. Ortodoksları idare etsin. Türkiye stratejik olarak bu güce erişeceğine inanıyorsa elindeki Patrikhane bulunmaz bir mücevherdir...

KİTAP

Az gelişmişlik Sürecinde Türkiye

Bizans'tan 1971'e (983 sayfa)

Stefanos Yerasimos

Gözlem Yayınları

24-30 KASIM 1998

BEN KIBRIS'TA ÇÖZÜM İSTEMİYORUM

Kıbrıs'ta çözüm ister miyiz? Ben istemem. Şu anda Kıbrıs sorununu en iyi tavizleri alarak çözecek bile Kıbrıs'ı kaybederiz. Niçin? Ekonomide kaybettik, onun için.

Batılı ülkeler Türk'e ambargo koyarak Kuzey Kıbrıs ekonomisini çökertti, şimdi artık dize geldiniz, masaya gelin diyorlar. Yağma yok!

ABD ve AB'nin derdi Rum'un yanısıra bir nebze de Kıbrıs Türkü'nün iyiliği, rahat ve huzur içinde yaşaması ise... yaptıkları haksızlıktan dönmeleri gerekir. Ambargo'yu kaldırmalı, Marshall yardımı gibi bir paketle Türk tarafına 10 yıllık ekonomik kalkınma yardımı hazırlamalı, Türk tarafının turizmini desteklemeli, mallarına gümrükleri sıfırlamalı, ancak ve ancak Türkler Rumlarla ekonomik olarak eşit hale geldikten sonra birleşmenin koşulları konuşulmalıdır. Vaadlerle değil...

Yoksa bugün ne adla olursa olsun, çözüm geldiği an Ada ve Ada Türkleri kaybedilmiş olacaktır, BU KABUL EDİLEMEZ. Kabul eden Hükümet de tarihi bir sorumluluk altına girer...

Eğer Batı'da hukuk diye birşey var ise, uluslararası hukuk kurallarına göre Kıbrıs yalnızca 36 yıl İngiliz idaresinde kalmıştır. Gerisi, ada son dört asırdır Türk adasıdır. Türkiye Çin'in Hong Kong'u geri istediği gibi adayı İngiliz'den geri istemedi. İlle Çin gibi nükleer güç mü olmak gerekir haklı sayılmak için?

Türkiye 1960da ortak devletçisi kabul ederken Türk kardeşlerinin eski Rum tebaa ile birlikte huzur içinde yaşamasını amaçlamıştı. Tarihe göre teknik olarak Türkiye'den kopuş sürecinde olan Ada Rumları, yaygarayla işi tersine çevirip şimdi devlet benim, Türk ise azınlıktır, benden kopuş istiyor dedi, Batı hemen kabullendi bunu.

Önce Batı'nın bu çarpıklığı düzeltilmesi gerekir. Megali Idea inkar edilmişken, Enosis ve darbe açıkça ortada iken, bunu kıvraklık ve elçabukluğu ile ters döndürüp Türk'ü işgalci, yayılmacı ilan edip sonra da Rum tarafının devletini meşru saymanın tarafsızlık ve iyiniyetle bağdaşır tarafı asla yoktur.

Bu siyaset mağdur Helenleri "saldırgan" Türk'e karşı savunma siyasetinin hala devam ettiğinin göstergesidir. Batı'nın artık bu çarpık 19.Yüzyıl siyasetini geride bıraktığını, Türk ile "boş değil" samimi olarak müttefik olduğunu ispat etmesi gerekir.

Biz hep Batı'ya dost olduğumuzu ispat için çırpındık, onlar buna hiç ihtiyaç duymadılar. 19. Yüzyılda Azınlıkların hamisiyiz diye Osmanlı'ya yüklenenler, bugün aynı yöntemi "insan hakları" diye modernize edip PKK'yı destekliyor, ona televizyon açtırıyorlar. Zamanı geldi artık. 21.Yüzyıla girerken Batı 19.Yüzyıl politikalarından vazgeçtiğine Türk'ü inandırmak, Türk'e dost olduğunu ispat etmek zorundadır. Biz ittifakta görevlerimizi en iyi niyetle ve eksiksiz olarak yerine getirdik, biz Batı'ya hiç kazık atmadık. Biz saftorik değiliz. Şimdi sıra Batı'da...

Kitap

"The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order "

Samuel P. Huntington (367 sayfa)

Simon and Schuster ISBN 0-684-81164-2

1-7 ARALIK 1997

EMEKLİLİK

ABD'de emeklilik sorununun halli için Merkez Bankası Başkanı Alan Greenspan'ın sosyal sigorta primlerini arttırma, emeklilik yaşını 67ye yükseltme ve işçi emeklilik primlerini ferdi olarak borsalara yöneltme önerisi acaba soruna stratejik bir çözüm olabilir mi?

Emeklilik konusu gelişmiş ülkelerde sosyal patlamalara yolaçacak kadar ciddi bir sorun. 20.Yüzyıl sanayi toplumlarında hızını artıran bireysel yaşam tarzı büyük aile tipini yoketmiş, aile dayanışması yerini toplumsal dayanışma mekanizmalarına devretmişti. Fakat yüzyılın sonuna yaklaşıldığında Batı devletlerinin global rekabet yüzünden kaybetmeye başladıkları göreceli ekonomik üstünlük ilk etkisini emekliler üzerinde göstereceğe benzer. Aile dayanışması yokolduğuna göre yaşlıların durumu çok ciddi bunalımlara gebe görünmektedir. Dahası, yoksul yaşlılık korkusu genç kuşaklarda devlete ve cemiyete güvenin sarsılmasına, sonuçta sosyal dokunun çözülmesine yolaçacaktır.

Greenspan'ın emeklilik yaşının 67ye yükseltilmesi fikri profesyoneller için mümkündür. Sağlıklı uzun ömür imkanı arttıkça beyin işçileri geç yaşlara kadar çalışabileceklerdir. Hatta emekli olmadıkları için tecrübesiz genç işçilere rakip bir sınıf olacaklardır. Fakat eğitimsiz beden işçisi için aynı imkan kısa vadede zor görünmektedir. Bu nedenle eğitim her alanda olduğu gibi bu alanda da 21.Yüzyılın en stratejik serveti olacaktır.

Sanayi toplumundaki niteliksiz işgücünü ise zor günler beklemektedir. Transnasyonal sermaye, maliyet hesaplarında ilkokul mezunu niteliksiz Amerikalı işçi ile Bangladeşli işçi karşılaştırmasını uzun süredir yapmaktadır... Bu da Globalizmin Batı'da yolaçabileceği ciddi gelişmelerin bir habercisidir...

Greenspan'ın emekli primlerinin borsaya ferden yatırılması önerisi ise çaresizlikten bulunmuş en tehlikeli seçenektir. Batı insanının asırlar içinden getirdiği 'Bu dünya için yaşama' felsefesi sonunda Doğu halklarını da sarmış, sonuçta global ekonomide kitlesel olarak ticari uyanış başlamıştır. Uyanan küçük tasarruflular ticaret ve sanayiden anlamadıkları için giderek güçlü firmaların hisselerine hücum edecekler, bu hücum borsalardaki firma hisselerinin gerçek üretim değerlerinin çok üzerinde değer kazanmalarına sebep olacaktır.

Dünya borsalarında şimdiden korkutucu bir yalancı şişkinlik yaratmaya başlayan, üretim değerinden kopuk bu hayali hisselerle bağlanması düşünülen işçi primleri borsalardaki saadet zinciri birgün kırıldığında büyük sosyal patlamalar yaratabilir.

Peki devlet sigortası devam edebilir mi? Kesinlikle hayır. Zira devlet en kötü tüccardır. Sahipsiz, Müflis tüccardır. 21. Yüzyılda özelleştiremeyen ve adem-i merkezîyetçiliğe gidemeyen devletleri mali çöküş beklemektedir...

Çare?

Kitap

The Future of Capitalism

Lesther Thurow (385 sayfa)

Penguin Books ISBN 0-14-026328-4

8-14 ARALIK 1997

ASYA EKONOMİSİ ÇÖKÜYOR MU?

Asya Kaplanları global ekonomide başarı kazanmaya başladığında Batı, özellikle ABD ekonomistleri bir an komplekse kapılıp acaba Batı Yüzyılı sona mı eriyor? Asya bizi geçecek mi korkusuna kapıldılar ve bunun sebeplerini araştırmaya başladılar.

Aradıkları sebepler arasında özellikle üzerinde durdukları faktörler basite indirgenmiş şekliyle; Batı insanına karşı Asya insanının bireysel değil toplumsal, çatışmacı değil uzlaşmacı, hakçı değil görevci vasıfları idi.

Ve Batılılar 200 yıllık tarihlerinde ilk kez üstünlüklerinden ve felsefelerinden şüphelenmeye başlamışlardı. Vakta ki Asya ekonomileri tökezlemeye başladı, Batılı ülkeler psikolojik bir dönüş yaptılar. Ohh, bizim değerlerimiz hala üstünmüş dediler.

Batılılar yanılıyorlar! Olay Batı değerlerinin üstünlüğü meselesi değil. Zaten Doğu insanını kendilerine benzettiler. Sorun daha da üst felsefi düzeyde.

Asırlardır öbür dünya için yaşayan Doğu insanı bu materyal dünya için yaşamaya uyandı!

Ve dünya malı için Batı insanından daha çok özveride bulunmaya hazır. Cin şişeden fırladı. Onu geri sokmak mümkün değil. Artık Doğu insanını kimse durduramaz. Bunun en iyi örneklerinden biri gözümüzün önünde. İşte Anadolu tüccarı. Batılının rahatından feragat edemeyip girmeye nazlandığı, korktuğu en zor pazarlara gözünü kırpmadan, korkmadan girip iş yapıyor, fiyat kırıyor, risk alıyor. Zira henüz kaybedecek fazla birşeyi yok.

Asya ve Türk kaplanları çok hızlı koştuıkları için bazen nefesleri kesiliyor, soluksuz kalıyorlar. Ozaman siyasi ve ekonomik tıkanmalar oluyor. Düşe kal-ka tekrar yola koyuluyorlar.

Doğu ekonomilerinin başarısı Batı'yı ürküttüğünde Batı bir ikilem içinde kıvrıyor. Doğu'daki rakip ekonomilere kendinize gönüllü kısıtlamalar koyun diyor, hatta yerine göre söz dinlemeyenleri çökertmeyi düşünüyor, fakat bir noktada zorunlu duralıyorlar. Zira zorlasalar bu kez oyun bozula-cak, tüm global ekonomi çökecek. Asya borsalarındaki son sarsıntı "global interdependence"ın ne kadar korkutucu hale geldiğinin çarpıcı bir dersi oldu. Öte yandan Batı Doğu'yu serbest rekabet içinde kabullense bu kez de Doğu disiplinli ucuz işgücüne teknolojiyi de ekleyip Batı'ya rakip oluyor, bu da zor. Sonuçta Batı çok ciddi bir muhasebe ve kararsızlık döneminden geçiyor.

Burada sorun politika ile ekonomi zıtlaşmasında. Siyasi gücü ekonomik gücünden giderek geride kalan Batı, elindeki askeri güce dayanarak ekonomik oyunun tabii seyrini bozacak. Burada ana sorun, kapitalist serbest ticaret (ve rekabet) şampiyonu olan Batı'nın 21.Yüzyıla girerken kendisini, felsefesini, varlık sebebini inkarı olacak. Dönüşü var mı bu gidişin?

Kitap

Guns, Germs, and Steel - The Fates of Human Societies

Jared Diamond (480 sahife)

W.W.Norton & Company ISBN 0-393-03891-2

15-21 ARALIK 1997

KRALLIK GERİ Mİ GELİYOR?

Bugün Marksist bir tahlille başlayalım konumuza. Tarihte nasıl baron veya bey olunduğunu hatırlayalım. Feodal ilkel tarım toplumunda gücü yeten, güçsüzün malını gaspediyordu. Zamanla bu hırsızlara baron veya bey deniyor, sonra bunların aralarından gücü yetenler de kral oluyordu. Başta güçlü veya zeki olan krallardan sonraki kuşaklar zekaca geri de olsalar, tevarüs ettikleri meşruiyetle toplumları idare ediyorlardı. Bu hanedanların meşru, kabul edilmiş görevleri “yönetmek” olduğu için, bir anlamda günümüz uluslararası profesyonel yönetici eliti gibi yabancıları oldukları ülkelere de prens ve kral olarak gönderiliyorlardı.

Bu biraz basite indirgenmiş örnekleme ile günümüz profesyonel hanedanlarına gelelim. Toprak kapitalinin geri zekalı da olsa kabullendiği hanedanların yerini endüstri ötesi toplumunun meritokrasi (odüllendirici) hanedanları alıyor. Yerel şahıs şirketleri globalleşip büyüdükçe transnasyonal sermayeye dönüşüyor, hissedar aileler ellerindeki gücü ister istemez, milletlerarası en parlak beyinleri alıp yetiştiren “Ivy League” okullarından mezun olmuş uluslararası profesyonel yönetim elitine bırakıyorlar.

Bu yeni tarz sanayi ötesi hanedanlar da eskiden olduğu gibi kendi aralarında evlenmeler ve transferler yapıyor, aynı dili konuşuyor, aynı felsefeyi paylaşıyorlar. Ancak arada önemli bir fark var. Sanayi ötesi enterkonnekte global kapitalin, toprak sermayesinin izin verdiği yeteneksizliğe tahammülü yok. Yeni kapital, eski çağların esnekliğine de sahip değil, en küçük hesap hataları global dalgalanmalar yaratıyor. Yeni hanedanlara bir de sosyo-ekonomik yönden bakalım. Globalleşme ve elektronik otomasyon nedeniyle orta sınıflar aleyhine daha şimdiden büyük servet kaymaları başladı. Ciddi istatistiklere göre ABD ve Batı ülkeleri de dahil olmak üzere her ülkede orta sınıflar hızla yoksullaşırken elit azınlık büyük servetlere kavuşuyor. Evvelce orta sınıflar da sermaye şirketi hissesi alabiliyor ve hissedarlar demokrasısından bahsedilebiliyordu. Ama orta sınıf yokolursa hisseleri hangi sınıf alıp hissedar demokrasisi oynayacak?

Gelişmemişler bir yana, gelişmiş ülkelerde de çok büyük sosyal patlamalara gebe bu trendin sonu fütüristik baskı rejimleri olabilir. Ve uluslararası servetin büyük bölümüne hakim küçük bir transnasyonal yönetim eliti, tarihteki hanedanların umulmadık bir versiyonu olarak karşımıza çıkabilir. Hem de en önce demokrat Batı’da!

Yeni krallara karşı yeni cumhuriyetçiler ne yapmalı?

Kitap

Brave New World
Aldous Huxley (87 sayfa)
Barrons Educational Books
ISBN 0812034058

22-28 ARALIK 1997

SAYGINLIK

Bu hafta AB konusunda yazmak şart. Sonuç yerine kökteki nedenle ilgilenmek doğru yaklaşım olacak.

Türkiye yalnız. Niçin? Türkiye büyük olduğu için yalnız. Halbuki büyükler pek yalnız kalmazlar. O zaman bizde bir hata mı var? Evet var. Gelin tahlil edelim.

İngilizlerin Commonwealth'i veya Fransızların Frankofon Ülkeler Topluluğu veya Rusların Bağımsız Devletler Topluluğu nedir? Çökmüş İmparatorlukların tarihten gelen ve yönettikleri halklar tarafından kendilerine atfedilen "meşru üstünlük" konularının örgütlenmiş ifadeleridir.

Bu imparatorluklar yönettikleri toplumları inlettiler, Osmanlının yapmadığı kadar çok zulüm yaptılar. Ama neden Cumhuriyet Türkiye'si her türlü hücumu maruz kalırken diğerlerine kimse saldıramadı? Ve saldıramıyor? Ve dahası yönetilmiş olanlar bu tip örgütlenmeleri kabulleniyorlar? Zira eski yöneticiler caydırıcı politika üretiyorlar!

Yönetilmiş uluslarda iki zıt psikoloji aynı anda çalışır. Bunlardan birincisi, yöneten ulusa karşı bilinçli veya bilinçaltı hesaplaşma güdüsüdür. Eski yöneten güçsüz imajı verdiği anda, yönetilmiş olanlar sevk-i tabii ile eski yöneticilerine hücumu geçer, kendilerince haklı kayıplarını telafiye çabalarlar. Şu anda Türkiye'nin başındaki sorunların başlıca kaynağı bu duygudur.

Türkiye PKK'nın baş destekçisi Suriye'yi daha başta durdurabileceksen zaaf göstermiş, ardından Yunanistan'ın PKK ile işbirliğine vakitlice sert tepki vermiş ve neticede milyarlarca dolarlık ekonomik ve askeri zarar bir yana, büyük belalara duçar olmuştur. Tüm bunların sebebi, Türkiye'den hiç kimse'nin çekinmemesi, korkmamasıdır.

Yönetilmiş ulusların bir diğer psikolojik tepkisi ise, eski yönetenin üstünlüğünü ister istemez kabullenme güdüsüdür. Commonwealth örgütlenmeleri bu güdü ile ayakta durur. Ancak bunun için eski yönetenin hala güçlü olduğu ve çıkarlarına karşı çıkarı cezalandırabileceği kanısını uyandırması gerekir.

İşte Osmanlı mirasçısı Türkiye'nin başındaki sorunların kaynağı, bu kuralı saptayıp gereğini yapamamaktır. Ve Türkiye gerektiğinde savaş dahil, düşmanlık edene haddini her yöntemle bildireceği imajını veremediği için birgün başkalarının istediği bir harbe sürüklenebilir. Türkiye'nin bu oyunu en kısa zamanda öğrenip uygulaması gerekir.

Bu oyun oynanırken daha da hayati faktör: 21. Yüzyıla girerken Türkiye'nin 200 yıllık kimlik krizini de artık aşması ve tüm sosyal grupları kucaklayacak ulusal sentezi bulması gerekir. Bu kriz aşılp ulusal konsensus sağlanmadan Türkiye çevresinde saygınlık uyandıramaz.

Ancak o zamandır ki, Türkiye bölgenin sözü dinlenen otoritesi olur; Ancak o zamandır ki, Türkiye İslam Konferansı ve Avrupa Birliği'nin aradığı saygın dost olur; Ve yine ancak "o zaman" dır ki, Büyük Müttefiklerimiz kendilerine kök söktüren Papandreu ve Humeyni'ye duydukları saygıyı Türkiye'ye karşı da duyarlar...

Acaba "O ZAMAN" yakın mı? Uzak mıdır?

Kitap

"Turkey's New Geopolitics - From the Balkans to Western China"
(197 Sayfa)

Graham E. Fuller, Ian O. Lesser, Paul Henze,
J. F. Brown Westview Press/A Rand Study
ISBN 0-8133-8660-8

29 ARALIK 1997 - 4 OCAK 1998

SENDİKAL STRATEJİ

Sosyalist uygulamanın iflası ve kapitalizmin globalleşmesi, sendikaları biraz hazırlıksız yakaladı. Eski sol slogan ne idi? "Dünya işçileri birleşiniz". Kime karşı? Kapital'e karşı.

Globalleşme "Ulus Devlet coğrafyası" içindeki işçilerin, başka "ulus devlet coğrafyası" içindeki işçilerle rekabetini şiddetlendirdi. Ve rahmetli Sultan Galiyev'i haklı çıkardı. Vaktiyle emperyalist düşman olarak görülen kapitali

çekebilmek ve ülkelerinden kaçırmamak, işsizlikten bunalan devlet ve sendikalar için en önemli ekonomik hedef oldu.

Global rekabet ortamında transnasyonal sermaye artık işçi ve işsiz dostu olarak görülmekte. Sendikalar ve devletler, sermaye ve yatırımı ülkelerine çekmek için amansız bir yarış içine girdiler.

Globalleşme ile hem zıt ve hem de paralel yönde çalışan yerelleşme de, örneğin ABD’de bambaşka bir rekabet ortamını şiddetlendirmekte. Büyük Amerikan firmalarını ve federal devlet yatırımlarını kendi topraklarına çekmek için, Amerika’nın 50 Eyaleti arasında kıyasıya bir rekabet yaşanıyor. Hatta bu yarış artık eyaletlerden kasabalara kadar inmiş bulunuyor.

Metropolitan kentlerin altyapı ve işletme masraflarının büyüklüğü ağır vergiler gerektirmekte, bunu gören kasaba belediyeleri de uyanık davranıp büyük şirketlere vergi ve idari kolaylıklar sağlayarak onları büyük kentlerden çalmaya başlamaktalar...

Bu ortamda İşçi Sendikaları bir yanda kendi ülkelerindeki işsizler ile rakip olurken, diğer yandan, başka ülkelerdeki işçiler ile rekabete girmekteler. Mesela uzakdoğudaki bilgisayar yazılım uzmanları veya Nike ayakkabı işçileri ABD’deki rakiplerinin onda biri ücrete razı olmakta, ABD’li işçi sendikaları da politikacılarına baskı yaparak bu ülkelerin “Sosyal Damping” yapmalarına ve/veya işçilerin “gayriinsani” çalıştırılmalarına engel olunmasını istemekteler.

Burada dikkat edilmesi gereken husus: Amaç karşındaki rakip işçi sevgisi veya onun insan hakları değil, aksine, rakibin düşük ücrete razı olarak kapıp götürdüğü ekmeğin rakipten geri alınmasıdır...

Tabii politikacıların bu oyunu “insancıl amaçlı” tedbirler olarak sunmaları gerekmektedir. ILO ve WTO, yani BM İşçi ve Ticaret Örgütleri de bu oyunda araç olarak kullanılacaktır. O halde Sendikalarımız özellikle gelişmiş ülke sendikalarının “Sosyal Damping” ve “İnsan Hakları” bahanelerini giderek sık sık duymaya başlayacaklar, buna hazırlıklı olmaları gerek!

Şimdi gelelim ana sorumuza. Peki Sendikalar içeride işsiz ile, dışarıda yabancı işçi ile rekabet ederken zam istemesinler mi?

Bu ortama bizden çok önce düşen Avrupa işçisi zam istemedi. Dahası, şirketleri kapanmasın, kaçmasın diye haklarından geri dönüşü, maaşlarından kesintileri kabul ettiler. Başlangıçta şirketler de işçilerin özverilerine iyi niyetle karşılık verdiler, onları korumaya çalıştılar.

Ama globalizm biraz daha sıkıştırınca şirketlerle işçiler arasındaki uzlaşma iflas etti. Büyük özveride bulunarak haklarından kesintiyi bile kabul etmiş olan Avrupalı işçiler şimdi “firmalar bize ihanet etti” diyorlar. Ve işsizlik %20 lere doğru seyretmekte!

Bu noktada Türk sendikacısının işi zor. Zira Türk işçisi tam orta yerde. Hem gelişmiş ülke işçisi, hem gelişmekte olan ülke işçisi. Örneğin tekstil’de geri kalmış ülke işçisine karşı “sosyal damping” silahını kullanabilir, zira bize ciddi rakip olmaya başladılar. Ama daha ileri teknoloji alanlarında da Batılılar aynı silahı bize karşı kullanacaklar?

Peki işçimizin yerli ve/veya uluslararası işveren ile ilişkilerinde gerçekçi, akılcı orta yol nedir? Bu ortamda sendikacı olmak hakikaten çok zor... Konuyu ileride tekrar ele almak üzere.

Kitap

Sultan Galiyev - Üçüncü Dünya Devrimin Babası
 Alexandre Benningsen - Chantal Lemercier Quelquejay (417 sayfa)
 (Çevirenler Erden Akbulut - T.Ahmet Şensılav)
 Sosyalist Yayınlar: 20

5-11 OCAK 1998

DEMOKRASİ NEDİR?

Kısa bir yanıtla “Halk-Devlet Bütünlüğüdür” desek?

Kabile demokrasilerinde halk, ilkel örgütü ile bütünlük içindedir. Günümüzde henüz demokrat sayılmayan bazı Arap ve Afrika ülkelerinde görülen kabile demokrasisi, yöneten ve yönetilenler arasında belirgin bir çizginin henüz modern anlamda oluşmaması ile izah edilebilir.

Devamla organize olmuş toplumlara geçiş tahlilimizi Eflatun’cu bir yaklaşımla sürdürürsek *yöneten-yönetilen* ayrışımını görür, bunun en radikal şekline Platonik Devlet diyebiliriz.

Demokrasinin günümüzdeki son aşamasını da “post-modern klanlaşma demokrasisi” olarak düşünebiliriz.

Bir yandan Globalleşme ile ters orantılı olarak hız kazanan Yerelleşme, diğer yandan ileri düzeyde örgütlenen transnasyonal çıkar grupları, demokrasi

rejimini yine klanlaşmaya, ancak bu kez post-modern klanlaşma diyebileceğimiz döneme götürmekte.

Türkiye'nin demokrasi serüvenine isterseniz bu perspektiften bir bakalım. Belki okuyucularımın hatırlayanlar olacaktır, adı şimdi hatırıma gelmeyen bir tarihçi, Osmanlı Devşirme Sistemini, Yöneten-Yönetilen ayrışması açısından “Platonik Devlet” yapısına en yakın sistem olarak vasıflandırıyor.

Osmanlı Devletinde yöneten ve yönetilen sınıflar gerçekten tarihin en radikal şekilde ayrılmış sınıfları idi ise, o takdirde Cumhuriyet'in bu bin yıllık yapıyı yıkma azmi ve demokrasi mücadelesinde katettiği mesafe, küçümsenmemelidir.

Türk'e sosyolojik bir tahlille baktığımızda, makama oturan “Ben Devletim” der, onu vücudunun her zerresinde hisseder. Hele askeri ve mülki makamlarda ise.. Osmanlı'da Tanzimat ile modernleşen, İttihat ve Terakki ile Cumhuriyet'e aktarma olan bu “Devlet Benim” zihniyetinin önce yeni burjuvaya, sonra da halk kitlelerine yansması, geniş bir zaman yelpazesine yayılmaktadır.

Bu perspektiften baktığımızda “*Ben de Devletim*” diye ortaya çıkmaya başlayan burjuvanın ve Batılı dostlarımızın geçiş döneminin çatırtıları arasında biraz daha sabretmeleri gerekecek gibi görünüyor.

Ancak bu arada dikkatlerden kaçırılmaması gereken bir incelik var! Eflatuncu Devlet anlayışında günümüz kalemiye ve diniye kesimlerinin fikir benzerlikleri ilginç gelmiyor mu?

Kitap

Devlet

Eflatun

12-18 OCAK 1998

EKONOMİK İSTİHBARAT

Globalleşmenin en önemli gündem maddelerinden birisi ekonomik istihbarat. Enformasyon çağında “bilgi güçtür” düsturundan hareketle, tüm üreticiler rakiplerinden önde olmak istiyorlar.

İlk üreten olmak ve bu üretimi başkaları kopyalamadan kısa sürede kara dönüştürmek, pazarlamada rakiplere karşı fiyat kırma, borsa stratejileri vb. ha-

yati alanlarda istihbarat, bire on, bazen bire yüz verim sağlıyor. Aslında bu iş kabaca bilgi hırsızlığı. Ama bu oyunu şimdi şirketler de devletler gibi bilimsel yöntemlerle oynamaya başlıyorlar.

Bu bilinç içinde uluslararası büyük şirketler (hatta hatta araştırma kuruluşları ve üniversiteler) yabancı rakiplere karşı hem ofansif istihbarat yapmak, yani bilgi çalmak, ve hem de defansif istihbarat, yani istihbarata karşı savunma sistemi kurmak için, resmi istihbarat servislerinden maaşlı eleman transfer etmeye başlıyorlar.

Ancak yazımızın konusu bu değil. Asıl değinmek istediğimiz, resmi istihbarat servislerinin başlarındaki ciddi dert. Global ekonomide malum, devletler kıyasıya savaş içinde. Özellikle soğuk savaşın sona ermesi ve global rekabetin şiddetlenmesi ile birlikte teknoloji ve ticaret istihbaratı öncelik kazanmaya başladı. Ve ilginçtir, rakipler genellikle “siyasi ve askeri müttefik” olan ülkeler.

Satıcıların hızla arttığı, alıcıların aynı hızda arttırılamadığı global köyde uluslararası ihale ve satışları ulusal firmaları kazansın diye başbakanlar, devlet başkanları kapı kapı dolaşıp “resmi” geziler yapıyorlar. Kendi şirketlerini destekliyorlar. Bu içli dışlı ilişki içinde devletler şirketlerine istihbarat desteği de sağlıyorlar.

İşte sorun da buradan kaynaklanıyor. Zira globalleşen, transnasyonal hale gelen şirketlerin milliyet karmaşası büyük sorun yaratıyor. Bir transnasyonal şirket başka ülkede o ülkenin yerel yasalarına göre bir şirket kuruyor, ama tüm know-how, hassas parçaları, ve yönetimi, merkez ülkeden gönderiyor. Bu yeni firma hangi ülkenin firması?

Bu firma yerli işçi çalıştırıp, yerli ekonomiye katkı sağlıyor, devlete “kutsal vergi” ödüyor ise, uluslararası rekabette devletten destek isteme hakkı olmaz mı?

İkinci sıkıntı daha da önemli. Farzedelim devlet istihbarat servisleri ekonomik veya teknolojik istihbarat aldılar. Büyük sıkıntılarla istihbarat almadaki mantıklı amaç bu bilginin ekonomik verime dönüşmesi olmalı değil mi? İşte sorun burada başlıyor.

Alınan bilgi iç hukuk açısından nasıl adil şekilde dağıtılacak? Devlet şirketi bile olsa, bilgi bir şirkete veya araştırma kuruluşuna verilse, diğerlerine haksızlık edilmiş olacak. Olay açığa çıkıp adalete intikal etse, Devlet haksız rekabete yolaçmaktan mahkum olacak. Kararı kim, hangi kısıtlara göre verecek?

Evet Batı bunları tartışıyor. İyi de bu içli dışlı ilişki “*devlet-kapitalist bütünleşmesi*” tartışmasına götürmez mi?

Kitap

Kapital

Karl Marx

19 OCAK - 1 SUBAT 1998

SİYASİ SİLAH OLARAK İNSAN HAKLARI

Devlet niçin ordu besler? Niçin istihbarat servisi kurar? Savunmak veya saldırmak için. Ordusu ve istihbarat servisi olmayan Devlet vahşi ormanda felç olmuş ceyslana benzer.

Demek Devlet denilen örgüt enternasyonal hayır cemiyeti değil. Vahşi ormanda çıkarları için kanun-ahlak tanımadan hasımlarına her türlü kötülüğü yapmaya hazır bir mahluk.

Ve bazı saf enteller “hayır, *Batı Devleti iyidir*” diyorlar. Daha da acısı, kendi devletlerini kötü, o devleti sürekli gagalayan daha güçlü devletleri de melek kategorisine koyup, kendi devletlerini o devletlere şikayet ediyorlar.

Bosna ortada iken. Cezayir ortada iken. Çeçenistan, Karabağ ve Filistin ortada iken. Lübnan henüz unutulmamış iken.. Avrupa Devletlerinin insan sevgisi ile yanıp tutuştuğunu sananlar var... İnsan hakları şampiyonu olduğuna inananlar var!!

Bu saf beyinlere şaşmamalı. Zira daha dün, Komünizme iman eden milyarlarca insan vardı.. İnsan beyni bu...

Neyse. Konumuz İtalya'dan sığınma isteyen zavallı Kürtler. Batılı devlet adamları güçlü devirlerinde bir devlete müdahale etmek istedikleri zaman bahane bulmakta mahir idiler. Mantık ve ideallere aykırı gelmeyecek kıvrak sebepler bulmakta ve sömürge entellerini de bu nedenlere inandırmakta çok usta idiler.

Fakat ya kendilerine güvenleri azaldığından olacak, ya da eski devlet adamları çapında politikacı yokluğundan olacak, artık müdahalelerini komik gerekçelere dayandırmaya başladılar.

Son zamanlardan bazı örnekler: Bir ülkeye müdahale etmek istediler, gerekçe! O ülkedeki turistlerimizi korumak için asker göndereceğiz. Bir diğer gerekçe! Bizim ırkdaşlarımıza o ülke baskı yapıyor, insaniyet namına onları korumak zorundayız. Petrol olmazsa çocuklarımız üşür, onu korumaya gidiyoruz. Rejimi sevmiyoruz, ama halkını çok seviyoruz, onların insan haklarını korumaya gidiyoruz.

Ve en son numara! Sen halkına kötü davranınca bana iltica ediyorlar, bana dert oluyorlar, olay senin iç işin olmaktan çıktı, sana müdahale edeceğim.

İşte Kürt oyununda son perdenin hazırlığı... İşin özeti. "Suyumu bulandırıyor sun". Bu yılışık bahanelerin ardında ciddi bir Sevr stratejisi kokuyor.

NATO'da ulusal ve coğrafi bütünlüğümüzü korusun diye varız değil mi?

Kitap

Prens

Niccolo Machiavelli

2-8 SUBAT 1998

ASYA KRİZİ

Asya krizinin görünen, tartışılan birçok nedeni var. Ben bu nedenlerden derinde olan birine değinmek istiyorum. O da global piyasaya uyanan her ulusun, her sektörde hesapsız kitapsız üretime geçmesi ve bunu global piyasaya sürme kavgası.

Basit anlatımla Globalizm ve teknolojik patlama, hızlı ve büyük miktarlarda üretebiliyor. Buna karşın yeni global *tüketiciler aynı hızla oluşmuyor*. Yani otomobil dahil, artık her ülke herşeyi üretebiliyor, sonra da birbirine satmaya çalışıyor.

Yeni tüketicinin hızla yaratılamamasından da kötüsü, bir yandan yabancı rekabet, diğer yandan robotlaşma nedeniyle şu anda global alıcı konumundaki Batı orta sınıfı da hızla eriyor.

Bu rekabet ortamında en önemli stratejik yaklaşım: "Öyle bir alan bulmalıyım ki, benden ileri de olsa, benden geri de olsa, hiçbir ülke bu alanda benimle rekabet edememeli!" 21. Yüzyılda işin kalbi bu sorunun cevabında.

Türkiyemizin şu anda aklıma gelen en değerli kozu, üstadımız sevgili Güman Kızıltan'ın köşesinde ısrarla vurguladığı TURİZM.

Evet. Turizm. Dünyadaki en kıymetli kozumuz, incimiz. Başka kimsede olmayan hazinemiz.

Dahası; Turizm, Genetik Mühendisliği ve Telekomünikasyon ile birlikte 21.Yüzyılın en önemli üç sektöründen biri.

Turizm örneğinde olduğu gibi, Asya Krizinden doğru kararları çıkarıp en iyisini becereceğimiz alanlarda global stratejiler geliştirebilirsek 21. Yüzyıl “bizim de dahil olduğumuz” bir Yüzyıl olabilir.

Bu da lafla değil, bilimle, araştırmaya para ayırmakla olur. Devlet Planlama Teşkilatı'nın üniversite ve araştırma kuruluşlarına bu tip stratejiler ısmarlamak için ayrılmış fonu ve bu fonu ferahça kullanma yetkisi var mıdır acaba?

Kitap

The Ends of the Earth - A Journey at the Dawn of the 21st Century
Robert Kaplan (476 sayfa) Random House Inc. ISBN 0-679-43148-9

9-15 SUBAT 1998

ABD/AVRUPA

EKONOMİK REKABET ASKERİ İTTİFAKI YIKAR MI?

Geçtiğimiz aylarda Amerikan “Establishment”ının görüşlerini yansıtan üç ciddi yayında Avrupa Para Birliği ve Trans-Atlantik Rekabeti gündeme getiren makaleler yayımlandı.

Konu yankılanarak global gündemin baş sıralarına yükseliyor. Türkiye'nin bu alandaki stratejilerini geliştirebilmesine yardımcı olacağı düşüncesiyle editöründen bu hafta özür dileyerek sütunumu geniş tutmasını rica ediyor, gecikmeli de olsa bu üç makaleden özetlemeler yapmak istiyorum.

İlki, Foreign Affairs dergisinin Kasım-Aralık 1997 sayısında Harvard Üniversitesi Ekonomi Profesörü ve Ulusal Ekonomik Araştırmalar Bürosu Başkanı Martin Feldstein tarafından yazılan “Avrupa Para Birliği ve Uluslararası Çatışma” konulu makale.

Feldstein, para birliği gerçekleşirse bunun Avrupa'da enflasyon ve işsizliği azdıracağını dikkate getiriyor. Yazar, bunun sonucunda doğabilecek iç sosyal

çalkantıları önleyebilmek için hükümetlerin ekonomiye ters siyasi kararlar almalarını, önce AB içinde birbirlerine düşeceklerini, kendi aralarında rekabeti yokedip korumacılığa gideceklerini, böylece Avrupa sanayiinin global rekabet gücünü kıracaklarını, güçten düşen AB'nin global ekonomik rekabete karşı korumacılığı azdıracağını, ve nihayet bu korumacı tutumun ABD'nin tepkisini davet edeceğini ifade ediyor.

Yazar kötümser yorumunda, bugün büyük emeklerle erişilmiş bulunan nisbeten esnek Avrupa Birliğinin, Para Birliği nedeniyle çökeceği kehanetinde bulunmakta.

Feldstein'a göre bir mucize ile tüm bu sorunlar aşılip da gerçekten Avrupa Para ve Siyasi Birliği gerçekleşir ise, bu sonuç ABD'nin dünya egemenliğini tehdit edecektir, bu da dünyayı daha güvensiz hale getirecektir... Yani Soğuk Savaş kalıntısı Trans-Atlantik ittifak çökecektir!

Aynı paralelde World Policy Journal dergisinin Kış 1997/1998 nüshasında meşhur Rand Corporation'ın Baş Ekonomisti ve ABD Kongre Bütçe Dairesi eski Başkan Yardımcısı Robert Levine de Avrupa işsizlik istatistikleri vererek bunun uzun vadede sosyal patlama ve politik baskılar yaratacağını vurgulamakta.

Globalleşmenin Batı işçisinin ayrıcalığını yoketmesinden yola çıkan Levine, ABD'nin bu gerçeği çok önceden görerek esnek ekonomik politikalara yöneldiğini, *işe alma ve işten atma* konusunda şirketlere büyük kolaylıklar getirdiğini, şirketlerin de bu rahatlıkla, korkmadan daha çok işçi almaya başladıklarını örnekleyerek, sonuçta ABD'de yatırımların arttığını anlatmakta ve aynı esnek ekonomik politikalara Avrupa'nın da geçmesi mecburiyetine işaret etmekte.

Levin'e göre Avrupa işçisinin elde ettiği emeklilik, sağlık, işsizlik vb. diğer sosyal haklarda kısıtlamalara gidilmez ise, uluslararası sermaye Avrupa'dan kaçacaktır. Fakat işçilerin bu hakları ellerinden alınırsa sosyal patlamalar gelebilir. Avrupalı politikacıların akıllı politikalarla, patlamalara yolaçmadan esnek ekonomik yapılanmaya geçmeleri şarttır. (Acaba nasıl olacak?)

Levine, bu problemler arasındaki Avrupa Para Birliği (EMU) için 4 tahminde bulunmakta:

1. EMU'nun öngörülen takvime göre hayata geçirilmesi hayaldir, tavizsiz, katı haliyle uygulanması imkânsızdır.

2. EMU sulandırılmış, esnekleştirilmiş bir şekle sokulursa uygulanma şansı vardır.

3. Almanya veya Fransa'nın uyum koşullarını yerine getirememeleri veya kamuoyu baskısı nedeniyle uygulamadan kaçınmaları EMU'nun çöküşüne veya ertelenmesine yolaçabilir.

4. EMU ısrarla ve tavizsiz olarak uygulamaya sokulduğu takdirde Avrupa 21. Yüzyıla depresyon ve sosyal patlamalarla girebilir!

Levine'in makalesinde örtülü olarak anlatmak istediği husus, bir kez iş sahibi edilip belirli yaşam standardına alıştıran insanların ekmeği elinden alındığında onlardan her türlü yıkıcı tepkinin beklenmesi gereğidir. Levine, global rekabetle karşı karşıya gelen Avrupa'nın istikbali konusunda bunun için kötümser görünüyor.

Üçüncü yazı ise Amerikanın saygın gazetecilerinden William Pfaff'ın International Herald Tribune gazetesinin 30 Ocak 1998 tarihli nüshasında çıkan "*Trans-Atlantik Ekonomik Husumet Politik Husumete Dönüşebilir*" konulu makalesi.

Pfaff da EMU'nun başarısı halinde bunun uluslararası finans alanında doların üstünlüğüne darbe indireceğini, ABD ve AB arasında düşmanlığa yolaçacağını, bunun da NATOyu zayıflatacağını anlatıyor. Pfaff, önümüzdeki yıllarda daha da artacak olan transatlantik ticaret savaşının öncelikle ulusal egemenlik ile içiçe bulunan askeri ve sivil uçak, uzay ve elektronik alanlarında gelişeceğine işaret ederken, jeopolitik alanda çok ciddi sonuçlara yolaçabilecek bu gelişmelerin Alman ve Japonlarca bir türlü kabullenilmek istenmediğini anlatıyor.

Pfaff'ın bu yorumunun özelliği, daha önceki makalelerindeki iyimser ve yapıcı havasının yavaş yavaş azalmaya başlamasıdır. Yazar kısa bir süre önce Feldstein'in ünlü makalesindeki fikir ve öngörülerini aşırı bulmuş, ancak EMU'nun Washington'da alarm zilleri çaldırıldığını, kafalarda karışıklık yarattığını, Para Birliğinin, sonucunu Avrupalıların kendilerinin de kestiremedikleri bir kumar olduğunu anlatmıştı.

Pfaff'ın görüşleri eski makaleleri ile birlikte değerlendirildiğinde, Atlantik'in iki tarafında da kafalar karışık, henüz net stratejiler yok, eski Soğuk Savaş Müttefikleri ihtiyatla birbirlerini kolluyorlar. ABD içgüdüsel olarak Dolar'ın krallığını korumaya çalışıyor, ama bunu nasıl becerebileceğini bilmiyor. Pfaff, Feldstein'in Para Birliğinin Transatlantik savaşa yolaçma ihtimalini kısa süre önce "akılsızca bir tahmin" olarak görmekle birlikte, artık o da

EMU'nun zaten giderek gerginleşen Transatlantik ilişkilerde daha da kötüleşmeye yolaçabileceğini kabul ediyor.

Tüm bu şaşkınlığın ortasındaki en büyük dertli, yarım asırdır dünyaya dolar pompalayan ABD hazinesi. Ve EMU onun kâbusu. Ya EMU bir mucize ile tüm sorunları aşar mı? Gerçekten global güven birimi olur, Doları tahtından deviririrse? ABD "establishment"ında birçok kişi bu sonucu ABD'nin ekonomik ve askeri üstünlüğüne büyük meydan okuma olarak algılamakta..

Avrupa nefesi kesilmeden EMU'yu başarıya yürütebilir ise Dolar çökebilir. Yürütemez ise AB çökebilir. ABD ve AB arasındaki gizli ekonomik savaş görünenin çok derininde sorunlara gebe. Ve bizi de derinden etkileyecek. Bunun için Gündem'deki yazı hayatıma başladığım ilk makalenin başlığı "Avrupa Birliği Dağılır mı?" idi. Ve bazı dostlar bu yazıyı Türkiye AB'ye alınmıyor diye duygusal bir tepki yazısı olarak değerlendirmişlerdi...

Evet. Batı'da oyun, bir konunun "GÜNDEM" olmasıdır. Ondan sonrası malum. Gündem "Su alan Trans-Atlantik". Stratejistler senaryo üretin. Türkiye ne yapsın?

Dergi

Foreign Affairs

Subscriber Services

PO Box 420209

Palm Coast, FL 32142-9981 USA

16-22 SUBAT 1998

GLOBAL AHLAK

İlkel kabiledede kim kahramandır? Hasımlara karşı kabilesinin *kutsalları*-nı koruyan diyelim. Bu noktadan başlayarak üst örgütlenmelere, ulus devlete, sonra da bölgesel ve global kutsallara doğru fikir yürütmeye çıkalım. Uluslar kapalı yapıyı kırıp dünyaya açıldıkça, yani globalleştikçe, *yerel kutsallar* ile *global kutsallar* çatışmaya başlıyor.

Eskiden insanların kendi kabile veya halkları için hak ve doğru, yabancılar için haram saydıkları kavramlar global köy meydanında artık "*kahramanlık değil, ahlaksızlık ve çift standartçılık*" olarak algılanmaya başlıyor.

Aşiret değerlerinden ulus değerlerine geçiş sürecindeki iç çatışma ve şaşkınlık dönemini şimdi de onun çok daha büyük ölçekli ileri aşaması olan globalleşme ile yaşıyoruz. Ve Batılı olsun, Doğulu olsun, yerel kahramanlar global insanlık sınavında tezatlarla batıyorlar.

İnsanlar global köyde barış içinde yaşamak istiyorlar ise, “kutsallarından” karşılıklı tavizlerle bir senteze varmak zorunda kalacaklar. Global köy, kültür ve medeniyetleri artık asgari müştereklerde birleşmeye zorluyor.

Namusslu devlet adamlarının ve diplomatların 21. Yüzyıl için en büyük açmazı burada yatıyor. 21. Yüzyılda devletler ulusal çıkarları için açtıkları savaşları insani idealler maskesi altına gizleyemeyecekler. Ve sonuçta dürüstçe “ulusal çıkarlarımızı” takip ediyoruz demek zorunda kalacaklar.

Biraz akademik bir ifade ile, uluslararası ilişkilerde realist söylem, 20.Yüzyılın içi boş idealist söyleminin yerini alacak. Ve ancak bu aşamadan sonradır ki, dürtüst, rasyonel global diplomasi dönemine geçeceğiz..

Emperyalizm kalıntısı 20.Yüzyıl sona ererken Dünyamızdaki en korkunç kitle imha silahı Nükleer Bomba eşitsizliğinden başlayıp, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 5 Daimi üyeliğindeki adaletsizliğe kadar aklınıza eşitsizlikler ve haksızlıklar okyanusunu getirin. Bu adaletsizlik ne vicdana, ne mantığa, ne de *medeniyete* uyuyor. Olsa olsa ormana uyuyor..

Güçlü devletlerin vatandaşları çift standart kullanan politikacılarına 21.Yüzyılda da bile bile oy verir, “ulusal stratejik çıkarlarımız için ahlaksızlığa, eşitsizliğe, namussuzluğa devam edin” derlerse, ozaman onlar da ahlaksız ve namussuz sayılacaklar. Ve belki de bu ahlaksızlık Hitler devri Almanya’sının günahını da aşacak!!

Kendine hak gördüğünü yabancıya haram gören toplumlar en başta iç kutsallarını, yani kimliklerini oluşturan değerleri inkar etmiş olacak, bu “ahlaki ikilem” onları kimlik krizine sokacak. O ahlaki çöküş anında bir halk “*Bizim referansımız zaten Greko-Romen Kültürüdür. Bu kültür iki sınıftır. İkinci sınıflarla eşitliği kabul edemeyiz.*” diyebilir. Globalizm bir toplumu bir kez bu ahlak ikilemine düşürdükten sonra o toplum zaten kendi içinden çöker.

Kurtuluş global ahlaktır. Güçlüler paylaşmaya hazır mı?

Kitap

Mein Kampf
Adolf Hitler

23 SUBAT - 1 MART 1998

KANUNLARIN RUHU

Cumhuriyet gençlik çağını atlatıp olgunluk dönemine bir türlü giremiyor. Tam içeride Osmanlı'nın çöken hukuk sistemini yeniliyoruz derken bir de başımıza AB hukuku ve global hukuka uyum derdi çıktı.

Yasa zor yetişen canlı bir organizma. Montesquieu'nün sözleriyle "Coğrafya, örf, adet, iklim, toplum yapısı, yaşam tarzı, din ve kültür" ile yönlendiriliyor, gelişen yasalar zamanla törpülenip senkronize olduktan sonra cemiyet indinde muhkem, kutsal içerik kazanıyor, hukuk oluyor.

Ruhları zaman sürecinde gelişip olgunlaşmamış, maşeri vicdanda ortak kabule ermemiş, kısacası "*hukuklaşmamış*" yasalar dünyadaki keyfiliğin, namussuzluğun, soysuzlaşmanın ve parçalanmanın temeli oluyorlar! Evet, kitap böyle söylüyor.

Şimdi Türkiye pratiğine geçelim. Malum, 19. Yüzyılın ikinci yarısında Kur'an dogmasına dayalı Osmanlı ümmet hukuku tamamen iflas etti, çöktü. Bir çaba ile Mecelle çalışması başlatıldı, ama o da başarısız oldu. Zira devir tam bir çalkantı ve geçiş devriydi.

Cumhuriyetle Atatürk devrim yaptı, Avrupa burjuvalarının laik ihtiyaçlarından doğan farklı yasaları tercüme ettirip uyguladı. Amacı ne idi? Bir kez Atatürk laik hukukun ne olduğunu iyi biliyordu. Uluslaşan burjuva sınıfının teknik ihtiyaç ve çıkarlarından zamanla geliştiğinin farkında idi.

O halde Atatürk'ün hedefini, Türk burjuvasının ticari, pratik, laik çıkar ve ihtiyaçlarından doğması gereken laik hukuk için öncü bir hazırlık olarak algılamakta yarar var. Tercüme yasalar, ulusal burjuvazi oluştukça onun gelişen yaşam tarzı ile yavaş yavaş harmanlanacak model metinler paketi olarak düşünülebilir.

O takdirde hukukumuzun temeli konusunda da Atatürk'e minnet borcumuzu hatırlamak gerekir. Ha devamı doğru gelmiş midir? Bu işin teknik tartışması, bilim adamlarının işi.

Şimdi önümüzdeki resmi net olarak görmeye çalışalım. Ümmet hukuku kalkalı 70 yıl oldu. Onun yerine laik burjuva ahlakı oluşacaktı. İyi de, burjuvanın olmadığı ülkede burjuva ahlak veya hukuku olur mu?

Demek ki “etik” boşluk anındayız. Elimizde ne ümmetin din dogması, ne de Batı tarzı burjuvalaşmış ulusun laik ahlakı var. Başta vergi kaçakçılığı ve Susurluk yolsuzlukları olmak üzere Türkiye’imizdeki ahlaksızlıkların temelinde bu geçiş dönemi “ahlaki değerler” boşluğu ve kargaşası yatmaktadır.

Bununla birlikte, Anadolu sermayesinin uyanışıyla umut veren gelişme, artık oturmaya başlayan, hatta dünyaya açılan genç Türk Burjuvasının 70 yıllık “etik” boşluktan rahatsız olmaya başlamasıdır. Zira hukuk boşluğu en çok laikleşen burjuvanın “çıkarlarına” zarar veriyor.

Bu noktada yapılacak ilk iş; ulusal ve evrensel sentezleri yakalayabilecek kapasiteye ve bilimsel ahlaka ulaşmış beyinlerin saptanması, bu namuslu beyinlerce 70 yıldır darmadağın halde gelişen yasalar, içtihatlar ve ihtiyaçlar ışığında makul derlemelerin yapılması ve bunların hukuk normlarına dönüştürülmesidir.

İkinci temel ihtiyaç, tüm hakim ve savcı adaylarının master için ABD’ye gönderilmesidir. Anglosakson hukuk farkı sorun olmamalıdır. ABD “*dünyanın balkonu*”, buradan tüm dünya kuşbakışı görülüyor. Hukukçuya ufuk gerek!

Ve üçüncü temel ihtiyaç bir satırlık kanun maddesidir. “TBMM üyelerine tanınan mali haklar Hakim ve savcılara aynen uygulanır”.

Bu üç pratik çözüm hayal midir? Eğer bu çözümler Türkiyemiz için hayal ise...

Yasayıcılar, hukukçular, yöneticiler! 30 yıl önce idi. Bize Hukuk Fakültesinde Kanun Ruhı diye birşeyler ezberletmişlerdi, haylazlığımızdan “*tuz ruhu*” sanmışız. Yıllar sonra Montesquieu’nün “Kanunların Ruhı” klasiğine bir kez daha göz atverin. Meğer içinde ahlak varmış...

KİTAP

Montesquieu-Selected Political Writings

Melvin Richter (çevirmen ve editör)(289 sayfa)

Hacket Publishing Co. Indianapolis USA ISBN 0-521-29061-9

2-8 MART 1998

IRAK KRİZİNİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

“Ermenistan Azerbaycan’ın %20’sini işgal etti, ABD ambargoyu Azerbaycan’a koydu!”

ABD dış politika felsefesini özetleyebildik mi?

Bu özetin derununda çok ciddi bir dış politika krizi var. Biz sanıyoruz ki globalizm sırf bizi çarpıyor. Hayır, başta ABD olmak üzere Batılı ülkeleri bizden daha fazla sarsıyor. Toplumların inanç sistemlerini, değerlerini silkeliyor. Çünkü çıkarlar ile ahlak çatışıyor, çift standartlar göze batmaya başlıyor. CNN’de Irak kadın ve bebelerinden yana tavır koyan Amerikan gençleri, bu ahlaki ikilemi seslendiriyorlar.

ABD dış politikası iki geleneksel ekol arasında, yani Wilson idealist ekolu ile Roosevelt’in çıkarıcı realist ekolu arasında gidip geliyor. Clinton, Wilson idealizminin güncel uzantısı multilateralizm/globalizm politikasını sürdürme amacıyla iktidar oldu, Soğuk Savaş hitamıyla gelen belirsizlikler karşısında realizme, yani real politik denilen çıkarıcı dış politikaya dönmek istedi, ama bunu vatandaşlarına ve dünya kamuoyuna net olarak anlatamadı.

İsterseniz ABD dış politikasını yönlendiren faktörlere bir göz atalım:

İzolasyonizm (Yalnızlık)/Angajman (Dünyaya Önderlik etme):

Nasıl ki İmparatorluklar ideoloji veya büyük dinleri kullanıp dünya veya ahiret cenneti vaadederek yaşayabilmişler ise, Amerika da samimiyetle kendisini dünyaya örnek bir toplum olarak görüyor, bu imanla tüm dünyayı kendisine benzetmek istiyor. Ve kendisine biçtiği bu misyona karşı çıkan tüm ideolojileri bertaraf etmeyi kutsal görev sayıyor. SSCB bu inanç ile çöktü.

Aynı Amerika, tüm insanlık için hayırlı ve gerekli saydığı kutsallar konusunda yeterince işbirliği alamadığında aşırı duygusallığa kapılıyor, sık sık içine kapanma sendromuna da giriyor. O zaman dünyanın polisi, ekonomik düzenleyicisi olmaktan vazgeçmek istiyor.

Engagement(İçleme) ve Enlargement(Genişleme):

Amerika multilateralizm felsefesi kapsamında tüm dünya ülkelerinin global ekonomiye ve demokrasiler ailesine dahil edilmesini, bunun sonucunda Liberal Ekonomi ve Demokrasi blokunun genişlemesini öngörüyor. Böylece herkesin kazanacağı bir dünyanın oluşacağına inanıyor.

Vietnam sendromu:

Vietnam yenilgisinin travması sonucu oluşturulan bu politikaya göre Avrupalı büyük müttefikler dahil, bir daha dünyada hiçbir ülke ABD'yi hafife alamamalı, ABD gücünü her an ensesinde hissetmeli.

İdeolojik Düşman Yokluğu:

Karışık ırklardan ve dinlerden oluşan 250 milyonluk bir halkın kimliğini tarif için ortak ideoloji ve ayrıca karşıt kimlik şart. Sosyalist Blok'un çöküşüyle bu ulus yapıcı faktörler ağır darbe yedi, ortak doku gevşedi. Sonuçta ABD içinde terörizm hız kazanabilir, dikkatleri sürekli dışarıya çevirecek ortak dava bulunmalı.

Büyük Ordu:

ABD ordusunun federal bütçeden aldığı yüzlerce milyar dolar giderek tepki almaya başlıyor. Bu ordu görünüşte işsiz kaldığı takdirde bütçesi hemen tırpanlanabilir, Kongre uzun vadeli teknolojik yatırımlarına engel olabilir. O nedenle orduyu oyalayacak dış misyon gerek.

Petrol Şirketlerinin Baskısı:

Ortadoğu petroleri üzerinde tarih perspektifi içinden gelen büyük strateji doğrultusunda hem bölgesel, hem de Rus, Avrupa ve Asya devletlerine gözdağı vermek de ABD stratejisinin önemli bir amacı.

Etnik Lobcilik:

ABD'nin geleneksel Dış Politikası ve özellikle Ortadoğu politikası üzerinde öncelikle İsrail olmak üzere, çeşitli etnik lobilerin çabaları etkin olmakta.

Ve nihayet ABD'nin kendi üçünden şüphelenmeye başlaması:

Devletler de insanlar gibi. Kendilerini güçlü ve başarılı hissettiklerinde, kendilerinden emin olduklarında güzelleşirler, alicenaplaşırlar. Güçten düşüp komplekse girdiklerinde çirkinleşir, çirkin işler, kötülükler yapmaya başlarlar. ABD şu anda ikilem içinde. Tek süpergüç olarak bir yandan samimi olarak Globalizm ve liberal ekonomi hamiliği yapmakla birlikte, şu sıralar ekonomik yönden Avrupa ve Uzakdoğu ile rekabetin etkisini hissetmeye başlıyor. Bu alanda üstünlüğünden ciddi olarak şüphe etmeye başlar ise, idealizmden iyice uzaklaşarak real politik'e dönecek, bu da olumsuzluğa doğru kartopu etkisi yapacaktır.

Böyle bir “müttefik”in bölgesel ve global politikası içinde Türkiye’ye biçtiği rol acaba nedir? İleride devam ederiz.

Kitap

Diplomacy

Henry Kissinger (912 sayfa)

Simon and Schuster ISBN 0-671-65991-x

9-15 MART 1998

RUHEN BATILI MIYIZ?

Hitler ne demiş? “Devletlerin Dostu Yoktur, Çıkarları Vardır!” Benzer sözleri “Barışçı Batılılar” da söylemiş... Bunların babası papaz Richlieu.. Eh, yavaş yavaş biz de babalığa kabul ediyoruz bu laik Kardinali. Bizde toplum olarak duygusallık esastır. Fransa çıkar iki güllücük verir, dost deriz. Kazığımızı yer Amerika’ya yansıtır, ondan kazık yiyince tekrar Fransa’ya döneriz.

Sonra biz her yapılanı unutturuz, her işi hayra yorarız. Başka devletlerin sürekli ve ısrarla takip ettikleri stratejileri irdeleyip amaçlarını saptamayı düşünemeyiz. Bu yüzden hala saygın bir Rus veya Yunan enstitümüz yok.. Sabah hanımla kavgalı çıktıysak ters, mutlu ayrıldıysak düz karar veririz, rasyonel değiliz. Kısaca Kemalist değiliz, ruhen Batılı değiliz!

Bir imparatorluk kaybetmenin travması ile zenofobi (herkesi bize düşman sanma psikozu) içindeyiz. Nasıl buluş çağındaki mahalle çocukları her tartışmanın kavga ile sonuçlanacağını sanar ve sevimsiz olurlar, biz de sanıyoruz ki, tüm dünya işi gücü bıraktı bize düşman.

Çağdaş çıkar hesapları yapmayı bilsek, herşeyin kavga olmadığı psikozu ile modern dünyanın konuştuğu dili medenice konuşabilesek, çıkarlarımızı daha iyi koruyabileceğiz. Batı’nın konuştuğu dili kendimizden daha geri saydığımız Körfez şeyhleri bizden daha iyi konuşuyor..

Mesela Amerika’yla ilişkileri ele alalım. Çağa adını vermiş, “Pax Americana” deniyor. Global ve Bölgesel düzenler kurmuş. Bu ülkeye “senin bölgesel ve global düzenini bozacağım” demek gerçekçi bir yaklaşım değil. Zaten buna gerek de yok. İran, hatta CNN’de Larry King ile konuşan Tarık Aziz bile bu gerçeği kabul ediyor.

ABD'nin global hesapları içinde Türkiye'yi hesaba katmadan veya onun çıkarlarını feda ederek geliştirdiği stratejiler var. Bunlara karşı ödevimizi iyi hazırlayıp rasyonel tepkiler geliştirmek, onun anlayacağı dilden konuşmak varken, duygusal ve amaçsız tepki vermek Devlet tecrübesi olan bize yakışmıyor. Bu yaklaşımın tek sonucu uluslararası toplumda sevimsizleşmek ve baştan kaybetmektir.

Gerçek dünya düzeninde Devletlerin güçlerine göre pay aldıkları bir çıkarlar skalası var. Diploması dediğimiz oyun, bu skaladaki payın devletin gücüne mütenezip olmasını temin etmek, mümkün olduğunca payı diğer devletlerin aleyhine genişletmektir.

Malum, skalanın tepesinde ABD var, onu Batılı ülkeler takip ediyor, vs. Bizim bu skaladaki yerimiz hakkımızın çok, ama pek çok gerisinde. Biz Türkler hakkımızı medenice aramayı hala öğrenemedik.

Yine ABD örneğini verirse, ilişkilerde basit şekliyle, “Senin payın büyük, bunu kabul ediyorum, senin bölgesel ve global düzenine de karşı çıkmıyor saygı duyuyorum, ama benim payım da olması gereken yerde değil, sen de benim bölgesel konumuma ve hakkıma saygı duy” diyebilmek ve bunu vakar ve ciddiyetle takip etmek gerek.

Bu yaklaşım tüccar zihniyetli Batı kafası için son derece medeni, “*dostlar arası*” pazarlıktır. Bir kez düzenden çıkmayacağımız ve aile ferdi olduğunuz güvenini verdikten sonra bu tip aile içi pazarlıklarda yırtıcı olmak, taviz çıtasını realist ölçüler içinde olabildiğince yüksek tutmak gerek.

Madem Batı ailesinin ferdiyiz, onların arasına açık alınla, kendine güvenle, rasyonel hesaplarla, medeni cesaretle, sevecen, dostça yaklaşımla ortaya çıkmalıyız. Global köyde Şark zihniyetiyle kendine güvensiz, kenara itilmiş, baştan mağlubiyetçi, reddiyeci, parya zihniyet bize yakışmaz.

O halde dış politikamızda politikacılarımızın dikkat etmeleri gereken ilk husus; her sözüme dikkat gerek. Bir yabancı devlet adamı aleyhimize söz sarfettiğinde nasıl ağırımıza gidiyor ise, bizim başka milletler için sarfettiğimiz duygusal sözler de anında reaksiyon çekiyor, buna azami itina göstermeliyiz. Sonra halk açısından baktığımızda, medeni dünyada yabancılar aleyhine sokağa dökülmenin de yeri ve zamanı var, ulusal ruhda bu kültürün de oluşması gerek.

Batı ailesinin ferdi olduğumuza samimiyetle inanıyor isek pazarlık oyununa yapıcı medeni cesaretle çıkmalı, ödevlerimizi de iyi yapmalıyız. O za-

man eminim hak skalasında Şu anda bulunduğumuz yerin kat be kat üzerine çıkacağız. Çıkar oyunlarında İmparatorluk mirasçısı Türkiye'nin yeri Suudi Arabistan'ın arkası olmamalı!

Kitap

Turkey in Europe and Europe in Turkey
Turgut Özal (376 sayfa)
K. Rustem & Brother ISBN 9963-565-14-x

16-22 MART 1998

MEMUR SENDİKASI VE LAİKLİK

“Memur çalışır gibi yapıyor, devlet besler gibi yapıyor”

Kim söylemişti? Yıllar önceki tekerlemeydi bu. Feodal, akıl dışı ŐiŐletmeciliđin bu tekerlemeden daha güzel tarifi var mı?

Çağdaş ekonomik mantık Çetin Altan'ın dediği gibi gerçek ücret ve gerçek verim gerektirir. Ve Devlet gerçek ücret sistemine geçmedikçe memuru ucuz zannedip kadroları ŐiŐirir, iflasa yelken açar. Bu zihniyete Şok tedavi gerek.

Memurlara grev ve sendika hakkı verildiğinde bütçenin Őoka girmesinden korkuluyor, doğrudur. Ama torpil düzenine karşı başka çare var mı? Başta ağır bunalım olacak, ama bu dersle artık kimse bedava zannedip yüzbinlerce memur istihdam edemeyecektir. Türkiye'nin bu acı ilacı bir an evvel içmesi gerek, çözüm ameliyata gidiyor..

Türkiye'mizin en büyük sorunu hep “henüz erken” demekten kaynaklanıyor. Şu anda memur kitlelerini ŐiŐten atmak çok zor olur. Zira hepsi köyü unuttu Şehirli oldu, çamaşır makinasının, hatta bulaşık makinasının taksiti, çocukların üniversite masrafı var. 20-30 yıl önce köyden yeni gelmiş insanların kaybedecek fazla birŐeyleri yoktu, o zamanlar sendikal hak vermek ve aynı zamanda Ő garantisini kaldırmak mümkündü.

Sendikal hakları vermek ve ama buna karşılık memurun Ő güvencesini kaldırmak bugün çok zorlaŐtı, ama yarın daha zor olacak. Bu çözüm bugün kabul edilip cesaretle modern ŐiŐletmeciliđe geçilmediği takdirde ileride çok daha büyük sorunlarla, hatta sosyal patlamalarla karŐılaŐabiliriz.

Türk bürokrasisinin kurtuluşu memuru pahalı hale getirmekte yatıyor. Pahalı olacak ki, Devlet fazla ve lüzumsuz memur alıp bütçeyi iflas ettirmekten

korksun. Pahalı olsun ki, az, öz, hücre usulü ekiplerle çağdaş, işbiririci birimler oluşturulsun. Pahalı olsun ki, sayısı 10a indirilecek her bakanlıkta Dışışleri Bakanlığındaki gibi Kurmay Meslek Memuru sınıfı oluşturulabilsin. Pahalı olsun ki, yetişmiş beyin özel sektöre kaçmasın. Pahalı olsun ki, rüşvet yemesin vs.vs.

Pederşahi ümmet toplumunun kuluna lokma bulan “Devlet Babası”nın, “Vatan Millet” edebiyatının, çağdaş kapitalizmde yeri yoktur. Kapitalist liberal demokraside devleti-memuru, işçisi-işvereni, herkes maddi çıkar hesabı yapmalı, çıkar çatışması sonucunda medeni, demokrat orta yol bulunmalıdır. Kurtuluş çıkar çatışmasıdır. İş hayatında duygusallık geri ümmet toplumlarına özgüdür, laikliğin gerçek düşmanı bu zihniyettir.

Bu tip ekonominin eğitim sistemi tabii laik olacaktır, afaki din sömürüsü ve faşizan milliyetçilikle halkın uyutulmasını kabul edemez. Dini iş hayatından çıkarır, halkı “*çıkarlarının farkına vardırmaya*” çalışır, modern kapitalist demokrasinin çıkar çatışmasını öğrenmiş, medenice hakkını arayan bireyler yaratır. İsterseniz laikliği böyle tartışalım, isteyen de başörtüsü gibi üstyapı sembolizmalarını tartışmaya devam etsin...

Kitap

Türkiye’de Çağdaşlaşma

Niyazi Berkes (656 sayfa) Doğu-Batı Yayınları Unkapanı, İstanbul

23-29 MART 1998

KOSOVA VE ULUS DEVLET

Ulus Devlet kavramı Avrupada doğdu, 1648 Vestfalya Barışı ve Fransız ihtilali üzerine bina edildi.

Greko-Romen Batı, beynin kesin sınırlarla düşünmesini hedefleyen laboratuaryalıtım, analiz ve standartlaştırıcı inceleme tekniğini, toplumsal gruplar arasındaki “belirsizliği yoketmek amacıyla” sosyal olaylara da uygulamaya başladı.

Bu sosyolojik irdeleme tekniği Avrupa’da etnik grupların aralarındaki farklılıkların vurgulanmasına ve keskinleştirilmesine, teoride ayrıştırılmış etnik grupların ulus devlete dönüşmesine yolaçan felsefi altyapıyı oluşturdu.

Bu sürece Papa ile Krallar arası çatışmadan yararlanan Avrupa Feodal Prenslarının göreceli bağımsızlıkları da katkıda bulundu.

Giderek insan grupları standart kalıplara döküldü, mümkün olabilecek her alanda ortak ve farklı, keskin, ayırıcı nitelikler istatistik sayılarla saptandı.

Böylece mümkün olduğunca parçalanabilmiş etnik, kültürel, ekonomik vb. gruplar varoluşçu bir mantıkla “karşılıklı ortak menfaatleri” için uzlaşmayı, zamanla birbirlerine demokrasi içinde “tahammül etmeyi” öğrenecekler, ideal neticede de paramparça edilmiş mozaik gruplar yeniden birleşmeye başlayacak ve insanlık yepyeni bir senteze, ahenge ulaşacak.

Peki Doğu toplumlarını hangi felsefe etkiledi? Belirsizlik, kesin sınırlarla düşünmeme, ortada daima bir gri, flu bölge bırakma zihniyeti. Doğu felsefesinde herşey rengarenk, tüm renkler birbirine karışmış, alacalı, geçişler belirsiz, determinizme aykırı bir kavramlar dünyası.. Bu fikri belirsizlik onların teknolojik ilerlemesini durdurdu, Batı'nın gerisinde bıraktı.

Bu iki farklı felsefe Doğu ve Batı toplumlarının sosyo-politik yapılanmalarında çok farklı sonuçlara yolaçtı. Avrupa'yı teknolojiye zafere götüren kesin sınırlarla düşünme tekniği sosyolojik uygulamada toplumsal kimlikleri keskinleştirdi, sivriltilti ve yabancıya karşı farklılıkları belirginleştirdi, ırkçılığa yolaçtı.

Buna karşın Osmanlı sistemi rengarenk kültür hercümerci içinde tüm etnik unsurları kucaklıyor, farklılıkları yumuşatıyor, senkronize ediyor, tezatların üst düzeyde metafizik uzlaştırılması ile ahenkli bir kozmos oluşturuyordu.

Vakta ki Fransız İhtilali'nin rüzgarı Osmanlı Memalikine ulaştı, etnik standardizasyon ve yalıtım felsefesi mi diyelim, zehiri mi diyelim, Osmanlı halklarını da pençesine alıverdi. Sonuç malum, Balkanizasyon. Bosna Mora isyanının devamı.. Kosova henüz zincirdeki son halka değil...

İyi hoş da, Greko-Romen Batı kafasının sosyal grupları da bilimsel standart kalıplarda düşünme saplantısından doğan “etnik belirginlik” sevdası 20.Yüzyılda yüz milyondan fazla insanı kana bulamışken, etnik bilinç pompalanıp iç savaflara körükle gidilirken ve 21.Yüzyıl arefesinde Bosna ve Kosova'da boğazlanan çocuk görüntüleri televizyonlarda yüreklerimizi yakarken standartçtı, yalıtıcı Batı felsefesinin şampiyonluğunu ilan için vakit henüz erken değil mi?

Kitap

Nations and Nationalism

Ernest Gellner (150 sayfa)

Basil Blackwell ISBN 0-631-13088-8 Pbk

30 MART - 5 NISAN 1998

GLOBALİZM'E KARŞI OLMAK

2+3=5

Ben iki ile üç toplamının beş etmesine karşıyım!

Saçma geldi değil mi?

Globalizm karşıtlığı buna benziyor. Zira o da matematik bir olay.

Daha önce de söylediğimiz gibi, Globalizm, iletişimin yolaçtığı birleşik kaplar ortamı. Yani yukarıdaki sıvı seviyesi aşağı inecek, aşağıdaki yukarı çıkacak, ortak seviyede buluşulacak. Yani teknik bir süreç.

Mantık olarak bu süreçten kim korkmalı? Yukarıdakiler.. Ve korkuyorlar da. Sanayileşmiş Batı işçisi ve politikacısı global rekabetten gerçekten korkuyor. Sanayileşme ve Sömürgeciliğin getirdiği nimetler sonucunda özellikle son elli yılda dünyadaki diğer işçi ve köylülere nazaran ayrıcalıklı konuma gelen Batı işçi ve köylüsü bu ayrıcalıklı konumunu yitirmeye başlıyor. Emeklilik, hastalık, işsizlik sigortası vb. hakları hızla tırpanlanıyor. Aksi halde uluslararası sermaye daha karlı coğrafyaya kaçıyor.

Bu ortamda sanayileşmiş demokrasilerin işçi ve köylü sınıfları, uluslararası ticaret savaşlarında yabancı devletlere taviz veren siyasi liderlerine karşı sokaklara dökülüp protestolara başlıyorlar. Sertlik istiyorlar. Yani vaktiyle “demokrat toplumlar harbetmez” diyen idealist Wilson’un teorisini yalancı çıkar-maya doğru gidiyorlar...

Yine Wilson’u yalancı çıkarırcasına, dikta ile yönetilen Doğu işçi ve köylüsünün “rakip yabancıya karşı bile” sokağa dökülme hakkı olmadığı için, demokrat Batılı liderler bu ülke yöneticilerinden kapalı kapılar ardında kolayca taviz koparabiliyorlar. Güçsüz ülkelerin güçlü diktatörlerinden savaşmadan taviz kapabiliyorlar. Zira diktatörleri kendi halkları değil, güçlü ülkeler hesaba çekiyor!

Neyse..

Batılının derdi global rekabet, onun için korkuyor globalizmden. Peki gelişmemişler niçin korkuyorlar?

Aslında halk bazında gelişmemişlerde bilinçli bir korku yok. Zaten son birkaç yüzyıldır hem içeriden, hem dışarıdan sömürülmeye alışmış. Demek asıl sorun yöneticilerde.

Feodal, kapalı toplum liderleri toplumlarının hızla dünyaya açılmasından, özgürleşmesinden, toplumu elden kaçırmaktan korkuyorlar.

Uluslararası sermaye Devletlerin egemenlik alanlarına tecavüze başlıyor. En başta köhnemiş, feodal, kapalı hukuk sistemlerini zorluyor, devletleri modern, uluslararası özel tahkime mecbur ediyor. Tüm alanlarda şeffaflık istiyor. Batı dahil, klasik devlet sistemi buna henüz hazır değil. Ama mesela farklı hukuk sistemlerinden doğan belirsizliğe ve adli gecikmelere tahammülü olmayan transnasyonal sermaye, dayattığı koşulları kabul etmeyen ülkelerden kaçıyor.

Ülkesine yatırım, işçisine iş peşinde olan devletler uluslararası sermayenin dayattığı bu yeni sistemi ağırla sızlaya kabullenmeye başlıyorlar, içte adem-i merkezliğe, dışta bölgesel ekonomik birliklere giderek merkezci egemenliklerinden feragat etmeye başlıyorlar.

Ne dersiniz? “Globalizm’den Batı’nın halkı, Doğu’nun yöneticisi korkuyor” Diyebilir miyiz?

Kitap

The Japan That Can Say No - Why Japan Will be First Among Equals
Shintaro Ishihara (158 sayfa)
Simon and Schuster ISBN 0-671-75853-5

6.12/19 NISAN 1998

TÜRK KÜLTÜR SENTEZİ

Ne dersiniz? Hep ekonomi, hep politika, hep maddi çıkar çatışması konuşuyoruz. Biraz da kültüre girelim mi?

Anadolu Ekonomisinin şahlanışına karşın başımızdaki dertlerin kökeninde ne var? Şaha kalkan Cumhuriyet’i dizginleyen nedir?

Evet, yanıtı ortada. “*Kimlik Krizi*”. Karnını doyurup dünyaya açılan “*burjuvanın beyni acıkmaya başlıyor*”, bu da kimlik krizine yolaçıyor.

Globalleşme sürecinde yabancı ile karşılaşan Türk hemen “*Ben Kimim?*” sorusunu soruyor. Pozitif mantıkla yabancı ile farkını, Türk ile ortak noktalarını tasnif çabasına giriyor. Bunları kesin, net çizgilerle tanımlayamadığı için de bunalıyor, hafakanlar basıyor.

Kimliğini net etnik ve dini sınırla belirleyen homojen Yunanlı bu krizi çoktan aştı, dev adımlarla ilerlemeye başladı... Biz neden aşamadık? Biz çokuluslu, çokkültürlü imparatorluk mirasçısıyız da ondan. Bizim dönüşümümüz ağır ve zor oluyor. Gelin kültür sentezimizi bir irdeleyelim.

Biliyorsunuz Osmanlı çöküş döneminde azınlıklar bize ihanet etti diyerek Batı’dan esen etnik milliyetçiliğe yöneldik. Sonra Anadolu Türk sermayesi serpilip geliştikçe yükselen Cumhuriyet’e etnik milliyetçilik dar gelmeye başladı, kültür bazımızı genişletmek amacıyla Türkçülüğe İslam rengini ilave edip İslam-Türk Sentezine yöneldik. Ama yükselme çağındaki Türkiye’imize İslam-Türk Sentezi de dar gelmeye başladı, nefes almak için bir kez daha genişlemek, son aşamada Anadolu Medeniyetleri’ni kucaklamak ihtiyacı doğdu. Bu süreci yaklaşık 15 yıl önce şöyle formüle etmeye çalışmıştım:

Türk’ün Orta Asya’dan başlayıp Atlantik ile Pasifik arasında at koşturduğu göçebe hareket dönemini kültürümüzün dinamik, “*Yatay Baz*”ı olarak ele alabiliriz. Bu dönemde geniş coğrafyada karşılaştığımız kültürlerden etkilendik.

Sonra Anadolu’da yerleşik düzene geçtik, 10 bin yıllık Anadolu kültür mirasının üzerine oturduk. Buna da kültürümüzün statik, “*Dikey Baz*”ı diyelim.

“*Yatay-Dikey Kültür Sentezi*” olarak adlandırabileceğimiz bu formülü kabul ve hazmedebildiğimiz oranda sorunlarımızın kökenine inmiş olacağız. Fakat özümüzde bu hesaplaşmaya bir türlü başlayamıyoruz. Kimliğimizde çatışan faktörleri bir türlü uzlaştıramıyoruz, garip bir psikoz içinde kıvrıyoruz.

Genlerimizde bulunan Greko-Romen ve öncesi Anadolu mirası ile İslam-Türk felsefesini uzlaştırmayı bir türlü beceremiyoruz. Geri saydığımız Osmanlı sentezcilikte bizden çok daha başarılı idi. Geçiş dönemi şokundaki okumuşlarımızın kafalarındaki kavramlar allak bullak. Diyanet İşleri Başkanlığınca yaptırıldığı ifade edilen istatistik doğru ise, yüksek tahsillilerin, yani Türkiye’yi yöneten sınıfın yüzde kırkının Kur’ana olan inancının sarsılmasını da bu krizin bir parçası olarak algılamak gerekir.

Bu geçiş dönemi kimlik krizi bizi korkutuyor, içgüdüsel olarak ulusal homojenlik arayışına itiyor. Homojen olmadığımız çıplak gerçeği ile yüzleşince bu kez ortak noktalarımızı daha bir radikal korku ve saplantı ile aramaya başlıyoruz. O da tam aksine alt kimliklerimizi keskinleştiriyor..

Ne dersiniz? Kimlik krizini aşır, soğukkanlı ve sağduyulu sentezler dönemine erişip, *makulü bulabilecek miyiz?*

Kitap

Türkçülüğün Esasları

Ziya Gökalp

20-26 NISAN 1998

JAPON EKONOMİSİ

Ekonomik süpergüç, tabii yayılma alanına sahip değilse ve askeri ve siyasi güçle desteklenmezse genişleyemez, cenderede kaldığında da kendi içine patlar (implosion).

Japonya, ulaştığı ekonomik süpergücünü ABD'nin siyasi ve askeri himayesine vermiş olan bir ülke. Bu yüzden zaman zaman “ekonomik dev, siyasi çüce” veya “kağıt kaplan” benzetmelerine maruz kalıyor.

Malum, ABD'nin şampiyonluğunu yaptığı “Ekonomik Özgürlük” kavramı diğer kardeş özgürlükler gibi dünya düzeninin olmazsa olmaz “*psikolojik temel*”i. Nefes gibi gerekli bu psikolojik temel bir kez yok olduğunda tüm sistem çatırdayabilir.

Kızışan global rekabetin soğuk savaş müttefiki kapitalist ülkeler arasındaki menfaat birliğini gevşetmesi ve bu ortamda ABD'den yayılan sinyallerin Japon bilinçaltında yarattığı psikolojik daralma hissi, Japon ekonomisinin sorunlarına ışık tutacak anahtar...

Japonya ile ABD arasında II. Dünya Savaşından bu yana ufak tefek sürüşmeler ile sürdürülen karşılıklı ekonomik anlayış, genelde başarılı oldu. Ancak globalleşmenin getirdiği kıyasıya rekabet ortamı, ortakların tek taraflı menfaatlerini daha bir öne almaları sonucuna yolaçtı. Pazarlıklar sertleşti, giderek daha da sertleşiyor.

Sertleşmenin dünya ekonomisine ve kendi ekonomisine vereceği ağır zararın bilinci içinde olan ABD şu anda menfaatlerini dizginlemekte. Ancak ABD'nin insan güdülerine aykırı olarak akıl ile dizginlediği menfaatleri daha da zorlandığında dizginlerin boşalması söz konusu olabilir.

ABD ile Japonya arasındaki rekabetin şiddetlenmesi Japon psikolojisinde genişleme imkanı kalmadığı duygusu yaratacak ve bu psikoloji Japon Ekono-

misini karanlık günlere götürebilecektir. Tabii ABD ve dünya ekonomisini de peşinden sürükleyerek.

Japon ekonomik problemlerinin kökenindeki temel sorun, bilinçaltındaki bu gayrtabiilik, huzursuzluk ve yarım endişesidir. Aynı endişeyi ABD de duymakta ve şimdilik iyiniyetle elinden geleni yapmakta. Umalım menfaatler aşırı zorlanmasın...

Kitap

Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri

1500'den 2000'e Ekonomik Değişme ve Askeri Çatışmalar

Paul Kennedy (798 sayfa)

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları ISBN 975-458-030-8

27 NISAN - 3 MAYIS 1998

BATI PASİFİK - DOĞU ATLANTİK

Bayram tatilinde Mehmet Ali Birand gibi ben de San Fransisco'ya gittim. Epey ülke gezdim ama dünyada gördüğüm en güzel şehir San Fransisco oldu. Gençliğimizin "If you are going to San Fransisco, Be sure to wear some flowers in your hair" şarkısı meğer bu kent ile ne güzel uyumuş?

Oradan yarım saat Güney'e Palo Alto'ya indim. Palo Alto "Silikon Vadisi"nin merkezi. Zira bu vadiyi bilimsel olarak besleyen meşhur Stanford Üniversitesi bu şirin kasabada. Tanrıdan ne istersin denseydi dünya dahilerini toplamış "Stanford Üniversitesinde Profesör olmak"derdim. Kim bilir? Birgün belki yavrularıma kısmet olur...

Kentteki Profesör dostumun anlattığına göre silikon vadisi 72 milletin teknoloji casuslarıyla kaynıyormuş. Heryer Çinli ve diğer Uzakdoğulularla dolu. Ortada pek Türk yok. Bırakın gizli bilgiyi, açık bilgiye talip olsak, onu bile yeterince değerlendirebilecek sistemimiz var mı? Biz meleklerin cinsiyetini tartışmaya devam... 21. Yüzyılın kimin yüzyılı olacağı Palo Alto'da sezinlenebiliyor..

Palo Alto'dan sonra Los Angeles'e geçtim. Meşhur Hollywood ve Disneyland'ı gördüm. Vaktiyle bir Cumhurbaşkanımızı eğlendirdikleri artık eskimiş oyuncakları ve teknolojik atraksiyonları görünce o günleri hatırladım, içim burkuldu.

Amma Las Vegas muhteşem. Her şeyiyle muhteşem. Öğrendiğime göre MGM Oteli 5000 yatakla dünyanın en büyük, bizim kaldığımız Excalibur da 3000 yatakla dünyanın ikinci büyük otelleriymiş. Kumarhaneler kenti müşteri ile dolup taşıdığından şimdi 7000 yataklı projeler yürürlüğe konmuş. (Laf aramızda, eşimle 60 dolar da biz başladık kumarda bu kente)

O arada bu mega tesislerin nasıl işletildiğini düşünmek ürküttü beni. Eşime “Bu muazzam endüstriyi yönetebilen kişi bir ülkeyi de yönetebilir” demişim mırıldanarak. Ne gaflet değil mi? Halbuki devlet yönetmek için yetenek mi gerekirmiş?

Yolda beynim bu fikirlerle meşgulken diğer yandan ilginç bir şey oldu, Kuzey’den Güney’e inerken tüm yön dengelerim allak bullak oldu. Burada Güneş Doğu’dan doğmuyordu. Evet Güneş Batı’dan doğuyor, Doğu’dan batıyordu.

Veya bize öyle öğretmişlerdi. Sonra fani insan için herşeyin izafi olduğunu hatırlayıp kavramları ters çevirdim. “Batı Pasifik ile Doğu Atlantik” dedim... Şark izafi olmasına izafi de, “Şarklılık” 21. Yüzyılda hangi coğrafyaya kayacak acaba?

Kitap

The Road to 2015 - Profiles of the Future”

John L. Petersen (372 sayfa)

Waite Group Press ISBN 1-878739-85-9

4 - 10 MAYIS 1998

PROPAGANDA SİLAHI

Propaganda çok tehlikeli bir psikolojik silah. Acemi psikiatristin hastayı beter hale sokması gibi, bu silah da acemice kullanıldığında Devlete sonsuz zararlar verebilir.

Propaganda silahı, muhatap belirlendikten sonra son derece hassas, uzun araştırmalardan, senaryolardan, hatta simülasyonlardan sonra uygulanır. Bir anda alınan kararlar uygulanamaz. Sokaktaki vatandaş yığınlarına ayrı, yabancı rejimler ve onların halkları için ayrı ayrı planlar geliştirilir.

“Demokratik Devlet”in propagandası günlük siyasetin dışındadır, iç siyaseti hesaplaşmalara asla konu olamaz, yoksa Devlette onulmaz yaralar açar.

Devlet propagandasında ulusal TV ve Radyo kanalları (VOA, BBC vb.) ile Devletle bütünleşmiş kapitalin (establishment) Radyo-TV ve gazeteleri kullanılır, bu organlara haber sızdırılır, işbirliği yapılır.

Bu nedenle Devlet adamları haber dinlerken veya okurken tabii refleksle, habercinin o haberi hangi amaçla gündeme aldığını, veya manşete çıkardığını sorgular, ardındaki niyeti belirlemeye çalışırlar. Yoksa habere kapılıp peşinden sürüklenmezler.

Özellikle basına yalnızca Devletin bilebileceği bir haber sızdırıldığında, bunun arkasındaki amaç hem ciddi köşe yazarlarınca, ve hem de yabancı analizcilerce ciddi bir değerlendirmeye alınır. İşte bu noktada, eğer sızdırılan bilgi sokaktaki adamın bile dikkatini çekecek derecede tartışmalı ise, Devlet yararlanır. Devlete karşı davalar açılır, yabancı devletlere mahçup olunur, en kötüsü, iç ve dış kamuoyunda Devlet itibarı zarar görür.

Biliyor musunuz? ABD’de Devlet propagandacılığının da özelleştirilip reklam firmalarına ihalesi tartışılıyor..

Dergi

International Security
MIT Press Journals
5 Cambridge Center
Cambridge, MA 02142-9902

11 - 17 MAYIS 1998

AVRASYA SACAYAĞI - TÜRKİYE, RUSYA, İRAN

Türkler Ortodoksları yönetti, Ruslar Müslümanları...

Bu ne demek? Bu demektir ki, iki millet farkında olmadan içiçe geçmiş birçok ortaklığa sahiptir. Ama birbiriyle demirperde nedeniyle temas edememiş, ortak yönlerinin farkına varamamışlardır.

Şimdi perde kalkınca ilişki hayret verici süratle artmıştır. Özellikle ticari, turistik ve kültürel ilişkiler artmış, hatta Almanya’daki gibi evlilikler başlamıştır. Bu açılımın önüne artık baraj çekmek imkansızdır, gayrıtabiidir.

Madem iki ülke ve halk arasındaki açılımı durdurmak imkansızdır, o halde mantık bu ilişkiyi sağlıklı yöne kanalize etmeyi emreder. Sayın Şükrü Elek-

dağ ve rahmetli Özal'ın mimarı oldukları Karadeniz Ekonomik İşbirliği projesi bu mantığı pratiğe geçirme projesidir. Ve bu proje giderek ister istemez siyasi, stratejik arayışlara yönelecektir.

Türk-Rus stratejik işbirliği sürecinde Ruslar asırlarca hayal ettikleri sıcak, mavi Akdeniz plajlarına barış ile, vizesiz gelecek, ev satın alacak, Türklerle iş ortaklıkları kuracak, biz de Rusya'daki etnik akrabalarımızla hasreti bitireceğiz, onların köprü rolü ile iki ülke arasındaki ilişkileri çok daha ileri düzeye götürebileceğiz. Zaten bu süreç fiilen başlamadı mı?

Demek ki bu açılım ayağı yere basmayan, hayali bir açılım değil, teknik bir süreç. Yukarıda belirttiği gibi uzun süre keşfedilmemiş ortak sosyal bazı, coğrafi-kültürel geçişli yapısı ve tabii ekonomik bütünlüğü var. Bu alanda Türk ve Rus think tanklarının ortak projeler geliştirmesi düşünülebilir.

Peki iki ülke stratejik ortaklığı İran dışarıda bırakılarak gerçekleşebilir mi? Maalesef buna imkan yok. Zira Kafkas ve Orta Asya denklemine İran istesek de, istemesek de ağırlıklı aktör. Türkiye, Rusya ve İran, Avrasya Büyük Stratejisinin "Sacayağı". İran kültürü çok güçlü bir kültür, Türk kültürünün de önemli öğelerinden biri. Bu gerçeği günlük siyasi mülahazalar dışında stratejik boyutunda ve komplekse kapılmadan görebilmeliyiz. O halde strateji çalışmasına İran think tank'larının da dahil edilmesi düşünülmelidir.

Bu geniş bakış açısıyla yaklaştığımızda, Atlantik kültürü ile Pasifik kültürü arasındaki Ortodoks-İslam dünyasının dijital tasniflerle ayrıştırılmasına imkan bulunmadığını da Bosna örneği ile kolayca görebiliriz.

Aslında Huntington'un pozitivist, tasnifçi, ırkçı mantığının kavrayamadığı, bu alacalı, içiçe geçen halkalardan oluşan Türk-Rus-İran kültürlerinin geçişli yapısıdır.

Yine Huntington'ın tasnif hastalığı nedeniyle kavrayamadığı (ve bir soh-bette kendisine şahsen sorduğumda yanıtlayamadığı) husus, vaktiyle birbirini boğazlayan Katolik ve Protestanların evrimleşerek günümüz Avrupalılık bilincine erişmeleri, devamla (tarih boyunca horlayıp zulmettikleri) Yahudileri de Batı Kültüründen saymaya başlamaları ve nihayet Ortodoks Yunanistan'ın da içlenmesinden sonra bu mantık sürecin niçin Müslüman Türkiye ile devam edemeyeceği sorusu idi.

Konumuza dönersek, Türk-Rus-İran uzlaşısı 21. Yüzyıl Dünya İstikrarının en önemli temel taşını oluşturacaktır. Bu "Avrasya Sacayağı"nın konsensus

ve işbirliği sağlanmadan Balkan, Kafkas ve Orta Asya istikrarı hayaldir. Böyle bir blok muhtemel bir ABD-Çin rekabetinde Batı dünyasına da destek olabileceğinden ABD tarafından da desteklenmeli, hatta İsrail’i de içlemelidir.

“Avrasya Sacayağı” bölgesel istikrarın çok daha ötesinde global istikrar rolü ile muhtemel bir Üçüncü Dünya Harbi’ne karşı da en etkin sigorta sistemlerinden biri olacaktır..

Ne dersiniz, Özal’ın açtığı yola devam mı?

Dergi

The Washington Quarterly

MIT Press Journals (Center for Strategic and International Studies)

55 Hayward Street Cambridge, MA 02142-9902 USA

18 - 24 MAYIS 1998

GÖÇMEN İTHAL EDELİM

İrk ve mezhebe dayanan ulus yabancıyı dışlar. Toleransı gelişmez. Geniş köklere dayanmadığı için Kültürü dar olur, kültürü daralan ulus bölgesel ve global liderliğe soyunamaz. Minik, etkisiz bir devletçik olarak kalmaya mahkum olur.

Ulusun kaderinde etkili ikinci önemli faktör ise coğrafya’dır. Bazı coğrafya süpergüç yaratır, bazısı buna izin vermez, parça parça küçük devletçiklere imkan tanır.

Şimdi Türkiye’imizin stratejik istikbalini bu iki faktör açısından irdelemeye çalışalım:

Tarih perspektifinde Anadolu coğrafyası hep imparatorluklarla huzur bulmuş, minik devletlerle istikrarsız olmuş. Tabii bu istikrar veya kaos bölgeyi de ciddi olarak etkilemiş.

Yine Anadolu coğrafyasına baktığımızda, bu toprakların dünya kültürleri arasında köprü, düğüm, karışma, sentez noktası olduğunu görüyoruz.

Bu iki faktöre karşı gelmemiz eşyanın tabiatına aykırı olur. O halde yapılacak şey basit. Biz ırk ve mezhep devleti değiliz, o halde kültürümüz davetkar, çoğulcu ve hoşgörülü olmalı, Osmanlı toleransını örnek almalı. Aksini de yapabiliriz. Dar, tek tip kültür politikasını da seçebiliriz. Ama ozaman ulusu-

muzun ve vatanımızın parçalanma ihtimalini göze almalıyız! Belki biz yanlış düşünüyoruz. Vatan sevgisi kimsenin tekelinde değil tabii.

Şimdi kültürün geniş kaynaklardan beslenmesi konusunu biraz deşelim. Amerika bu alanda en iyi örnek. Göçmen ülkesi. Legal, illegal, her yıl yüzbinlerce göçmen alıyor, bunları öğütüp hazmediyor. Genelde gelişmekte olan ülkelerin en seçkin beyinlerini ithal ediyor, onlara dünyanın en üstün imkanlarını sunuyor. Onların yalnız teknik yeteneklerinden yararlanmakla kalmıyor, getirdikleri kültürel renkleri harmanlayıp kültürüne sürekli yeni hayatıyet kazandırıyor.

Biz bu işi Amerika çapında becerebilir miyiz? Hayır. Buna gerek de yok. Ama minik bir başlangıç, bir deneme yapabiliriz. Özellikle komünizmin hükmü sürdüğü son 70 yıl içinde tamamen koptuğumuz Türk dünyasından her yıl belirli sayıda göçmen alabiliriz, onların kültürümüze ve ekonomimize getireceği canlılık ve köprü rolü umulmadık imkanlara yolaçabilir.

Ancak bunu yaparken Bulgaristan'dan getirdiğimiz göçmen kardeşlerimizle yaşanan tecrübe gözden kaçırılmamalıdır. Göçmene ev, iş, aş için "Devlet Sözü" verir ve yerine getiremezseniz amacın tam aksi sonuca çıkarsınız. O halde pratik bir çözüm: Çeşitli şekillerde Türkiye'ye gelmiş ve uzun süre kalıp kendilerini ispatlamış, ekonomi ve kültürümüze somut katkıda bulunmaya başlamış kişilere kotalar dahilinde sürekli ikamet hakkı tanıyabiliriz. Belirli süreç sonunda isterlerse vatandaşlığa da alabiliriz, böylece Orta Asya'da kalan akrabaları ile birlikte arada ekonomi ve kültür köprüleri oluştururlar.

Diyelim bu denemeye 5 Türk Cumhuriyetinden ikişer bin kişi ile başladık ve beş yıllık bir sürece yaydık, proje başarılı oldu. O takdirde bir ileri adım atarak projemizi Balkanlar ve Ortadoğu'ya da teşmil edebiliriz.

Hayal mi diyorsunuz? Değil. Ben yalnızca hükmünü icra eden coğrafyaya ve tarihi sürecimize karşı çıkmayalım diyorum. Şu anda yurdumuzdaki yabancı sayısı Almanya'daki Türk sayısını yakalamaya gidiyor. Neden? Evet, ekonomimiz patlıyor. Ama daha önemlisi, kucaklayıcı, içleyici, misafirperver kültürümüz.. Hele İstanbul'umuz... Türkiye'deki yabancı, Almanya'daki Türk'den daha huzurlu...

Kitap

Constantinople-City of the World's Desire, 1453-1924

Philip Mansel (528 sayfa)

St.Martin's Press New York ISBN 0-312-14574-8

25 - 31 MAYIS 1998

21. YÜZYIL DEVRİMİ

Endonezya karıştı, Amerikan sermayesi hemen “istikrar Avrupa’da, oraya kaçalım” demeye başladı.

Tezimiz neydi? Uluslararası sermaye ucuz, disiplinli, verimli işgücü sağlayan ülkeye kaçır demiştik. Tabii bunun yanında hammadde, enerji, vergi kolaylıkları gibi diğer faktörler de vardı.

Endonezya’da bu avantajlar vardı. Ama yeterli olmadı. Niçin? Sosyolojik uyanış ve dönüşüm sürecinde beklenen patlama geldi, ekonomi için en hayati faktör “siyasi istikrar” bozuldu, onun için.

Avrupa’da emek, vergi ve diğer girdiler pahalı. Ama Avrupa oturmuş, orada “şimdilik” siyasi istikrar var. Demek transnasyonal sermaye kısa vadede “az risk-az kar” prensibi ile Avrupa’ya kaçabilir.

Peki uzun vadede ne beklenmeli? Hatırlarsanız, önceki yazılarımızda Doğu’da ciddi bir felsefi değişimden, ahiret için yaşayanların, Batılılar gibi, bu dünya için yaşamaya uyanışları ve maddeye dönmelerinden bahsetmiştik. 20.Yüzyılın köksüz Komünist ihtilalinden çok daha ciddi yankıları olacak bu “21.YÜZYIL DEVRİMİ” global çalkantılara yolaçacaktır.

Ruhları din eğitimi, otoriter, toplumcu milliyetçilik disiplini ile yumuşatılmış Doğu halkları, bir yandan sanayileşme ve eğitimde laikleşme ile “çıkarcını arayan” laik proleter yapı kazanırken, diğer yandan globalleşmenin ulus devlet otoritesindeki yıpratıcı etkisi ile, toplumcu felsefeden ferdiyetçi felsefeye kaymakta, Batı halkları ise, tersine 21. Yüzyıl’a daha bir dine dönük olarak, ve sosyal dayanışma arayarak girmekte.

Genelleştirilmiş bir yaklaşımla, felsefede Doğu Batılılaşırken Batı’nın Doğululaşması ile insanlık tarihinin belki de en hassas dönemine giriyoruz. Bu dönemde Doğu halkları geleneksel totaliter rejimlerce bir süre daha bastırılabilir. Bir süre baskı altında buhar gibi kaynayacak tepkiler sonra patlayacak, Batılı güçlerin yardımı ile bile bastırılmayacak şekilde yaygınlaşacaktır.

Bu perspektifte Avrupa’ya bakarsak, Teknoloji ve Globalleşme kısa vadede Avrupa orta sınıfını da eritecek, zengini daha zengin, orta sınıfı daha fakir yapacak. Eğer Avrupa bu zor dönemde bireyci, çatışmacı, çıkarıcı felsefeyi aşır sosyal dayanışmacı, görevci, toplumcu felsefeye hızlı geçişi başarabilirse toplumsal patlamaları önleyebilecek, başaramadığı takdirde Doğu’daki patlamalara eklenerek kıyametin körüğü olacaktır...

Ne dersiniz? Endonezya'daki karışıklığı fazla mı abarttık? Belki.. Ama tüm yazılarımızın amacı fikir cimnastiği değil mi? Hep “acaba” diyecektik değil mi? Saplantılı “dogma”mız yok. Zaman zaman birbiriyle çatışan, tezat fikirler üreteceğiz. Zira arayış içindeyiz. Tek amacımız, Türkiyemiz’de ihtiyaç duyduğumuz; olaylara esnek, kıvrak, evrensel boyutlarda, farklı ve tezat açılarla bakabilmek, yerine göre bir önce yazdığımız fikirle alay edebilmek, fakat her hal-ü karda global okyanusta Türkiyemizin rotasını çizenlere ufuk sağlayabilmek. Beraberce arayışa devam... Tezatlarmızla birlikte...

Kitap

Philosophical Dilemmas - Building a World View
Phil Washburn (383 sayfa)
Oxford University Press ISBN 0-19-510693-8

1-7.6.1998

FRANSA, ERMENİSTAN VE NATO

Ne dersiniz? Faraza Türkiye ile Ermenistan arasında bir savaş olsa...

Sözümona “NATO Müttefiklerimiz” Mehmetçikle bir olup Ermenistan’a karşı silah çeker mi?

Güldürme diyorsunuz değil mi?

Yetmez! Ankara-İstanbul sosyetesinin dışında gidin cevabını köylü Me-
met emminin sağduyusuna sorun. Bakalım Batılı güven vermiş mi ona...

Ömek biraz kaba oldu ama, NATO felsefesi bu sorunun cevabında yatıyor!

Batılı politikacılar hala tarihe takılı kalmışlar, Ermenistan’a hamilik yarışındalar. Rusya, Fransa ve ABD ağabey rolünü birbirine kaptırmamak için yarışıyor.

Göya stratejik nokta tutacaklar. Oyunun adı “Kafkaslarda kale kapmaca”. Ermenistan piyonunu kim, hangi bölgesel düşmana karşı kapacaksa artık!..

Bu arada Ortodoks Ermenistan, NATO’ya karşı Ortodoks Rus ordusuna üs veriyor... Batı ne yapıyor? Azerbaycan’ı işgal eden Ermenistan’a destek olmak üzere Türkiye’ye ambargo koymaya kalkıyor, soykırım kararları alıyor, sonra da sömürge ülkesiymişiz gibi Türkiye’de kendi dillerinde üniversiteler açtırıp teftişe geliyorlar! Onlar üstün medeniyet ya? Bizi ehlileşirmek hakları!

Amenna, Atatürk “Batı” dedi. Ama uluslararası ilişkiler madem çıkar ilişkileridir, öyle ise ahmakça, sorgulamadan, hakkını aramadan üyelik olmaz ittifaklarda. Dünyada tek ahmak biz mi kaldık? Bu muydu Atatürk’ümüzün kastı?

Yunanistan’dan biraz ders alalım. Sırp’la, Rus’la açıkça “Ortodoks mezhep dayanışması” yapıyor, sonra da NATO’ya ve Batı Hristiyanlığı’na dönüp, “bakmayın siz, Rus ve Sırp’la savaşırsanız sizden yana olacağım” diyor.

Kim kimden yana?

Kitap

The Oxford Illustrated History of the Crusades

Jonathan Riley Smith (436 sayfa)

Oxford University Press ISBN 0-19-820435-3

15-21.6.1998

HIZLANAN TARİH

İbn-i Haldun devletin yaşam sürecini insan ömrüne benzetir. Devletler de insanlar gibi doğar, gelişir, yaşlanır ve ölür.

Devletin yaşam eğrisini, üzeri yuvarlanmış bir eşkenar üçgene benzetirsek, yani belirli bir yükselme eğrisi, zirveye varış ve aşağı doğru iniş olarak alırsak, bir devletin yükselme dönemi ne kadar uzun ise, çöküş dönemi de aşağı yukarı o uzunlukta olur diyebiliriz.

Ancak eski çağların durağan toplumlarında sözkonusu olabilecek bu teori, küreselleşen ve aşırı hızlanan dünyamızda dönüşüme uğramada.

Bir yandan gecekondular gibi bir anda ortaya çıkıp milyarlarca dolarlık sermayeye ulaşan şirketler, diğer yandan yükselme dönemlerinin zorluğuna ve uzunluğuna karşın, çöküş dönemleri hızla kısalan şirket ve devletler...

Bilgi ve iletişimin dinamizmi tüm kurumları Darwin’ci bir baskı ile yeni duruma uymaya zorlamakta. Ancak her uyumun ardından yeni bilgi dalgası gelmekte, art arda gelen bu dalgalara uyum çabası modern birey ve kurumları tüketici, soluk kesici bir yarışta tutmakta.

Sosyoloji ve psikoloji bilimleri teknolojinin süratine yetişememekte, birey ve toplumlar değişime adapte olamamakta, gelecek her geçen gün daha bir belirsizlik ve istikrarsızlık tuzağına dönüşmekte.

Bu yarışa dayanamayanlar dik ve ani iniş yapmak zorunda kalacaklar.

İletişim ve enformasyon devrimi sonucunda devletleri ve şirketleri ciddi şekilde zorlayan, ani çöküşlere götüren bu başdöndürücü trend'e "Hızlandırılmış Tarih" diyebiliriz.

Şimdi sorumuz şu: Hızlanan Tarih'e karşı devletler ve şirketler nasıl bir strateji geliştirmeliler? Darwinci yanıt "adaptasyon". Modern adaptasyonun temeli ise "en yeni bilgi". Ve "rakiplerden önce bilgi".

Ancak bilgi hızla üretiliyor, hızla tüketiliyor. Bu süreçte "mesleki eğitimi" firmalar ve devletler için en belirleyici, hayati unsur haline geliyor.

Bu yarışta ulusal bürokrasiler ve eğitim sistemleri büyük ihtimalle bilgi dinamizmine uyamayacak kadar hiyerarşik, kitlesel ve hantal, ulusal stratejik amaçlarını gerçekleştiremeyecek kadar çağdışı kalma tehlikesi ile karşı karşıya.

Devletler ve şirketler hızlanmış tarih sürecinde yaşam eğrilerini uzun tutmak istiyorlar ise, küresel rekabet ortamında tüm kaynaklarını esnek, dinamik, adem-i merkezci, eğitim yoğun politikalara yönlendirmekten başka çareleri var mı?

Kitap

Mukaddime
Ibn-i Haldun

22-28.6.1998

BEN GLOBALİZME KARŞIYIM

Ne diyorduk? Globalizme karşı olmak matematiğe karşı olmak diyorduk değil mi? Eni sonu, iletişimin yolaçtığı birleşik kaplar ortamı, yani teknik bir süreç diyorduk globalizm için.

Ve yine diyorduk ki, bu teknik sürece, "gelişmiş ülkenin işçisi", "gelişmiş kapalı ülkenin oligarşik yönetimi" karşı çıkıyor!!

Gelin bu karşı çıkan gruplara biz de katılalım bu hafta. Evet. Biz de globalizme karşıyız!

Ve samimi olarak karşıyız. Niçin? Yine teknik bir sebepten.

Şöyle düşünelim. Dünyada birbirinden habersiz binlerce aşiret yaşasın, bu kapalı toplumlar asgari yaşam ihtiyaçlarını üretilip tüketin.

Birbirinden kopuk bu toplumlardan birisinde kuraklık, hastalık vb. nedenle ekonomi çökse diğerlerinin etkilenmesi bir yana, haberleri bile olmaz değil mi?

Demek ki gelişmemiş, bütünleşmemiş ekonomik ortamdaki sarsıntı diğerlerini fazlaca etkilemez, insanlık için genel tehdit oluşturamaz. Yani bir anlamda lehte faktör. Sonra küçük, homojen bir toplumun ekonomisini yönetmek nispeten kolaydır.

Şimdi de bu ilkel örneğin tam tersine gidelim, dünya ekonomisinin mutlak bütünlüğe, entegrasyona ulaştığını varsayalım. Düşünebiliyor musunuz o kadar farklı felsefelerin çatıştığı insanlık aleminin ulaştığı bu mutlak birliği idare için gereken beynin kapasitesini?

Teknik olasılık hesapları birey ve toplumların hangi koşullarda ne tepki vereceğini hala çözemiyor. Onun için ekonomi hala yarım bilim dalı.

Hata yapmamak için tüm ilimlerin hakimi, yani tanrı olmak gerek. Bu olamayacağına göre, muhtemel bir kaosu önlemenin tek yolu, serbest iradesi ile çıkarını arayan tüm insanlığı global, merkezi bir dikta ile, robot gibi idare yöntemi. Globalizmin sonu oraya gidiyor...

İnsanlığı köleleştirecek bu korkunç gidişin çaresi belki kendi kendine yeten, diğerleri ile fazlaca ilişkisi bulunmayan ekonomik bölge birimleri (belki en fazla birkaç ülkeden müteşekkil) kurarak aralarında esnek, uzak bir ilişki kurmak olabilir mi acaba?

Düşünün, ABD’de Başkan Clinton dahil, herkes Merkez Bankası Başkanı Alan Greenspan’in jest ve mimiklerinden anlam çıkarmaya çalışıyor, bu teknokratın bir sözü ile borsalar batıp çıkıyor. Bu adam tanrı olmadığına göre büyük hesap hataları yapabilir. Daha henüz tam küreselleşmemiş dünyayı bile böylesine etkileyebilen bir teknokratın, mutlak entegrasyona ulaşmış dünyadaki hatası neye malolur olur acaba??

Kitap

One World, Ready or Not - The Manic Logic of Global Capitalism

William Greider (528 sayfa)

Simon and Schuster ISBN 0-684-81141-3

29.6-5.7.1998

FÜTÜRİZM-GELECEKÇİLİK

World Future Society adlı bir kuruluş duydunuz mu? “The Futurist” ve “Futures Research Quarterly” gibi dergiler çıkarır.

1966 yılında kurulmuş, merkezi Washington’da ve 30.000 civarında üyesi var. Fütürizm araştırmaları için artık Amerikan üniversitelerinde de bölümler kurulmaya başlandı.

Bu kuruluşun büyük kongresi bu yıl Temmuz ayında yapılacak. Dünyaca meşhur fütüristler biraraya gelerek dünya nereye gidiyor, onu tahmin ve insanlığın hayrına yönlendirmek için kafa yoracaklar.

Aklınıza gelen her daldan, her meslekten uzman biraraya gelerek kendi alanlarında mesela 5 ila 50 yıl sonra iyi ve kötü nelerle karşılaşabileceğimiz konusunda bildiriler sunacaklar. Biyoteknoloji, ekonomi, şehirleşme, göç, gıda, salgın hastalık, nüfus, basın, sosyal değerler, eğitim, emeklilik, ticaret, enerji, iletişim, savaş vb. düşünebileceğiniz her konuda beyin fırtınaları yapılacak.

Peki bu toplantıların amacı ne? Fütüristler diyorlar ki, dünya hızlı değişime girdi, hergün daha da karmaşıklaşan global gidişin sonunun nereye varacağı kimsenin umurunda değil. Kamuoyu bu gidişin hiç olmazsa çevrecilik yönüyle ilgilenmeye başladı, ama çevre, binlerce tehditte yalnızca bir tanesi.

O halde önce sorunlar okyanusunda nereye yelken açtığımızı sorgulamak, bunun için baştan doğru soruları sorabilmek, sonra da rotalarımız dönülmez hale gelmeden, çok geç olmadan, gerekli düzeltmeleri yapabilmek. Yani kademimize mümkün olduğunca hükmedebilmek.

Derneğin bir ideolojisi yok, geniş ufuklu, pragmatik, yaratıcı insanlar topluluğu. Arayış içinde insanlardan oluşuyor.

Fütürizmin, strateji ve uluslararası ilişkiler kurumlarına üstün yönü ise, toplumun her kesimine, sivri fikirli, farklılaşmış insanlara açık olması. Daha ziyade resmi çerçevede kalan ve asker, akademisyen, diplomat, istihbaratçı, büyük şirket yöneticisi gibi elit üyelerden oluşan kapalı devre Strateji gruplarında fazla esneklik olmaması, tahminlerin belirli kalıplara, çerçevelere sadakatle yapılmaya çalışılması, stratejistlerin Fütüristlere göre eksik, kısıtlayıcı yönü.

Türkiye’imizde de Fütürist Dernekler açık özellikle yaratıcı gençlerimizi mesela ayda bir kez biraraya getirip onlara alanlarında otorite uzmanları din-

letsek, sonra da kendi aralarında ufuklarını zorlatacak beyin fırtınaları yaptır-
sak fena mı olur? Hani mesela İzmir'den başlasak?

Böyle gayriciddi sivriliklerle uğraşacak vaktimiz yoktur?

Dergi

The Futurist

World Future Society

7910 Woodmont Ave. ste 450

Bethesda MD 20897-1405 USA

6-12.7.1998

DOGMA VE PRATİK

Dogma'dan Pratik'e, Pratik'ten Dogma'ya... İnsanlık tarihinin özeti değil
mi bu ikilem?

Ne dersiniz, Adem ile Havva'nın çıkış noktası Dogma mı idi, yoksa pratik
miydi? Din kitaplarına inanırsanız Dogma idi. Yani Adem ile Havva dogmadan
başladı, sonra insanlar pratiğe yöneldiler, sonra yeni dogmalar doğdu, vs.

Dogma'yı belki fikri ve ahlaki entegrasyon, yani sistematik bir bütünlük
olarak tarif edebiliriz. Böylece tarif edilen dogma toplumlar için tutarlı, sağ-
lam, güvenilir temel oluşturur. Dogma ahlaksızlığı önlemeye yarar. Çift stan-
dart uygulamaya, riyaya engel olur. İdealist, dürtüst toplum yaratır. Özellikle
ilim dünyasında tutarsızlıklara karşı bağışıklık silahıdır.

Dogma'nın kötü yönü de vardır. Dogma'da radikallik, bağnazlığa yola-
çar. Dinde olsun, ideolojide olsun, zamanla dogmanın kelimelerine kadar ini-
lir, hatta heceleri bile yüzlerce cilt yorumu girer, insanlar detaylar için birbir-
lerini boğazlarlar. Engizisyonun, Komünizmin, hatta hatta, bizim 68 gençliği-
nin, şimdi komik gelen aptalca detay tartışmaları yüzünden insan öldürmesini,
“cana kıymasını” hatırlayalım...

Şimdi de gelelim “Pratik”e. “Pratik” de toplumun ahlaki değerlere olan
ihtiyacını kabul eder. Ancak onları kısa vadeli gerekler için ihlal etmekte sa-
kınca görmez. Pratik, insanların kısa vadeli, güncel, laik ihtiyaçları için çö-
zümler üretir. İnsanların saplantılara takılmaksızın ilerlemesini sağlar. Onlara
geniş nefes aldırır, yaratıcılıklarını körükler.

Pratik'in kötü yönü, insanların kısa vadeli ihtiyaçlarını sağlarken ahlaki değerleri önemsememesi, insan vicdanında ikilemleri meşrulaştırması ve zamanla toplumu çıkarıcı hale getirerek ahlsızlaştırıp yozlaştırmasıdır.

Şimdi bu ikilem karşısında toplumların, özellikle Türk toplumunun bulunduğu geçiş sürecini irdeleyelim. Osmanlı İmparatorluğunun yükselme döneminde Türk-İslam-Bizans kültürü üzerine bina edilmiş dogmamız sağlıklı ve yararlı görev yaptı. Ancak zamanla gelişen ve değişen pratik ihtiyaçlar karşısında dogma kendisini yenileyemedi, evrimleşemedi ve çöktü, devrim gerektirdi.

Devrim sıfırdan başlamaktır. Reddiyecidir. Eski dogmayı müflis ilan eder, ona düşmandır. Ahlaki bir iddia taşımakla birlikte sınanmamış olduğu için, uygulandığında ahlsızlık kaynağı da olabilir. Devrimin asıl işlevi, eski, yozlaşmış dogmayı ilga etmesidir. Ama pratikte onu hemen replase etmesi imkansızdır. Bu durumda toplum yeniden yola çıkacak, başlangıçta birbiri ile uyumsuz, çelişkili, yamalı bohça gibi birçok yeni kurallar geliştirecek, bu kurallar bir, hatta iki asır sürececek bir sınama yanılma serüveninden sonra Windows 98 gibi her noktası diğer milyonlarca noktasiyla uyum içine girmiş, senkronize olmuş, ahenkli bir dogmaya ulaşacaktır.

Hukukta bir kural vardır. "Yasa, yapıldığı anda eskimiştir". Dogma da mükemmel hale geldiği anda ancak "geçmiş zamanın" ihtiyaçlarını karşılayacak mükemmelliğe ulaşmış demektir. Belki bir süre pratik yarar sağlar, modern, müstakbel ihtiyaçlara uyumlu olarak evrimleşebilirse yaşar, yoksa iflas eder, yeni bir devrim getirir.

İnsanoğlu dogmadan pratiğe, pratikten dogmaya gide gele, biraz pratik ahlsızlık ile, biraz dogmatik tutarlılık ve bağınazlık içinde yaşar gider... Türkiye'miz sürecin neresinde acaba?

Kitap

"ev taşıyorum, birkaç hafta kitaplığımdan ayrı kalacağım, kitap adı veremediğim için özür dilerim"

13-19.7.1998

EKONOMİK FELSEFELER ÇATIŞMASI

ABD ekonomisi görünüşte dünyanın en sağlıklı ekonomisi. Amerikalılar bu güvenle herkesin kendileri gibi davranmasını öneriyorlar.

Tarihte büyük sosyal patlamalar yaşamış, bu acı tecrübelerin korkusuyla işçi ve köylüye özel haklar tanımış Avrupa sosyal devletleri ise, aynı tarihi tecrübeden geçmemiş ABD'nin liberal önerilerine karşı çıkıyorlar.

Amerika bir yandan kendi içinde eyaletler ve kentlerarası kıyasıya rekabet ile ekonomisine zindelik kazandırırken, diğer yandan işçisinin muhtemel aşırı isteklerini her yıl bir milyondan fazla yabancı, göçmen, rakip işgücü ithal ederek terbiye ediyor. Ve sonuçta global rekabete içte bilenmiş olarak katılıyor. Amerika, Avrupa'nın sosyal patlamalarını yaşamadığı ve şu anda kudretli bir devlet olduğu için işçi tepkisinden pek çekinmiyor, ayrıca hala sağlıklı bir orta sınıfı var. Tabii şimdilik.

Japonya ise tamamen farklı bir felsefeye dayanıyor. Halkı hala bizim eski Osmanlı toplumu gibi kanaatkar. Minik evlerde oturuyorlar, fazla para harcamıyorlar, lükse düşkün değiller. Kısacası tüketim toplumu değiller.

İşte ABD'nin derdi buradan kaynaklanıyor. Japonya'ya ihracat yapıp açığını kapatabilmek amacıyla Japonya'ya yıllarca tüketim toplumu ol diyen ABD, şimdi Japon ekonomik durgunluğuna hemen sarılarak ben sana demedim mi? diyor. Yani Japonlar tasarruf toplumu olmaktan çıkıp tüketim toplumu olurlar ise durgunluk bitecek, Japon ekonomisi şahlanacak... Ve bunu Amerika'nın saygın ekonomistleri söylüyorlar!

Amerikan tüketim toplumunun şu andaki yalnız kredi kartı borcunu düşünün, bunun en iyimser tahminlerle daha ne kadar devam edebileceğinin hesabını yapın, sonra global ekonomik savaşta farklı felsefelere sahip bu üç kapitalist toplumdan hangisinin galip geleceğine karar verin.

Ve bu global savaşa Türkiyemizi hazırlarken nasıl bir toplum istediğinizi iyi düşünün...

10-16.8.1998

TÜRKİYE’NİN ANGAJMANI (İÇLENMESİ) Mİ, YOKSA CONTAINMENT’I (KUŞATILMASI) MI?

Evet. Ne diyorduk? Türkiye büyümek zorunda, yoksa içine patlar diydük. Anadolu ve özellikle İstanbul coğrafyası imparatorluk yeşerten arazidir, Türk istese de, istemese de bu coğrafya onu büyümeğe zorlayacak.

Konuya Japonya örneği ile girelim. 300 milyonluk Japonya daracık coğrafyaya hapsolup kalmış, karşısında kıtasal Çin, yayılacak ne siyasi, ne coğrafi, ne de kültürel alanı var. Mükemmel ulusal bilinç, neredeyse tam etnik homojenlik, dünyanın en yüksek eğitim düzeyi, kişisel hak değil, toplumsal görev diyen bir sosyal yapı, Batı’nın hatalı veya kasıtlı olarak değiştirmeye çalıştığı tutumluluk, gıpta edilecek bir çok olumlu değer, şu anda Japon toplumunda mevcut.

Ama Japonya sıkıntıda. Zira ekonomik dinamo Japonyayı siyasi ve askeri genişlemeye zorluyor. ABD gibi okyanuslarda uçak gemileri dolaştırmaya, ekonomik çıkarlarını, petrol akışını korumaya zorluyor. Ama ABD’nin ezici gücü karşısında Japonya bu işe cesaret edemiyor.

Aynı mülahazalar herhangi bir Avrupa ülkesi için de varit değil mi? Tabii ki varit. Ama orada kültürel bir ağ ve onun getirdiği bir Avrupalılık bilinci var. Ve Japonya yalnız. Hatta bir derece İngiltere de yalnız...

Bu yalnızlara karşı Çin, Rusya ve Osmanlı, yalnız ve çaresiz değil. Kökleri ve dalları çok uzun. Artık slogan oldu, ama gerçek. Çin’deki Uygur’dan Rusya’daki Türk’e, Osmanlı memalindeki halklardan Avrupa’daki Türk Diasporası’na, kısacası Pasifik’ten Atlantik’e, öyle bir kültür tarlası var ki, Türkiye güçlendiğinde meşru lider tahtı onu bekliyor.

Ama bugün tarihi gücünün farkında olmayan, bacak kadar veletlerden hergün ensesine şaplak yediğinin sebebini anlayamayan, kimlik krizi içinde, birbirine tahammülü olmayan bir sürü şaşkının ortada dolaştığı Türkiye var.

Bir önerim var. Bir an için kendinizi Türkiye’nin düşmanı olarak düşünün... İşte o zaman anlarsınız Türkiye’nin korkutucu, ürkütücü potansiyelini.

Ki, bu potansiyeli kestirmek için düşman olmaya da gerek yok. Bir yabancı stratejist veya diplomat mantığı da yeter Türkiye’nin kudretinin kaynaklarını görmeye.

Herkesçe malum, ama bizim yeterince farkına varmadığımız, hele hele hiç değerlendiremediğimiz bu tarihi, jeostratejik, kültürel potansiyelimiz ya başımıza bela olacak, küçük, büyük, iç ve dış haşarat bizi kemirmeye devam edecek, ya da gücümüzün farkına vararak cesaretle belanın üzerine gideceğiz.

70 yılda artık toparlanmış olmamız gerekir. Tabii zor soru, bu oyun nasıl oynanır? Ortada Japonya ve Almanya örneği var. Vaktiyle yaramazlık edip yenildikleri için onlar cezalı. Her ne kadar Japonya'nın potansiyel gücü yok ise de, Pax Americana hem Japonya'nın, hem de Almanya'nın yeniden yaramazlığını önleme üzerine kurulu. Peki biz de onlar gibimiyiz ki bizim de contain (kuşatılma) edilmemiz gereksin? Biz neredeyse 300 yıldır dışı sökülmiş, sürekli kan kaybetmiş, dışarıyı tehdit bir yana, hala iç bütünlüğü için cedelleşen bir ülkeyiz.

Görünüşteki bu derbeder halimize rağmen Türkiye yayılmacı diyenler bunu ancak propaganda taktiği ile yapıyor olabilir. Ha, yayılma potansiyelimiz var mı? Tabii var. Ve yabancılar, hele eski tebaalar korkmakta haklı ve samimi olabilirler. Ama bugün toprak ilhakı devri geçti, ekonomik ve siyasi nüfuzunu yaymak var. Bu da günümüzde meşru bir politika.

Gelelim çok daha hayati, felsefi bir konuya. Bugün dünya, ABD'nin toprak ilhakı amaçlamadığına inanmış, ABD de buna gerçekten ihtiyaç duymuyor. Yine ABD, dünya ticaretinde tüccar kafasıyla belirli paylarla başkalarının da kazanmasına izin veriyor. İşte Global Psikoloji bu noktada önem kazanıyor!

Çin, Japonya, Türkiye, Rusya ve Almanya modern çağda denenmemiş ülkeler. Bu ülkeler ABD kudretine ulaşırsalar acaba onun gibi tüccar zihniyetli bir global düzen mi kurarlar, yoksa dünyayı karanlığa mı götürürler? Bu denenmemişlik, bilinemezlik özellikle Batılı insanı ürkütüyor, o nedenle bu devletlerin dirilmesine karşı bilinçaltı reaksiyon doğuruyor.

Sorunu Türkiye özelinde ele alıp, ABD yaklaşımı tarihte hangi devlete benziyor diye sorduğumuzda, Osmanlı demek yanlış olmaz. Belki tüccar kafası açısından İngiltere de denebilir, ama İngiliz Emperyalizmi ırkçı ve dışlayıcı idi.

Bugünün Amerikasını Kanuni dönemine de benzetebiliriz. Büyüklü küçüklü birçok devletin gelip ABD'den ticaret kotası istemesi Kanuni dönemi kapitülasyonlarına benzemiyor mu?

Bu detaya niçin daldık? Türk güçlenince öcü olur, dünyayı kana bulayan barbar olur imajının yanlışlığını ortaya koymak için. Ben iddia ediyorum ki,

yarın global arenada kudrete yükselecek bir Türkiye dünya barışının kefilî olur, bu onun tarihten gelen misyonudur. Ama genişleyemeyen bir Türkiye içine de patlayabilir, ozaman da Anadolu coğrafyası dünya barışına tehdit oluşturur.

Ozaman dünya stratejistlerine vereceğimiz mesaj ne olsun?

Türkiye büyüyecek. Güvenmiyorsanız aynı Almanya'ya yaptığımızı yapın, Avrupa içine alıp yaramazlık yapmasını, yani Avrupa'ya karşı blok lideri olmasını, antitez başı olmasını o şekilde önleyin, ya da bırakın bölge lideri olarak yükselsin, yeni dünya düzeninde bölgesel nazım role soyunsun.

Ama hem onu istemem, hem öbürünü istemem demenin mantığı yok, Haçlı kını ile Türkiye'yi parçalamaksa amaç, bu kafa pozitif Avrupa kafasını Rönesans öncesine atıyor, yakışmıyor. Batı artık bir karar vermek zorunda... Tabii ondan önce bizim şaşkınlar!

17-23.8.1998

“İŞ ADAMI” ARANIYOR

Komünistler vaktiyle işadamını horlar hırsız derlerdi. Şimdi o günler geride kaldı. İşadamı dünyanın kurtarıcısı, umudu oldu. Zira dünyada en önemli şey üretim ve istihdam. Onu da İŞ ADAMI becerebiliyor. Bu bir sanat, bir yetenek.

Bugün şöyle bir fikir cimmastiği yapalım: Dünyada daha çok insan para biriktiriyor, bu insanlardan becerikli olanlar biriktirdikleri para ile kendi işlerini kurup başarılı oluyorlar. Ama istatistiklere göre kurulan yeni teşebbüste başarı oranı yüzde on!

Peki yüzde doksan ne yapsın? Parasının enflasyonla eriyeceği bilinci ile faiz ve hisse senedine koşuyor. Yani parasını, başarılı iş adamı işletsin diye banka ve borsaya veriyor.

İşte sorun burada başlıyor. Ekonominin arz-talep yasası bu alanda da kendisini gösteriyor. Dünyada yetenekli yatırımcı az, ama zengin olmak için tasaruf yapan çok. Ozaman ne oluyor? Bir şirketin hisse senetleri tasarrufçuların aşırı talebi yüzünden gerçek ekonomik değerinin çok üzerine çıkıyor. Yani borsa oyunu bir anlamda saadet zincirine dönüşüyor...

Gelelim faizlere. Bankaların yaşam sebebi parayı işletmek. Global pazarda gerçekten başarılı işadamlarının yatırım ve işletme için ihtiyaç duydukları kre-

di miktarı belli. Peki bankalarda bunun üzerindeki para ne olacak? Dünyanın en beceriksiz tüccarı olan devletler ile başarısız iş adamlarına gidecek. Ve gidiyor.

Sonra? Ekonomik alıcı (başarılı işadamı) bulamadığı için tasarruflardan topladığı parayı aşırı borçlu devletlere ve bataklık işadamlarına yatan bankaların domino gibi ardı ardına iflasları.

Ve nihayet korkulu rüya. Yalnız Türkiye’de değil, tüm dünyada. Gerçek değerinin çok üzerinde işlem gören hisseler nedeniyle ani bir global kriz ve bunun zincirleme etkileri!

Çare? Daha çok İŞ ADAMI üretmek. Ama nasıl?

24-30.8.1998

GLOBAL SAĞ, GLOBAL SOL

Klasik sol emekten yanadır. Klasik sağ da kapitalden yana. Bakalım yarın böyle mi olacak?

Bu sütunda genelde fikir cimnastiği yaptığımızı, bir nevi yalıtılmış bir laboratuvarında teorik senaryolar yazdığımızı göre, devleti şirkete benzetenler kervanına katılalım ve kapitalin bir tarihi hata ile imparatorlukları yıkıp ulus devleti yarattığını, sonra bu daralan pazardan bunalıp ulusötesi bölgesel ve global düzeni kurmaya çabaladığını düşünelim.

Bir de komünizm ile kapitalizmin tepede aynı noktada birleşeceği, yani her iki halde de sermayenin nihayet tek elde temerküz edeceği tezini hatırlayalım.

Global teknokrat hanedanın hiyerarşi içine girdiğini, ülkeleri de sistematik bir hiyerarşiye sokma misyonunu üstlenmeye başlamalarını da bu arada tahayyül edelim.

Yani kısaca farzedelim ki, dünya ekonomisi öyle bütünleşsin ki, tek bir holdingin altında çeşitli firmalardan oluşsun.

Yani “Corporate America” örneği, dünya şirketleşsin.

Şimdi bu şirkette 6 milyar insan var. bu insanlara yıllık kazancın hepsini hemen mi dağıtalım, yoksa birazını mı?

Şimdi de bu global yaklaşımı küçültüp ülkelere uygulayalım. Sol partiler, “geliri hemen dağıtıp alt gelir gruplarının sıkıntısını giderelim, yoksa düzeni

başımıza geçirirler” der. Sağ ise, “yatırım yapalım, yoksa uzun vadede daha beter patlama olur” der. Global sağ ve sol oyunun özü bu!

Şimdi bu oyuna laik ve dincilerin felsefelerini zerkedelim. Global Laikler desinler ki, ezilenleri din afyonuyla uyutmak ahlaksızlıktır, çıkarları için kapitaliste, oligarşiye, bürokrasiye, kısacası zengin ve etkin durumdakilere karşı uyanmaları için din eğitimini (yalnız bizim din değil, tüm dinler) sindirmek, bu garibanlara materyalist çıkar savaşını öğretmek gerek!

Dinciler de desinler ki, hayır, kapitalist iyidir, işçi dostudur, işçinin hayrına çalışır, işçiye din pompalanırsa aralarında huzur olur?

Bu durumda global kapitalist ve etkinlerin dincilerden yana, işçilerin de laiklerden yana olmaları gerekeceği gibi acaip, ama Marx’ın öngördüğü sonuç çıkıyor ortaya.

Kafanız mı karıştı? Lokal değil, global düşünün!

28.9-4.10.1998

ELVEDA

EKREM GIRITLI

Birbirimize birkaç hafta hasret kaldık. Ve öyle görünüyor ki bu hasret daha epey sürecek. Çünkü çok ağır sorumluluklar getiren ve tam 24 saat tam konsantrasyon gerektiren yeni bir iş üstlendim.

Köşemden niçin ayrılmak zorundayım? Yazarlık tam fikri yoğunluk isteyen bir sanat ve yeni görevim de benden aynı ilgiyi bekliyor. Dahası, yazarlık için Amerika’da sahip olduğum entelektüel lüks de artık sona eriyor. Belki yazarlığa meraklı gençler ilgilenirler: Bakın bu lüksler nelerdi, yazılarım hangi damarlardan besleniyordu?

Öncelikle Uluslararası İlişkiler Konseyi, Strateji Kurumu, Uluslararası Ticaret Derneği, Yöneticiler Derneği, Fütüristler Kulüplerindeki aktif üyeliklerim, üniversitelerdeki akademisyen arkadaşlarımla ilişkiler.

Foreign Affairs, International Security, World Policy Journal, The Economist, Foreign Policy, The Washington Quarterly vb. ciddi dergilere abonmanlar...

Türk ve dünya basınını günü gütüne takip ettiğim internet...

Yine, bir sütun yazarının ufkunu genişleten, esnekleştiren, onu tefekküre daldıran opera, senfoni, sergiler ve diğer sanat olayları...

Ve hepsinin ötesinde sizlere her yazımın sonunda verdiğim kitap isimleri. Hummalı bir okuma temposu. En acısı da bu işte. Artık daha az okuyabileceğim.

Deyin ki bunların hepsine vaktin oldu mu? Tabii oldu. Yukarıdakilerin hepsine vakit ayırdım, zira "time management" yaptım, yani vaktimi iyi değerlendirdim, zamana hakim oldum.

Peki yazmak için bunların hepsi şart mı? Evet, şart! Ve biraz da pahalı. Ama Amerika'da yazarlar böyle çalışıyorlar. Ben de böyle yapmak zorunda hissettim kendimi. Yoksa önce kendime, sonra da sizlere saygısızlık etmiş olurum.

Gelin, 13 Ekim 1997 tarihli ilk buluşma yazımızı bir kez daha okuyalım.

"Merhaba,

Değerli dost Güman Kızıltan'ın sıcak daveti ile Gözlem yazı ailesine kabul edilmenin mutluluğunu yaşıyor, bu mutluluğumu siz okuyucularıyla paylaşmak istiyorum.

Malum, ciddi bir ekonomik yayında köşe yazarı olmanın sorumluluğu çok ağır. Sandığınızın aksine bu köşede özgürce yazma hakkım olmayacak. Basın Özgürlüğü kavramı benim keyfi olarak yazmam için değil, siz okuyucularımızın yansız haber ve yorum alabilmeniz için var.

Yaşım biraz geç de olsa, mesleğe yeni girenlerin idealizmi içinde bu sü-tunda çıkar çatışması, kısır iddia ve çekişmeler olmasın istiyorum. Bunun dışında bir isteğim, bir iddiam olmayacak.

Yazılarımda daima "acaba" olacak, okuyucularıyla birlikte arayış olacak. Bazen kavgacı bir mahalle çocuğu gibi okuyucularımı tartışmaya çağıracağım, ama hiç galip olmayacak, her tartışmamızın sonunda yine acaba diyeceğiz. Zira insan için hele ekonomi alanında tek doğruyu bulmak imkansız. Hep arayacağız.

Mottomuz şu olacak:

Aydın...

Aykırı düşünen!!

Makulü bulan?

Sizlerle başladığım yayın hayatımda günlük ekonomik olayların irdelenmesinden ziyade stratejik yorumlar yapmayı düşünüyorum. Globalleşme süreci dediğimiz “birleşik kaplar” ortamında Türkiye’nin yerini ve şansını beraberce saptamaya çalışalım istiyorum.

İnteraktif çağda mutlaka ve mutlaka reaksiyonlarınızı almak, onlardan yararlanmak istiyorum. Çiçeklerin su ihtiyacı gibi yazarların da yaşamak, yaratmak için olumlu-olumsuz okuyucu tepkisine ihtiyaçları var.

Merhaba yazıma son vermeden önce şunu da eklemek istiyorum. Makalelerimin sonunda bazen kitap tavsiyelerinde bulunmayı düşünüyorum. Önerdiğim kitaplar eski tarihli, daha önce başka yazar meslekdaşlarım tarafından önerilmiş, hatta yabancı dillerdekiler Türkçe’ye çevrilmiş olabilir. Böyle durumlarda hoşgörünüze sığınıyor, tekrardan zarar gelmeyeceğini umuyorum.

Basın Hayatımın bu ilk denemesindeki kusurlarımın bağışlanması dileğiyle okuyucularıma tekrar “merhaba” diyorum.”

Şimdi de “elveda” derken önce siz sevgili okuyucularıma, sonra bana bu güzel köşede imkan tanıyan değerli, aziz dostlarım Çetin Gürel ve Güman Kızıltan beylere, yazılarımın kelimesine bile dokunmayan editörüme ve meslekdaşlarıma teşekkür ediyor, belki zamansız oyunbozanlık yaptığım için affınıza sığınıyorum.

Ve soruyorum:

Sözümü tutabildim mi “acaba?”

....

6-12 AGUSTOS 2001

TEKRAR MERHABA

Eveet. Üç yıl sonra tekrar Merhaba.

Vefalı okuyucularımız hatırlayacaklardır, aşkımıza nokta koymamıştık. Zorunlu nedenlerle **virgül** koymuştuk, devam etmek üzere.

Vuslat bugüne imiş.. Hadi hemen başlayalım.

İlk ele almak istediğim konu **Türkiye-Batı Stratejik İlişkisi**.

Ulusal egemenlik tartışmalarının alevlendiği bugünlerde Batı’nın Türkiye’den gerçekten ne istediğini birlikte bir tahlil edelim istiyorum ilk yazımda.

Zira bu stratejik perspektifi doğru okuyamazsak hem siyaset, ve hem de ekonomimiz ciddi bunalımlara gebe görünüyor.

Kısa bir projeksiyon yapalım. Doğu Sorunu, Osmanlı Hasta Adam. Evet, Batı Osmanlı'ya düşman. Ama dikkat, herkes birbirine düşman.. Emperyalizm çağı, Osmanlı sömürge yapılmak isteniyor. O zamanın zihniyetiyle **toprak il-hakı amaç**. İki Dünya Harbi yaşanıyor.

Sonra soğuk savaş dönemi ve Pax Americana. Toprak ilhakı arkaik, ekonomik yönden aptalca bir yük olarak düşünülüyor. ABD toprak ilhakına ihtiyaç duymuyor, tarih sürecini ekonomi mantığına oturtuyor.

Teknoloji ve İletişimin gücüyle çok büyük örgütler ve coğrafyaların küçük bir beyin ekibince uzaktan yönetimi mümkün hale geliyor, bu nedenle milyarlarca dolarlık banka ve şirket birleşmeleri mümkün olabiliyor.

Akla dayalı bu global kapitalizm, önceki yazılarımızda vurguladığımız gibi daima genişlemek zorunda. Yeni üretici ve tüketiciler yaratarak sisteme entegre etmek zorunda. Yoksa “implode” eder. Yani içine patlar.

Bu genel çerçeveyi çizdikten sonra gelin Türkiye'yi içine oturtalım.

Soğuk Savaş sırasında Türkiye'nin NATO üyeliği, Çetin Altan'ın vurguladığı gibi köylü Memed'in sayısal kurbanlık adaylığına dayanıyordu. Batı, kendisinden görmediği Türkiye'ye Mehmetçik için **tahammül ediyordu**. Soğuk Savaş bitince tek kutuplu dünya düzeni başladı.

Birinci strateji dersi: ABD'ye Global rakip oluşamamalı.

İkinci strateji dersi: Bölgesel rakipler oluşamamalı..

Muhtemel Bölgesel güç adayları İran, Irak ve Türkiye. İlk ikisi Küba ve Kuzey Kore gibi Pax Americana'ya başkaldırdılar ve kısa sürede düzenden dışlandılar. Türkiye'nin **potansiyel ekonomik kudreti** ile ne yapacağı belli değil idi. Osmanlı'nın devamı ise, ekonomik yayılmanın getireceği ürkütücü siyasi ve askeri nüfuz ile bölgede özellikle ABD ve İsrail politikalarına aykırı bir çizgiye girebilir idi.

İşte bu süreçte Batı ve İsrail, Türkiye'ye ne yapacağına uzun süre karar veremedi. Hani o meşhur sözümüz **“Ölmesin Sürünsün”** politikasına gerçekten takıldı kaldı. Türk devletini ve halkını çok uzun süren bir incelemeye alan ABD, Türkiye'nin dışarıda bırakılıp zorla düşman bölge gücü yapılmasının mantıksızlığını gördü. Parçalansa Pandora kutusu misali, bunun muhtemel

bölgesel ve global sonuçları tahminlerinin ötesine geçti, bunu da göze alamadı. Karar sürecinde Avrupa tarihi önyargılardan, İsrail ise güvenlik kaygılarından ABD ile aynı fikirde değil idi...

ABD, Avrupa ve İsrail'e birşeyi daha anlattı.. Demokratik katılım bilinci iğdiş edildiği için bu ülkenin dışarıdan manipülasyonunun kolay ve zahmetsiz olduğunu!.. Ve Türklerin uysal, uyumlu, hiyerarşide altlarda küçük bir ortak olarak yer alabileceğine ikna etti...

Felsefi düzeyde karar verildikten sonra Helsinki ve daha sonra İstanbul zirvesi sırasında Clinton'un ağzından Türkiye'nin Batı ailesine kabulü yapıldı.

Sonra mesela PKK bitti.. Bu tarihi dönüm noktasından sonra Türkiye'nin AB üyeliği artık formalitedir. Bizi zorla Batılılaştıracaklar (Alaturka tören Batıcılığı değil!) ve sisteme uyduracaklar. Bunu siyasetçilerimize rağmen yapacaklar. Üzerimizdeki baskılar bu nedenle arttı, daha da artacak!

Şimdi ailede pozisyonumuz ne?

Şimdilik kapı kenarında üvey evladız. Vaktiyle Almanya ve Japonya'nın durumu.. Gerçi onlar sabıkalı, yenik ve suçlu idi. Bizim sabıkamız, kültürümüz. Hristiyan Avrupa tarihsel kimliğini Müslüman Türk karşıt kimliği ile tanımlıyordu. Şimdi karşıt kimlik kendisine katılınca kimliğini yeniden tanımlamak zorunda, bunu kabullenmekte ciddi zorluk çekiyor... Bizden çok daha dertli! Biz sanırız kimlik krizimiz dünyanın en büyüğü. Hayır, Avrupanınki daha büyük... Bu süreçte onları kararlarından caydıracak akılsızlıklardan kaçınmamız gerek...

Peki biz neyi kabullenmekte zorluk çekiyoruz? Hiyerarşideki en alt pozisyonumuzu. Hemen her konuda açığımız var ve sürekli horlanıyoruz, ağırımıza gidiyor. Ama onlar da haklı. Köy değerlerinden sekülerleşememiş, henüz burjuvalaşmamış siyasillerimiz söz veriyor, tutmuyor veya tutamıyorlar. Ve çok daha ağır muahezelere hazır olmalıyız.

Şunu bilelim! **Sistem bizi (bazen bize rağmen) içine almak istiyor, bizimle barışık.**

Ve oyunu bozdurmayacaklar bize. Zorla uyduracaklar.

Siyasiler isterlerse Irak, Kuzey Kore veya Küba örneği tam bağımsızlığı seçebilirler.. Kapalı bir sistem kurarak çöküş çağındaki Osmanlı merkez elitinin taşra Türk'ünü sömürmesi düzenine de dönebilirler!

Uyanan halk, yönetimin böyle bir tercihini kabul eder mi acaba?

Kitap

Bay Pipo

YAYINLANMAMIŞ YAZILAR

KAPİTALİZM VE ŞANTAJ

Kapitalist, Laik ahlak şu kontrat üzerinde yaşar:

Sen çalarsan, ben çalarsam, ikimiz de kaybederiz.

Sen dürüstsen, ben dürüstsem, ikimiz de kazanırız.

Kapitalizmin bir başka dersi:

Ortaçağ ümmet toplumunda ağırlıklı olarak din vardı, ümmetten millet dönemine geçiş sürecinde fuhrlere tapınma vardı, şimdi global düzende “para”ya tapılmakta. Paraya tapanları kontrol altına alacaksan onlara “kaybedebilecekleri para” ver.

Kapitalist süreçte “robber barons” yani kapital biriktirene kadar çalan kapitalistler doyduklarında, arkadan gelen yeni küçük hırsızların kendi kurdukları sisteme zararlarını görüp hukuki düzen isterler. Mesela bu dönemde mafyaların üzerine yürünmeye başlanır. Evrensel, global örnekte ise, transnasyonal sermaye kendisine rakip yeni küçük rüşvetçilerden rahatsız olup, dünyadan rüşvetin kaldırılması bayrağını açar!

Bu anlamda yaklaşık 20 yıl önce İtalya’da yaşananlar, günümüzde Türkiye’de yaşanıyor. Yani Türkiye İtalya’nın 20 yıl gerisinde. (yüz yıl değil)

Modern Kapitalizm checks and balances (karşılıklı kontrol ve dengeler) üzerine kuruludur. Yaşamını sürdürmek için çok kompleks bir kontrol sistemine sahiptir.

Bu spontane kontrol mekanizmalarından biri de şantajdır. Kapitalist dünyada şantaj çok zarif, incelikli, sofistike şekilde yapılır. İleride siyasi ve ekonomik yönden temayüz etme ihtimali görülen kişilerin hem kendileri ve hem

de aile fertlerinin her hareketi fişlenir. Bu arşivlemeyi hem devletler, ve hem de hasımlar yaparlar.

Sonra da hedef kişiler temayüz ettiklerinde sistemin kontrolü başlar. Kontrol için çoğu zaman şantaj da gerekmez, sisteme yararsız hale gelen kişiler için eski arşivler açılır. Sanayileşmiş ülkelerdeki çoğu intiharın ardında bu eski arşivler vardır.

Türkiye kapital biriktirme sürecinde okadar çamura battı ki, çamurları temizleme döneminde, laik kapitalist ahlakın oluşmaya başladığı şu safhada ne skandallar göreceğiz.

Skandalların başında da, hırsızlıkları nedeniyle korkutulmuş ve satın alınmış vatan hainlerini göreceğiz!!

Eğer önceliğiniz hala “başınızı yastığa koyduğunuzda huzurlu bir uyku” ise!

Ve gerçek milliyetçi iseniz!

Tamah etmeyiniz...

ULUŞÇULUK

Bugün de sizlerle modern ulusçuluk kavramını irdelemek istiyorum.

Bizim nesil Türk ırkının yüceliği eğitimiyle, marşlarla büyütüldü. Bizim nesil, hele yurtdışında bayrağımızı görünce veya İstiklal Marşımızı duyunca hemen gözleri yaşarıverir. Aslında güzel duygudur... Bakmayın maddeci metalik yazılarımıza... Bizim aldığımız eğitim bizim çağımız için güzel idi. Günümüz gerçekçiliği ile bağdaştırabildiğim oranda ben memnunum aldığım milliyetçilik eğitiminden.

Ama bizim ruhumuza şırıngalanan milliyetçilik pratik değil, romantiktir. Romantizm vatan için bir anda can vermeyi göze aldırır. Ve böyle nesil yetiştirmek kolaylıktır. Çağdaş matematik milliyetçilik ise daha zor olanı, yaşamla mücadeleyi, kişisel sorumluluk almayı, her değeri ve herkesi sorgulamayı emreder. İşte biz bu eğitime geçemiyoruz bir türlü.

Feodal köy toplumu için “**sadakat**” üzerine hazırlanmış eğitimden, sanayi ötesi burjuva için “**liyakat**” üzerine hazırlanmış müfredatlara geçemiyoruz.

Bu müfredat geldiği zaman insanımız **iç sömürücü** ile **dış sömürücü** arasında fark olmadığını anlayacak. Hatta iç sömürücünün çok daha zararlı olduğunu görecek!

İşyerinde kadın işçilerine sarkıntılığı önleyemediği için ABD’de Toyota aleyhine açılan davayı hatırlayalım, buradan Harvard ve benzeri üniversitelerde öğretilen modern, insani yönetim metodlarını düşünelim, ve sonra da geri bir ülkede cahil, taşralı bir ağanın, işverenin veya müdürün emrindekilere nasıl davrandığını düşünelim...

Eline aldığı memura insan onuruna yakışır şekilde davranan, onu sürekli eğitime sokarak değerini, kültürünü, üreticiliğini arttıran global işveren bir yanda, taşralı, cahil, maço bir feodal yönetici diğer yanda. Çağdışı bir patronun küfür ve hatta dayığına maruz kalmayı kim ister? Hemşehri bile olsa..

Aynı şekilde, hemşehrim yaptı diyerek kim dünyanın en kötü malını en pahalı fiyata almak ister? Kimse istemiyor. Ekonomide yerli malı kandırmacalarını artık yutmuyor uyanan halklar.

Çocuklarımız global şirketlerde iş bulmak için can atıyorlar. Günde 50 dosyayla cedelleşen yerli hakimde hakkını bulamayan davacı, Avrupa hakimlerine koşuyor... Bakanlarımız Lira değil, Dolar taşıyor, evlerini basan hırsızlar dolar ve marklarla karşılaşılıyor... Bunlar üzeri örtülemeyecek gerçekler! İlim, bilim ve akılla beslenen birçok global değer çoğu çağdışı yerel değere galebe çalıyor.

Böyle bir dünya gerçeğinde Milliyetçiliği nasıl tanımlayacağız? Gelin ulus tanımının bazı faktörlerini irdeleyelim.

Önce eğitim düzeyimizle övünüyor muyuz? Dilimizden kıvanç duyuyor muyuz? Dinimizden kıvanç duyuyor muyuz? Yabancı gümrükte Pasaportumuzdan kıvanç duyuyor muyuz? Paramızla övünüyor muyuz? Sanatımızla gururlanıyor muyuz?

Tarihimize hesaplaşıp, sonra onu ruhumuzun derinlerinde dinlendirip, kimliğimize kan yapıyor muyuz?

Yarınlar için global rekabette tek ruh olabiliyor muyuz? Medeni uluslar ailesi içine girip oyunu kuralları ile, zarif, ve onlardan daha bilgili ve zeki olarak oynayabiliyor muyuz? ..ve hepsinden önemlisi birbirimizi seviyor, hoşgörüyor muyuz?

Bu soruların doğru cevaplarını arttırabildiğimiz oranda medeni alemin modern ulusu olacağız. Yoksa yüzümüzü feodal maço edebiyatıyla parya aşiretler safına çevireceğiz. 21. Yüzyılda 19. Yüzyıl değerlerini yaşayıp, gökten teknoloji yağdıran sisteme Don Kişot gibi yalın kılıç erkeklik taslayan paryalara katılacağız.

Buyrun, seçim sizin.

ŞİMDİ VERGİ ŞART MI?

Modern dünyada vergi denince akla hemen ABD, ve onun “**vergi ödeyicisi-taxpayer**” geliyor.

Taxpayer kutsal bir kavram. Devletin direği ve başmüfettişi. Siyasetçiyi yakasından tutup hesap soran kişi. Vergi kutsal, ekonomik savaşta vergi kaçırarak vatana ihanet.

Türkiyemiz de böyle olmalı. Ama şu anda kavramlar ve koşullar çok farklı. Krizdeki maliye, birikmiş vergi alacaklarına hücum etmede. KİTler ve BİTler dahil, “Vergi Yüzsüzleri”ni afişe etmede. Basın da bunu alkışlamakta. Görünürde yasal ve haklı bir davranış...

Acaba?

Borca batmış maliye yıllardır savsakladığı vergi ve sigorta primi toplama görevini ekonominin iflası anında hatırlayıp eski defterleri karıştırmakta. Zaten zor durumda olan girişimcilerin üzerine yürüyüp, hacizlere başlamakta. Amaç sanki ulusal serveti yok pahasına savurmak.

Aklın yolu bir. Teknik Devlet önce lüksünü kısar. Sonra velinimeti olan taxpayer’ı kurtarma projeleri geliştirir. Bunlardan sonra vergileri makul, ödenebilir, akılcı seviyelere çeker. Daha sonra da psikolojik tekniklerle, aldığı vergiyi kuruluşuna kadar yerinde harcadığı konusunda girişimciyi ikna ederek vergi tahsilini düşünür. Zor olan budur.

Bugün Devletin en acil ve önemli görevi, ciddi bir ekip kurarak kurtarabilecek dürüst işletmelere Dünya Bankası ile birlikte kredi sağlamak, banka, vergi ve sigorta prim borçlarını ciddi bir program içinde ertelemektir.

Evet, Devlet bu yıl çarçur edeceği üç beş kuruluş için zor durumdaki dürüst işletmeleri köşeye sıkıştırıp iflase zorlamamalıdır!

Yoksa 2002 yılında vergi ve sigorta primi ödeyecek işletme sayısı daha da azalacaktır, vergi gelirleri daha da düşecektir.

Dahası, kapanan işyerlerinin artık burjuvalaşıp köy değerlerinden sekülerleşmiş nitelikli, profesyonel, bilinçli işsizleri birer saatli bombaya dönüşecektir.

Türk halkının yapısı sosyal patlamaya uygun değildir deniliyor. Bu kaba bir genelleme. Henüz din kültürü ile haline şükreden Mavi Yakalı dediğimiz beden işçisi ile, örgütsüz, ürkek, lumpen işsizler belki bu kapsama girer.

Fakat kendisini **establishment** ile özdeş sayan **beyaz yakalılar** işten atılmaya başlanınca, ve hatta işlerini kaybetme korkusuna girdiklerinde, **güvendikleri,ideolojisiyle bütünleştikleri sisteme olan aşkları nefrete dönüşebilir...** Devlet, özellikle bu nedenle iş yaratan girişimciyi kurtarmak zorundadır.

Ve Devlet küçülmek zorundadır. Ekonomiden mümkün olduğunca az para çekip parayı girişimciye bırakmak zorundadır. Uyanan Türk müteşebbisi, önündeki tüm engellere rağmen üretme ve kazanma azmi içindedir. Devlet bu sele karşı set olmamalıdır.

MEHMET ÖĞÜTÇÜ

Eğitim Sohbeti

Entelektüel bakımdan zengin, müzminleşmiş sorunlara taze, sıra dışı yaklaşabilen bir kişi Aydın Nurhan. Diploması kulvarından gelmekle birlikte eğitim konusuna en fazla kafa yoranlar arasında yer alıyor. Eğitim üzerine söyleşimizde neler mi anlattı?

“Eğitim, öğretmekten farklı olarak çocuğu biraz sevdirecek, biraz da zorlayarak mükemmel insan olmaya hazırlamaktır. Atalarımızın “Ağaç yaş iken eğilir” dedikleri gibi çocuk küçük yaşta hem beyin, hem de vücut disiplini alır. Küçükken beyni ve zihni disiplin edilmemiş insanlar hayatta serseri mayın gibi sağa sola toslarlar. Hem doğru ve sistematik düşünemezler, hem de vücut organlarını iyi kullanamazlar.

Eğitimde nihai amaç çocuktaki öğrenme aşkını tutuşturmak, bilgi açlığı yaratmaktır. Daha sonra da tefekkürü, yani fikir üretmeyi öğretmektir. Eğitim insan beynini yamalı bohça gibi bilgi çöplüğüne çevirmek değildir. İnsanın kendi yarattığı güzel bilgiler bile yama gibi beyinde ezberde tutulmamalıdır.

Gerçek eğitim almış insan, öğrendiği tüm bilgileri bilerek, isteyerek unutan, unutmayı öğrenmiş insandır. Sonsuz ilim açlığı ile öğrenilen bilgiler şekerin suda eridiği gibi, ezberde tutulmadan hemen insan beyninde erimelidir. Beyinde şeker gibi erimiş bilgi insanın kimliği olur artık. Ruhta ve dimağda bütünlük yaratır. Aksine unutulmamış bilgiler ise, insanda çok şahsiyetlilik yaratır. Ruhi bunalımlara yol açar, insanı yozlaştırır.

Bilinçli unutma tekniğini öğrenen çocuklar minik birer “mütefekkir” adayı olurlar. Zira her an okuyup, her an tefekkür edip her an yeni sentezler, yeni fikirler üretirler.

Bir ana-babanın yavrusuna bırakacağı en büyük maddi miras kütüphanesidir. Çocuk, küçük yaştan sürekli bir işle meşgul olmaya zorlanmazsa ömür boyu aylak, asalak olur. Her an meşgul olmaya alıştırmış çocuk ise büyüdüğünde bir an bile boş kalmaz, boş gözlerle duvarları seyredemez, sıkılır boş kalmaktan.

Türkiye’de çocuklar yarış atı gibi yetiştiriliyorlar, acımasız bir eğitim yarışı içinde bir anları bile boş geçmiyor. Belki bu çocuklar çocukluklarını yeterince yaşayamıyorlar. Ama eğer bugün Türk ekonomisi dünyanın 17. ekonomisi haline gelmişse bunu yuvadan başlayan yarışa, bir an bile boş kalmamış nesillerimize borçluyuz. Ama henüz istenilen düzeyde değil, zira yeterince kitap okumuyor, tefekkür etmiyorlar. Kimisi 200 yıllık fikirleri tekrarlıyor, kimi de başka milletlerin ürettikleri yeni fikirleri ezberleyip tekrarlıyorlar.

Eğitim sadece okulda alınan diploma demek değil, bir yaşam boyu devam ettirmek gerek. Meslekte gelişmek için sürekli kendini yenilemek demek. Yaratıcılık için tefekkür, tefekkür için sürekli okumak gerek. Yoksa başka milletlerin papağanı oluruz, ne kendimiz oluruz, ne de milli kimliğimiz olur...”

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

TARİH

19 Mayıs 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Tarih.

İsterseniz konumuza yine bir iki ansiklopedik tarif ile başlayalım.

Büyük İslam Tarih Felsefecisi İbn-i Haldun için tarih ibretlerle dolu bir yol gösterici.

Romalı meşhur hatip Çiçereo kadim Yunanlı Herodot'u Tarihin Babası olarak tanımlamış.

Kadim Grekler tarihi historia "araştırma sonucu kazanılan bilgi" olarak tanımlamışlar.

Ünlü İngiliz tarihçi Eric Hobsbawm da tarihi şöyle tanımlıyor:

"Geçmişin, belirli akademik kriterlere göre araştırılması."

Aziz dostlar,

Tarih yazımı binlerce yıl geriye gitmekle birlikte ilk sistematik tarihçiliğin babası olarak M.Ö.5. Yüzyılda yaşamış Herodot kabul ediliyor.

İslam aleminin ve hatta insanlık aleminin en önemli tarihçilerinden biri ise şüphesiz İbn-i Haldun.

Bu ünlü tarihçiler ve takipçileri binlerce yıl içinden gelen destanlar ve diğer şifahi ve yazılı bilgi ve belgeleri belirli sistematik içinde anlamlandırma-ya, sebep-sonuç ilişkilerini araştırıp onlardan bilimsel, yönlendirici sonuçlar çıkarmaya çalışmışlar.

Mesela çok eski çağlara ait arkeolojik kazılar, daha sonraları yazılı belgeler, mimari yapılar, anıtlar, resim ve heykeller, müzik, kıyafetler, tarihçilere ışık tutmuş. Tarihçiler için en önemli ve güvenilir kaynaklar arasında din kitapları da var tabii.

Tarihe en büyük darbeler tabii felaketler ve savaşlarla vurulmuş. İnsanlığın ortak hafızası olan kütüphaneler, arşivler, bilgi ve belgeler, beraberlerinde nice sırları geri gelmeyecek şekilde götürmüşler. Bu anlamda Bağdat'ta Petrol Bakanlığı korunurken kütüphanelerin yağmacılara terkedilmesi ne yazık ki insanlık için acı bir hatıra olarak kalacak.

Aziz Dostlarım,

Her ne kadar tarihçiliği M.Ö. 5. Yüzyıla, Herodot'a kadar götürüyor isek de, bugünkü anlamda modern tarihçilik 19. Yüzyılda başlamış. Gerçekte İslam dünyası, tarih için çok güçlü bir hazineye sahip. Zira İslam Devletleri çok güçlü evrak saklama sistemleri geliştirmişler. Hatta Osmanlılar "Hazine-i Evrak" demişler arşivlerine. Ama bu evrakı günümüzdeki modern anlamda bilimsel ve sistematik olarak değerlendirememişler.

Avrupa'da 19. Yüzyılda özellikle Almanlarla başlayan modern tarihçilik daha sonra Oryantalizm kapsamında Doğu toplumlarının tarihlerinin Eurocentric yani Avrupa Merkezli, Avrupalı gözüyle incelenmesi sonucunu getirmiş.

Biz müslümanlar modern tarihçilikte epey geç kalmışız. Bugün bile birçok devlet arşivimiz bilimadamlarına kapalı. Aslında her devlette "Devletin Ali Menfaatleri" diyen, belirli amaçlarla devlet belgelerini gizleyen, hatta ve hatta yakan memurlar var. Batılı devletler gizli evrak arşivlerini mesela 50 yıl sonra açıklarlar, ama bazı evrakı yüzyıl da geçse açıklamazlar. Doğu toplumlarında gizlilik ne yazık ki çok daha radikal.

Özellikle Doğu Bürokrasileri olur olmaz herşeye gizlilik gözlüğünden baktıklarından ellerindeki bilgi ve belgeleri üniversitelerle, bilim adamlarıyla paylaşmak istemezler, bu nedenle bilerek veya bilmeyerek bilimi kösteklerler. Tabii sonuçta kendi tarihlerini yabancılardan okumak zorunda kalırlar. Kimliklerini başkaların gözünden edinirler! Bu Doğu toplumlarının acıklı halidir.

Bugün dünya binlerce yıllık Fars, Arap ve Osmanlı tarihini yok sayıyor ise, zihinlerdeki bu binlerce yıllık boşluğu Batı'nın bugün kültür ve fizik yerleşim olarak fiilen doldurmasına hak verir. Filistin ve Kıbrıs işte bu eksikliğimizin, bu zaafımızın sonucudur.

Batılı kitabevelerinin raflarında Fars, Türk, Arap tarihleri birkaç kitapla temsil edilirken mesela bir Yahudi tarihi odalar dolduracak kadar çok kitapla işlenmiş ise dünya ikibin yıl öncesini bugün gibi hissedecektir. Bizim tarihimizi ise biz zaten kendimiz inkar ettiğimiz için yaşanmamış sayacaktır. Yok sayacaktır. Dünya tarihi ikibin yıl zıplayarak, bizim tarihimizin üzerinden atlayacak, bugüne gelecek ve bizi geçmişten kopuk olarak değerlendirecektir.

Evet Aziz Dinleyicilerim,

Tarih bir bilim dalı. Bu yönüyle tüm diğer bilim dalları gibi insanlığın hizmetinde. Ama nasıl matematik bilimiyle, istatistikle, yani rakamlarla yalan söylenebiliyorsa, tarih gibi sosyal bilim haydi haydi yalanlara, ideolojilere, siyasi amaçlara alet edilebiliyor.

Gerçekte her devlet yaşam gerekçeleri doğrultusunda tarih ideolojisini yaratır, tarih bilimini ulusal çıkarlarına araç olarak kullanmak ister. Özellikle Fransız İhtilaliyle ortaya çıkan Ulusçuluk akımı sonrasında devletler halklarını uluslaştırabilmek için özel olarak tarih yaratmaya, bilim adamlarına tarih yazdırmaya çalıştılar.

Buna paralel olarak özellikle Batılı Devletler üniversitelerinde diğer milletlerin tarihlerini de araştırmaya, bu gaye ile özel fonlar, burslar, enstitüler kurmaya önem verdiler. Amaç? "Ulusal çıkarlar" idi. Kanunsuz bir ormanda yaşam savaşı veren Devletlerin bu çabaları bir noktaya kadar makul ve mazur görülebilir.

Siyasetçilerin, devlet adamlarının bu yaklaşımı faşizme, ırkçılığa vardırılmaması, insanlığın gelecek nesillerinin şuuraltına nefret, intikam, düşmanlık aşılınmaması şartıyla makul görülebilir. Ancak yine de namuslu bilimadamlarının devlet ideolojileri için ilmi satmamaları gerekir. Bu konuda meşhur İngiliz tarihçi Arnold Toynbee en güzel örnektir. Toynbee, İngiliz İstihbarat servisi için sahte tarih yazmıştır.

Gerçekte her ülkenin tarihçisi, istediği kadar objektif, yani tarafsız bilim adamıym dese de kendi kültüründen, ulusal ideallerinden kaynaklanan önyargılara mağlup olabiliyor. Buna tarihçiler subjektif, taraflı, yani bir anlamda duygusal yaklaşım diyorlar.

Aslında subjektif yaklaşım yalnızca milliyet ve dinden kaynaklanmıyor. İdeolojiler ve tarih ekolleri de araştırmacıların tarihe bakış açılarını etkiliyor. Mesela bir Marksist tarih yaklaşımı, tarihte süreklilik, yani determinizm arıyor. Diğer birçok bilim adamı ise bu maddeci, determinist yaklaşımı reddediyor.

Aziz dinleyicilerim,

Dinimizde çok güzel bir söz vardır.

Alimin kötüsü Emir in ayağına gidendir.

Emir in iyisi Alimin ayağına gidendir.

Mealindedir.

Toplum u yönlendirenler her ne kadar devlet adamları olarak görünse ler de, bu insanları yetiştirenler ilim adamlarıdır. Dinimiz iman ile desteklenmeyen ilmi şeytanın aleti olarak görür. Demek alimlerin ilimlerini yaparken bu ilmin topluma, insanlığa hayırlı mı, şeytani mi sonuçlar doğuracağını çok iyi hesaplamak gibi yükümlülükleri bulunuyor.

Aslında tarih bize somut bilgi, yani data verir. Bu ham bilgi ve belgeleri amacımıza göre nasıl kullanalım? Sorumluluk tarihçide mi, yoksa devlet adamında mı? Tarihi yanlı ve ideolojik davranırsa devlet adamını yanlış etkilemiş olmaz mı?

Bu noktada gerçek alimler ciddi ikilemle karşı karşıyadırlar.

Ya salt bilimsel verileri ortaya bırakıp sonucuna ben karışmam, devlet adamları kullansın bu verileri diyebilir ve ahlaki sorumluluğu siyasetçilere yüklerler, böylece salt bilim ahlakından taviz vermemiş olurlar,

Ya da tarih gibi bazen yanlış ellerde insanlığın felaketi için kullanılabilen bilim dalını, bilimle çatışsa da toplumsal fayda açısından ahlaki filtreye tabi tutarlar.

Aslında milli tarih, ulusal kolektif hafıza, tecrübeler toplamıdır. Kimliğimizin mayasıdır. Ders ve ibret alınmak içindir. Belki de tarih okumanın en büyük hedefi “sağduyu” kazanmaktır. Bunun için tahmin yapılır, trendler yakalanmaya çalışılır. Ama devlet adamları bu çabada determinist saplantıya kapılırsa, bu kez tarihe yön vermeye, totaliter, maddeci, toplum mühendisliğine kayabilirler. Bazı devlet adamları kendilerine ilahi görev verildiği vehmiyle dünyaya nizam vermeye de kalkışabilirler.

Aziz Dostlarım,

Bu noktada gelin kendimize bazı sorular soralım.

Acaba tarih öğrenmek yararlı mıdır, yoksa zararlı mı?

Hiç tarih bilmeyen bir millet nasıl davranır?

Aşırı tarih bilinci ile yetişen bir milletin yabancı milletlerle ilişkilerindeki yaklaşımı nedir?

Bu sorular “tarih bilinci” tartışmasının ana soruları.

Genç nesiller aşırı tarih bilinci ile beslendiklerinde ve doz kontrolden çıktığında, uluslararası ilişkilerdeki acımasız gerçekçiliği, maddeci, ayırıcı hasım çıkarları, kötümserliği vurgulayan, sonuçta kemikleşmiş ırk şovenizmine ulaşan bir felsefeye kayabilirler.

Bu felsefenin karşı ucunda geçmişi görmeyi reddeden, onun yerine iyimser bir gelecekte, teknolojinin yaratacağı imkanlarla tüm insanlığa ortak ve eşit nimetler vadeden fütüristik felsefeden bahsedilebilir. Bu yaklaşımda aşırılığa kayıldığında ise, dünya gerçeklerinden ve insanoğlunun ekmek kavgasından kopularak hümanist, enternasyonalist bir ütopyaya, hayal alemine varılır. Bir hayal alemi ki, bugüne dek gelmiş geçmiş hiçbir din veya felsefenin vademediği cennetleri ve eşitliği bu dünyada mümkün kılabileceğine iman edilir...

Tarih bilinci halk ve devlet adamı açısından da ikilik gösterir. Devlet adamının öncelikli konusu halkının somut, maddi çıkarlarıdır. Onun için devlet bir hayır derneği değildir. Güçlü olduğu, yaşama sanatını kavradığı oranda varlığını sürdürür. Diğer devletlerle ilişkilerinde “iyi kötü” anlamında ahlaki değer yargılarına yer yoktur, acımasızdır. Bu doğrultuda, De Gaulle için de, Hitler için de, devletlerin dostu yoktur, çıkarları vardır.

İnsan denilen yaratığın ihtiyaçları Adem ile Havva’dan bu yana fazla değişmemiştir. Çekişmeler, çıkar savaşları, çağlara ve mekanlara göre şekil değiştirerek günümüze ulaşmıştır. Bu çatışmaların sebep ve sonuçlarını tarih perspektifi içinden muhakeme etmeyen siyasetçi, devletin geleceği konusunda sağlıklı sezgilere, sentezlere, yargılara ulaşamaz. Bu açıdan devlet adamında sorumsuz filozof idealizminin tersine pragmatik ve aşırı gerçekçi vasıf öne çıkar.

Öte yandan halk indinde tarih bilincinin dozu daha yumuşaktır. Özellikle geri kalmış ülkelerde, okullarda verilen ezber maddelerinin dışında, halk men-

kibelerinden gelen bir ruh oluşur. Bu toplumlarda yabancıya doğal zıtlık ruhlarında hissedilir, ancak özel projeksiyonlarla bir millete teksif edilerek somut düşmanlığa, matematik kalıplara dökülmez.

Batı toplumları için bilinçlenme daha ileri düzeydedir. Batı mantık yapısı olayları analiz, mozaikleme, standardize kalıplara dökme ve somut sınırlarla düşünme geleneğine sahiptir. Bu nedenle Batı'da etkin tarih eğitimi, daha bilinçli ve materyalist çıkar gerçekçiliğine, şövenliğe, hatta ırkçılığa meyilli bir toplum yaratabilir.

Evez Değerli dostlar,

Tarih de biz insanlar için.

Güzel bir ilim.

Onu hayra kullanırsak gelecek nesillerimize iyi bir miras bırakabiliriz.

Günümüz dar sınırların yıkıldığı global ailenin barışını istiyor.

Tarihçiler, siyasetçiler, hepimiz! Eğer dünya gerçeklerinden kopmadan tüm dünya halklarının ortak çıkarlarına, barışına hizmet edecek ruh yüceliğine eremezsek çocuklarımıza, torunlarımıza yazık olur.

TÜRKİYE 1988

Nereden?

NEREDE?

NEREYE?

TARİH

I. Niçin Tarih Bilinci?

Denememize Tarih ile başlayalım. Savaşçı olarak tanınan, buna karşın tarihinde ilk kez yetmiş yıllık barış devresi yaşayan bir milletiz. Bu barış devresinde muhteşem bir birikim sağladık. Şimdi, ulaştığımız fikri tomurcuklanmayı izaha, açılma noktasındaki arayışlara ışık tutmaya çalışalım. Bir diğer yönden de, ulusal tarih politikasını tesbite çabalayalım.

A. Tarih ve Fütürizm

Tarih öğrenmek yararlı mıdır, yoksa zararlı mı? Hiç tarih bilmeyen bir millet nasıl davranır? Aşırı tarih bilinci ile yetişen bir milletin yabancı milletlerle ilişkilerindeki yaklaşımı nedir? Bu iki kutuplu örnekleme, fütüristik akımların hız kazandığı bir dönemde “**tarih bilinci**” tartışmasının odağını oluşturur.

Genç nesiller aşırı tarih bilinci ile beslendiklerinde ve doz kontrolden çıktığında, uluslararası ilişkilerdeki acımasız gerçekçiliği, maddeci, ayırıcı hasım çıkarları, kötümserliği vurgulayan, sonuçta kemikleşmiş ırk şovenizmine ulaşan bir felsefe doğar.

Bu felsefenin karşı ucunda geçmişi görmeyi reddeden, onun yerine iyimser bir gelecekte, teknolojinin yaratacağı imkanlarla tüm insanlığa ortak ve eşit nimetler vadeden fütüristik felsefeden bahsedilebilir. Bu yaklaşımda aşırı

rılığa kayıldığında ise, dünya gerçeklerinden ve insanoğlunun ekmek kavgasından kopularak hümanist, enternasyonalist bir ütopyaya, hayal alemine varılır. Bir hayal aleminde ki, bugüne dek gelmiş geçmiş hiçbir din veya felsefenin vadetmediği cennetleri ve eşitliği bu dünyada mümkün kılabileceğine iman edilir...

B. Halk ve Devlet Adamı

Tarih bilinci halk ve devlet adamı açısından da ikilik gösterir. Devlet adamının öncelikli konusu milletin somut, maddi çıkarlarıdır. Onun için devlet bir hayır derneği değildir. Güçlü olduğu, yaşama sanatını kavradığı oranda varlığını sürdürür. Diğer devletlerle ilişkilerinde “iyi-kötü” anlamında etik değer yargılarına yer yoktur, acımasızdır. Bu doğrultuda, De Gaulle için de, Hitler için de, devletlerin dostu yoktur, çıkarları vardır.

İnsan denilen yaratığın ihtiyaçları Adem ile Havva’dan bu yana fazla değişmemiştir. Çekişmeler, çıkar savaşları, çağlara ve mekanlara göre şekil değiştirerek günümüze ulaşmıştır. Bu çatışmaların sebep ve sonuçlarını tarih perspektifi içinden muhakeme etmeyen siyasetçi, devletin geleceği konusunda sağlıklı sezgilere, sentezlere, yargılara ulaşamaz.

Dar bir yoruma göre rejimler ve ideolojiler gelir geçer, devletler bakidir. Anadolu tarihi gösterir ki, bu topraklar değil devletleri, nice kültür ve milletleri yutmuş, yoketmiştir. Bu açıdan devlet adamında sorumsuz filozof idealizminin tersine pragmatik ve aşırı gerçekçi vasıf öne çıkar.

Öte yandan halk indinde tarih bilincinin dozu daha yumuşaktır. Özellikle geri kalmış ülkelerde, okullarda verilen ezber maddelerinin dışında, halk menkıbelerinden gelen bir ruh oluşur. Bu toplumlarda yabancıya doğal zıtlık ruhlarda hissedilir, ancak özel projeksiyonlarla bir millete teksif edilerek somut düşmanlığa, matematik kalıplara dökülmez. Batı toplumları için bilinçlenme daha ileri düzeydedir. Batı mantık yapısı olayları analiz, mozaikleme, standardize kalıplara dökme ve somut sınırlarla düşünme geleneğine sahiptir. Bu nedenle Batı’da etkin tarih eğitimi, daha bilinçli ve materyalist çıkar gerçekçiliğine, şovenliğe, hatta ırkçılığa meyilli bir toplum yaratabilir.

Türkiye’de çokuluslu ve Şarklı İmparatorluk kültüründen eğitim sistemimize kalan miras doğrultusunda, milli veya dar olmaktan ziyade, uluslarüstü bir tarih zihniyeti hissedilebilir. Teknik olarak yetersiz ezber eğitimine dayanmakla birlikte, tipik Türk vatandaşı tarihinde en ziyade hasım olduğu Rus,

Bulgar ve Yunan'ı bile ırkçı, şoven duygularla hatırlamaz. Onlarla çıkar zıtlığı olduğunu ruhunda hisseder, ancak bu konuların yaşam felsefesini işgal etmesine izin vermez.

II. Tarih Biliminin Araç Olarak Kullanılması

Matematik gerçeklerin, tahrif etmeye gerek kalmaksızın insanları ters şartlandırmada kullanılabildiği, sayılarla yalan söylenilebilen bir devirde Tarih gibi sosyal bir bilimin ulusal çıkarlara araç olarak kullanılması doğal ve yaygın bir yöntemdir. Bu nedenledir ki, yeryüzünün sayısız üniversitesinde diğer milletlerin tarihleri araştırılır, bu gaye ile özel fonlar, burslar, enstitüler kurulur. Amaç? “Ulusal çıkarlar”dır.

A. Cumhuriyetin Dayanağı

Osmanlı İmparatorluğunun parçalanışı ile, doğacak yeni Devlet'in niteliği sorunu paralel gitmiştir. İmparatorluktan ayrılan ırk devletlerinden sonra Anadolu'da kalan halkın ve kuracağı yeni devletin kimliği, o devrin aydınlarının en önemli meselesi idi. İmparatorluk için yararlı olan ümmet temeli, daralan bir coğrafyadaki daha homojen bir topluma bol geliyordu. Millî bir devlet kurulacak, bunun için gerekli olan tarih temeli de hazırlanacak idi.

Her devlet yaşam gerekçeleri doğrultusunda tarih ideolojisini yaratır. Türkiye Cumhuriyeti kurulurken de aynı çaba sarfedilmiştir. Son ikiyüz yıldır sürekli yenilen, toprak kaybeden, neredeyse sömürgeleştirilmiş bir devletin harabesinden millet yaratılabilmesi için tarih bilimi yerine göre zorlanmış, devlet ideolojisine araç olarak kullanılmıştır. Bu amaçla Tarih ve Dil kurumları kurulmuş, Türklük bilincinin pompalanmasına, başı dik bir ulus yaratılmasına çalışılmış, hatta ırkçılığa vardırıldığı iddialarına yolaçacak dil ve tarih denemeleri yapılmıştır.

Özellikle devlet adının ırk ya da Toprak esasına dayandırılması arayışında kadim ırk adı olan “**Türk**” Cumhuriyetinde karar kılınmıştır. “**Toprak**” esasına yönelinse ve miras alınan tüm kültürleri kucaklayan “**Anadolu**” Cumhuriyeti tercihine yönelinse idi acaba daha pragmatik olur muydu? Atatürk'ün “Türkümlü diyeni Türk kabul edeceğiz” talimatı bu anlayışın bir ifadesi olarak algılanabilir mi? Bu husus, günümüzdeki tüm devletler için önde gelen etnik endişeler açısından, bilim adamlarımızın önünde ilginç bir spekülasyon alanıdır.

Atatürk ve kadrosunun çalışmaları herne kadar “Türk Milleti” kavramını oturtmuş ise de, millî tarih politikası zaman ve kişilere göre sürekli değişiklik

göstermiş, henüz olgun bir milli “consensus”a, yani ruhbirliğine ulaşamamıştır. Ortak milli felsefe oluşturulamadığından, sonuçta ya aşağılık kopleksiyle tarihin yalnızca zaferleriyle öğünen ilkel şoven duygular, ya da ilerici ve tarafsız olma kompleksiyle yenilgileri ve küçültücü tarih sayfalarını vurgulayan şahsiyetsizlik ikilemiyle karşılaşmıştır... Hangi durumda hangi dozun kullanılması gerektiği bilincine henüz ulaşamamıştır.

Tarih perspektifinde Devlet de diğer organizmalar gibi doğar, gelişip olunlaşır, yaşlanır ve ölür. Bu süreç Türk tarihinde özellikle tekrarlanır. Devletin parçalanmasından sonra güçlü tohumlardan biri tekrar toprağa kök salar ve yükselir. Türkiye Cumhuriyeti bu kuralın istisnası değildir. Genç ve güçlü tohumların sonuncusudur, yükselme çağındadır. Yeni doğmuş genç devletlerin maceracılığından kendisini koruyacak yaşlı ve tecrübeli tarihi onu yetmiş yıl savaştan esirgemiş, asırların yorgunluğunu sırtından atmasına yardım etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin de yükselme çağındaki her devlet gibi iç ve dış karışıklıklar dönemi geçirmesi doğal ve gerekli bir süreçtir. Yetmiş yıl, hem de Anadolu Yarımadasında, harbetmeyen bir milletin rehavete düşmesi, onun sonu demektir. Bu açıdan bakıldığında Kıbrıs, Kürt sorunu, Ermeni meselesi, 12 Eylül öncesi anarşi dönemi, milli birliği sağlamak ve milleti uyanık tutmak açısından hayati yararı olacak antrenmanlardır. Unutulmamalıdır ki, İstanbul, Fetret devrinden yalnızca kırk yıl sonra alınmıştır.

B. Ulusal Kimlik Sorunu

Türk ırkının tarihinin Orta Asya'da başladığı konusunda tarihçiler hemfikirdirler. Ancak tarih sahnesinden gelip geçen devletlerin hangilerinin Türk ırkınca kurulduğu konusunda henüz kesin bilimsel sonuca ulaşamamıştır. Anadolu'da yerleşik düzene geçmeden önceki Türk kavimleri ile Moğol ırkı arasındaki kesin çizginin çekilmesinde bilimsel güçlüklerle karşılaşmıştır.

Devlet adedi kesin olmasa da, Türk ırkının Orta Asya'dan çıktığı, Pasifik'ten Atlantik'e sürekli bir hareketlilik içinde olduğu, bir vakiydir. Asırlar süren bu hareketlilik sonucunda Türk ırkının ve kültürünün, karşılaştığı kültür ve toplumlardan etkilenmemiş olmasını, saflığını korumuş bulunmasını beklemek gerçekçi bir yaklaşım olamaz.

Anadolu'da yerleşik düzene geçiş, Türk tarihinin dönüm noktasıdır. Anadolu, bilinen 8000 yıllık tarihiyle fetihler, göçler ve kutsal yerlerin köprüsü, ticaret yollarının düğüm noktası ve medeniyetler beşiğidir. Türkler Anadolu'ya

geldiklerinde Hitit, Asur, Frig, Lidya, Yunan, Pers, Arap, Urartu, Ermeni, Moğol, Roma ve Bizans medeniyetlerine mirasçı olmuşlardır. Buna ilaveten kıtalararası ticaret, gazi uç beylerinin sınır komşularıyla etkileşimleri, Anadolu ve Rumelinden karşılıklı göçler, savaşlar, nihayet Yeniçeri sistemi sonucunda, yüzyıllar boyu Anadolu potasında erimiş bir ırklar ve kültürler harmonisinden bugünkü Türk Milleti'nin oluştuğu söylenilebilir.

Bu muhteşem servet Türk felsefesine bir yandan Greko-Romen sınıfçılığını, standardizasyon, analiz-sentez, mantıkçılık ve materyalizmini verirken, diğer yandan da Şark'ın rengarenk çeşitlendirme, bu çeşitleme, detay ve parçaları toparlayarak üst düzeyde ruh kazandırma, tezatların mantıküstü uzlaştırılmaları ile metafizik boyutunu hediye etmiştir.

III. Osmanlı Devleti

Halkı Millet yapan özelliklerin başta geleni ideal birliğidir. Milli ideallerin ebedileştirilmiş radikal hali her ulusta görülür. Bunun Türkçe'deki karşılığı **“kızıl elma”**dır. Yunanistan'da “megali idea” olarak yaşar. Bu anlamda Türk ırkının tarihi istikameti, yani kızıl elması, **“daima batı”**dır. Son Türk devleti, Osmanlı İmparatorluğu, devlet ve ordusunun düzenini bu felsefeye göre kurmuştur. Ne zaman ki Batı'ya genişleme imkanı kalmamış, ozaman düzen bozulmuş, çöküş başlamıştır. Bu nedenle bir ricat felsefesi olarak “Orta Asya” kızılelmasına dönülmüştür.

Yine Türk ırkına özgü olan bir diğer nitelik ise, kültür katalizatörlüğü, hedef aldığı toplumların önce kültürlerini benimseme, sonra bunu olağanüstü bir senteze erıştırerek o toplumları idare etmektir.

Osmanlı idari, askeri, sosyal, mali ve arazi rejimi Selçuklu ile Roma-Bizans sistemlerinin, İslam hukuku ve Türk töresi ile yoğurulmuş şeklidir. Yükselme çağında ahenk içinde işleyen sistem, çöküş ve harplerden gelen kazançların azalarak durması doğrultusunda yozlaşmaya başlamıştır. Harp kazancının durması yönetim sınıfının refahının yükünün ülke içinden karşılanmasını gerektirmiş, iç sömürünün ağırlaşması oranında Celali isyanları olarak bilinen halk ayaklanmaları başgöstermiş, bastırıldıkları oranda da kadercilik ve sofuluk filizlenmiştir. Türk ekonomisi henüz tam anlamıyla dışa açılmadığından aynı kaderciliğin bezgin yığınlar arasında devam edegeldiği, halkın içinde bastırılan isyanın ahirete yöneltilmiş haline, buna sebep olan yönetim zümresinin “yobazlık” damgasını vurduğu, itiraf edilmesi gereken bir gerçektir.

Yükselme devrinde zenaat ve ticarete de varlık gösteren Türkler, kapitülasyonlar ve bunların getirdiği kültür emperyalizmiyle önce azınlıklardan koparılmış, daha sonra da ticaret ve zenaat alanı tamamen komprador azınlıklara kalmıştır. Burjuvalaşan azınlıklarda doğal süreçle uluslaşma ve kopuş başgöstermiştir.

Batı halklarının geleneksel özellikleri tüccar olmalarıdır. Büyük devletlerle en güçlü anlarında küçük isteklerle yaklaşım masum menfaatler koparmak ve sonra onları kemirerek çökertmek, Batı devletlerinin tarihi politikasıdır. Bu politikanın günümüzde Birleşik Amerika, hatta biraz daha örtülü şekilde Rusya ve Çin üzerinde tekerrür ettiği görülür. Osmanlı İmparatorluğunca zirvede iken verilen kapitülasyonlardan bazıları, dünyanın en radikal devrimlerinden birini gerçekleştiren Cumhuriyet'e bile kene gibi yapışmış, sökülmeleri zaman, milli bilinçlenmeye ve devletin güçlenmesine kalmıştır.

IV. İddialar

A. Türkler Göçebedir

Orta Asya Türk ırkı göçebedir. 2000 yılının Türk milleti ise sekizbin yıldır yerleşiktir. Hristiyan Batı bugünkü milli yapıyı kasden gözardı ederek, Türk'ü Anadolu'dan Asya'nın derinliklerine sürebilme hayali ile, onun Anadolu'nun yerleşik sahibi değil, geçici, göçebe bir ırk olduğu tezini işler. Bu teze, sonucunu ve Batı'nın niyetini idrak edemeyen bazı Türk seçkini de hararetle destek verir.

Gerçekte tarih ve sosyoloji, Anadolu insanında nekadarda Orta Asya kanı kaldığını kolayca anlatır. Bugünkü Türk milleti Anadolu'dan gelmiş, geçmiş tüm kavimlerin ahenkli bir sentezidir. Irkçılık teması işlense dahi bin yıllık yerleşiktir. Sekizbin yıllık yerleşik kültürün mirasçısı bir millete Asya'ya sürülecek **göçebe** demek ya bilgisizlik, ya da düşmanlıktır.

B. Talan ve Yağma

Batı'ya göre Türkler yağmacı, talancı bir kavimdir. Sosyoloji'ye göre yerleşik kavimler medeni ve üretici olur, göçebeler ise vahşi ve talancı. Bu iki kavram ile Türklerin barbar oldukları, Batı okullarında beyinlere kolayca nakşedilir.

Bugün harplerin ekonomik çıkar kavgası olduğunu yalnız komünistler söylemiyor. Dünyanın öğrendiği, idrak ettiği bir gerçek bu. Yerleşik de olsa, göçebe de olsa, her toplum başka toplumu sömürmek, ona hükmetmek, elinde-

kinini almak istiyor. çöküş döneminde tüm emperyalist devletlerin yozlaşması, haksızlıkların, baskıların artması doğaldır. Hele Roma-Bizans-Selçuk bürokratik oligarşisinin tarih dehası ile zorla yaşattığı Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde iç sömürünün aşırıya varması, çok olağan bir tarih gerçeğidir.

Milletlerin vasıflarını anlamak için en sağlıklı yöntem onların yükselme ve zirve çağındaki müesseselerini incelemektir. Tarihi propaganda aracı olarak kullanan Batı kendi yükselme ve zirve dönemini, Türk'ün ise çöküş dönemini okullarda okutuyor ise, bu yöntemin önemi kendiliğinden ortaya çıkar. Bu açıdan bakıldığında Batı dar coğrafyasında ırk olarak kalmış, yabancıların ülkesine kalıcı değil, geçici olarak yağma için gitmiş, ona efendilik etmiş, sömürmüş, köle olarak kullanmış, tüketip yaramaz hale getirince oradan çıkmıştır.

Talan ve yağma tezi açısından Osmanlı'ya bakıldığında, girdiği ülkeye geçici değil, **kalma** niyetiyle girmiştir. Birleştirici felsefesiyle toplumları uzlaştırmış, kaynaştırmıştır. Özerk yönetime imkan tanımış, istediği vergi dışında toplumu huzursuz edecek davranışlardan uzak durmuş, o toplum fertlerinin kendilerini imparatorluğun doğal parçası olarak hissetmelerini sağlamıştır. Bu devlet idareciliğine karşılık, Batı'da Kayzer, Roma varisi vb. unvanlara özenenler teslim etmelidirler ki, Roma ve Bizans devlet yönetim sistemi Osmanlılarda en yüksek düzeyini bulmuş, bu devlet Roma, Bizans, İslam ve Türk yöneticiliğinin en büyük mirasçısı olmuştur. Bu anlamda Batı'nın özendiği kayzerlik, Osmanlı Sultanı için, unvanının kapsadığı miraslardan biridir.

Osmanlı'nın amacı Devletin büyüyerek bütünlüşü, Batılının amacı ise, küçük ırkın büyük toprakları uzaktan sömürmesi idi. Bu felsefe sonucundadır ki, Osmanlı İmparatorluğunun çekildiği topraklardaki Türkler esir kalırken, Batı'nın terkettiği topraklardaki azınlık beyaz adam hala efendidir. Hiçbir tez doğrulamasına bile, yaşayan gerçek, talanın ve talancılığın çıplak yüzünü göstermeye yeterlidir.

V. Tarih Politikası

Tarih politikası saptanırken şu iki alternatif incelenmeli, yapılacak seçime göre de milli eğitim müfredatı düzenlenmelidir. Anadolu Yarımadası Osmanlı, ABD, Rusya gibi büyük devlet tipini mi, yoksa milli, küçük, tarafsız Avrupa devleti tipini mi barındırır? Konumu itibarıyla Anadolu kuytu bir dünya köşesi değil, devlet adamlarının tekrarladıkları üzere, Boğazlara hakim olanın dünyada sözsahibi olacağı ülkedir. O halde genç nesillerin Büyük Devlet olmak ile küçük kalıp kısa sürede yem olmak seçeneği ile karşı karşıya bulduklarını

vurgulayacak, onların ideallerini bu yöne teksif edecek bir eğitim felsefesi takip edilmelidir.

Büyük Devlet felsefesi takip edilecek ise, bu kez kesinlikle ırkçı olmayan, hoşgörülü ve tüm kültürlerle açık bir zihniyet oluşturulmalıdır. İrkçı devletlerin asla büyük ve sürekli devlet kuramayacakları akıldan çıkarılmamalıdır.

KÜLTÜR

Kültür iki kelimeyle “milli vicdandır”. Bir toplumu millet yapan, insanları kederde ve sevinçte birleştiren, onlara ortak ideal veren değerler bütünüdür. Halk, bilindiği gibi belirli bir yerde, belirli bir zaman kesitinde bulunan bilinçsiz insanlar yığındır. Millet ise geçmiş ve geleceğe yayılan, bilinçli, ortak değerleri olan homojen bir toplumdur. Bu nedenledir ki, Osmanlı İmparatorluğuna birçok benzerlikler gösteren Amerika Birleşik Devletleri, meşhur “people-halk” sözcüğünü terkederek, uluslaşma sürecini hızlandırabilme çabasıyla “American Nation” yani Amerikan Milleti terimini vurgulamaya başlamıştır. Yine aynı doğrultuda küçük Bulgaristan birbuçuk milyon Türk’ü asimile etmeye çabalarken bunun Marksizmin bilimsel dogmasına tamamen uydugunu iddia etmekte, bir diğer Batı ülkesi olan Hollanda Yabancılar Yasası da, Hollanda vatandaşlığına geçme koşulu olarak o toplum içinde **asimile** olma yeteneğini aramaktadır.

Kültür ve ideal birliği sağlanamadığında millet ve vatan homojenliğinden değil, **”refah demokrasininin menfaatçi birliği, veya dikta rejiminin merkezietçi sultası”**ndan bahsedilebilir. Refah yokoldüğünde veya merkez diktası güçten düşüğünde vatan ve toplum, yani devlet parçalanır.

Kültür aynı zamanda Devlet’in ömrünü tayin eden ruhtur. Dar kalıplı ırk kültürü hoşgörüsüz, acımasız, yönetici vasfı olmayan, kısa ömürlü devlet yaratabilir. Yaygın kültür kaynaklarından beslenen devlette ise, hoşgörü ve bunun getirdiği üstün idarecilik ve uzun ömürlülük vasfı görülür.

Devletin tüm yaşam felsefesi ve eğitim sistemi kültür üzerine bina edilmesine göre Türk kültürünün temellerinin araştırılması, şu anda Türk devletinin öncelikli konusudur.

Görünürdeki tezler Orta Asya ırk kültürçülüğü ile Türk-İslam Sentezi’dir. Sol henüz kamuoyuna malolmuş bir tez oluşturamamıştır. İşçi sınıfı teşekkül ettiği ve Devlet bilincine erdiği düzeyde kendi dünya görüşü doğrultusunda kültür politikasını geliştirecektir.

Tarih bölümünde belirttiğimiz gibi Osmanlı'nın çöküş devrinde kurtarıcı olarak sarılan Orta Asya ırk kültürçülüğü, Turan Ülküsü, Hristiyan Batı'nın tarihi emelleriyle üstüste çakışan, Türk'ün Anadolu'dan sökülüp atılacak göçebe kavmi olduğu sonucunu davet eden yetersiz bir tezdır. Bu tez, milli Cumhuriyetimizin doğuşuna ilk katkıyı sağlamış, başlangıç noktası görevini yapmış ve artık rolünü tamamlamıştır. Bugün, yükselme devrinde bu tez, artık dayanaklardan yalnızca bir tanesidir.

Türk-İslam Sentezi daha güncel bir baz olarak ele alınabilir. Bu tez Orta Asya kültürçülüğüne göre yeni, burjuvalaşan kitlelerin kimlik bunalımına, arayışlarına biraz tatmin getiren, içinde taşra değerleri ile din duygularını da barındıran bir tezdır. Cumhuriyetin ikinci döneminin, yani burjuvalaşma, şehir kültürünün oluşması döneminin oluşturduğu bir tezdır. Orta Asya'nın üzerine İslam değerlerini ekleyerek bir nebze kültür bazını genişletme çabasıdır.

Son Türk devletinin yükselme çağında ikinci kültürel evre olarak değerlendirilebilecek İslam-Türk Sentezi, burjuvalaşma tamamlandığı, işçi sınıfı oluşup Devlet bilincine ulaştığı aşamaya kadar ihtiyaca cevap verebilecektir. Ancak Türk-İslam ağırlıklı olup Anadolu coğrafyasının geçmiş yerleşik kimliğini reddeden bu tez, yükselen ve büyüyen bir Devlet'in kültürel gereksinimleri karşısında yetersiz kalmaya mahkumdur.

Türk-İslam Sentezi, Anadolu'nun tarihi jeostratejisi ve Türk'ün tarihsel akışı yönünden, kısa zamanda açmazlara düşecek bir tezdır. Bu tez yalın haliyle Osmanlı İmparatorluğu gibi çokuluslu, çokdinli, hoşgörülü bir imparatorluk kurmada yetersiz kalırdı. Belki bu tez için şu söylenebilir; Türk-İslam Sentezi, **Daima Batı** diyen Osmanlı İmparatorluğunun kültür dayanaklarından en önemlisi idi. Ama yalnızca bir tanesi... Günümüzde ise, burjuva taşranın din ve geleneklerinden soyutlanıp laikleştikçe bu sentez de gelişip genişleyecek, zamanla Bizans, Roma ve öncesindeki tüm medeniyetleri kucaklar hale gelecektir.

Yatay-Dikey Sentezi

“Türk Kültürü Anadolu Kültürüdür. Türk Anadoluludur. Tarih içinde yaşlı Anadolu toprağından gelmiş geçmiş tüm medeniyetler benim medeniyetimdir. Bu topraklarda yaşamış tüm kavimler benim atalarımdır. Bizans, yani Doğu Roma dahil... Ben 8000 yıllık Anadolu milletiyim! Bu tez Türk kültürünün **”Dikey Baz”**ını verir. Türk milletinin, Anadolu'nun gerçek ve kalıcı sahibi olduğunu, ona kök saldığını ilan eder. **Statik Baz**'dır.

Türk kültürünün bir de **”Yatay Baz”**ı vardır. Bu baz da Türk kültürünün **dinamiğini** gösterir. Pasifikten Atlantik’e sürekli bir hareketlilik içinde hem göçebe kültürü, hem de karşılaşılan toplulukların kültürleri... İşte bunların yoğrulması ile ulaşılan **yatay baz** da bizlere, “kökleri Çin’e, kolları Atlas Okyanusu’na uzanan bir kültür alanı bahşeder.

İki bazın birleştirilmesiyle **”Yatay-Dikey Sentezi”** olarak yeniden tarifine ulaştığımız kültür bazımız, Cumhuriyetin genç reaksiyonelerince küçüm-senen Osmanlı sisteminde buruk bir tebessümle karşımıza çıkar.

Bilindiği üzere Cumhuriyet kurucularının karşısına ilk çıkan sorun “ırk” sorunu olmuştur. İstiklal Harbi’ni çağdaş, modern anlamda bilinçli, sınıflı, plüralist örgütlenmesini tamamlamış ve laik değerlerini oturtmuş bir ulus değil, o zamanın şartlarında ümmet bilincinde şehadet mertebesine ulaşmak isteyen, Allah Allah diyen müslümanlar kazanmıştır. Harpten yekvücut olarak çıkan bu toplumun ırken homojen olmadığı barışın akabinde ortaya çıkmış, Doğu’daki etnik sorun İngilizlerce kurcalanmaya başlanmıştır. Tüm olasılıkları değerlendiren Atatürk sonuçta yine Osmanlı’nın yatay-dikey sentezine ulaşmış, “Türk’üm diyeni Türk kabul edeceğiz” talimatı ile **Türk** kelimesini **Anadolulu** anlamına oturtmuştur. Bugün Türk solcuları ile PKK ayrılıkçıları “Türkiye’li” demekle bilmeden bu “Anadolulu” olmayı kasetmektedirler.

Her radikal devrim, ekstremelerde giden sarkacın diğer ekstreme fırlamasına yolaçar. Zamanla devrimin kamu vicdanında kabul bulması, ortamın yumuşayıp düzenin oturması ile sarkaç tekrar durulur ve makul bir yola ulaşılır. Cumhuriyet devrimleri de bu kuralın istisnası değildir. Güneş Dil teorileri, Orta Asya ırkçılığı, radyoda Türk musikisinin yasaklanması, dinin kontrolü gibi zecri tedbirler, daha Atatürk’ün sağlığında orta yola, gerçekçi yaklaşımlara oturmaya başlamıştır. Ancak onun vakitsiz kaybı ile bu doğal süreç tekrar tersine çevrilerek çılgınca deformasyona uğratılmış, adına da Atatürkçülük denmiştir. Tabii gelişim “milli”liğe giderken, Tanzimatçı Osmanlı Bürokrasisi Atatürk’ün bu idealini terkedecek ve yaratıcılık sancıları çekmektense tekrar kötü bir Batı kopyacılığına yamanmayı, tembelliği, Osmanlı’nın son dönem ataletini tercih edecektir. Altıyüz yıl kendisine hükmeden padişahlardan sonra Atatürk’ün kudretinin de sona ermesi ile meydana boş bulan Osmanlı Bürokrasisi önce padişahları kötüler gibi yapıp tüm Osmanlı mirasını reddetmeye kalkmış, sonra da Atatürk devrimlerini gardroba kaldırarak sultasını ilan etmiştir.

Bu arada adı Orta Asya Türk ırkına, dili öztürkçe denilen kadim ırk diline, geleceği Batı teslimiyetçiliğine dayanan, ama Osmanlı’nın reddi sonucu arada-

ki bin yıllık tarih, kültür ve coğrafya boşluğuna değer vermeyen yönetim sınıfı kısa sürede açmazlara, tezatlarla düşmeye başlamıştır. İmparatorluğun tecrübeli, geniş birikimli sentezinin yanında genç, dar kalıplı, suni ulus felsefesi cılız kalmıştır. Bu meyanda, eski tebaalar Türklere ihanet etti teraneleri ile, çocuksu reaksiyonlarla dar bir ırk dilciliği ve kültür açmazında ısrar edilmiştir. Hatta bu davranışın ilericilik, solculuk, dahası, enternasyonal hoşgörü gereği olduğu ileri sürülmüştür. Bilinçsiz ve daralan bir ırk kültürçülüğü sonucu çıkacak **öztürkçe**ye karşı **özkürtçe** akımının çıkmasında hayret edilecek bir yan bulunmasa gerektir?

Yeri geldiğinde kültür, düşünce, inanç ve kitaba saldırılmaması gerektiğini iddia eden yarım aydınların tarihe mal olmuş ve kendini savunma imkanı bulunmayan kitaplara, eserlere, topyekun 600 yıllık kültür değerlerine hücumu, kısaca Şark hissiliği ile açıklanabilir. Batı'nın enstitülerinde objektif, çağdaş tekniklerle incelediği, analize aldığı Osmanlı tarih ve kültürüne karşı bürokratik oligarşinin hücumunun altında acaba sultanlara 600 yıl kölelik etmiş olmanın ezikliği mi yatmaktadır? Her hal-ü karda bu eziklik kültür barbarlığına dönüşmemelidir.

Büyük devlet ırkçı olmaz ama o devleti kuracak toplum, tarihin gösterdiği gibi mutlak değerler ortaklığına sahip, birbirine kenetlenmiş, kemikleşmiş, bilinçli, ortak ruha ulaşmış çekirdektir. Bu çekirdeği sertleştirenler bir Goethe, bir Picasso, bir Tchaikowsky, bir Shakespeare, hatta hatta bir Adile Naşit'tir. "kültür" ulusu koruyan kalkandır. Onu yaratan sanatçılar ve onların değerleri himaye ve muhafaza edildiği oranda milletleri millet yapar. Bu nedenle Şark toplumları askerleri kahramanlaştırırken Batı, sanatçıları kahramanlaştırır. Nasıl bir Ayasofya ve Patrikhane Megali idea nostaljisini yaşatırsa, Selimiye de Türk kimliğinin kalesidir.

Anadolu, gerçekten sahip olunması zor bir topraktır. Türk milleti kısa sürede kültür bazını saptayıp sentezlerini oluturamadığı, buna göre eğitim politikasını oturtup derhal genç nesillere aktaramadığı takdirde bu topraklar ona fazla şans tanımaz. Gelişmeler, bu bilincin ulusal vicdanda hızla yerleşmekte olduğunu göstermektedir. Gerçekte Türk milleti iki asırdan bu yana gelen sentez arayışını noktalamak üzeredir. Cumhuriyetin kültürel dayanağının doğum sancılarını çekmekte, bu nedenle şu anda bıçak sırtında yürümektedir. Aynı ekonomik durumunda olduğu gibi...

Kültür sentezine ulaşıldığında Türk milleti dünyanın en zengin hazinesine sahip olacaktır. Öyle bir kültür sepeti ki, onun içinde Asya'daki tüm Türk

toplulukları, İslam Alemi, Greko-Romen Anadolu mirası ile, kapıları zorlanan Avrupa Topluluğu ve Batı Kültürü bulunmaktadır... Değerini idrak edenlerin elinde bu malzeme **büyük bir millet** yaratacaktır...

I. Dil

Kültür birliğinin baş faktörü şüphesiz Dil'dir. Türk milletinin düşünme, iletişim ve anlaşma dili "Türkçe"dir. Ama Türkçe'mizin temeli nedir, hedefleri ne olmalıdır?

Kültür bazını saptamakla dil politikası da onu takiben kolayca ve kendiliğinden saptanır. Kültürün yatay bazı Atlantik ve Pasifik arası sürekli hareketlilik ile belirlenmişti. Bu dinamik baz, dilde doğal olarak fiil ihtiyacını getirmiştir. Bu nedenle Türkçe, fiil ağırlıklıdır. Dilbilimcilerin belirttikleri üzere Türkçe fiil sistemi dünyanın en mükemmel, en matematik fiil sistemlerinden biridir.

Kültürün statik dikey bazı, yani yerleşik Anadolu düzeni, dile ikinci boyutunu kazandırmıştır. Anadolu'dan gelmiş geçmiş tüm kültürlerin mirasçılığı... Yerleşik düzene geçen toplumun, kuvvetli fiil sisteminin yanısıra gelişmiş ve soyutlaşan kelime hazinesine ihtiyaç duyması tabiidir. Büyük, kamil devletlerin dili kompleksiz, zorlamasız, ihtiyaçlar doirultusunda spontane olarak gelişir. Çokdinli, çokuluslu Osmanlı Devleti de emri altındaki toplumların idaresi için yarattığı sentez kapsamı içinde, mükemmel fiil sistemine, o devirde dünyanın en zengin dili olan Arapça'dan, şiir dili Farsça'dan, hatta İtalyan, Rum vb. dillerden isim ve sıfatlar alarak bir anlamda dünyanın ilk esperantosunu meydana getirmiştir. Şark diplomatlarının karşı çıkmalarına rağmen bu teknik sürecin yadrganacak bir yönü yoktur. Tıpkı küçülen Osmanlı'dan çıkan millet kavramı sonucu küçülerek ırk dili haline gelen, cılızlaşan Türkçe'nin bugünkü seçkinlerce savunulmasında yadrganacak bir husus olmadığı gibi...

Diller olgunluklarına göre somuttan soyuta giderler. Osmanlıca da giderek matematik somutluktan ayrılmış, engin bir kültür düzeyine ulaşmayanların kesinlikle anlayamayacakları soyutluğa varmıştır. İşte günümüz yarı-aydınlara halktan kopuk, Arap taklidi çorba diyerek suçladıkları dil budur. Bu çevreler şu noktada haklıdır; Osmanlıca henüz kesin homojenliğe erişmemiştir. Ama konuya bir de Sayın Aziz Nesin'in şu sözleri ile yaklaşmak var."Meyve en olgun çağında toprağa düşer..." Osmanlı dili de tam esperantolaşabileceği keredede boğazlandı... Ancak Anadolu tarihi ve stratejisine ters kültürel sonuçlar doğuracak bu küçülmeci dil politikasındaki hata kısa sürede anlaşılmalı, Atatürk zamanında radikal tavrılardan dönülmeye başlanmalıdır.

Dil mantık sistemidir. Aynı zamanda toplumun kültür ve felsefesini yansıtır. Bugünkü Türkçe de bu anlamda günümüz Türk toplumunu yansıtır. Geçiş döneminin tüm şaşkınlığı, arabesliği, karışıklığı, yansımalarını yaşayan Türkçe'de bulurlar. Bu nedenle birçok Türk aydını, fikir eserlerini yabancı dillerde okumayı tercih eder. Lezzetli bir fikir jimnastiği anında kafasını Öztürkçe-Osmanlıca kavgasına taktırıp asabı bozulmaktansa, oturmuş bir yabancı dilde eser okuyup yorumlamak, bu işi hobi olarak alan kişiler için tabii bir ihtiyaçtır.

Öztürkçe ses sistemi İngilizce veya Arapça gibi ağızda gevşek değil, kesin çizgilerle sınırlanmıştır. O nedenle bazı aydınlarımızca yavan olarak tarif edilir. Bu yapısı itibariyle diplomasiye elverişli değildir. Mantık dilidir, kompütere uyar, askerliğe elverişlidir. Alavere dalavereye pek gelmez. O yüzden Türk hariciyesi Bulgaristan'ın Türklere yaptığı mezalimi protesto ederken, Bulgarların karşı iddia ile aynı şeyi Türkiye'nin Kürt azınlığa yaptığı tezini matematik mantığı ile algılayıp kıpırdamayacak hale gelir. Bir İngilizce, bir Arapça, bir Osmanlıca mantık yapısı, bu gibi diplomasi varyasyonlarını soyutlayarak kolayca karşılayabilir...

Dil ve matematik, insanın düşünebilmesinin en büyük etkenleridir. Beynin bir sistematige girmesi, prensip içinde çalışabilmesi, anadilin çok kuvvetli kavranmasına, ayrıca matematikle takviyesine bağıdır. Anadil kargaşası toplumların düşüncelerinde sapık sonuçlara yolaçar. Türk devleti büyük ve uzun ömürlü olma iddiasında ise, demek ki dilde daralmaya değil, Batı dillerinden de alıntılar yaparak Osmanlıdan kalan mirası zenginleştirmeye çaba göstermelidir. Bu konularda şoven komplekse gerek yoktur. Unutulmamalıdır ki, ne zengin Arapça, ne de Farsça, tüm ağırlıklarına rağmen Türk gramer ve fiil sistemini bozamamış, ona kelime vererek emrine girmişlerdir.

Konuya bu yönüyle yaklaşıldığında, belki bugün gerıcilik olarak değerlendirilecek Osmanlıca öğrenme merakı, yakın bir gelecekte Türkiye'nin en ilerici, en seçkin ailelerinin, çocuklarına özel okullarda Latince gibi öğretmek isteyecekleri kültür hareketine dönüşecektir.

Kültür konusunun dil kavramı açısından, hem solcu, hem de Orta Asya Türkçecisi olma tezadının irdelenmesinde de yarar vardır. Her toplumun seçkin zümresi, halkın anlamaması gereken bir Jargon yaratır. Türk seçkinleri, Osmanlı'nın yabancı ırklarca ihanete uratıldığı inancı ile bu toplumlara ait tüm değerleri dilinden temizlemeye çalışmakta, sonuçta elinde Orta Asya çıplak

Türkçe'si kalmaktadır. Jargon tabiatıyla halk dışında bir şey olacağına göre, bu kez de zorlama ile fiillerden türetme yapılarak Öztürkçe modası yaratılmaya çalışılmaktadır. Bunun adı "halkçılık"tır günümüzde! Osmanlı seçkininin düşüğü hata bu kez Cumhuriyet seçkininde çıkar karşımıza.

Kültür tarihten gelen değerler birikimi ise, Osmanlı İmparatorluğundan gelen dilin de sürdürülmesi gerekir. Bu doğrultuda, İmparatorluk coğrafyasında yeralan coğrafya terimleri günümüz Türkçesine aktarılmak gerekirken büyük bir ihmalle unutulmuşlardır. Her millet, diğer ülkelerdeki coğrafi isimleri kendi kültür ve tarihinden gelen şekliyle söyler. Bunu kimileri tarihi ve emperyalist çıkarları için de kullanırlar. Türk radyo ve basını dahil, aydınları, corafya isimlerini o coğrafyada bugün bulunan ülkenin dili ile söylemeler o bile bir derece makul iken, İngilizce veya Fransızca olarak söylemeleri kolayca affedilecek hata değildir.

II. Edebiyat ve Şiir

Osmanlı dilinin ileri derece soyut düzeye ulaştığını belirtmiştik. Bu düzey halktan kopma sonucunu da içinde taşır. Merkeziyetçi Devlet sistemi ile tek sesli müzik, tek boyutlu resim, derinliğine bir edebiyat doğması ve bu sanat değerlerinin ozamanki halkın kesinlikle anlayamayacağı üstün kültür faaliyetleri olarak gelişmeleri yadırganmamalıdır. Bu sanatlar köylülükten kurtulma çabasındaki günümüz seçkinlerinin de anlayamayacakları, henüz yararlanamayacakları hazinelerdir. Bunların lezzetine varılabilmesi, hobi olarak, zevk için ele alınmaları, ileride hevesli gençlerin Osmanlıca'yı ve Osmanlı kültürünü kavramaları ile olabilir. Sanat sanat içindir.

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana kültür ve dilde gelen derin değişim yüzünden şiir ve edebiyatta seslerini dünya sanat arenasında duyuramayan sanatçılarımızın, geçici karmaşa devresini atlattuktan sonra büyük bir patlama yapmaları beklenir. Zira Anadolu, materyalist Batı ile Metafizik Doğu'nun sentezini yapma gibi tüm dünyayı birleştirme misyonunu yüklenmiştir. Sanatçılarımız, taşıdıkları bu muhteşem yükün farkında değildirler. İşte bunun içindir ki, dil ve kültürde daralma değil, yıldızı yükselen bir milletin gelişmesine imkan tanyacak boyutlar lazımdır. Bu boyutlar sağlandığında, Türk edebiyatı kuşku olmasın, dünya edebiyatındaki müstesna yerini alacaktır. Tabii bunun için önce burjuva, sonra da işçi sınıfının değerlerinin oturması gerekecektir. Yoksa çöküş dönemindeki Bab-ı Ali ve Osmanlı tanzimat kafaları ile bu sonuç hayal edilmemelidir.

iii. Müzik

A. Klasik Müzik

Müzik konusunun ilk maddesi Klasik Müzik'tir. Bu müzik Osmanlı merkezi idare sisteminde dar bir elit tarafından geliştirilmiştir. Kültür sentezimizin en güzel örneklerindedir. Milliyetçilik yaptıklarını zannedenlerce kabul edilme de, Bizans, Arap ve Ermeni dahil, devraldığımız tüm kültür ve milliyetlerin en süzölmüş, en ince sanat potasında erimiş halidir.

Klasik Türk Musikisine seçkinlerce yöneltlen iki önemli kritik vardır. Bunlardan ilki, halktan kopuk zümre müziği olduğudur. Bu kritik kendi mantığı içinde doğrudur. Hele halkçılık iddiasında olanlarca kolayca benimsenebilir.

Batının derebeylik sistemi ile oluşan çokbaşlılık, resim, müzik gibi sanat dallarına da yansarak çokseslilik ve çokboyutluluğu getirmiştir. Kırdan, halk folklorundan derebeyi saraylarına, oradan da kral sarayına kademe kademe gelişen Batı sanatı, sürekli olarak halk bazından beslenerek oluşmuştur. Buna karşılık Osmanlı merkeziyetçi sistemi, halk folklorunun İstanbul'da Divan'a ulaşmasına ortam hazırlayamamış, halk bazından beslenmeyen klasik müzik ve Divan edebiyatı da İmparatorluk ile birlikte durmuş, alttan kaynak alamadığı için devam edememiştir.

Ancak Osmanlı klasik musikisinin bilimsel olarak devam edememesi ayrı şey, onun sanat olmadığını, yasaklanması gerektiğini, ölmüş olduğunu savunmak ayrı şeydir. Ortada yüzyıllar içinden süzülerek gelen bir sanat olayı vardır. Bunu inkar etmek tamamen Şark'a mahsus hissi tepkiselciliktir. Kuşkucu yaklaşım anlaşılabilir. Karşı da olunabilir. Ozaman hemen bilimsel yöntemlere başvurularak konunun irdelenmesi gerekir. Denilir ki, Devlet felsefesi, Cumhuriyet ideolojisi ile bu müzik türü bağdaşmıyor. Ruhu bezdiren, karartan, onu miskinleştiren Doğu felsefesini enjekte ediyor bilinçaltına... Acaba gerçek bu mudur? Zira bu müzik hiçbir zaman bir yalelli, hatta hatta günümüzün kaderci Arabesk'ine benzemiyor. insan ruhunu bezdirip sindirmek biryana, onu fehrlatan, genişleten, ona hoşgörü ve içuzuru veren bir yapı gösteriyor. Sanat toplum içindir diyenlere demokrasi ruhu enjekte etmekte kullanılabilecek ideal bir kültür elemanı... Aydınlar bilirler ki, klasik müzik yüksek elitin müziidir, ezilen yığınların ağıtı değildir!

Bir diğer kritik ise, bu müziğin tek sesli kakofoni olduğudur. Kakofoni gibi ağır bir yermeyi ciddi aydınlar sanat için kullanmazlar. Ancak Şark duygu-

sallığı içinde yeni seçkinlerce yaygın olarak kullanılan bu ithamın da irdelenmesinde yarar vardır. Çoksesli Batı müziği belki geniş bir sathı yayılmış müzik türü, tek sesli müziğimiz ise, derinlemesine işlenmiş müzik türü olarak değerlendirilebilir. Çoksesli müzikte bol malzeme ile kolay üretim, tek sesli müzikte ise az malzemeye derinlemesine bir perspektifte zor bir üretim sözkonusudur. Klasik müzikte insanoğlunun eriştiği son aşama çokseslilik ve bu zirve inkar edilmemelidir. Ancak Türk kültürünün, bu zirveye “derinlik-perspektif” yönünden büyük bir katkıda bulunabileceğinin de bilinci içinde çalışmalar yapılmalıdır.

Bir diğer iddia ise, Şark seçkinlerinin Batı klasik müziği ile mest oldukları konusudur. Kapalı ekonomide, köyden çıkmalı en kabadayı üç nesil geçirmiş, henüz Türkçe telaffuz hatalarını bile düzeltmemiş bir cılız burjuvanın uluslararası kültür zevkine varması mümkün olamaz. Taşra değerlerinden henüz laikleşmemiş bir beynin, hristiyan Batı kültürünün sentezi olan müziği dinlerken aynı müzikten hristiyan Batı kültürünün birikimine sahip Batı dinleyicisinin mest havasına girmesi beklenemez.

Zeka, mantık ve eğitim düzeyi ile mesajın bilgisi edinilebilir. Müziğin anlatmak istediği okunup öğrenilebilir. Sosyete toplantılarında ortak hobi veya kültür iletişim aracı olarak da kullanılabilir. Ancak yine de bu bir bilgi olur. Sanat ise bilgiden öte birşeydir. Ruh haletidir.

İnsan ruhu çeşitli zaman, mekan ve duygu anlarında her tür müzik ve sanat olayından zevk alabilir. Ancak bu basit yaklaşımın ötesinde olgun düzeye ermiş insan, baktığını gören, dinlediğini duyan, yediğini tadan, dokunma ve sekste hayvanlıktan öte bir ruh halini keşfeden kişidir. Bu kişi mükemmeliyeti arayan insandır. Gerçek klasik sanat ile felsefe arayışı bu insan için ihtiyaç haline gelir. Olağan bir insanın klasik müzik veya kulağa, göze hoş gelen herhangi bir sanat ürününden hoşlanması da tabiidir. Ama bu bambaşka konudur.

Sanat ve kültürde aslolan çeitlilik ve rengarenkliliktir. Yaratıcılık, başkalaşmaktır. Bu rengarenk bahçeye sunulmuş klasik Türk musikisini ve sanatını çirkin çiçek sayıp bahçe dışına atmak kısaca barbarlıktır. Bu müzik hiçbir işe yaramasa da, müstakbel çok sesli elit müziğimize ilham verecek fonları ile değerlendirilebilir. Değişik yorumlara konu olabilir, improvize edilebilir. Bu gerçekler idrak edildiğinde, kültürlü, ilerici burjuva ailelerinin çocuklarına klasik Türk musikisi veya soyut Neo-Minyatür dersleri aldirmaları belki de sosyal statü göstergesi sayılacaktır?

B. Türkü, Halk Dansları, Arabesk

Türkiye gelince, bu halk sanatının kendi kendine, spontane olarak geliştiğini görürüz. Bu nedenle fiil sistemimiz gibi mükemmeliyete erişmiş, müzik tekniği açısından hataları asgariye inmiştir. Aynı atasözleri gibi halk bazından sürekli olarak beslenmiş, işlenmiş, asırlar içinden törelerle birlikte yoğrulmuş gelmiştir. Bu müziğimiz ezgi ve yakınmalar taşıdığı oranda kahramanlık ve yaşam sevinci de taşır.

Türkünün yanısıra halk dansları da önemli bir kültür değeridir. O da geniş halk bazından beslenir, toplumsal mesajlar taşır. İşte müstakbel Türk opera ve balesi ile elit müziğinin temeli, halk bazından beslenen bu iki sanat türünden doğacaktır. Avrupa’da opera ile halk dansları arasındaki benzerlik yabancıların ilk bakışında göze çarpar. Aynı süreçle otantik müzik ve danslarımızın gelişerek üstün kültür değerleri oluşturmaları beklenmelidir. Özellikle üniversitelerimizde ele alınan halk danslarında kısa sürede Otantik ve Artistik ayrıştırma düzeyine ulaşılmıştır. Artistik branşın zamanla bale, bir sonraki aşamada da operaya dönüşmesi yalıdır.

Tarihten gelen saray ve köylü kültürü ne kadar mükemmel ve köklü ise, burjuva ve lumpen proleter kültürü de okadar köksüz ve yozdur. Yeni yeni oluşan bu sınıflar ilk aşamada ortak **arabeski** yaratmışlardır. Bu müziğe çok isabetli bir isim bulunmuştur. “Türk Cazı”. Bilindiği gibi Cumhuriyetin kuruluş yıllarında pop türü şarkı idi. Bürokratik oligarşi tarafından okullarda ve radyoda yasaklanan pop müzik “şarkı”nın kökleri kurutulmuş sonuçta bu alandaki üretim tamamen durduruldu. Batılılaşma ve ilerencilik olarak takdim edilen bu katliam, **barbar türkler** iddialarına bir yeni halka daha eklemiş oldu. Altmış yıl hapsedilen ve gelişmekten alıkonulan bu müzik yerine devlet yeni bir müzik politikası da oluşturamadı. Burjuva sınıfı oluşmadan onun müziğinin oluşamayacağını, laik değerlerinin oturamayacağını idrak edemeyen bürokrasi, kör bir Batıcılıkla, laboratuvar mahiyetinde köksüz, göstermelik konservatuar ve salonlar kurdu. Bu müesseseler son Osmanlı Tanzimatçılarının nostaljilerine merhem olmaktan öte görev yapamadılar.

Altmış yıl hapsedilen ve gelişmekten alıkonulan şarkı türü yerine halk eciş-bücüş piç bir müzik türü yaratmaya itildi. Türkü, Arap-Rum müziği ile Batı vurgularının ilkel bir çorbası yapılarak, şehirleşen lumpen yığınların ezik kaderine merhem olmak üzere Arabesk yaratıldı. Gözlemci bir yaklaşım, bu müzikte de hemen Anadolu’nun tarihi sentezciliğini farkedecektir. Bu nedendir ki, henüz emekleme çağında olmasına rağmen Balkanlardan Arap dünya-

sına tüm Orta Doğu'da etkin şekilde aranır hale gelmiştir... Seçkinler müdahale edip sapıklaştırmadıkları takdirde tamamen halktan kaynaklanan bu müzik türü de olgunluk ve mükemmelliğe erişebilir. Fakat bu müzik türü Cumhuriyet Devleti'nin amaç ve felsefesine uygun mudur? Bunu ileride eğitim ve askerlik sisteminin doğal sonucu olarak göreceğiz ve amaca uygun "emir-alır" ruhlar yetiştirmede yararlıdır diyeceğiz...

Kültürümüzde kısa bir geçmişi olan ve yeni yeni yaygın iletişim aracı düzeyine erişmeye başlayan sinema ve tiyatro da yine hizmet ettikleri sınıfın arabesk kültüründen beslenmekte, aydınların desteğinden ve hoşgörülü yönlendirmesinden yararlanmadığı oranda toplumu ters bir felsefe ile şartlandırmaktadır. Öncelikle burjuva, sonra da proleter kültürü oluşup olgunlaştığı oranda, tamamen halktan kaynaklanan bu sanat dallarının da Türk milletinin övünülecek değerleri haline gelmesi uzun zaman almayacaktır.

Kısaca, Devlet yöneticileri burjuvalaşmayı kabul etmeli, bu sınıf oturduğu oranda onun Anadolu'dan getirdiği değerlerin Osmanlı devşirme değerlerinin yerini işgal edeceğini anlamalı, bu idrakla baştan kaybedilecek bir savaş yerine, devlet adamlığına yaraşır olgunlukla halk değerlerinin tabii mecra içinde olgunlaşmasına yardımcı olmalıdır.

EĞİTİM

A.Genel Amaç

Güçsüzlük, cehalet ve fakirlik, ezberci köle nesiller yetiştirir. Devletler güçlendikleri ve zenginleştikleri oranda hoşgörülerini artırırlar. Araştırma ve muhakeme ortamı yaratılır. Osmanlı da bu kuralın istisnası değildir. Güçlü döneminde devlet ihtiyacına uygun rasyonel bir eğitim sistemi kurmuş, çöküş döneminde ise ezberciliğe, yobazlığa yönelmiştir.

Çağdaş ve ilerici olabilmek, toplumsal dinamiği sürekli tahlil ve onun istikametlerini önceden kestirebilmeye, muhakemeye, yaratıcılığa dayanır. Gerikalmış toplumlardaki eğitimcilerin kapasiteleri ise bu nitelikten yoksundur. Günlük, basit hayati giderlerini karşılamak mecburiyetindeki statükocu kapıkulları, aybaşında alacakları maaş ve toplumda sivrilik yapmama güdüsü ile yaşarlar. Bilgi dağarcığı gelişmemiş bu sürülerin öğrencilerine verecekleri bir değer bulunmadığından, yönetim sınıfınca tesbit edilen programın ezberletilmesi hem bu yoksul ve teçhizatsız kitleleri kendilerini zorlayıp eğitime sıkıntısından kurtarmakta, hem de bir hata yapıp ekmeğini kaybetme tehlikesinden esirgemektedir. Ancak bu kitlelerin elinde çarpıtılan diplomalılara karşın kitle

iletim araçları sayesinde bilinçlenen ve kendi çıkarları doğrultusunda sağlıklı yargı ve sentezlerini oluşturan halkın okumuşlardan çok daha isabetli muhakeme ve sezgilere ulaşması sonucuna varılır. Gerikalmış ülke okumuşu diploma aldığında Ortaçağ kafasıyla kendisini hemen aydın-önder zehabına kaptırdığı, halktan daha sağlıklı düşündüğü yargısına vararak halk adına, onun değerlerine tamamen zıt kararlar verir. Buna bir de eğitimine Batı kültür emperyalizminden gelen öğeler katıldığında, yönetim ile halk arasındaki uçurum tamir edilemeyecek noktaya, yani ihtilallere varır.

Türkiye'nin güncel eğitim sistemi incelendiğinde de yüzyıl önceki medrese eğitiminin ezber sisteminin hala yürürlükte olduğu görülür. Medrese kelimesi üniversite, hoca kelimesi de profesör olmuş, ama sistemin felsefesi fazlaca değişmemiştir. Türk üniversitesinde öğrenciye soru sorma özgürlüğü tanıyacak, onu bilinçli olarak dürtükleyip tartışma ortamına çekecek kapasiteye erişmiş profesör sayısı maalesef son derece azdır. Osmanlı'nın Kur'an ezberini kötülemekle işe başlayan eğitimciler kadrosu bugün Türk eğitim sistemini aynı yobazlığın pençesine düşürmüştür. Kıyafetin sisteme zıt olmaması, hoca efendinin şahsına hürmette kusur etmeme, hocayı zorda bırakacak sivri sorular sormama, başı eğik onu şahsen memnun etme, söylediklerini aynen not edip ezberlemek, notları tanrı kelamı gibi kabul ile sınavda virgülüne kadar tekrarlamak, **hür** üniversite öğrencisinin mezuniyet anahtarıdır. Hoca efendinin sözlerinden kuşku, muhakeme kabiliyetini çalıştırma, öğrenci için intihardır. Sivirmemeye, tartışmamaya, mutlak itaate, muhakemenin tehlikeli olduğuna şuuraltından genç yaşta şartlandırılan bu insanlar artık koyun gibi yönetilebilecek, rejimin istediği şekilde yoğurulabileceklerdir. Atatürk'ün amaçladığı "fikri hür, vicdanı hür" nesiller ise ütopya olarak rafa kaldırılacaktır.

Her sistemin bir varoluş nedeni olduğuna göre, köleci eğitim sisteminin günümüz dünyasındaki yerini araştırmakta da yarar vardır.

Teknolojinin nimetleri iletişim imkanları ile insanlara hızla tanıtılmakta, insanlar da başka insanların sahip oldukları bu nimetleri aynı hızla talep etmektedirler. Halkçı görünen seçkinler, insanlara "buzdolabı, televizyon, çamaşır makinesi, hatta otomobil senin de hakkın" demek suretiyle bu sürecin süratini intihar noktasına vardırırlar. Aynı seçkinler sınıfı bu nimetleri halka hemen veremediklerinden, isyan potansiyeline karşı baskı yöntemleri getirmek zorunda kalırlar. Azgelimiş ülke aydınlarının bu açmazına bir de Batı'nın tüketim ekonomisi zorlamaları ile, baskıcı rejim olarak adlandırdıkları tüm gelişmemiş ülke yönetimlerini her fırsatta ezme kozu eklenir. Halkın, bir yan-

dan emperyalistlerin, diğer yandan içerideki yönetim sınıfının doyurulmasına isyanı karşısında tek tarihi çözüm, baskı rejimidir. Namuslu her aydın kabul etmelidir ki, bir İspanya, bir Kore, bir Yunanistan, askerle desteklenmiş baskı rejimleri sayesinde ekonomik gelişmelerini sağlayabilmişlerdir.

Ekonomik dönemeçlerdeki baskı rejimleri “neden, niçin, nasıl?” gibi irdeleyici, kuşkucu sorular soran, muhakeme yeteneği gelişmiş çıbanbaşlarını arzu etmezler. Bu doğrultuda eğitimin monoton ezberciliği gütmesi gerekir. Ancak geçiş dönemi uzadıkça patlamalar artar, onun tersine köleci eğitim sistemi daha yoz nesiller yetiştirmeye başlar. Baskıcı geçiş dönemi çok uzun süre devam ettirilirse ileride halka demokrat ruh aşılacak kadrolar kökten kazanmış olur, onların yerini **vatan ve milletin bütünlüğünü** bile düşünemeyecek kadar bilinçsizleşmiş, gözü dönmüş dogma şarlatanlığı alır. Sağ-Sol, İleri-Geri terminolojisiyle ortaya çıkacak kadrolar bilinçsiz halk yığınlarını ve nihayet Devlet’i kendileri ile birlikte uçurumlara sürükleyebilirler. Bunun en ibret verici örneği İran’dır.

Köleci eğitim sisteminin bir başka vahim sonucu ise, onun başındaki önderlerin de köle ruhlu olmasıdır. Köleci hiyerarşinin son patronu ülke içindeki lider ise, onun üzerindeki patron mutlak şekilde Batı emperyalizmidir. Köle toplumların yöneticilerinin boyunları Batı karşısında daima büküktür. Arkalarını yaslayacak bilinçli millet desteğinden yoksun bu kadrolar, televizyon nedeniyle eskiden sığındıkları Tanrı gölgesi gizliliğe de dönememekte, Batılı devlet adamları karşısındaki biçarelikleri, sürü zannettikleri halk tarafından acıyla seyredilmektedir.

Buna karşılık demokrat Batı ülkelerinin liderleri, kendi aralarındaki pazarlıklarda daima “kamuoyu” kozunu oynarlar. Yalnızca seçim zamanında değil, normal dönemlerde de baskı gruplarınca kendilerinden şiddetle hesap sorulacağı mazeretiyle fazla taviz vermezler, veremezler. Bu liderler köle toplumların liderlerine döndüklerinde ise “Senin halkın nasıl olsa sesini çıkaramaz, senden hesap soramaz. İstediyimi vereceksin” talimatını dikte ederler. İşte o çaresizlik anında diktatörün arkasında ana kucağı gibi sığınacağı, başvuruacağı, kendisine destek verecek milleti yoktur. Bilinçli ve Devlet kavramına ulaşmış muhalefetin ve halkın, kontrollü, olgun, yerinde ve zamanında sokağa dökülmesi, iktidara ve Devlet’e zarar değil, tam tersine hayati bir destektir. Hatta bu tip oyunlar Batı’da Devlet eliyle tezgahlanır...

Öyle ise eğitim ile önce ortak kültür felsefesi ruhlara enjekte edilerek çağdaş millet yaratılmalı, sonra da ekonomik gerçekler zorlanarak demokrat,

muhakeme yeteneği gelişmiş nesiller yetiştirilmelidir. Sağ ve Sol partiler işte bu zorlamanın derecesi, oranı, zamanlaması konusunda felsefe ayırımına gideceklerdir.

B. Eğitim Tekniği

Milli olacak eğitim için önce hedef tayin edilir. Hedefin tayini için önce oturmuş bir tarih ve kültür bazı esas alınır. Tarih bazı olarak mutlak kural, **”yükselme çağında genç cumhuriyet”** tezidir. Kültür bazı olarak da büyüyen Devlet’e hayat sahası tanyacak “yatay-dikey sentezi” esas alınacaktır. Bir kez temel belirlendikte, ondan sonra geleceğe ilişkin projeksiyonlar yapılabilir.

Yükselen bir Devlet’in eğitim felsefesi daralan değil, genişleyen bir kültürü hedefler. Bu nedenle dilde Osmanlıca’dan ve Orta Asya lehçeleri kelime hazinesinden azami Şekilde yararlanılmalıdır. Bunun zerine yesi olmayı hedeflediimiz Batı dillerinden takviye alınmalı, ancak asla gramerimizin eriştiği matematik perfeksiyona zarar verebilecek, onu yozlaştıracak gramer ithali yapılmamalıdır. Teknikte yabancı herşeyden yararlanılmalıdır. Ancak imkanlar nisbetinde, Türk düşünce sisteminin güçlenebilmesi için teknik eğitim yabancı dilde değil, Türk dili ile ve Türkçe düşünme yeteneğini geliştirecek Şekilde yapılmalıdır. Yabancı teknik kelimeler alınmalı, bu konuda Şoven olunmamalı, ancak bu kelimeler Türk gramerinin emrine verilmelidir. Böylece uluslararası ortak anlaşma diline Türk milleti öncelikle yer vermiş olur. Her millet yabancı kelimelere ekonomisini açtığı gibi korkmadan kapılarını açsa, iletişim çağının da büyük katkısıyla Esperanto süreci hızlanır. Bu büyüklüğü kültürüne güvenemeyen ırk milletler gösteremezler.

Eğitim tekniği açısından işe, ğretmen yerine “instructor” yani eğitim yardımcısı sistemi yürürlüğe sokularak başlanmalıdır. Düşünmeyi ve muhakeme etmeyi öğrenmiş, gerçekten zgr ruhlu ve doyorulmuş ğretmen kadroları yetiştirilene kadar, mutlak merkezietçi programlar hazırlanmalıdır. Milli sentezlere erişebilmiş beyinler taranmalı, bu beyinler tarafından video ve bilgisayarlara ders programları verilerek tüm ülkede, en ücra köşelere kadar, doğru telaffuz dahil, tüm alanlarda yeknesak ve bir örnek eğitim verilmelidir. Teknikten, gerekirse onbir sınıf için onbir ayrı kanaldan tam gün televizyon yayını yapacak Şekilde yararlanılmalıdır.

Bu sistemde ğretmen yerine yalnızca yardımcılar bulunacak, anlaşılmayan konuları kısaca izah edecekler, öğrencilerce genelde anlaşılmayan konuları merkeze ileterek daha kolay ve teknik hale getirilmesine aracı olacaklardır.

Okullarda anlaşlamayan konular evde video ve bilgisayarda tekrar seyredilebilecektir. Bu eğitim sisteminde öğretmen dayağı, ezbercilik, korkaklık olmayacaktır. Merkezîyetçi ve totaliter bir beyin yıkama yöntemine dönüşmemesi için programlar sürekli soru sormayı teşvik edecek, öğrencilerin beyinlerini stimüle edecek, onlara daha derine araştırma yeteneği kazandırmayı, meraklarını kamçulamayı hedef alacak bir felsefe takip edilecektir. Eğitimci, kendileri de konuyu hiç bilmiyorlarmışçasına referans kitaplarını tarayacaklar, sonra “yorumlama” derslerinde öğrencilerle bir nevi demokratik forum yapacaklardır. Böylece televizyonla eğitimin yalnızca algılayıcı, köle toplum yetiştirilmesi olünecektir.

Yeni nesiller yetiştiği, eğitim ve kültür birliği ile ulusal bilinçlenme tamamlandığı, yani toplum rüştünü ispatladığı oranda eğitimde mutlak adem-i merkezîyetçiliğe gidilecek, her yörede rengarenk fikir bahçelerinden yaratıcı, farklı görüşlerde insanlar yetişecektir.

Bilindiği üzere Osmanlı bürokratik oligarşisi **devşirme** sistemine dayanır. Bu sistem Harbiye, Tıbbiye, Mülkiye, Hukuk mekteplerine Anadolu'nun her yöresinden öğrencilerin büyük şehirlere getirilmesi, onlara Devlet bilincinin verilmesi ve kendi köy ve yörelerine değil, Devlet'e hizmet etmeleri şartlandırması yapıldı. Günümüzde ise yüksek eğitim çeşitlenmiş ve süratle taşraya yayılmıştır. Bu olgu **devşirme sisteminin idam fermandır**. Artık öğrenci kendi kasabasında mühendis diploması almakta, kendi kasabasında kalmakta, kaderini uzaktaki bir hayal gibi gelen Devlet kavramı yerine kasabasına hemşehrisine bağlamaktadır. Burada da sağ ve sol kitle partilerinin ayrılacakları nokta, uluslaşma süreci ve kültürel birlik tamamlanmadan adem-i merkezîyetçi eğitimin dozu olacaktır. Bilindiği gibi bunun kısa bir tecrübesi Köy Enstitülerinde yaşanmıştır. Anadolu'nun kalkınması için muhteşem bir kültür aracı olarak kurulan Köy Enstitülerinin kısa sürede yarattığı aydınlanmanın kaçınılmaz olarak merkezi iktidarı zorlayacağı, henüz uluslaşma sürecinde olan toplumdaki hızlı bilinçlenmenin iktidardan kopuşlara yolaçacağı korkusuyla projeden vazgeçilmiştir. Türk eğitim tarihinin belki en olumlu girişimi, toplumsal koşullara uydurularak sürdürülebilir mi idi? Her hal-ü karda yazık olmuştur Enstitülere...

Eğitimde kapitülasyonlar devam etmektedir. Batılı ülkeler Lozan'da en çok eğitim kapitülasyonları üzerinde ısrar etmişlerdir. Bu ülkeler Afrika ülkelerinde sürdürdükleri kapitülasyonları Türkiye üzerinde de aynen sürdürürler. Hatta “okulluluk” ruhu geliştirerek kendi kültürleri ile yetiştirdikleri beyinle-

rin devleti ele geçirmesini pekiştirirler. Bu oyunu derhal kırmak için en kısa sürede Türk yöneticilerin idaresinde ve kesinlikle Türk eğitimcilerin hazırlayacakları kitaplardan, Türk öğretmenlerce verilecek dersler ile Batı vasalı olmayacak nesiller yetiştirilmelidir. Daha radikal tedbir ise, kapitülasyon liselelerinde yetişen gençlerin, idareci yetiştiren fakülteler yerine teknik fakültelere yönlendirilmesi olmalıdır. Gerçekte ise, demokratik adem-i merkezîyetçilik süreci içinde bürokratik oligarşinin güç kaybına paralel olarak bu kadrolar da etkinliklerini yitirmektedirler. Son ikiyüz yıldır yabancı kültürüne tabi aydınların Anadolu'nun çarıkısından nekadarkopuk olduğu, ona nasıl düşman hale geldiği gözler önündedir. Kapitülasyon okulları ilk imkanda kapatılmalıdır... Unutulmamalıdır ki, tüm kültürel gücüne rağmen bir Alman devleti, birbuçuk milyon Türk'ün yaşadığı ülkesinde bir adet ilkokul açılmasına bile kesinlikle izin vermemektedir. Devletler eşit midir?

ASKERLİK

Asker, Türk milletinin çekirdeğidir. Ümmet İmparatorluğunun çöküş devrinde millet olduğunun farkına varan ilk sınıftır. Zira Devlet yıkıldığında kendisinin de zarar göreceğinin bilincine ulaşmış idi. Savaştan, ordudan kaçan birçok çaresiz, yorgun, bıkkın insana karşılık bir Başkumandanlık Meydan Muharebesi'nin Subay Savaşı olarak adlandırılması bu bilincin sonucudur.

Geri ümmet toplumları antik Yunan demokrasilerinin köle sınıfı gibidirler. Fransız ihtilali'nin vatandaş kavramı ile getirdiği hakların bilincinden yoksundurlar. O yüzden müslim, gayrimüslim, budist, hindu, dini ne olursa olsun, yöneticiler bu yığınların günlük basit yaşamlarına karışmadıkları sürece üzerlerinde her tür idare tarzını, rejimi, emperyalizmi uygulayabilirler. Bu yığınlar milletleşmedikleri için, düşman bile olsa, idareye başkaldırmazlar. Yeter ki karınları doysun. Bunun politik "masterpiece"i Hong Kong'dur. İngilizler bu sanatın gerçek virtüödürler. Aynı oyun Kurtuluş Savaşı sırasında Türkler üzerinde oynanmış, askerinin ve bürokrasinin bilincine en büyük destek, müslüman halka karşı kıskırtılan azınlıklar sayesinde halkın başkaldırması olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini atan asker onu yakın zamana kadar kormuş ve kollamıştır. Sürekli vurgulandığı üzere, Türk askeri gerçekten Latin Amerika, Yunan veya Afrika ordularına benzemez. Ancak uluslaşma sürecine giren ilk sınıf olması hasebiyle vatana ve Devlet'e aşırı sahiplenir, onu başkalarından kıskanır biraz. Gerek disiplini, gerek Batı teknolojisi kullanması nedeniyle eğitim düzeyi çok yüksek olduğundan, basit, günlük konularda

birbirine düşen sivil kadrolara karşı kolayca güveni sarsılır. Zamanla aydın burjuva kadrolar yetişip Devlet'i teslim almaya geldiklerinde "Acaba rüştiüne erdi mi? Devlet bilincine vardı mı? Devlet'i iki günde yıkar mı?" kuşkusunu taşır. Demokrasi ve Cumhuriyet'e tartışmasız bağlılığı ile Devlet'i aydın politik kadrolara huzur içinde teslim etmeyi ister.

Askerin bu düşünce karşın Türkiye burjuva ihtilali yaşamaktadır. Demokrat Parti'den buyana palazlanarak gelişen burjuva sürekli olarak Devlet'i ele geçirmeye çabalarken, asker onun henüz rüştiüne varmadığı gerekçesiyle onar yıllık aralarla müdahalelerde bulunur. Sonuçta burjuva sınıfının nispeten oluştuğu ve Devlet bilincine eriştiği söylenebilir. Bu anlamda askeri müdahalelerin devrinin artık kapandığı da iddia edilebilir. çağdaş kapitalist teknokratlar Devlet yönetiminde ve siyasette etkinliklerini artık iyice hissettirmeye başlamışlardır. Devleti ele geçirmelerinin son merhalesinde **son bürokrat Özal**'ı kullanan burjuvazi, yakında Özal ve kadrosunu tasfiye edecektir. Ancak burjuvaya karşı oluşan işçi sınıfı da uluslaşma sürecindedir ve yakında ben de vatandaşım, Devlet'in sahibiyim, milletin ferdiyim diyerek ulus olduğunun bilincine varacaktır. Bu süreç içinde, milli ekonomiden pay kapma çatışması sırasında ordunun son bir düzeltme, hakemlik görevi gerekecek midir? İşte iki sınıfın önderleri (tabii işçinin SHP değildir, sonra oluşacaktır) bu en önemli tarihi geçiş anında ne yapacaklarının analitik hesabına girişmelidirler.

Devletin sahibi halktır, askerler ve bürokratlar değildir, olmamalıdır. Yetki de, sorumluluk da, çarıkılıların seçtikleri taşra politikacılarının olmalıdır. Ancak Devlet, asker ve bürokrasiden teslim alınırken, onu bugüne kadar yavrusu gibi koruyup getiren, onun üzerine titreyen binlerce yıllık Devlet tecrübesinin birikimine sahip kadrolar küstürülmemeli, hevesleri kırılmamalıdır. Özellikle sınıflaşma tamamlanıp mutlak milli bilinçlenme sağlanmadan askerin protokol sırası, devlet yönetimindeki ağırlığı, kompleks dolu reaksiyonlarla acecelikle dışlanmamalıdır. Kim ne derse desin, kabul etmeliyiz ki, ordu bugün öncelikle içgüvenliğin sigortasıdır. Ordu moral olarak bozulup küstürüldüğünde, İran'ın başına gelenler Türkiye'nin de başına gelebilir. Sivil kadrolar da enaz subaylar kadar Devlet bilincine ulaşana kadar asker dışlanmamalıdır.

Askerliğin hızla düzeltilmesi gereken yönüne gelince, bu, disiplin anlayışıdır. Eğitim düzeyinin düşmesi oranında komuta güçleşmekte, ceza ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle askere yalnızca lise mezunlarının alınmasında yarar vardır. Yüksek öğretimdeki adem-i merkezîyetçilik nedeniyle kaybedilen devşirme, yani devlet bilinci verme yöntemi, bu sayede devam ettirilebilir. Şöyle

ki, Üniversiteye gitmek isteyen kız-erkek tüm lise mezunlarına askerlik mecburi tutulur. Hizmet tamamen teknik eğitime dayandırılır, bir yandan modern harb tekniği öğretilirken diğer yandan da üniversite için gerekli olacak fikri hazırlık ikmal edilir. Bu süre zarfında hayatın gerçeklerini anlamaya başlayan genç, sonuçta üniversiteye niçin gitmek istediği sorusuna yanıt aramaya başlar. Olumlu yanıt bulan kişi ise, gerçekten kısa sürede ve başarı ile bitirir üniversiteyi. İşte bu gençliğe binlerce yıllık Türk Devleti korkusuzca teslim edilebilir...

Doğu geleneğinde çocuk dayakla büyür. Korkutulan ruhlara ezberci eğitimle bir de köle niteliği verilir. Genç dönemde askere alınan bu insanlara uygulanacak sert disiplin ise, sürü yaratmada son cila olur. O topluma bir de afyon gibi din (buna Marksizm de dahildir) verildiğinde yönetici sınıf rahat eder. Ama Devlet ve millet kavramına ulaşılmaz.

Öte yandan kültür düzeyi düşük toplumların eğitiminde ordunun büyük rolü vardır. Devlet bilinci denilemese de, Devlet korkusu askerde aşılabilir bireylerin şuuraltına. Konuya bu açıdan yaklaşıldığında, üniversiteye gidecekler dışındaki gençlerin askere alınmaması, bu kitlelerin uzun vadede sorumsuz ve Devlet bilincinden uzak davranışlara yönelmelerine yolaçabilir. Aşırı nüfus artışı karşısında bulunabilen bedel ve kurra usulleri geçiş dönemi için pratik bir yöntem olmakla birlikte, bu husus da politikacılar için üzerinde derinlemesine çalışma yapılması gereken bir alandır.

EKONOMİ

Anadolu, Batı'nın okyanuslara açılmasından önce de, yeni coğrafya keşiflerinden sonra da, Doğu-Batı ticaretinin köprüsü olma niteliğini korumuştur. Türkler Anadolu'ya geldikten sonra göçebe niteliklerine Roma-Bizans toprak ve sipahilik sistemini monte ederek merkeziyetçi imparatorluğun yapısına uygun bir toprak, zanaat ve ticaret sistemi kurmuşlardır.

Devlet toprağının askerlere tahsisi, ancak bunun toprak aristokrasisine yolaçmayacak şekilde düzenlenmesi ile sipahi sisteminden azami yarar sağlanmış, ancak çöküş döneminde miri arazinin talanı doğrultusunda tarımda gerileme, daha sonra ayanlar ve feodal oluşum dönemi başlamıştır. Tanzimatın sonra merkezi idarenin kırsal yörelere nüfuzu sağlanmış, böylece Anadolu tarımının, merkezi idare ve ortağı Batı emperyalizmi tarafından aşırı şekilde sömürülmesine yolaçılmıştır. Ticaret alanı önceleri her millete açıkken, özellikle Tanzimat ile birlikte ülkeye giren Batı kültür emperyalizmi ile azınlıklar

toplumdan ayırıştırılmış, sonra da bunlardan işbirlikçi komprador burjuvazi yaratılarak müslümanlar ticaretten tamamen silinmiştir.

Batı sanayiinin Osmanlı ülkesine girişiyle vaktiyle imparatorluğun kuruluşunda temel direklerden birini oluşturan lonca sistemine öldürücü darbe indirilmiş, ticarete olduğu gibi zanaatte de alan Türklerden azınlıklara geçmiştir. Okadar ki, Mustafa Kemal İzmir'e girerken halk, Paşa'dan Rumları geri getirmesini istemiş, zira onlarsız ticaret ve zanaatın duracağını öne sürmüşlerdir.

Osmanlı bürokratik kuruluşu, kapital birikimi belirli bir düzeyi aşan fertleri ellediğinden, Anadolu ekonomisinden sağlanan artık değer yatırıma değil, tüketim harcamalarına kanalize edilmiş, bu da milli burjuvanın oluşumunu tıkamıştır. Burjuva sınıfı doğmadan, onun bünyesinde taşıdığı antitez işçi sınıfı da oluşmamış, bunun bir ileri aşaması olan plüralist, katılımcı "millet" uzlaşmasına varmak da çok gecikmiştir.

İhtiyaçları azami derecede karşılayabilecek büyüklük tarihte de, günümüzde de "şehir"dir. Şehir özerk olduğu, idaresinde merkez değil de o şehrin insanları sözsahibi olduğu oranda verimlilik artmaktadır. Avrupa feodal yapısı bu sürece kolayca yolaçabilirken, Osmanlı kırsal kesiminde bu süreç de uzun süre, hatta günümüze değin tıkalı kalmıştır. Yükselme devrinde vakıflar ve din duygularının gücü sayesinde sağlanabilen mahalli hizmetler çöküş döneminde tamamen durmuştur.

Taşra, İstanbul'un, Tanzimattan sonra da Batılı ortaklarının ihtiyaçlarının karılanması için ağır bir yük altına sokulmuş, bunun sonucu olarak Celali isyanları denilen halk hareketleri doğmuştur. Ancak bu hareketler Batı'daki gibi hiçbir zaman başarıya ulaşamamıştır. Aristo belki Doğu toplumlarının karakteristiği konusundaki yargısında haklıydı? Veya bin yıllık tecrübesiyle yönetim sınıfı Aristo'yu da okumuş, tedbirini ona göre almıştı?..

Cumhuriyet kurulduğunda işbirlikçi azınlık burjuvazi de Türkiye'yi terketmişti. Anadolu ekonomisinden vaktiyle bunların aldıkları payı şimdi kim alacaktı? Doğan bu boşluk, tüm geri ve kapalı ekonomilerde olduğu gibi hemen seçkinler tarafından dolduruldu. Padişahın çevresinden Cumhurbaşkanı'nın çevresine atlayıveren idareci oligarşi, tarihi korkusu ile yine yatırımdan çekindi ve tüm sanai, ticari girişimleri devlete bıraktı.

Atatürk, zenginin kellesini vurup malını talan eden tarihi sistemin korkusunu silmek ve milli bir burjuva yaratabilmek için epey çaba sarfetti, teşvikler sağladı. Buna rağmen yönetici sınıf içinden risk alan çok az oldu. Anadolu

zirai geliri ise, burjuvallaşma için hevesli idi. İşte Demokrat Parti'nin zaferi, Anadolu'da palazlanmaya başlayan burjuvazinin, pastadan pay isteyişinin ilk somut mesajı oldu. "Her mahallede bir milyoner" bayrağı ile Osmanlı bürokrat oligarşisinin pastadan aldığı pay gerilemeye, buna karşılık, gelişen Anadolu burjuvazisinin payı yükselmeye başladı.

Devlet önderliği ile sağlanan altyapı üzerine özel sektöre önce hafif sanayi, montaj, ithal ikamesi dönemlerinden geçilerek, sonra da dünya ekonomisine entegrasyon sürecine girildi. Ancak Özal reformları ile kısa sürede ulaşılan bu düzeyin faturası da dış borç ve enflasyon olarak geldi.

Enflasyon ve sınıflar arasındaki uçurumun açılması oranında işçiler bilinçlenecek, bu paralelde hakkını aramayı öğrenecek, daha sonra da Devlet'in sahibi, milletin ferdi olduğunu hissedecektir. Plüralist, katılımcı demokrasi sürecinde sınıflar da alt çıkar gruplarına parçalanacak ve tamamen pragmatik, pozitif çıkarlar ön plana geçecektir. Bu dönemde Millet kavramı gerçek anlamına oturacak, sonrasında da tamamen kültür ögesi, üst düzeyde felsefi dayanışma aşamasına geçilecektir.

DİN

Atatürk'ün de bizzat hakkını verdiği gibi, milletleri millet yapan temel di-reklerden, dilden sonra ikinci faktör "din"dir. Dinin yalnızca semavi, tek tanrılı olması şart değildir. Önemli olan toplumun inançlı olmasıdır. Yeryüzünün hiçbir yasası insan denem hayvanın başkalarına zarar vermesini zorla önleyemez. İnsanın barış ve savaşta özveri göstermesi onun inançlarının derinliğine ve gücüne dayanır. Bunun farkında olan bir Napolyon Mısır'ı istilaya giderken "ben müslümanım" demiş, Stalin sıkıntılı günlerinde askerlerine din için savaşmayı öğütlemiş, Gorbachov da Amerika ziyaretinde, annesinin koyu bir dindar olduğunu yayıp hristiyanlara gözkırpmıştır. Aynı doğrultuda Fransızların yüzde altmışının katolik kilise eğitimiyle yoğurulmaları da bu bilincin bilimsel bir sonucudur.

Bilindiği üzere din bir dogma paketidir. Bir sistemdir. İnsanlık tarihinin imbiklenmiş sentezidir. Bir ipliğini çektiğimizde çorap söküğü gibi dağılır. Sistemin mantığı ve bütünlüğü bozulur, kurumları arasında tezatlar başlar. Bu kargaşada sistemin tezatlarını benimseyen insanların kendi özlerine, vicdanlarına karşı namuslu, dürüst olma imkanı kalmaz. Bir şeye olumlu derken, aynı şeye başka bir amaç için olumsuz demekte vicdanen sakınca görmezler. Zamanla bu namussuzluk toplumların dünyevi hayatlarını etkilemeye başlar. İşte Devlet için asıl sorun bu noktadadır. Toplum ne kadar dogmacı olacaktır?

Din duyguları ile beslenen sıcak bir aile yuvasında, gelenek ve muhafazakarlık, temel niteliklerdir. Kapalı toplumlarda bu aile geriye, yobazlığa, radikallığe kayabilir. Dışa açık aile yapısında da aynı tehlike görülebilir. Fakat burada ilericiliğe açılma daha muhtemeldir. Zira din şartlanmasının temelinde “tanrı kelamının kabulü” esastır. İnsanı, özgür vicdanı ile, iyiniyeti ile, okuduğunu, dinlediğini kabul etmeye yatkınlaştırır. Kanunla, tüfikle kabul ettiremeyecek şeyler insanlara bu yolla enjekte edilebilir. Bu din çıkışlı ruhlara araştırmacı, şüpheli, laik eğitimi bindirdiğimizde ilginç bir mantaliteye ulaşırız. Baştan “kabul etmeye yatkın” beyin, bu kez her bilimde, her felsefede, hayatın her alanında kabul edilebilecek yönler bulma, aynı şekilde her alanda kabul edilemeyecek hatalar da bulma, yani izafiyet kavramına erişir.

Cahil bırakıldığında köy öğretmeninin, imam veya hacı efendinin her dediğini ruh safiyeti ile tanrı kelamı gibi kabule hazır beyinler, bilim ve kültürle beslendikleri oranda her fikrin içinde bir doğru, yine her fikrin içinde yanlış olabileceği kuşkuculuğuna erişirler. Fakat bu demek değildir ki üniversitemizden her mezun olan bu felsefeye ulaşabilir. Dogmatik ezberciliğin kalesi olan üniversiteler, bu tip ailelerden gelen çocukları olsa olsa geriye, dogmaya, yani yobazlığa döndürürler. Bunun da nihai aşaması köleci toplum düzenidir. Demek ki Türkiye’deki yobazlığın temel nedeni samimi din duyguları ile evlat yetiştiren Anadolu’lu ana-baba değil, o güzel cevheri yobazlığa iten ve sonra da ona hakaret eden köleci, ezberci eğitim sistemidir.

Bir yandan Kur’an-ı Kerim’i değışmez İslam dayanağı olarak kabul etmek, öte yandan onun dünyevi müdahalelerini reddetmek, insanın kendi özüne karşı namussuzluğudur. Türkiye bu ikilem içinde kıvrınmaktadır. Batılı, kitabının orijinal halinin kaybolduğunu kabul ve bunun özgürlüğü içinde çağın icabettirdiği her türlü gelişmeye bir mazeret uydurabilirken, Kur’an’ın değışmezliği İslam dünyasını açmazlara düşürmektedir. Bu nedenle laiklik konusu Türk siyasetinin her an en aktüel konusu olma vasfını muhafaza eder. Bir baba ki, çocuğuna müslümanız der, sonra da korkup, karısına, yahu bu çocuk beş vakit namaz isterse ne yaparız diye dertlenir... Mini mini yalın beyinler ilk din bilgisi ile hemen her evde “madem müslümanlık kılın diyor, niçin namaz kılmıyoruz?” reaksiyonunu gösterirler. İşte hayata dürüst yetiştirmek istediğimiz yavrularımıza ilk söylediğimiz mazeret veya yalan, riya, burada başlar. Sonra da çocuklarımızın fikir ikilemi onları ileride çifte standarda, namussuzluğ, hırsızlığa kadar götürür. Bu beyinler ileride yaptıkları her namussuzluğ mazeret bulma yeteneğini geliştirir, kendi çocuklarına da aktarırlar. **”En korkunç**

toplum, yaptığı namussuzluğun namussuzluk olmadığına inanan insanların toplumdur.”

Namuslu anne-baba inancını açıkça söylemelidir. Dinsizdir, dinin yarısını kabul eder, yarısını reddeder, özel sentezlere ulaşmıştır, kendi felsefesini geliştirmiştir, her ne inançta ise namuslu bir bütünlük vardır imanında... Korkaklık edip gerçek inancını saklamamalıdır anne yavrusundan.

Ferdin ve toplumun en önemli felsefi sorusu olan din konusunda yeni Türk nesilleri nerede ise hiçbir şey bilmiyorlar. Bilmemek kendi başına bir eksiklik olarak kalsa yine bir derece iken, bununla ilgili en hassas konu olan laiklik alanında bu cahil beyinlerin tümü dogmatik kalıplar ezberleyip tekrar ediyorlar. Bu yaklaşım, çağdışı Şark kafası için tarihin tekerrüründen ibarettir. Batılılaşma iddiasındaki bir beyin olayı hemen bilimsel açıdan almaya çalışmalı, objektif tahliller yapabilmeli, sonra da karşı olduğu hususlarda kendi tezlerini geliştirmelidir.

Mesela Hukuk Fakülteleri istatistik bir çalışma ile Kur'an üzerine yemin müessesesi ihdas edilse acaba davalarda isabet oranı ne kadar artabilir sorusuna yanıt aramaktan korkarlar. Bu şuurlu bir korkudur. Batı'da ise insanlar bu korkuların üzerine giderler. Zira yalın bilim kuşkuculuğu ve cesareti, araştırmacıyı buna davet eder. Teknik araştırma tamamlandıktan sonra subjektif taraf tutma, siyasi militanlık, başlayabilir.

Yine mesela müftülere dini-medeni nikah kıyma yetkisi tanınsa, acaba kadınlarımızı gayriresmi imam nikahı ile kandırıp herhangi bir tescil olmadan evli görünme sahtekarlığı ne ölçüde azaltılabilir sorusu da teknik araştırmaya alınmaz üniversite ve kamu yönetiminde. Seçkinler sanarlar ki, kanun medeni nikah şart deyince herkes tıpış tıpış gidip onu uygulayacaktır. Bilmezler ki Anadolu'nun bazı yerlerinde medeni nikahın adı Gavur nikahıdır...

Din konusuna son vermeden önce ilginç bir hususa değinmekte yarar vardır. Dünya tarihinden gelmiş geçmiş büyük adamların çoğunda bir nitelik dikkat çekicidir. çocuklukları, din duygularının güçlü olduğu bir aile çevresinde geçmiştir. Peki nasıl oluyor da devrimciler, sanatçılar, dahiler, önderler çıkıyor bunların arasından? Herhalde sır din kültürünün dozunun ayarlanmasında. Din eğitimi, vicdana karşı namuslu olma eğitimidir. Bu eğitimi alan kişi ileride bilim adamı olunca sistematik bir bütünlüğü arar. Bir konuda ak derken kendi özü ile tezatlarla, bunalımlara düşmez. Sistematik, bilimsel tutarlılık gösterir. Önder olduğunda da nihai hedefini belirlemiş, açmazlarını mümkün olduğunca asgariye indirmiş olur...

LAİKLİK

Türkiye laik değildir. Atatürk zamanında da değil idi! Dahi Atatürk tüm alanlarda yaptığı gibi, bu alanda da Türk milletinde görmek istediği bir vasfı, ideali, o anda varmış gibi farzetmeye çalıştı.

Laiklik **“Burjuva Pragmatizmi”**dir. Burjuva sınıfı henüz oluşmadan o sınıfın değerlerinden doğacak bir üstyapı kuruluşu olan laisizmin varlığını tartışmak abestir. Ne yazık ki laiklik yalnızca bir din polemiği olarak ele alınmakta, konuya bu şekilde yaklaşan seçkinler içinde islam dinini teknik, laboratuvar incelemeye alan ise bulunmamaktadır. Halbuki sosyolojik açıdan burjuva sınıfı oluşumunu nerede ise tamamlamak üzeredir ve laiklik yeni yeni Türkiye gündemine gelmektedir.

Kapalı aile ekonomisinden geniş ülke ekonomisine, giderek dünya ekonomisine entegrasyon dönemlerinin sürati ve yarattığı çalkantılar, o ülkedeki değerleri alt-üst eder.

Bu dönemlerde yeni sentezler hemen üretilemediği için insanların çouluğu, eski de olsa, muhkem olan ümmet değerlerine sarılırlar. Seçkinler bu kaçıışı yobazlık ve irtica olarak nitelendirirler. Gerçekte ise, halkın bu davranışı bilinçli ve kendi mantığı içinde tutarlı bir davranıştır. Din ve gelenekler tarih süzgecinden imbiklenmiş, durağan, huzur veren kaçış noktalarıdır. Şehirlere akan ani zenginlerin ve çaresiz işçilerin bunalımlarını karşılarlar.

Şehirleşme sırasında din ve an’anelere sarılmayan bir diğer grup ise şaşkın, çaresiz ve ahlak’sız (etik) kalır. Toplumsal sorunlar ençok bu zümre arasından kaynaklanır. Öte yandan, geçmiş değerlere sarılma, birinci kuşak ve bir dereceye kadar da ikinci kuşağın manevi ihtiyaçlarını karşılayabilir. Bundan sonra görevini tamamlayan eski değerler ya dar bir radikalizm, veya siyasi yobazlığa dönüşürler, burjuvanın sömürdüğü sınıflara karşı kullanacağı afyon haline gelirler.

Öte yandan, önce karnı doyan, sonra kafasını doyurma ihtiyacına ulaşan ve yabancı millet ve kültürlerle karşılaşan burjuva, “Ben kimim? Aslım nedir? Tarihim nedir? Halkımla ortak yönüm, Yabancıdan farkım nedir? Güncel ve müstakbel fikri ihtiyaçlarım nelerdir?” sorularına yanıt aramaya başlar. Bu cevaplar alındığı oranda burjuvalaşma ve ardından uluslaşma gelir.

Gelimemiş ülkeler köklü bir kültür emperyalizmi ile karşılaşırlar. Bunların idareci sınıfları kendi değerlerinden koparılır, halka yabancılaşır ve em-

peryalist ülke değerlerine yamanmayı şeref sayarlar. Halktan gelen tepkileri bilinçli bir savunma ile irtica olarak nitelendirip mesajını çarpıtırlar. Bu çabalarında emperyalist patronları onları tüm güçleriyle desteklerler.

Bu gerçek, ülkemizde Osmanlı kültürünün neredeyse tamamen yasaklanması ve örneğin, bürokrat oligarşinin yazılı olmayan yasaları içinde, beş vakit namaz kılanın oligarşi sınıfı dışına aforozu olgusu ile izah edilebilir. Paşalık bekleyen bir kurmay albay veya büyükelçilik bekleyen bir diplomatın gerçek din duygularından bahsetmesi, günümüzde dahi pek kolay gözükmemektedir.

Türk oligarşik bürokrasisi laikliğin bir burjuva değeri olduğunu bilir. Oluşan ve kendisine karşı Devlet'i ele geçirme mücadelesi veren yeni burjuva sınıfını engellemek için her gayreti göstermesi doğaldır. Bu aşamada, burjuvanın Anadolu'dan getirdiği değerler içinden en hassası olan "din"e karşı hücumu geçer. Kendi Batı'cı dinsizliğini Kemalist Laiklik olarak göstererek burjuvayı irticaya dönmekle suçlar. Bu yüzden askeri müdahalelere varan zorlamalar olur.

Gerçekte laiklik burjuva ulusçuluğunun bir üstyapısı olduğuna göre, burjuvanın Devlet'i tamamen ele geçirmesi halinde, gerçek laiklik de onun değerlerinin sentezini yansıtacaktır. Mantıkçı, pragmatik, doğrudan sonucu hedefleyen ticari kafaya sahip burjuva, dış dünyaya açıldığı oranda Batı'nın kültürünü anlamaya çalışmakta, onun kültürünün enaz yarıyariya hristiyan malı olduğunu yine Batılının ağzından dinlemekte, çağdaş ulusçulukta onların ne kadar sağlam temellere oturduklarının bilincine varmaktadır. Türk aydınları kabul etmelidirler ki, isteseler de, istemeseler de, laiklik pragmatizm olarak evrenselidir ama, burjuva üstyapı değeri olarak bulunduğu toplumun değerlerinin sentezini taşıması da bilimsel bir gerekliliktir. Bu anlamda Türk burjuva laikliği, içinde tahminen yüzde elli oranında İslam dininden renk taşıyacaktır. Bunun orantısının hesabını yapmak sosyal bilimcilerimize düşer.

Ulusal kültür aşamasına ulaşacak bir sentez için, bürokrasiye karşı aşırı gelenekçi ve islamcı tepkisel akım bugünün tecrübesiz burjuvası için tatmin edici bulunabilir. Asırların ezikliği çarşaf, takke, sakal ile protesto edilmektedir. Batı laisizminin geçirdiği tarihi süreç nazara alındığında bu tepkiyi doğal karşılamak mümkündür. Türk aydınına düşen görev, doğum sancısı çeken burjuvaya "şeriatçı-yobaz" damgası vurup kutuplaşma yaratmak yerine, iyiniyetle ona yaklaşip yardımcı olmaktır. Zira laik burjuva değerlerinin, ahlakının oturması geciktiği oranda uluslaşma sürecimiz de darbe yemekte, vatan ve millet bütünlüü tehlikede yürümektedir.

Şu husus aydınlarca özellikle idrak edilmelidir ki, ülkede din patlaması olarak görülen hareket Türkiye'nin geriye gittiğinin değil, süratle ilerlediğinin sevindirici bir işaretidir. Bu hareket herhangi bir şekilde gerçek irticaya veya bir Humeyniciliğe dönüşürse, altında yarım aydınların ve Batı emperyalizminin parmağı aranmalıdır...

HUKUK

Hukuk sistemi de bir toplumun kimliğini belirten, asırların içinden spon-tane olarak gelen, ihtiyaçların imbikten geçirilerek doğurduğu bir değerler pa-ketidir. Evrensel hukuk ütopyadır. Gerçek ise, dünyevi, mahalli ihtiyaçların doğurduğu milli hukuktur. Bu nedenle her toplumun hukuk sisteminin farklı olması tabiidir.

Batı Üniversitelerinde geri ülkelerin öğrencilerine ilk derslerde öğretilen bu kural, daha sonra tersine çevrilererek, ülkelerinde idare sınıflarını oluşturan kadrolara Batı hukuk değerlerini kopya etmeleri empoze edilir. Batı kültür em-peryalizmi ile şartlanmış gelişmemiş ülke yöneticileri ise, Batı'nın kültürü gibi hukukunu da evrensel sanarak, kendi toplum ihtiyaçlarına uyup uymadığına bakmaksızın kopya etmeye çabalarlar. Bir kez bu tuzağa düştükten sonra da, yasalar ile toplum koşullarının çatışması nedeniyle hergün Batı tarafından hu-kukun ihlali suçlaması ile horlanmaya ve tazyike maruz kalırlar.

Bu gerçek içinde Türk hukuk sisteminin durumu nedir? çürüyen Osmanlı hukuk sistemi konusunda iki çıkış vardı: Biri evrim, diğeri devrim. Atatürk, Cumhuriyeti dünyanın en radikal devrimlerinden biri sonucunda kurduğuna göre, evrim baştan reddedilmişti. Devrimcilerin beklemeye tahammülleri yok-tur. Osmanlı bürokrasisinin, binlerce yıllık Devlet tecrübesiyle vadesi dolan İmparatorluğu zorla yaşatması, yozlaşma ve kokuşmuşluğu zirveye çıkardı. Bu da kendisini, hukuksuzluk ve adaletsizlik olarak gösterdi. Batılı sömür-geciler bu nedenedir ki, en başta kendi mahkemelerini kurdular Memalik-i Şahane'de. Atatürk'ün de sözümona Allah şeriatı uygulayan bu sistemi kabul etmesini beklemek gerçekçilik olamazdı. Kaldı ki, Mecelle çalışmaları da sis-temin bozukluğunu tescil eden arayışlardı.

Atatürk'ün çevresinde milletleşmeye giden bir toplumun ihtiyaçlarını saptayacak, onun sentezlerini çağdaş, bilimsel yöntemlerle kanuna geçirecek kadro yoktu. Kadro olsa bile, henüz uluslaşmanın başlangıcında olan ümme-tin değeri yine Osmanlı düzeni olabilirdi. En akılcı yol, tepeden çağdaş Batı felsefesini enjekte etmek ve toplumu biraz zorlayarak bu felsefeye ulaşmasını

temin etmek idi. Batı emperyalizmine karşı ilk zaferi kazanan bir devrimcinin izlediği bu yöntem ilginçtir. Kör bir reaksiyonla kendisini sömürmüş ülkelerin değerlerini inkar yerine, onlara ulaşmak, rakip olabilmek ve onları kendi yöntemleri ile geçebilmek için Batılı ile Batı tekniği arasında ayırım yapabilmeye maharetini göstermiştir. Atatürk'ün bu ince yöntemi aydınlarca yanlış anlaşılmış ve geri ülkelerin Batı emperyalizmi ve kültürüne teslimiyeti paralelinde algılanarak önderin ideallerinin tam tersine teslimiyetçi bir sömürge taklitçiliğine yönelinmiştir.

Atatürk'ün dayanabileceği tek kadro Osmanlı bürokratları olduğuna göre, onun ölümünden sonra bu bürokrat oligarşinin genç Cumhuriyetin sentezlerini yoğurmasını beklemek yanlış olurdu. Kaldı ki, uluslaşma önce burjuvalaşmanın tamamlanmasına, sonra da işçi-köylü değerleri ile burjuva laisizminin sentezine dayanacaktı. Uluslaşma sürecinin henüz başlangıcında onun laik sentezlerini tesbiti zaten mümkün olamazdı. O nedenle tek imkan olarak Batı'nın yasalarının aynen tercümesi yoluna gidildi. Atatürk'ün en büyük ilkesi halkçılık idi. Fransız İhtilali'nin derin tesiri altında, halka vatandaş olma, burjuvalaşma, uluslaşma sürecini vermek istiyordu. Bu gerçekler içinde, mecburiyet tahtında konulan suni kanunların zaman içinde ulusal sentezlerle replase edilmesi düşünülmüştü. Seçkinlerin bu alanda Ata'ya ihaneti iki yönlüdür: Önce, onun istediği hızlı burjuvalaşmaya engel olunmuş, hareket çarpıtılmış, sonuçta uluslaşma süreci geciktirilmiş, sonra da Anadolu değerleri Osmanlı zihniyeti ile horlanarak halkçı Devlet ilkesi kösteklenmiştir. Bu yaklaşım Osmanlı kafalı hukukçuları, profesörleri yorulmaktan kurtarmıştır. Aksi takdirde, bilimsel, toplumsal, teknik araştırmalara girmek, toplumsal sentezin doğum sancılarını duymak gerekecek idi.

Hukuk profesörleri Atatürk'ü anlamış olsalar idi, yetmiş yıllık Cumhuriyet tarihinde ulusal hukuk sentezlerinin sistematiğini çatabilirlerdi. Devrimin radikalliğinin durulduğu, sarkaç ortaya geldiği oranda biraz tarihten, Osmanlı'dan, biraz üyesi olmayı amaçladığımız Batı ailesinden, ama temelde Anadolu halkının değerlerinden yararlanılarak bir hukuk sistematiği kurulabilirdi. Nasıl Osmanlı yöneticileri Anadolu halkını "Türk" kelimesiyle, "Etrak-ı bi-idrak" deyişiyle küçümseye küçümseye ondan kopmuş ve sonuçta halktan beslenmeyen sanat da, Devlet de çökmüş ise, Cumhuriyet seçkinleri de halkı dışlamaya kalkmış, ancak bu kez kendileri halk tarafından dışlanmak sonucu ile karşı karşıya gelmiştir. Laik hukuk sistematiğini kurmak da, tecrübesiz Anadolu burjuvazisine kalmıştır.

Bugün Türk milletinin kültürden sonra öncelikli ilk konusu Hukuk'tur. Türk hukuk sistemi kaos içindedir. Hukuk eğitimcilerinin henüz milli hukuk hazırlığı niteliğinde kitapları yoktur. Öğrencilerini sağlıklı yetiştirecek teknik imkanlardan yoksundurlar. Genç hakim ve avukatların eğitim düzeyi yürekler acısıdır. Türk diline hakimiyetleri bile tartışma konusudur.

Bir işgünü içinde tam altmış adet dava dosyasına bakan hakimin kararlarının sağlıklı olduğunu hiçbir vicdan savunamaz. Bir ülkenin son inceleme mahkemesi olan Yargıtay'da dosya başına beş dakika süre ayrılabilir ise o ülkede can, mal, şeref güvenliği ile, halkın Devlet'e ve adalete güven duymasını beklemek hayaldir. Batı hukukunda ender rastlanan af yasalarının tek mantıklı gerekçesi, Devlet'in hukuktaki aczini kabul edip halktan özür dileme çabası olabilir. Hiçbir insan hayatı on dakikalık dosya incelemesi sonucu yıllarca zindanlarda çürütülecek kadar değersiz değildir.

Sosyoloji biliminde Devlet'in varlık sebebi olarak öğretilen can, mal ve manevi değerlerin korunması kuralı doğru ise, bunları sağlayamayan Devlet'in akibetinin ne olacağı sorusu hemen sorulmalı, sorunun yanıtı radikal ideolojilerce verilmeden, son süratle boşluğun üzerine gidilmelidir.

BASIN

Yasama, Yürütme, Yargı, Basın. Belki bu sırayı tersine çevirmek gerekir. Adı iletişim çağı olan bir devirde Basın gerçekten hayatı bir erktir. Türk basın müessesesi bu idrakin içinde midir?

Basının ilk ve mutlak görevi, ortak değerleri vurgulayarak uluslaşma sürecine katkıda bulunmaktır. Ancak bunu yapacak basının öncelikle dayanacağı bir sınıfın teşekkülü gerekir. Türk basınına baktığımızda, onun Bab-ı Ali Bürokratik oligarşisinin en önemli elemanlarından biri olduğunu görürüz. Yükselen burjuvaziye karşı bürokratlarla birlikte askeri davet etmesi, bu tarihi konumundan ileri gelir. Yine aynı nedenden ki, cahil, çarıklı gördüğü kitlelerle alay eder. Onun tabii, bastırılmış dürtülerini sansasyon haberleriyle vahşice kullanır. Sonuçta halka dayanmadığı için kendisi de sürekli sansür tehlikesi altında yaşar. Halkın düzeyinin yükselmesine yardımcı olsa, sonra sırtını burjuva ve işçiye dayasa çok daha güçlü olabileceken, bilinçsizliğinden bunu beceremez. Bu yüzden sivil rejimlerde bile birçok sansürlere boyun eğer.

Basın hürriyeti, **HALKIN** haber alma hürriyetidir. Yoksa yazarın istediği gibi yazma hürriyeti değildir. Eğer Türk basını bunu idrak ederse, ozaman baskı ve sansür anında halkın başkaldıracağını öğrenir. Eğer halk bilmemne

gazetesinin kapatılmasına hiç tepki göstermiyorsa, açıktır ki, basın halkın basını değildir. Gerçek de budur. Bab-ı Ali basını, bürokratik oligarşi ile birlikte ömrünü doldurmuştur. Yıkılma döneminde debelenmektedir. Arkadan tecrübesiz, belki biraz ham, ama gerçekten halka dayanan gazeteler atak yapılmaktadır. Bunların ilki, muhafazakar Türkiye gazetesidir. Burjuvanın arayışlarına cevap vermeye çabalayan, İslam'dan ve Anadolu'dan yeni yapıya uygun öğeler katmaya çalışan bu gazeteye karşılık solda, yani işçi sınıfı için herhangi bir potansiyel görünmemektedir. Zira bu sınıf henüz burjuva kadar somutlaşmış bilinçlenmemiştir. Kendilerine sol diyen gazetelerin ise, Tanzimat bürokratlarının özlemlerini tatmin ötesinde amaçları olamaz.

Milli bilinci güçlü olan bir basın, yurtdışından aldığı haberleri kendi milli felsefesinin süzgecinden geçirir. Ruhunda şekillenmiş “Türkiye çıkarları”na göre haberin niteliğini yoğurur, şekillendirir, vurgulanması gereken yönlerini belirler. Basın, ülkenin en az istihbarat teşkilatı kadar Devlet'in sahibidir. Her muhabir, yabancı devlet adamına soracağı soruda, o yetkilinin hangi sırrını alır ve milletine yararlı şekilde iletebilir olduğunun hesabını yapar. Yine basın, yerine göre dış sorunlarda hükümetlere aşırı hücumla geçerek ona yabancı güçler karşısında denge tutturabileceği kozu sağlar. Bu nitelikler bilinçli gazetecilerin ruhlarına sinmiştir. Konunun en güzel örneği, dünyanın bir numaralı propaganda örgütü olan BBC'dir. BBC, İngiltereye sahip çıkar... Hükümetler, istihbarat veya askerler ondan daha fazla vatansever değildirlere.

Buna karşılık Türk basın ve radyo-televizyonu, Batı haber ajanslarından aldıkları haberlerin, stratejik şartlandırma ve Türkiye'nin uzun vadeli çıkarları açısından tahlilini, analizini yapacak düzeyde değildir. Batı basınının hangi olayları hangi amaçlarla ne süre gündemde tutarak dünyaya yön vermeye çalıştığını da araştırarak düzeye erişememiştir Türk basını.

Diğer yandan, bürokrasiden halklaşmaya bakış açısından, habercilik tekniği açısından da bir sorun çıkar karşımıza. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Radyo asla halkın radyosu olmamıştır. Bu nedenledir ki, Doğu halkı Arap ve Fars radyolarının kültür alanına, Batı da Yunan kültürünün esintilerine terk edilmiştir. Şimdi seçkinlerin kalkıp da Arapça, Kürtçe, Rumca şarkı söyleyen halka söyleyebilecek hiçbir sözleri olmasa gerektir. Halkın basını önce onun değerlerini inceler, anlamaya çalışır, sonra ona yaklaşarak etkileşim süreci içinde halkı kendisine güvendirerek, sonuçta istediği felsefeye çeker. Ancak 1968 gençliği gibi davranan basın, halktan kopuk şekilde hizmet yapacağı derken iflas noktasına gelmiştir.

Amaçsızlığın güzel örneklerinden biri, Türkiye'nin Sesi radyosunun haber yayınlarıdır. Bu yayınlar yabancılara mı dönüktür? Öyle ise haberlerin Türkiye açısından yorumu verilmeli, hergün Batı televizyonlarından aldıkları zengin haberlerin yanında zavallı kalacak dünya haberciliğine girilmemelidir. Yok eğer yurtdışındaki iki milyon Türk'e yayın yapılıyorsa, yine hergün aldıkları dünya haberleri değil, yuvalarından, yurtlarından bekledikleri verilmelidir. Bunlar yapılamadığı için Almanya'nın Köln radyosu, BBC ve diğer her türlü yayın organı, rahatça dinleyici bulmakta ve kitleleri peşlerinde sürükleyebilmektedirler.

Basının bir diğer görevi, halkların birbirlerini tanımalarında, onların arasında iletişim köprüsü kurulmasında yardımcı olmaktır. Devletler arasında sürekli barış sözkonusu olmaz. Ama halkların, yani alt düzeyde kitlelerin tanışması, kültürel iletişim ve anlaşma sağlanması ile güvensizliğin asgariye indirilmesi mümkün olabilir. Bu anlamda Batı basını Avrupa Topluluğu amacına dönük olarak kendi içinde barış ilan etmiş, birliğe giden yolda tarihi husumetleri kaşıyacak tutumlardan kaçınır olmuştur. Türk basını ise böyle tekniklerden bihaberdir. Araba, ruma, rusa, aceme, kim gelirse rastgele çatılır. Yersiz ve amaçsız olarak, özellikle üçüncü dünyanın devlet büyükleri alaya alınır. Buna karşılık Batılı devlet adamlarına aynı şekilde davranılmaz, belki de cezai takibat gelebilir bu ülkelerin baskısı ile. Bu basit magazin düzeyinin çok üzerine çıkabilen, milli, stratejik bir çizgi, önceden saptanmış bir felsefe yoktur.

Batı basınının milli stratejisi olmasa idi, o ülkelerin geri kalmış ülkelerde yaptıkları namussuzlukların acımasızca, devleti yıkacak derecede üzerine giderlerdi. Kamu vicdanının demokratik tatmini için bir çizgiye kadar gidilir, o tılsımlı ve içgüdüsel noktada durulur... İşte, uluslaşma sürecinde varılması gereken nokta...

SİYASET

I. İç Politika

A. Devlet'in Niteliği

Tarihin zaman tüneli içinden Devlet'in nereden gelip nereye gittiği konusunda Türk milleti de iyimser bir ortak inanca ihtiyaç duyar. Birçok millet için zorlama ve gerçeklerden uzak olan bu inanç temeli konusunda Türk milleti şanslıdır. Tarih bölümünde değinildiği üzere yükselme devrinde, ayaklarını sağlam bir geçmişe dayayan, heyecanlı, istikbale umutla bakan Yaşlı-Genç bir millettir.

Anadolu'yu elegeçiren Türkler, Devlet sistemini önce Orta Asya'dan getirdikleri göçebe geleneği, sonra buna Fars-Selçuklu idareciliğinin ilavesi, daha sonra da Roma-Bizans devlet felsefesi sentezine göre oluşturmuşlardır. Osmanlı İmparatorluğunu altıyüz yıl yaşatan tek ve bilinen sır, bu tarihi idarecilik sanatıdır. Anadolu hoşgötüsü ve geçmiş medeniyetleriyle de yoğrulan Türk-İslam/Yunan-Roma sacayağı, her alanda Devlet'in temel felsefesini oluşturmuştur.

Osmanlı bürokrasisinin “devşirme kapıkulu” özelliği, merkeziyetçi sistemin tarih içinde yaratabildiği en mükemmel örneklerden biridir. Sistemin, tabiatı nedeniyle adem-i merkeziyetçiliğe gidememesi, bu yüzden ekonomik sebeplerle çöküş noktasına gelmesine rağmen onu yaşatabilmek, siyaset dehasıdır. Benzer vasıf Rus bürokrasisinde de görülür. Tarihinin en yüksek devrinde görünmesine rağmen iktisaden perişan ve geri bir çarlığın, emri altındaki milliyetleri tutabilmesi için yeni bir ümmet modeli geliştirilmiş, son peygamber Marks'ın dini imparatorluğun dağılmasını önleyecek zamk gibi kullanılabilemiştir. Ancak bu yöntem onu ancak elli yıl koruyabilmiş, çağdaş adem-i merkeziyetçiliğe geçište çok gecikmiştir.

Türk bürokrasisi ise, yıkılan imparatorluktan ayrılan milliyetlere reaksiyon ile doğal olarak Türk Milleti ve dar kapsamlı Türk Devleti kavramlarına dönmüş, posalardan, gangren fazlalıklardan kurtularak yükselme devrine girmiştir. Bu nedenle islamcı görüşler tarafından “kavmiyetçiliği getirdiler” suçlamasına maruz kalır. Gerçekte ise, bu konuda suçlanamayacak tek millet Türk milleti ve Türk bürokrasisidir. Arap ve Acem kavim ve kültürlerini asırlarca baştacı eden, onları “kavm-i necib” olarak, dinkardeşi olarak bağrına basan, Türk millettir. Bu konuda o milletlerin de suçu yoktur. Bilimsel determinizm, imparatorluğu yıkılışa götürmüştür. Sürecin en güzel örneği Meşrutiyet Parlamentosudur. Bilindiği gibi Demokrasi'nin bir tarifi, bu rejimin ancak **“Ortak ulusal değerlere sahip müreffeh ülkelerde”** yaşayabileceğidir. Osmanlı Parlamentosunun özgür ortamı ise, yalnızca İmparatorluğun parçalanmasını hızlandırmıştır.

B. Burjuvalaşma ve Müdahaleler

Batı'nın adem-i merkeziyetçi yapısı ticarete, sermaye birikimine, yatırıma ve sonuçta sanayiye doğuşuna imkan vermiş, oluşan burjuva sınıfı da asırlar süren mücadeleler ve ihtilaller neticesinde iktidarı ele geçirmiştir. Kapalı aile, göçebelik, aşiret, yerleşik düzen, daha sonra bunun gerektirdiği örgütlenme sonucunda çıkan yöneten-yönetilen ayrımı ile, ekonomik menfaatlerin gide-

rek halktan kopuk, tanrı gölgesi haline gelen hükümdar ve çevresi tarafından gaspedilmesi, yani en üst düzeyde merkeziyetçiliğe varılması, özellikle Doğu toplumlarının karakteristik niteliğidir. Batı, yapısı itibarıyla bu merkeziyetçilikten kendisini kolaylıkla sıyrırmış, Doğu ise doğasına uyduramadığı adem-i merkeziyetçiliğe bir türlü ulaşamamıştır. Özal Türkiye'sinin sıkıntılarının temelinde bu sorun yatmaktadır.

Cumhuriyetin kuruluşunda tüm radikal devrimciliğine rağmen, Atatürk'ün bulabildiği kadro maalesef Osmanlı bürokratları idi. Devrimin tüm hızını ve abide ilkesi “halkçılık”ını kesen, gardrop Atatürkçülüğünü yaratan, bu sınıftır. Binlerce yıllık tecrübe birikimi ile hükümdarları idare eden bu sınıf, özellikle Ata'nın vakitsiz ölümünden sonra halkın burjuvalaşmasını, bilinçlenmesini, haklarına sahip çıkmasını geciktirmiştir. Burjuvalaşan Anadolu toprak sermayesi sesini ilk kez 1950 seçimi ile duyurarak bürokrasi ile savışında ilk geçici zaferini kazanmıştır. Binlerce yıllık bürokrat oligarşisine karşı kazandığı bu başarı, Anadolu burjuvasının acemiliği ve tecrübesizliği nedeniyle geçici olmuştur. 27 Mayıs darbesi, bürokrasi ve Bab-ı Ali'nin Anadolu burjuvasisine karşı askeri kışkırtarak kazandığı ve iyi zamanladığı son zaferdir. Ancak buna rağmen doğal kural işlemiş, burjuvanın Devlet'i ele geçirme süreci devam etmiştir. Tecrübeli bürokrasi, burjuvaya karşı bu kez de çarıklı erkan-ı harb dediği işçi ve köylüyü kışkırtmaya başlamıştır. Tükenişinin çırpınışları içinde hakiminden profesörüne sokaklara dökülen bürokrasinin kışkırttığı kitleler bu kez kontrolden çıkmış, yükselme döneminin Fetret Devri denilebilecek bu çılgınlık ve nerede ise parçalanma anında ordu ülkeyi kurtarmıştır. Hatalarıyla, sevaplarıyla, tarih askerin müdahalesini **devlet bekası** açısından olumlu ve yararlı gösterecektir. Dikkatli bir gözle bakıldığında, 12 Eylül döneminde cezalandırılan işçi ve öğrencilere, onları burjuvaya karşı oynayan bürokrasi ve Bab-ı Ali sahip çıkmamış, feda etmiştir.

12 Eylül'den sonra tekrar atağa geçen burjuvazi, can çekişen Osmanlı Bürokrasisinin kalbine ilk darbeyi Maliye ile vurmuş, sıraya ticaret, Mülkiye, Genel Kurmay, MİT ve en son da Dışişlerini koymuştur. Yeni oluşan sermaye sınıfının felsefesini Özal temsil etmektedir. Özal'ın bir misyonu vardır. Merkeziyetçi Osmanlı bürokratik oligarşisini yıkmak, bunun yerine adem-i merkeziyetçi açık, katılımcı ekonomik demokrasiyi oturtmak... Ekonomik reformlar, Anayasa değişiklikleri, ve hepsinin üzerinde “belediyelerin özerkliği” ile, Ankara'daki vesayetçi oligarşinin güçleri yokedilmektedir. Türkiye tarihi bir dönemden geçmekte, açık bir **burjuva ihtilali** yaşanmaktadır.

Türk tarihinde halktan gelen, yani devşirme kapıkulu olmayan insanlar ilk kez Devlet'e sahip çıkmakta, onu idare etmenin, vatandaş, yani Millet olmanın tadına varmaktadır. Bu insanlar halkın cebi yeni para görmüş bölümüdür. Bugün çakşırı ve takkesi ile, lahmacunu, başörtüsü ve arabeski ile şehirlere akan yeni zenginler, bürokrat aristokrasi tarafından sınıfsal bir kin ve horlama ile, ancak çaresizlikle karşılanmaktadır.

C. Siyasal Yelpazenin Oluşumu

Batıya açılışın başlangıcı sayabileceğimiz Tanzimat'tan bu yana görülen en vahim olay, seçkinlerin, yani Devlet'i yönetme iddiasında olanların, Devlet ile özdeşleştirilmesi gereken Halk'tan kopuk olmaları, hatta Devlet'e aşırı sahiplenerek Halk ile Devlet'i birbirinden uzaklaştırmalarıdır. Haklarını sözümona savundukları işçi ve köylüden tamamen kopuk, kendi kapalı ve taklit Batı'cı fikir dünyalarında, kendilerine özgü yeni bir Öztürkçe jargonu uyduran ve vesayetçi merkezîyetçiliği solculuk olarak göstermeye kalkan bu sınıfın tüm çarpınışı, eski çarpık Anadolu talanını sürdürme çabasıdır. Ancak Anadolu uyanmış, Emperyalist Batı ile birlikte halkın her başkaldırısını "yobaz-gerici-irticacı" diye sindirerek sömüren bürokratik oligarşinin sonu gelmiştir.

Asırların içgüdüğü ile, bürokrasiye karşı savaşta Anadolu burjuvazisiyle işçi-köylü eleledir. Anadolu burjuvası henüz Batılı anlamda kemikleşip kendi laik değerlerini oluşturamadığından, işçi-köylü ile kökende ortak değerleri taşımakla, manevi birlik içerisindedir. Aşırı dinamik iktisadi değişim döneminin doğası gereği köşeyi kolayından dönmek mümkün olduğu için de, kitleler arasında sınıf değiştirme ümidi sürmekle maddi çıkar birliği şimdilik bu iki sınıfı aynı cephede tutmaktadır. Bu yüzden bu iki sınıfın özelemlerine CHP değil, Anavatan Partisi cevap verir. Burjuvanın öncü partisi olan ANAP'a karşı rakip çıkabilecek işçi-köylü partisi ise henüz ufukta görünmemektedir.

Maddi ve manevi alanda birbirinden kesin hatlarla ayrılmamış olan iki sınıfın ittifak ederek Osmanlı Bürokratlarının CHP'sine saldırımları doğaldır. CHP tarihi tecrübesini en son, Cumhuriyeti İkinci Dünya Harbi'ne sokmamakla göstermiş, ve misyonunu bu açıdan başarı ile noktalamıştır. Ancak devam ederek bu partinin sol'a soyunması eşyanın tabiatına aykırıdır. İçinde bulunduğumuz tarihi dönemde CHP devamı SHP ve yine CHP kadrolarından doğan DP devamı DYP, devletçi yaklaşımları nedeniyle burjuva partisi ANAP'a karşı aynı teknededirler. İki parti de bürokrat kökenlidir. Öyle ise kendilerine gerçekçi, Türkiye ihtiyaçları doğrultusunda yeni bir yön, yeni bir ruh kazandıracak

çağdaş arayışlara girmelidirler. Bu iki parti birleşerek “Muhafazakar Bürokratik Parti” adı altında binlerce yıllık Devlet idareciliğinin çağdaş bir sentezine ulaşabilirler.

Türkiye yakında burjuva ihtilalini atlatacaktır. Şu anda burjuvanın lokomotif olarak görünen ANAP’ın başındaki bürokrat kökenli kadroyu bu açıdan zor günler beklemektedir. 1987 seçimlerinin antidemokratik merkez kontenjani müessesesiyle baskı altında tutulan taşra politikacıları patlama noktasındadırlar. Aynı şekilde yerel idareler daha çok yetki istemekte, partilerin mahalli örgütleri Ankara’daki genel merkezlerle kafa tutmaktadırlar. Gidiş, partinin tamamen taşra burjuvazisinin eline geçeceğini, bürokrat kökenlilerin ayıklanacaklarını göstermektedir. Bu doğrultuda karizmatik önder olarak kolayca dışlanması mümkün olmayan Özal’ın statüsü de ya sembolik bir düzeye çekilecek, ya da eşitler arasında birinci hale gelecektir.

Bu anlamda, Türk siyasi hayatında değinmez, tek seçici, alternatifsiz şef kavramının yerini, kadro kavramı alacaktır. Genel Başkan tarafından seçilen, ondan emir alan memur parlamanter, yerini halk örgütleri tarafından seçilen ve parti yöneticilerinden halk adına hesap soran halk temsilcilerine bırakacaktır. Yalnızca en üst düzey ideallerde gevşek bir ortaklığa sahip milletvekilleri, parti disiplini kisvesi içindeki Şark otoriterliğinden kurtulacak, memur zihniyeti ile lideri tatmin değil, halkı tatmin için eşitler arasında birinci olan lider ve çevresinden hesap sorma bilincine erişecektir.

Öte yandan, burjuvanın hiçbir tarihi tecrübesi olmaksızın Devlet’in idaresini eline alması, hassas bir geçiş dönemi getirecektir. Buna bir de, burjuvanın içinde taşıdığı antitezi işçi partisinin kendisine hasım olarak doğmasıyla ortaya çıkacak kıyasıya mücadele dönemi katılacaktır. Tecrübesiz iki sınıfın mücadelesi sırasında **vatan ve millet bütünlüğü** kavramı nasıl 12 Eylül öncesinde unutulmuş ise, bunun bir kez daha gözardı edilmesi ölümcül bir ihtimaldir. Oluşan işçi sınıfının istek mücadelesinin şiddetlenmesi oranında burjuvanın da sertleşmesi, hatta hatta emrine alacağı polis ve askeri işçi sınıfına karşı baskı aracı olarak kullanması, toplumsal patlamalara yolaçabilecektir.

Sermaye sınıfının bu bilinç içinde sosyal ve ekonomik oluşumunu tamamlama çabasındaki işçi sınıfının partileşme ve ekonomik patlamalara sebep olmadan barış içinde gelişmesine yardımcı olması, en başta kendi istikbali açısından elzemdir.

Aynı doğrultuda, bu iki sınıfı birbirine karşı kıskırtma sabıkası bulunan bürokrasiye de bu kez hayati bir rol düşmektedir. Tecrübesiz iki sınıfın vahşice

birbirine saldırmaması, Batı'nın ulaştığı ulusal uzlaşma düzeyine kısa sürede varabilmesi konusunda tüm tarihi tecrübesini ortaya dökmesi, Devlet'in yeni sahiplerinin ulusal sentezi yaratma, milli ve laik değerlere ulaşma, iktisadi paylaşımında gerçekçi uzlaşmanın sağlanması için tarihi bir görev düşmektedir Türk bürokrasisine.

Böylece Türkiye'de klasik anlamda geçiş dönemi aşılp partiler oturduğunda, milli vasfımıza uygun üç parti olmalıdır. Birincisi Burjuva Partisi, İkincisi İşçi-Köylü Partisi, Üçüncüsü ise, küçük, dengeci koalisyon partisi olarak bin yıllık tecrübesiyle "Muhafazakar Bürokratik Parti"...

D. Liderlik Müessesesi

Doğu kavimlerinin tarih süreci içinden gelen vasıfları doğrultusunda Cumhurbaşkanının yetki ve sorumlulukları nasıl düzenlenmelidir? Bu soruya cevap ararken önce Doğu toplumlarının merkeziyetçi geleneğinden yola çıkılmasında yarar vardır. Toplum yapısı kuvvetli bir merkez ve güçlü lider gerektiriyor ise, o takdirde Amerikan Başkanlık sistemine benzer bir yapı kurulması düşünülebilir. Ancak bu sistemin sakıncalı yönü şudur ki, padişah gitmiş, padişahlık kadrosu henüz temizlenememiştir. Devşirmeler aynı yetkilerle donatılmış yeni şeflerini buldukları takdirde adem-i merkeziyetçi, katılımcı demokrasiyi epey geciktirme şansını elde ederler. Öte yandan, işçi sınıfının burjuvaya bayrak açması sırasında güçlü bir öndere, hele askerin etkinliğinin de azalacağı düşünüldüğünde, gerçekten ihtiyaç duyulabilir.

Burjuvalaşma ile yerel idareler çatlak sesler çıkarmaya başlayıp da lider ve çevresinin sultasını kırma aşamasına gelmişler ise, o takdirde gevşek merkez, yetkileri paylaşan Cumhurbaşkanı ve Başbakan modeli seçilebilir. İşçi-burjuva mücadelesi sırasında, ve ondan sonra işçi sosyalist partisi kurulup rüştünü ispat edene, olgunlaşana kadar bugünkü tarafsız hakem rolünü oynayacak sembolik Cumhurbaşkanlığı sistemi de benimsenebilir. Uzun vadeli planlama ise, Doğu'nun kolektif merkeziyetçiliğini kırıp çökertecek şekilde düzenlenmeli, ancak uluslaşma sürecinde yıkıcı tesirleri olabilecek bu yöntemin sorumsuzca aceleye getirilmemesi gerekmektedir.

E. Çoğulcu-Katılımcı Ulus Demokrasisi

Kölelik ile ideal demokrasi yelpazesi içindeki felsefeler incelendiğinde, ideale en yakın siyasi yapılanmanın İskandinav ülkelerinde olduğu görülür. İdeal demokrasinin şehir devletinde gerçekleştirilebileceği vakıa olmakla birlikte, kadim Yunan sitelerinin günümüz koşullarında canlandırılması sözkonu-

su değildir. Buna karşılık dikey ve yan örgütlenme sistemi geliştirilmek suretiyle yine azami katılımcı demokrasiye ulaşılmaktadır.

Dikey örgütlenme aileden sonraki ilk çağdaş topluluk olan mahalleden başlamaktadır. Mahalleliler kendi aralarında ekonomik, kültürel ve sportif bir bütünlük sağlamaya, güçlü bir sosyal birlik sağladıktan sonra da etkin bir çıkar grubu olarak ulusal ekonomiden payına düşeni almaya çalışmaktadır. Bu örgütlenme, yakın mahallelelerin birleşmesi, semtlik ve nihayet hemşehricilik çemberine ulaşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, şu anda Türkiye’yi parçalayacakmış gibi görülen hemşehriciliğin, halkın uyanışının bir safhası olduğu ve bilinçlenme açısından ileri bir düzey sayılması gerektiği sonucuna varılır. Bu sürecin devamla bölgeciliğe ulaşması da mümkün ve doğaldır. Mahallelilik, hemşehricilik ve bölgecilik aşamalarının son aşaması ise çağdaş ulus bilincine varmak, ortak kültürel ve ekonomik bütünlüğün başka bütünlüklerden farklı olduğunu idrak etmek safhasıdır.

Dikey siyasi örgütlenmenin yanısıra bir de yatay örgütlenme boyutu vardır. Modern cemiyet yapısının doğurduğu çeşitli meslek ve baskı gruplarının menfaat örgütleri, bu örgütlerin de üst düzeyde federasyon ve konfederasyonları bulunur. Toplumda ihtisaslaşma ve iletişimin artması oranında baskı gruplarının çeşitleri de artmakta, kadın hakları, zenci hakları, homoseksüel hakları, hatta hatta hayvan hakları gibi çok çeşitli amaçlarla yerel ve merkezi yönetime karşı güç gösterisinde bulunulmaktadır.

Ortak çıkarların biraraya getirdiği bu gruplarda önce ortak sorunlar saptanmakta, çözüm alternatifleri oluşturulmakta, sonra da siyasi otorite ile karşılıklı iletişim ve sürekli denetim yoluyla her çıkar grubu kendi menfaatlerini geliştirmeye, haklarını korumaya çaba göstermektedir. Bu anlamda örgütlenmeyenler ve hakkını aramayanlar toplumda en alt tabakayı haketmekte, ulus bilincine ulaşmamış sayılmaktadır. Yani bir nevi Atina’nın köle sınıfı düzeyindedirler. Bu sistemde merkezi ve yerel siyaset kadrolarının, kendilerine en şiddetli tazyikte bulunan çıkar gruplarını tatmin yoluna gitmeleri eşyanın tabiatındandır, plüralist-katılımcı demokrasinin doğal sonucudur. Bu sistemin nihai noktası ise, her çıkar örgütlenmesinin, en üst çıkarın Devlet ve Millet Bütünlüğü ve Bekası olduğuna iman etmesi düzeyidir.

Ekonomik gelişme ve refah seviyesinin artması oranında bu katılımcı demokrasi ortamı gelişmekte, böylece bugün Batı Avrupa ülkeleri için de hala ciddi şekilde geçerli olan “Merkezi otorite baskısı ile birarada tutulan halklar” yerine, Devlet’i en küçük mahalle birimlerinden başlayarak kendilerinin kur-

duğuna, Devlet'e gelecek en küçük zararın doğrudan kendi çıkarlarına zarar getireceğine inanan, asgari ortak değerlerini saptamış, tarih, kültür ve ideal birliğine erişmiş, Devlet'e sahip çıkma bilincinin yaygınlaştığı "Millet" kavramına ulaşılmaktadır.

Bu kaçınılmaz tarihi gelişimi Özal da teşhis ederek, Prens Sabahattin'in Türk toplumuna lanse ettiği adem-i merkeziyetçilik ihtiyacını hissetmiş, akıllı ve uzakgörüşlü bir Devlet adamına yakışır bir davranışla, burjuva patlamasına yolaçmadan önce bu imkanı ılımlı, yumuşak bir geçişle yerel idarelere tanıma yoluna gitmiştir. Bu alanda ilk somut sonuç, belediyelerce mahalleliden alınan verginin harcanması sırasında halk tarafından denetlenmelerindeki hayret verici artıştır. Evvelce taşradan binlerce kilometre uzakta, bilinmeyen dehlizlerde yokolan vergilerin bu kez mahallelinin tanıdığı, ismen bildiği, tanrı gölgesi değil, kendisi gibi insanoğlu tarafından çalındığı açığa çıkınca, uluslaşmanın ilk bilinçlenme dersi başlamış olmaktadır. Artık cebindeki helal parasını vergi diye alan belediyede rüşvet döndüğünü veya sabahleyin çöpünün toplanmadığını gören mahalleli, kör partililikten uyanıp çağdaş, hizmet partililiğine prim vermeye başlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında gazetelerin yazdıkları gibi mahalli idareler güçlendi diye rüşvet artmamış, aksine, halk denetimine girdiği için herşey ortaya, gözler önüne serilmeye başlamıştır. Tabiatıyla bu da yine en çok merkezi bürokrasiyi ve onun kader ortağı Bab-ı Ali'yi tedirgin etmiştir.

Demek ki millet olmak için Devlet'e yalnız vermek değil, aynı zamanda Devlet'ten istemek, en alt düzeyden en üst düzeydeki yöneticilere kadar hesap sormak lazımdır. Böyle davranmayan insanlar gerçekten eski Atina'daki köle sınıfı gibi cemiyet dışı kalırlar. Yöneticileri denetlemeyip başıboş bırakmakla da Devlet'i çöküşe götürürler.

F. Siyasi Partilerin Yapılanması

Şark merkeziyetçiliği ve lider sultanın kırılması açısından siyasi partilerin yapılanması hayati önem taşır. Plüralist-katılımcı demokrasi en alt düzeyden başlayan bir örgütlenmeyi getiriyor ise, partiler de bu doğrultuda örgütleneceklerdir. Partilerin ihtisas grupları için ideal baz, "şehir" büyüklüğüdür. Şehir düzeyinde, her parti, hükümetin her bakanlığı için bir ihtisas komitesi kuracaktır. Bu komiteler sürekli olarak hükümet icraatını takip edecekler, kendi alanlarıyla ilgili bakanlıklar hakkında halkın ve baskı gruplarının tepkilerini değerlendirecekler, devlet dairelerinden edinecekleri istihbarat ile karanlık işleri açığa çıkaracaklar, en ileri düzeyde de, tecrübe ve bilgi birikimleriyle iktidar alternatifleri üreterek diğer il örgütleri ve parti merkez komiteleri ile nihai politikaları üreteceklerdir.

Doğrudan hizmet ve yaratıcılığa dayanan bu parti yapısında artık vasıfsız, çapsız insanların kaba kuvveti değil, çalışkan, üretken insanların kafa gücü yükselecek, bu komitelerde pişen insanlar parti hiyerarşisinde yükselerek önce gölge kabine, sonra da iktidarın bakanı olacaklardır. Karizmaya dayalı bu kadronun artık liderin dağıttığı ulufeye bağlı kapıkulu olmasını beklemek mümkün değildir.

G. Kürt Sorunu

Merkezi otoritenin gevşemesi, yerel idarelerin güçlenmesi doğal ve mu-kadder bir süreç ise, Doğu'da henüz dil ve kültür birliğine entegre edilmemiş insanların durumu ne olacaktır? İşte, sözkonusu edildiğinde herkesin tüylerini diken diken eden, tabu sayılan ve biz başımızı devekuşu gibi kuma gömdüümü-üz için yabancılar tarafından istenildiği gibi manipüle edilen sorun... Türkiye nasıl kapalı ekonomiden dışa açılıp korkusuzca hodri meydan demişse, bu konuda da gerçekçi ve cesur olmalı ve sorunun üzerine gitmelidir.

Daha önce de değinildiği üzere Türk Milleti, asırların içinde Anadolu potasında kaynaşmış bir kavimler sentezidir. Bunun ilginç istisnası, Doğu'da, dağlık yörede kendi kapalı feodal yapısı içinde asırlarca yaşamış olan Kürtlerdir. Bu toplum içinden okuyup memur-işçi olan veya arazi gelirini şehre aktaranlar da Osmanlı sistemi uyarınca Türk bileşimine katkıda bulunmuşlardır. Türk milletinin bilimsel olarak oluşumu, evrimi bu tip kaynaşmayı doğasında bulundurduğundan, Doğu'daki bir vatandaşın topluma entegrasyonu sürecinde hiçbir tıkanma olmamıştır. Aklıbaşında hiçbir bilim adamı, Osmanlı sisteminin yapısından gelen milletleme sürecinde şu veya bu şekilde bir dışlama olduğunu, bazı insanların Kürt oldukları için bu evrimleimenin dışına itildiklerini iddia edemez. Bu kabil iddia eşyanın tabiatına, Osmanlı sisteminin mantığına aykırı olur.

Bugün bir milletvekili BBC radyosu doğrultusunda Doğu'da on milyon Kürt vardır diyor ise, bunun üzerine gidip bir on milyon da Batı ile kaynaşmış, evlenmiş, bürokrat olmuş, Türk milletini oluşturan etkin gruplardan birini meydana getiren Doğulu vatandaşımız olduğunu rahatlıkla söyleyebilmeliyiz. Bu rakam daha fazla da artırılabilir. İşte Kürt sorununda Türk milletinin elindeki en büyük silah budur. Milletimizi oluşturan diğer bireyler gibi bu vatandaşlarımız Türkiye'den toprak kopartmak isteyenlerin karşısında en önemli desteğimizi oluştururlar. Türk geleneğinde şecere ve asalet safsatası bulunmaz. Bu nedenle kimin aslının Rum, Ermeni, Yahudi, Arap, Acem, Arnavut, hatta İtalyan, Bulgar, Romen, Rus vs. olduğu da Türk milletinin hiçbir zaman sorunu olmamıştır.

Osmanlı-Türk sistemi ve Anadolu coğrafyasının doğası ırkçılığı yaşatmadığından, Türkiye’de böyle bir amaç güden olsa bile bir hayal aleminde, ütopya içinde yaşıyor demektir. Buna karşılık olay ters çevrilmekte ve Osmanlı’nın karşısına yeniden bir ırkçı başkaldırı tezgahlanmaktadır. Ancak bu oyunu tezgahlayanlar ve onların zavallı piyonları, bu kez karşılarında parçalanmış yaşlı bir imparatorluk değil, süratle yükselen genç ve atak bir devlet bulunduğunu, bu devletin yükselme çağındaki tüm devletler gibi, önüne çıkacak her türlü engeli şu veya bu şekilde mutlaka bertaraf etme zorunda bulunduğunu idrak edememektedirler. Dahası, parçalanmış bir Anadolu dünya barışının sonu demektir... Acaba bir Sevr gerçekleşse idi dünyanın hali bugün ne olurdu? Fizik kanunundaki vakum’un hemen doldurulması gibi, dünya siyasi yapısı da hiçbir zaman hiçbir yerde boşluğu kabul etmez. Bunun abide örneği Orta Doğu’dur. Batı ve Rus elbirliği ile Osmanlı’yı bölgeden çıkarmış, ancak kesinlikle onun yerini dolduramamıştır. Bölgede meydana gelen vakum nedeniyle hem bölge halkları, hem de dünya barışı huzur görmemiştir. Siyaset tarihini bir parça idrak eden ve büyük olduğunu iddia eden Batılı devlet adamları bu hataya nasıl düşmüşlerdir? Bugün Kürdistan ve Ermenistan peşinde koşan Batı politikacıları bu hayallerinin gerçekleşmesi halinde Dünya siyasi yapısının akıbetini ne kadar sağlıklı hesaplamaktadırlar? Şu bilinmelidir ki, Anadolu’da bölük-pörçük küçük devletlerin yaşaması hayaldir. Suni olarak kurulsa da bu tip devletçikler kısa sürede yem olmaya mahkumdurlar.

Kürt sorununun ekonomik yönü incelendiğinde, bu akımı biri içte, diğeri dışta iki gelişmenin etkilediği görülür. Bunlardan birincisi, Doğu Anadolu’dan Avrupa’ya başlatılan “işçi göçü”, diğeri ise, Dicle-Fırat projeleri ile Orta-Doğu petrol gelirinin Anadolu üzerinden ithal-ihraç hareketini hızlandırmasıdır.

Bilindiği gibi 1960lı yıllarda Batı Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkeleri II.Dünya Harbi’nin yaralarını sarmak ve kalkınmalarını temin için yoğun emek gücüne ihtiyaç duymuş ve Türk işçilerini gerçekten bando ile karşılamışlardır. Ancak Türkiye’de şehir bile görmeden, kapalı bir ümmet toplumundan Avrupa’nın göbeğine düşen, milletleşme sürecinden uzak, kültürel teçhizatın yoksun kitleler kısa sürede ağır bunalımlara düşmüşlerdir. Türk Devleti’nin 1960’lardaki durumu ise bu insanların yardımına koşacak halde değildi. Devlet yapısı Atatürk’ün istediği gibi halkçı olmadığı için Konsolosluklar bu insanlara hizmet verecek şekilde düzenlenememiş, Osmanlı diplomasisi amacıyla yetiştirilen diplomatların halk adamı, halkın hizmetkârı olması beklenmiştir. İşçiler zamanla bilinçlendikleri oranda devletten hizmet talep et-

meye başlamışlar, bunun yanısıra Batı tarafından horlanıp dışlandıkça ümmet olmanın dışında milli vasıflarının farkına varmaya, bunun doğal sonucu olarak devletine sahiplenmek ve aynı oranda ondan hizmet beklemek ihtiyacını duyma aşamasına erişmişlerdir.

İşçilerdeki hızlı ve beklenmedik bilinçlenme karşısında devlet bürokrasisi aciz kalmıştır. Küsen halk Devlet'ten soğumaya, ümidini kesmeye, sağda ve solda arayışlara geçmeye, yani başının çaresine bakmaya yönelmiştir. Bu arayışlar başlıca dört kategoride toparlanabilir:

a) Yüksek konsolosluk harçları, bedelli askerlik gibi uygulamalarla kendisinden Anayasa'ya aykırı olarak ve Türkiye'deki vatandaşlarından birkaç kat fazla vergi alan, karşılığında somut ve etkin hiçbir çağdaş hizmet veremeyen masabaşı yönetimine küskün, ama bağına taş basıp kalan Pasifize grup. İşçi sınıfı olarak haklarını arayamayacak kadar sürü ruhlu bu grup hem Türk bürokrasisine sorun çıkarmamak, hem de buldukları ülkelerde sessiz, modern köle olarak çalışmakla ideal grup idi.

b) İkinci grubu ise, kendisini solcu zanneden, gerçekte ise Batı tarafından çarpıtılıp Türkiye'ye karşı kullanılan, nispeten biraz uyanmış bölüm oluşturuyordu. Bu grup hakkını iki yönde arayabilirdi. Bir, Alman, Hollandalı vb. Batı kapitalizmine karşı, iki, Türk bürokratik oligarşisine karşı. Batılılar süreci baştan bilimsel tahlil ile tedbirlerini alarak bu insanları doğrudan Türkiye'ye yönlentmişlerdir. Henüz uluslaşma sürecinin tam idrakine eremeyen bu insanlar, karşı olmaları gereken bürokrasi ile Türk Milleti kavramlarını karıştırınca sonuçta vatanlarına karşı silah olarak kullanılma durumuna düşmüşler, gerek Batılılar ve gerekse Doğu blokunca Türkiye aleyhine kolayca manipüle edilmişlerdir.

c) Üçüncü grup Muhafazakar, din oryantasyonlu gruptur. Bu insanlar da çıkışı, kendilerince din unsurunda buldular. Batı kültürü karşısında ezilmemek, asimile olmamak için gereken kültürel teçhizattan yoksun insanların tek ayırıcı unsur olan din'e sarılmaları son derece doğal ve sağlıklı bir yöntemdir. Hiçbir şekilde yadırganmaması gereken bu yol da Türk bürokrasisince yobazlık, gericilik, şeriatçılık olarak damgalandı. Kaçışı temiz din duygularına sarılmakta bulan halk, merkezi bürokrasiden darbe yiyince aynı sol kesim gibi reaksiyon gösterip radikalleşmeye başladı ve dinci akım kısa sürede çığ gibi büyüdü. Bu akımın da dış güçlerce ve özellikle Almanlarca manipüle edilmediğini sanmak gaffet olur.

Muhafazakar kanadın ikinci grubunu ise ırkçı, faşist suçlamaları ile Devlet'ten soğutulan insanlar oluşturur. Milliyetçi olduğunu iddia eden bu kesim de kimlik arayışı içinde idi. Bu grup Batı'nın ırkçı ve sınıfçı yapısını, niteliğini sezmiş, algılayabilmiş, reaksiyoner şekilde karşılık vermeye çabalayan, ancak Batılılar gibi en solcu görünüp en ırkçı uygulamalara gitmeyi bilemeyecek kadar saf insanlardan oluşuyordu. Bu grup da hem Batılılarca, hem de Türk Devleti'nce dışlandı.

Tüm bu itilip kakılmalar arasında yıllar geçti, tüm gruplar Devlet'ten soğudu, ikinci, hatta üçüncü kuşak gençler yetiştiler. Türk kültüründen nerede ise hiç beslenemeyen bu nesiller için artık Türk olmak, "Karabaş" olmak, utanılacak hale geldi. Öğrencilik ve askerlik işlemlerinde çağdışı usullerle çalışan konsolosluklarda bu gençlerin Devlet'ten soğutulmaları için bilinçsizlikle son rötuşlar çekildi. Halkın Devlet'ten bu kadar kopuk hale gelmesinden sonra onun içinden herhangi bir etnik grubu alıp "Sen Türk Değilsin" demek, mantık sonucu olarak kolaydır. Pasaportların da para gibi ülke ekonomilerinin gücü oranında itibar gördüğü bir arenada Afrika ülkelerinin pasaportlarından daha itibarsız bir pasaporta sahip olmaktansa, Avrupalılar karşısında Türk olmakla Kürt olmak arasında belki de umut ve yenilik açısından heyecan verici bir kimlik yeğlenemez mi idi? İşte Doğu'lu gençlerin Kürtçülük akımına kapılmalarına giden süreç...

Avrupa'nın demokrat ortamında yetişen ve bilinçlenen gençler arasında filizlenen Kürtçülük akımının bilimsel temele oturtulması ihtiyacı da kendiliğinden geldi. Bu nedenle Kürt milliyetçiliğinin kalesi geri kalmış Irak veya İran değil, Türkiye'de temellendi. Çağdaş, Batı kültürü almış, bilimsel yöntemlerle çalışan kadrolarca yürütülen ve hem Batı, hem de Doğu Blokundan maddi ve manevi yardım gören bu hareket kısa zamanda serpildi, PKK'nın kurulmasıyla da, Barzani gibi yıllanmış örgütlerden çok daha etkin olmaya başladı. Zira bu ekip hem Batı'nın anladığı dili biliyor, hem de Anadolu'daki militanlarına ideoloji ihraç ediyordu.

Hareket gerek Türkiye'de, gerek Avrupa'da, daha 12 Eylül öncesinde Sol ile başlatıldı. O zamanlar bu konularda tecrübesiz olan politikacılar solu ve solcu gençliği kullanırken bunun arkasından halk, halklar, halklara özgürlük ve nihayet Kürt ırkına özgürlük safhalarının gelebileceğini idrak edemediler. Solun çağdaş ulusal anlamı 12 Eylül'den sonra Türk aydınlarınca idrak edilmeye başlandıysa da, Avrupa'da gençlik arasında bir şaşkınlık süresi geçirildi. Vaktiyle yaygın gençlik tabanına yayılan sol içinden, radikal ırkçılığa varan

Kürtçülük akımı ayrılmaya başlayınca gerçekler görülmeye başlandı. Ortada kalan ve umutları yıkılan bu solcu gençler Devlet'e dönmeye başladılar. Bu kez de karşılımları askerlik ve eski kovuşturmalardan çıktı. Burada da hazır kucağına dönen evlatlarını tepen bir baba gibi davranıldı. Umutsuzlaşan insanların küçük bir azınlığı radikal sola meylecti, çoğunluk ise yine genç yaşında pasifize ve Batılıya karşı hiçbir hak arayamaz hale geldi. Gerçekte ise, militleşme bilincine varsalar, belki yabancı ülkede olma tepkisiyle hızlı en sol partilerin programına oy verirdiler. Yazık oldu, Devlet lobisi için de kullanılamayacak kadar sürüleştiler.

Kürt sorununda ikinci ve daha önemli faktör ise, Doğu'ya yapılan özelikle enerji yatırımlarıdır. Bilindiği gibi Bulgar ve Yunan bağımsızlıklarının arefesinde üç faktör gözetilmiştir: Ticaret, Kültür, Toprak. Hızlı ticari açılış, burjuvalaşma, uluslaşma, ani refah patlaması, toprak rejiminde ani değişiklikler, kültürel ayrılıkların vurgulanması, örneğin tarihin derinliklerinden çıkarılıp işlenen fakir Bulgar dili... Aynı süreç Doğu'da tekrarlanmaktadır. Hızlı bir yatırım patlaması ile kapalı ekonomi ve aşiret düzeni tersyüz edilmekte, merkezi yönetim tarihte ilk kez Doğu'nun kalbine ulaşmakta, toplumsal dengeleri altüst eden aşırı değişim için gereken hiçbir kültürel hazırlık yapılmadığı için Millet bütünlüğüne entegre aşamasındaki uyanış, ters bir bilinçlenme ile Kürt milliyetçiliğine yöneltilmektedir. Milyarlar harcanarak iyiniyetle yapılan yatırım, kültür konusundaki acemilik nedeniyle Batı ve Doğu Bloklarınca bize karşı öldürücü bir silah olarak ters döndürülmektedir. Arkadan dil serbestliği gelecek, bu kabul edildiğinde dil eğitimi, sonra kültür farklılaştırması...

Batı tarafından sözümona çağdaşlığın gereği olarak öne sürülen bu aşamalar, onların bağımsızlık vermek zorunda kaldıkları sömürgelerinde uyguladıkları yöntemdir. Kanada'nın Quebec örneği hariç, dünyada henüz hiçbir ülke, isteyen bir grubun, vatanın istediği bir parçasını alıp kendi devletini kurmasına izin verecek ütopyaya erişmemiştir. Bunun için tüm devletler istihbarat servislerini seferber eder, gerekirse kadın-çocuk demeden kimyevi silahlarla yokederler. Aydın lüksü olarak devletler böyle yapmamalıdır, ama biz böyle diyince devletler alıkonmuş olmazlar. Siyaset bilim ise, matematik kural işler.

Matematik kuralın istisnası ilginç bir örnektir. Tarihi kültür emperyalizmi, Amerika'ya karşı İkinci Dünya Harbi'nden kalma aşağılık kompleksi ve kıskançlık ile Fransa daima Quebec üzerinde menfaat gözetmiş ve bu halkın Kanada halkından ayrı bir bilinçte kalmasına özen göstermiştir. Bu duygularla Kanada birliğinden ayrılma isteklerinin artması üzerine yapılan oylamada,

fütüristik bir kurgubilim siyaseti gibi ilginç bir sonuç alınmıştır. Ekonomik bilince sahip Quebec halkı, Kanada birliğinden ayrıldığında milyonlarca kilometrekarelik sınırsız coğrafi hazinelerin sömürülmesinden yararlanamayacağını göerek birlikte kalmıştır.

Aynı gelişme Avrupa Topluluğu felsefesinde de görülür. Vaktiyle dünyayı tek tek sömüren bu devletler sömürgecilik öldüğü oranda küçülmüşler ve sonunda, yeni ekonomik güçler karşısında tek tek ezilmemek ve en azından üçüncü Dünyayı birlikte sömürmek için örgütlenmişlerdir. Herbiri egemenliğinden feragat ederek Birleşik Devlet olmaya giden bu topluluklar, aralarına katılmak isteyen yeni ülkeleri istememektedirler. Bu, Yirminci asrın tezadıdır. Fakir ülkelerde gruplar Devlet'ten ayrılmak istiyor, zengin ülkeler halkları ise bağımsızlık değil, millet egemenliğinden, anayasalarından feragat ederek birleşmek istiyorlar. Aynı feragati göstermek ve onların refahına ortak olmak isteyen bir Türkiye'yi ise istemiyorlar. Daha başka bir tezat ise, İrlanda, Bask ve Korsika halklarının demokratik oylama ile ayrılmalarını red ve kanla bastırmaya devam ediyorlar...

Tüm bu Dünya gerçekleri içinde Kürtçülük sorunu incelendiğinde önce şu hususu vurgulamakta yarar vardır. Türkiye'de Osmanlı'dan gelen bir bürokratik oligarşi vardır, halkın bu sınıfa reaksiyonu makuldür. Ancak halktan kopuk bu zümre hızla erimekte, yerini Anadolu burjuvazisine bırakmaktadır. Bu ise Türkiye'de hızlı çağdaşlaşmanın, beyin gücünün gelişmesinin sürecidir. Ekonomik altyapı günümüzde çok hayati olarak gösterilmekle birlikte, teknik, demokratik, kültürel birikimin bunun çok daha üzerinde önemi olduğu idrak edilmektedir. Bu anlamda Batı toprağı fakir, Doğu toprağı zengin, Türkler zavallı Kürtlerin topraklarını sömürüyorlar polemiğı pek mantıklı görünmemektedir. Pakistan'a karşı vaktiyle bu tezi ileri süren Bangladeş'in durumu ile Pakistan'ın bugünkü gelişme düzeyi güzel bir göstergedir. Sorun maddi zenginlik değil, kültür düzeyi, yetmişmiş beyin gücüdür. Bu nedenle petrol zengini ülkeler tüm servetlerine rağmen İsrail karşısında çaresizdirler.

Kürt sorununda Türkiye'nin en önemli handikapı, Kürt nüfusunun Irak, İran ve Suriye arasında parçalanmış durumda olmasıdır. Dahi Atatürk'ün Misak-ı Milli hudutları biraz da bu yönüyle değerlendirilmelidir. Günümüzde ABD ile Avrupa, Irak-İran savaşından istifade ile Türkiye'nin Kerkük'e girmesinde menfaat umar. Böylece Türk ve Irak Kürtlerinin toprak bütünlüğü sağlanacaktır. Petro ve komünizm ideolojisi de aynı sonucu isteyecektir. Nasıl ki Batılılar Rus Ermenistanı ve kendi ülkelerindeki Ermenilerle tarihi hima-

ye ittifakı kurup bunları Ruslar ve Türklere karşı hazır koz olarak tutuyorlar ise, aynı ölçüde Ruslar da bu oyunu görüp Sovyetlerdeki hiçbir millete tanımadıkları hakları Ermenistan'a tanıyıp "Batı ve Türk'e karşı sizin dostunuz benim" diyorlar ise, aynı oyun Kürt konusunda da tabii olarak oynanmaktadır. Bu oyunu tarihi tecrübesi gözardı edilemeyecek Fars Devleti de bilmekte, o da Kürtlere "Türk ve Irak'a karşı tarihi dostun benim" mesajını vermeye özen göstermektedir.

Türk milleti ise tarihten gelen saflık ve temizliği ile Osmanlıdan kopmanın, kanamanın bittiğine inanmakta, yükselme çağındaki bu oyunlardan nasıl sıyrılacağını, dürüstlikle, demokrasi ile bunun nasıl sağlanacağını araştırmaktadır.

Herhalde doğrusu İran ve Irak'ı ne halleri varsa kendileri görsünler diye başbaşa bırakmalı, oralarda Kürdistan kurulursa da Türkiye'yi parçalattırmayacağımıza, yükselme çağında olduğumuza göre, "Ben Kürdistan'ı istiyorum, Türklerle birlik değilim" diyene de kapıyı göstermelidir.

Yirmibirinci yüzyılın en güçlü devletlerinden biri olacak Osmanlı torunlarının mutluluğunu paylaşmak, Doğu Anadolu halkının en tabii hakkıdır. Eğer Türk milleti bu mutluluk ve refahtan Batı Avrupa ırkçılığı ile ayrımcılık yaparak Doğu'luyu dışlarsa, Türkiye ırkçı devletin akibetine müstehak olur. Ama devlet ve toplum yapısı açısından bu ihtimal belki binde birdir. Aksi halde, kendisini Devlet'in etkin kurucusu, sahibi, demokratik denetleyicisi, ekonomik refahtan hakkını söke söke isteyen millet ferdi saymalıdır doğulu vatandaşımız.

Ayrı bir Kürdistan kurulup oraya gideni bekleyen akibet ise, Devlet tecrübesinden yoksun yeni bir Batı ve Doğu kuklası bürokratik oligarşinin emir kulu olmaktır. Dahası, Filistin'in Osmanlı'dan koparılıp İsrail'e peşkeş çekilmesi gibi, Ermenistan için yem olmaktır...

DIŞ POLİTİKA

I. Genel Bakış

Hazreti Muhammed'in, Atatürk'ün de sevdiği bir sözü vardır. İnsanlık bir vücudun organları gibidir. Herhangi birinde bir arıza vuku bulsa, bunun acısını tüm organlar duyar. Onun için dünyanın bir noktasında çile çeken insanların sorunlarından bize ne diyemeyiz. Zira gün gelir, o sorunlar tüm insanların başına ortak belaya dönüşür.

Bunu iki küçük, yalın örnekleme ile anlatabiliriz. Batı ülkelerinin önemsemediği, Afrika'yı kavuran çekirge sorunu yarın tüm insanlığı aç bırakabilir.

Diğer örnek ise, Üçüncü Dünya'nın borç sorunudur. Batı, gelinmemiş ülkeleri sömürerek onları iflas noktasına getirir, sonra malını satma mecburiyeti ile borç vermek zorunda kalır. Bu borçlar yığılıp ödenemez hale gelince Batı bankacılık sistemi ve arkasından ekonomik sistemi çöküntüye gider. Buna karşılık Amerika'nın akılcı ve cesur "gerikalınmış kalkındırıp yeni alıcı güçler" yani yeni pazarlar yaratma politikası yeterince hız kazanamaz. Batı ekonomisi çökmeden Üçüncü Dünya ekonomisi onu destekleyecek güce erişemezse, insanlığı yakında büyük felaketler bekler.

Batı medeniyeti, bu bilinci insanlarına henüz verememiştir. Batı'nın ulaşabildiği aşama henüz, milli sınırlar içinde işçi sınıfının hakkı verilmediği takdirde bunun Devlet'i yıkıma götüreceği ve Devlet yıkıldığında onun altında işçi-zengin değil, tüm milletin kalacağı bilincidir. Belki bunun bir ileri aşaması olan Batı birliği düşünülebilmektedir. Ama tüm insanlığın sonuna yaklaşıldığı bilinci henüz dünyanın hiçbir milletinin idrakinde değildir. Olsa idi Batı'nın kendi işçi sınıfı ile gönüllü paylaşımı gibi global düzeyde bilinçli ekonomik paylaşım tartışmalarına girişilir, somut sonuçlar alınırdı.

Günümüz dünyasında biraz uyanan tüm ülkeleri artık ekonomistler yönetmektedirler. İktidarda asker de olsa, artık söz ekonomistlerdedir. Asker veya herhangi bir silahlı gücün görevi, ekonomik sürecin sarsıntısız gelişimini sağlamaktır. Yani günümüz silahlı kuvvetlerinin geri ülkelerdeki ilk görevi artık ekonomi patronlarına destek görevidir. İleri ülkeler orduları ise, başta ABD olmak üzere, yine ekonominin dünya çapındaki jandarmalığını, yani yine ekonomi patronlarının emir kulluğu görevini yaparlar. Bu nedenle, yani artık tüm dünyayı ekonomistler idare ediyorlar ise, dünya siyasetini de onlar yönlendirecekler, savaşları da yine ekonomik çıkarlar için başlatacaklardır. Marks'a karşı, savaşların salt ekonomik nedenlerden kaynaklanmadığı tezini ileri sürenler belki geçmişte bir oranda haklı olsalar da, artık günümüzde ekonomik sebep dışında harp çıkarmak, gerçekten tesadüfen iktidara gelmiş yamyamların çılgınlığı olabilir.

Bu dışpolitika gerçekleri içinde Doğu-Batı bloklarının ilişkisi ve dünyanın muhtemel akibeti acaba nasıl şekillenir? Günümüz Rusya'sının Komünist olmasında Batı'nın **muhteşem menfaati** vardır. Komünist sistem **kalite-menfaat** denklemini kuramadığı için dünya pazarına giremeyip kapalı

ve kadük kalmakta, bu nedenle tüm dünya pazarında Batılılar tek başlarına atkoşturarak sömürgeciliklerini yeni şekliyle sürdürmektedirler. Bu doğrultuda, yarın Üçüncü Dünya Harbi'nin NATO ile Varşova Paktı arasında çıkmasının siyaset mantığı açısından ihtimali olamaz. Bu ihtimal ancak Sovyetlerin dünya pazarına kaliteli malla girmesi sonrasında doğabilir ki, henüz zayıf bir ihtimal olarak görülür. Demek ki günümüz gerçekleri içinde Batı ekonomisinin saldırgan emperyalizmi ile Rus bürokratik oligarşisinin savunmada kalan siyasi yaşlı emperyalizmi tamamen ayrı frekanslardadırlar ve aralarında bir harb nedeni kesinlikle yoktur. Harp ancak yirmibirinci yüzyılın hasta adamı çarlığın yıkımı sırasındaki yanlış, aceleci, açgözlü politikalar sonucu çikabilir.

Ohalde Üçüncü Dünya Harbi'nin tarafları olarak Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ve Japonya kalmaktadır. Bu üç ekonomik dev kendi aralarında kapışmaz, Rusya'nın parçalanması dünyanın sonunu getirmez ve teknolojik ütopya gerçekleşip insanoğlu yiyecek, giyecek ve barınma sorununa veda ederse, dünyada üç felsefi blok kalır. Bunlardan birincisi Hristiyan Batı ki, buna Rusya dahildir, ikinci Müslüman Güney ki, lideri büyük olasılıkla Türkiye olur, ve üçüncü olarak da Tabiatçı Doğu bloku oluşur...

II. Türk-Rus İlişkileri

Türk-Rus ilişkileri, Moskova Prenslığı'nin sürekli Türkiye aleyhine genişleyerek sıcak sulara inmek istemesi nedeniyle **düşman komşuluk** münasebetidir. En saf, en iyi niyetli politikacılar bile bu jeostratejik kaderi değiştirme imkanına sahip değildirlar. Bu nedenle Osmanlı'nın küçülme dönemi, Rus inişine karşı Batı'da denge arama politikasına dayanır. Sağcı, Solcu, Anadolu'da temel tutmak isteyen her Türk, bu tarihi ve bilimsel gerçeği hazmetmelidir. Nasıl ki, Türkler Rusların yerinde olsalar idi aynı şekilde kaçınılmaz olarak sıcak sulara inme ihtiyacında olacaklardı...

İmparatorluklar devri sona ermiştir. Bu anlamda batan ilk imparatorluk Osmanlı İmparatorluğu ise, Türkler tüm Avrupa Devletlerinden yetmiş yıl ileride demektir. Kuralı zorlayan istisna ise, çarlık Rusya'sıdır. Osmanlı bürokrasisi gibi tarihi tecrübeye sahip Moskova Bürokrasisi, sanayileşme ve milletlerin uyanışı ile gelen çöküşe karşı cankurtaran simidi olarak yeni peygamber Marks ve onun dini Komünizm'e sarılmıştır. Ancak bu dinin de adem-i merkezietçi doğal sürece karşı merhem olamadığı kısa sürede açığa çıkmış ve bu gerçek ilk kez Gorbachev tarafından kabul edilmek zorunda kalmıştır.

Lenin mi büyük, Atatürk mü? Okullardaki ezberci tapınma dönemi atlatıldığında, Atatürk'ün sezgilerinin çok daha kuvvetli, istikbale matuf çok daha gerçekçi projeksiyonları olduğu, Türkiye'nin ve dünyanın gelecek nesilleri tarafından idrak edilecektir. Hiçbir önder vatan toprağının parçalanmasını halkına kabul ettirme cesaretini gösteremez. İlk kez Atatürk Misak-ı Milli ile gangren olan fazlalıklardan kurtulmayı cesaretle savunmuştur. Tekrar yükselme ancak sağlıklı, homojen, kaya gibi bir çekirdekle olabilirdi. Türklerin tarihi hilal prensibine de uyuyordu bu öneri. Harpte merkezin önce geri kaçıışı, sonra kanatların kapanması...

Lenin için durum vahim idi. Zira Rus imparatorluğu henüz Osmanlı'nın doğuş, yükseliş, durma ve çöküş dönemlerinden biyolojik çöküş dönemine girmemişti. İmparatorluk hala yaşayacaktı ve bunun için gerekli yeni bir ümmet sistemi lazımdı. İhtiyacı yeni bir uyuşturucu, afyon olan Marksizm karşıladı. Tıpkı Hasan Sabbah'ın cenneti gibi yeni bir yeryüzü cenneti... Ama aradan geçen yetmiş yıl cennetin Batı'da olduğunu ispatlayınca, ilk kez Gorbachev kabul etti yenilgiyi.

Cengiz'in doğuştan avucundaki kan gibi Gorbachev'in alınıdaki kan da falcılara mesaj mıdır? Gorbachev bilinçsiz Şark kitleleri var olduğu sürece, iktidarın bürokrasinin merkezîyetçi oligarşisinde temerküz ettiğini namuslu bir şekilde kabul etmiştir. Gerçek halk iktidarı için adem-i merkezîyetçilik gerekecektir. Aynı şekilde ekonomide merkezîyetçilik kırılacaktır. İşte dünya ve insanlık için en tehlikeli deneme bu saf ve iyiniyetli girişimdir. İktisadi liberalizm kaçınılmaz olarak siyasi liberalizmi getirecektir. Bu ise, Sovyetler Birliği'nin paramparça olması demektir. Böyle bir durumda merkezi Sovyet oligarşisinin tepkisinin ne olacağı, Batı'nın nasıl davranacağı belli değildir.

Rus imparatorluğunun yirmibirinci yüzyıla hasta adam olarak girdiği açık olmakla birlikte, bu sürecin ne kadar devam edeceği, dünya siyasi yapısını nasıl etkileyeceği, yönetimin elindeki atom silahının kullanılma olasılığı gibi hesaplar gözönüne alınarak kısa vadeli taktik politikaların da tesbiti gerekir.

Geleneksel Türk dış politikası, Rus'un Güney'e sarkma çabasına karşı Batı kozuna sarılır. Dış politikanın ilk dersi ise, "alternatif çözümler"dir. Samimiyetle söylemek gerekirse ne Türk hariciyesi, ne askeriyesi, ne de üniversitelerinde böyle bir bilimsel araştırma yapılmamaktadır. Böyle bir araştırmayı başlatmak amacıyla şu tartışmayı gündeme getirebiliriz. Tekelciliği Batı'nın eline verip çaresiz onun her istediğine boyun eğmek yerine, Sovyetle-

re karşı **ikinci alternatif**, Türk-İran-Pakistan-Çin-Japon kuşağı düşünülebilir. Türk-İran ilişkileri sağlıklı çıkar çatışmaları dışında, oturmuş iki tecrübeli ve birbirini tanıyan devlet ilişkisidir. Coğrafi tabii sınırlar bulunmuş, asırlar içinden pekiştirilmiştir. Bu nedenle muhtemel bir Doğu ittifakı için Türk diplomasisi rahatça İran'a açılabilir. Pakistan sınanmış, nerede ise tabii mütteftir. Çin ve Japon işbirliği için Türk diplomasisi projeler üretebilir. Böylece Avrupa ve ABD'nin tekelci sultanından kurtulunabilir, Rusya Güney'den destekli olarak dengelenebilir. Güney'de Hindistan parçalanması mukadder bir aşiretler yığını olup, Batı ve özellikle İngiliz desteğini yitirdiği oranda önemi azalır. Her hal-ü karda, güçlü de olsa, güçsüz de olsa, jeostratejik olarak Hindistan bu kuşağın değil, Rusya'nın yanında yer alacaktır, politikaların buna göre tesbiti gerekir.

Türk-Rus ilişkilerine son vermeden önce bu ülkedeki Türk azınlıklardan da sözaçmak gerekir. Aslında Rusya nasıl diğer etnik ulusal bileşimleri görmeye başlıyorsa, Türklerin de ileride kendi bağımsız Devletlerini kuracaklarının bilinci içinde bulunmaktadır. Bundan tabii bir şey zaten olamaz. Önemli olan, Türk ırkından olan bu ülkelerin ileride Türkiye Türkleri ile birleşmek isteyip istemeyecekleridir. Ondokuzuncu yüzyılın Turancılığı bir kenara bırakılıp Yirmibirinci Yüzyıl plüralist tam katılımcı ulus demokrasisi kavramı içinde gerçekten kendi kaderini tayin hakkını elde etmiş bir halkın kendi kültürüne yakın diğer halklarla paylaşmak istediği değerleri olamaz mı? Böyle bir soruyu sormak ne gericilik, ne ırkçılık, ne de çağdışılık sayılmalıdır. Büyümek isteyen merkezi idare emperyalizmi yerine, her halkın tam demokratik katılım ile istediği gevşek işbirliği düzeni tüm dünya halkları arasında geçerli olabilir? Nasıl ki, Rus Yahudilerinin insani ve kültürel sorunları İsrail Yahudilerini ve onların yanısıra tüm Batı hümanizmini rahatsız eder?

III. Türkiye-Ortadoğu İlişkileri

Osmanlı'nın Ortadoğu'da bıraktığı boşluğu ne Ruslar, ne de Batı dolduramamıştır. Osmanlı, yüzyıllarca kaldığı Arap ülkelerine karşı herhangi bir kültür emperyalizmi gütmemiştir. Batı ise göreceli olarak çok kısa süre işgal ettiği bu topraklarda kültür emperyalizmini tesis etmiş, çoğunun dilini değiştirmeyi başarmış, hatta bazılarında Arap kanından değil, Batı kanından geldiği övüncünü verebilmiştir.

Batı, Osmanlı'nın tekrar dirilmesini önlemek için daha Birinci Dünya Harbi bitmeden hazırlığını tamamlamıştır. Avrupanın ırkçı haçlı kafası, kendisi için asırlar boyu sorun teşkil eden Yahudi belasını defedebilmek, onları Avrupa'dan drene edebilmek için çift avantajlı bir plan tezganlamış, Filistin-

lilerin Osmanlı'dan koparılan toprağı yahudilere peşkeş çekilmiştir.(Kürtlere baımsızlık kazandırıp sonra da onların toprağını Ermenilere peşkeş çekme planı gibi) Böylece hem Yahudi ırkı, hem de Araplar nerede ise yarım asırlık bir boğazlaşmanın içine atılmışlardır. Klasik Batı kafasına göre Yahudi belasını bulmaktadır. Ancak akıllı Yahudi oyunu anlamış, bu kez Batı'ya kene gibi daha fazla sarılıp onun tüm iktisadi kalelerini ele geçirmiştir.

Öte yandan Batı'nın ileri karakolu olarak kurulan İsrail, Osmanlı'nın dilip Güney'e sarkmasına engel ilk karakoldur. Ancak Batı bununla da kalmamış, Lübnan'daki Hristiyanlar ile onların müslüman kardeşleri arasında yine kültürel ve ticari farklılaştırma oyununu oynayarak bu devletin de parçalanmasını gerçekleştirmiştir. Böylece Osmanlı'nın Güney'e sarkmasına engel ikinci karakol Hristiyan Lübnan'ın temeli de atılmıştır.

Osmanlı Orta Doğu'dan çıktığından buyana bölgede kan ve barut vardır. Bu durum Kürdistan diyenlere ders olmalıdır. Batı Osmanlı'nın boşluğunu hem dolduramamakta, hem de o boşluğu dolduracak hale gelmesini istememektedir. Politika mantığı açısından amaçsız bir zihniyettir bu. Zira dünya politikası dengeler üzerinde durur. Doğu-Batı dengesi kurulmuş, fakat Güney'de istikrar ve dengeyi sağlayacak otorite belirememiştir. Onun için bölge huzursuz ve dünya barışını tehdit eder mahiyettedir. Yahudi ırkı dahil, insanlar mutsuz ve yarın güvencesinden yoksundurlar. Bu insanların güven ve huzur ile bakabilecekleri **istikballeri** yoktur. İsrail yeni ve tecrübesiz bir devletçik olduğu, zaten kendisi Amerikan desteği ile ayakları üzerinde durabildiği cihetle, onun Ortadoğu liderliğine soyunması asırlar alabilir.

Ekonomik açıdan bakıldığında sanayileşen Türkiye'nin tabii pazarı Güney'dir. İktisadi çıkarlar ise peşlerinden er veya geç, siyasi ve askeri yaptırımları getirirler. Osmanlının modern anlamda dirilişi budur. Batı bu bilimsel gerçeği bildiği için Türkiye'nin Ortadoğu'daki her türlü girişimini kuşku ile izler. Bu amaçla çarpık Türk seçkinlerini kolayca kandırarak ülkenin iktisadi girişimlerini bile şeriatçılık ile, geriye dönüş ile, hem de ekonomik çıkarlarına derin yaralar verdirecek şekilde damgalatırlar, onları kullanırlar.

Türkiye'nin Ortadoğu'daki en büyük handikapı, Batı piyonu olarak Araplara karşı kullanılmaktır. Cezayir bunun küçük bir provasıdır, yarası hala kapatılamamıştır. Yarın büyük çıkar ve işbirliği imkanları bulunan Ortadoğu'ya yanaşacak bir Türkiye'ye Batı'nın oynayacağı en kurnazca oyun, onun çevik kuvvet ve benzeri formüllerle Kore misali Arap'a karşı kullanılmasıdır.

Türk bürokrasisinin bir diğer çarpık görüşü ise, iktisaden bütünleşebileceği Ortadoğu ülkeleri ve İslam alemi ile herhangi bir örgütleşmeye karşı umursamazlığıdır. Bu akılsızca davranışa karşılık şans eseri İslam Konferansı kurulmuş, buna rağmen Türkiye örgüte lütfen girmiştir. Tüm eski imparatorluklar çıkarlarını kültür ve ekonomik ilişkileri üzerine oturtmuşken Türklerin bunu düşünmemesi gerçekten cevabı aranacak sorudur. Türk üniversitesi bir Britanya Commonwealth'inin veya Frankofon Ülkeler topluluğunun İngiliz ve Fransızlara sağladığı çıkarların akademik incelemesi ihtiyacını acaba duyacak seviyeye gelmiş midir? Böyle bir araştırma Batı mantığı ve çağdaşlık gereği değil midir?

Ancak bu satırlar Neo-Türk Emperyalizmi şeklinde kesinlikle anlaşılmalıdır. Emperyalizm artık yokolmaya gitmektedir. Bundan sonra çok ihraç edip kazananın insanlığa daha çok iade etmedikçe, fakirin elinden tutup kaldırmadıkça, zengin de açmazlara düşeceğini idrak etmeyenler eleneceklerdir. Bu çerçevede, Türkiye'nin elinde sömürgeci olmamak gibi tarihi bir haslet vardır. Görünen odur ki, Ortadoğu'da ticari kudret haline gelecek bir Türkiye'nin buradaki ülkelerle gerçek kardeşçe paylaşımına doğru bir Ortak Pazar temeli aranmaktadır. Bunun aksine emperyalist emelleri olabilecek her politikacının sonu hüsrana olacaktır.

IV. Avrupa ile İlişkiler

Küçük Avrupa koca dünyayı sömürüyor. Ona rakip olarak önce ABD, sonra Japonya, ardından diğer Uzakdoğu ülkeleri ve Türkiye pastadan pay istiyorlar. Vaktiyle dünya pazarı için kendi aralarında kıyasıya savaşıyorlar. Ticari birleşmenin halklar bazında da pekiştirilmesi amacıyla Örososyalizm ideolojisi geliştiriliyor. Bununla **“dünyayı sömür,ama içeride adil paylaşır”** felsefesi oturtuluyor. Böylece Mafia adaleti, sosyalizm ve hümanizm olarak literatüre giriyor.

Batı'nın ancak refahla sağlayabildiği bu demokratik birlik, insan hakları ve hümanizm kavramlarını fakir Üçüncü Dünya ülkelerine karşı etkin bir silah olarak kullanmaya başlıyor. Klasik Batı kafası, dünyanın bir köşesinde, yerini bilmediği bir ülkede, kan ve ter içinde kalkınmaya çabalayan, anarşi gölünde yüzen, açlıktan kıvranan, istikrarlı hükümetlere ihtiyaç duyan insanların sorunlarını ruhta kavrayamaz. Şuurltında hayvandan farksız gördüğü bu insanları

hergün televizyonda seyrederek bir süre sonra bu insanların sorunlarını doğal görmeye başlar. Bunun en güzel iki örneği Filistin ve Afrika açlığıdır. Aynı Avrupa, anarşi içinde yüzen Türk halkının ıstırabına da umursamaz kalır. İşte bu gerçekler içinde Avrupalı, demokrasi, insan hakları ve hümanizm gibi kutsal kavramları yarınlarda kendisine kalkınmış rakip olabilecek ülkelere karşı yıkıcı bir silah olarak kullanır. Hatta hatta bu silah, yoksul bir ülkeden küçük bir ihale kapmak için bile **hayasızca** kullanılır. Diplomaside ahlak yoktur.

Bu gerçeklikler dünyasında Türkiye-Avrupa ilişkilerinin geleceği nasıl şekillenebilir? Devletler ve medeniyetlerin de insanlar gibi doğup, olgunlaşp öldüğü prensibinden bakıldığında, Avrupa'nın yaşlı ve yorgun olduğu görülür. Medeniyetin getirdiği gevşeme ve yozlaşma ile aşınmaktadır. Herne kadar Üçüncü Dünya ile aradaki fark açılıyor görünse de, arkasından kovalayan dinamik, yırtıcı devletlere karşı dizginleri uzun süre tutamayacağını anlamıştır. Bu nedenle bir zamanlar dünyayı sömürmek için bayraktarlığını yaptığı "serbest ticaret" ilkesinden kaçmakta, himayeci, kapalı ekonomiye dönmeye başlamaktadır.

Türkiye ise tarihi potansiyeli, jeostratejisi, ekonomik imkanları ile Batı'ya karşı tek başına Japonya'dan daha büyük rakip olma şansına sahiptir. Yükselen Türk Devleti, dünya dengesi açısından gerek Batı, gerek Ruslar için doğal olarak korkulu rüyadır. Fakat tarih ve siyaset, dünya dengesi için Anadolu'da güçlü bir Devlet'in gerekliliğini teyit eder. Bunun tersine, parçalanmış bir Anadolu ise dünya barışına tehdittir. Anadolu'nun bütünlüğünü ve gücünü koruyacak Devlet'i ise herhangi bir halk değil, tarihin derinliğinden gelen, Devlet tecrübesine sahip, kumar oynamayacak **MİLLET** idame ettirebilir.

Bu dünya gerçekleri içinde bocalayan Türk diplomasisi, Türk sağduyusunun öz olarak ortaya koyduğu "ölmesin, sürünsün" politikasını üretmiştir. Ancak Batı şu anda dönüm noktasına gelmiştir. Tüm Batı enstitüleri şu sorunun cevabını vermek zorundadırlar bugün: Türk ekonomisi açılacak ve güçlenecektir. Bunun ardından askeri ve siyasi gücü artacaktır. Artık "ölmesin-sürünsün" prensibini devam ettirme imkanı kalkmaktadır. O halde; 1. Hassas geçiş döneminde beline vurularak paramparça edilecek, buna karşılık Anadolu Yarımadası'nın sorumluluğunu taşıyabilecek yeni bir alternatif millet bulunacak, 2. Rahat bırakılıp büyümesi, Ortadoğu'da "Power" olması beklenecek, bu realite karşısında stratejik dünya dengesi açısından ilişkilerin yepyeni alternatiflere oturtulması gerekecektir.

Bu aşamada artık işi sürüncemede bırakma imkanı kalmamıştır. Yetmiş yıllık barış süreci içinde hazırlıklarını tamamlayan genç Cumhuriyet, tüm dinamizmi ile take-off'a geçmiştir. Tarih perspektifinden bakıldığında İstiklal Harbi altıyüz yıllık Osmanlı İmparatorluğu'nu noktalar. Kıbrıs ise, yeniden doğan Türk Devleti'nin yükselme devrine girdiğinin tüm dünyaya açık ilanıdır. O bakımdan Kıbrıs olayından sonra Türkiye'nin başına gelenleri küçük Yunanistan'ın çabalarına bağlamak safdillik olur. Batı'nın ve Rusya'nın politikaları hala süründürme prensibinde takılı kalmıştır. Önce yükselişin Fetret Devri olan anarşiyi körüklemişler, sonra Ermeni sorunu, ardından Kürt sorununu çıkarmışlardır. Plana göre sıra, Yunan halkının kurban olarak Türklerin önüne atılmasına gelmiştir.

Politik yaklaşımın yanısıra Batı'nın kıramadığı tarihi yaklaşımlar da Türk-Batı ilişkilerini çarpıtıcı rol oynar. Batı kültürünün temeli "Beyaz ırk ve Hristiyanlık"tır. Bu temelle yetişen Batılı kendisini dünyanın ebedi hakimi olarak görür. Batılının bu imanına yıkıcı darbeyi yalnızca Türkler vurur. Türk hem beyaz ırktır, hem müslümandır, hem de Batı Hristiyanlığını asırlarca yönetmiş, veya korkutmuştur. Bu nedenle Batı okullarında Osmanlının yükselme değil, çöküş devri kısaca okutulur.

Ancak politik olsun, kültürel olsun, Batı yöneticilerinin politika seçimindeki şaşkınlık ve hataları, süreç içinde Türk çıkarlarına hizmet etmişlerdir. Yetmiş yıl harbetmeyen bir milletin gevşememesi, rehavete düşmemesi için, en hafifinden başlatılan anarşi olayları ve onu takiben dozu arttırılarak sürdürülen parçalama çabaları ençok milli birliğin perçinlenmesine, bilinçlenmeye hizmet etmiştir.

V. Avrupa Topluluğu ve Türkiye

Önce şu felsefi soruya yanıt aranmalıdır: Avrupa Topluluğu homojen bir yapıya mı kavuşmalı, yoksa heterojen, gevşek bir yapılanma mı tercih edilmelidir? Homojenliğin durak noktası Greko-Romen Hristiyan Kültürü mü olmalı, gelişim orada noktalanarak eşyanın tabiatına aykırı şekilde evrim tıkanmalı mı, yoksa süreç cesaretle bir sonraki safhada devam ettirilerek hem Greko-Romen, hem de Şark kültürlerinin sentezinin dünyadaki tek ülkesi, Batı'yı dünya ile nikahlama imkanlarını elinde tutan Türkiye'ye açılarak bu ütopyayı gerçekleştirmek mi?

Türkiye ile Avrupa evliliği şüphesiz insanlık tarihinin gelmiş geçmiş en büyük çağ açıp çağ kapama olayı olur. Tabii bu anlamda Asya'daki Müslüman

Sovyetler hariç, Avrupa kavramına Rusya da dahildir. Zira komünist rejim geçicidir, kültür Hristiyan'dır. Avrupa-Türk birliği, Osmanlı "Daima Batı" kızılmasına da tamamen uygun düşer.

Bu ütopyaya karşılık gerçekler nelerdir? Siyasi yönden de bakılsa, iktisadi yönden de bakılsa, güçlenen Türkiye'nin Avrupa içinde küçük bir ortak değil, onun dışında, Rus gerçeğine karşı üçüncü bir güç odaşı ve denge unsuru niteliği vardır. Bu nedenle Türkiye Avrupa Topluluğuna entegre olamaz. Entegre olabilmesi için ya o topluluk içinde etkili bir güç olması, ya da ikinci sınıf bir statüyü kabullenmesi gerekir.

Türk-Avrupa birleşmesinin kısa vadede karlı tarafı Avrupa olur. Sosyolojik bir gerçeği kabul etmeli ki, Türkler yeterince tüccar zihniyetine sahip değildirler. Bu nedenle Batı'nın tarihi kıvrak tüccar kafası karşısında, evliliğin ilk dönemlerinde kapitülasyonlar benzeri sömürülme dönemi beklenmelidir. Türk halkı güçlü olduğu oranda alicenaplaşır. O oranda da tüccar kafalı halkların çıkarıcı yaklaşımlarını hayra yorar. Sonra da iş işten geçince haklarını geri almak için kılıç kullanmak zorunda kalır. Avrupa Birliğinde kılıç kullanma devri kapanacağına göre, küçük ama tüccar tecrübesi büyük Yunanistan'ın bitip tükenmek bilmeyecek isteklerinin nasıl karşılanacağı, şimdiden ortaya atılabilecek küçük fikir antrenmanlarına bir başlangıç olabilir. Yine düşünmelidir ki, Avrupa ve Rusya'yı iki Dünya Savaşından kurtaran Amerika, bu ülkelerin kuvvetlenmeleri oranında dışlanmıştı. Yine, Osmanlı'ya yapıldığı gibi, Batı ve Uzakdoğu, Amerikan piyasasına piranha balıkları gibi çullanmıştı. Genç ve saf Amerika da hem kendi emperyalizmini, hem de bu talanı beslemek için Üçüncü Dünya'yı sömürmekte, iktisadi çıkarların jandarmalığını yapmak için kendisini kurt gibi içten yıkacak askeri harcamalara angaje olmaktadır. Amerika'nın bugünü, Kanuni devrinin hastalıklarıyla maluldür. Amerika gibi Osmanlı da çokmilletli, çokkültürlü idi. Ötesi, Batı'nın dışlayıcı değil, Şark'ın içleyici olan felsefesine sahipti. Hedeflenen Avrupa'nın toplu vasfı ise, dünden bugüne ayırmak, sınıflandırmak ve yabancıyı dışlamaktır. Bir **Hitler** asırların sentezidir. Batı, belki de bilinçaltını açığa çıkardığı, dünyaya gösterdiği için affetmemektedir Hitleri...

Tanzimattan buyana Batı Türk'e üstünlüğünü kabul ettirmeye çalışmış, yönetici aydınlar sınıfı da bu üstünlüğü kabul etmiştir. Dünya'ya kapalı taşra Anadolu'su ise cehaleti ile, Atatürk'e başı dik, "Bir Türk Dünya'ya Bedel" inancı ile başlanan bir toplum hediye etmiştir. Gerçekten de Cumhuriyet'in ilk yıllarında bugüne kıyasla zavallı denilebilecek ekonomik sıkıntılar için-

deki Türk Milleti başı dik, yabancıya karşı onurunda aşırı hassas bir davranış göstermiştir. Atatürk'ün vefatından sonra sözalan Osmanlı bürokrasisi yine Batı'ya tavize başlamıştır. Bugün Anadolu burjuvazisinin ve rakibi işçi sınıfının iktidarı ele geçirme aşaması tamamlandığında, Batı'ya karşı boynu eğik, onun kültürü ile yetilmiş ve ona hayran tarihi bürokrat tipi silinecek, uluslaşan bir toplum kendi laik burjuva değerleri ile önce uluslararası arenada şahsiyetini kanıtlama, hatta arabesk komikliklere düşecek, daha sonra da olgunlaşarak Batı'ya rakip olacaktır. Bu çerçevede akla gelen bir diğer konu ise, en önemli sosyal olay olan aile yapısıdır. Türk işçileri ile birlikte Avrupa'da yabancı ile evlilik sayısı hızla artmaktadır. Din vakıası yokolmadığı sürece, Avrupa Birliği'ne girecek Türklerin, doğacak nesillerin hayat felsefelerinin ne olacağı konusunda da kafa yormaları gerekecektir.

Bu kadar tezat içinde güncel Avrupa Topluluğu politikasının temel felsefi nedir? Basit tekerleme ile Batılılaşmak mıdır? Yoksa iktisat mı? Özal'ın yaklaşımı, anlaşıldığı kadarıyla, ekonomik bütünleşme yolunda Batı şirketleri Türkiye'ye ne kadar yatırım yaparsa çıkar bağları okadar kuvvetlenir, bu doğrultuda Batı, milyarlarca dolarlık yatırım yaptığı ülkeyi parçalamayı göze alamaz. Bu yatırımlarla Japonya gibi büyüyen bir Türkiye de Batı'nın doğal ortağı ve pazarı olur. Batı için konu bu kadar basit midir? NATO'da silahsız sekizyüzbin etten oluşan bir duvar, Avrupa Konseyi'nde herkesin hırsını almak için şamaroğlanı gibi bulundurduğu bir üye, Ortak Pazar'da yalnız Pazar olarak kalması gereken ikinci sınıf bir ekonomi... Claude Cheysson'un dediği gibi, Türkiye Ortadoğu'nun Büyük Devleti'dir. Avrupa'nın kapısında dilenci gibi mihnet edip durmamalıdır.

Tüm bu gerçekler karşısında Avrupa ile birleşmeyelim mi? “Daima Batı” Türk Milleti'nin şuuraltına sindiğine göre, birleşme mutlaka aranacak, ancak peşimizde önce Ortadoğu, sonra da Afrika'nın açlarının da bu ortaklığa sürüklenmesi gerekeceğinin bilincinde olunacaktır. Dünya ekonomik gerçekleri içinde bu süreç mümkün müdür?

Felsefesinin önemli özelliği ayırmak, parçalara bölmek olan Batı, küçük Avrupa toprağında vaktiyle birçok halklara bölünmüş, kendi içinde asırlarca savaşmıştır. Daha sonra tarihten ders alarak kültürel benzerliklerini birleşme unsuru olarak kullanmayı denemiştir. Kendi arasındaki ekonomik çıkar savaşını gözardı edip dış ekonomilere karşı birleşmeyi sağlayacak girişim henüz çok ilkel aşamadır. Bugün Fransız köylüleri yollarda barikatlar kurup İngiltere'den şarap getiren kamyonları devirmekte, yarın İtalyan işçisi Almanya'dan gelen bir sanayi malını ülkeye sokmamaktadır. Sebep basittir.

Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıkan burjuva milliyetçiliğinin ilkel döneminden yakın zamanlara kadar “milli çıkarlar”, şovenizm, ırkçılık, aşırı milliyetçilik olarak takdim edilmekte ve sağcı görüşlülerin yanlış fikri olarak lanse edilmekte idi. “Milli çıkarlar”ın işçi ve köylü sınıflarının ürettiklerinin dışsatımı ve bu satıştan paylarına düşen kar dönüşümü olduğu ise, yirmibirinci asırda anlaşılacağı benzetmektedir. Ulusal ekonomiler açılıp dünya ekonomisine entegre olduğu oranda global pazar şartları dengelenmeye başlamaktadır. Mesala bir ülke dünya pazarına girmek istiyorsa, önce işe ucuz işçilik ile başlamaktadır. Bununla önce içeride ucuza malettiği emek-yoğun üretimi dünya pazarının altında bir fiyatla satabilmektedir. İkinci olarak da, mesela Çin Halk Cumhuriyeti'nin çokuluslu sermaye şirketlerine daveti gibi, en ucuz, en sınırsız, en verimli işçi bende, kar garantisi ve siyasi istikrar bende mesajı ile Batı'ya rakip olunmaktadır. Devlet zenginleştiği oranda refah işçi ve köylüye yansımakta, sağlık, eğitim ve sosyal haklar alanlarındaki devlet harcamaları nedeniyle bu kez işçi maliyeti astronomik meblağlara ulaşmaktadır. Bu kez dünyanın başka bir ülkesi daha ucuz yaşam seviyesi, daha ucuz işçi maliyeti ile piyasaya girerek çokuluslu sermayeye daha karlı bir ortam sunmaktadır.

Görüldüğü gibi artık dünya tersine dönmekte, kapitalist, yani sermaye sınıfı enternasyonalist, dünyacı olurken, işçi-köylü sınıfları diğer ülke sınıflarının doğal rakibi haline gelmektedirler. İşte bu nedenle Amerikan sendikaları, Üçüncü Dünya'daki düşük işçi ücretlerinin haksız rekabete yolaçtığından yakınmaya başlamaktadırlar. Ama bu sendikalar da çok iyi bilmektedirler ki, işçi sınıfının düşmanı artık kapitalist değil, işsizler sınıfıdır, ve bu sınıfa istihdam sağlamak için de dünyanın tüm ülkeleri kapılarını sonuna kadar sermayeye açmaktadırlar. Demek ki Yirmibirinci Yüzyıl'da Kapitalistler solcu Enternasyonalist, işçi ve Köylü sınıfları da coğrafi sınırlar içinde sağcı milliyetçi olacaklardır. Bu nedenle Batı ülkeleri daha şimdiden gelişmekte olan ülkelerde istikrarsızlık yaratıp çokuluslu sermayeyi o ülkelere kaçırma imkanları araştırır, çoğu zaman da başarılırlar.

Batı bir diğer yandan da geleneksel emek-yoğun üretim alanlarını geri ülkelere bırakmakta, nüfusu azaldığı için robotlaşmaya gitmekte, eğitimle kalifiye eleman yetiştirmektedir. Ancak robotlaşma ve elektronik okadar hızlı ilerlemekte ve maliyetler okadar hızla düşmektedir ki, Batı tüm hızına rağmen bu çağdaş imkanlardan yararlanan yeni ekonomik güçlerin mukadder gelişimini engelleyememektedir.

Askeri güç bulundurmanın klasik amacı, ülkelerin iktisadi çıkarlarının korunmasıdır. Batı, aç insanları sınırlarından içeri sokmuyor ise, bu, kaşa-

nedeki zengin, camını çalan açları kovmasıdır. çaresiz insanlar kısa vadede kaderciliğe gidebilirler. Ama iletişimin hızla yayıldığı devirde bu durum uzun sürmez. Kaldı ki, sürekli olarak borçlandırılan fakir ülkeler artık Batılı bankalara borç ödeyemez hale gelmektedirler. Bu, boomerang gibi Batı'nın kendisini vurmasıdır. Bankalar peşpeşe batmaya başladığında yeni bir dünya ekonomik bunalımı kaçınılmaz olur. Gerçekte, kapitalist ekonomi, tabiatı icabı dünya pazarının büyümesini, bunun için de hızla güçlenen yeni ekonomilerin, genç tüketici pazarların dünya ekonomisine entegre edilmesini ister. Amerika bu yüzden Avrupa ekonomisini adam etmiştir. Ama günümüz koşullarında iş çıkmaza girmiştir. İki ucu da tehlikeli olan tahteravallide ya pazarın genişlemesi, ya da yeni rakipler yaratılması ikilemi ile karşı karşıyadır Batı. Dünyanın bu ekonomik ve siyasi durumunda Batı ile evlenecek Türkiye önce Ortadoğu, sonra da diğer ezilmiş Afrika ülkelerinin avukatlığını üstlenir. Bu misyon yeşiller, sosyalistler gibi içeriksiz salon oyunlarına da benzemez. Bu nedenle batılılar iki gün sonra Türkiye'nin Batı ailesi içinde bozgunculuk yaptığından yakınmaya, fakirleri sömürttürmeyecek idi ise niçin zenginler kulübüne girdiğini sormaya başlayacaklardır.

Karar yönetici bürokrasinin değil, Türk ve Avrupa halklarınınındır.

VI. Türk-Yunan İlişkileri

Asırlarca Türk idaresinde yaşamış, sonra tam kendilerini idare edecekleri sırada Demirperde cenderesine sokulmuş Balkan halkları ile ilişkiler şu an için dondurulmuş durumdadır. Osmanlı ve Rus oligarşik sistemi Balkanlarda devam etmekte, bu ülkelerin yönetim sınıfları dışında halkların teması sağlanamamaktadır. Bunun istisnası Yunanistan'dır. Aynı ittifakta bulunmak ve açık ekonomi modelleri nedeniyle halklar arasında temas giderek artmakta, ticaret gelişmektedir. Bu yüzden iki halk coğrafya hasmı olsa da, din dışında birçok ortak vasıf ve menfaate sahip bulunduğu farkına varmaktadır.

Siyasi yönden ise, bu iki ülke Batı'nın tarihi bir oyununun kurbanıdır. Vaktiyle işgal edilmiş topraklardan çıkarken coğrafi ve etnik yapıyı tersyüz edip o topraklardaki insanların arasına asırlarca sürecek nifak tohumu bırakmak... Ege adaları bu oyunun bir örneğidir. Kıbrıs, devamıdır. Ege adaları, coğrafya, ekonomi bilimi ve siyaset tarihinin hilkat garibeleridir. Neredeyse Anadolu'ya yapışmışlardır. Türklerin bu durumdan kurtulmaya çalışacaklarını haritaya bakan her akıllı insan anlar. Bu nedenle her Yunanlı Türk korkusuyla yaşar. Konu tersine çevrildiğinde, bu korkuya rağmen ve onun sonucu olarak Anadolu toprağına atlayıvermek de her Yunanlının gönlündeki tarihi Megali

İdea'dır. Zira en iyi savunma taarruzdur. Elindekini tutmak için müdafaa psikozu tehlikelidir, savaşa dezavantajlı başlamaktır.

Yunan'ın bu korku ve emeline karşılık Türk'ün bir kompleksi yoktur. Öncelikle, Yunan'ı idare etmiş ve yenmiş olmanın verdiği rahatlık, sonra da henüz Anadolu toprağı kendisini doyurduğu için denizlere muhtaç olmaması, deniz ticaretinin nimetlerinin farkına varmaması nedeniyle çıkar savaşına ihtiyaç duymamasıdır bunun sebebi. Ancak İstanbul'dan Antalya'ya gidecek birkaç gemisini de engelleyecek kadar komplekse düşen Yunanistan, onun gözünü açmış olur. Türkiye'nin vasfı karacı oluşudur. Asıl problemi Avrupa ticaretinde karayolunun kapanmasıdır. Burada Yunan-Bulgar ikilemi arasındadır. Uzun vadede güçlendiğinde bu iki yolu da zorlaması, akıllı devlet adamlarının kestirebileceği davranıştır.

Ciddi ve tecrübeli Devlet, bu zorlamalara meydan vermeyecek onurlu ve akılcı tedbirleri baştan alır. Türkiye mutlak şekilde aleyhine olan Montreaux sözleşmesine niçin dört elle sarılır? Boğazlardan geçen gemilerden milyarlar kazanabilecekken niçin serbest geçiş verir? Zira zorlama tedbirleri, süper Devlet olan Rusya'nın zecri tedbirlerini çağırır. O nedenle uçak gemileri bile balıkçı kayığı sayılabilir kağıt üzerinde. Taa ki Türkiye kendini yeterince güçlü hissetsin.

Yunanistan da kan dökmeden kendisine hediye edilen adaları hovardaca kumarda kaybetmektense, Ege'yi kapalı göl haline getirmeyip Türklerle uzun vadeli dostluk gölü olarak düşünmelidir. Yoksa savaşın birgün gerçekten patlayacağını söylemek için kahin olmaya gerek yoktur. Ve bu savaş, iki ülkenin çıkarlarından ziyade, onları herhangi bir müsait anda kösteklemek isteyen güçler karar verdiği için çıkacaktır.

VII. Kıbrıs

Kıbrıs konusunu iki ayrı kavram içinde ele almakta yarar vardır. Bunlardan birincisi, Türk bürokrasisi ile Kıbrıs Türk halkı arasındaki ilişkidir. Yerel toplumların adem-i merkezizetiçi plüralist demokrasisi açısından Kıbrıs Türkleri doğal olarak Anadolu'nun taşrasından çok daha ileri düzeydedir. Türk bürokrasisi Anadolu halkına gösterdiği bakış tarzını Kıbrıs'ta da uygulamaya, halkı güdülmesi gereken sürü gibi görmeye, hele hele senin kurtarıcınım, itaate mecbursun davranışına girdiğinde, düşmanın bile tahayyül edemeyeceği ihanet ve idraksizlik içine düşer. Bu tür davranış, ada halkının anavatandan soğumasına, ayrı devlet hali uzadıkça da tamamen farklılaşmasına yolaçar.

Rumlarla olan sorunu da yine adem-i merkezîyetçi, plüralist, yerel dikey ve yatay örgütlenme modeli açısından ele almakta yarar vardır. Bu örgütlenme Batı demokrasilerinin ideal olarak gösterdiği demokrasi ise, Türk halkının Rum toplumu ile birleşmesi yalnızca kendi iradesine dayanmalı, bunda ne Türkiye ve Yunanistan, ne de herhangi bir devletin müdahalesi bulunmamalıdır.

Hergün tam katılımcı demokrasi havariliği yapan Batı kuruluşlarının herhangi birinin Kıbrıs sorununu bu açıdan değerlendirdiği görülmüş müdür? Demokrasinin en ileri aşamasında mahalleler bile örgütlenip yalnızca kendileri istediklerinde devleti oluşturacaklar ise, bu hak koskoca Türk toplumu için neden düşünülemez? Bu tez, yapma Batı politikasına göre çok ileri düzeyde bir demokrasi dersidir. Böyle bir alana kayıldığında, artık sorunda Türk işgali, serbest dolaşım ve benzeri safsatalara yer kalmaz. Demokratik açıdan Türk eğer Rum ile birlik olmak istemez ise ayrı devlet kurar ve kendi kültürü içinde yaşar. Eğer ileride yine karşılıklı çıkar birliği görürse, yine öz iradesi ile eşit koşullarda birleşmeyi düşünebilir. Gerçek demokrat Batı kafasına ters gelecek yönü olmamalı bu yaklaşımın.

İdeallerle gerçekler daima farklı olacaktır. Kıbrıs Akdeniz'in ortasında stratejik bir adadır. Önce iki toplum barışırsa İngiliz'i adadan defetmek isteyecektir, bu İngiliz'in işine gelmez. Adada gerçekten rüştünü ispat etmiş bir devlet kurulsa, bunun Batı yanlısı mı, yoksa Sovyet yanlısı mı olacağı kestirilemez. Anadolu'nun altında karnına hançer gibi uzanan adanın Yunanistan eline geçmesi Türkiye'nin asla kabul edemeyeceği bir şıktır. Yunanistan da, Ege adalarına bir yeni ilave yapmak için tabii bir iştiyak içinde olacaktır. En önemli ve herkesin bildiği gerçek ise, iki toplumun şu an için asla birlikte yaşamak istemediğidir. Öyle ise bunları kendi rızaları hilafına zorla evlendirme çabaları neden?

Birleşmeyi Rumlar istemektedirler. Ekonomileri güçlü olduğu için Kuzey'i iktisaden kısa sürede ele geçirebileceklerinin hesabını yapmaktadırlar. Bir sonraki aşamada Türklerin adayı terketmeleri için her türlü oyuna başvurmayı ve sonunda Yunanistan ile birleşmeyi hedeflerler. Bu amaçla, önce hristiyan olduklarını öne sürerek Batı'nın desteğini alırlar, sonra da gelişme çabasındaki ülkelere dönerek "sizin de etnik ayrımcılarınız var, sorunumuz aynı, Türkleri tutarsanız kendi politik çıkarlarınızla ters düşersiniz" derler. Bu basit oyun gerçekten tutmuştur. Üçüncü dünya, hatta müslüman ülkeler de Yunanistan ve Kıbrıs rumlarına tam destek vermeyi politikalarının parçası haline getirmişlerdir.

Peki sorun bu kadar basit midir? Mesela Batı niçin haberlerine Türk askerinin işgal ettiği ada sloganıyla başlar? Niçin hiçbir batılı, adanın basit bir nedenden, yani Yunanistan'ın Kıbrıs'ı kendisine bağlamak istemesi yüzünden parçalandığını görmek istemez? Önce siyasi çıkarları bunu gerektirdiği için, sonra da hristiyanlık dayanışması yüzünden. Bunda kimsenin şüphesi olmamalıdır. Olayın tersi olsa idi "Türk Yayılmacılığı" avazeleriyle Batı ayağa kalkardı. Haklı iken haksız görünmenin en güzel misalidir Kıbrıs.

Gelişmekte olan ülkelerin etnik endişeleri açısından da irdelenmelidir politik yaklaşımlar. Bir kere Kıbrıs henüz süregelen, çözümlenmemiş bir tarih problemidir. Gerçek anlamda birliğini sağlamış, egemen bir devlet değildir. O nedenle de Türkler sanki var olan Devlet'e başkaldırmış azınlık değildir. Bu anlamda ele alındığında Kıbrıs, Osmanlı'dan koparılma aşamasında yakalanan son topraktır. Yani Devlet'ten kopan etnik azınlık ada Rumlarıdır, Türkler değildir. Dahası, Osmanlı'dan bağımsızlık kazandıktan sonra salam politikasıyla sürekli büyümeye çalışan Yunanistan'dır, Türklerin bir toprak talebi olmamıştır. Yani oyun ada rumlarının Devlet olma isteği değil, Megali İdea'nın bir aşamasıdır.

Gerek Türk diplomasisi bu gerçekleri iyi vurgulayamadığından, gerek Batı dayanışması Türk-Yunan adalet dengesi konusunda tüm değerleri bir kenara itip demokrasi, insan hakları gibi kavramları unuttuğundan, olan zavallı Kıbrıs Türklerine olmakta, henüz kendi kaderlerine hükmedememenin acısıyla yaşamaktadırlar. Ancak bu acının aynı oranda Rumlar için de geçerli olduğu unutulmamalıdır...

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
 Hazırlayan ve Sunan
 Aydın Nurhan

BURJUVAZİ

Aralık 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Burjuvazi, yani Kentsoyluluk.

Burjuva kelimesi Fransızca Bork, Almanca Burg kelimelerinden kaynaklanıyor. Orta Çağ'da Bork veya Burç içinde yaşayan, yani surlarla çevrili bir şehirde yaşayan insanlara verilen ad. Burç kelimesinin aslı ise, biliyorsunuz Arapça. Yani Arapça Burç kelimesi bir ihtimal Fransız burjuva kelimesinin kökeni olabilir?

Orta Çağlarda insanlar ya göçebe, ya da köylerde otururlardı. Şehir sayısı az, şehirli de nüfusun çok küçük bir yüzdesini oluştururlardı.

Avrupa'da Feodalite yani Derebeylik sistemi vardı, yerel yönetimlerde prenslikler veya minik krallıklar toprakla birlikte alınıp satılan köylüleri yönetirlerdi.

Bu yerel feodaller arasından güçlenenler de büyük kral olurlardı.

Gerek derebeyleri, gerek büyük krallar başta kilise ile çatıştılar, sonra uzlaştılar ve halka karşı kilise ile birlik oldular, fakat sanayi ve teknolojinin gelişmesi ile şehirlerde nüfus çoğaldı, tüccar sınıfı güçlenince de ekonomik kudret tarımdan sanayie, yani topraktan şehre geçti.

Zamanla toprak aristokrasisi fakirleşti, gücünü yitirdi, sonuçta köylüler üzerindeki otoritesi de yok oldu. Buna karşın sanayi devrimiyle şehirli tüccar ve sanayici işçiye ihtiyaç duydu, fabrikalar için köylerden kentlere işçi transfer etmeye başladılar, köyler boşalmaya, kentlerde getto'lar, yani gecekondu oluşmaya başladı.

Kentte ev sorunu vardı, ayrıca kadının da çalışması gerekiyordu, sonuçta büyük aile yapısı çöktü, çekirdek, küçük aile tipi doğdu. Köyde toplum baskısı altında yaşayan insanlar için bu kez kentte bireysel özgürlük, ama yalnızlık vardı.

Değişimin ya hiç, ya da çok yavaş olduğu köyde Tanrı ile başbaşa kalmak ve ibadet için oldukça bol vakit vardı. Ama şehirlerin zorlu yaşamı ve yaşam sürati Avrupa insanına önce hayatta kalma mücadelesini, sonra da maddi refahını sürekli hale getirmek için acımasızlığı öğretti. İngiliz filozof Thomas Hobbes "Homo Homini Lupus" yani insan insanın kurdudur dedi, yine İngiliz Darwin yaşam mücadelesi güçlülerin, sürekli değişen koşullara uyabilenlerin kazanacağı bir arenadır dedi, kentleşme süreciyle giderek dindarlıktan materyalizme geçildi.

Artık güncel yaşamda dinin yeri yoktu, insanlar arasında menfaat dengeleri vardı. Tanrının adaleti de rafa kaldırılmıştı. Şehirlerdeki gettolardaki işçiler ile işverenler arasında kıyasıya mücadeleler oldu, ihtilaller, vahşi savaşlar yaşandı, sonuçta kavgadan yorulan Avrupalılar dehşet dengesinde buluştular, anlaşmaya vardılar.

Kısaca

"Sen namussuz ve saygısız olursan, ben namussuz ve saygısız olurum, ikimiz de kaybederiz.

Sen namuslu ve saygılı olursan, ben namuslu ve saygılı olurum, ikimiz de kazanırız"

Şeklinde özetleyebileceğimiz modern seküler ahlak artık dine ihtiyaç bırakmıyordu. Din sosyal yaşamdan dışarı atıldı, insanların iç dünyalarına gönderildi. Din artık sosyolojik değil, psikolojik görevle yetinecekti.

Devlet için, toplum nizamı için din ve vicdan, yani iç polis artık gereksiz idi. Bu görevi ulus devletin polisi yapacaktı. Laik sosyal kontrata uymayanlar maddi cezalar görecektlerdi, kötülük yaptıklarında tanrıdan veya manevi yaptırımlardan korkmak ise, kendi bilecekleri işti.

Artık kötülüğü önlemek için din ve vicdan gerekmezdi. Devletler din eğitimi önemsiz ve gereksiz bulmaya başladılar. Zaten Karl Marx'a göre din güçlülerin güçsüzleri ezmeleri için bir vasıta idi, afyon idi. Din yokedilmeliydi ki, insanlar birbirlerini yiyerek dehşet dengesine ulaşabilsinlerdi.

Dünya saadeti yalnızca madde idi. Maneviyat gereksizdi. Maneviyat mantığa ters, metafizik bir kavramdı. Laik ahlak ve insanlar arasındaki maddeci dehşet dengesi tek amaç olmalıydı.

Evet Aziz Dostlar,

Bu süreç içinde Ümmet İmparatorlukları çöktü, ulus devletler doğdu, bu devletler de artık şehirlilerin değerleri üzerine kuruldu, laik yasalar geliştirdiler.

Şehirler köylere nazaran aşırı örgütlü, işbölümü getiren, ve özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısından sonra hizmet sektöründe patlama yapan metropollere dönüştü. Eğitim düzeylerinin yükselmesi ve modern iş yönetimi teknikleriyle özgürlükler arttı, insanca iş ortamları gelişti.

İş imkanlarının artması metropollerin nüfuslarında patlamalar yaptı, nüfusu 20 milyona varan megapoller doğdu. Bu megapoller yalnızca iç göç değil, uluslararası göç, yani yabancı işçiler için de umut ve ekmek kapısı oldular, dünyada hiçbir güç metropollerin mıknaş gibi çektiği bu insan selinin önünde duramadı.

Bu süreçte yeni lumpen zenginler, kültürüne yabancılaşmış diplomalı kimliksizler, metropollerin güvensizliğine karşı özel compoundlar, yani siteler içinde, evvelce kral saraylarının etrafında bulunan surlar gibi duvarlar ve güvenlik kameralarıyla yaşamaya başladılar.

Zenginlerin bu yalıtılmış yaşam tarzı bir bakıma zengin ülkelerin fakir ülke halklarına vize koymalarına, onları dışarıda tutmalarına, servetlerini onlarla paylaşmak istememelerine benziyordu.

Modern, Pozitivist ulus devlet ideolojileri farklı, rengarenk, çeşitli sosyal, etnik ve mezhepsel altyapılardan gelen köylüleri uluslaştırabilmek yani onlara tektip, üniform kimlik verebilmek için farklılıkları hoşgörülle karşılayamıyor, bu politikalar ise köyden kente gelen, yüzyıllarca esneklik ve hoşgörü içinde yaşamış kitleleri deli gömleği gibi bunaltıyordu.

Bu kitleler yalnızca uluslaştırma eğitimine girmekle kalmıyor, aynı anda devletlerin uluslaştırma çabalarına rakip uluslarüstü en üst kimlik iddiasıyla

sahneye giren globalleşmenin de taarruzuna uğrayıp çapraz ateş arasında hep-ten dengelerini kaybediyorlardı.

Köyün gelenek, durağanlık, istikrar, güvenlik, görev ve sorumluluk duygusunun yerini kentin sürekli değişim, güvensizlik, ve kaos ortamı alıyordu.

Evet Dostlar,

Özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısında tarım nüfusu hızla erirken metropollerde gettolaşma arttı. Köy kültürünün görev ve tanrıdan korku kavramı gettolarda bir süre güvenlik sağladı, ama ikinci, üçüncü nesillerde menfaatçi hak kavramının gelişmesi, buna karşın birey üzerindeki toplum kontrolunun ve din duygularının gevşemesi ile, açlık ve cehaletle boğuşan gecekondu lumpenleşti, kimlik boşluğu içinde huzursuzluk kaynağı oldular.

Vaktiyle köy dayanışması ile toplumun hazmettiği işsiz ve açlar kente göçünce kentin acımasız materyalizmi onları dışladı.. Metropolde düşenin dostu olmuyor. Özellikle Batı dünyasında metropoller mahşerin habercisi gibi sanki. Herkes kendi canının derdinde, babanın oğula hayrı olmuyor artık. Moderniteyi geç yakalayan Latin Amerika da bu değişim krizinin bedelini korkunç şekilde ödüyor, ve hala kaostan kurtulamadı.

Bu kaostan halk dini de ağır darbe aldı. Tarihte eğitimli din adamları büyük şehirlerde, dini formel, seremonyal, sıkı, disiplinli yorumlarken, taşradaki cahil halk da devletin resmi din anlayışına karşın ve devlet din yorumuna rakip olarak kendi esnek, yumuşak, hoşgörülü, samimi din anlayışını geliştirmişti.

Vakta ki modernleşme ile din de pozitif mantık yorumuna tabi tutuldu, devletler taşranın esnek, yumuşak, hoşgörülü din yorumunu kontrole almaya başladı, taşra inancı da sertleşmeye başladı. Pozitivist eğitim politikalarıyla yetiştirilen köylüler kutsal kitapları pozitif mantıkla okuyunca felaket başladı. Bu insanlar kitabı kelimesi kelimesine uygulayacağım diyerek fanatikleştiler, tarihi hoşgörü biranda yokolmaya başladı.

Bu pozitivist fanatizm kısa zamanda karşıtını, yani antitezini doğurdu, hızlı bir dinsizleşme sürecine girildi.

Sosyolojik çarpıklıklar da işte bu kaos döneminde ortaya çıktı.

Aziz Dinleyicilerim,

Bize Batı Medeniyeti, herşeyin iyisi demek dediler, ve biz de Batılılaşma adına en güzel adetlerimizi terketmeye başladık..

Belki biraz kaba olacak ama, teşbihte hata olmaz diyerek modernleşme serüvenimizin en karikatürize, en çarpıcı örneklerinden birini burada zikretmek istiyorum..

Biliyorsunuz dinimizin en yüce vasıflarından biri beden temizliği. Ama vücut kıllarını temizlik anlayışı kentleşme oranına paralel olarak hızla terk edilir oldu. Tuvaletlerde su ile taharet de kalkınca insan vücudu Orta Çağ Avrupasının mikrop yuvasına irtica etti...

Hamamlarıyla, temizliğiyle meşhur, her sabah banyo alan ataların yeni kentleşen, şaşkınlık ve geçiş dönemindeki torunları, genç kadın ve erkeklerimiz kokmaya, deodoran ile gezmeye başladılar. Halbuki Batulılar tam tersini yapmaya başlarken hem de...

Kısacası, insanlarımız modernleşme kompleksiyle pisleşmeyi ilerçilik olarak görür oldular. Bu akım okadar güçlendi ki, kimliğimizin güzel unsurlarını korumak isteyen ailelerin genç çocukları plajlarda gerici olarak tanımlanma ve alay konusu olma korkusuyla temizlik adetlerini terketmeye başladılar.

Evet Aziz Dostlar...

Modern toplumdan dışlanma korkusu insanlarımıza en güzel adetlerimizi, geleneklerimizi terketiriyor.

İnsanlarımız, özellikle gençlerimiz, niçin bu kadar güçsüzleşiyorlar, neden köyden getirdikleri güzel adetlerini savunmaktan korkuyorlar? Niçin modern kent yaşamının hastalıklarına karşı köyün kentte de sürdürülebilecek bazı asil geleneklerini savunmaktan, onları modernize etme çabasından çekiniyorlar?

Neden, neden, neden...

Düşünün, ve yanıtını kendiniz bulmaya çalışın...

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

ASALET

24 Şubat 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Asalet.

Hatırlarsanız daha önceki sohbetlerimizde bu konuya biraz değinmiştik. Sorun, kimlik krizi ile başlıyordu. Gelin isterseniz önce biraz antropoloji yapalım. Göçebe, köy ve kent kültürlerine bakalım.

Öncelikle...

Acaba göçebede asalet olur mu?

“Asalet”i ruh güzelliği olarak tanımlamamış mıydık? Ozaman göçebede neden olmasın?

Göçebede neler var?

Öncelikle sürekli hareket var.

Demek ki aktif, zinde, dinamik insanlar.

Sonra acımasız tabiatın zorlukları var.

Demek dayanıklı insanlar.

Ve tek servetleri “dayanışma”.

Dayanışma mecburiyeti olunca mecburen sevgi ve saygı olmaz mı?

Demek ki dayanıklılık, sevgi, saygı, yoklukta ve varlıkta paylaşmak, zinde vücutlu olmak, dünyanın maddi nimetlerine köle olmamak gibi güzel hasletleri var göçebelerin.

Şimdi buradan bir sonuç çıkaralım.

Demek asalet ille de yerleşik toprak ağalığının tekelinde değil.

Gelelim yerleşik toplumlara..

Göçebe topluluklar zamanla belli coğrafyaya bağlandıklarında büyük aileler ve klanlar halinde yeni bir hiyerarşik düzene girdiler.

Yerleşik yaşamın gerektirdiği işbölümü ve örgütlenme başladı toplumlarda.

Zamanla fırın, bakkal, nalbant vb. ihtiyaçlar doğmaya başladı.

Onun da ötesinde toplumda sembolizasyon başladı.

Yani protokol kuralları.

Yani bazı insan davranışlarının ehlileştirilmesi diyelim.

En başta aile içinde saygıdan başlayarak toplum içinde davranış kalıplarına, oradan kralın huzurundaki davranışlara kadar her şey bir kurala, protokola bağlanmaya başladı.

Bu kurallardan bazıları zaman içinde mecburi hale geldi, kimi örf adet oldu, kimi de kanun oldu.

İşte bu toplumsal düzenlemeler içinde iyi insan önce yasalara saygı gösteren, onlara uyan, sonra örf ve an'aneye uyan, sonra daha da incelererek görgü ve nezaket kurallarına itina eden rafine kişi oldu.

Bu toplumlar genelde ziraat toplumları olarak ve ani kültürel sarsıntı ve çalkantılar geçirmeden asırlarca durağan hayat yaşadılar. Gerçi sürekli savaşlar oluyordu, ama kültür şokları ender ve sınırlı olarak gelip geçiyordu.

İşte bu asırlar içinde insanlar çok az gelen yenilikleri zaman içinde hazmediyor, gelenekleri de onlarla uyum içinde yavaş yavaş, tabii bir evrime uğruyordu.

Her tecrübe öncekinin üzerine biniyor, atalar torunlara içgüdüsel, zaman içinden süzölmüş güzel adetler bırakıyorlardı.

Bazı aileler bu adetlere sıkıca yapışıyor, itina gösteriyor, bazıları ise itina etmiyorlardı.

Kuralları olan aileler zamanla kökleşiyor, toplumda saygınlık kazanıyordu. Kuralları olmayanlar toplumun başına geçseler de zamanla protokola uyuyor, ama kuralsız, düzensiz, kaba, vahşi kalmaya çalışanları toplum hızla eliyordu.

Zamanla dünyanın her yerinde toplumsal kastlar oluştu, asalet unvanları doğdu, hatta kastlar arasında evlilikler bile yasaklandı.

Artık asalet toplumsal güce, paraya ve statüye, yani unvanlara dayanmaya başladı.

Aziz Dinleyicilerim,

Vakta ki 18.Yüzyılda endüstri devrimi başladı, dünyanın altı üstüne gelmeye başladı.

Sanayileşme ile tarım toplumları hızla şehirlere akmaya başladı, tüm düzenleri altüst oldu.

Binlerce yıllık köylü köyünde asil idi.

Köyde asalet vardı. Asırlar içinden süzölmüş, imbiklenmiş töreleri, örf ve adetleri vardı.

İnsanlar toplum içinde kendilerine biçilmiş törelere uyduklarında sarsıntısız, huzurlu bir hayat bekleyebiliyorlardı.

O nedenle bu toplumlarda modern anlamda polise de ihtiyaç yoktu.

Hatta ve hatta, siyasi suçlar dışında İslam Devletlerinde nerede ise hapis-hane kavramı bile yoktu.

Zira polis insanların vicdanlarında idi.

Vakta ki köylü şehre indi, asaletini kaybetme tehlikesi ile karşılaştı.

Aslında başlangıçta hemşehri dayanışması, gettolaşma ve din duygularının gücü sayesinde birinci nesillerde yozlaşma olmadı.

Ama birkaç nesilde değerler yıprandı, töreler yokoldu, şaşkın ve çaresiz insanların yeni bir başlangıç yapmaları, kimlik oluşturmaları için bir tek sarsılmaz direk kaldı, o da din idi.

Modern ve maddeci kent yaşamı geleneksel köy değerlerini reddetmişti.

Gerek geçiş dönemi Avrupa ve Amerika'sında, gerek İslam ülkelerinde aklı başında aileler kimliksizlik ve kuralsızlığa düşmemek için ellerinde kalan tek değer dine sarıldılar.

Peki yeni, ulusal, orijinal kent töreleri nasıl oluşacaktı? Yabancınnin töresi ithal edilemezdi.

Yeni kentsoylu kimliklerinde yumuşatılmış, modern çağa ve kent yaşamına uyumlu bir din anlayışı ahlak iskeleti olarak alındı, bunun etrafına ulusal ve kültürel değerler giydirildi.

Bunu becerebilen toplumlar ve aileler yeni burjuva ahlakı ile kimlik krizini nispeten kolayca aşabildiler.

Beceremeyenler ise şaşkın, ahlaksız lumpen yığınlaraya karıştılar, çocukları materyalist cemiyet için muhtemel, potansiyel isyankarlar olarak yetiştiler. Avrupa'da bilinen ihtilaller patladı.

Aziz Dinleyicilerim,

Biraz evvel, İslam devletlerinde nerede ise hapisane bile yoktu, zira polis insanların vicdanlarındaydı demiştik.

Bugün ise ne hazindir ki, medeniyet yarışındaki ülkeler kişi başına düşen polis sayısı ile övüntür oldular.

Homo Homini Lupus

Yani

İnsan İnsanın Kurdudur

Düsturundan hareket eden modern, maddeci dünya, şehre inen köylünün vicdanındaki polisi attı, onu resmi polisın kontroluna soktu.

Kent ile köy arasında boşluğa düşen lumpenler resmi polis gözünü başka tarafa çevirdiğinde çalmayı, yasanın açıkta bıraktığı her boşlukta ahlaksızlık yapmayı meşru görmeye başladı. Zira vicdanında onu her an dürten, gerçekte onu asil yapan iç-polis artık onu terketmiş, uçup gitmişti.

Ve bu ahlaksızlar, hırsızlar güruhu içinden büyük makamlara gelenler, büyük servetler yapanlar da oldu.

Bu lumpen yeni görmeler ikinci aşamada makamlarına ve servetlerine uygun asalet arayışına girdiler.

Batıcılık ve modern söylemi asalet için yeterli sandılar. Ama bu köksüzler çocuklarına ulusal, yerel örf, adet, gelenek, inanç, görgü veremediler. Servetleri ve makamları ya daha kendileri hayatta iken yokoldu, ya da bir iki nesilde sönüp gittiler.

Peki kentte hangi aileler sağlam kaldı?

Başta sağlam bir din, daha sonra da onunla uyumlu modern burjuva ahlakı geliştirebilenler.

İslam dünyasının yarınlarında asil aileler, ruh asaletini yakalayabilen aileler olacaktır. İslam her ne kadar aristokrasiyi reddederse de, şunu kaydetmekte yarar vardır.

Aristokrasinin birinci vasfı muhafazakarlığıdır. Töreler, görgü, gelenek, örf, adet, protokol, sembolizasyon ve din olmadan aristokrasi olmaz.

Denilebilir ki, bu toprak aristokrasisi için geçerli.

Hayır, şehir için tarihin her döneminden daha önemli ihtiyaç.

Dünya değerlerinin hızla altüst olduğu globalizm çağında insanlar sığınacak sağlam, muhkem birer kaleye muhtaç.

Dinin ağırlıkta olacağı bu kaleyi bulan ailelerin çocukları sağlam kimlikli yetişecekler. Yeni endüstri toplumunun aristokratları bu ailelerden çıkacak.

Çocuklarına din ve modern ahlak veremeyen yenigörme aileler bugün ne kadar zengin, ne kadar güç ve nüfuz sahibi olurlarsa olsunlar, unvanları ne olursa olsun, bunların çocukları biriki nesilde çıktıkları lumpen sınıfa tekrar döneceklerdir.

Sözümüzü isterseniz müstakbel **ruh asillerine** kültürümüzden bir nasihatle bitirelim.

Asalet vermekle olur!

Kalın sağlıcakla.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

DİPLOMASİ

19 Ocak 2003

Aziz Dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz, Diplomasi.

Küreselleşmenin diğer birçok geleneksel sanatta olduğu gibi, hızlı bir dönüşüme uğrattığı müessesese.

Diplomasinin bilinen tarihi M.Ö. 3000 yılına, Mezopotamya'ya uzanıyor.

Eldeki en eski diplomasi belgeleri ise Kadeş savaşı dönemine, yani Mısır Firavun'u II. Ramses ile Hitit karşıtı arasında 1280lerde yapılan bir dizi anlaşmalara ait.

Diplomasiyi kısaca **Uluslararası ilişkileri yürütme sanatı** olarak tanımlayabiliriz.

Eski Yunancadaki **Diplo** “ikiye katlanmış” ve **ma** “şey” kelimelerinden oluşmuş.

Başlangıçta bir kimseye bazı haklar bahşeden **“katlanmış belge”** anlamında kullanılan bu kelime, daha sonra devletler arasındaki anlaşmalar için kullanılır olmuş.

Modern çağlarda da bir devleti diğer bir devlet nezdinde temsil edenler, Fransızca tabiri ile (“diplomat” veya “diplomatist”) olarak anılmaya başlamışlar.

Diplomasi Klasik ve Modern Çağlarda ikili ve gizli idi.

Eski çağlarda mesafeler uzun ve ulaşım ilkel olduğu için krallar sık sık buluşmıyor, bu nedenle karşılıklı araçlar gönderiyorlardı. Ağızlarından çıkacak sözlerle savaş veya barış başlatabilen bu araçlar, haliyle kralların mutlak güvenine mazhar olan sadık insanlardı.

Günümüz büyükelçileri de bu tarihi gelenek doğrultusunda **olağanüstü ve tam yetkili** sıfatı ile atanırlar. Büyükelçiler geleneksel olarak Devlet başkanının mutlak şahsi güvenini temsil ettikleri için, modern Başbakanlar da Kralların ve Cumhurbaşkanlarının bu tarihi hakkını, yani büyükelçi atama hakkını saygı ile kabul ederler.

Hal böyle olmakla birlikte, iletişim devrimi diğer geleneksel sanatlarda olduğu gibi klasik diplomasi sanatını da dönüşüme uğratmaya başladı.

Günümüzde bir başbakan kahvaltısını bir başkentte, öğle yemeğini bir diğerinde, akşam yemeğini de bir başkasında yiyebilmekte, sorunlarını karşılarıyla anında ve birebir görüşme ile halledebiliyor.

Bir yanda iletişim devriminin getirdiği bu kolaylık, diğer yandan bilgi devrimi ile halkların uyanışı, klasik diplomaside de devrime yolaçıyor.

Klasik çağlarda diplomasi salt devlet çıkarına hizmet ederdı. Daha sonra ticaret sınıflarının çıkarlarını da kapsamaya başladı, bu amaçla konsolosluklar açıldı. Daha sonra da çoktarafli diplomasi müessesesi gelişti, 20.Yüzyılda Birleşmiş Milletler vb. çoktarafli diplomasi örgütleri kuruldu.

Diplomasideki önemli değişim ise 20. Yüzyılın sonuna doğru hız kazanmaya başladı, Sivil Toplum Örgütlerinin ve ticari çıkar gruplarının uluslararası rolleri giderek meşruiyet kazanmaya başladı.

Klasik diplomasiden bir örnek vermek istersek, tekstil ihracatçılarının sorunlarını diplomatlar savunurlardı. Yani onların uluslararası avukatlığını yaparlardı. Daha sonra ikili veya uluslararası müzakerelerde resmi heyetlere tekstilciler de dahil olmaya başladılar. Ve görüldü ki, işin sahipleri kendi çıkarlarını daha etkin savunuyorlar.

Ve zamanla çevre örgütleri ve işçi sendikalarına kadar çok çeşitli alanlardaki gruplar, baskı grupları, sivil toplum örgütleri uluslararası müzakerelerde öne çıkmaya ve meşruiyet kazanmaya başladılar. Bu gruplar hem sokaklarda, hem de artık salonlarda etkin olmaya başlıyorlardı.

Ve sonuçta Birleşmiş Milletler toplantılarına kadar meşru kabul görmeye başladılar.

Bildiğimiz gibi geleneksel devlet siyaseti dikey hiyerarşi içinde gizli olarak yürütülür. Bu dikey sistem, postmoderniteye geçtiğimiz şu dönemde, yaygın sivil baskı gruplarınca yatay denetime girmeye başlamada.

Geleneksel dış politikada güçlü bir devlet kapalı kapılar ardında sıkıştırıldığı bir devletten gizlice birçok avantaj koparırdı.

Günümüz sivil toplum örgütleri bu tip gizli zorbalıkları önlemeye çalışıyor, başta işçi ve köylülerin ekonomik çıkarları olmak üzere, doğrudan çıkarlarına zarar verecek anlaşmalar konusunda aşırı hassasiyet gösteriyorlar.

Hatta Batılı toplumlar artık bu konularda okadar ilerlediler ki, devletler çetin diplomatik müzakereler sırasında el altından halkı kıskırtarak, müzakerelerde “kamuoyum baskı yapıyor” kozunu etkin şekilde kullanıyorlar.

Bu, klasik diplomasiden farklı bir yaklaşım tarzı. Eskiden halkı önemsemeyen devletler artık dış politikada halka sığmıyor, onun desteğini önemsiyorlar.

Hatırlarsanız diplomasiyi uluslararası ilişkileri yürütme sanatı olarak tanımlamıştık.

Ohalde soralım..

Kimin sanatı?

Kariyer diplomatlarına özgü bir sanat mı?

Siyasetçilere mi?

İş adamlarına mı?

Sivil Toplum Örgütlerine mi?

Çıkar Gruplarına mı?

Mesela çokuluslu dev şirketlerin devletlerle yaptıkları uluslararası çıkar müzakereleri ile devletlerin kendi aralarında yaptıkları ekonomik çıkar müzakereleri arasında fark kaldı mı? Bu müzakereleri yürütenler aynı uluslararası ilişkiler okullarından, aynı müzakere tekniklerini öğrenerek yetişiyorlar mı?

Evet..

Günümüz diplomasisine artık yeni aktörler girmeye, bu müessese artık epeyce sivil karakter kazanmaya başladı. Yatay sivil örgütlenme, geleneksel, dikey hiyerarşik diplomasiyi giderek daha bir denetlemeye başlıyor, onu dönüştürüyor.

Şimdi aziz dinleyicilerim,

Size ilginç bir soru sormak istiyorum.

Kendisini kaba güçle korumak zorunda olan ilkel kabileden kim kahramandır?

Hasımlara karşı kabilesinin çıkarlarını ve *kutsallarını* koruyan diyelim.

Bu noktadan başlayarak üst örgütlenmelere, ulus devlete, sonra da bölgesel ve global kutsallara doğru fikir yürütmeye çıkalım. Uluslar kapalı yapıyı kırıp dünyaya açıldıkça, yani globalleştikçe, *yerel çıkarlar ve değerler* ile *global çıkarlar ve değerler* çatışmaya başlıyor.

Eskiden insanların kendi kabile veya halkları için hak ve doğru, yabancılar için haram saydıkları kavramlar global köy meydanında artık "*kahramanlık değil, ahlaksızlık ve çift standartçılık*" olarak algılanmaya başlıyor.

Aşiret değerlerinden ulus değerlerine geçiş sürecindeki iç çatışma ve şaşkınlık dönemini şimdi de onun çok daha büyük ölçekli ileri aşaması olan globalleşme ile yaşıyoruz. Ve Batılı olsun, Doğulu olsun, yerel kahramanlar global insanlık sınavında tezatlarla batıyorlar.

İnsanlar global köyde barış içinde yaşamak istiyorlar ise, çıkarlarından karşılıklı tavizlerle bir senteze varmak zorunda kalacaklar. Global köy, kültür ve medeniyetleri artık asgari müştereklerde birleşmeye zorluyor.

Namuslu devlet adamlarının ve diplomatların 21. Yüzyıl için en büyük açmazı burada yatıyor. 21. Yüzyılda devletler ulusal çıkarları için açtıkları savaşları insani idealler maskesi altına gizleyemeyecekler. Ve sonuçta dürüstçe "*ulusal çıkarlarımızı*" takip ediyoruz demek zorunda kalacaklar.

Biraz akademik bir ifade ile, uluslararası ilişkilerde realist söylem, 20.Yüzyılın içi boş idealist söyleminin yerini alacak. Ve ancak bu aşamadan sonradır ki, dürüst, rasyonel global diplomasi dönemine geçeceğiz..

Emperyalizm kalıntısı 20.Yüzyılı geride bırakırken Dünyamızdaki en korkunç kitle imha silahı Nükleer Bomba eşitsizliğinden başlayıp, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 5 Daimi üyeliğindeki adaletsizliğe kadar aklı-

nıza eşitsizlikler ve haksızlıklar okyanusunu getirin. Bu adaletsizlik ne vicdana, ne mantığa, ne de *medeniyete* uyuyor. Olsa olsa ormana uyuyor.

Güçlü devletlerin vatandaşları çift standart kullanan politikacılarına 21.Yüzyılda da bile bile oy verir, “ulusal stratejik çıkarlarımız için ahlaksızlığa, eşitsizliğe, namussuzluğa devam edin” derlerse, ozaman onlar da ahlaksız ve namussuz sayılacaklar. Ve belki de bu ahlaksızlık Hitler devri Almanya’sının günahını da aşacak!!

Kendine hak gördüğünü yabancıya haram gören toplumlar en başta iç kutsallarını, yani kimliklerini oluşturan değerleri inkar etmiş olacak, bu “ahlaki ikilem” onları kimlik krizine sokacak. O ahlaki çöküş anında gelişmiş devletler “*Medeniyetin referansı Greko-Romen Kültürüdür. Bu kültür iki sınıftır. İkinci sınıflarla eşitliği kabul edemeyiz.*” diyebilir.

Globalizm özellikle sanayileşmiş toplumları bir kez bu ahlak ikilemine düşürdüktan sonra o toplumlar zaten kendi içlerinden çökerler.

Zira önce değerlerini, sonra da meşruiyetlerini yitirirler.

Modern yöneticiler tarihin en önemli dersini idrak etmiyorlar.

Elinizde en öldürücü silahlar da olsa,

Dayanabileceğiniz en nihai kudret meşruiyettir.

Tarih, meşruiyetini kaybetmiş gafiller çöplüğüdür.

Günümüzde meşruiyet kazanmak halkın yüzde doksanının cahil olduğu dönemlere nazaran çok zorlaşmıştır.

Uluslararası toplumu aptal sanıp onları aptalca gerekçelerle kandırmaya çalışan siyasetçiler giderek bataklığa saplanacak, debelendikçe boğulacak, meşruiyet kaybedecek, devletlerinin çöküşlerini hızlandıracaklardır.

Biz bir uluslararası aileyiz. Tek kelime ile insanız. İnsanlık giderek **global ortak sağduyu** geliştiriyor.

Bu ahlaki ortak sağduyuyu besleyen, yeşerten cesur aydınlar, global köyün kahramanları olacaklar.

Gelin bu aydınlık insanlara bir de fener verelim...

“İnsanlık bir vücut gibidir. Bir yeri ağrırsa, bunu bütün vücut hisseder.”

Kalın sağlıcakla.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

HIZLANAN TARİH

3 Kasım 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Hızlanan Tarih.

Belki bilirsiniz, Tunuslu sosyolog ve tarihçi İbn-i Haldun devletin yaşam sürecini insan ömrüne benzetir. Devletler de insanlar gibi doğar, gelişir, yaşlanır ve ölür.

Devletin yaşam eğrisini, üzeri yuvarlanmış bir eşkenar üçgene benzetirsek, yani belirli bir yükselme eğrisi, zirveye varış ve aşağı doğru iniş olarak alırsak, bir devletin yükselme dönemi ne kadar uzun ise, çöküş dönemi de aşağı yukarı o uzunlukta olur diyebiliriz.

Ancak eski çağların durağan toplumlarında sözkonusu olabilecek bu teori, küreselleşen ve aşırı hızlanan dünyamızda dönüşüme uğramada.

Bir yandan gecekondular gibi bir anda ortaya çıkıp milyarlarca dolarlık sermayeye ulaşan ve kısa yükselme dönemine karşın zirveden sonra kuruluşundan çok daha uzun sürelerle uzanan yaşam süreleri olan şirketler, diğer yandan yükselme dönemlerinin zorluğuna ve uzunluğuna karşın, çöküş dönemleri hızla kısalan şirket ve devletler...

Bilgi ve iletişimin dinamizmi, bireyleri, şirketleri, devletleri, yani kısacası tüm kişi ve kurumları Darwin’ci bir baskı ile çılgın bir tempoda her an yeni duruma uymaya zorlamakta. Ancak her uyumun ardından yeni bilgi dalgası gelmekte, art arda gelen bu dalgalara uyum çabası modern birey ve kurumları tüketici, soluk kesici bir yarışta tutmakta. Ve bu yarışta yorulup bisikleti yavaşlayan, pedal basamaz hale gelenin bisikleti devrilmekte ve yarış dışında kalmakta.

Sosyoloji, psikoloji ve hukuk bilimleri teknolojinin süratine yetişememekte, birey ve toplumlar değişime adapte olamamakta, gelecek her geçen gün daha bir belirsizlik ve istikrarsızlık tuzağına dönüşmekte.

Bu yarışa dayanamayanlar buldukları sosyal ve mali statüden dik ve ani iniş yapmak zorunda kalacaklar. Bu ani inişler özellikle sanayileşmiş ülkeler orta sınıflarında şok edici sonuçlara yolaçacak gibi görünmekte.

İletişim ve enformasyon devrimi sonucunda devletleri ve şirketleri ciddi şekilde zorlayan, ani çöktürlere götüren bu başdöndürücü trend’e **“Hızlandırılmış Tarih”** diyebiliriz.

Şimdi sorumuz şu: Hızlanan Tarih’e karşı devletler ve şirketler nasıl bir strateji geliştirmeliler? Darwinci yanıt “adaptasyon”. Modern adaptasyonun temeli ise “en yeni bilgi”. Ve “rakiplerden önce bilgi”.

Mesela piyasa için üretilen bir ürünün ertesi gün kopya edilebileceği bilinci ile onun ikinci, üçüncü, hatta dört ve beşinci ileri modelleri geliştirilmeden o ürünün piyasaya sürülmemesi, sonra da araştırma ve geliştirme ile sürekli önde olunması gereği, hayatta kalmanın birinci şartı günümüzde.

Günümüzde bilgi hızla üretiliyor, hızla tüketiliyor. Bu süreçte **“ar-ge yani araştırma-geliştirme ile meslekiçi eğitim”** firmalar ve devletler için en belirleyici, hayati unsur haline geliyor.

Bu yarışta ulusal bürokrasiler ve eğitim sistemleri büyük ihtimalle bilgi dinamizmine uyamayacak kadar hiyerarşik, kitlesel ve hantal, ulusal stratejik amaçlarını gerçekleştiremeyecek kadar çağdışı kalma tehlikesi ile karşı karşıya.

Devletler ve şirketler hızlanmış tarih sürecinde yaşam eğrilerini uzun tutmak istiyorlar ise, küresel rekabet ortamında tüm kaynaklarını esnek, dinamik, adem-i merkezci, araştırmacı, eğitim yoğun politikalara yönlendirmekten ve

elektronik şirket ve devlete yani e-ticaret, veya e-devlet dediğimiz kamu hizmet zihniyetine geçmekten başka çareleri yok.

Ve aziz dinleyicilerim, bu gerekleri herkes biliyor, söylüyor, sır değil bunlar.

Bunları artık taksi şoförleri ve dağdaki çoban bile biliyor da..

Hani güzel bir söz vardır.

İlmiyle amel etmek diye...

Yani bildiğini kafada tutmak değil, yaşamımıza tatbik etmek, uygulamak...

Bunu Batılılar iyi beceriyorlardı, şimdi Uzak Doğulular daha da iyi beceriyorlar.

E peki biz müslümanlar niçin beceremiyoruz dinimizden gelen ilmiyle amel etme kuralını?

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

DOGMA VE PRATİK

21 Temmuz 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz DOGMA VE PRATİK.

Evet..

Dogma'dan Pratik'e, Pratik'ten Dogma'ya... İnsanlık tarihinin özeti değil mi bu ikilem?

Gelin önce dogma'yı tarif etmeye çalışalım.

Dogma öncelikle, Hristiyanlığın mutlak, değişmez öz kurallarının sistemli paketi olarak genel kabul görmüş Batı dünyasında. Yani bu paket reddedildiği takdirde hristiyanlık da reddedilmiş oluyordu.

Biliyorsunuz İncil muharref, yani değişime uğramış bir kitap. Hristiyan din adamları ve filozoflarının dediklerine göre binlerce yıl içinde önce Tevrat, sonra İncil, birçok değişikliğe uğramış.

İncil tahrif edilip bir çok kopyası ve yorumu ortaya çıkınca Batılı din adamları ve filozoflar bu kez hiç olmazsa Hristiyan dininin mutlak, değişmez özünde birleşelim demişler, fakat bu kez de bu mutlak, değişmez öz nedir diye değişik mezhepler, akımlar doğmuş.

Hristiyan dininin özünün, gerçek mesajının, insanlara mantıklı, anlamlı, sistematik bir paket olarak sunulması çabalarına Doktrin, bu sistemli, mantıklı, bir anlamda tek tip haline getirilmiş inanç paketine de dogma demişler.

Yani Dogma, mutlak iman gerektiren, inanılmaması küfür demek olan temel inanç, Doktrin ise inananlara Dogma'yı akılla izah çabası olarak düşünülebilir. Yani metafiziğe giden yolun fizikle, mantıkla izah çabası diyebiliriz Doktrin için.

Doktrin bu anlamıyla dinin özünün sınırlarını çiziyor ve insanların bu çizgiyi aşmaması için mantıklı çit çekiyor. Dinin yanlış ve hatalı yorumunu önüyor.

Din dogma ve doktrin çalışmalarında asıl sorun, yorumda ortaya çıkmış. Bir yanda binlerce yıllık durağan tarım toplumunun gelenek, süreklilik ve oturmuş kimliği, öte yanda artan eğitim ve kültür düzeyine uygun olarak **“gerçek”**in daha derinden ve zengin anlamına ulaşma çabası var.

Aslında ciddi bir tezat gibi görünse de dinin ilk geldiği zaman ve mekan açısından gerçek özüne yani “asr-ı saadet”e ulaşma çabaları her ne kadar gericilik gibi görünse de, bu çalışmalar din yorumunda başlı başına yenilik ve değişimin öncüsü olmuş.

Zira modernleşen eğitim ve pedagoji metodlarının da etkisiyle gelişen bu entelektüel çalışmalar, özde Dindeki statükoyu kabullenmeyen, ona karşı bir arayış olmuş.

Hristiyan ilahiyatçılar Dinin geldiği günde nasıldı, dinin başlangıçtaki saf hali neydi, ozamanki sırlar nelerdi sorularına yanıt aramışlar ve bu sırları bulma, sonra da mantıkla açma çabasına girmişler.

Benzer olaylar paralel olarak bizim dinimizde de yaşanmış. Mesela bir metafizikçi Gazali ile mantıkçı İbn-i Rüşd dinimize farklı yorumlar getirmişler.

İman ve akıl İslam için de önemli bir entelektüel çalışma konusu olmuş.

Evet Aziz Dinleyicilerim,

Gördüğünüz gibi Dogma'nın asıl kullanım alanı, çıkış noktası dinler. Fakat bu kavram bizim bildiğimiz güncel anlamıyla felsefe ve diğer sosyal bilimlerde de kullanılıyor.

Kısaca özetleyecek olursak, çocukların ellerini yaktıktan sonra bir daha ateşe yaklaşmamaları gibi, toplumlar da büyük hatalara, belalara duçar olduktan sonra dersler alarak bazı tecrübelerinden kurallar oluşturuyorlar, bütün-

lkl, tutarlı paketler geliştiriyorlar. Bunlara rf, adet, gelenek, yasa gibi adlar veriyoruz. Zamanla bu paketler arasındaki tezatlar büyüyor, uyumsuzluklar başgsteriyor. Uyuşmazlıklar daha geniş toplum düzeylerinde, üst kimliklerde giderilerek kültür, medeniyet ve büyük felsefeler doğuyor, bunlara göre yasalar yapılıyor.

Hukukta bir kural vardır. ‘‘Yasa, yapıldığı anda eskimiştir’’. Dogma da mükemmelle hale geldiği anda ancak ‘‘geçmiş zamanın’’ ihtiyaçlarını karşılayacak mükemmelliğe ulaşmış demektir. Belki bir süre pratik yarar sağlar, modern, müstakbel ihtiyaçlara uyumlu olarak evrimleşebilirse yaşar, yoksa iflas eder ve toplumun ilerlemesine engel olmaya başlar. Bazı toplumlar yasalarını kolayca değiştirme kabiliyeti gösterip sancısız evrimle ilerlerken, bazıları toplumsal akışa karşı koyup devrimlere sebep olurlar.

Her iki halde de dogma toplumun gerisinde kaldığı için yıkılır ve pratik ortaya çıkar. Yani toplum yıktığı eski kuralların, yani dogmaların yerine yeniden düşe kalka, hatalar yaparak, hatalardan dersler alarak yeni kurallarını oluşturmaya başlar. Pratik yaşamda eski dönemin mutlak kuralları yok edildiği için, bu geçiş döneminde dogmatik tutarlılık ve ahlak yok olur.

İşte bu geçiş dönemlerinde eğer en üst düzeyde dinler bir nebze korunabilirse pratik yaşamda insanları korurlar. Ama evrensel dinler de orijinal hallerini kaybettikleri ve değişebilirlikleri kabul edildiği için insanlara artık sığınak olamazlar. İşte bu noktada imdada İşlam yetişir. Zira değişmediğine ve değişmeyeceğine inanılan tek din bizim dinimiz.

Evet Aziz Dostlar,

Yine uzunca genel girişimizden sonra gelelim bu haftaki ana konumuza, yani global ahlaka, ve sorumuzu soralım.

Ne dersiniz, Adem ile Havva’nın çıkış noktası Dogma mı idi, yoksa pratik miydi?

Din kitaplarına göre Dogma idi. Yani Adem ile Havva yaşama dogma ile başladılar, ellerinde kesin emirler vardı. Hata ettiler, çocukları ve sonraki insan nesilleri de hatalar yaptılar, dogmayı, yani mutlak kuralları yozlaştırdılar, kaybettiler, sonra pratikten yeniden başlayarak aldıkları derslerle yeni dogmalar oluşturdular, vs.

Günlük yaşamımız açısından Dogma’yı belki fikri ve ahlaki entegrasyon, yani sistematik bir bütünlük olarak tarif edebiliriz. Böylece tarif edilen dogma toplumlar için tutarlı, sağlam, güvenilir temel oluşturur. Dogma ahlaksızlığı önlemeye yarar. Çift standart uygulamaya, riyaya engel olur. İdealist, dürüst

toplum yaratır. Özellikle din ve ilim dünyasında tutarsızlıklara karşı bağışıklık silahıdır.

Dogma'nın kötü yönü de vardır. Dogma'da radikallik, bağınazlığa yolar. Dinde olsun, ideolojide olsun, zamanla dogmanın kelimelerine kadar inilir, hatta heceleri bile yüzlerce cilt yoruma girer, insanlar detaylar için birbirlerini boğazlarlar. Engizisyonun, Komünizmin, hatta hatta, bizim 68 gençliğinin, şimdi komik gelen aptalca detay tartışmaları yüzünden insan öldürmesini, "cana kıymasını" hatırlayalım...

Şimdi de gelelim "Pratik"e. "Pratik" de toplumun ahlaki değerlere olan ihtiyacını kabul eder. Ancak onları kısa vadeli gerekler için ihlal etmekte sakınca görmez. Pratik, insanların kısa vadeli, güncel, laik ihtiyaçları için çözümler üretir. İnsanların saplantılara takılmaksızın ilerlemesini sağlar. Onlara geniş nefes aldırır, yaratıcılıklarını körükler.

Pratik'in kötü yönü, insanların kısa vadeli ihtiyaçlarını sağlarken ahlaki değerleri önemsememesi, insan vicdanında ikilemleri meşrulaştırması ve zamanla toplumu çıkarıcı hale getirerek ahlaksızlaştırıp yozlaştırmasıdır.

Şimdi bu ikilem karşısında toplumların, özellikle müslümanların bulunduğu geçiş sürecini irdeleyelim. Yükselme çağında dogmamız, yani dinimizi o devirlerin koşullarına uygun ve isabetli yorumlamamız ile her alanda büyüdük, yüceldik.

Ancak zamanla gelişen ve değişen pratik ihtiyaçlar karşısında yeni koşullara uyamadık, geleneklerimizi din zannettik, evrimleşemedik, ve medeniyetimiz çok çok gerilerde kaldı. Buna karşın İslam dünyasında devrim ve evrim taraftarları çıktı.

Devrim sıfırdan başlamaktır. Reddiyecidir. Eski dogmayı müflis ilan eder, ona düşmandır. Ahlaki bir iddia taşımakla birlikte sinanmamış olduğu için, uygulandığında ahlaksızlık kaynağı da olabilir. Devrimin asıl işlevi, eski, yozlaşmış dogmayı ilga etmesidir. Ama pratikte onu hemen replase etmesi imkansızdır.

Bu durumda toplum yeniden yola çıkacak, başlangıçta birbiri ile uyumsuz, çelişkili, yamalı bohça gibi birçok yeni kurallar geliştirecek, bu kurallar bir, hatta iki asır sürececek bir sınama yanılma serüveninden sonra Windows XP gibi her noktası diğer milyonlarca noktasiyla uyum içine girmiş, senkronize olmuş, ahenkli bir dogmaya ulaşacaktır.

İnsanoğlu dogmadan pratiğe, pratikten dogmaya gide gele, biraz pratik ahlaksızlık ile, biraz dogmatik tutarlılık ve bağınazlık içinde yaşar gider...

Biz müslümanlar hangi noktadayız acaba?

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

AŞİRET DEMOKRASİSİ

12 Mayıs 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Aşiret Demokrasisi. Yani aşiretin kendi kendini idaresi.

Dünyada çeşitli devlet yönetim tarzları var. Felsefi olan, dini olan, ideolojik olan yönetim tarzları var.

Biz bugün dilerseñiz Aşiretlerdeki Demokrasi kavramından bahsedelim.

Çoğumuz okul kitaplarımızdan hatırlarız.

Demokrasi iki kelimededen oluşan birleşik kelime.

Demos yani halk, ve Kratos yani yönetim kelimelerinden oluşuyor.

İkisi birarada halk yönetimi anlamında kullanılıyor.

Yani demokrasi en üst ideal olarak halkın kendi kendisini yönetmesi.

Demokrasi de birçok ideoloji gibi ideal bir nizam. Ama hiçbirzaman sonu gelmeyecek bir süreç, bir arayış.

Bazı düşünörlere göre demokrasi de eksik ve kötü bir rejim. Ama yine de kötöler arasında en iyisi.

Demokrasinin de kendi içinde çeşitleri var.

Doğrudan demokrasiler var, temsili demokrasiler, şimdi moda tabiriyle liberal demokrasi var.

Hatta klasik, tarihi anlamda Meşrutî Monarşi dediğimiz Avrupa Krallık demokrasileri var. İngiltere ve Hollanda'da gördüğümüz gibi.

Fakat bugün bizim üzerinde durmak istediğimiz konu **Aşiret Demokrasisi**.

Bildiğimiz üzere en küçük toplum birimi aile. Onun bir üst halkası sülale, daha büyüğü oba, klan ve aşiret dediğimiz genişletilmiş kan bağı toplulukları.

Aşiretlerde iki tip yönetim görüyoruz. Bunlardan biri ataerkil ve nadiren görülen anaerkil toplumlar, diğeri de savaşı lider toplumları.

Aşiretler göçebe ise, ki bunlara Arabistan aşiretlerini ve Orta Asya göçebe Türk aşiretlerini örnek olarak verebiliriz, bu toplumlar savaşı lider etrafında örgütleniyorlar.

Eğer aşiretler yerleşirlerse ozaman ataerkil yapı ortaya çıkıyor.

Göçebe aşiretler sürekli tehdit altında oldukları için savaşı bir lidere bağlanıyorlar. Ancak bu liderin ehil olmaması büyük yenilgiler getireceği için onu hassasiyetle ve en iyiler arasından seçiyorlar, hata yaparsa da görevden alıyorlar. Genlerinde demokrasi olan bu insanlar doğrudan lidere gidip hesap soruyorlar, ama onu dışarı şikayet etmiyorlar, sorunlarını kendi aralarında çözüyorlar. Yani kol kırılıp yen içinde kalıyor.

Savaşı Göçebe toplumlarda gerçek demokrasinin çekirdeğini görebiliyoruz. Bu toplumlar yerleşik düzene geçip tüccar sınıflarını hemen yaratabildikleri ve orta direk de dediğimiz burjuva sınıflarını oturatabildikleri takdirde modern liberal demokrasiye geçişleri kolay ve sancısız olabilir. Genlerindeki kabile demokrasisi bu toplumları kolayca modern demokrasiye dönüştürebilir. Hatta bu dönüşümler Avrupa tipi meşrutî monarşi şeklinde bile gerçekleşebilir.

Göçebe demokrasininin bu üstün avantajı karşısında merkezi imparatorluk mirasçısı halkların demokratikleşme süreci çok sancılı olabilir. Merkezi imparatorluklarda yüzyıllar içinde işbölümü kökleşmiş, yöneten ve yönetilen birbirinden kesin çizgilerle ayrılmıştır.

Modern, liberal demokrasiye geçişte kökleşmiş bürokrasilerin muhafazakarlıkları dönüşümü engelleyici rol oynar. Halktan gelen modernleşme tazyikine aynı şiddetle tepki verirler, toplumlar gerilir.

Merkezi İmparatorluk yönetimlerinin belki de en kötü mirası ise uzlaşma kültürünün iğdiş edilmiş olmasıdır. Burjuva kültüründe halklar alışverişi, tavi-zi, uzlaşmayı öğrenirler. Aşiret demokrasilerinde de aynı pazarlık ve uzlaşma kültürü görülür. Liberal demokrasiye geçildiğinde bu uzlaşma kültürü toplu-
mun sarsıntısız ve kolay dönüşümünü sağlar.

Halbuki Merkezi İmparatorluk kültürü despot babanın çocuklarını aşırı ezik bırakması tesiri yaratır. Halk binlerce yıl kendisine tahakküm etmiş olan devlet otoritesi karşısında kendisini çaresiz hisseder. Babanın otoritesi güçlü olduğu oranda dirlik ve düzen vardır. İnsanlar daha önce tepeden inme emirle merkeze bağlı ve onunla uzlaşma zorunda iken, bu merkezi tahakküm ortadan kalkınca birarada yaşamayı, uzlaşmayı beceremeyip birbiriyle kavgaya başlar. Şahsiyeti ezilmiş çocuk gibi kendisini idare edemez, toplu yaşamın olgun kül-türünden yoksun kalır. Bu da tahammül ve uzlaşma rejimi olan demokrasi için ciddi toplumsal handikaptır.

İmparatorluk mirasçısı, demokrasi kültürü eksik toplumlarda İbn-i Haldun'nun asabiyet bağını, yani dayanışma ruhunu pek göremeyiz. Bu top-lumlar içlerinden çeşitli nedenlerle kamplara bölünürler, hatta bu kamplar basit fikir veya ideoloji ayrılıkları nedeniyle birbirlerinden nefret ederler, tahammül kültürleri gelişmemiştir.

Halbuki aşiretler dayanışma ruhu hala yokolmamış halklardır. Yerleşik düzene geçince, kentleşme ile birlikte burjuva kültürü oluşmaya başlar. Bir yanda aşiret demokrasisi henüz hala devam ederken, öte yandan kentsoylu tüc-car zihniyetinin özgür, paylaşımcı, müzakereci ve uzlaşmacı kültürü bu aşiret demokrasisi ile harmanlanmaya başlar.

Bu nedenle aşiretlerden oluşan toplumların modern, katılımcı demokrasiye geçişlerinin tahminlerin ötesinde çok kolay ve sancısız olacağı düşünülebilir.

Özellikle müslüman toplumlarda feodalite olmadığı ve bu kültür kamu yönetiminde meşruiyet, adalet ve meşveret, yani danışma müessesesini öngör-düğü için islam toplumlarında demokrasinin kolayca benimsenmesi mümkün olabilir. Avrupa tipi meşrutî monarşi tipi de İslam ülkelerinde pekala dönüşün sancısız olma imkanını yaratabilir.

Sovyetler Birliği gibi ağır merkezi bürokrasilerin oluşturduğu toplumlar geride iki tip miras bırakabilirler. Eğer yönettikleri ülkelerde aşiret yapılarını tamamen yoketmişlerse bağımsızlığını kazanan o ülkelerde demokratlaşma

zor olabilir. Yok, aksine aşiretler kendi hallerine bırakılmışlar ise bu medeni cesaret sahibi toplumların demokratlaşmaları, desteklendikleri takdirde daha kolay olabilir. Orta Asya toplumları bu tiplere örnek olabilir.

İkinci örnekleme ise uluslaşma sürecidir. Eğer toplumlar merkezi imparatorluğa katılmadan önce tüccar ve burjuva ulusçuluğuna yaklaşmışlar ise, ve bu kimliklerini kaybedecek kadar uzun bir süre imparatorlukta kalmamışlar ise, bu toplumların da demokrasi süreci sancısız atlatılabilir. Doğu Avrupa toplumları da bu tipin örneğidir.

Aziz Dinleyicilerim,

Uluslararası ilişkilerde parlamentolar halkın kalbini, duygularını temsil ederken, hükûmetler aklını, mantığını temsil ederler. Strateji ve uzun vadeli hesaplar yaparlar.

Bu hesaplar içinde birbirini etkilemek, içişlerine karışmak da vardır. İşte bu kapsamda günümüzün en önemli sorularından biri de özgürlük mü, bağımsızlık mı sorusudur.

Bildiğiniz gibi 20. Yüzyıl Kolonyalizme ve Emperyalizme başkaldırı çağıydı. Bu Yüzyıl içinde ülkeler, halklar bağımsızlıklarını kazandılar. Ancak eski kolonyalistler bu kez halklara “bizden bağımsızlığınızı kazandınız. Yani dışa karşı bağımsız devletiniz var. Ama içeride özgürlüğünüz var mı peki?” demeye başladılar, hatta çeşitli amaçları için azınlıkları da bu doğrultuda kışkırttılar.

Bu işte zamanla daha da ileri giderek sanki yerel halkı çok severlermiş gibi onları özgürleştireceğim diye diğer ülkelerin içişlerine karışmaya, bağımsızlıklarına saldırmaya başladılar. Kendi kültürlerini diğer toplumlara empoze etmeye çalıştılar.

Gerçekte demokrasi sonu gelmez bir süreç. Toplumlar bir gecede demokrat olamazlar. Geleneklerine, kültürlerine uygun, ağır sarsıntılara yolaçmadan, hazmederek katılımcı yönetime geçerler. Eğer toplumlar kendi bünyelerine, yapılarına aykırı şekilde ve aceleyle demokrasiye geçerlerse çoğunluk diktasına, veya Hitler gibi yöneticilerin diktası altına girebilirler.

Yine aceleye getirilmiş demokrasilerde halkın anlık hezeyanları yanlış kararlara yolaçabilir. Özellikle doğrudan demokrasiler için bu tehlike açıktır. O bakımdan demokratlaşma sürecinin başında temsili demokrasi daha uygun olabilir. Temsili demokrasilerin güçlenmesine en büyük destek ise NGO dedi-

ğimiz Sivil Toplum Örgütleridir. Bu örgütlerin teşvik edilmeleri toplumların uzlaşmacı, barışçı demokrasi eğitiminde öncü rol oynayabilir. Halk bu eğitim sürecinde devleti sahiplenmeyi, paylaşımı ve toplumsal modern görevleri öğrenir.

Aşiret demokrasileri bu yönden de gerçekten şanslıdırlar. Birbirlerine bağlılıkları güçlü olan insanlar bu bağlarını moderniteye dönüştürerek çağdaş katılımcı yönetim tarzlarını kendi gelenek ve bünyelerine göre oluşturabilirlerse dünyamızın aydınlık yarınlarına ortak olurlar. Ben daima iyimserim.

Evet bu sohbetimizi de dünyamızın huzurla, barış içinde güzel yarınlara gitmesi dileğiyle bitirelim.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
 Hazırlayan ve Sunan
 Aydın Nurhan

AVRUPA BİRLİĞİ

30 Aralık 2002

Aziz Dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz, geçtiğimiz haftalarda uluslararası siyasi gündemin baş sayfasına oturan Avrupa Birliği.

İnsanlık tarihinin en ciddi denemelerinden biri olan Avrupa Birliğinin geleceği tüm dünyayı, özellikle de tarihteki Hilal-Salip karşıtlığının Müslüman tarafı olarak İslam dünyasını çok yakından ilgilendiriyor.

Biliyorsunuz Avrupa alt mezhep ve etnik kimlikler olarak kendi arasında asırlarca kanlı savaşlar yaşadı. Ama üst Hristiyan kimlik olarak karşıtı İslam dünyası idi. Yani kendisini geniş coğrafyada tanımladığında ve **“biz kimden farklıyız?”** derken, Müslümanlardan farklıyız cevabını verir ve bu cevap onları birarada tutan zank görevini görürdü.

Avrupa, 20. Yüzyıl başında Osmanlı İmparatorluğunun çöküşü ile felsefi karşıt kimliğini kaybetti. İki Dünya Harbi ile birbirini yiyen Avrupa güçten düştü ve ABD himayesine girdi.

Kanlı tarihten ders alan Avrupalı düşünürler önce savaş malzemesi olan kömür ve çelik konusunda işbirliği yapmaya karar verdiler ve 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu kurdular. Bu Topluluk 1958 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğuna, 1967 yılında da Avrupa Topluluğuna dönüştü.

Topluluk 1992 Maastrich Anlaşması ile bugünkü haline, yani Avrupa Birliğine dönuştü.

Bu süreç sırasında karşıt kimlik olarak artık din veya mezhep değil, ideoloji vardı ve bunu Rusya temsil ediyordu.

Osmanlı'dan sonra Rusya'nın da çöküşü ile Avrupa ikinci kimlik krizine girdi.

21. Yüzyıl eşliğindeki bu kriz yeni bir "öteki" gerektiriyordu.

Önce yükselen rakip Çin düşünöldü, ancak Çin'e karşı içi boşalmış kömünizm suçlaması artık gerçekçi olamazdı. Budizm ise zaten Pekin rejiminin reddettiğı din olduğı için onun da pratik kullanım için faydası yoktu.

Kısa zamanda İslam'a tekrar dönüş yapıldı.

Fakat bu kez ciddi bir pratik hata vardı. "Öteki" olmak için yalnızca felsefi veya ideolojik farklılık yeterli değildi.

İslam dünyası ne Osmanlı, ne de Rus İmparatorluğu'nun askeri ve siyasi gücüne sahip idi. Bu nedenle de Avrupa için karşıt kimlik oluşturması sözkonusu olamazdı.

Öte yanda ise Çin ve Amerika Birleşik Devletleri Avrupa için ciddi ekonomik, siyasi ve askeri rakip idi.

İşte bu ortamda Avrupa Birliği Kopenhag'da toplanarak üye sayısını 25'e çıkarmaya karar verdi.

Avrupa Birliği tarihinin belki de en kritik toplantısı Kopenhag toplantısı idi.

Zira bu toplantı ile iki zıt görünen alternatif, yani **ekonomik ve siyasi** boyutlar, artık iyice belirginleşmiş ve somut yanıtlar istemeye başlamıştı.

Bunlardan ekonomik olan birincisi Avrupa Pazarının genişleme ihtiyacı idi. Ciddi ekonomistler mevcut Birlik pazarının artık AB üretimi için dar geldiğinin idraki içinde pazarın genişlemesi ve yeni ülkelere açılması ihtiyacını vurguluyorlardı. Nitekim bu doğrultuda Birliğe 10 yeni üye daha alınmasına karar verildi.

Ancak bu ekonomik gerçekliğe karşın siyasi yönden karşıt ikinci bir trend vardı. O da İngiltere'nin temsilciliğini yaptığı, Müslüman Türkiye'yi de iç olarak daha da genişleyen bir Avrupa stratejisiydi.

Amerika'nın da desteklediği bu strateji Fransa ve Almanya tarafından ciddi kuşku ile karşılandı. Zira Birlik ne kadar küçük olursa siyaseten o kadar homojen ve sağlam olurdu. Ne kadar da genişlerse okadar sulanır, homojenliğini kaybeder ve kısa sürede dağılabilirdi. Hatta bunun ilk göstergesi eski Sovyet uydusu devletlerin şimdi AB içinde Amerika'nın Truva Atı rolüne soyunma ihtimali idi.

Hele hele Başkan Bush'un tüm işini gücünü bir yana bırakıp Avrupa liderleri nezdinde Müslüman Türkiye'nin Birliğe kabulü için baskı yapması Almanya ve Fransa'da ciddi tepki yarattı.

Aslında NATO ortakları Avrupa ve ABD ne kadar inkar etseler de dünyanın en büyük iki ekonomik ve siyasi rakibi bu iki kutuptur. İki taraf da aynı kıt dünya pazarı için rekabet yapmakta, politikaları da hava kirliliğinden Ortadoğu sorununa, oradan uluslararası adalete kadar çok geniş alanlarda giderek hızla ayrışmaktadır.

Gerçekte tüm bu toz duman arasında ekonomi de kendi başına AB genişlemesi için yeterli bir konu değil. Evet, iç Pazar ne kadar büyürse, ne kadar geniş coğrafyalara yayılır, sınırlar ortadan kaldırılırsa ekonomi okadar daha fazla serpilir, rahat hareket eder ve gelişir. O nedenle AB genişlemesi ekonomik olarak mantıklı ve gerçekçi bir politika.

Ancak bununla birlikte bilgisayar ve robotlaşma nedeniyle kol gücü tüm dünyada klasik orta sınıfı hızla eritmekte. Geleneksel emek-yoğun alanlarda Avrupa ekmeğini geri tilke işçilerine kaptırıyor. İşte bu ortamda mesela Alman işçi ve köylüsü fakir Polonya veya Türk işçisi ve köylüsüne niçin milyarlarca dolar yardım edip onu kendisine rakip hale getirsin?

Bu durumu en iyi özetleyen gelişme Kuzey İtalya hareketi. İtalya'nın Kuzey bölgesi çok zengin ve gelirini fakir Güney ile paylaşmayı, vergisinin o bölgeye harcanmasını istemiyor, bu nedenle İtalya'dan bağımsız olmak istiyor. Hani dünyada eskiden sömürge edebiyatı yapıldı.. Zenginler bizi sömürüyor, onun için biz bağımsızlık istiyoruz derdi fakir bölgeler. Şimdi tersine zenginler ayrılmak istiyorlar fakirlerden.

İşte Avrupa Birliğinin yarınlarını bu trend içinde düşündüğümüzde belki de bu Birliğin tahminlerin ötesinde çok kısa zamanda darmadağın olabileceğini tahmin aşırı bir falcılık değildir.

Hele buna bir de Amerika Birleşik Devletlerinin müstakbel bir AB rekabetini baltalamak için onu dağıtma ihtimali eklendiğinde Avrupa geleceğinin dikensiz olmadığını söylemek ne kadar mümkündür?

Aziz Dinleyicilerim,

Bu ekonomik mülahazalardan sonra şimdi de isterseniz felsefi mülahazalara girelim.

Başta da söylediğimiz gibi Avrupa Birliği aslında iyi niyetli bir kimlik projesidir. Fakat topal, kısa, dar görüşlü bir projedir. Bugün birçok Avrupalı bu projeyi bir Hristiyan Projesi olarak tahayyül etmektedir. Avrupalılar istemeyerek, mecburen de olsa, Yahudilerin ABD'deki ve dünya ekonomisindeki etkinliği nedeniyle Museviliği de elli yıldır kendi kültüründen saymaya başlamıştır.

Acaba Müslümanlar da dünya ekonomisinde ve ABD'de Yahudiler kadar güç kazansalar acaba AB onları da içine almaya can atmaz mı?

Bu soru niçin önemli?

AB, ya kapitalizmin matematik kuralı uyarınca hazmede hazmede Doğu'ya doğru genişlemeye devam edecek, ya da felsefeyi öne çıkararak ve mantıksız bir şekilde cetvelle bir hat çekerek kendi kendini o coğrafyaya hapsedip dünyadan dışlanacak.

Onun da ötesinde, Avrupa nasıl Rönesans'ta ahiret için yaşamaktan bu maddi dünya için yaşamaya uyanmış ve hızlı maddi gelişme sonucu dünya lideri olmuş ise, şu anda onun tam tersi rehavete girmiş, sosyal devlet güvencesinde yüksek gelire uyuşmaya başlamıştır.

Ona karşın geri kalmış ülke işçi ve iş adamları Avrupa'nın 500 yıl önce geçtiği maddeye uyanışı 21. Yüzyılda gerçekleştiriyorlar. Şu anda Avrupalının nazlanarak ve çok yüksek ücret veya karla gittiği yerlere fiyat kırarak, her türlü mahrumiyet ve zorluğu göze alarak gidiyorlar.

İşte AB'nin ihtiyaç duyduğu biricik faktör budur.

İçine alacağı bir Türkiye veya Fas onlara bu enerji, heyecan, cesaret ve dinamizmi kazandıracaktır. Acımasız dünya ticari rekabetinde AB bu dinamizme her geçen gün daha fazla muhtaçtır.

İkincisi, Avrupa'nın bu ekonomik ataleti beraberinde sosyal ataleti de getirmektedir.

Mesela Osmanlı İmparatorluğunun en önemli çöküş nedeni kendi büyüklüğüne güvenerek dünyaya kapanması, ataletle düşmesi ve bir gün uyandığında herkesin kendisini geçtiğini görmesidir.

Halbuki ABD çok akılcı bir şekilde kendi işçi ve köylüsünü terbiye etmek için hem liberal ithal politikaları uyguluyor, hem de sürekli göçmen alıyor. Bu yönden AB'nin ABD'den öğreneceği önemli dersler vardır.

Ama herşeyin ötesinde bu ekonomik gerçekçiliğin üzerinde kültürel gerçekçilik gerekir.

Avrupa şunu bilmeli ki, kültürü Yahudilerden daha fazla İslam düşünürleri tarafından etkilenmiştir. Antik Yunan ve Roma'yı İslam filtresinden edinmiştir. Yahudilerin güçlenmesi nedeniyle Biz Judeo-Hristiyan Kültürüz demek mecburiyetinde kalmış bir Avrupa mecbur olmadan ve kendi iyi niyetiyle Müslüman-Hristiyan Kültürüz de diyebilmeli, bunu demekten de gocunmamalıdır.

Tarihi Kızılelması Doğu olan Avrupa bu kez sömürgeci, ırkçı ve ayrımcı değil, eşit ortak olarak, dost olarak açılmalı Doğu'ya.

İçimde bir his sanki Avrupa'nın İslama yaklaşmaktan korktuğunu, sanki yaklaşır ve gerçek İslamla tanışırsa itikadının sarsılacağı endişesi içinde olduğunu söylüyor.. Hristiyanlar sanki kendilerine yeterince güvenemiyorlar gibi...

Bunu nereden mi çıkardım? Amerika ve Avrupa'da yıllarca görev yaptım, gördüm ki İslamı hiç tanımıyorlar, ona yanaşmıyor, bilmek istemiyorlar. Kendilerine güvenseler niçin kaçsınlar ki öğrenmekten?

200 yıldır Avrupa'nın üzerine demir atmış güneş hızla Pasifiğe doğru kaymakta...

Böyle bir ortamda İslam dünyasının uzattığı dost elini sıkamak stratejik bir akıllılık olmaz mı acaba?

İslam kültürü Hak Dinlerin uzlaşmasını istiyor!

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
 Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

BAYRAM VE HOŞGÖRÜ

24 Kasım 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Bayram ve Hoşgörü.

Mübarek Arefe Günümüzde bundan daha uygun bir konu seçmek ne mümkün?

Bayramlarımız yalnızca dinimizin güzel günleri değil, aynı zamanda geleneklerimizin de süslediği, asırlarca içine güzellikler, hatıralar kattığı güzel günler.

Benim çocukluğumdan hatırımda kalan ilk bayramlar Eskişehir'dekiler.

Bir bayram günü babam beni namaza götürdü, sonra eve geldik, bayramlaştık, annem bayram için aldıkları beyaz, merserize t-shirt'ümü giydirdi, sonra babamla baba-oğul porsuk çayı kenarında gezmeye çıktık. Vişneli dondurmamı yerken yeni t-shirt'üme damladı, leke oldu, nasıl üzüldüm, hala hatırlarım.

Babam teselli etti, eve gittik annem üzülme dedi, nafiye...

Ozamanlar subay maaşları sanırım 50 liraydı, nemli, güneşsiz bir bodrum katında ev tutabiliştik, zar zor geçiniyorduk, yeni t-shirt de alamadılar bana, o bayramı hiç unutamam.

Sonra Afyon'daki bayram panayurlarını, ip üzerindeki palyaço kıyafetli cambazları hatırlarım.

Sonra giderek din ve gelenekden soyutlaşan METROPOL BAYRAMLARI dönemine girdik.

Metropollerin, sanayileşmenin yarattığı küçük, çekirdek ailenin, yalnızlaşan bireylerin toplumu olduk. Bir zamanlar neşeyle dolup taşan evler boşaldı, aileler bayramlaşmayı külfet saydı, kardeşler, eltiler birbirinden kaçmak için seyahatlere çıktılar. Metropollerin aşırı hızlı yaşam tarzı da bu kaçışta, dinlenme ihtiyacında rol oynadı.

Evet aziz dostlarım,

İnsanlar birbirlerinden, hatta anne ve babalarından kaçmaya başladılar bayramlarda.

Halbuki gönül ister ki geleneklerimizin, hatıralarımızın taşınmasındaki en önemli unsurlar olan bayramlarımızda birarada olalım.

Bayramlarımızı günümüze göre yeniden yorumlayalım

Mesela Ramazanın son günü top atışı yerine bütün şehirlerimizde Havai Fişekler atılsa... İnsanlar kucaklaşsa, dargınlar barışsa...

Mesela nasıl hayırseverler toplu düğünler yapıyorlar, yine gönül ister ki bayram sabahları mesela saat onbirde her şehrin en güzel meydanında küsler biraraya toplansalar, hepsi temizliğin ve ruh temizliğinin sembolü olan beyaz elbiseler giyseler, ellerinde sevginin simgesi olan güller olsa...

Tüm aileler ve arkadaşlar küsleri bu bayram-barış meydanına götürseler...

Orada tüm küsler barışsalar... Birbirlerine minik, sembolik hediye götürseler...

Sonra da büyük eğlenceler başlasa, bayramlarımız eskisi gibi sevgi bayramlarına dönüşseler...

Bayramlarımızın derin anlamlarına yeniden ulaşabilesek...

Aziz dinleyicilerim,

Her gün nasıl dua ettiğimizi bir düşünün...

Dualarımızda Allah'tan isteklerimiz arasında ne var?

"cümle geçmiş müminlerin günahlarını affet" diyoruz.

Bu duayı ederken bir gün takıldım, uzun uzun tefekkür ettim.

Af konusu beynimi okadar meşgul etti ki...

Dünyada okadar kötü insan var. Ve bunlar ölünce Allah affetsin diyoruz.

Bir an durun ve düşünün...

Allah'a affet diyoruz kötülerini.

Peki biz affedebilir miyiz kötülerini ve kötülüklerini?

Affetmediğimizi, affetmeyeceğimizi Allah niçin affetsin?

Böyle bir istek vicdana, mantığa, ahlaka sığar mı?

Ohalde tek yol kalıyor...

Allah'tan istemeden önce kendimiz affedici olmak.

Bir müslüman kardeşimize hakkımızı samimi olarak helal ettikten sonra bir de Allah'a dönüp, Allah'ım ben hakkımı helal ettim, affettim, sen de affet demek...

Ağır bir iş değil mi?

Ama dinimiz bizden affedici olmayı, helalleşmeyi istiyor.

Ve bayramlarımız en güzel vesileler.

Evet aziz dostlar.

Dinimizin en güzel öğretisi, küs olmamak, tül mendil kurumadan barışmak.

Hele bayramlarda dargınlıkları mutlaka sona erdirmek.

İslam barış ve hoşgörü dini.

İnsanları barıştırmak sevap, aralarına nifak, fitne, fesat sokmak en büyük günah. İnsan öldürmekten daha büyük bir günah.

Bizler hoşgörü dininin çocuklarıyız.

Bakın Tarihçi Prof. Kemal Karpat ne diyor..

“Osmanlı'daki hoşgörü, bir padişah veya vezirin gelip geçici iyi niyetinin eseri değildir. Hoşgörünün kaynağı İslâm'dır. Çünkü İslâm, diğer semavî dinleri eşit görür. İslâm'da hâkim olan düşünce sulhtur.”

Prof. Mehmet Aydın ise “Kur’an’a göre peygamberlerin vazifesi ikna etmektir, zorlama değil. İslâmiyet, kapısını, bin kere tövbe edene açık tutar. Kur’an’ın bir ayeti şöyle der: ‘Sana ezayı, cefayı lâıyk görenlerden güzel ayrıl’” diyor ve ekliyor. Yavuz Sultan Selim, Rumeli’de herkesi Müslüman yapmalıyız diye düşündü. Zembilli Ali Efendi bu düşünceye şiddetle karşı çıktı ve Padişaha dedi ki: “Sadece azline değil, katline de fetva veririm.”

Aziz Kardeşler,

Günümüzde de küreselleşen, tek köy haline gelen dünyamızda aradığımız en önemli şey hoşgörü ve adalet. Bu ikisi ikiz kardeş gibi birbirine yapışık. Biri olmazsa öbürü olmuyor.

Onun için dinimiz zekat müessesesine, hayır işlerine çok önem veriyor. Mazlumdan yana olmamızı istiyor.

Osmanlı İmparatorluğunun ve öncesi İslam Devletlerinin kudret sırrı, ana direklerinden biri, devlet bütçesine paralel vakıflar idi. Bugün Amerika Birleşik Devletlerini de trilyonlarca dolarlık vakıf ve hayır işleri ayakta tutuyor. Devlet bütçesine paralel giden muazzam vakıf bütçesinin farkında olan Amerikan yönetimleri hayır işlerini vergiden muaf tutuyorlar, teşvik ediyorlar, ve halkın hayır işlerine güveninin sarsılmaması için, vakıfları namussuzluklara karşı hassasiyetle koruyorlar.

Bizler ise vakıflarımızı her geçen gün daha bir cendere altına alıp iş-göremez hale getiriyoruz, kötülerini ayıklamak gibi zor işi seçeceğimize iyi kötü demeden hepsini yokolmaya götürüyoruz. Tarihten ders alsak görürüz ki Osmanlı’nın çöküş süreci aynı zamanda vakıflarının ve hayır işlerinin çöküş sürecidir. Vakıflar günümüz demokrasilerinin de sessiz destekçileridir. Vakıfsız toplumlar total toplumlardır. Örgütlü hayır işinin olmadığı toplumlar hızla güç kaybederler, çözümler.

İslam dininin en güçlü müesseselerinden biri olan vakıflarımız modernleştirilebilse ne fakirimiz, ne de cahilimiz kalır. Hatta iddia ediyorum, devletin okul yapmasına bile gerek kalmaz. Bizler maddeciliğin toplumumuza getirdiği fırtınaya rağmen, gani gönüllü, yufka yürekli insanlarız. Fıtratımızda acıma ve merhamet duyguları hala var, ortamını bulduğunda fişkırtıyor.

Şehirlerdeki modern gençlerimize bir bakın. Bazen haklı olarak kızdığımız bu yaramaz, şirin şeyler, genç Mehmet’ler, günü geldiğinde nasıl bir anda Mehmetçik oluverip, şehadete koşuyorlar... İyilik onların fıtratında var.

Gelin Aziz Kardeşlerim

Bu aziz bayram günlerimizde çağımıza bir ad verelim. Batılların çeşitli isimler verdikleri çağımıza biz güzel bir isim bulalım.

“Merhamet Çağı “

diyelim.

Mazlumları koruma çağı diyelim.

Çok değil, birkaç mümin de duysa çağımızı, iki mazluma yardım etse, o da kardır diyelim.

Ve Allah’a dua edelim.

Çocuklarımıza mutlu bayramlarla dolu bir dünya bırakabilmek için Allah’tan akıl ve merhamet dileyelim.

Ve nice hayırlı bayramlara diyelim aziz kardeşlerim.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

İLK PROGRAM

Ocak 2003

Aziz Dinleyicilerimiz,

Hayırlı günler,

Bugün yeni bir programa başlıyoruz.

“Güncel Olaylar ve İslam Dünyası” adıyla haftada bir yayınlanacak olan yeni programımızın, ümmetimizin karşı karşıya olduğu güncel konulara biraz ışık tutacağını umuyoruz.

Programımızda dünya olaylarını sizlerin gözüyle görmeyi, kendimizi sizin yerinize koymayı ve sizlerden şu tepkileri almayı istiyoruz:

-evet, beni ilgilendiren güncel sorunu bulmuş, seçmişsiniz,

-evet, sorulması gereken doğru soru buydu,

-evet, aradığım anlamlı tartışma buydu,

-evet, bu program benim yeniden ve daha derinden düşünmemi sağladı.

Ve ilhamımızı nereden alıyoruz?

Kutsal kitabımız Kuran-ı Kerim'den.

Bize sürekli düşünmeyi emreden kitabımızdan.

Aziz dinleyicilerimiz,

Amacımız dünya olaylarını sizlerin gözüyle görmek, sizin beklentilerinizi karşılamak, hayatımızı derinden etkileyen ve beyinlerimizde cevap arayan hayati güncel sorunları gündemimize almak.

Kafamızı gerçekten rahatsız eden, kimliğimizi ve yaşam tarzımızı etkileyen sorulara cevap aramak..

Sohbetlerimiz ağır akademik tartışmadan ziyade pratik, basit, anlaşılabilir olacak.

İslam otorite ve akademisyenleri güncel sorunları din açısından ayrıca tartışıyorlar. Bizler ise karşılaştığımız uluslararası sorunları daha ziyade diplomatik yaklaşımla pratik olarak irdeleyip yarınlarmıza ışık tutmaya çalışacağız.

Başlangıç olarak ümmetimizin karşılaştığı ve çözüm aradığı aşağıdaki konuları ele almayı düşünüyoruz:

İslam ve Globalleşme

Global Kültür ve İslam

Eğitim ve İslam

İslam, Bilim ve Teknoloji

İslam ve Çevre Sorunları

İslam ve Ekonomik Yarış

Medeniyetler ve Dinler dialogu

Bu dünya için yaşamak veya ahiret için yaşamak

Kuran ve İncil

İslam ülkelerinin ortak sorunları

Kimlik krizi

İslam ve medya

İslam ve terörizm

İslam tarihi

İslam ve gençlik

Vs.

Gelecek programlarımızda bu konuları tek tek ele alıp cevap aramaya çalışacağız. Ümmetimizin iyiliği, gelecek nesillerimiz ve insanlığın geleceği için.

Peygamber efendimizin (sav) dediği gibi

“insanlık bir vücut gibidir. Bir yeri ağrırsa o acıyı tüm vücut hissederek.”

Küresel köy haline gelen dünyamızdaki her olay dünyanın en ücra köşesini etkiliyorsa bu hadis bize en güzel mürşit olmaz mı?

Ülkelerimiz ne kadar ileri, ne kadar müreffeh, çocuklarımız ne kadar iyi yetişmiş olsalar da komşularımızda, ümmetimizde, dünyada açlık ve sefalet varsa bizim iyi durumumuz neye yarar?

Kendimiz için istediğimizi ümmetimiz ve insanlık için de istemedikçe çocuklarımızın geleceği ne kadar aydınlık olabilir? Bu yalnızca dinimizin emri değil, aynı zamanda adil ve güven dolu dünya düzeni için de gerçekçi bir dünyevi yaklaşım olur.

Umuyorum ki her programımızın sonunda beyinlerinizde yeni sorular ve fikirler tomurcuklansın, daha fazla tefekküre dalasınız ve iki cihan saadetini daha bir fazla arayasınız.

Kutsal kitabımız bize sürekli “DÜŞÜN” diyor, bunu emrediyor.

Allah, doğruyu arayışımızda yardımcımız olsun.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

TRANS-ATLANTİK ÇATIŞMA ARASINDA İSLAM

17 Mart 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Trans-Atlantik çıkar çatışmaları ve bu çatışma arasına sıkışan İslam dünyası.

Konuya isterseniz Batı dünyası açısından, onların yaklaşımıyla, Marksist bir yönden girelim.

Karl Marx ne diyor?

Çatışmaların temeli ekonomik diyor.

Hemen biz bir cevap verelim.

İslam aleminde ekonomik güç yok ki çatışma çıkarsın?

Ozaman kimler arasında çatışma çıkar?

Ekonomi devleri arasında.

Yani Amerika, Avrupa, Çin, Japonya arasında.

O halde Birinci Dünya Savaşından beri İran ve Arap ülkeleri üzerinde oynanan petrol savaşlarının durduğunu veya duracağını sanmak için oldukça

saf olmak gerekir. Çin ve Hindistan gibi dev nüfusların hızla petrole susadığı ve Ortadoğu ile Orta Asya petrol vanalarını Doğuya çevirme arzularının kaçınılmaz olduğu 21. Yüzyılda ciddi ekonomik, siyasi ve askeri çatışmaların çıkma ihtimali çok yüksektir.

Enerjinin ilk alıcısı ve hayati bağımlısı sanayi toplumlarıdır.

İslam ülkeleri sanayi toplumu olmadıkları için ne yazık ki, büyük alıcılar arasında yer almıyorlar.

Demek enerji savaşları sanayi toplumları arasında olacak. Ve bu toplumlar ya enerjiyi kontrol ederek birbirinin boğazını sıkacaklar, ya da askeri çatışmaya varan kıyası mücadeleler göreceğiz.

Şu günlerde yaşanan Transatlantik çatışmanın özünde bu hayati stratejik çıkar savaşı yatmakta.

Peki biz İslam ülkeleri bu devler savaşında neredeyiz?

Biz kimseye rakip veya düşman olabilir miyiz?

Osmanlı İmparatorluğunun gerilemeye girdiği dönemden bu yana biz Batı'ya saldırmadık, düşmanlık etmedik, isteseydik de edemedik, hala edemeyiz.

Yani biz enerji savaşlarının aktörleri olamayız.

Peki...

Bu güçsüzlüğümüze rağmen Batı basını İslamı niçin düşman olarak gösteriyor?

Evet..

Hayati soru budur.

Biz enerjiden pay kapma savaşında yokuz.

Biz askeri, ekonomik, siyasi rekabette yokuz.

Niçin düşman İslam?

Şimdi dikkat!

Devler kendi aralarındaki düşmanlığı kamufle etmek için, suni bir düşman yarattılar, İslam.

Bir yandan kendi aralarında yarım kalan iki Dünya Savaşının devamına hazırlanırken, diğer yandan Üçüncü Dünya Savaşı hazırlıklarını gizlemek için ortak düşman yaratıyorlar.

Batı dünyasının düşmanı İslam değil, olamaz, teknik olarak olamaz.

Ama Batı'nın düşmanı Batı olur veya uyanan Çin veya Hindistan olur.

Ama Batı kendi arasındaki düşmanlıkları ortak yabancı bir düşman yaratarak gizlemeye çalışıyor.

Nereye kadar?

Irak meselesi gündeme gelene kadar Batı kendi arasındaki radikal ayrılıkları önce Komünizm ile, o çöküp ortak düşmansız kalınca da İslamla gizlemeyi iyi becerdi.

Vakta ki Irak işi büyüdü, stratejik yolayırımına gelindi.

Bundan sonra Batılılar birbirlerini "Ortak düşmanımız Fanatik İslam" diyerek kandıramayacaklar.

Evet Aziz Dinleyicilerim.

Biz müslümanlar devler arası savaşın güçsüz piyonlarıyız.

Bizi düşman olarak hırpalamıyorlar, ona bile tenezzül etmiyorlar aslında.

Sadece kendi aralarındaki büyük hesap ve savaş için harcanacak zavallı figuranlar olarak görüyorlar.

Bizi onun için hırpalıyorlar, acımasızca harcıyorlar.

Çaresiz, zavallı birkaç müslüman teröristin yaptığını büyütüp ortak düşmanımız diyorlar. Kendi aralarında hızla büyüyen düşmanlığı birbirlerinden gizleyip zaman kazanmaya çalışıyorlar, bu arada zavallı müslümanları kullanıyorlar, milyonlarca kadın, çocuk, sivil, yaşlı, masum kurşunla, hastalıkla, açlıkla yokoluyor.

Sırf Batılı güçler arasında gelecek bir savaşın hazırlıklarını gizlemek için İslam dinini damgalamaya, milyonlarca masum insanı açlık, yokluk ve ölüme mahkum etmeye değer mi?

Devlerarası Savaşa hazırlık döneminde geçici zulüm senaryosu bu!

Masumların yem olarak ortaya atılması..

Gelelim işin petrol yönüne.

Batı'nın dediği gibi eğer mes'ele global ekonomide serbestlik ise, zaten müslüman ülkeler petrol  satmayıp ne yapacaklar?

Demek ki petrolün sözümona Radikal İslama karşı korunmasının da mantığı yok. Müslümanlar ondan eklemek yiyorlar. Satmaya mecburlar.

O halde yine oyun Batı arasında oynanıyor, ama arada figüran olarak "İslam Fanatizmi" kullanılıyor.

Aziz dinleyicilerim,

Bu oyunları görmek için uyanık olmak gerek.

Çok okuyup, çok çalışıp dünya olaylarını takip etmek gerek.

Herşeyin başında eğitim, ilim gerek.

Mal, mülk, ev, araba almak yerine tüm servetimizi çocuklarımızın eğitimine yatırmak gerek.

Düşünün ki bir gün gelmiş servetinizle k Őaneler kurmuş, lüks içindesiniz.

Ama  ocuklarınız kara cahil...

Kurduğunuz yalancı serveti bir anda t k tmek için akbaba gibi  l m n z  bekleyen cahil, işsiz çocuklar mı?

Yoksa tüm servetinizi beyinlerine ilim olarak koyduğunuz aydınlık, hayırlı yavrular mı?

EĞer tercihiniz birincisinden yana ise biliniz ki gelecek nesilleriniz devler arasında yem olarak kullanılacak zavallılar güruhu olacaktır!

Gelin sohbetimizi bir umutla bitirelim.

Müslüman  lkeler ve bireyler tüm servetlerini çocuklarının eğitimine yatırırlar.

Kalın sağlıcakla

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

İSLAM, BİLİM VE TEKNOLOJİ

13 Ocak 2003

Aziz Dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz İslam, Bilim ve Teknoloji.

Hani şu meşhur tartışma konusu.

İslam bizi geri mi bıraktırdı, ileri mi götürdü meselesi.

Hemen bu sorunun cevabını vermekle girelim konumuza.

Basmakalıp önyargılar bir kenara, Batılı teolog ve bilim adamlarının da teslim ettikleri gibi, büyük dinler arasında Bilim ve Teknoloji ile en barışık olan din İslam'dır.

Kuran'da bilim, teknoloji, düşünce, mantık yürütme üzerine yüzlerce ayet vardır. Onun için baştan bunu not etmekte yarar var.

Bir kıyas yapacak olursak, daha önce de bazı konuşmalarımda vurguladığım gibi, Batı dünyası Hristiyan dininin daha ziyade ahirete dönük olması ve bu dünyanın ihtiyaçlarına cevap verememesi nedeniyle karanlık çağlara girdi, baktı olmayacak, dini bir kenara iterek bilim ve teknolojiye patlama yaptı.

Halbuki İslam hem bu dünya yaşamına, hem ahirete ilişkin maddi ve manevi ihtiyaçları karşılıyordu. Yani yaşayan, fonksiyonel bir din idi. O nedenle

kimsenin aklına İslamı Hristiyanlık gibi reforme etmek veya hayattan dışlamak gibi fikirler gelmedi.

Peki madem böyle, İslam alemi niçin geri kaldı?

Aziz dinleyicilerim,

Bizler Önce doğru soruları sormayı öğrenmeliyiz. Bunun için de kendi kabuğumuzu kırıp başka toplumları iyi tanıyıp relativiteyi, yani göreceliği öğrenmeliyiz. Dünyada yalnız yaşamıyoruz. Etrafımızda birçok din, kavim ve medeniyet var.

Ve geri kalan sadece İslam değil!

Bakınız..

Rönesans ve Reform, Batı Avrupa Hristiyanlığının projesidir. Eğer geri kalmışlık sözkonusu ise, geri kalan yalnız İslam alemi değil, Batı Hristiyanlığı dışında tüm dünyadır.

Latin Amerika Hristiyanlığıdır, Doğu Avrupa'dır, Ortodoks alemidir, Afrika Hristiyanlığıdır, ve Asya dinleri ve medeniyetleridir. Tabii gerilikten ağırlıklı olarak ekonomi ve teknoloji kastediliyor ise...

Şimdi bu girişten sonra isterseniz gelelim Bilim ve teknolojinin tarifine.

Bilim için acaba şöyle bir tarif denemesi yapabilir miyiz?

“Varoluşun, anlaşılabilir hale getirilmesi çabası”

Bunun için de “Niçin?” sorusunu sorarız.

Bilim aslında karmaşık bir konu gibi gelebilir. Gerçekte ise amacı, karmaşık, anlaşılmaz, asırlarca insanlara mantıküstü, mucize gibi gelen konuları basite indirgeyerek anlaşılır hale getirmektir. Daha ziyade ampiriktir, beş duyunun ölçülebilir algılamalarını esas alır.

Daha basit, ilkel anlatımla Bilim biraz da çocuğun beş duyusuyla algıladıklarını, kavramlaştırmadan, basit mantık içinde anlaşılır hale getirme çabasına benzer.

Teknoloji ise bilimin hayata uygulanarak yaşamı kolaylaştırmak için kullanılan yöntemdir.

İşte burada da önemli bir ayırım yapmak gerekiyor. Batı Hristiyanlığı bilimde mi, yoksa teknolojiye mi arayış açtı dünya ile?

Evet..

Aslında ana ayrılık noktası teknoloji.

Zira teknoloji askerlik ve ekonomide uygulanınca ulusları çok üstün bir konuma getiriyor.

Bilimin sorusu “**Niçin?**” demiştik. Teknolojinin sorusu ise “**Nasıl?**”dır. İngilizcede de “**Know How**” yani nasıl olduğunu bilmek denir.

Biliyorsunuz bilimin birçok dalı var.

Ana ayrım sosyal ve teknik bilimler.

İslam Devletleri, kamuoyundaki yanlış bilinenin aksine teknik bilimlere genelde karşı çıkmamışlardır. Teknoloji nötr olduğu için amaca yarayıp yaramadığına bakılmıştır.

En kolay örnek askeri teknolojidir. Tüfek ve top’un dine aykırılığını öne sürmemiştir mesela bir Osmanlı.

Tıp, astronomi, mimari, gemicilik, tekstil, kağıt, matbaa, haritacılık, kadastro, saat, pusula gibi doğrudan insan yaşamını kolaylaştıran, onu başkalarından üstün duruma getiren alanlarda teknolojiye İslam yönetimleri karşı olmamışlardır.

Yaygın bir iddia, İslam yönetimlerinin matbaaya karşı çıkmaları nedeniyle geri kaldığıdır. Prof. Ekmeleddin İhsanoğlu gibi ciddi bilim tarihçileri, matbaanın da sanılanın aksine Osmanlı yönetimince çok olumlu karşılandığını vurguluyorlar.

Peki ohalde niçin teknolojide geri kaldı Batı dışı toplumlar?

Ben bu alandaki tezlerden “rekabet” tezine ağırlık veriyorum. Daracak Avrupa coğrafyası içinde paramparça ve adem-i merkezîyetçi olan, aralarında insanlık tarihindeki savaşların en çoğunu ve kanlılarını yapıp sürekli birbiriyle rekabet edip boğuşan halklar varolmak, diğerlerine galebe çalmak için yaratıcı olmak zorunda idi.

Buna karşın Doğu toplumları büyük coğrafyalarda, büyük merkezi imparatorlukların sağladıkları tepeden inme evrensel düzen içinde durağan, rekabetsiz bir yaşam sürmekte idiler.

Batı’da varolabilmek için farklı olmak, yaratmak gerekirken Doğu’da varolabilmek için sivrilmemek, düzeni sarsmamak, rahatsız etmemek gerekiyor idi.

Teknoloji gerektiğinde bu sadece tepedeki dar bir elit tarafından merkezi otorite için geliştirilebilir idi. Halbuki Rönesanstan sonra Avrupa’da teknoloji ihtiyacı (sanat gibi) her prenslikte çok yaygın kaynaklardan besleniyordu.

Yani bir yanda imparatorluk merkezinde dar bir araştırma tekeli ve aslında zihniyet olarak durağan sistemi rahatsız etmemek için yaratıcılığı teşvik etmeyen bir felsefe, diğer yanda ise rakip prenslik ve devletler arasında acımasız savaş ve rekabetin getirdiği dinamizm.

Biraz konumuzdan saparsak, dağılmadığı takdirde yarının büyük Avrupası da tarihteki tekil, huzurlu, merkezi Doğu İmparatorluklarına benzeyebilir.

Aziz Dinleyicilerim,

Biraz da İslam aleminin bugün ne yapabileceğine bakalım.

İslam önde gelenleri sürekli toplantılar, forumlar, sempozyumlar düzenliyorlar. Teknolojiyi nasıl ilerletelim diye.

Güzel bir söz vardır “Alıcısız mal olmaz, marifet iltifata tabidir” derler.

Teknoloji tepeden emirle gelmez. Teknoloji parkı kurmakla da gelmez. Ona ihtiyaç duyulması gerekir.

Mesela ABD askeri teknolojiye ihtiyaç duyuyor. Ozaman dünyadan en iyi beyni ithal ediyor, üniversiteye araştırma siparişi veriyor, sonuçta teknoloji üretiliyor.

Tüccar Toyota firması acımasız dünya rekabetinde daha iyi araba yapmak için daha iyi ve yeni teknoloji üretmek zorunda. Bunun için hem kendi laboratuvarında, hem de üniversitelerde araştırma yaptırıyor.

Biz müslüman ülkeler de eğer gerçekten teknoloji istiyorsak bir tek koşulu var. Dünya sermayesini ülkelerimize çekmek, sonra da onların ihtiyaçlarını karşılayacak araştırma ortamlarını yaratmaktır.

Mesela İslam ülkeleri gençleri arasında bir araştırma yapılırsa patent bürolarının varlığından, hele adresinden kimsenin haberi yoktur. Halbuki bizler televizyonlarda sürekli, ısrarlı şekilde patent bürolarının reklamını yapmalı, yaratıcı gençlerimizin, girişimcilerimizin bu büroları icat bombardımanına tutmalarını sağlamalıyız. Ne acıdır ki bu basit yöntemi bile uygulamıyor İslam ülkeleri.

Dünya patent üretiminin yüzde sekseni Amerika’da yapılıyor, o toplum teşvik ediyor yaratıcılığı. Bizler ise hala tarihi yaklaşımlarımızda, hatalarımızda ısrar ediyoruz.

Aziz dinleyicilerim,

Bildiğiniz gibi Teknoloji nötr bir alan. Fakat uygulandığında kültürleri, yaşam tarzlarını etkiliyor, onları dönüşüme uğrattıyor. Ve en önemli vasfı, kültürel etkileri bazen umulmadık şekillerde oluyor, sinsice gelişip bir asır sonra ortaya çıkıyor.

Ortaokul derslerinden Kurbağa örneğini hatırlarsınız.

Kurbağayı ılık suya atıp suyu yavaş yavaş ısıtırsanız kurbağa rehavete kapılıp sonra da haşlanır, ölür. Ama Kurbağayı kaynayan suya atarsanız can havliyle içinden fırlar kaçır.

Teknolojinin de bu etkisi oluyor insanlığa.

Ama bu örnek yüzünden bilim ve teknolojiye karşı çıkabilir miyiz?

Hayır! Asla!

Bilim ve teknoloji bir yandan atom bombası gibi, maddecilik gibi zararlı sonuçlara yolaçıyor ise de, aynı bilim bunlara karşı da panzehirleri içeriyor. Allah insanlığa her belanın panzehirini, çaresini veriyor. Yeter ki onu araştırıp bulmak için gayret ve iyi niyet içinde olalım.

Bakınız, teknoloji insanlığı etkiliyor dedik. Ama Bir toplumun yaşam tarzı da teknolojiyi etkiliyor. Müslüman Osmanlılar dünyanın fani olduğu bilinci içinde İstanbul yalılarını geçici ahşap ve kerpiçten yapmışlardı. Buna karşın Cami ve Medreselerini ebediyete kadar yaşatmak amacıyla muhkem, taştan yapmışlardı.

Buna karşın mesela bir Roma veya Paris'te insanların sanki ölüme meydan okurcasına ebedi, kütleli, mermer blok binalar inşa ettiklerini görürüz. Maddeye uyanan Doğu toplumları da şimdi artık zamana meydan okuyan binalar yapmaya başladılar.

Dönüşen Doğu yaşam tarzının teknolojiye etkisinin güzel bir örneğidir mimari. Tabii bu etkileşim tek yanlı değil. Önce teknoloji zenginlik getirip insanları maddi zevklere yönlendiriyor, sonra yaşam tarzı değişen insanlar ona göre teknolojiden yararlanmaya başlıyorlar.

Peki insanlığı sosyal ve psikolojik dengede tutmak için de bilimi kullanabilir miyiz? Aksini savunmak bilimi inkar olur ki, bu dinimize de aykırı düşer. Biraz önce de izah ettiğimiz gibi bilim ve teknoloji insanlığın yararına da, zararına da kullanılabilir.

Din ile, Allah ve insan sevgisiyle terbiye edilmemiş bir ilim şeytanın silahıdır. Biz müslümanlar buna özellikle itina göstermeliyiz. Özellikle alimler ve devlet adamları attıkları her adımdan doğacak sonucun masum insanlara zarar verip vermeyeceğini en ileri noktalara kadar irdelemek zorundadırlar.

Makul olan nedir?

Bilim ve teknolojinin insanlığın maddi ve manevi ihtiyaçlarını ahenkli bir dengede sürdürülmesi için değerlendirilebilmesidir.

Teknolojik devrimler, patlamalar çağında bunu becerebilir mi İslam toplumları?

Kalın sağlıcakla..

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

BOŞANMA

15 Eylül 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz 21. Yüzyılın en önemli toplumsal yaralarından biri, boşanma.

Boşanma bazılarımızın sandığı gibi yalnızca bizim ülkelerimizin yarası değil. Gelişmiş ülkelerde çok daha ağır bir toplumsal yara. Hatta toplumsal çözülme.

Boşanmayı tartışmaya girmeden önce evlilik müessesesinin ne olduğunu anlamaya çalışalım isterseniz.

Gerek yüce dinimiz, gerek diğer dinler evliliği kutsal bir müessese olarak tanımlamışlar.

Toplumun nüvesini, yani çekirdeğini aile olarak görmüşler.

En zor olgunlaşan mahluk olan insan yavrusunun kendisine ve topluma yararlı ve hayırlı olması için bir aile ortamında yetişmesinin önemini vurgulamışlar.

Ve durağan, kapalı tarım toplumlarında evlilikler asırlarca sağlam kalmış, boşanmalar istisna olmuş. Erkeklerin başat oldukları bu dönemde kadını sa-

hiplenme duygusu ağır basmış, bir kadını boşayıp onun başkası ile evlenmesi namus sorunu sayılmış, bu da boşanmada caydırıcı bir unsur olmuş.

Vakta ki sanayileşme ve onunla birlikte şehirleşme başlamış, onun sonucunda kadınlar iş hayatına girip ekonomik bağımsızlık kazanmışlar.

Kadının çalışma hayatına atılması ile binlerce yıllık işbölümü allak bullak olmuş, yemeğin pişirilmesinden bebek bakımına kadar tüm görevler eşler arasında tartışma konusu olmuş.

Mesela bir İsveç'te bebek mama saati için yalnız anneye değil, babaya da görev yüklenilmiş, onlara da mama izni verilir olmuş.

İleri sanayi toplumları için bu tür düzenlemeler, o toplumların sosyal yapılarına uygun düşebilir belki.

Ama bizim toplumlarımızda, size bu programı hazırlayıp sunan ben de dahil, erkekler yemeğimizin önümüze gelmesini, arkasından kahvemizin ikramını bekliyoruz. Buna karşın erkeklerin de, tahsilde ve servette ailelerince ve toplum ve hatta devletler tarafından kayırılmaları nedeniyle evin geçimini sağlamak gibi görevleri var.

Bu sosyal yapının doğru mu yanlış mı tartışması bence çok hatalı.

Benim neslim, yani elli yaşın üzerindeki erkek ve kadınlar bu beklentiler ile yetiştirildiler, şartlandırıldılar. Bizim dönemimizin sosyal koşulları buydu. Bu koşullara kendilerini adapte edip özveri gösteren karı ve kocalar başarılı evlilik kurdular. Adapte olamayanlar ise ya ömürlerini huzursuzlukla sonlandırdılar, ya da boşandılar.

Gençlerimiz için de aynı sorun gündemde.

Bugün kızlarımız üniversite bitiriyorlar.

Hatta okuma oranı hızla erkekler aleyhine bozuluyor.

Erkek çocuklar sokağa meyilli oldukları için, daha sonra da hala geleneksel koşullanma nedeniyle evin geçimini sağlama zorunluluğu hissettikleri için çoğu zaman kısa yoldan hayata atılırken kızlar uzun yıllarını okul hayatına verebiliyorlar.

Sonuçta tahsilli, görgülü ve varlıklı gelin adayları, kendilerine uygun vafıfta erkek bulmakta zorlanıyorlar.

Hatta ve hatta kızlar çalışırken erkekler işsiz kalabiliyor, evliliklerde de erkek evde otururken kadın çalışıp para kazanıyor.

Geleneksel aile yapısının tamamen tersi bu durumda mantık, erkeğin ev temizliği, bulaşık, çamaşır, bebek altı değiştirmek, yemek yapmak gibi görevler üstlenmesini gerektiriyor.

Ama mantık her zaman sosyolojik koşullara uymuyor.

Peki sonuçta ne oluyor?

Yine bizim dönemimizin uyum kabiliyetine geliyoruz.

Yani günümüz modern zorunlulukları ile geleneksel aile şartlandırmasının orta yolunun bulunmasına.

Akıllı genç kızlar ile erkekler çok iyi niyetli, zeki, uyumlu ve yapıcı yaklaşım gösterirlerse bir orta yol bulabilirler.

Fakat günümüzde bu ihtimal giderek azalıyor. Zira her aile çocuğunu saşa, hayat mücadelesine, insani ilişkilerde dişe diş hakkını aramaya ve asla hakkını kaptırmamaya şartlandırıyor.

Böyle şartlanmış eşler de karşılıklı menfaat dengesini gözetmeye, bir veriysem bir alırım zihniyetine hapsoluyorlar.

Bu sonuç aşkın ve masumiyetin ölümüdür.

Şu anda Sanayileşmiş toplumlarda anne ve babası boşanmış çocuk oranı yüzde elliler civarında. Suudi Arabistan ve İran'da boşanma oranları yüzde 25ler ile alarm veriyor. Türkiye de hızla bu yola kaymakta, bu nedenle boşanmalar nafile kanun koymakla engellenmeye çalışılmakta.

Aziz Dinleyicilerim,

Bildiğiniz gibi boşanma tartışmalarının göbeğinde çocuklarımız var.

Kadın da, koca da sürekli huzursuzluk içinde, “ah çocuklar olmasa hemen boşanıveririm” diyor.

Kimi uzmanlar huzursuz ortam çocuklara daha zararlı, eşler hemen boşanmalı diyorlar, hatta kimi aşırı feministler kadının en küçük tartışmada bile kocasına karşı ya galibiyet, ya da boşanması gerektiğini savunuyorlar, kimi geleneksel aileler de karı ve kocaya, ama ağırlıklı olarak kadına, çocuklar hatırına taviz verip evliliği kurtarmasını öneriyorlar.

Aziz dostlarım,

Bilirsiniz dinimizde her şeyin başı iyi niyet. Hatta okadar öyle ki, halisane, iyi, hayırlı bir şey düşünüp yapmak istesek, yapamasak bile sevap kazanırız.

İslamın özü halis niyettir.

Aile kurulurken, yani izdivaç yapılırken de niyetin halis ve samimi olması gerekir. Evlilik, birbirini seven, sayan iki insanın bir ömür karşılık beklemeden, birbirine karşılıklı köle olmasıdır.

Belki günümüz gençlerini güldürecek şöyle bir deneme de yapabiliriz bunu tarif için:

Bir eş istiyorum,

Kölesi olayım..

İstemesin,

Hep ben vereyim.

Ama bu maddeci, menfaatçi, çatışmacı dünyada sevdiğine köle olacak aşık kaldı mı acaba?

Aşk kaldı mı?

Modernite gençleri hep HAK bilinci ile yetiştirdi. Kapalı toplumlarının aşırı ezilmiş anne babaları çocukları ezilmesinler, onurlarını ve maddi menfaatlerini asla kaptırmasınlar diye acımasız bir yarışa soktular, hep verdiler.

Sonuçta hep HAKKIM diyen, ama asla GÖREVİM demeyen nesiller yetiştirdik. Bu nesiller bir yuva kurduklarında akıllarında terör dengesi var. Hakını asla yedirmemek derdi var. Karşıdan sürekli kuşku var.

Sonuçta boşanma var.

Sonra?

Sonrası dinimiz zorlanarak NİYET şartına aykırı evlilikler var.

Gerçek niyeti iyi günde, kötü günde bir yastıkta kocayıp insanlığa hayırlı evlatlar yetiştirmek değil, cinsel ihtiyaçları göya yasal yoldan gidermek için yapılan evlilikler var. Veya Batı'daki gibi açıkça zina var.

Çare?

Çare okadar basit ve kolay ki?

İki kelimecik..

Ruh Yumuşaklığı...

Ama ruh maddeye satıldı, sanayileşen tüm dünya maddi çatışmayı eğitim ve ailenin temeline oturttu. Ruhlar demir gibi sertleşti, kırılğan oldu. En küçük etki ile paramparça oluyor, psikolojik buhranlara giriyor ruhlar..

Ve modern papazlar gibi rol yükledikleri psikiyatrist kapılarında sıradalar...

Bu depremden ruh yumuşaklığını kurtarabilen, toplumdaki kasırgaya direnip yavrularını da ruh yumuşaklığı ile hayata hazırlayabilen insanlar Allah'ın sevgili kulları.

Ama modern nesiller bu yüce ruhlu, kendileri ile barışık insanlara saf diyorlar.

Desinler...

Belki hazcı, hedonist bir yaklaşım olacak, hatalı olacak.

Ama isterseniz teşbihte hata olmaz deyip

“zeki insan”ı tarif için bir deneme yapalım.

Mutluluğu bilinçli olarak arayan insan..

Ama günümüzde bunu becermek okadar zor ki?

Allah'ın kaç sevgili kulu becerebilir bunu?

Bakınız Çin atasözü ne diyor.

Eğer sevmediğiniz birine lanet okuyacaksınız,

“Geçiş dönemlerinde yaşa”

Diyerek beddua ediniz

Diyor.

Evet aziz dostlarım.

Geçiş dönemleri, insanların ailevi ve toplumsal rollerini, yerlerini, kimliklerini şaşırtdıkları çalkantı ve bunalım dönemleri.

Ve dünyamız insanlık tarihinin en büyük çalkantılarından birini yaşıyor.

Kültürel, dini, sosyal bir herc-ü merc içindeyiz.

Bu kaos ortamında dengeli yetişmek, dengemizi yitirmemek, yavrularımızı da ömür boyu dengelerini kaybetmeyecek, buhranlara düşmeyecek şekilde yetiştirmek...

Ve...

Kendileri gibi ruh yumuşaklığını kaybetmemiş eş bulacak basirette yetiştirmek.

Evlenirken müstakbel eŐin anne ve babasından Şefkat görüp görmediğini, yuvasında huzur olup olmadığını sorgulayacak akılda yetiştirmek...

Evet, sorun burada.

Peki nasıl becereceğiz bunu?

Modernitenin ıskaladığı manevi eğitimle.

İnsanlık ruhunu kaybetti..

Bulabilir mi dersiniz?

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

DİN VE DEVLET

16 Kasım 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Din ve Devlet.

İslam alemi ve hatta dünya için belki de en hayati gündem maddesi.

Herkesin, her an tartıştığı, ezbere sloganlar söylediği, kavga ettiği, ama çok az insanın okuyup tefekkür ettiği alan.

Merak ediyorum, bu konunun en ateşli tartışmacıları acaba dinler tarihi, din felsefesi, dinlerin evrimi, tarikatler, Avrupa laikleşme tarihi, Anglosakson sekülerleşme süreci, İslam'daki akıl-vahiy ilişkisi, İslam ve modernite alanlarında, yani bu geniş okyanusta acaba merak edip kaç kitap okudular? Okudularsa doğru anladılar? Doğru anladılar ise acaba tefekkür için kaç yıllarını, veya aylarını, hadi diyelim, saatlerini verdiler?

Sonra tefekkür öyle kolayca edinilen bir yetenek de değil. Tefekkür için önce sağduyu, ruh yumuşaklığı ve olumluluk, insan sevgisi gerek. Sonra onun üzerine yıllarca okuyup yazmak, fikir egzersizi yapmak gerek.

Ama okumak ve teorisyenlik dünyanın sorunlarını çözmeye yetmiyor ki? Devlet adamlığı gerek. Eylem adamı olmak gerek.

İşte mesele burada düğümleniyor. Devlet adamlarımız hem mütefekkir, ve hem de eylem adamı olmak zorundalar. İş yoğunluğundan uyumaya gecede 4 saatleri bile kalsa, bu 4 saati 3 saate indirip bir saatlerini mutlaka okumaya vermek zorundalar. Ve bu okuma gazete okuması değil, kitap okuması olmak zorunda. Yoksa tefekkür kabiliyetlerini yitirirler.

Peki tefekkür etmeyen devlet adamı ne kaybeder?

Yaratıcılığını kaybeder.

Vizyonunu kaybeder.

Evet efendimci dalkavukların seviyesiz fikirlerine kanar, esir olur.

Astlarından fikir değil, ezbere istatistik ister.

Fikri seviyesi olmadığı için  zg r fikirli yardımcılarından rahatsızlık duyar, onları zamanla yanından uzaklaştırır.

Ve sonuçta fikir c cesi olup, fikir cücelerinin kralı olmak ister...

Evet aziz dinleyicilerim..

Bu uzunca girişten sonra sizlere islam aleminin iki hayırlı mütefekkir devlet adamının biyografilerini ve modern fikirlerini okumanızı öneririm.

Bunlardan biri bilge kral olarak adlandırılan büyük mütefekkir ve devlet adamı Aliya İzzetbegoviç, diğeri de Malezya'nın efsane Başbakanı Mahathir Muhammed.

Bu iki devlet adamı da çok okuyan, çok d şinen, çok yazan, ve fikirlerini eyleme dönüştüren, kısacası tefekkür ile eylem arasında sürekli bir  oynayan ender aydınlarımız.

Hem kendi kimliğini muhkem olarak oturtmuş, hem de global aile içindeki yerini saptayıp rolünü kompleksiz olarak oynayabilen kudretli şahsiyetler bunlar.

Ve Hristiyan, Yahudi ve Asya toplumları okadar çok tefekkür ve eylem adamı  ıkarabilirken bizim İşlam dünyasında niçin çok az bu vasıfta insanlar?

Niçin bizim siyaset ilerimiz, yüksek b rokratlarımız, yargı adamlarımız kitap okumazlar? Niçin günde enaz   -dört adet yabancı gazete ve dergi okumazlar? Niçin bu kadar i e dönük ve dünyaya kapalılar?

Modern insan taşradan şehre inip burjuvalaşınca önce karnını, sonra da beynini doyurma sürecine girer. Bu süreç içinde kimlik krizi başlar, "ben kimim?" sorusu ortaya çıkar.

Kimlik bir yandan dış tanınma için asalet veya saygınlık arayışı, bir diğer yandan da iç huzur için benlik arayışıdır. Benlik arayışında ırk, etnisite, din ve dil, ilk ve en öne çıkan, yanıt arayan faktörler.

Hatırlarsanız bu faktörler tarih sürecinde ulus devletlerin oluşmasında da ana uluslaştırma faktörleri olarak görülmüş, din birliği ulus birliği için en önemli unsurlardan biri sayılmıştı..

Hatta Eflatun'dan günümüze, devlet adamlarının ve ulus devlet kurucularının neredeyse tamamı, dinin toplum ve devlet için önemine değinmişti.

Bu yalnızca Batılı ve Doğulu dindar devlet adamları için değil, “din af-yondur” diyen Karl Marx için de böyle idi. Yani dinli veya dinsiz, her devlet adamı dinin toplum için önemini farkında idi.

Şimdi aziz dostlar,

Madem tarihte gelmiş geçmiş her devlet adamı dinin toplum için önemini biliyor idi ise, size basit bir soru.

21.Yüzyıl aydını bu konuyu merak edip okumaz mı?

Mesela bir genç ben Türkmüşüm, Türk kimdir, Be Arapmışım, Arap kimdir? Diye merak etmez mi?

Evet, Müslümanlar merak etmezler. Merak tehlikedir.

Ama Avrupalılar bu soruları soruyorlar, ve sonra da o soruların ardından gelen Ben Hristiyanmışım, Hristiyanlık ne demek sorusunu sorup okuyor, tefekkür ediyorlar.

Bizler hem kimlik krizindeyiz, ve hem de kimliğimizi oluşturan ana unsurları merak etmiyoruz. Modernite içinde dinimizi nasıl yorumlayacağımızın şaşkınlığı içindeyiz. Okumuyor, çözümü birilerinin bize hazır vermesini bekliyoruz.

Karşımızda somut bir gerçek var: Radyo'da, Televizyonda, gazetelerde DİN tartışması her an içimizde. Terörden giyime, her alanda karşımıza çıkıveriyor, kaçamıyoruz din tartışmasından ve onun toplumdaki ayrılmaz mevcudiyetinden..

Ohalde insan yahu bir bakalım neymiş bu deyip merak etmez mi dinini?

Hadi tefekkürü geçtik, Okumaz mı?

Bizim sorunlarımızı yabancılar çözmeyecek. Yasalarımızı, sosyal ihtiyaçlarımızı bedavadan ithal etmek mümkün değil. Her ulus kendi yasasını kendisi yapıyor. Dışarıdan hazır reçeteler, bizim tarih, kültür ve geleneğimizi bilmeyen yabancıların üretecekleri sosyal çözümler bize uymaz. Mecburuz kendi çözümlerimizi kendimiz, yorularak, çabalayarak bulmaya.

Başlangıç için önce kimliğimizin farkına varacağız.

Sonra dünyadaki yerimizi sorgulayacağız.

Daha sonra ortak kimliğimiz İslam dinine karşı tehditleri algılamaya çalışacağız.

Sonra da bu tehditler ile başetmeyi öğreneceğiz.

Ama görüyoruz ki, müslümanlar okadar içe kapanık, okadar birbirleri ile kavgalılar ki, dünyanın farkında değiller. Batı'da İslam dini alanında okadar akademik ve stratejik çalışma yapılıyor, bu din nasıl manipüle edilebilir, nasıl hristiyanlık gibi aslından farklı noktalara saptırılabilir diye araştırmalar yapılıyor, farkında değiliz.

Eğitim müfredatlarımızdaki din dozunun ve niteliğinin ayarını da yabancılara bırakıyoruz.

Ve dünyadaki tüm bu akademik ve stratejik çalışmalar yapılırken sanki bunların hedefi başkalarıymış, sanki biz müslüman değilmışiz, sonuçları bizi etkilemeyecekmiş gibi davranıyoruz.

Bu vurdumduymazlıktır, bu cehalettir, bu aymazlıktır, bu gaflettir. İslama gelecek zarar, sonunda dinsiz de olsa, islam kültürüne ait tüm halkları, tüm bireyleri vuracaktır.

İçimizdeki mantıksız tartışmaları bırakıp gözümüzü dünyaya açmak gerek. Gafletten uyanmamız gerek.

Aziz dinleyicilerim.

Din insanlık tarihi ile, Hazreti Adem ile başlar. İnsan varoldukça din de varolacak. İnsanı hayvandan, ve kendilerini 5 duyu ile mekanik mantık sanan robotonlardan ayıran en önemli fark, yaşam sonrası sorusudur.

Modernitenin varoluşu “sen kötülük yaparsan ben de yaparım, ikimiz de kaybederiz. O halde ikimiz de dürüst olmak zorundayız“ şeklindeki ahlak formülü son derece hassas, kırılğan, her an çökebilecek bir terör dengesidir.

İlişkilerinde dinleri gereksiz gören burjuvanın varoluşçu ahlak dengesini ve “sosyal kontrat”ını insanlığın nihai ve zirve medeniyet düzeyi olarak görmek ne büyük gaflet.

Halbuki insanlık böyle hassas, kırılğan, her an çökebilecek sosyal kontratların ötesinde bağlanacak sağlam değerler arar. Büyük değişmez dogmalar ve dinler bu arayışları tatmin etmeye yarar.

Dogma’yı belki fikri ve ahlaki entegrasyon, yani sistematik bir bütünlük olarak tarif edebiliriz. Böylece tarif edilen dogma toplumlar için tutarlı, sağlam, güvenilir temel oluşturur. Dogma ahlaksızlığı önlemeye yarar. Çift standart uygulamaya, riyaya engel olur. İdealist, dürüst toplum yaratır. Özellikle ilim dünyasında tutarsızlıklara karşı bağışıklık silahıdır.

Birey ve toplumun tabiatında istikrar vardır. Bu istikrar arayışından doğar temel referanslar, yani dogmalar. Bireyler ve toplumlar radikal ihtilal dönemleri dışında dogmaları günlük hayatlarında tartışıp yıpratmak istemezler. Özellikle dinlerini, onlara aykırı işler de yapsalar “din benim yaptığıma uysun” demezler, amaçlarına uydurmaya kalkmazlar, gereksiz, basit tartışmaların içine sokup zarar vermezler. Ama huzur aradıkları anda gider dinde huzur bulurlar.

Bununla birlikte Din ve dogmalar kötüye de kullanılabilirler. Din ve dogmada radikallik, bağnazlığa yolaçar. Dinde olsun, ideolojide olsun, zamanla dogmanın kelimelerine kadar inilir, hatta heceleri bile yüzlerce cilt yoruma girer, insanlar detaylar için birbirlerini boğazlarlar. Engizisyonun, Mezhep savışlarının, Komünizmin, hatta hatta, solcu 68 gençliğinin aptalca detay tartışmaları yüzünden nice “kardeş kanı dökmesini “ hatırlayalım...

Kısacası aziz dostlarım,

Din devlet yöneticisi için, kendisi şahsen dinsiz bile olsa, önemli bir sosyal, siyasi enstrumandır. Ehil ellerde ve iyi kullanıldığı zaman ulusların ahlakına büyük etki yapar, toplum içinde zamk görevi görür, inançlı insanların oluşturdukları toplumlarda huzur olur, istikrar olur.

Dinsiz, inançsız, ve hele hele burjuva ahlakı da henüz oluşmamış toplumlar ise yozlaşır. Gelişmemiş birçok ülkede burjuva ahlakı henüz yeterince oluşmadan dinlerin toplumdan dışlanmaları nedeniyle milyonlarca insanın nasıl vahşi canavara döndüğü, uyuşturuculuğun, bataklıkların ve fuhuşun arttığı bize alarm zilleri çaldırılmaktadır.

Gelir dağılımlarının her gün daha kötüye gittiği bir dünyada ‘‘sosyal kontrat’’ hızla iflasa gidiyor. Bunun dayandığı varoluşçu burjuva ahlakı hızla eriyor. Tanrıtanımaz a  kitleler yarın tanrıtanımaz, gözü dönmüş zenginlerle karşı karşıya geldiklerinde, onların vahşisi savaşında hakem olacak devletler dinlerin rolünü hatırlayacaklar birgün...

Ama çok geç kalmış olacaklar.

Gönül ister ki, devlet adamları devletlerinin ve toplumlarının geleceğini, içinde buldukları moda fikirlerin, saplantıların ve kısır çekişmelerin çok üzerine yükselerek değerlendirebilsinler.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

DÜNYA DİKTASI

2 Haziran 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz dünya diktası.

Konumuza hemen Karl Marx ile girelim.

Komünizmin Babası Marx Kapitalizm ile Komünizmin sonuçta aynı noktada birleşeceğini söylemişti.

Bundan kastı, en nihai noktada tüm dünya sermayesinin tek elde temerküz etmesiydi.

Marx ekonomiyi toplumların altyapısı olarak ve en belirleyici toplumsal etken olarak görüyordu. Bu görüşüyle, sermaye sahiplerinin nihai güç olacaklarını, engellenemezlerse sonunda dünyanın tek kişi veya zümrenin emrine gireceğini söylüyordu.

Dünyanın haline baktığımızda sanki Marx'ın dediklerine doğru gidiyoruz.

Sahte dünya cenneti Komünizm iflas etti, çöktü, ama sermaye gerçekten tek elde toplanmaya doğru yol alıyor.

Bunun en belirgin göstergesi zenginler ile fakirler arasındaki gelir uçurumunun hızla açılması.

İnsanlar geleneksel yorumları ile bu gelir uçurumunu fakir ülkelerle zengin ülkeler arasında sanıyorlar. ASLA!!

Teknoloji 20. Yüzyılda hayvan gücüne ihtiyacı yoketti.

21. Yüzyıl kol gücüne ihtiyacı yok ediyor.

Yakında ortalama beyin gücünü de gerektirmeyecek.

Aldous Huxley'in Cesur Yeni Dünya'sındaki gibi A sınıfı çok az sayıda beyin tüm dünyayı yönetecek.

O günler gelirse Batılı ülkelerde de kol gücüne ihtiyaç kalmayacak. Demokrasi orta sınıf burjuva rejimi olduğuna göre, dayandığı sınıf yok olunca belki demokrasi de yerini dar bir oligarşik dünya diktasına bırakacak.

Aziz Dostlarım,

Teknoloji hayvan gücünü yokettiği zaman fazla işsizliğe yolaçmadı.

18. Yüzyıl Sanayi Devrimi kol gücüne rakip makineler üretince Avrupa'da biraz işsizlik yarattı, ama devir bugüne göre sürat devri değildi, yeni icatlar yavaş ve toplumların bugüne göre çok daha yavaş ve hazmedebilecekleri tempoda geliyordu. Kentlerde bugünkü kadar fazla yerleşik işçi yoktu. Sanayi devrimi uzun süre birbirini aşan icatlar yapıp yeni iş alanları açıyordu. zenaatkarlık alanlarından açıkta kalanlara daha geniş iş alanları açabiliyordu.

Onun da ötesinde devir Emperyalizm devriydi, sanayileşen Avrupa işsizliği kolayca kolonilere ihraç edebiliyordu, o ülkelerdeki küçük el sanatlarını yok ediyordu böylelikle.

20. Yüzyılın ikinci yarısından sonra teknoloji çok hızlandı, sanayi çağından bilgi çağına girdi. Değişim artık okadar hızlı idi ki, Batı'da işini kaybeden kol işçisinin bilgi, eğitim ve yetenekleri bilgi çağının işçi ihtiyacına yetersiz kalıyordu. Halbuki gelişmekte olan ülke eğitim sistemleri ise yeni yeni sanayi toplumu oluyor, onun gerektirdiği emek yoğun alanlar için kalifiye işçi yetiştirebiliyorlardı.

Ve bu ülkeler özellikle tekstilden başlayarak beyaz eşya ve otomobile kadar birçok alanda Batılı kol işçisine rakip olmaya başladılar.

Bu dönemde Batılı ülkelerin imdadına hızla gelişen hizmet sektörü yetişti. Yönetim, Araştırma-Geliştirme ve Finans alanında Batı hala üstünlüğünü koruyordu.

Gerçi AR-GE hala Batı'da idi, ama Batılı kapitalistler geliştirdikleri yeni teknolojileri geri ülkelerde sanayi tesisi kurarak oralarda ekonomiye sokuyor, yani ucuz işgücüne kaçıyordu yatırımlar.

Bu devirde yine de Batı için bir tampon vardı. Üçüncü dünyadan ithal edilen geçici, misafir işçilerle şoklar atlatılmaya çalışıldı.

Fakat 21.Yüzyıl gelince artık çareler tükendi, Bilgi çağı geldi dayandı.

Bilgisayar ve Robotlar giderek her alana girmeye, yalnız Mavi Gömlekliler dediğimiz kol işçisinin değil, örneğin Bankalardaki Beyaz Yakalı milyonlarca masa memurunun da işsiz kalmasına yolaçtı.

Bu gelişme de Karl Marks'ın beklediği bir gelişme idi. Ancak onun sahte cennetinde robotlaşma tüm insanları çalışmasalar da besleyebilecekti. Ama tam robotlaşma aşamasından önceki ara aşamalarda dünyada milyonlarca insan işini kaybedecek, ona karşın büyük üretimler yapan bir avuç azınlık o işsizlerle paylaşmayacaktı.

Aynı bugün Batılı büyük tereyağı dağları varken Afrika'da açlıktan ölümlerin olması gibi, bu durum Avrupa'ya doğru yayılacak.

İşte bugünkü sohbetimizin bam teli burada.

Batı dünyasında işsiz kalan insanlar uzun süre sosyal güvenlikten yararlanamayacaklar. Zira yaşlıları besleyecek genç kol işçisine gerek olmayacak. Az sayıda Beyin işçisi de milyonlarca yaşlının sigortasını karşılayamayacak, işverenler ise pahalı vergi ve sigorta gerektiren Batı'yı hızla terkedecek.

İşte ozaman sosyal patlama gelir.

Soğuk savaş sonrası Batı dünyasının global dış politika manevralarını işte bu ekonomik temelden irdelemekte yarar vardır.

İş ve refahını kaybedecek olan Batı 19. Yüzyıldaki büyük isyanları, patlamaları sanki 21.Yüzyılda yeniden yaşayacak gibi.

Ve sıkı durun, şaşırmayın, içimde bir his Terörizm ve Asimetrik Savaşlar devri olarak ilan edilen 21. Yüzyıl askeri planlarının, hazırlıklarının sanki Batı'nın kendi içinden çıkacak teröristlere karşı yapıldığını fısıldıyor.

Zira tüm veriler Batı ekonomilerinin aşırı üretim ve yetersiz alıcı nedeniyle durgunluğa yolaldığını, orta sınıfın eridiğini, sınıflararası gelir uçurumunun hızla arttığını gösteriyor. Batı insanı elindeki refahı kaybetmemek için çok ciddi ihtilaller deneyebilir.

Öte yandan Doğu toplumları mutidir geleneksel olarak. Büyük Merkezi İmparatorlukların ezici gücü altında binlerce yıl içinde ezilip yoğruldukları için (dini inanç nedeniyle değil) kaderci ve uysaldırlar. Hem aza razı olarak global sermayeye davetkar ortam yaratırlar, hem de devlete başkaldırıp büyük ihtilaller yapamazlar.

O nedenle Doğu'dan gelecek terör yerel ve bireysel olur. Bu anlamda geçici olarak Örgütlü büyük dünya ihtilalleri, dünya düzenini bozacak gelişmeler Doğu'dan beklenmemelidir. Belki şu anda aklınıza Çin ve Rus ihtilalleri gelmiştir. Ama bunlar tepeden inme oligarşik lider ihtilali idi, halklar kaderlerini ellerine alamadılar bu devrimler sonucunda. "İslam Terörü"ne gelince, net olarak belirteyim, ulus bilincinin gelişmediği ortamlardaki bu nafile tepkilerin dünya düzenine tehdit olması düşünülemez, daha ziyade faillerinin güçler arası savaşlarda maşa olarak kullanılabileceği düşünülmelidir.

Şimdi aziz dinleyicilerim,

Biraz tarih ve siyaset bilimine bakarak tahmin yapalım.

Demokrasiler zengin burjuva rejimleri.

Zenginlik ve orta sınıf burjuva yok olur, hızla fakirleşen alt sınıflar patlar ise yöneticiler ne yapar?

Yerel yöneticiler şiddeti nasıl bastırır?

Global yöneticiler şiddeti nasıl bastırır?

İşte global düzenin sağlanmasındaki yöntemler de korkunç teknolojik yenilikler gerektirebilir. Bunların başında artık hızla dünya gündemine giren psikolojik manipülasyonlar, kitlelerin psikolojik kontrol denemeleri var.

Eğer bir gün aziz dinleyicilerim, birileri bugün hayal edemeyeceğimiz teknolojiler geliştirip insanlığı tek merkezden yönetme tekeline sahip olursa...

Birgün birileri çocuklarımıza Hitler ve Stalin'i bile mumla aratırsa...

Ve hala sağ iseniz...

Boşverciydim, bencildim, cahildim, korkak idim diye hayıflanabilirsiniz belki.

Ama kulaklarınızda şu sözler çınlamalı mı acaba?

Meğer çocuklarımı ve torunlarımı yeterince sevmiyormuşum...

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
 Hazırlayan ve Sunan
 Aydın Nurhan

İSLAM DÜNYASI VE EĞİTİM

30 Aralık 2002

“Bir harf öğretenin kölesi olurum”

Evet.

Bu haftaki konuşmamıza Hz. Ali'nin unutulmaz vecizesiyle başlıyoruz.

1400 yıl önce söylenmiş bir söz globalizm çağına ne güzel uyuyor...

Evet. 21.Yüzyıl'ın en büyük, en stratejik değeri “**yetişmiş insan**” yani İngilizce terimiyle “**Human Resources**”.

Dünyanın hiçbir madeni, hiçbir değeri, yetişmiş insan beyni kadar kıymetli değil artık.

Sınırların kalktığı bir dünyada bilgi, mal, sermaye ve hizmetler büyük bir hızla yayılıyor. Bu sürate adapte olup bu değerleri işleyecek olan ise kaliteli insan beynidir.

Peki “**yetişmiş insan**” ne demek?

Bunun iki boyutu var.

Birisi Kültürel Boyut, diğeri de Ekonomik, teknik boyut.

Gelin önce Kültürel Boyutu ele alalım.

Bu boyutun içinde sosyoloji var, siyaset var, medeniyet var, aidiyet bilinci var, dayanışma ve fedakarlık var, insanlık aleml ile barış içinde birarada yaşama ideali var, ve kötü niyetli yabancı toplumlara yem olmamak var.

Bu birinci, genel eğitimi öncelikle okullardan ve sonra da sorumlu veya sorumsuz medyadan alıyoruz.

Milli Eğitim Bakanlıklarınca hazırlanan müfredatlarla hem yerel, ve hem de global değerlerin dengeli, sağlıklı bir senteziyle yetişmiş, kültürlü, bilinçli insan olmalı amacımız. Tarihini, örfünü, adetini, dinini, kültürünü hazmetmiş, kudretli, sarsılmaz bir kimlik sahibi modern insan.

En üstün eğitimi almış, kültürlü, kudretli kimlik sahibi bireylerden oluşan toplum kimsenin kuklası olmaz, hiçbir yabancı güç bu toplumlari ve liderlerini itip kakamaz, kafasına vurup ekmeğini kolayca kapamaz.

Bizler geçmişli ve kimliği ile gurur duyan, ama aynı zamanda çağın tüm yeniliklerini takip eden, dünyaya açık, aydınlık yüzlü fertleri, sınır tanımayan globalizm çağında artık birleşen insanlık aleminin geleceğinin, kendi yarınlarını, kendi yavrularının istikbalini de etkileyeceğini idrak eden bireyleri amaçlamalıyız.

Peygamberimizin

“İnsanlık bir vücut gibidir. Bir yeri ağırır ise acıyı tüm vücut hisseder” mealindeki sözleri globalizm çağında bize yol gösteren güzel bir ışıktır.

Dışlayıcı Greko-Romen geleneğın sınıf ayrımı bizim kültürümüze yabancıdır.

İçleyici İslam Medeniyeti gittiği her yere “vatanım” demiş, o toprakları ve halkları benimsemiştir. Gittiği yerlerdeki halkları olduğu gibi kabul etmiş, din ve yaşam tarzlarına karışmamıştır. Global Barış için bizim tarihten gelen bu müsamaha anlayışımıza bugün Batı dünyasının ciddi ihtiyacı vardır.

Bizim bu içleyici, uzlaşmacı kültür mirasımız, insanlığın barış içinde yaşaması için modern dünya eğitimine en kıymetli hediye olur.

Buna karşın bir de son elli yıldır içine yabancıları alıp, onlarla kör-topal birarada yaşamaya çabalayan Batı Kültür mirasına bakalım.

Kendisini Greko-Romen kültürünün mirasçısı sayan Batı, o medeniyetin en kötü tarafını, toplumsal kategorizasyonu, yani içte ve dışta ayrımcılığı almıştır.

Greko-Romen medeniyet içinde köle ve özgürler, dışta ise Medeniler ve Barbarlar ikilemini esas alır. Bu felsefe güçsüzün ehlileştirilmesini, tam itaat altına alınmasını, veya yokedilmesini ister.

Batı Tarihi, kendi değerlerine uymayan, ters gelen herşeyin ezilmesi, yokedilmesi, yaşatılmaması örnekleriyle doludur.

Batı felsefesi sabıkalıdır.

İspanya engizisyonu, Kızıldelilerin yokedilmesi, Emperyalizm, Hitler ve Stalin örnekleri hep bu dışlayıcı felsefenin sonuçlarıdır.

İdeolojik anlamda kendi yarattığı Hitler'in ve Komünizmin yokedilmesi, sıraya Budizm ve (sözümona radikal) İslamın konulması aynı felsefenin devam eden sürecidir.

Batı Medeniyeti dünyaya ispat etmek mecburiyetindedir ki, bu geçmiş sabıkasından kurtulmak ister, **farklı olanı yoketme** ihtirasını terketmiştir. Farklı olanla barış içinde birarada yaşamayı samimi olarak, zorlama olmadan, kendi iradesi ile kabul eder!

Ve bunu ancak ve ancak **eğitim müfredatlarında ihtilal yaparak** gerçekleştirebilir, dünyayı ancak eğitim sistemlerinde radikal düzeltmeler yaparak inandırabilir.

İslam ülkelerine eğitim reformu öneren Batı'nın haklı olduğu noktalar olabilir. Ancak insanoğlunun barışçı geleceği için İslam Medeniyetinin sorunu Batı Medeniyetinin sorunlarının yanında develede kulak kalır, çözümleri çok daha kolaydır.

Ama görüyoruz ki Batı tüm bu sabıkasına rağmen hala tarihi hatalarına ihtirasla sarılıyor ve değerlerini mutlak doğrular olarak ilan edip tüm dünyaya zorla kabul ettirmeye, yani Engizisyon veya Kızıldelili örneğini bu kez ideolojik anlamda tekrarlamaya çalışıyor.

Bu, global çılgınlık dönemine girdiğimiz bir göstergesidir.

Gelişmekte olan ülke aydınlarının ve biz müslümanların ciddi olarak uyanıp Batı'yı ikaz etmemiz gerekir. Onlara anlatmamız gerekir ki, çocuklarına okullarında Greko-Romen ayrımcılığı öğretildiğinde global köyün geleceği karacak, Hitler'den daha karanlık günlere girecektir.

Bizim kültürümüzde ayrımcılık yok. Okullarımızda ayrımcılık öğretilmez. Onun için bizim Medeniyetimizde ırkçılık çıkmaz.

Ama Batı dünyası Engizisyon ile, Kızılderililer ile, Avrupanın içinde birbirine tahammül edemeyen radikal kamplaşmalarla, Hitler'i, Stalin'i yaratan düzenlere yolaçmıştır. Batı dünyası bugün aynı politikaları Huntington'ın Medeniyetler Çatışması tezi ile mi uygulamaya geçirmeye mi hazırlanıyor acaba?

Genç Batı Medeniyeti dışındaki tüm kadim medeniyetleri yoketme hazırlığı olmasın izlenen yol?

Bunları niçin söylüyorum? Çünkü gelecek geçmişte gizlidir. Batı Medeniyeti sabıkalıdır. Kendisinden başkalarını yaşatmama, onları ya yoketme, ya da köleleştirme sabıkası.

İşte Batı dünyası bu sabıkanın utancı içinde önce eğitim müfredatlarını radikal biçimde değiştirmek zorundadır.

Bizim de müfredatlarımızı gözden geçirmemiz gerekir. Ama bizimki fakirlikten, geri kalmışlıktan, şovenizm, eziklik ve aşağılık kompleksinden kaynaklanan dersleri ayıklamamız gerekir, okadar.

İşte Eğitim Felsefesi, Batı Medeniyeti ile İslam ve Doğu Medeniyetleri arasındaki bu yaklaşımlarla oluşacak. Aksi takdirde çocuklarımıza kavgalı bir dünya bırakacağız.

Gelelim ikinci boyutumuz.

Bu boyut maddi, teknik, ekonomik üretime yönelik boyuttur.

Globalleşmenin işçi ve köylüler üzerindeki en ciddi tehditlerinden biri, ekonomik sınırların, duvarların kalkmasıyla gelen acımasız rekabettir.

Bugün her millet, her malı üretebilmektedir. Bir otomobili, buzdolabını, bir televizyonu bugün dünyanın nerede ise her ülkesinde üretmek mümkündür.

Ama en ucuz ve en kalitelisini hangi insan üretebilir?

En ucuz, en kaliteli tarım ürününü hangi köylü sunabilir?

Peki bu üretimin başındaki yönetici dünyanın hangi okulundan yetişmiştir?

Bu ürünlerin pazarlamacıları dünyanın hangi elit okullarından çıkmışlardır?

Bu mal ve hizmetlerin üretimi ve satışı için gerekli ortamı sağlayacak politikacıların eğitim düzeyleri nedir? Dünyayı ne kadar tanırlar, bilirler, ekonomiden ne kadar anlarlar? Ekonomik rekabet savaşlarının taktik ve stratejilerinden ne kadar haberdardırlar?

Evet,

Dikkat ederseniz hep insan kaynaklarından söz ediyoruz.

Bu da bu dünyadaki maddi çıkarlarımız için, geçinmemiz, müreffeh yaşamamız için gerekli olan eğitim hazırlığı, eğitim savaşı.

Yani her alanda teknisyen yetiştirme, ekonomik kudrete giden eğitim savaşı.

Geri kalmış ve özellikle İslam ülkelerinde okuyan her genç, doktor, mühendis, avukat vb. Profesyonel meslek erbabı olmak istiyor.

Ama ulusal ekonominin ihtiyacından çok fazla mezun olunca sistem tıkanıyor. Demek ki Gelişmekte olan ve İslam ülkelerinin ana ihtiyacı profesyonel değil, yardımcı sınıflardır. Zira geri kalmış ülkelerde insanlar ikinci derecede teknik hizmetleri küçümsüyor, onur sorunu yapıyorlar.

Gerçekte Batı ülkelerinde bir su tamircisi, yerine göre bir öğretmenden iki üç misli daha fazla gelir elde edebiliyor.

Hemşireler, astsubaylar, inşaat kalfaları, sanat okulu mezunları sistemin ve ekonominin belkemiğidirler. İlginç olan, Batı ülkelerinde bile bu yardımcı sınıflarda işgücü açığı bulunmakta.

Demek ki Devletin ve ailenin, gelecek 20 yıl içinde dünyada hangi mesleklerde açığı olacak, bunu görüp buna göre teknisyen yetiştirme politikaları olmalı. Bu eğitim önce okulda, sonra da işyerinde ve özel çaba ile ömür boyu kendini yenileme ile olacak.

Kitaplar okul bittiği gün yakılmayacak, tersine, okul bittiği gün okunmaya başlanacak.

İnsan kendisi ile bir ömür boyu yarışacak, kendisini aşmaya çalışacak.

Dünya ticaret savaşlarının acımasız rekabet ortamında başkalarından farklı olmak için sürekli kendisini geliştirecek, bilgisini yenileyecek. Bisiklette pedal basar gibi sürekli aktif olacak. Zira global düzende yavaşlayan bisiklet devrilecek.

Yeni düzende dünyanın en iyi okullarından mezun olan uluslarüstü elit olacak. Kötümser bir tablo, ama aşmak için belirtmemiz gerekir, yeni makinalaşma gerçekten işgücünü işsiz bırakacak, orta sınıflar hızla eriyecek.

O nedenle İngilizce'deki "the Best and the Rest" yani bir tarafta dünyanın en iyi eğitimini almış ve çalışma hayatında da gece gündüz okuyup çalışıp

kendisini ömür boyu eğiten mükemmeller, diğer tarafta ise en alttakilerle hızla bütünleşen ortalama insanlar, yani orta sınıf olacak, bunlara da tek kelime ile “rest” yani arta kalanlar denilecek.

Türkiye’nin ve diğer ülkelerin en iyi belki iki ya da üç okulu ile ABD’nin elit okullarının mezunları dünyanın yeni prensleri, yeni hanedanı olacaklar.

Bu prensler kendilerine en iyi imkanlarını sunan ülkelere lütfen yatırım yapacaklar. 21. asrın en büyük belası işsizlik olacak. İşsizlik tüm kötülüklerin kaynağıdır. Toplumlari dejenere eder.

Dinimiz “Çalışmak ibadettir” der. Boş insanlardan her türlü kötülük beklenebilir.

Peki bu durumda biz İslam ülkeleri ne yapmalıyız?

Evet. Yapacağımız şey basittir. Varımızı yoğunuzu eğitime harcamalıyız. Kendimize uyan, kültürümüzle ahenk içinde bir eğitime. Hem başta belirttiğimiz kimliğimize yönelik kültürel eğitime, hem de ekmeğimizi kazanmak için gereken mesleki, profesyonel formasyonu verecek eğitime.

Sonra da bu eğitim içinden çıkacak yöneticilerimiz ve teknisyenlerimiz, fert fert hepimiz, global sermayeyi ülkemizde tutma yarışı içine gireceğiz.

Aksi takdirde “arta kalanlar” sınıfına girmekten kurtulamayız.

Herhalde dinimiz bizden bunu istemiyor.

Hayırlı, aydınlık günler dilerim aziz dinleyicilerim.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

EKONOMİK İSTİHBARAT

30 Haziran 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz ekonomik istihbarat.

21. Yüzyılda devletlerin ve transnasyonal şirketlerin çok büyük kaynak ayırdıkları istihbarat alanı.

Genel kültür olarak bildiğimiz gibi istihbarat en basit anlamıyla bilgi toplamak ve toplanılan bilgiyi anlamlandırmak.

Ama Resmi İstihbarat örgütleri bilgi toplamak ve onu analiz etmekle yetinmiyorlar.

Başka ülkelerin dış politikası, iç politikası, ordusu, ekonomisi vb. alanlarda istihbarat toplamanın yanısıra, savunma amaçlı karşı istihbarat, hasım ülkelerde istikrarsızlık yaratma, onların iç ve dış politikalarını etkileme, basınıni ele geçirme vb. beşinci kol faaliyetleri de yapıyorlar.

İstihbarat faaliyetleri 20. Yüzyılın ikinci yarısına kadar, genellikle devletlerin tekelinde idi. Ulusal özel sektörler ise hem çok güçsüz, ve hem de henüz bu alana ihtiyaç duymayacak seviyede idi.

Vakta ki globalleşme ile ekonomik duvarlar yıkılmaya başladı, uluslararası sermaye hareketleri aşırı hızlandı, ihraç ve ithal pazarları bütünleşti, şirket-

ler de birçok devletin bütçelerinden daha büyük sermaye ve bütçe boyutlarına ulaşmaya başladılar. Başta Enternasyonal yani uluslararası şirket haline gelen şirketler ekonomik sınırların iyice anlamsız hale gelmesi ile **Transnasyonal** yani **Ulusaşırı** Şirketler olarak anılmaya başladılar.

B.M. üyesi birçok egemen devletten daha büyük ekonomik güce kavuşan bu ulusaşırı şirketler, haliyle uluslararası ilişkiler ve istihbarat uzmanlarına da ihtiyaç duyar hale geldiler.

Dünyadaki siyasi gelişmelerden ciddi şekilde etkilenen uluslararası sermayenin hem yerel ve global siyaseti takip ve hem de imkan bulunca onu manipüle etme ihtiyacı da tabii olarak kendini göstermeye başladı. Şirketler önce üniversitelerin diploması bölümü mezunlarını istihdam etmeye, hatta emekli büyükelçi çalıştırmaya başladılar, daha sonra da devlet istihbaratından müstafi veya emekli uzmanları da kadrolarına aldılar. Ulusaşırı şirketler bu süreçte kendi devletlerinden de ciddi destek ve işbirliği aldılar.

Aziz Dinleyicilerim,

İstihbaratın %98'i açık bilgidir denir. Bildiğimiz gibi 21. Y.Y. bilgi çağı. Ve bizler gerçekten sabır ve inatla arar isek, kafamıza koyduğumuz bir konu hakkında onbinlerce sayfa bilgi bulabiliriz. Özellikle internet ve medyanın bilgi bombardımanı ile herşey elimizin altında. Ama bilgi çağının bu sınırsız bilgi okyanusu bizler için aynı zamanda bir şaşkınlık tuzağı. Buna **Bilgi Kirlenmesi** deniyor. **“Aşırı bilgi”** de **“olmayan bilgi”** kadar anlamsız. Buna bir de dezenformasyon dediğimiz **yanıltıcı bilgilendirme** tekniklerini ekleyin, onunla da kalmayın, bazı devletlerin çıkarlarına aykırı oldukları için “komplo teorisi” olarak damgalanan **doğru bilgilerinizden şüpheye düşürülme** tekniklerini düşünün, ve nihayet bu ortamda gerçek bilgiyi bulmanın, ve onun ötesinde bilgiyi analiz ve anlamlandırmanın ne kadar zor olduğunu takdir edersiniz.

Ancak bu anlattıklarımı kişiselleştirerek düşünüyorsanız yanılıyorsunuz. Zira fertler gibi, devletler ve ulusaşırı şirketler de aynı şaşkınlık içindedir.

Bukadar çok bilgiyi işleyebilmek, anlamlı hale getirebilmek, sonra da amaca uygun eyleme dönüştürebilmek bir bilim... Ve inanın, bunu henüz büyük devletler bile beceremiyorlar.

Atasözümüzün dediği gibi sorun, **“ehem”mi “mühim”den ayıklamak** sorunu.

Bu işe cesaret edecekler belki engin kültürlü, sağduyulu, hangi bilgiye ihtiyacı olduğunu bilen, **doğru soruları sormayı öğrenmiş** insanlar olabilir?

Düşünün, bilgi okyanusundan gelen milyonlarca sayfa bilgidен kaç cümle cumhurbaşkanı, başbakan veya şirket patronunun makamına ulaşabiliyor?

Sonra bakınız meşhur fütürist düşünür Peter Drucker “Management Challenges for the 21st Century-21.Y.Y. Yönetim Sorunları” kitabında bilgi için ne söylüyor.

“Bilgi, ancak beynin algılama eşiğini aşılı bilince girecek psikolojik yoğunluğa erişince ham veri olmaktan çıkar”

Devletin tüm imkanlarına rağmen kararı verecek olan lider sınırlı kapasiteli bir fani. Bu faninin binlerce konu ile bunalmış beyninde kıvılcım uyandıracak, sonra onu psikolojik yoğunluk ve bilince ulaştırıp karar vermeye itecek işlenmiş bilgi hangi bilgi olabilir?

Bu bilgi kimlerin seçtikleri bilgi olabilir? Bu süreçte alt düzeydeki uzmanlar karar makamından hangi hayati alternatif bilgileri gizlemiş olabilirler?

Ve alınacak karara etken olabilecek milyonlarca bilgi bu arada bilerek veya bilmeyerek kaynayıp gidecek...

Bu çaresizlik karşısında yine enformasyon teknolojisi devreye giriyor, bilgisayarlar ile elektronik depolama, bilgiyi sistemli çağırabilme, endeksleme, fişleme ve nihayet elektronik analiz yöntemleri kullanılıyor. Bu amaçla devletler ve şirketler milyarlarca dolar harcıyorlar. Ama yine de analiz, değerlendirme, anlamlandırma, bu bilgiyi en üst karar makamına iletip kabul ettirebilme ve sonuçta uygulatabilme teknikleri henüz emekleme çağında ve 21.Y.Y. aşırı bilgi bombardımanı karşısında devletler de, şirketler de, uzmanım diyenler de şaşkın ve çaresiz.

Modernite çağı 20. Yüzyıl, “**Bilgi Kuvvettir**” sözüyle geçti. İnsan mantığının başedebileceği kadar az bilgi devrinde bu söz yerindeydi. Postmodern 21. Yüzyıl mantık formülasyonu dönemini kapatacak, onun yerini bilgi okyanusunu **sezgilerle** değerlendirebilme dönemi başlayacak.

Evet aziz dostlar,

Bu genel girişten sonra gelin biz yine ana konumuza dönelim ve ekonomik istihbaratı konuşalım.

Ekonomik İstihbarat, globalleşmenin en önemli gündem maddelerinden birisi.

Pazar, müşteri, teknoloji, finans vb. konularda sistemli bilgi edinebilmek firma stratejileri geliştirebilmek için çok önemli.

Ticari rekabette “**benchmarking**” olarak anılan “en iyi rakipten daha iyi olma hedefi” için gerekli bilgiyi çalmak kapalı ekonomilerde kolay idi, fazlaca istihbarat tekniği gerektirmiyordu. Ama her ülke malının sınırları delerek her ülkeye sızabildiği küresel ortamda “benchmarking” ilkel bir istihbaratın çok ötesinde uluslararası bilimsel bir haberalma tekniğini gerekli kıldı.

Kıyasıya küresel rekabet ortamında ilk üreten olmak ve bu üretimi başkaları kopyalamadan kısa sürede kara dönüştürmek, pazarlamada rakiplere karşı fiyat kırma, borsa stratejileri vb. hayati alanlarda istihbarat, bire on, yerine göre bire yüz verim sağlıyor. Kabaca bilgi hırsızlığı olan bu oyunu günümüzde şirketler de devletler gibi bilimsel yöntemlerle oynamaya başlıyorlar.

Bu bilinç içinde uluslararası büyük şirketler (hatta hatta araştırma kuruluşları ve üniversiteler) yabancı rakiplere karşı hem ofansif istihbarat yapmak, yani bilgi çalmak, ve hem de defansif istihbarat, yani istihbarata karşı savunma sistemi kurmak için, resmi istihbarat servislerinden maaşlı eleman transfer etmeye başlıyorlar.

Başta söylediğimiz gibi bu arada firmalarla devletlerin çıkarları hem kesişiyor ve hem de çatışıyor. Global ekonomide malum, devletler kıyasıya savaş içinde. Özellikle soğuk savaşın sona ermesi ve global rekabetin şiddetlenmesi ile birlikte teknoloji ve ticaret istihbaratı öncelik kazanmaya başladı. Ve ilginçtir, rakipler genellikle “siyasi ve askeri müttefik” olan Batılı ülkeler.

Satıcıların hızla arttığı, alıcıların aynı hızda arttırılamadığı global köyde uluslararası ihale ve satışları ulusal firmaları kazansın diye başbakanlar, devlet başkanları kapı kapı dolaşıp “*resmi*” geziler yapıyorlar. Kendi şirketlerini destekliyorlar. Bu içli dışlı ilişki içinde devletler şirketlerine istihbarat desteği de sağlıyorlar.

İşte sorun da buradan kaynaklanıyor. Zira globalleşen, transnasyonal hale gelen şirketlerin milliyet karmaşası büyük sorun yaratıyor. Bir ülkede kurulmuş transnasyonal şirket başka ülkede o ülkenin yerel yasalarına göre bir şirket kuruyor, ama tüm know-how, hassas parçaları, ve yönetimi, merkez ülkeden gönderiyor. Bu yeni firma hangi ülkenin firması?

Bu firma yerli işçi çalıştırıp, yerli ekonomiye katkı sağlıyor, gittiği devlete “kutsal vergi” ödüyor ise, uluslararası rekabette o devletten destek isteme hakkı olmaz mı?

İkinci sıkıntı daha da önemli. Farzedelim devlet istihbarat servisleri ekonomik veya teknolojik istihbarat aldılar. Büyük sıkıntılarla istihbarat almadaki

mantıki amaç bu bilginin ekonomik verime dönüşmesi olmalı değil mi? İşte sorun burada başlıyor.

Alınan bilgi iç hukuk açısından nasıl adil şekilde dağıtılacak? Devlet şirketi bile olsa, bilgi bir şirkete veya araştırma kuruluşuna verilse, diğerlerine haksızlık edilmiş olacak. Olay açığa çıkıp adalete intikal etse, Devlet haksız rekabete yolaçmaktan mahkum olacak. Kararı kim, hangi kıstaslara göre verecek?

Öte yandan büyüme çağında, özellikle sanayileşme, ithal ikamesi dönemlerinde yüksek gümrük duvarlarıyla korunan, büyütülen yerli büyük şirketler uluslararası düzeye geldiklerinde ulusal niteliklerinden kopuyor, ve çıkarları artık birçok alanda devletin çıkarlarıyla örtüşür olmaktan çıkıyor.

Bir kez bu düzeye ulaşan şirketler, hele stratejik alanlarda faaliyet gösteriyorlar ise, devlet politikaları ile çoğu kez ters düşebiliyorlar.

Yeterli düzeye gelen şirketler uluslararası sermaye ailesine kabul edilince de artık kendilerini o düzeye getirmiş devletlerine sırt çevirmeye başlıyorlar.

Güçlü devletlerin bile başetmekte zorlandığı uluslararası sermaye kendi hiyerarşisini, istihbaratını, değerlendirme ve karar mekanizmalarını kuruyor, birçok ülkedeki küreselleşme karşıtları da bu gidişi protesto ediyor.

Ne dersiniz aziz dinleyicilerim?

Kafanız yine epey karıştı değil mi?

Dinimizin ısrarla emrettiğini yapın!

Düşünün! Bol bol okuyun, ve düşünün...

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

GENÇLİK VE AİLE

28 Ekim 2002

Aziz Dinleyicilerim,

Bu güzel, aydınlık günde sizlere aydınlık bir konudan söz etmek istiyorum.

Aile ve gençlik..

Ne güzel kelime gençlik.

Umut, Enerji, Heyecan, Aşk, Sağlık, Merak, Dinamizm, kısaca Hayatiyet...

Bizler, anneler, babalar..

Görevimiz ne olmalı güzel yavrularımıza karşı?

Benim cevabım çok basit.

Onlara iki cihan saadeti hazırlayabilmek.

Ve yapması okadar basit ki...

Hayatımızı yavrularımıza vakfedelim, yeter.

Haydi gelin, evlenme kararından başlayalım işe.

Öncelikle...

Çok genciz, yeni evliyiz, paramız yok, meslekte yeniyiz, aşırı çalışıyoruz, güvencemiz yok, hayata incecik bir iple bağlı hissediyoruz kendimizi, henüz ne şahsiyetimiz, ne mali güvencemiz yerine oturmuş.

Bu hayat galesi içinde çocuklarımıza ne kadar zaman ayırabiliriz, bu hayat kavgasında, bu gerilim içinde yavrularımızı ne kadar hoşgörebiliriz? Bırakın yavrularımızı, eşlerimizi ne kadar hoşgörebilir, onlara ne kadar vakit ayırabiliriz?

Anlatmak istediğim şu:

Eğer bir evin ve yavrunun sorumluluğunu üstlenmeye hazır değilseniz, vara yoğa bağırarak, kırıp dökerek iseniz, evlenmeyiniz!

Eğer olaylar karşısında henüz çabuk pes ediyorsanız, sorumluluk bilinciniz henüz gelişmemişse,

Eğer eşinize ayıracak vaktiniz yoksa, eğer yavrularınıza ayıracak vaktiniz yoksa...

Ne dinimiz, ne de medeniyetimiz,

Sizden kavgalı bir yuva beklemiyor.

Mantık basit.

Akıllı İnsan mutsuz olmak için evlenmez.

Akıllı insan mutsuz olmak için çocuk yapmaz.

Aile ve çocuklar Allah'ın bize verdiği en büyük mutluluk kaynağıdır.

Mutluluk için ihsan edilmiş yuvayı kendimiz, eşimiz ve yavrularımız için zindan etmek hem büyük günah olur, hem de bu fani dünyayı kendimiz ve yavrularımız için heba etmiş oluruz.

Ama diyelim ömür boyu saygı duyacağımız, sevdiğiniz, bir ömür sohbetinden, arkadaşılığından zevk alabileceğiniz bir eş buldunuz...

Balayı bitti, birbirinizi çok sevdiniz, ömür boyu birarada, sevgiyle, saygıyla birlikte olabileceğinizi anladınız.

Ve sizi karı koca ömür boyu birbirinize kenetleyecek bir bebek için karar verdiniz...

Ve Allah size bir yavru verdi.

Önce şefkatle, sürekli dokunarak, kucaklayarak, öperek, ninniyle, sevgiyle büyüteceğiz onu.

Sürekli mutlu ve güleç yüzlü olacağız bebeğimizin yanında. Ona daima ninni söyleyeceğiz. Bebeğimiz bizim hareketlerimizi değil, hissettiklerimizi bile hisseder, etkilenir, bunu unutmayacağız.

Biraz büyüyecek, başucunda masallar okuyacağız her gece, uyuyana kadar.

Evet, her gece...

Bıkmadan, usanmadan...

Zira okuma aşkı ve tefekkür melekesi, bu yaşta aşılabilir çocuğa.

Sonra sorular sormaya başlayacak sürekli...

Öff demeyeceğiz yavrumuza...

Ki, büyüyünce o da bize yaşlılığımızda öff demesin.

Hani dinimiz evladımıza emrediyor, anaya babaya öf dememeyi..

Biz hareketlerimizle öğretmez, örnek olmazsak yarın ne diyebiliriz evladımıza?

Sonra yavrumuz biraz büyüdü diyelim..

Saygı ile fikirlerini dinleriz,

ki şahsiyeti gelişsin...

Okul çağına girdi..

Her gün iki saat onunla ders çalışacağız. Bu vesileyle yavrumuz günde enaz iki saatini bizimle geçirmiş olacak, sıcaklığımızı, varlığımızı tadacak.

Çocuklarını bırakıp günde bir iki saatini kedisine, köpeğine hasreden insanları hatırlayın.

Demek ki istenirse vakit daima vardır yavrularımız için.

Sonra, hangi disiplinleri verelim yavrularımıza?

Peygamberimiz spora önem veriyor. Yani beden eğitilmesine.

Hem vücut gelişimi için, hem mutluluk için, ve hem de grup içinde ilişkilerinin gelişmesi, sosyal, medeni cesaret sahibi insan olmak için gerek spor.

Sonra matematik gerek. Mantıklı, sistemli düşünebilmek için.

Daha önemlisi, Müzik gerek.

Ruhun yumuşatılması, rasyonel beynin katılaşmaması, vicdana yakın kalması için..

Ve en önemlisi..

Din eğitimi gerek..

Anne ve babanın bile yardımcı olamayacağı çaresizlik anında gençlere umut verecek, insanı yapayalnız bırakan medeniyet okyanusunda bir kurtuluş adası olacak.

İnsan 5 fiziki duyusuyla algıladığını gerçek sanır. Halbuki onun ötesinde bir metafizik, ruh alemi vardır, hisler, duygular vardır. Gerçeklik sadece 5 duyunun algıladığı madde değildir.

Din eğitimi özellikle pozitif bilimlerin matematik çıkar hesaplarını, menfaatlerin getireceği çatışmaları yumuşatacak, gerçek mutluluğun insanlar arasında iyilik ve barış ile mümkün olacağını anlatacak insanoğluna.

Dinimizin ahlaki değerler yumağı olarak Devlet ve toplum için de büyük faydaları vardır. Polisle, topla, tüfekle yaptıramayacağınız şeyleri insanların inançlarıyla, gönüllerine girerek yaptırabilirsiniz.

Bunlar bir çırpıda aklımıza gelenler.

Kısaca, kamil bir insanın yetişmesi için o kadar şartın biraraya gelmesi gerekir ki..

Bize düşen, elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalışmak.

Ama bir de yapmamamız gerekenler var...

Gelişmekte olan ülkelerde anne-babalar kendileri zor, yoksul geçirdikleri çocukluklarını hatırlayarak yavrularını önce oyuncağa, sonra harçlığa, sonra da imkan buldukça otomobil ve refaha boğuyorlar.

Çocukken görev duygusuyla yetiştirilen ebeveyn bu acımasız dünyada kendi yavrularını sıkıntı çekmesin, ezilmesin diye onları “hak” kavramıyla yetiştiriyorlar. Çok yanlış davranarak çocuklarını evde sorumsuzluğa yöneltiyorlar. Kızlar mutfığa girmiyor, oğlanlar babalarına yardım etmiyorlar.

Bu sorumsuzluk daha sonra yaşam tarzı haline geliyor, haketmeden istemek, haketmediğini hak sanmak gibi marazi şahsiyet ve toplum bozukluklarına yolaçıyor.

Haketmeden almak isteyenlerin toplumu ahlaken çöker. İşte sizlere aileden iyi niyetle başlayan ama korkunç ahlaksızlıklara yolaçan bir eğitim bozukluğu..

Bir başka bozukluk..

Yine çocukluğunda sıkıntı çekmiş aileler çocuklarını yarış atı gibi yetiştiriyorlar.

Bunu ya ailelerarası yarışma haline getiriyorlar, ki korkunç bir hata tabii,

Ya da iyi niyetle, mükemmel olsun diye zavallı çocuklarını özel dersane-den piyano kursuna, oradan spor kursuna, oradan özel öğretmene koşturarak bilmeden cinayet işliyorlar..

Yani çocuklarımızın zamanına dengeli hükmedemiyoruz. Hatta kendi zamanlarına hükmetmelerine izin vermiyoruz.

Arkadaşla oynamaya, kardeşiyle, annesiyle, babasıyla konuşmaya mecali kalmayan bu yavrular önce ailelerine, sonra çevreye, sonra da kendilerine yabancılaşıyorlar.

Bir evde yaşayan aile fertleri ruhen parçalanıyorlar, herkes kendi odasında kendi televizyon ve bilgisayarının karşısında, herkes birbirinden kopuk.. Aynı evdeki insanlar acı bir yalnızlık içinde..

Mutfakta ayakta aceleyle atıştırılan kola ve sandviçler, yani modern fast food, ailelerin yemek düzenini de bozuyor. Hiç olmazsa insanları günde üç öğün biraraya getiren, enazından birbirinin yüzünü görmesini sağlayan sofralaşması, yerini Batı'da olduğu gibi sadece doğum günlerine ve bayramlara bırakacak sanki...

Özellikle herkesin hırsla saldırdığı internet aslında insanlığın karakterini değiştirmeye, onu sanal dünyaya itmeye başlıyor.

Nasıl evladından, cemiyyetten darbe yemiş insanlar dost diye kedi köpek sevgisine yöneliyorlar ise, yeni gençlik de internette ve cep telefonunda huzur arıyor. Ama bu sanal bir huzur. Belki insanlık için eroinden daha da tehlikeli günler getirecek internet.

Bu alanda epey çalışma yapılıyor, tehlikelere dikkat çekiliyor. Ama henüz uzmanlar bile yeterince kestiremiyorlar internetin insanları nasıl yabancılaştıracığını...

Halbuki çocuklarımızın en başta anne şefkatine, sıcaklığına, dokunmasına ihtiyaçları var.

Sonra babanın gücünü, koruyuculuğunu hissetmeye, ama aynı zamanda yaşamın bir görev ve disiplin olduğu dersini de öğretmesine... Bu disiplinin evde başladığını görmeye...

Evet, Evladımızı kısaca nasıl yetiştirelim?

Psikolojisi çok güçlü, sorunlar karşısında paniklemeyen, olaylar karşısında bilgisini ve mantığını kullanarak çözüm üretebilen sağlam karakterli insan olarak.

Hem ana-baba şefkati, hem Allah sevgisiyle büyümüş, bunun verdiği iyimserlik ve manevi güç ile her türlü sorunlara göğüs gerebilen, umutsuzluğa kapılmayan, psikiyatrist kapılarında kuyruğa girme ihtiyacını duymayan.

Ve nihayet bu gençlerden oluşan bir gelecek düşünün. Böyle güzel toplum ortamında yabancılaşma, yalnızlaşma olur mu?

Unutmayın. O toplumun temeli yuvamızda atılacak. Bugün evladına ilgi göstermeyen anne-babanın yarın onları kınamaya hakkı olur mu?

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı

Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

GLOBAL AHLAK

14 Haziran 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Global Ahlak.

Ahlak; mutlak, nihai anlamda **iyi-kötü, doğru-yanlış** gibi değer yargılarını sistematik olarak sorgulayan bir felsefe dalı. Ama filozoflar tabii hiç bulamamışlar bu mutlak soruların cevabını. Sonra da din kitapları noktalamış bu nihai değerleri.

Ahlakta önemli olan akıldan geçen değil. İslam dininin direği olan **iyi niyet** de değil. İyi niyetin mutlak şekilde icraata geçirilmesi, pratikte uygulanması.

Hani dediğimi yap, yaptığımı yapma demiş ya Nasredin Hoca? O misal.

Bizim dinimiz, çok çok yüce bir din. Bilirsiniz, iyi düşünceyi, yani halis niyeti, eyleme geçiremesek de sevap hanemize kaydeder. Kötü düşünceyi ise, eyleme geçirmediğimiz sürece günah hanemize kaydetmez. Zira biz insanız, ve beynimizden her an, ibadet ederken bile iyi ve kötü her düşünce geçebilir.

Ahlak, mutluluk, ilim, güzellik, fazilet, dürüstlük, adalet, zenginlik, savaş gibi kavramlarla doğrudan ilişkili.

Bu kavramlar iyi mi kötü mü? Doğru mu, yanlış mı? Veya nezaman iyi ve doğru? Aralarında çatışma çıkınca hangisi doğru? gibi değer yargılarıyla ilintili.

Size bir örnek vereyim.

20. Yüzyıla kadar semavi dinler çıplaklığı faziletsizlik, ahlaksızlık, iffetsizlik olarak görüyorlardı. 1940lı yıllarda ise Hollywood filmlerinin uzun paçalı mayoları ahlaksızlık sınıırıydı. Sonra bu uzun paçalı mayolar yerini bikiniye, sonra tanga'ya, sonra da çıplaklığa bıraktı. Günümüzde birçok Batı toplumu için çıplaklık ve homoseksüellik artık ahlak alanından çıkarıldı..

Modernite bir kez semavi dinleri kamu yaşamının dışına itince, bu dinlerin vücut örtünmesi ile ilgili normlarını da geçersiz kıldı. Peki bu normların yerine ne geldi? Modernite bu sorunun yanıtını veremedi. Veremezdi de. Zira dogma-Pratik tahteravallisinin dengesini bir türlü tutturamadı modernite.

Nasıl 1800'lerde, 1900'lerde bikini giymek birçok toplumda ahlaksızlık sayılıyor idi ise, belki 10 yıl içinde çıplaklık ve ensest de ahlaksızlık sayılmayacak. Zira çıplaklık ve cinsellik konusunda artık insanlığa mihenk olacak bir değer kalmadı.

Modernite toplumları artık modacıların yavaş yavaş, alıştıra alıştıra açtıkları çıplaklık kapısına doğru yol alıyorlar. Dini kıstas bir kez ortadan kaldırılınca iş moda uzmanlarına kaldı. Her yıl topluma kabul ettirilebilen açıklık, ahlaki norm oldu. Dini dogmalar bir kez ortadan kalkınca görecelilik, yani zamana ve mekana bağlı değişkenlik, yani Relativite, kural oldu.

Relativite ile ahlaksızlık ise ikiz kardeşler..

Bu arada dinimiz İslam, Musevilik ve Hristiyanlık baskılara maruz. Mesela tesettür ne demek? Kadın ve erkek vücudunun hangi noktasının görünmesi semavi dinlerce caiz?

Bu sorunun cevabını namuslu dini ve laik otoritelerin dürüst olarak cevaplandırmaları gerek.

Biliyorsunuz İslam diğer dinlerdeki ana dogma kaybolduğu için geldi.

İslam insanlığın ana direği.

Hayatımızdaki tek sağlam referans, insanlığın son sığınağı.

Eğer dinimizi aşırı zorlar ve onun dogmalarını İncil'e vaktiyle yapıldığı gibi sulandırarsak insanlığın elindeki son kurtuluş da yok olur. Sığımlı olacak, değişmediğine ve değişmeyeceğine inanılan son dogmayı da yoketmiş oluruz.

Evet Aziz dinleyicilerim.

Giyim konusunu ahlaktaki relativiteye, yani göreceliliğe sizlere bir örnek olsun diye verdim.

Konumuz ahlak. Ahlakın temeli Dogma. Yani sarsılmaz değerler. Bu değerlerin zirvesi ise dinler. Dinler, bireylere ve toplumlara çaresizlik anında sığınacak liman olurlar. İhtiyaç anında mantık ötesi metafizik açıklamalar getirirler. Pratik ise, günlük yaşam mücadelesinde bireysel ve toplumsal çıkarlara mantıkla, sınırlı çözümler getirebilir.

Fakat dinden kopmuş modern, pratik ahlak kavramı toplumdan topluma değişebileceği gibi zaman ve mekan ile de değişim gösterebiliyor.

Hatta ve hatta modernite dinleri de zaman ve mekan açısından farklı yorumlara zorluyor.

Bu noktada insanlar soruyorlar..

Niçin ahlaklı olayım?

Bu sorunun pozitif, mantıklı, varoluşçu yanıtı,

çıkarma uygun olduğu için,

veya

Metafizik cevabı, **dindar olduğum** için.

Ama bakınız bir düşünür ne güzel tarif etmiş ahlakı ve dürüstlüğü.

“insanları genel ahlak kriterleriyle değil, kendi koydukları ahlak değerleriyle yargılayın”.

Evet aziz dostlarım.

Bu noktaya kadar bireysel ahlaaktan bahsettik.

Ama bireylerin huzuru için, içinde buldukları toplumun ahlak anlayışı hayati önem taşıyor. Veya taşıyordu demek daha doğru, zira bu söz kapalı toplumlar için sözkonusu idi.

Küreselleşen, tek köy haline gelen bir dünyada ise yerel seküler ahlak hızla törpülenerek yerini evrensel ahlağa bırakıyor.

İşte bu noktada konumuz olan global ahlağa girelim ve gelin konumuza şu soru ile başlayalım.

İlkel kabiledede kim kahramandır? Hasımlara karşı kabilesinin “*kutsalları*” koruyan diyelim. Bu noktadan başlayarak üst örgütlenmelere, ulus devlete, sonra da bölgesel ve global kutsallara doğru fikir yürütmeye çıkalım. Uluslar kapalı yapıyı kırıp dünyaya açıldıkça, yani globalleştikçe, *yerel kutsallar* ile *global kutsallar* çatışmaya başlıyor.

Eskiden insanların kendi kabile veya halkları için hak ve doğru, yabancılar için haram saydıkları kavramlar global köy meydanında artık “kahramanlık değil, ahlaksızlık ve çift standartçılık” olarak algılanmaya başlıyor.

Aşiret değerlerinden ulus değerlerine geçiş sürecindeki iç çatışma ve şaşkınlık dönemini şimdi de onun çok daha büyük ölçekli ileri aşaması olan küreselleşme ile yaşıyoruz. Ve Batılı olsun, Doğulu olsun, yerel kahramanlar global insanlık sınavında tezatlarla batıyorlar.

İnsanlar küresel köyde barış içinde yaşamak istiyorlar ise, “dünyevi, materyalist kutsallarından” karşılıklı tavizlerle bir senteze varmak zorunda kalacaklar. Global köy, kültür ve medeniyetleri artık asgari müştereklerde birleşmeye zorluyor.

Namussu devlet adamlarının ve diplomatların 21. Yüzyıl için en büyük açmazı burada yatıyor. 21. Yüzyılda devletler ulusal çıkarları için açtıkları savaşları insani idealler maskesi altına gizleyemeyecekler. Ve sonuçta dürtüstçe “ulusal çıkarlarımızı” takip ediyoruz demek zorunda kalacaklar.

Biraz akademik bir ifade ile, uluslararası ilişkilerde realist söylem, giderek geride kalan yirminci yüzyılda alıştığımız 20.Yüzyılın içi boş idealist söyleminin yerini alacak. Ve ancak bu aşamadan sonradır ki, dürüst, rasyonal global diplomasi dönemine geçeceğiz..

Emperyalizm kalıntısı 20.Yüzyılı psikolojik olarak geride bırakalı birkaç sene geçtikten sonra Dünyamızdaki en korkunç kitle imha silahı Nükleer Bomba eşitsizliğinden başlayıp, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 5 Daimi üyeliğindeki adaletsizliğe kadar aklınıza eşitsizlikler ve haksızlıklar okyanusunu getirin. Bu adaletsizlik ne vicdana, ne mantığa, ne de *medeniyete* uyuyor. Olsa olsa ormana uyuyor.

Güçlü devletlerin vatandaşları çift standart kullanan politikacılarına 21.Yüzyılda da bile bile oy verir, “ulusal stratejik çıkarlarımız için ahlaksızlığa, eşitsizliğe, namussuzluğa devam edin” derlerse, ozaman onlar da ahlaksız ve namussuz sayılacaklar. Ve belki de bu ahlaksızlık Hitler devri Almanya’sının günahını da aşacak!!

Kendine hak gördüğünü yabancıya haram gören toplumlar en başta iç kutsallarını, yani kimliklerini oluşturan değerleri inkar etmiş olacak, bu “ahlaki ikilem” onları kimlik krizine sokacak. O ahlaki çöküş anında bir halk “*Bizim referansımız zaten Greko-Romen Kültürüdür. Bu kültür iki sınıftır. İkinci sınıflarla eşitliği kabul edemeyiz.*” diyebilir. Globalizm bir toplumu bir kez bu ahlak ikilemine düşürdükten sonra o toplum zaten kendi içinden çöker.

Kurtuluş evrensel ahlaktır. Güçlüler acaba bunun farkında mı?

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

GLOBAL EKONOMİ

14 Nisan 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz global ekonomi.

Sizlere günümüz dünya ekonomisinin nasıl çalıştığını çok basit ve kısa şekilde anlatmaya çalışacağım.

İsterseniz Dünyayı küçültüp bir şehir ekonomisi olarak düşünelim.

TASARRUF VE YATIRIM

Diyelim ki bu şehrin bazı tutumlu insanları paralarını yatıracak iş alanı arıyorlar.

Ve gidip kâr eden bir işletmenin hisselerine ortak oluyorlar. Sonra başkaları bakıyor ki bu işletme kârlı, onlar da bu hisselerle hücum ediyorlar, böylece şirket hisselerinin değeri yükseliyor.

Bunu gören başkaları da işletme kuruyor, ona da hücum başlıyor, o şirketin hisse değeri de yükseliyor.

Sonra başka işletmeler kuruluyor.

Şimdii..

O şehirde halkın ihtiyacı belli. Fazla üretim olursa ne olur? Bazı işletmeler önce eksik kapasite ile çalışır, sonra da iflas eder.

Ayakta kalanların hisseleri ne olur? Gerçek değerinin üzerinde işlem görmeye başlar.

Çünkü tasarruf fazla, üretim fazla, alıcı az, o nedenle de kârlı işletme az.

Peki neden böyle oluyor?

Çünkü tasarrufçular girişimci değil, parayı kullanmayı beceremiyorlar.

Ozaman da bu parayı kullanabilecek iş adamı arıyorlar.

Görüyorsunuz klasik Arz-Talep kanunu burada da çalışıyor.

Para arzı fazla, yani dünyada para çok, ama iş bilen yatırımcı az.

Bu dengesiz, sağlıksız, hastalıklı bir yapı.

Yıllarca sıkıntılarla tasarruf eden insanlar haliyle bilinen, güvenli, oturmuş, ziyan etmeyen, makul düzeyde kâr eden işletme arıyor.

Tabii herkes aynı şirketlere hücum edince de matematik kurallar yok oluyor, insanlar ortak oldukları şirketin amacının kâr olduğunu unutuyorlar.

Şirketinin amacını unutan ortak bu kez etrafa, “bizim şirket rakiplerine göre daha sağlam” diyerek hissesinin değerini psikolojik savaşla arttırmaya çalışıyor.

Ve hisseler borsa dediğimiz yalancı pazarda değerleriyle tamamen alâkasız, astronomik kazançlarla el değiştirmeye başlıyor.

Şimdi bu rüyadan uyanalım ve global şehrimizde bunu gerçek bir rakama dönüştürelim.

İstatistiklere göre dünyada günde 200 milyar dolarlık gerçek üretim yapılırken bunun üzerinde her gün 2 trilyon dolarlık borsa oyunu oynanıyor.

İki Trilyon Dolar uçuk bir rakam. Sahte bir dünya. Bir kumar. Bir saadet zinciri.

Kısa bir süre sonra bu yalancı ekonomi çökecek.

Dünya çok karanlık günlere gidiyor.

Evet Aziz Dinleyicilerim,

Bu işin ticari yanı.

Ama bir de işin Devletler açısından karamsar yönü var. Biliyorsunuz devletler bütçe açıklarını kapatmak için ticari dünyaya girip faizle borç alıyorlar.

Diyelim ciddi bir tüccar fabrikası için yüzde 5 faizle borç alabilecek ise devlet ben yüzde otuz veririm diyor. Siz bankacı olsanız kime verirsiniz paranızı?

Evet, devlete.

Ve sonuçta iş adamlarını çökertiyor devlet. Ve ticaret hayatına ağır darbe vuruyor.

Peki bu kime zarar veriyor?

İşsiz halka.

Çünkü Devlet faizle aldığı parayı çarçur ediyor, mirasyedilik yapıyor. Halbuki o paraya rakip olmayıp işadamına bıraksaydı işadamı o parayı yatırıma dönüştürecek belki 100 işçi çalıştıracak, yani bir aile ortalama 4 kişi ise 400 aç insanın karnı doyacaktı.

Dahası var. O 100 işçi devlete vergi verecekti. Onların üretiminden işveren de Devlete vergi verecekti. Mallar piyasada el değiştirdikçe devletin vergileri katlanacaktı.

Şimdi Aziz Dostlar..

Gelelim dünya ekonomisinin asıl baş belasına. Devlet tüccar gibi piyasada oynuyor, ama dokunulmazlığı var. İflas edemiyor.

İnsanlığın ulaştığı en yüksek medeniyet düzeyi diyoruz.

Ama devletler gayriciddilik yapıyor. Karşılıksız kağıt paralar basıyorlar. Hisse senedi, faiz, ekonomi, herşeyi yalan hesaplar üzerinde, hayal aleminde götürüyorlar.

Ve buna ekonomi bilimi diyorlar. Aslında ciddi bilimadamları bizi uyarıyor, global köyü uyarıyorlar. Ama dinleyen yok, dinlese bile bu çılgın dünya lokomotifini frenleyebilecek hiçbir beyin yok.

Karşılıksız para basıp borçlananlar sadece mini devletler de değil. Dış ticareti sürekli kanama yapan başta ABD olmak üzere tüm devletler aşırı borçlu. Ve hepsi sürekli para basıp dünya ekonomisinde enflasyon yaratıyorlar.

Aziz Dinleyicilerim,

Buraya kadar söylediklerimizi özetlersek;

1. Dünyadaki tasarrufu kullanacak kadar fazla iş bilir yatırımcı yok.
2. Onun için tasarrufları devletler yüksek faizle alıp çarçur ediyorlar.

ÜRETİM VE TÜKETİM

Şimdi gelelim üretim konusuna.

ABD'nin tekelinde olan askeri sanayi dışında artık tüm üretim alanları rekabete açık.

İnsanın ihtiyacı olan inşaat, giyim, beyaz eşya, gıda, otomobil, bilgisayar vb. herşeyi artık neredeyse her ülkede üretmek mümkün.

Bu ne demektir?

İnsanlar için zorunlu ihtiyaç maddesi haline gelen malları modern teknoloji sayesinde üreten okadar çok firma var ki, artık dünyada bunlar üretimlerini satacak müşteri bulamıyorlar.

Halbuki kapitalizmin bir numaralı kuralı BÜYÜME VE GENİŞLEMEDir.

Büyüemeyen ve genişleyemeyen piyasa implode eder, yani içine patlar, çöker.

Kapitalizmin bir ayağı üretimde ise, diğeri tüketimdedir.

Teknoloji ile kapitalizm bol bol üretebiliyor.

Ama tüketim ayağı topal. İhtiyaçtan fazla üretebiliyor. Ama alıcı yeterli değil.

Üretimle birlikte alıcıları da çoğaltmak gerek.

Fakat teknoloji matematiğe öyle bir ters oyun oynuyor ki, üretimi robotla artırırken tüketiciyi azaltıyor. Çünkü işsizliğe yolaçıyor.

Modern üretim teknikleri işçi sınıfının değerini azaltıyor.

Sanayi Devrimi hayvan gücüne ihtiyacı yoketmişti.

21. Yüzyıl, bırakın kol gücünü, beyin gücüne ihtiyacı çok azaltacak.

Bu da demokrasilerin ve istikrarlı rejimlerin belkemiği olan orta sınıf alıcı kitlelerini yokedecek.

Düşünebiliyor musunuz?

Bir yanda süper beyinler, robotik fabrika kurmuş 5-10 kişiyle onbinlerce televizyon üretebiliyor,

Ama öbür yanda milyonlarca işsiz o televizyonları alamıyor.

Yani üreten satamıyor, halk işsiz, alamıyor.

İşte 21.Yüzyılın açmazı buraya gidiyor.

Üretim maliyetlerini robotizasyonla istediğiniz kadar indirin.

Ama işsiz nasıl alabilir o malı?

Evet, bu da işte geleceğimizin bir diğer karanlık noktası.

SENDİKALAR

Peki bu ortamda sendikalar ne yapacaklar?

Sendikalar korunma güdüsüyle aşırı milliyetçiliğin, ırkçılığın, aşırı dinciliğin tetikleyicisi, yuvası olabilirler 21. Yüzyılda.

Globalizm özellikle Batılı sendikaların işçilerini vuruyor. Onların kaybedecekleri çok şey var. Sendikalar o nedenle bir yandan üyelerini global rekabet karşısında aza razı etmek zorunda kalacaklar, ama öte yandan da onların elde edilmiş haklarının eksilmemesine dikkat edecekler. Zor durumda sendika stratejistleri.

Teknoloji ve elit eğitim sonucu kol gücünün marjinalleşeceği gelecek 25 yıl içinde gelir dağılımı adaletsizliği en çok gelişmiş sanayi ülkelerini vuracak, onlarda sosyal rahatsızlıklar yaratacak. Hatta dünyada terörizmin asıl yuvası işsizliğin arttığı Batı ülkeleri olabilir.. Benim tahminim, terörizme karşı savaşın belki de gizli hedefi İslam Terörü değil, Hristiyan Terörü...

Bu vahşi rekabet ortamında sendikalar gümrük duvarlarının kalınlaştırılmasını isteyebilir, serbest dünya ticaretine darbe vurabilirler.

YAŞLI İŞGÜCÜ

Fakat bu arada şu husus da gözardı edilmemelidir.

Batı'da nüfus artış hızı kesildiği için genç kol gücü zaten fazla katılmayacak sanayiye.

Yaşlı insanlar arasında kol gücü haliyle erken emekli olabilir, ancak beyaz yakalı beyin işçileri 65, belki de 75 yaşına kadar çalışabilirler, hatta emeklilik hesaplarını da yanlış çıkarabilirler.

Fakat burada da 65 yaşındaki bir beynin hızla değişen yeni teknolojilere dönüştürülmeleri sorununun çözülmesi gerekir.

SİYASETİN EKONOMİYE ETKİSİ

Biraz önce sendikaların aşırı milliyetçi olabileceklerinden bahsetmiştik.

Biliyorsunuz uluslararası ilişkilerde devletler savaşır, veya yaptırımlar dediğimiz zorlamalarla başka devletlere bazı şeyleri kabul ettirirler. Bunlar arasında bir grup vardır ki, o da ekonomik ambargo, abluka vb. iktisadi tedbirlerdir.

21. Yüzyıla kadar bu yaptırımları devletler uygulamaktaydılar. Ancak asırmızda bu yaptırımları, çıkarlarının bilincine varan halklar kendileri kullanmaya başladılar.

Henüz emekleme çağında olan yabancı malı boykot kampanyaları aslında açık dünya ticaretine çok ciddi bir tehdit oluşturuyor.

Vaktiyle yerli malı kullanımı milliyetçilikle, ulusal duygularla özdeş iken, özellikle geri ülkelerde devletin himayesine sığınıp kendi halkını aldatıp sömüren şirketler yüzünden dünya halkları yerli, ulusal maldan soğudu ve kaliteli, ucuz yabancı mala dönmeye başladılar.

Ekonomik çıkarları doğrultusunda babalarının ürettiği malı almayıp onun rakibi düşman malını almakta sakınca ve gayriahlakilik görmeyen insanların tekrar aşırı ulusalcı bir ticari ahlaka yönelmeleri dünya ticaretinde başlıbaşına bir ihtilal olur, depremler, kasırgalar yaratır, ve bu yeni ahlaki gidiş dünya ekonomisinin sonunu getirir.

Bu yangına körükle gitmek, ancak siyasilerin aşırı gözüdünmüşlüğüyle olabilir.

İÇ SİYASET

Evet şimdi de iç siyasete bir bakalım.

Sağ nedir, Sol nedir?

Aziz Dostlarım,

Şimdi de ulusal ekonomiyi bir şirket gibi düşünelim. Sağ partiler “kazan-dığımızın fazlasını tekrar yatırıma koyalım, işi büyütelim” derler, yani sosyal hakları arttırmayalım derler.

Sol partiler ise “kârdan yatırıma daha az pay ayırıp sıkıntı içindeki halka daha fazla pay verelim” derler.

Burada da sorun, işsiz kitleleri için yabancı sermaye çekme yarışındaki devletlerin sosyal devlet olarak hangi zenginden ne kadar alıp hangi fakire ve emekliye ne vereceği sorunudur. Zira sosyal devletin meşhur örneği İskandinav ülkelerinde halka verilen “insan değeri” okadar yüksek ki, bunun beşikten-mezara maddi karşılığı adam başına belki milyonlarca doları buluyor.

Bu para şirketlerden ve genç işçilerden vergi olarak kesilecek. Şimdi, işsizliğin hızla arttığı, nüfusun hızla yaşlandığı bir ortamda bu devletler bu pahalı, hatta lüks yaşamı

Halklarına nasıl garanti edebilecekler?

Alın size bir karanlık tablo daha..

Evet Aziz Dostlar..

Bugün biraz keyfinizi kaçırdım, bunu bilerek yaptım.

Zira Nasrettin Hoca'nın dediği gibi binmişiz bir alamete, gidiyoruz kıyamete.

Size bugün anlattıklarımı radyonuzu kapattıktan sonra bir kez daha hatırlayıp düşünün.

Ve sonra Ortadoğu'da olanları tekrar kafanızda değerlendirmeye çalışın.

Ve dünyamızdaki genç nesillerin yarınları için dualarınızı eksik etmeyin...

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
 Hazırlayan ve Sunan
 Aydın Nurhan

HAC

Şubat 2004

Aziz dinleyicilerim,

Bu hafta sizin için Kurban bayramımızın yaklaştığı günlere uygun bir konu seçtim.

Hac.

Suudi Arabistan'da oturup da hac yapmamak ne mümkün?

Allah kısmet etmiş, sanki sizi evine özel olarak davet etmiş. Daveti çevirmek mümkün mü?

Ben de bu davete icabet ettim.

Şimdi size kendi hac tecrübemi, hayatımın en büyük olayını, **Baş Hatıramı** anlatmak istiyorum.

Belki günü gelir işinize yarar. Kimbilir?

Hac için önce psikolojik hazırlık dönemine girdim, önemini anlamaya çalıştım, okudum. Malum, bilmeden yapılan işten hayır gelmezmiş.

Arefe günü geldi, arkadaşlarla Cidde'den Arafat'a gittik ve orada Allah'ın rahmet okyanusuna kepçelerimizi daldırdık, iki cihan saadeti istedik, iyi kulluk istedik, cümle müminler için, geçmişlerimiz için, yavrularımız için, tuzerimiz-

de hakkı olanlar için, özellikle arkasından dua edeni kalmamışlar için dualar ettik.

Sonra gün batımıyla yüzbinlerce kişi sanki mahşer günündeymiş gibi harekete geçtik, Müzdelife’de minik çakıllar toplayıp gece dualara devam ettik.

Güneşin sökün etmesiyle şeytan taşlamak için Mina’ya hareket ettik.

Orası gerçekten mahşere benziyordu. Kalabalıktan ezilenler, sıkışanlar vardı. Dinimizin emri olan, ihrama girdikten sonra hiçbir canlıya zarar verme kuralını hatırlayan yoktu.

Birçok insan akılsızca bir cezbe içindeydi. Gözleri kimseyi görmüyordu. Akılları fikirleri üç tane beton direktten hınç almaktı. 72 milletten yaşlısı genci, zengini fakiri, içlerinde bir yaşam boyu birikmiş tüm kin ve nefreti o üç direğe kusuyorlardı. Kimisi bağıyor, kimi de ayağındaki terliği çıkarıp direklerle fırlatıyordu. Sanki o sembolik direkleri gerçekten şeytan sanıyorlardı.

Aralarında güçlü kuvvetli olanlar çakılın da büyüğünü toplamışsa, taşı taa karşı taraftaki hacılara kadar yetiştiriyor, kafalara gözlere de taş gidiyordu.

Ve ben o manzarayı görünce çok üzüldüm. Cehaletimize üzüldüm. Dinimizi ne kadar yanlış anladığımıza üzüldüm. Dini ne kadar mekanik algıladığımızı, İslamın ruhunu hiç kavrayamamış olmamıza üzüldüm.

Ama hemen kendimi toparlayıp ibadetime başladım.

Ve o anda hayatımın en büyük buhranına, krizine girdim.

Hiç tahmin etmiyordum Haccın beni bu kadar üzeceğini, yoracağını, tüm yaşamımın en ciddi çöküşüne sürükleyeceğini. Sıkıntıdan terler içinde kalaçağımı.

Çünkü bir sınava girmiştım.

İnsan yaşamının en zorlu, en ağır sınavına girmiştım.

ŞEYTAN beton direklerde değil, BENİM İÇİMDE İDİ.

Ben nefsimle mücadele etmeye başlamıştım. İçimdeki şeytanı söküp atmaya, fırlatmaya çalışıyordum.

Her çakıl taşı için, vicdanımda en zorlu, en büyük günahımı arıyor, bulunca da,

“Aydın, bunu bir daha yapmamaya söz veriyor musun?” diyordum.

Aslında okadar çok soruya gönül rahatlığıyla evet cevabı verebildim ki, hala da bilinçli şekilde Allah'a verdiğim sözleri tutmaya çalışıyorum.

Ama iki konuda biliyordum söz veremeyeceğimi, versem de tutamayacağımı. İşte o anda hafakanlar bastı, ter bastı.

Zira Allah'ı kandıramazdım. Ağır bir bunalıma girdim ve af diledim, olabildiği kadarını kabul et Allahım dedim.

Haa, dinimiz açısından Hac yaptım mı, evet, Allah kabul etsin.

Ama gönül isterdi ki, vicdanım tüm soruları cevaplayabilse idi ve öyle ayrılıydım Şeytan Taşlama ibadetinden.

Eğer becerebilse idim biliyordum ki melekler kadar hafifleyecektim. Olmadı.

Henüz o ruh asaletine erişmemiştim.

Evet Aziz Dostlar,

Sonrası malum, Kabe'yi tavaf ettik, Safa ve Merve tepeleri arasında Say yaptık, yine Allah'ın kerem okyanusuna kepeçelerimizi daldırıp durmadan istedik de istedik.

Siz hiç o duyguyu yaşadınız mı?

Kabe'de olmaya gerek yok okyanustan su kepeçelemek için.

Bakın size bir sınav.

Kendinize bir saat ayırın.

Yok ama beceremezsiniz. Yarım saat ayırın.

Ve başlayın Allah'tan dileklerde bulunmaya.

Bakalım kaç dakika isteyebileceksiniz. Dolduramazsınız yarım saati.

İşte o anda insanın isteklerinin sınırsız olmadığına farkına varırsınız.

O noktada duvarın ötesine ulaşırsınız. Fani dünyayı bir başka gözle görür, bir yeniden yaşamaya başlarsınız.

Ben de Kabe'de o noktaya ulaştım.

Evet Hac ibadetim bana henüz istediğim kemale ermediğimi hatırlattı.

Hala da her müslüman gibi günah işlemeye devam ediyorum.

Ama birşey var.

Verdiğim sözler hep şahdamarımda, bilincimde, elimden geldiğince unutmamaya çalışıyorum.

Herkese her an tebessüm etmeye, selamımı almasalar da selam vermeye çaba gösteriyorum.

Bunlar çok kolay şeyler. Deneyin, bir başlayın, göreceksiniz arkası çok kolay gelecek.

Evet Aziz Dostlarım,

İman insanın özel işidir, Allah ile kendisi arasındadır.

Ben bugün size hayatımın en mahrem konusunu, haremimi açtım. Allah'la en özel ilişkiyi anlattım size. Allah bilir doğru mu yaptım, yanlış mı yaptım.

Ama sizlere daha önce de söylemiştim, dinimizin direği NİYET demiştim. Müslümanlar her ibadete niyetle, Allah'ın rızası için başlarlar. Ben de Hac tecrübemi belki siz din kardeşlerime minik bir katkı sağlar niyeti ile anlatmaya, aktarmaya çalıştım.

Belki üzerine güzellikler katar siz de başkalarına kendi tecrübelerinizi aktarabilirsiniz.

Bu güzel duygularla Kurban Bayramınızı kutluyor, Allah'tan nice hayırlı bayramlar ve ibadetler diliyorum aziz dinleyicilerim.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

İNSAN HAKLARI VE İSLAM DÜNYASI

20 Ekim 2002

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz İnsan Hakları ve İslam Dünyası.

“İnsan Hakları”, bildiğiniz gibi modern bir kavram. İnsanlar ilkel çağlarda ormanda sürekli güvensizlik içindeydiler. Bu insanlar tehlikelere karşı koymak üzere zamanla biraraya geldiler, örgütlendiler. Bu örgütlenme toplumsal hiyerarşi getirdi, güvenlik karşılığında insanlar bazı özgürlüklerinden fedakarlık ettiler.

Örgütlü toplumsal yaşamın bilinen ilk yasaları Hammurabi Kanunları olarak anılır.

Babil Kralı Hammurabi'nin M.Ö. 1789 yıllarında, yani Fransız İhtilalinin zaman içinde simetriği olan devirde yaşadığını, ve hatta Hz. İbrahim ile çağdaş olduğunu biliyor muydunuz?

Evet. Konumuza dönersek, Hammurabi'nin bu dünyevi, seküler yasalarına paralel olarak dinler de kendileri açısından insanların orman halinden çıkarak dünya nizamı içinde yaşamaları için hükümler getirdiler.

Seküler Hammurabi kanunlarının sistematik devamını Mısır, Antik Yunan ve Roma'da görüyoruz.

Asya imparatorlukları ve dinleri de büyük sosyal nizamlar kurdular, bunun için gerekli yasal ve ahlaki normları oluşturdular.

Aynı gelişme Aztek ve Inka gibi antik Amerikan uygarlıklarında da görülür.

Kısaca anlatmak istediğim, insanın insan olmak hasebiyle güvenli ve şerefli yaşaması yalnızca Batı'nın geliştirdiği bir ideal değildir, buna tüm din ve medeniyetlerin katkısı olmuştur.

Bununla birlikte şu soruyu da kendimize sormamız gerekir:

Peki bu seküler ve dini ahlaki normlara karşın güçsüzler yeterince korunabilmişler midir?

Hayır, toplumsal hiyerarşi binlerce yıl güçsüzlerin aleyhine işlemiştir.

Taa ki insanlık İslam diniyle müjdelenene kadar.

İslam geldiğinde Batı ve Doğu dünyaları adaletsizliğin pençesindeydi. Dinimiz, getirdiği adalet ile insanlara insanca yaşama ortamını sağladı.

Yükselen İslam Medeniyetleri yalnızca Müslümanların değil, gayrimüslimlerin de can, mal ve şeref güvenliğini garanti ettiler.

Avrupa ise, karanlık çağlardan çıkarken ilk kez 1215 yılında İngiliz Magna Carta'sı ile, o da toprak ağalarının haklarını, Krala karşı güvence altına aldı.

Modern anlamda kullanılan İnsan Hakları kavramının Avrupa'daki 19. Yüzyıl toplumsal isyanları, daha sonra Sanayi Devrimi ve sömürgecilikten kazanılan gelirin Avrupa'nın alt düzeydeki, isyan halindeki kitlelerine yansıtılmasıyla geliştiği söylenebilir.

Daha sonra milyonlarca insanın mahvolduğu iki dünya savaşının ibretiyle insanlık bir iyimserlik içine girdi, insan hakkı konusu siyaset ve ideoloji dışından ortak ideal olarak ele alınır oldu.

Bu trend, Birleşmiş Milletlerin kurulması ve 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin kabulü ile taçlandı.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin giriş bölümü **ifade, inanç, mülk ve korkusuzca yaşam hakları**'nın insanların insan oldukları için haklı olduğunu belirtir.

Beyannamenin daha sonraki 30 maddesinde yaşam, özgürlük, güvenlik, vicdan, inanç, fikir, ifade, toplantı, mahkeme kararı olmaksızın tutuklanmama, tarafsız yargılanma, özel yaşam, haberleşme, vatandaşlık, insanca yaşam dü-

zeyi, eğitim ve tatil, mülk edinme, mahkum olana kadar masumiyet, seyahat, eşit işe eşit ücret, insani iş koşulları, evlenme, sendikalaşma, sosyal ve siyasal katılım vb. hakları öngörür.

1950 tarihli İnsan Hakları Avrupa Konvansiyonu'nda da tekrarlanan bu prensiplerin yaptırımı amacıyla Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kuruldu.

Daha sonra bu haklar yeni ilavelerle genişletilmeye, geliştirilmeye ve çeşitlendirilmeye de başlandı.

57 İslam Ülkesinin üye olduğu İslam Konferansı Teşkilatı da kendi medeniyetimiz çerçevesinde Kahire İnsan Hakları Bildirisini kabul etti.

Fakat bu iyi niyetli belgeler güçlü devletler ve makyavelist siyasetçiler elinde yozlaştırıldı. Daha önce kolonilerdeki ve güçsüz devletlerdeki azınlıklarını korumak için müdahale eden Batılı devletler, bu kez gelişmemiş ülkelerin içişlerine karışmak için "İnsan Hakları" gibi yüce kavrama yaptılar.

Hatta daha da ileri giderek insan haklarının devletlerin içişi olmaktan çıktığı, dünyanın ortak müdahalesini, (bunu Batılı güçlerin müdahalesi olarak anlayabilirsiniz), gerektiren yüce, ortak dava olduğunu söylemeye başladılar. Bu silahı da seçmeli olarak, gerektiği zaman, sözlerini dinlemeyen ülkelere karşı uyguladılar.

Batı ülkelerindeki bir çok eksikliklere rağmen ithamlar hep Batı'dan Doğu'ya geldi, teftişler hep Doğu ve Güney ülkelerine oldu, Doğu ve Güney ülkelerinin insan hakları temsilcilerinin Batı cezaevlerini teftişini düşünmek bile hayal oldu.

Evet kısacası, "İnsan Hakları" kavramı kısa süre içinde emperyalist dönemin içişlerine müdahale yönteminin yerini aldı ve Batı dünyası insan haklarını geliştirmekte olan ülkeler üzerinde ekonomik çıkarlar için ve siyasi baskı aracı olarak kullanmaya başladı.

Şimdi gelin bir soru soralım.

"Sen zalim yöneticilerin kendi halklarını ezmesinden, katletmesinden mi yanasın?"

Hem dinlerin, hem de seküler yasaların kabul ettikleri evrensel bir hak Yaşama Hakkı. Birisi bu hakka riayet ediniz dediği zaman karşı çıkmak, aksini söylemek ne mümkün?

Bu hem mantığa, hem dine, hem de ahlaka aykırı olur. İşte Batılı makavelist devletler bu mantık oyunu ile gelişmekte olan ülkeleri sıkıştırmaya başladılar.

Müslüman ve Gelişmekte olan ülkeler saldırının ilk dönemlerinde ciddi bir şaşkınlık geçirdiler, Batı'nın amacını tam anlayamadılar. Hatta aramızda İslam ile insan hakları bağdaşmaz diyenler, Batılılara hak verenler bile oldu.

Daha sonra uyanıldı, fakat artık içişlerine müdahale kavramı uluslararası ilişkilerde yerini almıştı.

Artık bu kavram daha ileri düzeylerde alt alanlara da, Batı'nın işine gelen her konuya yayılmaya başladı. Hatta bu oyunu yalnız devletler değil, sendikalar bile oynamaya başladılar.

Size bu oyunlardan basit bir örnek vermek isterim.

Bildiğiniz gibi başta Çin olmak üzere geri kalmış ülke işçileri dünyanın en düşük ücretlerine razı olarak en kaliteli üretimleri yapmaya başladılar. Saati 10, hatta 20 dolara çalışan Batılı işçiler bu rekabetten rahatsız oldu, ekmek kaybetme endişesiyle önce “Asyalı işçilerin haklarını savunuyoruz, ücretleri artsın” dediler. Bu iş için yine ulvi amaçlara hizmet etmesi gereken Uluslararası Çalışma Örgütünü kullanmaya kalkıştı Batılı Sendikalar.

Sonra baktılar bu yetmedi, bu kez gerçek yüzlerini göstererek Asya'nın ucuz işgücünü “Sosyal Damping” diye düşman ilan ettiler. Zengin ülkelerin zengin işçilerinin tek amaçları ekmeklerini fakir ülke işçilerine kaptırmamak idi.

Gördüğünüz gibi bu kötü niyetli ekmek kavgası, rakip fakir ülke işçisinin iyiliği için yapılmış havasına sokuldu, öyle pazarlandı.

Tüm bunları niçin anlatmak istedim? Zira biz müslümanlar ve gelişmekte olan ülkeler sanki hep suçluymuşuz, Batı hep suçsuzmuş gibi sürekli savunma psikozu içindeyiz, tüm yaklaşımlarımız özür diler havada. Kendimize güvenimiz yok, zira yeterince ilmimiz yok.

İslam eliti yüzyıllarca fikir tembelliği içinde kendisini yenileyemedi, bu nedenle entelektüel gündemi hep Batı saptadı. İslam aydınları kendi kültür ve gelenekleri içinde evrimleşerek yeni, modern dünyalarını yaratamadılar. Tarihi süreçleri etkileyemeyenler bu kez Batı gündemini hazır kalıplar şeklinde almaya başladılar.

Bir kez bu tuzağa takıldıktan sonra kendilerini hep Batı gözüyle tanımladılar, Batı gündemine ya taraf, ya da karşı oldular. Ama Batı gündeminin dışında kendi özgün gündemlerini oluşturamadılar.

Bizim insan hakları alanında eksikliklerimiz çok. Ama bunlar bizim din ve kültürümüzden değil, geri kalmışlığımızdan. Ve dikkat edilirse geri kalmış ülkelerde insan hakları ihlalleri kendi vatandaşlarımıza karşı. Geri kalmışlıktan kurtuldukça, askerimizi, polisimizi, doktorumuzu, öğretmenimizi, memurumuzu eğittikçe bu ihlaller de zaten azalıp kalkıyor.

Ama Batı'ya ne demeli? Onların İnsan Hakları ihlalleri yurtdışına yönelik. Veya ülkelerindeki misafir yabancılara karşı.

İşte bu hastalık düzelmıyor. Düzelemiyor. Batı umutsuz vaka.

Niçin?

İşte burada medeniyet, kültür, din giriyor işin içine!

Biliyorsunuz Greko-Romen Medeniyeti kendisine örnek alan Batı tarih içinde hep çift standart kullandı, kendinden olmayana ayrımcılık yaptı. Ve bu çift standartçı felsefe hala şifa bulmadı

Mesela ABD'nin yeni önleyici müdahale doktrinini ele alalım. Bu hak yalnızca ABD için yaratıldı. Dünyada her devlet eşittir, her devlet düşman sandığı her devlete savaş açma hakkına sahip olsa ne olur? Olsa olsa orman kanunu olur. Bunu bilmez olur mu yeni doktrini yazarlar?

Bir başka güncel örnek de ABD'nin Uluslararası Ceza Mahkemesini reddetmesidir. Burada da aynı ikilem.

Batı felsefesinin ayrımcı ve çift standartçı doğasında bu doktrin ve politikalar okadar normaldir ki? Bana helal, sana haram.

Konuya isterseniz karşılaştırmalı bir bakışla yaklaşalım.

Batı davranışının kökeninde belki de Hristiyan dininin tamamen ahirete dönük, esnekliği olmayan bir din olması, bu katılığın biraz da ruhban sınıfının varlığıyla pekiştiği, ve Hristiyan dinindeki bu katılık nedeniyle Avrupa'nın dünyevi yeni bir nizam kurmaya mecbur kalmış olması yatabilir.

Bu ikilem zaman içinde insan kimliğinde de bir ikilem yaratarak bunun tüm insanlığa uygulanması sonucunu da getirmiş olabilir. Bu felsefenin tabii sonucu çift kişiliklilik ve çift standardın tabii sayılması olabilir.

Bildiğiniz gibi bizim dinimizde ruhban sınıfı yoktur, o nedenle dinimizi hep esnek kalmış, onu kimse katılaştıramamıştır.

İki din arasındaki bir başka hayati ayrılık ise, İslamda içiçe barış ve adalet içinde yaşamak varken, Hristiyanlıkta yanyana, tahammül ederek yaşam vardır.

İslamda bir de öncelikle insanın tarifi vardır.

İnsan herşeyden önce Allah'ın yeryüzündeki vekili, halifesidir. Bakara suresi

“Rabbin meleklerle “Ben yeryüzünd bir halife var edeceğim” demişti” (2:30)

meali ile Allah'ın insanı ne kadar kutsadığını ifade eder.

Dinimiz insanı doğuştan günahsız, masum sayar. Hristiyanlıkta insan doğuştan suçlu, günahkardır. Bu da Hristiyan Batı'nın dünyaya bakışında, siyaset oluşturmasında çok ciddi farklılıklar yaratır.

İslam insanların yalnızca yalıtılmış birey olarak dünyevi çıkar ve haklarını değil, onun ebedi varlığını, evrensel, tanrısal bir bütünlük içinde maddi ve manevi boyutuyla, ebedi sorumluluklarıyla ele alır. Zira dinimize göre gerçek, mutlak mutluluk, iki cihan saadetinin de kazanılmasındadır.

Bu nedenle iyilik ve hayır işleri saadetin temelidir. Dinimizde her müslümanın diğer müslüman üzerinde hakkı vardır. Tersten bakarsak, her müslümanın diğer müslümana karşı sorumluluğu vardır.

Hatta yalnız müslümana değil, yaradandan dolayı her yaratılana karşı sorumludur.

Baş sorumluluk Yaşam Hakkı'na saygıdır.

Kuran'ı Kerim “Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere

kıymayın” (17:33) diyerek hiç kuşkuyla yer vermeyecek şekilde, her insanın canının korunmasını emreder.

Peygamberimiz Veda Haccında mealen

“Ehli Kitaptan birini öldüren Cennetin kokusunu bile duyamayacaktır.” der.

Aziz dinleyicilerim şimdi vaktimizin darlığını dikkate alarak sizlere insan hakları konusunda kısa örnekler vermek istiyorum.

Özgürlük konusunda bir Hadis

“Hüküm gününde aleyhine şahsen şikayetçi olacağım üç sınıf insan vardır. Bu üçden biri, özgür insanı köle eden, sonra onu satan ve parasını yiyendir.”

İslam, ilk zamanlarda dine yeni katılacakların tepkisini çekmemek için köleliği hemen yasaklamamış, bunu Peygamberimizin güzel hadis ve sünnetleriyle, zaman içinde halletme yolunu seçmiştir. Bu yolla başta Peygamberimizin salıverdiği 63 köle olmak üzere ilk müslümanlar da kölelerini azad etmişler ve İslamiyetin ilk 30-40 yılı içinde kölelik kalkmış ve daha sonra yalnızca savaş esirlerine uygulanmakla birlikte, yine de hadislerle bunların da salıverilmesi teşvik edilmiştir.

Zulme ve zalime karşı ayet

“İnsanlara zulmedenlere, yeryüzünde haksız yere taşkınlık edenlere karşı durulmalıdır. İşte, can yakıcı azab bunlardır.” (42:42)

Vicdan ve İnanç özgürlüğü için bir ayet

“Dinde zorlama yoktur.” (2:256)

Şeref, Haysiyet konusunda ayet

“Ey inananlar! Bir topluluk bir diğerini alaya almasın, belki de onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da başka kadınları alaya almasınlar, belki onlar kendilerinden daha iyidirler.” (49:11)

Adalet

“Ey inananlar! Kendiniz, ana babanız ve yakınlarınız aleyhlerine de olsa, Allah için şahid olarak adaleti gözetin” (4:135).

Dikkat edilirse burada ayırım yapılmaksızın tüm insanlığın adaleti sözkonusudur.

Sosyal Dayanışma

“...O'nun sevgisiyle yakınlarına, yetimlere, düşkünlere, yolculara, yoksullara ve köleler uğrunda mal veren...” 2:177 bakara

“Onların mallarında muhtaç ve yoksullar için bir hak vardı, onu verirlerdi” (51:19)

“17:26 Yakınına, düşküne, yolcuya hakkını ver”

Dinimizde Zekat başlıbaşına bir müessesedir, herhalde her müslüman anlamının idraki içindedir.

Özel Hayatın Korunması

“Ey inananlar evlerinizden başka evlere, izin almadan, seslenip sahiplerine selam vermeden girmeyiniz”

(24:27)

Aziz dinleyicilerim. Gördüğümüz gibi dinimizde insanın insanca yaşaması ve Allah’ın yeryüzündeki vekili olması hasebiyle, insanca muamele görmesi için, sayısız ayet ve hadis bulunmaktadır.

İnsana bu kadar değer veren bir dinin inananları olarak bizlere iki görev düşüyor.

Bir, insanlara iyi davranmak,

İki, kötü insanları ve siyasetçileri de elimizden geldiğince uyarmak...

Kolay mı?

Çok çok zor...

Zira

İşe kendimizi düzelterek başlamak gerek

Ne dersiniz?

Hayırlı günler efendim.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
 Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

İSLAM KONFERANSI ÖRGÜTÜ

4 Mayıs 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz İslam Konferansı Örgütü.

Yani benim çalıştığım kurum.

Belki daha önce sizlere anlatma fırsatım olmadı, ben İslam Konferansı Örgütünde Bilim ve Teknoloji Direktörü olarak görev yapıyorum.

Size hazırlayıp sunduğum bu programlar da İslam Konferansı ile Suudi Arabistan Radyosu arasında yapılan bir anlaşma sonucu başladı geçtiğimiz yıl.

Evet, konumuza dönersek,

İslam Konferansı Örgütü, halkı müslüman olan 57 ülkenin üye olduğu diplomatik, siyasi bir kuruluş. Bu örgüt Birleşmiş Milletlerden sonra dünyadaki en büyük uluslararası siyasi kurum. Örgütün Sekreteryası Suudi Arabistan'ın Cidde kentinde bulunuyor, ayrıca çeşitli ülkelerde de temsilcilikleri ve branşları var.

İslam Konferansınının 4 yılda bir rotasyon esasına göre yenilenen Genel Sekreterlik makamı şu anda Fas'lı Prof.Dr. Abdelouahed Belkeziz'in uhdesinde.

İslam Konferansı Örgütü 21 Ağustos 1969 tarihinde Kudüs'te bulunan Mescid-i Aksa'nın kundaklanmasının yarattığı büyük infial üzerine kuruldu.

Bildiğiniz gibi Mescid-i Aksa İslamın ilk kiblesiydi ve bu nedenle Mekke'deki Kâbe ve Peygamberimizin Medine'deki kabrinden sonra İslamın üçüncü kutsal mekanı.

Bu mekana yapılan saldırı Suudi Arabistan Kralı Faysal'ın önderliğinde İslam ülkelerini biraraya getirdi. Rabat'ta Fas Kral'ı Hasan'ın desteği ile ilk toplantılarını 22-25 Eylül 1969 tarihlerinde Rabat'ta yapan Müslüman Ülkeler, bu toplantıları 3 yılda bir Devlet Başkanları, yılda bir de Dışişleri Bakanları düzeyinde sürekli hale getirmeye karar verdiler ve bu iş için Cidde'de bir Sekretarya kuruldu.

İlginçtir, Mescid'i Aksa'nın yakılması 4 Mart 1924 tarihinde Hilafetin İlgasından sonra İslam aleminde başlayan modern dayanışma arayışlarının belirli bir mecraya girmesine yolaçmıştır.

Bildiğiniz gibi Yahudi ve Hristiyan dinlerinde genelde hiyerarşik yapılanma vardır. Tarihteki İslam pratiği ise bu dinlerden farklı bir yol çizmiş, Hilafet müessesesi ile din ve devlet işlerini tek otorite altında toplamıştır.

Emevi, Abbasi, Osmanlı devletleri gibi tüm müslüman toplumları birarada tutan İmparatorlukların dağılması ve özellikle 20. Yüzyılda Ulus Devlet modelinin hızla Avrupa dışına taşınmasıyla birlikte, müslüman halkların tek bir merkezi otorite ile dini ve siyasi bağ kurması geleneği yıkılmış, büyük islam düşünürleri ulus devletler devrinde müslümanların ortak ihtiyaç ve dayanışma çabalarına cevap verebilecek modern örgütlenmeler üzerine kafa yormaya başlamışlardır.

İslam düşünürlerinin kafalarındaki soru şu idi. Ulus Devletler çağında müslüman toplumlar din ve devlet işlerini nasıl yeniden örgütleyeceklerdi? Aslında bu sorunun cevabı ulusal sınırlar içinde kolay verilebiliyordu. Her devlet kendi yapısına uygun bir yol çiziyordu. Ama bu farklı yollara giren devletleri birbirine bağlayan dini, tarihi, kültürel bağlar, ortak modern sorunlar vardı. İşte bu ortak noktaları toparlayacak örgütlenme nasıl olacaktı?

Mescid-i Aksa'nın yakılması kafalardaki bu sorunun cevabını getirdi. Cevap İslam Konferansı Örgütü oldu.

Başta az sayıda ülke ile kurulan Örgüt zamanla genişledi, hatta prensip olarak müslüman çoğunluğa sahip ülkelerden oluşmasına rağmen, halkının çoğunluğu gayrimüslim olan Surinam ve Güyana gibi Güney Amerika ülkelerini de üye kaydederek 57 ülkelik büyük bir vücut oluşturdu.

İKÖ, her yıl yapılan Dışişleri Bakanları Toplantılarında başta Filistin olmak üzere Kıbrıs, Keşmir, Afganistan, Sahil, Müslüman Azınlıklar vb. siyasi kararların yanısıra ortak Kültür, Ekonomi, Bilim ve Teknoloji alanlarında da kararlar aldı.

Kararları daha ziyade içe dönük bir zihniyetle alınsa da, Konferans son zamanlarda dünya gündeminin baş sıralarına oturan “İslam Terörü”, Medeniyetlerarası Diyalog vb. konularda dış dünyaya karşı ortak tavır belirleyen ve/veya onunla diyalog arayışında kararlar da almaya başladı.

Burada İslam Konferansı Örgütünün en önemli başarısının da hakkını vermek gerekiyor.

İslam Kalkınma Bankası, örgütün medar-ı iftiharıdır. Ahmed Muhammed Ali Başkanlığındaki Banka, üye ülkelere kalkınma kredileri veriyor. Özel sektör de bu kredileri çok etkin şekilde değerlendiriyorlar.

Banka işlemlerinden elde ettiği kardan hayır ve eğitim işlerine de çok büyük kaynaklar sağlıyor.

İKÖ Avrupa Birliği, bazı üyelerinin aynı zamanda üye oldukları Arap Ligi, Körfez İşbirliği Konseyi, Birleşmiş Milletler gibi örgütlerle de yakın işbirliği içinde çalışıyor, onlarla ortak projeler geliştiriyor.

Hatırlarsınız geçtiğimiz yıl İstanbulda Avrupa Birliği ile İslam Konferansının ortaklaşa gerçekleştirdikleri Medeniyetler Diyalogu dünya kamuoyunda çok güzel yankılar uyandırmıştı.

Evet Aziz Dinleyicilerim,

İslam Konferansı her yıl toplanıyor, önemli kararlar alıyor. Üye ülkeler sorunlarını bu Forum’a getirip birbirlerinin desteğini arıyorlar. Veya İslam Medeniyetine bağlı ulusların ortak problemlerini ortaya koyup, onlara çözümler bulmaya çalışıyorlar.

Amaa..

Büyük infialin yolaçtığı dayanışma ruhuyla, büyük hayallerle, ideallerle kurulan örgüt başlangıçtaki amaçlarını gerçekleştirebildi mi acaba? Birleşmiş Milletler’den sonra en çok üyeyi bünyesinde toparlayan bu uluslararası siyasi örgütün gerek üyeleri nezdinde, gerek uluslararası alemde etkinliği nedir?

İslam Konferansı her yıl kitaplar dolduracak kadar çok karar alıyor. Aslında karar alıyor demek yanlış belki. Zira güncelleştirilen birkaç madde dı-

şında yıllarca hiç değişmeden her yıl tekrarlanan kararları tekrar tekrar kabul ediyor.

Bazı üyeler dışında birçok ülke toplantıdan sonra alınan kararları unuttuyor, Konferansa ilgi göstermiyor. Birçok ülke Konferansın yaşamı için şart olan aidatını bile ödemiyor.

Üye ülkeler kendi örgütümüze sahip çıkmaz, saygı göstermezler ise dünyadan nasıl saygı bekleyelim?

Evet, bunlar ortak dertlerimiz. Bunları dürtüşçe ortaya koyup özeleştirir yapmazsak düzelemeyiz. Onun için tüm müslüman uluslar ortak sorunlarımızın çözümlü için en büyük forum olan İslam Konferansına sahip çıkmak zorundayız.

Aziz Dostlarım,

Gelin isterseniz bir de Örgütün başlangıç yıllarından bu yana kararlarındaki söyleme bir gözatalım.

Örgüt kararlarında başlangıçta, yani Soğuk Savaş'ın sürdüğü 70li yıllarda Üçüncü Dünyacı antiemperyalist, antikolonyal söylem görülür. Bu söylem 80li yıllarda zamanla yumuşamaya, olgunlaşarak pratik sorunlara yönelmeye başlar.

Örgütteki aksaklıklar da bu dönemde ortaya çıkmaya başlar. Zira İslam Ülkelerinin her ne kadar İslam dini ile birbirlerine bağlı olsalar da homojen olmadıkları, Balkanlardan Endonezya'ya çok farklı uluslar ve onların siyasi, kültürel ve ekonomik önceliklerinin olduğu su yüzüne çıkar. Bu ülkelerin bağlı buldukları ikili ve çok taraflı ittifakları vardır. Bu gerçekler tebarüz ettikçe Örgüt daha bir sathi ama gerçekçi foruma dönüşmeye başlar. İdealist beklentiler yerini daha bir gerçekçi anlayışa bırakır.

Bu döneme kuruluşun ikinci safhası da denilebilir. Bu dönemde her devlet kendince önemli saydığı siyasi konularda diğer üyelerden destek isterken dünya gerçeklerinin, ittifaklarının bilinci içinde davranmaya, küçük tavizler nedeniyle birbirlerine kırılmamak gereğini duymaya başlarlar.

Hatta ilişkiler o hale gelir ki, Konferanslar sırasında bazı gayrimüslim ülkeler kulise girerek bir müslüman ülkeyi diğer müslüman kardeşlerine karşı kışkırtmaya çalışırlar. Buna rağmen üye ülkeler birbirleri ile bağlarına zarar getirmemeye itina ederler.

İslam Konferansı toplantılarında da Birleşmiş Milletlerde olduğu gibi diplomatlar menfaatleri kesiştiği konularda diğer diplomatlara gidip ortak hareket edelim derler. Konular önemli ise daha önceden büyükelçiler kullanılır, dışişleri bakanlıkları diğer ülke dışişlerinden önceden söz almaya çalışırlar. Ama yine son sözler karar anında söylenir. Hasılı uluslararası diplomasi dünyası çok renkli bir zeka oyunları alanıdır.

Bu dünyada ne yazık ki mali gücü olmayan ülkelerin diplomatları toplantılarda fazla ses çıkarmazlar. Bu da dünya gerçeklerinin bir parçasıdır.

Evet Aziz Dinleyicilerim,

Girdiği Üçüncü Safhada 21. Yüzyıl örgüte özel ilgi alanı olarak sanki medeniyetler çatışması tezini boşa çıkarma, önce kendi içinde dayanışma, global siyasi arenada tanınma, meşruiyetini arttırma, sonra da özellikle Hristiyan Batı ile diyaloga girerek uzlaşma zeminini bulma görevini veriyor.

Ne dersiniz?

Örgütümüz, yani biz müslüman halklar...

Başarabilir miyiz bunu?

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
 Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

İKÖ ZİRVESİ

27 Ekim 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz 10. İslam Konferansı Zirvesi.

Ben 6 Ekim’de Malezya’ya gittim ve 19 Ekim’e kadar iki önemli toplantıya katıldım.

İlk toplantı İslam Ülkeleri Bilim ve Teknoloji Konferansı idi. Bu toplantıda İslam Ülkelerinin Bilim ve Teknolojide niçin geri kaldıklarını tartıştık, sonra da neler yapmamız gerektiği konusunda bir dizi kararlar aldık.

Bu toplantının hemen arkasından İslam Konferansı Örgütü’ne üye 57 İslam Ülkesinin devlet başkanı Malezya’nın başkenti Kuala Lumpur yakınında yeni kurulan idari başkent Putrajaya’da biraraya gelerek İslam Dünyasının ortak sorunlarını, karşı karşıya olduğu tehditleri tartıştılar ve önemli kararlar aldılar.

Mesleğim dolayısıyla bugüne kadar birçok ülkede yaşadım, birçok ülke gördüm. Ama Malezya gibisini görmedim.

Malezya Asya’nın Hollanda’sı.

Yemyeşil, tertipli, düzenli, pırıl pırıl, medeni bir 21. Yüzyıl ülkesi. Başbakan Mahathir Muhammed ülkeyi 20 yılda gerilikten çıkarıp bilgi çağına taşımış. Yeni başşehir Putrajaya, tüm müslüman ülkelerin imreneceği bir şehircilik ve mimari harikası, Avrupa’dan daha güzel.

Dr. Mahathir inanılmaz bir rüya ülkesi yaratmış Asya'da.

Bu başarının ardında ne var diye düşünmeden edemiyor tabii insan.

Modern yönetim ve siyaset biliminin en iyi kuralları falan diyebiliriz uygulama için. Ama bunların ötesinde birşeyler aradım Malezya mucizesinde...

Ve sanırım buldum da..

Kimlik krizini aşmak!

Evet, Malezyalılar kimlik krizini aşmışlar, ne yapacağını bilen, dünyadaki konum ve misyonunu tayin etmiş, kendileriyle, kimlikleriyle barışık insanlar.

Düşünün ki İslam dünyasında henüz kimlik krizine bile girmemiş nice toplum var. Onun bir ileri aşaması olan kimlik krizine girip, bu kriz içinde bunalımdan bunalıma çarpan, bu yüzden ulusal kalkınma çizgilerini, stratejilerini saptamakta sürekli geciken toplumlar var.

Ve bir de İslam aleminin yıldızı, medar-ı iftiharını Malezya'mız var.

İslam Aleminin hayırlı evladı Dr. Mahathir Muhammed var.

Gerek kitapları, mütefekkir yönüyle, gerek eylemleriyle hepimiz için güzel bir örnek insan.

Ben Mahathir Muhammed'in kitaplarını da okudum, samimi bir müslüman, bu kimliği ile barışıklık içinde küresel bir oyuncu. Bir Malezyalı, bir müslüman, ve aynı zamanda bir dünyalı.

Ve bu dünya lideri, İslam Zirveleri için verilmesi adet olan temayı 10. Zirve için şöyle önermiş

“Ümmetin Birlik, Onur ve İlerlemesi için bilgi ve ahlak”

Evet Dr. Mahathir bilgi ve ahlak üzerinde çok duruyor, ve ilim ile ahlakın birarada olmasına özel bir öncelik veriyor. İşte bu doğrultuda zirvenin adı da bilgi ve ahlak olarak kabul edildi.

Aziz dinleyicilerim,

Zirve Toplantısının önemli bir sürprizi, Medeniyetlerarası dialog esprisinde içinde Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile Filipinler Devlet Başkanı Gloria Macapagal Arroyo'nun konferansa davet edilmeleriydi. Biliyorsunuz bu iki devletin içinde önemli sayıda müslüman azınlıklar var, ve sorunları da epey fazla.

Kanımcı bundan sonraki İslam Konferanslarına böyle gayrı-müslim davetliler çağırarak dialog ruhu açısından çok yararlı olur, ayrıca, dünya kamuoyunda fazla duyulmayan İslam Konferansları da daha fazla ses getirebilir.

Evet Aziz Dostlar.

Bu girişten sonra isterseniz toplantı hakkında biraz bilgi vereyim.

İslam Konferansı Teşkilatı yılda bir kez Dışişleri Bakanları Toplantısı yapar. Genellikle Mayıs veya Haziran aylarında yapılan bu toplantılar İslam Konferansının asıl kararlarının alındığı toplantılardır.

Dışişleri Bakanları Toplantılarının üzerinde ise 3 yılda bir Devlet Başkanlarının, yani Kral ve Cumhurbaşkanı biraraya geldikleri zirve toplantıları yapılır. Zirve toplantılarında, devlet başkanlarına refakaten Dışişleri Bakanları da gelirler, kararlar yine Bakanlar tarafından alınır, ama bu kez usulen Devlet Başkanları onaylar ve Zirve Kararı olurlar.

Zirveler daha ziyade en üst düzeyde forum, mesaj teatisi, kulislerde ikili görüşmeler ve kamuoyuna deklarasyonlar açısından önem kazanırlar.

Nitekim bu yıl da ev sahibi Mahathir Mohamed'in açılış konuşması çok ciddi yankılar uyandırdı, önceki yıllarda 57 müslüman ülke devlet başkanının toplantısını görmeyi reddeden dünya medyasının ilgisini bu konferansa çekmeyi başardı.

Yakında kendisini emekliye ayıracak olan Malezya Başbakanı Mahathir Mohamed, konuşmasında müslümanların kendilerini eleştirmeleri gerektiğini anlattı, bilim ve teknolojiye önem vermemiz gerektiğini söyledi.

Suudi Arabistan Veliahd Prensi Abdullah bin Abdulaziz de İslam Konferansının önündeki sorunlara değindi, dünya olayları karşısında ortak hareket etmemiz gerektiğini vurguladı, bu amaçla İslam Fıkıh Akademisine de önemli görev düşüğünü söyledi.

Türkiye Cumhurbaşkanı Necdet Sezer de özetle müslüman halkların moderniteyi yakalamaları gereğini vurguladı.

Aziz Dinleyicilerim,

Konferansta sırayla konuşan Devlet Başkanlarının ağırlıklı olarak üzerinde durdukları konuların başında müslümanların 1.3 milyarlık nüfus, çok sayıda iyi yetişmiş beyin, tabii kaynaklar, zenginlik ve stratejik avantajlara

sahip olmalarına rağmen dünyada yeterince etkin olmadıkları, halbuki birlik ve dayanışma içinde bulunduğu takdirde saygınlık kazanabilecekleri hususu geliyordu.

Dünyadaki kalkınma yarışında önce eğitimin önemi dile getirildi.

Sonra müslüman halklar arasında diyalogun arttırılması, bu amaçla iletişimin geliştirilmesi, birlik ve dayanışmanın, uluslararası sorunlarda ortak hareket için asgari müştereklerin aranması gereği vurgulandı

İletişim için bilgi toplumuna geçişin, ama tüm bunların üzerinde ahlakın önemi vurgulandı.

Bir yandan aramızda dayanışma ile global yarışa hazırlanırken, diğer yandan medeniyetler arasında diyalogun teşvikinin, hatta kültürlerarası stratejik işbirliğinin önemi vurgulandı.

Uluslararası medeniyet yarışında bilim ve teknolojinin, elektronik iletişimin önemi vurgulandı, bu alanda işbirliği teşvik edildi. Ayrıca müslümanlararası ticaret teşvik edildi, ortak ticarete altınla ödeme esası tavsiye edildi.

Bu Zirvenin bir ağırlıklı konusu da kadının toplum hayatındaki rolü idi. Ve bu alanda da umut verici kararlar alındı.

Zirvenin bir başka önemli kararı ise, müslüman tüccar, sanayici, bilimadamı, siyasetçi, sanatçı gibi çeşitli alanlardaki uzmanlar arasında sürekli konferanslar, toplantılar gibi iletişim kanallarının etkin şekilde kullanılmalrı önerisi idi.

Ve tabii tüm bu kararların hayata geçirilmesinde görev alacak olan İslam Konferansı Genel Sekreterliğinin çağdaş yönetim esaslarına göre yeniden yapılandırılması ve hayatiyet kazanması da en önemli kararlardan biriydi.

Ve aziz dinleyicilerim, Putrajaya Deklarasyonunun bence en önemli bölümü, devlet başkanlarımızın tüm dünya kamuoyu önünde bizlere verdikleri söz idi.

İslam Konferansına itibar kazandırılması için, müslümanların uluslararası arenada edilgen değil, etken rol alabilmesi için, retorik, yani boş laf yerine kararların ciddiyetle ve etkin şekilde uygulanması konusunda samimiyetle çaba gösterecekleri yönünde söz verdiler devlet başkanlarımız.

Ne dersiniz?

Başarabilir miyiz?

Kalın sağlıcakla.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
 Hazırlayan ve Sunan
 Aydın Nurhan

İSLAM VE ÇEVRE

Mart 2003

“Ben yeryüzünde bir halife var edeceğim” (2.30)

“Allah’ın göklerde olanları da, yerde olanları da buyruğunuz altına verdiğini, nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmez misiniz?” (31.20)

Evet bugünkü konumuz İslam ve Çevre. Girişteki ayetler Allah’ın bizi yeryüzünde kendisine vekil kıldığını ve tüm evreni istifademize verdiğini belirtiyor.

Ancak bu vekalet sadece haklar değil, onlarla birlikte sorumluluk da getiriyor.

Kutsal Kitabımızdaki ayetler, Tanrının nimetlerini açık ve gizli olarak verdiğini anlatıyor. Yaratılan her şeyde Tanrının bir sırrının, bir hikmetinin gizli olduğunu, ilimle bunları bulmamızı ve insanlığın yararına sunmamızı emrediyor. Yoketmeyi değil.

Kitabımız “Yerde yürüyen hayvanlar ve kanatlarıyla uçan kuşlar da ancak sizin gibi birer toplulukturlar.” (6.38) diyerek insanın da kainatın bir parçası olduğunu, onun üzerinde sorumsuzca hakimiyet kurmaması gerektiğini hatırlatıyor.

Biz insanlar bu açık emirlere rağmen bilerek veya bilmeyerek doğada bizim için ne sırlar, ne yararlar taşıyan türleri yok ediyoruz, farkında değiliz.

Bazı alimler insanın tabiat karşısında binlerce yıl çaresiz kaldıklarını ve ondan korktuklarını, daha sonra teknoloji ile tabiatı kontrol altına alıp sonra da suuraltı kin ile tabiatın hınç aldıkları benzetmesini yapıyorlar.

Gerçekte insan doğayı mahvetmekle sadece kendi türünün sonunu hazırlar.

Zira tabiat bizimle veya bizsiz kendi dengesini er ya da geç yine kuracaktır.

O halde ana düsturumuzu saptamamız gerek.

“Canını seviyorsan doğayı sev”

Aziz Dinleyicilerim,

Doğa kirlenmesi 19. Yüzyılda Endüstri Devrimi ve akabindeki nüfus artışıyla hızlandı.

Günümüzde zengin, sanayileşmiş, kapitalist ülkeler lüks için, gelişmemiş ülkeler ise çaresizlikten, hayatta kalabilmek için kirlatıyorlar çevreyi.

Kapitalizm, dinimizin tam aksine aşırı tüketimi emrediyor. O halde zenginlere lüks tüketimin, israfın zararını anlatmamız, fakirlerin de çaresizlikten kirlatme nedenlerini ortadan kaldırmamız gerekir.

Fakat bu çok zor. Zira çevrecilik, Devletlerin çıkar savaşlarında ahlaksızca, siyasi silah olarak kullanılıyor. Hepimiz göz göre göre felakete gidiyoruz.

Global köyümüzde çevreye gelecek zarar tüm insanlığı tehdit ediyor.

Bu noktada

“İnsanlık bir vücut gibidir. Bir yeri ağrırsa acıyı tüm vücut hisseder.”

Mealindeki hadis’i hatırlamamak ne mümkün?

Bildiğiniz gibi bizim dinimiz “yeyiniz, içiniz, israf etmeyiniz” der. Peygamberimiz abdest için bile su israfını yasaklar, koca bir nehir başında da olsanız, suyu israf etmeyiniz der.

Dinimiz İslam, başlangıçtan beri gerçekten çevre dostu bir dindir.

Dinimiz boş toprağın işlenmesini emreder.

Temizlik dinimizin direğidir. ilk önce insan ruhunda ve bedeninde başlar.

“Allah temizlenenleri sever” ayeti bunun güzel örneğidir.

(222) (Suret Al Baqara)

“Temizlik imandan gelir “ hadisi de aynı şekilde beden ve çevre temizliği için bize ışık tutar.

Dinimiz hayvanlara da iyi davranılmasını emreder. Kuşların, hayvanların yararlanmaları için bitki ekilmesini bile ister, bunu sadaka sayar.

Peygamberimiz, gereksiz yere öldürülen bir kuşun mahşerde insanı tanıya şikayet edeceğini buyurur. Hatta bir kediyi evinde hapsedip aç bırakan bir kadının cehennemle cezalandırıldığını söyler.

Bu hadisler, dinimizde hayvan haklarının ne kadar önemli olduğunu gösterir.

Sevgili dinleyiciler

Şimdi bu genel girişten sonra isterseniz çevre nedir, çevrecilik nedir, kısaca tanımlayalım.

Çevre, tanrının bize bahşettiği tüm evrendir. Ancak bu evrenin parçası olmakla, ona karşı sorumluluklarımız izahtan ötedir.

Çevrecilik ise yaşamın kalitesi ve sürdürülebilirliği için tabiatın korunması, iyileştirilmesi ve dengesinin bozulmaması çabasıdır.

Çevreciliğin ana konuları hava, deniz, kara kirliliği, ses kirliliği, enerji, radyasyon, zehirli atıklar, ormanların yokolması, global ısınma, ozon deliği, yeraltı sularının tükenmesi, tükenen hayvan ve bitki nesilleri, nüfus artışı, kimyasallar ve sürdürülebilir kalkınma gibi konulardır.

Bu arada çevreciliğin tarihçesine de gözatmakta yarar var.

Dinimiz çevreci bir din olduğu için biz müslümanlar tarihimiz boyunca çevreye ve temizliğe ihtimam gösterdik. Temizliğe başta abdest olmak üzere vücut temizliğinden başladık, evimizin temizliği ile devam ettik, tarihte şehirlerimiz de olabildiğince temiz idi.

Devlet politikaları açısından güzel bir örnek ise Fatih Sultan Mehmet’in “Ormanlarımdan bir ağaç kesenin kafasını keserim” sözüdür.

Modern çevreciliğe gelince, bunun ABD ve Avrupa’da 19. Yüzyılda başlayan kirlenmeye karşı tabiat sevgisiyle, romantizm ile birlikte oluştuğunu görüyoruz. Bu dönemde doğanın da hakları olduğu fikirleri yeşermeye başladı.

Çevre tehdidine karşı ilk önemli uluslararası olay BM 1972 Stokholm Konferansıdır. Bu Konferans sonucunda UNEP yani merkezi Nairobi’de bulunan BM Çevre Örgütünün kurulması kararlaştırılmıştır.

Stokholm’dan 20 yıl sonra 1992 yılında Rio de Janeiro’da Dünya Zirvesi olarak adlandırılan BM Çevre ve Kalkınma Konferansı toplandı. Tarihin en büyük zirve toplantısı olan bu konferans sürdürülebilir kalkınma ve çevre ilişkisi içinde küresel ısınma, ve yokolma tehlikesindeki türlerin korunması ile ilgili olarak iki önemli karar aldı.

Bu toplantıyı takiben 1997 yılında Kyoto’da alınan bir kararla, endüstrileşmiş ülkeler hava kirletme oranlarını 2008 ile 2012 yılları arasında gönüllü olarak 1990 düzeylerinin %5 altına indirmeyi kabul ettiler. ABD bunu reddetti.

Bu bilinçlenme trendi Almanya’da Yeşiller Partisini doğurdu, dünyada hızlı bir uyanma dönemi başladı. Sanayiciler çevre dostu imalata önem vermeye, Devletler de önemli ekonomik kayba maruz kalmayacak sektörlerde ciddi yasal tedbirler almaya başladılar.

Ancak alınan tüm tedbirler yetersiz kaldı. Ciddi birçok bilim adamı AB-Dinin reddettiği meşhur Kyoto Protokolü tamamen uygulansa bile bunun atmosfer kirliliği karşısında minik bir etkisi olacağını, ciddi tehlike karşısında çok daha etkin, radikal tedbirler gerektiğini ifade etmektedirler.

Buna rağmen geçtiğimiz ay Nairobi’de yapılan Dünya Zirvesinden de somut, elle tutulur sonuçlar çıkmadı.

Siyasetçileri uyarmaya çalışan bazı bilimadamları yılda yaklaşık 4000 canlı ve cansız türün geri gelmemek üzere yokoldüğünü, bazı tahminler de bu rakamın 50.000’e kadar çıkabileceğini bildiriyor.

Yine bilimadamları, tropik ormanların bugünkü trende bakarak 2030 yılında tamamen tükeneceğini öngörüyorlar.

Türlerin yokolması ile hastalıklara deva olabilecek hangi hayvanları ve bitkileri kaybettiğimizi bilemiyoruz. Türlerle birlikte tanrının sırları, devaları, hikmetleri de yokoluyor. Bu gidiş tabii dengelerin bozulmasını da hızlandırılmakta.

Allah’ın her yarattığında bir ayet, bir sır bulunduğunu hatırlar isek, özellikle tropik ormanların ve mercanların yokolmasıyla ne sırlar kaybettiğimizi ciddi olarak düşünmeliyiz.

Çevre tahribatının en önemli sonuçlarından biri dünyada 1.5 milyar insanın yani 4 insandan birisinin sağlıklı sudan mahrum kalmasıdır. Ve bu nedenle yılda 5 milyon insan yaşamını kaybetmektedir.

Bir başka örnek ise nükleer kirlenmedir. Çernobil faciası binlerce çocukta tiroid kanserine yolaçtı.

Bu örnek çevre tahribatının sadece gelecek nesillere muhtemel zararını değil, bugün doğan bebekleri bile nasıl etkilediğini göstermesi açısından ibret vericidir.

Teknoloji ve iletişimin hızla artması sonucu bulaşıcı hastalıklar da sınır tanımamakta, büyük kitleleri tehdit etmektedir. İnsanlık epidemi ve pandemi denilen bu korkunç yaygınlıktaki belalara karşı ortak hareket etmek zorundadır. Burada görev ve sorumluluk zenginlere düşmektedir.

Çevre konusunda İslam Konferansı da 1989 yılından beri ciddi çabalar içindedir. 2000 yılında Cidde’de gerçekleştirilen Birinci Çevre Forumu sonunda yayınlanan bildiri ile İslam ülkelerinin bu alandaki hassasiyetleri vurgulanmıştır.

Değerli dinleyicilerimiz,

Görüldüğü üzere çevre konusunda insanlık aleminde belirli bir uyanış başlamıştır. Bununla birlikte kimin ne kadar fedakarlık edeceği konusundaki kavgalar biteceğe benzememektedir. Bu durum, bir nehirde şelaleye doğru yolalan gemidekilerin kavgasına benzemektedir. Eğer sorumsuzluk devam ederse gerçekten çocuklarımızın, torunlarımızın yarınlarını karartmış olacağız.

İsterseniz bugünkü konuşmamızı da şu ayetle bitirelim.

“hiç bilenle bilmeyen bir olur mu?”

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

İSLAM VE KÜRESELLEŞME

20 Ekim 2002

Aziz Dinleyicilerim,

Bugün sizlerle İslam ve Globalleşme konusunu ele almak istiyorum.

İsterseniz önce Globalizmin bir tarifini yapalım.

Basit bir anlatımla,

Globalizm **Birleşik Kaplar** ortamıdır.

Birleşik kaplardaki suyu düşünün.

Kabın bir tarafına su koyarsınız, hemen öbür taraflara da geçer. Taa ki dengelenene, hepsi aynı düzeye gelene kadar.

Teorik olarak Globalizm de böyle.

Fiziki, matematik bir olay.

Nasıl ki

“Ben 2 kere 2nin dört etmesine karşıyım”

demek mantıksızlık ise,

Globalleşmeye karşıyım demek de o kadar anlamsız ve mantıksız bir yaklaşım olur.

Bu mantıksız yaklaşım bizi sadece kör eder, bu amansız, karşı konulmaz gelişmenin pasif yemleri haline sokar.

O halde yapmamız gereken şey üzerimize geleni vakitlice görmek, tedbirini almak ve mümkünse muhtemel gelişmelerde söz sahibi olmaya çalışmaktır.

Geçmiş yüzyıllarda dünyamız birbirinden kopuk büyüklü küçüklü kaplar gibiydi.

Hele ilk çağlarda ticaret belirli şehirler arasında olurdu, hastalıklar daha dar alanlarda sınırlı kalırdı, insanlar ve haberler hızlı yer değiştiremezlerdi.

Ne zaman ki medeniyetler ilerledi, büyük devletler kurulmaya başladı, önce ticaret, daha sonra da haber, mal ve hastalıklar daha hızlı ve daha geniş alanlara yayılmaya başladı.

Günümüzde teknoloji insanları, enformasyonu ve malları neredeyse ışık hızıyla yayıyor ve dünyamızı hiçbir insan beyninin yönetemeyeceği kadar karmaşık bir köye dönüştürüyor.

Ulaşılan nokta insan beyninin başedemeyeceği bir büyüme ve hızlanmadır. Dünya lideri ABD enstitülerinin bile bu kadar karmaşık ve girift dünya problemleri için tutarlı bir paket hazırlamaları imkansızdır.

Bu korkutucu, rahatsız edici ortama **“beyin kapasitesi ötesi”** diyebiliriz.

Eski zamanlarda insan, mal ve değerlerin yayılması yavaş idi ve toplumlar bu yavaş değişimlerin etkilerini zamana yayılmış şekilde tabii olarak hazmedebiliyorlardı.

Halbuki şimdi henüz eskisini hazmetmeden ardarda yeni fikirlerle karşılaşıp gelen şoklarla sendeliyoruz.

Ve Globalleşmenin yalnızca fakirleri etkilediğini sanmak da büyük bir yanılğı.

Zengini de, çok ciddi şekilde etkiliyor.

Globalizm bir tane de değil.

İletişim,

Kültür,

Ekonomi,

Sağlık,

Politika,

vb. çeşitli şekilleri var.

Gelin önce iletişim ile başlayalım.

Bilgi, İnternet ve çanak antenle üzerimize sağanak halinde geliyor.

Biz buna bilgi kirlenmesi diyoruz.

Çünkü aşırı bilgi hiçbir bilgi edinememe sonucunu doğuruyor.

Zira bilgi içinde boğuluyoruz.

Bu kadar aşırı bilgiyi işlemeye ne eğitimimiz, ne de insanoğlunun zeka düzeyi yeterli.

Dünyanın en üstün beyinlerinin bile bu dinamik bilgi okyanusu ile başetmesi mümkün olamaz.

Onun da ötesinde, enformasyonun, yani bilginin çoğu dezenformasyon. Yani bizi şartlandırmaya, yönlendirmeye dönük.

Birçok bilginin Global gündeme konulmasının sebebi düşüncelerimizi, yaşamımızı ve davranış kalıplarımızı değiştirmeye yönelik.

İşte bu noktada gündeme dinimiz, kültürümüz, kısacası yaşam tarzımız geliyor.

1. Hangisi yararlı, hangisi zararlı bilgi?
2. Bize iyi ve yararlı olanı ayırıp, onlara süratle adapte olup, ne kadarını hazmedebiliriz?
3. Bu yeni, yararlı global tarzları benimseyen diğer toplumlarla ne kadar benzeşmek isteriz?
4. Hala kendi orijinal kimliğimizi koruyup, diğer toplumlara karşı farklılıklarımızı ne kadar vurgulamak isteriz?

Gördüğünüz gibi karşımızda çözümü büyük, ciddi sorunlar var.

Düşünün..

İsterseniz ekonomiye de bir göz atalım.

Emperyalizm döneminde Avrupa sömürgelerden elde edilen fazla gelirle işçi ve köylü sınıflarını doyurabildiler. Özellikle Alman Prens Bismark sosyal

devletin öncüsü oldu. Böylece Avrupa ülkelerinde göreceli bir sosyal anlaşma, sosyal barış sağlandı.

21. Yüzyıl globalizmi, Batılı Devlet, işveren, köylü ve işçi arasında tesis edilen bu sosyal anlaşmanın, sosyal barışın temellerini sarsmaya başladı.

Günümüzde global sermaye sınır tanımıyor. Güvenlik, ucuz hammadde ve nitelikli ucuz işgücünü bulduğu her ülkeye gidiyor. Bu ortamda girişimci artık pahalı Batılı işçi ile pazarlığa ihtiyaç duymuyor.

İsviçreli bilgisayar yazılım uzmanı saatine on dolar isterken Hintli uzman bir dolara razı olunca dünyanın tüm yazılım ihaleleri Hindistan'a gidiyor. Ve İsviçreli bilgisayar uzmanı işsiz kalıyor.

Aynı rekabet Amerikalı ve Bangladeşli tekstil işçisi arasında yaşanıyor.

Tarımda ise Macar köylüsü Fransız rakibinin ekmeğini kapıyor.

İşte bu nedendir ki dünyanın en büyük globalizm protestocuları fakir ülkelerden değil, sanayileşmiş ülkelerin işçi ve köylüleri arasından çıkıyorlar.

Bu yeni global ortamda orta sınıflar hızla eriyerek yerini

-en iyi ve ömür boyu eğitim alanlar,

-ve ötekiler...

ikilemine bırakıyor.

İşte bu nedenle **İnsan Kaynakları** 21. Yüzyılın en üstün kavramı haline geldi.

Şimdi,

Tekrar düşünün!

Bu döneme biz Müslümanlar ne kadar hazırlıklıyız?

Gelin bir de sağlık konusuna bakalım.

Yeni ve daha geniş coğrafyalara yayılan bulaşıcı hastalıklarla karşı karşıyayız. Bunlara pandemik deniliyor.

Biz müslümanlar yeni ilaçlar icat edemiyoruz.

Hatta fakirliğimiz yüzünden icat edilen ilaçları bile satın alamıyoruz.

Peki bunların hepsi kabul.

Ama dinimizin emrini de mi yerine getiremeyiz?

Çocuklarımıza temiz olmayı öğretemez miyiz?

Onlara AIDS'e karşı uyanık olmayı öğretemez miyiz?

DÜŞÜNÜN!

Politikaya da bir bakalım.

Uluslararası ilişkiler güç üzerine oturur.

Bunların başında da insan kaynaklarına dayanan ekonomik güç gelir.

Ekonomik gücümüz olmadan biz müslümanlar ne kadar bağımsız olabiliriz?

Ve son örneğimiz..

Kültür..

Bugün Batılı değerler Global değerler olarak sunuluyor.

Kopya etmek kolay.

Yaratıcılık zor.

Çocuklarımızı kopya ve ezber için mi yetiştiriyoruz,

Yoksa yaratıcı, şahsiyet ve kimlik sahibi bireyler olarak mı?

Eğer kopyacılar yetiştirirsek o zaman gelecek nesillerimiz globalleşmenin kurbanları olacak, hatta sonuçta kimliklerini de kaybedecekler.

Global kültür tüm kültürlerden aldığı gökkuşağı renkleri, ile güzeldir.

Bu gökkuşağına bazı kültürler az, bazıları çok renk verir.

Ama günümüzde global kültürün neredeyse %90'ı Batılı değerlerden oluşuyor.

Bu paleta ilave edecek hiç mi yeni renklerimiz yok?

Gerçekten bize onur verecek değerlerimiz?

Global medeniyette daha büyük yüzde ile varolma hayalini de mi kuramayız?

Hayal edin!

İyi niyetle isteyin

Büyük medeni mirasımıza inanın, güvenin, onunla gurur duyun

Amaçlı olarak çalışın

Göreceksiniz bir gün gelecek,

Global köyümüz

“Batılı Değerler”

demek yerine

“İnsanlığın Ortak Mirası” demeye başlayacak...

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
 Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

İSLAM VE TERÖRİZM

10 Kasım 2002

Aziz dinleyicilerim,

Size bugün çok güncel bir konudan, İslam ve Terörizm konusundan sözetmek istiyorum.

Biliyorsunuz şu sıralar Batı dünyasında İslam denince akla “terörizm”den başka birşey gelmiyor. Biz masum müslümanlar Amerika’da veya Avrupa’da bir bomba patlayınca “aman inşaallah müslümanlar yapmamıştır” diyor, korkuyor, utanıyor, sınıyoruz.

Bu zavallı halimiz Batı’nın zaferidir.

Batı’nın medyasıyla, akademisiyle, think tank’ıyla, psikolojik savaşla ulaştığı bir zaferdir.

Bizatihi kelime anlamıyla barış demek olan, Allah’a teslim olarak huzuru, barışı bulmak demek olan İslam dininin inananları olarak bizler memnun muyuz bu durumdan?

Kimimiz hiçbir zihni, ilmi kıvraklık göstermeden Batı’yı düşman ilan ediyor, hatta terörist oluyor, kimi de yenilgiyi baştan kabul ile sorunlardan kaçış yoluyla psikolojik huzur arıyor.

Gerçekte İslam dini de diğer dinler gibi dünyaya barış ve düzen getirmek için inmiştir. Peki İslam barış demek ise bunu bazı Batılılar ve Müslümanlar niçin terör ile özdeşleştiriyorlar?

Gelin konuya Batı için ayrı, Müslümanlar için ayrı yaklaşıalım.

Batı için Siyasal İslamın iki önemli fonksiyonu var.

Bilmem hatırlar mısınız, Sovyetler Birliğinin çöktüğü günlerde Moskova'yı ziyaret eden ABD heyetine Rus devlet adamının vezir bir sözü vardı.

“Size en büyük kötülüğü şimdi ettik. Sizi düşmansız bıraktık!”

Bu sözün anlamı şu idi:

Batı'yı birarada tutan zank, yani ortak düşman yok artık! Her an dağılabilirsiniz.

Bu sözün akabinde Batı think tankları, yani stratejik düşünce kulüpleri, üniversiteleri ve basını hummalı bir çalışma ile, yokedilen bir düşman yerine kısa sürede iki yeni düşman icat etti. Bunlar (sözümona siyasi) İslam ile Çin oldu.

O dönemde misyonsuz kalan NATO uzun süre evrilemedi, sonunda uluslararası terörü kendisine yeni misyon edindi. Tabii bundan kasıt “İslami Terör” idi.

Psikolojik savaş yöntemi olarak sokaktaki Batılıya onu zanklayacak yeni düşman gösterilmişti ama gerçekte teknolojik, ekonomik, askeri, siyasi yönlerden şu haliyle Batı'ya belki de yüzyıl sonra bile zarar veremeyecek düzeyde olan İslam dünyasının ciddi bir “düşman” olarak gösterilmesinin hiçbir ciddi içeriği, somut dayanağı yoktu.

Batı'ya bir süre sonra gerçekten zarar verme potansiyeli bulunan Çin ise taktik olarak hırpalanamayacak kadar büyük bir dünya gücü olduğu için ona ayrıca stratejik planlar yapıldı.

Batı için siyasal islamın ikinci önemi ise, klasik nizami harbin yerini 21. Yüzyılda gayrınizami, “**asimetrik savaş**”ların alması öngörüsüydü.

Buna göre 21. Yüzyılda savaşlar devlet tekelindeki büyük ordular arasında değil, devletlerin de tek tek başedemeyeceği gayrınizami gerillalar ile hiyerarşik dünya nizamı arasında olacaktır.

Hatırlayanlarımız vardır. Özellikle 19. Yüzyılda Avrupa'da Ulus devletler feodal sistemleri hızla ezip merkezi otoriteye bağlamıştı. Osmanlı İmparator-

luğu da Tanzimattan sonra taşrayı hızla sıkı bir Fransız modeli merkezizyetçi kontrole sokmuş, disiplin altına almıştı.

Benzer süreç bu kez küreselleşen, tek köy haline gelen dünya çapında işletilmeye başladı. Yeni küresel düzenden pay alamayanlar, memnunsuzlar başkaldırdığında Batı dünyası üç yöntem kullanmaya başladı:

1. Teröre destek veren ülkeyi bizzat vurmak,
2. Terörist bulunan ülke iktidarlarına gözdağı vererek vatandaşlarını cezalandırılmalarını sağlamak (Oğlunu babasına dövdürmek gibi),
3. Failed States yani güçsüz, aciz devlet olarak tanımlanan fakir ülkelere asker, polis ve istihbaratçı sokarak polis ve tedip görevini doğrudan üstlenmek.

Batı bu yöntemle bir yandan kendi içinde dayanışmasını sürdürmeyi, bir yandan da kurduğu global düzeni korumayı hedefliyor.

Ama bu dar görüşlü bir strateji.

Biraz önce de sizlere anlatmaya çalıştığım gibi, İslam dünyası Batı'ya rakip olacak, onları bağlayacak ciddi bir tehdit değil.

Batı'nın kurduğu yeni global düzene ciddi tehdit dışarıdan değil, içeride işini ve refahını kaybeden orta sınıftan gelecek, adaletsiz, çifte standartçı dünya düzeninin asıl düşmanı yine Batı'dan çıkacak.

Düzenden umudunu kesen Batılı işçi ve köylüyü İslam terörü ile korkutma, kandırma oyunu uzun süre yürütülemez.

Bu politika sonucunda sadece müslümanlar ile hristiyanlar arasına şeytani bir nifak tohumu atıldığıyla kalınır, dünyanın gelecek nesilleri için bir zehirli miras bırakılır.

“İslam Terörü” söylemi ne Batı'nın komünizmden sonra dağılmasını önleyecek uzun vadeli zank olabilir, ne de sözümona İslam terörünün global düzene darbe vuracak gücü ve olanakları vardır.

Konumuza şimdi de İslamı siyasi terör için kullananlar açısından yaklaşıalım.

19. Yüzyılda sanayileşmeye ve şehirleşmeye başlayan Avrupa hoşnutsuz halk isyanları ile çalkalanıyordu. Bu isyanlar zamanla seküler, yani din dışı liderlerini ve ideolojilerini yarattı. Bunların içinde en sistematik olanı Marksizm

idi. Sovyetler Birliği'nin ve onun dayandığı Marksist uygulamaların çöküşünden sonra düzenden hoşnutsuz kitleler için kurtarıcı seküler ideoloji kalmadı.

İnsanlık 21. Yüzyıla dinsiz ve ideolojisiz girdi.

Orta çağı din, modern çağı da ideoloji ile atlatan Batı 21.Yüzyıla inançsız girdi.

İdeoloji devrinin sona ermesinden sonraki boşluğu tekrar aşırı dini ve ulusal akımlar doldurmaya başladı. Küresel haksızlıklardan zarar gören büyük çoğunluk İslam dünyasında olduğu için, bu toplumlar arasındaki radikaller islam dinini siyasallaştırarak terör için ideoloji haline getirdiler.

Yeni global düzenin haksızlıklarına karşı tutarlı, sistematik bir ideoloji arayan umutsuz islam gençleri, Cihad kelimesine militan amaçla tam bir siyasi anlam yüklediler.

Batı medyası da stratejisini daha da pekiştirecek, haklı kılacak bu söylemi hemen benimsedi ve “bakın bu terimi biz değil, müslümanlar kullanıyor” demeye başladı, Hristiyan ve Müslümanlar arası düşmanca duyguları kasden körükledi. Gerçekte barış dini olan İslamı tamamen gözardı ederek terörist, siyasi İslam imajını pompaladı.

Batı Medyasının bu sistemli, kasıtlı politikası sonucu artık sokaktaki Batılı için İslam Dini yalnızca “İslam Terörü” ve “İslam Tehdidi” kavramlarını çağrıştırır oldu.

Sokaktaki Batılı öyle şartlandırıldı ki, nerede ise “dünyaya egemen müslümanların” zavallı Hristiyanları ezdiği havasına girildi. Sokaktaki Batılının beyni öyle karıştırıldı ki, sanki dünyayı müslümanlar idare ediyor, dünyayı nüfuz bölgelerine ayırmışlar, kitle imha silahlarını müslümanlar icat etmişler, dünya ekonomisini müslümanlar kontrol ediyor ve zavallı, güçsüz Batılıları eziyormuş havası yaratıldı, İslam dünyaya tehdit olarak sunuldu.

Aziz Dinleyicilerim,

Bu kapsamda Cihad kavramını irdelemezsek analizimiz eksik kalır.

Bildiğiniz gibi Cihat;

bir, savunma amacıyla gayrimüslime karşı yapılan mücadeledir,

iki, büyük cihad olarak bilinen anlamı ise bireyin nefis terbiyesine yönelik iç hesaplaşmasıdır.

Konumuz terör ve 21. Yüzyıl asimetrik savaşı olduğuna göre Cihad'ın Batı'yı ilgilendiren yönü de savunma, yani savaş kavramı.

Din İnsan kimliğinde ve psikolojisinde ağırlıklı olarak yer aldığı için savaşa giden asker dine sarılır. Her ulustan asker kendi inancınca şehit olma umudunu yaşatır ruhunda. Yani savaşta din daima vardır, inkar edilemez. Bu nedenle her ordu dine önem verir.

(Hatta maça çıkan yabancı futbolcuların dahi boyunlarındaki haçları öpüp istavroz çıkardıklarını sık sık görmez miyiz?)

Konumuza dönersek, İslam ülkeleri şehadet açısından şanslıdır, zira dinimizde şehitlik çok önemli bir müessesedir.

Demek biz müslümanlar şehitlik kavramını gözümüz gibi korumalıyız. Savaşa giden Askerlerimiz daima ruhlarında taşımaları şehitlik imanını.

Fakat Batı'nın psikolojik savaşı sözümona terörist islamin psikolojik bazını yokediyorum derken, sinsice İslam ordularının şehitlik ve savaş ruhunu yoketmeye yöneliyor.

Müslümanlar her terör olayından sonra "Vallahi billahi İslam dini şiddete karşıdır" diyerek ve aradaki nüansı algılayamadan kendi topuklarına ateş ediyorlar.

Müslümanlar cesaretle ortaya çıkıp dinimizin emrini, onu zaten pekala incelemiş ve bilen Batı'ya söylemelidirler. İslam vatan savunmasını emreder! Ve vatan savunmasında ölen şehittir. Bu Hristiyanlar için de böyledir.

Batı'nın bu hazinemize saygı göstermesini beklemek bizim tabii hakkımızdır.

Teröre gelince, Batılı bilimadamları bunu bir savaş çeşidi olarak tanımlıyorlar. Ve 21. Yüzyılın "**asimetrik savaşı**mı" diye adlandırıyorlar.

Yine Batılı bilimadamları savaşta masum insan ölümünü kaçınılmaz, teknik bir hadise olarak görüyorlar. Bir yanda Japonya'ya atılan atom bombasının insanları işkence ile yıllarca süründürerek öldürmesini mazur gösterirken, diğer yandan Hitler ordusuna karşı Fransız direnişini kahramanlık örneği olarak kutsuyorlar.

Ama vatanlarından İsrail'i kovmaya çalışan Filistinlilere Fransız direnişçilere gösterdikleri saygıyı göstermiyorlar.

Niçin?

Zira Batı'nın tarihi çift standardını uyguluyorlar. Savaş ahlakını yok sayıyorlar.

Buna karşın bizim dinimiz İslam, savaş kuralları koyuyor. Sivile dokunmayı men ediyor. Terörizme izin vermiyor. Eziyetle öldürmeyi yasaklıyor.

Ama şu da var.

İslam bir yandan toplumda nifak çıkmasını diye yöneticilerin emirlerine uymayı emretmekle birlikte, bir ahlaki görev olarak tüm müslümanlara ferden din ve vatan savunması görevini de yüklüyor.

Şimdi aziz dinleyicilerim,

Sizlere soruyorum.

1500 yıllık Askeri Doktrinimizi değiştirecek ciddi bir soru bu!

Yarın vatanımız istila edildiğinde, nizami ordumuz dağıldığında...

“Aman bize terörist derler, ayıp olur, silahı bırakalım, galiplerin insafına, mandat'sına sığıalım”

mı dersiniz?

Yoksa “damarlarındaki asil kana” güvenip kanınızın son damlasına kadar direnir misiniz?

Batılı bilim ve Devlet adamları bu direnişi kendi halkları için şeref sayıyorlar.

Hristiyan olmayan direnişçilere ise aşağılık hayvan diyorlar...

Bu çift standarda rağmen biz Batı'ya dost elini uzatmaya sabırla devam edeceğiz.

Belki birgün bizi anlar, dostluğumuzu ararlar?

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

İSLAMA SALDIRILAR

6 Ocak 2003

Aziz Dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz, Amerika’da 11 Eylül saldırısından sonra artışa geçen İslama ve Peygamberimize karşı saldırı olayları.

Eğer bunlar sorumsuz, cahil insanların münferit işi olsa idi belki fazla önemsenmeyebilirdi.

Ama yapanlar çok yüksek düzeylerdeki Batılı şahsiyetler.

Biliyorsunuz yoksulun, cahilin kaba gücü anlık sonuç yaratır, suç işlerse de kendisini savunamaz ve kolayca cezalandırılır. Ama Devlet Adamlarının tepkileri akıllıca ve uzun vadeli hesaba dayanır, yerine göre insanlığı büyük felaketlere götürür, ama onlar ceza görmezler.

Bizim dinimiz onun için alimleri cahillere nazaran çok ağır sorumluluk altına koyar. Devlet adamlarına tüm insanlığın sorumluluğu için özel yük getirir, ama mümin bir alimin uykusunu da cahilin çalışmasından makbul sayar.

İşte Amerika’da İslama karşı saldırıların medya, siyasetçi ve din liderleri tarafından yapılmasını bu açıdan değerlendirmeliyiz. Saldırıların “entelektüeller” tarafından yapılması, ortada insanlık için vahim bir sorun olduğuna işaret ediyor.

Avrupa ve Amerika'da uzun yıllar yaşadım, gördüm ki Batılı ülkelerin medyaları birbirleri ile düşmanlık, hatta kırgınlık yaratacak haberlerden ve makalelerden bilinçli olarak kaçınırlar. Halklarının arasına nifak sokmamak için titizlenir, buna aşırı itina gösterir, mecbur kalmadıkça birbirlerini ısırmazlar.

Bu oyunun virtüözü olan Batı medyası, konu müslüman ülkeler olunca bu davranışlarını terkederler. "Müslüman ülke aleyhine sistemli yayın yaparsam acaba toplumlarımızın bilinçaltına sürekli düşmanlık tohumu eker miyim, bir gün ummadığım anda patlarlar mı?" diye düşünmezler. Düşünseler de çoğu bile bile hasmane yayınlar yapar.

Batı basınının özellikle ve biraz da korku ile itina ettiği husus ise İsrail ve Yahudiler aleyhine yayın yapmaktır. Mesela müslümanlar ve İslam aleyhine yapılan yayınlarda "İslam" ve "müslüman" kelimelerinin yerine "Yahudi" kelimesi koysanız Amerika ve Avrupa'da azımsanmayacak sayıda siyaset ve medya erbabı hapishaneyi boylar, yıllarca da çıkamaz.

Uzun sözü bırakalım, isterseniz size bir demet örnek sunayım:

George Bush:

ABD Cumhurbaşkanı

"Bizimle değilsen bize karşısın"

Kenneth Adelman:

Pentagon Savunma Politikaları Danışma Kurulu Üyesi

"İslamı inceledikçe daha saldırgan olduğunu anlıyorsunuz. Zaten kurucusu Muhammed savaşçı idi, İsa gibi barış avukatı değildi."

Eliot Cohen:

Pentagon Savunma Politikaları Danışma Kurulu Üyesi

"ABD'nin düşmanı terörizm değil, militan İslamdır..."

Büyük bir dünya dini eğer saldırgan ve tehlikeli vasıflar içeriyorsa bunu söylemek rahatsız edici ama liderlik bu tatsız gerçekleri ifade edebilmektedir."

Paul Weyrich:

Beyaz Sarayda nüfuzu olan bir entelektüel

"İslam bize karşı savaştadır..."

Hristiyanlık ve Yahudilik gibi barış ve tolerans dini değildir."

Pat Robertson:

**Evangelist Papaz, Hristiyan Koalisyonu'nun kurucusu, yayıncı,
ABD Başkanlık seçiminde aday olmuştur**

“Tüm Filistinliler Filistinden Sürülmelidir.”

“Adolf Hitler kötüydü, fakat Müslümanların Yahudilere yapmak istedikleri daha korkunç”

Peygamberimiz için kullandığı isnatlar “Gözü dönmüş fanatik, soyguncu haydut, katil.”

Jerry Falwell:

Evangelist Papaz

Peygamberimiz için kullandığı isnat “Terörist”

Franklin Graham:

Evangelist Papaz, Bush'un aile dostu. Bush'un Başkanlık yemininde konuştu

“İslam şeytanca ve lanetli bir dindir”

Paul Wolfowitz:

ABD Savunma Bakan Yardımcısı

“İslam kültürü teslimiyet veya başkaldırıcıyı davet eder, ama bu iki alternatif arasındaki siyasi alanı ihmal eder...”

Köktendinci İslam, Demokrasinin seçme vasfından nefret eder.”

James Inhofe:

Senatör

Senato'daki konuşmasından:

“İsrail Batı Yakasını elinde tutmalıdır. Çünkü Tanrı öyle istiyor”

Tom DeLay:

Kongrenin yeni Çoğunluk Lideri

“Bu dünya gerçeklerine uyan tek din Hristiyanlıktır. Tanrı beni İncil'e göre yaşam tarzını ABD politikasında hakim kılmak için görevlendirdi”

Tim La Haye:

Birçok aşırı dinci Cumhuriyetçi Kongre üyesinin de bağlı bulunduğu Ulusal Politika Konseyi'nin kurucusu

George Bush bu Konseyde 1999 yılında yaptığı konuşma sonunda bu gruptan seçilme sözü aldı. Konsey Bush'un konuşma kasetini gizliyor, yayınlamıyor...

John Ashcroft:

Adalet Bakanı

Devlet işlerini ve siyaseti İncil filtresinden görür.

İsterseniz birkaç da Avrupalı örnek verelim:

Helmut Kohl:

Eski Alman Başbakanı

Türkiye Avrupa Birliğine ait değildir

Valery Giscard d'Estaing:

Fransa eski Cumhurbaşkanı

Türkler Avrupalı değildir. Türkiye'nin AB'ye girmesi Avrupa'nın sonu olur.

Roger Scruton:

İngiliz Muhafazakar Gazeteci

"Batı teknolojisi, Batı kurumları, Vicdan Özgürlüğü, İslamın mutlak, değişmez kuralları ile bağdaşmaz"

İsviçreli bir Parlamento Üyesi:

"Filistin'in tamamı İsrail'in olmalı, tüm Filistinliler Filistinden Sürülmedir."

Evet.

Şimdi de isterseniz bu sözler üzerine bir iki değerlendirme yapalım.

Herşeyden önce tüm Müslümanların bilmeleri gereken birşey var.

O da, muharref İncil'de kadın, çocuk, ev hayvanları da dahil katliam emri var. Savaş var, kan var. Kölenin efendiye, kadının kocaya kayıtsız şartsız itaati var, kadının aşağı olduğu var.

Daha neler neler var. Hristiyanlar kitaplarının bu kanlı sayfalarını bilmez olur mu? Peki niçin kendi açıkları varken Kur'an hükümlerine saldırıyorlar? Niçin Kur'an tartışılıyor da İncil hiç gündeme gelmiyor? Ortaçağ lanetinin, katliamlarının referansı olarak kullanılmadı mı İncil? Yarın da aynı amaçla yorumlanmayacağını garantisi nedir insanoğlu için?

İslam pratiğinde Hristiyan engizisyonu, soykırımlar var mı?

Sonra İslam sürekli saldırıda gösteriliyor. Hangi müslüman ülkenin siyasi ve ekonomik nüfuz alanları varmış, Batı'dan güçlü orduları ve ekonomileri varmış?

İslam sürekli savunmada üç asırdır!

Gelelim bizim şaşkınlara.

Batı medyasının saptırmacasına kanıp Hristiyanlığın barış dini olduğuna inananlara. Bir gün gelip gençler arasında kitle halinde Hristiyanlaşma başlarsa bunun sorumluluğunu hangi şaşkın üstlenecek?

Dönelim Batılıların sözlerine:

Başkan Bush her ne kadar İslam barış dinidir dese de, seçimde kendisine destek olan aşırı Hristiyanları kınamıyor, dışlamıyor, onlardan uzak görünme ihtiyacında hiç değil.

Bundan da önemlisi, kamuoyu yoklamalarına göre Amerikalıların yüzde 25'i bu Evangelist papazları alkışlıyor, destekliyor.

Yine kamuoyu yoklamalarına göre hem Amerika'da İslam karşıtlığı hızla artıyor, hem de İslam aleminde Amerika ve Batı karşıtlığı hızla artıyor.

Bu hayra alamet gelişme değil..

Korkunç olan ise Batı'da da, İslam aleminde de gidişin farkında olan az.

Haydi diyelim Batı medyası kasıtlı.

Ama müslüman ülke aydınları The Washington Post, The New York Times, International Herald Tribune vb. gazetelerde İslam hakkında neredeyse hergün çıkan makaleleri niçin takip etmiyorlar?

Hatta vakit ayırıp **"Derin Amerika"**nın nabzı olan Foreign Affairs, Foreign Policy vb. strateji dergilerini?

Üzücü olan, Amerika ve Avrupa’da İslam hakkında hergün çarşaf çarşaf makale yayınlanırken İslam ülkelerindeki medyanın da bunları görmezden gelmesidir... Bu öyle bir durum ki, sanki aydınlarımız “inşaallah benimle ilgili değildir” havasındalar. Belki de dünyada olan bitenlerden haberleri bile yok, aşırı içe kapanıklar.

Halbuki biz günlük ibadetlerimizi aksatsak bile Müslümanız, İslam Medeniyeti, İslam Kültürü asırlarca genlerimize işlemiş, “ateistim” diyenlerimiz bile kendilerini bu kudretli kültürden koparamıyorlar.

Özellikle uzun yıllar Batı’da yaşayanların çok iyi anladıkları gerçek, Hristiyan Batılılar nazarında müslüman kültürden gelenler, dini duyguları çok gevşek bile olsa İslam’ın temsilcisi..

Bu gerçek ortada iken...

Müslümanlara ve İslama saldırılara “başkalarının sorunu” diye göz kapatmak ya cehalet, ya kimliğini kaybetmişlik, ya da gaflettir.

Bu sorunu görmezden gelmek bir kaçıştır, zavallılıktır, güçsüzlüktür.

Bugün Dinler Çatışması, Medeniyetler Çatışması maskesi altında sürekli, kasden gündemde tutuluyor. Gündemden çıkmıyor, çıkarılmıyor.

Bizler günün moda tabiriyle “ama ben yobazlardan değilim” de desek, Hristiyan Batı’nın şuuraltında hepimiz “potansiyel terörist”, “potansiyel düşman”ız.

Eğer biz müslüman bir topluma doğmuş isek, dinimizin uygulamalı kullarını yerine getirmesek bile, niyet kötü ise müslüman kültüründensiniz diyerek yine kınanacak, dışlanacağız.

Bundan kaçış yok. Ve biz bu saldırıları göğüslemek zorundayız.

Niçin?

Barış için.

Meydanı boş bırakıp, tepki vermeyip Batı’yı kendi kendine “haklıymışım” dedirtmemek için. Aksi takdirde Batılılar hergün kendi dediklerine daha fazla inanacaklar, bu yanlış inanışlar yanlışları besleyecek ve sonunda İslamın amansız bir düşman olduğuna iman edecekler, bu düşmanlık ruhlarına işleyecek.

Birgün bizler uyandıığımızda iş işten geçmiş olacak, aramızda tamir edilmez hasımlık oluşacaktır.

Bakın sizlere küçük bir gözlemimi anlatayım.

Amerika'da bulunduğum süre zarfında Yahudilerden önemli birşey öğrendim. Her strateji ve fikir kulübünde mutlaka Yahudi bulunurdu. Tabii ben de zamanla tanındım. Eğer siz o grupta var iseniz sizin milletiniz ve dininiz saygı görüyor hakkınızda kötü söz sarfedilmiyordu. Böylece kötü düşüncelerin oluşmasını, tomurcuklanıp filizlenmesini daha baştan kesmiş oluyordunuz. Yani bir nevi koruyucu hekimlik gibi idi strateji kulüplere üyelik. Aynı işi Ermeni ve Rumlar da öğrenmeye başlamışlardı yavaş yavaş. Namevcutlar ise oyun dışında kalıyorlardı..

İşte isteğimiz bu yöntemi büyük, global çapta uygulayabilmek olmalı.

Eğer bugün medenice dialog ve yanıtlama yöntemleri bulamazsak yarın iş tamir edilemez hale gelebilir.

Ve aziz dinleyicilerim,

Bu kadar karamsar bir tablodan sonra size küçük bir sürpriz ve umut ışığı vererek bitireyim bu haftaki sohbetimizi.

Bu konuşmadaki bilgi ve fikirlerin çoğu bana ait değil...

Başkalarından derledim.

Kimlerden mi?

Amerikanın ahlaklı, namuslu fikir adamlarından...

Gidişe karşı çıkan sorumlu insanlardan.

Görüyorsunuz. İnsanlık için umut kapısı daima açık.

Yavrularımızın yarınları için dua edelim.

Kalın sağlıklıca.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
 Hazırlayan ve Sunan
 Aydın Nurhan

İSRAF VE ÇEVRE

21 Nisan 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz İsraf ekonomisi.

19. Yüzyıl Sanayi Devrimi ile başlayan, tabiatı ve insanları sonuna kadar sömüren ekonomi.

Yani modern kapitalizm.

Eski çağlarda insanlar tabiatla uyum içinde yaşarlardı. Endüstri devrimiy-le birlikte tabiatı mahvetmeye başladı insanoğlu.

Milyonlarca yıl içinde oluşmuş madenden petrole, su kaynaklarından ormanlara kadar akla gelen her alanda büyük bir talan var dünyamızda.

Çünkü modern kapitalist doktrinin emri “TÜKET”

Bu herhangi bir rivayet değil.

Kapitalizm, felsefe olarak, bilimsel olarak tüketim üzerine kurulu.

Tüketim olmaz ise kapitalizm içine çöker, iflas eder.

Dünya ekonomisi şu anda heyulâ haline gelen borç dağlarından korkmuyor.

Onun asıl korkusu **tüketicilerin artık tüketemez hale gelmeleri.**

Zira bu çılgın tüketim durduğu anda üretim duracak ve global ekonomi çökecek.

Bu korku tabiat yağmasını kırbaçlıyor, çılgınca bir hızlanmayla kaçınılmaz akibeti yaklaştırıyor.

Aziz Dinleyicilerim,

Daha önceki konuşmalarım da anlattığım gibi Batı toplumları Rönesans'a kadar Hristiyan dininin akideleri uyarınca maddeye fazlaca düşün değildi.

Ama Reform ile dinden kopup dünya malına saldırınca ve endüstri devrimi ile modern kapitalizm doğunca, Batı toplumları "Tüketim Toplumu" oldular.

Bildiğiniz gibi tarım toplumları genelde kanaatkar olurlar.

İnsanca asgari yaşam için gereken **Barınma, Giyinme, Isınma ve Yiyecek** bulunca şükrederler.

Fakat karmaşık metropol yaşamında bu imkanlar insanlara yetmiyor.

Modern kent yaşamı insanların çok geniş alanlarda çok geniş şekilde hem fikren, hem de kullandıkları modern araçlar açısından mücehhez olmalarını gerektiriyor.

Ve şehirde yaşamı kolaylaştıran birçok alet lüks olmaktan çıkıp mecburi ihtiyaç haline geliyor.

Şehirde yaşamak köye göre çok pahalı olduğu için insanlar daha çok eğitim, daha çok yetenek kazanmak zorunda kalıyorlar. Yetenekleri arttıkça kazançları artıyor, yaşam hızlanıyor, rekabet ve yarış artıyor, ve sonuçta şehir yaşamı, köylü kültüründen gelen binlerce yıllık kanaatkarlığı ister istemez yokediyor.

İsterseniz buna şöyle bir örnek verelim.

10 adet bakkal yanyana diyelim. Bunlardan biri kanaatkar olsa, sadece günlük ekmeği çıkarmak yeter diyerek otursa, işinde yenilik yapmasa, işini geliştirmese, o arada komşuları çalışarak işlerini geliştirseler bu bakkal kısa sürede iflas eder değil mi?

Peki bu 10 bakkal Osmanlı Âhi ahlâkı üzere birbirlerine iyilikte yarışsalar, ama yine bir lokma bir hırka diyerek işlerini geliştirmeseler ne olur? Bu

kez de başka bakkal grupları işlerini büyüttür, süpermarket kurar, bu kez bizim mahalle bakkallarının hepsi birlikte iflas ederler.

İşte ahlaki sorunumuz burada.

Biz ahi ahlakının yaşamasını istiyoruz, modern Batı kapitalizmi ise kanaatkarlık istemeyiz, “daima daha fazla” diyerek işini büyütüyor, yenilikler yapıyor, rakiplerinden daha iyi ve ucuza mal üretmeye bakıyor.

Ve bizi de zorluyor üretmeye, tüketmeye ve maddenin esiri olmaya.

Kanaatkar olalım, bu güzelliğimizi bırakmayalım diye karşı koyuyoruz, bu kez sanayi, teknoloji ve ekonomimiz geri kalıyor, sonuçta ordularımız da ok ve mızrak devrinde kalıyor.

Peki ne yapmalı?

Felsefi, dini soru bu..

Kapalı toplum döneminde olsaydık mesele yoktu. Ama artık dünya bir tek köy oldu. Herkes yanyana ve birbirine rakip. Siz bir an yorulsanız yanibaşınızdaki işinizi, ekmeğinizi kapıveriyor, sizi geçip gidiyor.

Devletler düzeyinde de askeri yönden siz cüce kalırken dev oluyor rakiplerinizi.

Sorun, modern kapitalizme ayak uydurma sorunudur.

Bir yanda kanaatkarlık, maddeyi umursamama, öte yanda en iyi üniversiteleri bitirip yeni bilim ve teknolojilerle işi genişletmek, büyütme, acımasız global arenada ticari başarı kazanmak.

İşte burada İslam ve hatta tüm dinlerin öğretileri giriyor işin içine.

Kanaatkârlık ile Modern Kapitalizm nasıl bağdaşacak?

Aziz Dostlar,

Aslında bu konuda müslümanlar için fazla sorun yok. Helal kazanıldıkça ticaret ve kazanç İslamda teşvik ediliyor.

Hatta fazla sofuluğa bile gerek yok İslamda.

Servetin yalnızca yüzde ikibuçüğünü fakire verdikten sonra malını dilediği gibi tasarruf edebiliyor müslüman.

Demek bizim dinen dünya ekonomisinde geride kalmamıza engel yok.

Evet Aziz Dinleyicilerim.

İşin dünyevi yönü, dünyada güçlü olmak, rakiplerden geri kalmamak.

Fakat bir de tüm bu dünya galesi içinde tabiatı talan etmek var.

İnsanlık ailesi olarak tabiatı talan etmeden nasıl kalkınacağız?

Eğer insanlık üreticilikte, yaratıcılıkta, yenilikte ve bunlar için rekabette kendini durduramıyor ise bu yarışın kurbanı tabiatı nasıl kurtaracağız?

İşte bu konuda çevre örgütleri çok çaba gösteriyorlar.

“Sürdürülebilir Kalkınma” adı verilen politikalar istiyorlar devletlerden. Yani tabiatı daha fazla kirletmeden, ormanları ve madenleri daha hızlı yoketmeden kalkınma için.

Aslında Çevrecilik Akımı, Modern Kapitalizme bir başkaldırı.

Ama seküler bir başkaldırı.

Çevrecilere dini örgütler de kanaatkarlık boyutuyla destek vermeye çalışıyorlar.

Modern tüketim kapitalizminin sürdürülebilir bir ekonomik felsefe olmadığı artık ortada, Birleşmiş Milletler Çevre Örgütü bile bunun farkında.

Ama alternatif felsefi çare yok henüz. Felsefi kapsam olmayınca siyasi stratejiler de geliştirilemiyor haliyle.

Gelin isterseniz işe insandan başlayalım.

Atalarımızın güzel bir sözü vardır.

“Çocuğa yedirdiğin helal, giydirdiğin haram”

derlerdi.

Bundan kasıt, sağlıklı büyüme için çocuğun gıdasından kesmemek gerek. Ama etrafa gösteriş için de şatafatlı giydirmemek gerek.

Demek modern ekonomi ile kanaatkarlık konusunda birinci konumuz gösteriş.

Gösteriş insan karakterinin bir verisi. Beğenilmek önemli bir psikolojik güdü. Özellikle çocukluğunda sıcak bir yuvada sevgiyle, ilgiyle büyümemiş insanlarda daha fazla ortaya çıkıyor bu ihtiyaç.

Gösteriş ve lüks için tüketim ekonomiye katkı sağlıyor, bu yönden kapitalizm için yararlı tabii. Ama lüks tüketim dünya kaynaklarının bir azınlık tarafından büyük oranlarda yokedilmesi anlamına da geliyor.

Mesela Afrika'da insanlar açlıktan ölüerken dünyadaki lüks otellerde tonlarca lüks gıda hergün çöpe atılıyor.

Ne yapmalı?

Lüks üretim dünyanın en iyi iş yaratan alanlarından biri.

Zira çok zengin alıcıları var ve bu alıcılar sayesinde ekonomide büyük paralar dönüyor, devletler de vergi alıyorlar.

Yalnız parfüm sanayiinin milyarlarca dolarlık ekonomik aktivitesi bu alana güzel bir örnek olur.

Yasaklamak?

Bence burada ünlü ekonomist Keynes'e uyup şu hesabı yapmakta yarar var.

Yeryüzünde en büyük bela, kötülüklerin yuvası işsizlik.

İşsizlik yokedilene kadar, helal ve yasal olmak kaydıyla lüks üretim ve tüketim engellenmemelidir.

Dinimiz çalışmak ibadettir der.

Ohalde iş yaratacak her helal üretim alanı açık kalmalıdır.

Fakat bu arada tabiat yağmalanıyor ise ne olacak?

Birleşmiş Milletlerin derdi de bu.

Eğer tabiatı hesapsızca yokedersek gelecek nesillere birşey kalmayacak, bugün onların hakkını yemiş olacağız.

Ama öte yandan kapitalizm de teknik olarak büyümek zorunda, durdurmak imkansız.

Bu ikisi nasıl bağdaşacak?

Sorun, işsizliğin giderilmesi ile çevrecilik arasındaki dengede.

Bilim adamları teknik olduğu kadar felsefi olan tüketim ve israf sorununu çözmek zorunda.

Ama işleri çok zor.

Özellikle modern kent yaşamında neyin lüks, neyin makul ihtiyaç sayılacağından başlamak gerekecek işe.

Din adamları otomobilin bile modern bir ihtiyaç haline geldiğini, bu aracın tarihteki at, eşek kullanımının yerini aldığını söylüyorlar.

Ev desek keza mecburi ihtiyaç maddesi.

Ammaaa..

Onbin dolara da araba var, bir milyon dolara da. Bir milyon dolarlık otomobile ihtiyaç demek mümkün mü?

Bir dolara da saat var, yüzbin dolara da saat var. Yüzbin dolarlık saate ihtiyaç demek vicdanen mümkün mü?

Peki kıstası kim koyacak?

İşte burada sosyal statü giriyor işin içine.

Modern kent yaşamındaki her fert, işine, muhitine, statüsüne uygun makul alım tarzı tutturursa, gösterişe kaçmazsa, mesele yok.

Şunu da kabul etmek gerekir ki, çocuk evde ne görürse büyüyünce de onu ister. Makul ölçüler içinde bu güdü kabul edilebilir.

Ya eğitim?

İlimde lüks olmaz. Çocuklarımızın ilmi için ne harcasak az gelir. Devletler, aileler ilmi baş sıraya koymalı tabii.

Ama öte yandan vahşi rekabet içindeki firmalar diğer alanlarda tüketimi teşvik için öyle yöntemler geliştiriyorlar ki, siyasi otoritelerin bu gidişe karşı durmaları da neredeyse imkansız.

Size bir örnek vereyim,

Evvelce arz talep dengesi doğal bir dengede gidiyordu. Talebe göre arz yapılıyordu.

20 Yüzyılın ikinci yarısında aşırı yatırım ve aşırı üretim olunca kapitalist sistem tüketimi kırıbaçlamak için psikolojik şartlandırma metodunu geliştirdi.

Bu yeni sistemde eğer talep yoksa, psikolojik reklam yöntemleriyle talep yaratılıyor ve normalde hiç de lazım olmayan mal aldırılıyor insanlara.

Bir de buna kredi kartlarının icadını ekleyin, sonuçta gereksiz tüketim şahlanıyor.

Ve tabiat talan edilmiş oluyor.

Aziz dinleyicilerim,

Aslında tarihi, kültürel ve dini yapıları ile bu gidişe karşı durmak isteyen milletler de var.

Mesela Japonlar bu gruptadır.

Ama Japonya da artık bu sele karşı koyamıyor.

Çünkü orada da işsizlik ve ekonomik durgunluk başladı ve onlar da tüketim olsun ki fabrikalar çalışsın demeye başladılar.

Çözüm?

Bizler ekonomist de değiliz, ilahiyatçı da değiliz.

Teknik çözüm de, ahlaki çözüm de bizler için hayal, ideal.

Biz sadece sorunu görüyoruz, bunu bu işin alimlerinin, uzmanlarının dikkatine getiriyoruz, bir de sizlere anlatarak bu konulardaki duyarlılığımızı arttırmaya çalışıyoruz.

Gerisi?

Belki de gelecek nesillerimiz için dua etmek...

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

KAPİTALİZM VE ŞANTAJ

24 Mart 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz KAPİTALİZM VE ŞANTAJ

Bildiğiniz gibi Kapitalizm Batı dünyasının yarattığı maddeci bir ekonomik düzen. Bu düzende dinin yeri yoktur. Onun yerine mantık vardır.

Bu mantık şöyle çalışır:

Sen çalarsan, ben çalarsam, ikimiz de kaybederiz.

Sen dürtütsen, ben dürtüstsem, ikimiz de kazanırız.

Yani kapitalizm mantıklı insanların aralarında yaptıkları bir menfaat kontratı üzerinde yaşar.

Hassas bir dengeye oturur. Modern Kapitalizm checks and balances (karşılıklı kontrol ve dengeler) üzerine kuruludur. Yaşamını sürdürmek için çok kompleks bir kontrol sistemine sahiptir.

Bu sistem çok hassas olduğu ve gerçekte sahte bir saadet zinciri olduğu için sık sık çöker ve ardından büyük savaflara yolaçar. İki dünya savaşı da Kapitalist Batı ekonomilerinin çöküntülerinin eseridir.

Globalleşme ve dünya ekonomisinin bütünleşmesi oranında Kapitalizmin gelen çöküşü insanlığa çok büyük felaketler hazırlamakta.

Kapitalizm ayrıca insanın hayvani refleksleri üzerine kuruludur. Menfaatinin peşinden koşan insan yaratır, üretir. Onun için insanları serbest bırakmalı ki, istedikleri gibi mal edinebilsinler, üretsinsinler.

Devlet için çalışan maddeci modern insan ise, devlet malına kendi malına sahip çıktığı gibi sahip çıkmaz, o işten de hayır gelmez. O yüzden devletçilik iyi değildir Kapitalizme göre.

Saf halinde vahşi Kapitalist felsefe gizli bir namussuzluk içerir. Devletçilik insanların herşeylerini kontrol altında tuttuğundan ve başarıya orantılı menfaat dağıtmadığından, özel sektör daima daha iyidir. Özel sektörde insanları serbest bırakacaksın ki, ufak tefek kaçamaklar, kanunsuzluklar yapıp üretimlerini arttırabilsinler, hızlandırabilsinler.

Amaç dünya malına, maddeye tapan insanların daha çok üretmeleri ve daha çok tüketmeleridir.

Aziz Dinleyicilerim,

Batı dünyasının Kapitalist birikim sürecinde büyük hırsızlıklar, vurgunlar oldu. Hatta bu hırsızlar, mafyacılar güruhuna literatürde “**robber barons-haydut baronlar**” adı verildi.

Sonra bu hırsızlar paralarını modern işletmeciliğe döndürüp devletle barıştılar, aralarında modern ekonomik kurallar koydular ve günümüzün sözümona namuslu global korporasyonları oldular. Tabii bu yolda ilerlerken dünyanın geri ülkelerinde iş almak için rüşvet de verdiler.

Fakat arkalarından yetişen küçük ülkelerin firmaları daha fazla rüşvet vererek onların işlerini kapmaya başlayınca bu kez Batılı global firmalar rüşvetin kötü olduğunu, engellenmesi gerektiğini haykırmaya başladılar.

Anlayacağımız, kapital biriktirene kadar çalan kapitalistler doyduklarında, arkadan gelen yeni küçük hırsızların kendi kurdukları sisteme zararlarını görüp hukuki düzen istediler. Mesela bu dönemde mafyaların üzerine yürünmeye başlandı. Evrensel, global çapta yeni küçük rüşvetçilerden rahatsız olup, dünyadan rüşvetin kaldırılması bayrağını açtı büyük firmalar.

Bu anlamda yaklaşık 20 yıl önce İtalya’da yaşananlar, yani mafyaya karşı savaş, günümüzde yeni kalkınmakta olan ülkelerde yaşanıyor. Yani bu anlam-

da sanayileşme sürecine girmiş ülkeler İtalya'nın 20 yıl gerisinde.

Fakat bu süreç sizleri yanlış bir yargıya götürmemeli. Kapitalist, mantıki ahlak her ne kadar karşılıklı dürüstlük kontratına dayanmakta ise de, yine de hem bireyler, ve hem de devletler yasaların açıklarının yakalandığı anda vergi kaçırmayı veya birbirlerini aldatmayı mubah sayar. Bu ahlaksızlıklar yasaya uydurulduğu sürece ahlaklı sayılır. Ama bakarsınız bir anda 80 milyar dolarlık Enron firması iflas ediverir, birçok masum insanın da canı yanar.

Evet Aziz Dinleyicilerim,

Ortaçağ ümmet imparatorluklarında ağırlıklı olarak din vardı, ümmetten millet dönemine geçiş sürecinde fuhremlere tapınma vardı, şimdi global düzen-
de “para”ya tapılmakta.

İşte 21 Yüzyıl kapitalizminde paraya tapan kitleleri kontrol için yeni bir yöntem geliştirildi.

Paraya tapanları kontrol için onlara **“kaybedebilecekleri birşeyler” ver.**

Bu yöntem hem devletler için, ve hem de bireyler için uygulanmaya başlanıldı.

Öncelikle, sanayileşmiş refah toplumlarının savaşmayacakları tezi geldi.

Roma İmparatorluğunun barbarları ehlileştirilmesi örneği, geri ülkelerin global ekonomiye entegre edilmesi, İMF ve Dünya Bankasına ağır şekilde borçlandırılmaları sağlandı.

Bir kez paraya alıştırılıp ardından borçlandırılan devletlerin dış politikada manevra alanları daraltıldı.

Osmanlı İmparatorlarından IV. Murat borç isteyen Polonya için vaktiyle “Bugün borç alan yarın emir alır” demişti. Bu devlet adamının asırlar önceki vecizesi sanki 21. Yüzyıl için söylenmiş.

Evet aziz dinleyicilerim,

Şimdi de bu haftaki sohbetimizin ikinci konusu olan Şantaj gelelim.

Madde bağımlısı insanlık için günümüzün asıl belasına. Şantaj aslında feodal, geri toplumlarda dayak gibi, öldürme ve tehdit gibi zorbalık yöntemlerinden birisi.

Ama bizim konumuz bu değil.

Bizim konumuz, modern toplumları korkak hale getiren bilimsel şantaj.

Önce şu sözle başlayalım.

Allah'tan korkan kuldan korkmaz.(Kul hakkı başka)

Zira Allah'tan korkan insan namussuzluk, kötülük yapmaz. Açığı olmaz. Onun için de insanlardan korkacak birşeyi olmaz.

Ama madde bağımlısı modern insan dünya nimeti için, kâr için, meslekte yükselmek için, hırs ve ihtiras için, kötü alışkanlıklar için namussuzluğa bu-
laşır.

Namussuzluğa bir kez bulaşan insan da bir daha iflah olmaz. Hatta bu açığını örtbas etmek için daha da beter namussuzluklar yapar, hepten batağa saplanır, iflah edilmez hale gelir.

İşte modern kapitalist toplumların vahşi mücadele ortamında artık bu in-
sani zaaf bilimsel olarak değerlendirilmeye başlandı.

Klasik devlet istihbaratında bir kural vardır. Yabancı istihbarat teşkilat-
larının en kolay avlayabildikleri insanlar namussuzlardır. Namussuz insanlar
aynı zamanda çok korkaktırlar. Bunlar bir kez şantajla ele geçirildiklerinde
vatanlarını satmaya hazır hale gelirler.

Bu klasik yöntem günümüzde iş dünyasında da bilimsel yöntemlerle ya-
pılmaya başlandı. Şirketlerarası rekabetlerde özel olarak kullanılmaya baş-
lanıldı.

Onun da ötesinde gelişmiş Batı ülkelerindeki etnik, dini, ticari vb. bas-
kı grupları, çok zarif, incelikli, sofistike yöntemlerle politikacıları ve devlet
adamlarını fişlemeye başladılar. İleride mesleki, siyasi ve ekonomik yönden
temayüz etme ihtimali görülen kişilerin hem kendileri ve hem de aile fertleri-
nin her hareketi fişlendi.

Vaktiyle devlet istihbaratlarının yaptıkları bu arşivlemeyi artık gruplar ve
şirket yöneticileri yapmaya başladılar.

Ve iş artık o hale geldi ki, özellikle Batı toplumlarında insanlar 1984 ro-
manındaki Büyük Birader'in insanların her anını, her hareketini takibi misali,
aşırı korkak, ürkek hale geldiler.

Politikacılar, işadamları, gazeteciler, aydınlar elde ettikleri maddi refahı
kaybetme korkusu ile haksızlıklara, namussuzluklara, çift standartlara, sisteme
ve baskı gruplarına karşı ağızlarını açamaz hale geldiler.

Bu modern Şantaj mekanizması Kapitalist Batı toplumlarını giderek daha ürkek, daha korkak hale getiriyor.

Batı'nın çok övündüğü demokrasi cesur insanların rejimidir. Korkaklar Demokrasisinin dünyaya hayır getirmeyeceği ortadadır. Korkaklar demokrasisinin sonu Nazizm'dir.

Cesaret ise namuslu insanlara gerekir. Dünya malına esir olan, onun için minik de olsa suç işleyen insanlar şunu bilmeliler ki vahşi kapitalist dünya ile ters düştükleri anda fişleri ortaya çıkarılıp hizaya getirilirler.

Nasıldı o güzel vecize?

Namuslular da enaz namussuzlar kadar cesur olmadıkça ülkeler ve dünya huzur bulamaz.

Da, Dünyada acaba ne kadar namuslu, Allah korkusu ve insan sevgisiyle dolu insan kaldı?

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

MEDENİYETLERARASI DİALOG

4 Kasım 2002

Aziz dinleyicilerim,

Dialog'u kısaca, fikir alış-verişi olarak tanımlayabiliriz.

Anlamli bir diyalog için ilk şart, mesajımızın açık, net, dürüst, karşı tarafın anlayabileceği basitlikte olmasıdır.

İkinci koşul ise karşı tarafın bu net mesajı, düşmandan bile gelse doğru algılayabilmesidir.

Doğru algılama için önce iyi niyet, sonra mesaj vereni iyi tanımak, sonra da onun kastedtiğini onun anladığı ve anlatmak istediği şekilde anlamaya çalışmak gerekir.

İdeal tanımını verdiğimiz bu diyalog iyi niyet, bilgelik, iyimserlik, ve hepsinin üzerinde insanı ve tüm evreni Allah sevgisi ile sevmeyi gerektirir.

Ama biz insanız. Algılamalarımız öncelikle ailemiz, okul, çevre, tarih, ulus, cinsiyet, ırk, din ve hatta coğrafyanın üzerimizdeki tortularıyla yoğrulur, ve kırılmaya uğrayarak göndericinin orijinal mesajından farklı anlamlara dönüşür.

Tabii algılamalarımız yalnızca kimliğimizi oluşturan bu süzgeçlerden etkilenmez. Onları daha fazla çarpıtan etken ise anlık psikolojik tepkilerimizdir.

Sevinçli anımız ile kızgın veya üzgün anımızda gelen mesajlar ruhumuzda farklı yankı bulur, farklı tepkilere yolaçarlar.

Mesela sevdiğimiz bir kimseden gelen mesaj sevmediğimiz birinden geldiğinde çok farklı hatta tezat tepkiler doğurur ruhumuzda.

Demek ki insanoğlu bir yandan kimliğini oluşturan önyargılar, diğer yandan da anlık psikolojik tepkileri nedeniyle ideal, yapıcı bir dialog konusunda epey uyanık olmak, oto-kontrol yapmak, ve ciddi çaba sarfetmek zorundadır.

O halde düsturumuz ne olsun?

“Kendini bil”

Kimsin?

Kimliğin nedir?

Kimliğin nasıl şekillenmiş?

Eğer geçiş, ihtilal, herc-ü merc dönemlerinin insanı isen, kimlik krizinden kurtulman zordur. Bu dönemlerde kendini tanıyamadığın için başkalarını da tanıyamazsın, onların mesajlarını doğru algılayamazsın.

Kimliğin oluşmamış, oturmamış ise etken değil, edilgen, sürekli savunmada, pasif olursun. Yapıcı değil, yıkıcı olursun.

Şimdi de gelin diyalogumuzun ikinci tarafına, “öteki”ne bakalım.

İdeal bir diyalog için tarafların birbirlerini çok iyi tanımaları gerekir.

Gerçekte insanlar ve hayvanlar içgüdüsel olarak bilinmeyenden korkar, rahatsızlık duyarlar. Bu nedenle insanoğlu tokalaşma ve selamlaşma yöntemlerini bulmuştur. Dokunmak, birbirini hissetmek ve dost olduğu mesajını iletme için. Dinimiz de zaten selam vermeyi öğretiliyor mu bize?

Demek karşımızdakini, yani “öteki”ni tanımak ve ona güven telkin etmek yapıcı bir diyalog için çok önemli bir faktör.

Karşımızdakini ne kadar iyi tanırsak mesajlarını okadar doğru algılarız, ne kadar iyi tanırsak mesajlarımızı onun anlayacağı kadar net gönderebiliriz.

Gelin şimdi de diyalog çeşitlerine bakalım.

Diyalog en ilkel şekliyle yüzyüze, içgüdüsel ve anlık tepkilerle şekillenir.

Bunun belirgin, ayırıcı vasfını çocuklarda ve gençlerde görebiliriz.

Bu diyalogda yukarıda belirttiğimiz faktörler yeterince bulunmadığı için fiziki çatışma da yer yer sözkonusu olabilir.

İleri yaşlarda ve bilgelik düzeylerinde insanlar üzerinde önceden uzlaşmış, ortak anlam yüklenmiş sembolizasyonları kullanmaya başlarlar, uzlaşma olmaması halinde fizik güç kullanım ihtimali de azalır.

Diyalog bir de gruplar arasında olabilir.

Zaten asıl konumuz da bu, yani global köyde uluslararası, dinler arası, kültürler ve medeniyetler arası diyalog.

Biraz evvel bireyler için tartıştığımız faktörler genişletilmiş şekliyle gruplar için de geçerli.

Dialogdan amacımız barış içinde birarada yaşamak.

Hızla bütünleşen insanlık alemi arasındaki sürtüşmeleri tesviye etmek, asgariye indirmek.

Bunun ilk şartı karşılıklı anlayış ve güven duygusu tabii.

İslam Devletleri ve toplumları tarihin her döneminde yabancıları içlemiş, onlarla birlikte yaşamışlardır. Bu nedenle İslam toplumları güvenilir toplumlardır. İslam Medeniyetinden Hitler çıkmaz.

Fakat Hristiyan Batı Medeniyeti güven vermiyor. Tarihte kendisinden başkasını yaşıtmayan, arasında barındırmayan Batı Medeniyeti günümüzde de Huntingtonları, Fukuyamaları çıkararak yaşam tarzının üstünlüğünü, nihailiğini, bunu kabul etmeyenlerin çatışmaya yolaçağını savunuyor.

Batı kendisinden çok emin. Yüzyıllar içinde insanların tekrar tekrar yazdıkları, birbirini nakzeden kitapları kuşkusuz tanrı kelamı ve en üstün din kitabı olarak kabul eden Batı, diğer din ve medeniyetleri aynı maddi refahı veremedikleri için küçümsüyor. Bu büyüklük duygusu içinde niçin dialog arasın?

Bir diğer yandan dinler ve büyük ideolojiler dünyaya özel misyonla geldikleri için birbirlerini dünyadan silmek isterler.

Kapitalizm-Komünizm savaşı bunun son örneğidir.

Güç kullanarak “Ya bendensin, ya da düşmanımısın” deme imkanı varsa ve son düşman komünizm ile savaşından muzaffer çıkmış bir Batı niçin dialoga girsin diğer din ve medeniyetlerle?

Dialogu güçsüzler mi ister acaba?

Biz niçin istiyoruz diyalogu? Güçsüzlüğümüzden mi?

Diyelim güçsüzlüğümüzden kendimizi Batı'ya tanıtmak, beğendirmek istiyoruz. Hatırlarsanız tanınmak için tanımak gerek demiştik. İslam aleminde kaç tane Batı enstitüsü var? Kaç Hristiyanlık uzmanı var? Bizim gerçekten Batı'yı tanımaya niyetimiz var mı acaba?

Batı'yı tanımayanca ona doğru mesajlar nasıl verilir, nasıl alınır?

Ne kendimizi, ne Batı'yı doğru dürüst tanımaz isek, sağlıklı diyalog olur mu?

Öte yanda ise bizi bizden iyi inceleyen, analiz eden, tanıyan bir Batı var. Yüzlerce enstitü ve araştırma kurumuyla bizim dinimizi ve medeniyetimizi inceliyor, bizi anlamaya çalışıyor.

Böyle topal diyalog olur mu?

Sonra Batı'nın sizi tanımadaki amacı sizinle diyalog kurmak değil. Sizi manipüle etmek, etkilemek, kontrol altında tutmak.

O halde dialog çabalarından vaz mı geçelim?

Hayır, iletişim ve küreselleşme kendiliğinden hızlandırıyor diyalogu. Global köy arenasını medya ve internet. Günümüzde diyalog sınırları hızla aşılıyor, ama sanal ortama kayıyor.

Fiziki diyalogu yapanlar strateji kuruluşları, din önderleri, diplomatlar, gazeteciler, siyasetçiler, akademisyenler vb. devlet ve din adamları.

Bu insanlar genelde çok okuyan, din, devlet ve tarihi çok iyi bilen yetişmiş beyinler oldukları için toplantıları, görüşmeleri, diyalogları son derece medeni, centilmence ve sembolizasyonlarla oluyor.

Bu insanlar uluslararası toplantılarda sürekli biraraya geldikleri için kendi aralarında bir anlamda özel bir grup oluşturuyor, zamanla birbirlerini çok iyi tanıyıp aynı sembollerini kullanıyorlar.

Bununla birlikte aşırı devlet bilinci içindeki bu uzmanlar insanlığın ortak sorunlarını duygulardan uzak çıplak siyaset bilimi olarak algılıyor, yerine göre devlet çıkarı için insanlığın ortak, uzun vadeli çıkarlarını makyavelist amaçları için feda edebiliyorlar.

Bu uzmanlardan mesela Batılılar konulara Eurocentric yani Batı-Merkezci yaklaşırken Doğulular da Batı'ya emperyal çağrışımlarla önyargılı yaklaşıyorlar.

Peki bu durumda ne yapmalı?

Öncelikle bizi sevimli gösterebilir diye milyonlarca doları Batılı lobi şirketlerine kaptırmamamız gerekir.

Batı'nın bizi sevmeye niyeti yoksa bu çabalar beyhudedir.

Batı'ya vereceğimiz asıl mesaj şu olmalıdır.

1. Yaradılıştaki farklılıklar yeryüzünde tek bir insan kalana kadar yokolmayacaktır.

2. Allah insanları ve toplumları bilerek ve isteyerek farklı yaratmıştır. Bunu değiştirmeye insanın gücü yetmez, gerek de yoktur.

3. Dıştaki "Ötekini" yokedersen bu kez kendi içinden parçalanacaksın, bölünerek kendinden yaratacaksın "öteki"ni.

4. İnsanlık varolduğu sürece insanoğlu için ferdin ve grup olarak daima "ben", "biz" ve "öteki" olacaktır.

O halde bu bilinç içinde "öteki" ile birarada, barış ve sevgi içinde yaşamayı öğrenmen gerek. İslam Medeniyeti sana öğretebilir bu dersi!

İlk ders olarak da "öteki"ne güvenmeyi öğren.

Bizim dinimize ve medeniyetimize güvenebilirsiniz.

Birarada yaşamayı biz tarihte becerdik.

Bugün de beceriyoruz.

Yarın da becereceğiz.

Sen ise..

Aynı tarihteki gibi..

Benden değilsen düşmanımın diyorsun...

Dua edelim,

Tarih tekerrür etmesin.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

MEDYA SAVAŞLARI

1 Nisan 2003

Aziz dinleyicilerim,

Size bugün çok güncel bir konudan, Medya savaşlarından söz etmek istiyorum.

Konuya Eflatun'un Cumhuriyet adlı eserini hatırlayarak girelim.

Eflatun'un ideal Devletinde iki sınıf vardır. Yöneten ve yönetilen. Önce akıl, bilge yöneticiler vardır. Bu yöneticilerin yakınları yoktur, çıkarları yoktur, tüm benlikleriyle devlete adanmışlardır, rüşvet ve devlete ihanet yoktur bu bilge yöneticiler için.

Bu bilge insanlar cahil yığınları yönetirler.

Aldous Huxley'in "Cesur Yeni Dünya" adlı eserinde de en tepede en üst zeka ve bilgi düzeyinde minik bir yönetici "a" grubu azınlık vardır.

İki eserde de konu toplum mühendisliğidir.

Yani tepede kendisini Devletin sahibi olarak gören bir grup, cahil yığınları devletin amacına göre şartlandırmakla görevli sayar.

Aslında tarihin her devrinde ve dünyanın her yerinde devletler kendi tarih ve kültürlerinden gelen kimliklerini yeni nesillerinde devam ettirmek isterler.

Eğitim müfredatlarını da bu amaçla düzenlerler. Bu davranış makul sınırlar içinde kaldığı sürece anlaşılır, kabul edilebilir bir refleksdir.

Ancak insanları Hitler nazizminin robotları haline getirecek bir şartlandırma kabul edilemez bir insanlık ayıbıdır.

Aziz Dinleyicilerim,

İletişim Devriminden önce hatta hatta insanların okuma yazma bilmedikleri devirlerde merkezi otoritelerce kitleleri etkilemek, şartlandırmak, pek kolay değildi. Belki buna gerek de yoktu. İnsanlar tabii kimlik ve azıcık bilgileriyle kendileriyle barışık halde yaşıyorlardı.

Fakat bilgi iletişiminin artması, özellikle televizyonun icadı ile kitle şartlandırması inanılmaz boyutlar kazandı.

Üniversitelerde, psikoloji laboratuvarlarında insan davranışları en detaylı şekilde irdelendi, bireyleri ve kitleleri şartlandırmak için inanılmaz yöntemler geliştirildi. Namuslu bilim adamları bu yöntemlerin ahlakiliğini sorguladı, bu teknikleri ele geçirecek Hitler tipi liderlerin insanları şartlandırıp onları uçurumlara sürükleyebilecekleri uyarısında bulundu.

Ama bu namuslu sesler artık günümüzde duyulmaz oldu.

Çağımız toplumu, çocukları 2 yaşında ana memesinden koparıp kreşlere gönderiyor. Sonra Devlet ideolojisine, hatta hatta dış güçlerin devletlere empoze ettikleri dünya düzeninin ideolojisine göre eğitim müfredatlarından geçiriyor.

Bu okul eğitimine paralel olarak televizyon ve sinema bombardmanı ile şartlandırma tamamlanıyor.

Sonuçta ortaya yerli kimliğinden kopmuş, ama enternasyonal kimlik de edinememiş üniversite mezunu, şaşkın yönetici elitler doğuyor.

Bir yandan bu eğitimle çarpıtılmış, ters şartlandırılmış elit, öbür yanda ise belki de iyi ki okumamış diyebileceğimiz cahil, ama sağduyulu halk kitleleri, iki kutup olarak aynı topraklarda yaşıyor.

Okumuşlar “Bilgi Kuvvettir” düsturunca güç sahibi oluyorlar, dünya malına düşüyorlar, malları arttıkça daha fazla maddenin kölesi oluyorlar, giderek yerel veya uluslararası menfaat hiyerarşisinin neferi oluyor ve iyice halklarına yabancılaşıyorlar.

Bu yabancılaşmış elitler zamanla dinlerinden, maneviyatlarından, ulusal duygularından sıyrılıp uluslararası menfaat şebekesinin piyonları haline geliyorlar.

Bir kez bu hale gelen kimliksizler artık herşeyi yapabilecek ahlak yoksunluğuna düşüyorlar.

Sonra sistem bunları medyanın başına getiriyor, idarenin başına getiriyor, sermayenin ve güç odaklarının başına getiriyor. Bu ruhları bir yandan havuç yani dünya nimetleri ile taltif ederken, diğer yandan itaatsizlik anında mahvetmekle, yani sopayla tehdit ediyor.

İşte aziz dostlarım,

Uluslararası Medya savaşlarını bu Platonik toplum mühendisliği ve post-modern küresel hiyerarşi bilinci içinde anlamaya çalışmalıyız.

Bu uzunca girişi, olayı boyutlarının genişliğiyle algılayabilmeniz için yaptım.

Şimdi gelelim Medyaya, yani asıl konumuza.

Günümüzde medya 4. Kuvvet olarak anılıyor.

Yani Yasama, Yürütme ve Yargı erklerine ortak sayılıyor.

Evvelce medya salt devlet tekelinde idi, iyi kötü devletle özdeş bir yönetimin emrinde olmasına rağmen ulusal idi. Bu yönetimin çıkarları devlete kilitlenmiş olduğu için medya da ulusal ve yerel idi.

Sermayenin güç kazanmasıyla medya önce yerel sermayenin emrine girdi, sonra uluslararası sermaye sınırları yokedip her ülkeye girince de medya organları uluslararası sermaye ile bütünleşti.

Dünyaya kapalı ülkeler bir yana bırakılacak olursa, günümüzde artık ulusal medyadan bahsetmek çok güç.

Hem haber manipülasyonu açısından bu böyle, hem iletişim nedeniyle haber örgütleri arasındaki bütünleşme ve benzeşme açısından bu böyle.

Bir kez medya ve özellikle editör ve yazarlar bu uluslararası çarkın dişlerine girdiklerinde artık onların ulusal kalmaları çok zorlaşıyor.

İşte bu noktada bizim sağlam insanlara ihtiyacımız var.

Allah'tan korkup kötülerden korkmayan, vatanını milletini seven, ülkesi çökerse onun enkazının önce çocuklarını ve torunlarını ve gelecek nesillerini ezeceğinin bilincinde olan alim, sarsılmaz kimlik ve inanç sahibi aydınlara ihtiyacımız var.

Aldığı her uluslararası haberi kimliğinin süzgecinden geçiren, tembellik edip bu haberleri tercüme olarak vermeyen, kuşkucu, aydın beyinlere ihtiyacımız var.

Uluslararası gündemi kimler saptıyor, hangi amaçla saptıyor, ne süreyle manşette tutuyor, bunları anlayıp sorgulayabilecek uyanık bekçilere ihtiyacımız var.

Yabancı televizyon ve gazetelerin yerel büroları gibi çalışmayan onurlu, kimlikli, satılmamış ruhlara ihtiyacımız var.

Ruhunu dünya malına ve makam hırsına satıp, bu yolda namussuzluğa bulaşp, şantaja ve vatan ihanetine hazır hale gelmiş medya erbabını tanıyabilecek düzeyde dürüst ve cesur aydınlara, hele bugünlerde her zamankinden daha fazla ihtiyacımız var.

Evet Aziz Dinleyicilerim,

Çoğunuz belki fazla tahsilli değilsiniz. Ama ben sizlere tahsillilerden daha fazla inanıyor, güveniyorum. Zira siz çift kişilikli, çift kimlikli değilsiniz. Kimlik krizinde olmadığınız için sağduyunuz okumuşlardan çok daha güçlü, kuvvetli.

Ama okumamışların daha da zor bir durumu var. Evet, binlerce yılın içinden süzülüp gelen sarsılmamış bir sağduyunuz var. Sizlerden çok uzak menfaat mutfaklarında hazırlanmış yapay gündemleri içgüdüsel bir duyguyla anlıyor, daima kuşkuyla karşılıyorsunuz.

Ama bu kadar. Sonrası yok.

Sizler eğer güç odakları kadar bilgili, cesur ve güçlü olmazsanız neye yarar sağduyunuz?

Onun için ben yine de eğitim diyorum.

Durmadan, yorulmadan okuyun. Ve düşünün..

Sonra fikirlerinizi bir sistematığe sokmaya çalışın. Özellikle hanımlar..

Eğer çok çok okuyup anladıklarınızı, öğrendiklerinizi sistematik hale getirebilirseniz kimse sizi artık kolayca yönlendiremez. Bu annelerin çocukları da yanlış eğitim ve şartlandırma ile çarpıtılamaz. Onun için global medya savaşlarında baş görev ve baş sorumluluk, yavrularına ilk eğitimi veren annelere düşüyor.

Cennet annelerin ayaklarının altında imiş.. Bir de tüm anneler alim olsa..

Onların yavrularının dünyası nasıl olur acaba?

Kalın sağlıcakla..

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

MODERNİZM, POSTMODERNİZM VE İSLAM

18 Kasım 2002

Aziz dinleyicilerim,

Bugün de sizlere çok ilgi duyacağımızı umduğum bir konudan, moderniteden bahsedeceğim.

Bugünkü programımızda Avrupa aydınlanma çağından günümüze din ile modern felsefi akımların etkileşimi konusunda bir deneme yapmak istiyorum.

Biliyorsunuz Roma İmparatorluğunun çöküşünden sonra Avrupa asırlar süren bir karanlık döneme girdi. O dönem bizim dinimizin dünyaya ışık saçtığı, geliştiği, serpiildiği çağ idi.

Sonra bizim hızımız kesildi, özellikle bilim ve teknolojide biz durduk, bu kez Avrupa hızlanan tempo ile gelişmeye başladı.

Avrupa'nın dinden kopmasındaki başlıca faktör, Hristiyanlarca Hazreti İsa'ya atfedilen **“Tanrı'nın hakkını Tanrı'ya, Sezar'ın hakkını Sezar'a veriniz”** sözü oldu.

Eldeki İncil daha ziyade öteki dünyaya, ahirete yönelik bir kitap olduğu için, veya katı bir şekilde öyle algılandığı için, bu dünyanın pratik ihtiyaçlarına cevap veremiyordu. İnsanlığın gelişmesi karşısında bir gün geldi, iflas etti, Avrupa'da Reform oldu, din bir kenara itildi.

Zihni zincirlerinden kurtulan Avrupa kilisenin diktasından  ıktı, R nesansa girdi, ama bu kez de diğer ekstreme kaydı, aklın ve mantığın diktat rluğine girdi. Modernite dinde kuşkuculuğu başarmıştı ama bu kez de bilimsel olarak ulaşıldığı iddia edilen **“bilimsel mutlak doğrular”**a iman etmeye, bu mutlak doğrulardan hiç kuşku duymama bağnazlığına düşmüştü.

MODERNITE

Aziz dinleyicilerim,

Foucault'nun anlatımıyla Moderniteyi 1660-1950 arası mantık dönemi olarak düşünebiliriz.

Modernite kısaca 5 duyumuzun, ve bunların algıladıklarını yorumlayan aklın ve mantığın diktası olarak tanımlanabilir.

Modernitenin temellerini atanları da bu arada kısaca zikredelim,

Aristo bilindiği gibi mantığın ve deneyciliğin babasıydı.

Daha sonra Galileo bilimde deneyciliği k kleştirdi.

Newton ise Evrensel cekim kuramını, illiyet bağını ve evrensel düzenin mutlak zaman ve mutlak uzay gerektirdiğini iddia etti.

Modernizmin akılcı altyapısını hazırlayan Descartes rasyonalizmi vurgulayarak bilginin inançla değil, kuşkuyla araştırılması gerektiğini vurguladı.

Emmanuel Kant da evrenin akla uygun düzeni olduğunu savundu.

John Locke ampirizmi yani deneyciliği savundu

Pozitivizmin babası August Comte da doğruyu sınavarak bulmayı savundu.

Bildiğiniz gibi Hristiyan Avrupa aydınlanma çağında kilisenin baskısını yıktı, zincirlerini kırdı, ama o anda karşısında zihinsel ve toplumsal bir kaos ve düzensizlik buldu.

Bu nedenle ilk iş olarak toplumu ve evreni akla uygun şekilde yeniden düzenleme çabasına girişti. Bu süreçte bilgi yoluyla doğaya egemen olup insanı özgürleştirmeyi hedefliyordı.

Amaç tabiatın ve insan yaşamının bilime uygun olarak, bilimin kılavuzluğunda yeniden kurulması, düzenlenmesi, disiplin altına alınmasıydı. Bilim ferdi yüceltecek, ama karşılığında ona h kmedecekti.

Artık kilise ve din dışlanmış, insana, insan aklına ve bilime sınırsız güven dönemine girilmişti.

Herşey salt mantığa dayandığı ve mantık sonucu her sorunun bir tek doğru cevabı olacağı için bireylerin bu tek doğruya karşı çıkması düşünülemezdi. Modernitede kurulu düzene karşı çıkmak delilik, mantıksızlık olurdu.

Yeni düzene göre bir yandan hiçbir ilahi dogma olmayacağı için insan beyni sınırsız bir özgürlüğe kavuşacaktı, ama öbür yandan mantık tek doğruyu gösterdiğine göre herkes bu yeni doğruya uymaya mecbur olacak, **özgürleşmek için tek tip düşünecek ve davranacaktı**. Bu ise ferdin bu kez totaliter sistemlerle karşılaşması sonucunu getirdi. Sonuç yine kölelik oldu, ama bu kez din değil, mutlak mantıki doğruların köleliği.

İngiliz filozof John Mc Gowan'ın tabiriyle Modernite, toplumun herhangi bir dış otorite ya da ilahi vahiy olmaksızın kendi kendine ürettiği ilkelere dayanarak meşruluğunu temellendirme çabasıydı.

Aziz dinleyicilerim,

Aslında aydınlanma çağı biraz da insanın çocukluk çağını andırır. Bilirsiniz çocuklukta tüm gerçeklik bize beş duyumuzun iletmiştir. Çocuklar kavramlı anlatımı sevmezler, yanlış da olsa önce basite indirgenmiş tariflerle başlarlar öğrenmeye. Kavramlaştırma belirli bilgi ve olgunluktan sonra başlar.

Avrupa medeniyeti için de moderniteyi onun çocukluk çağı olarak değerlendirebiliriz. Newton ve Descartes'ın basit prensipleri asırlarca Avrupa fikri hayatını etkiledi, hayata ampirik, yani deneysel yaklaşım teknolojide patlama yarattı.

Bilimin yaşama uygulanması demek olan teknolojinin getirdiği refah sanata da yansdı ve günümüz Modern Batı Medeniyeti doğdu.

Batı bu total, maddeci, tek yanlı medeniyeti diğer medeniyetlere karşı zafer diye kutladı. Doğu Medeniyetleri çok daha kadim ve köklü olmalarına rağmen genç Batı medeniyetinin onları geçtiği söylenebilir mi? Teknolojik ilerleme acaba Batı'nın daha ileri olduğu anlamına gelir mi?

Doğu, Avrupa'dan çok daha ileri ve olgun diyebilir miyiz? Mesela madde ile maneviyatın ahenk ve dengesi açısından? Veya maddenin yadsınıp maneviyatın aşırı ağırlığı açısından? Ozaman medeniyet kıstaslarımız nelerdir?

Doğu din ve felsefelerinin teknolojik aralığı kapatması aslında çok basit bir iş. Bir iki nesilde hallolur. Ama Batı acaba total kalan manevi bacağı bulabilir mi? Bulursa ne sürede bulur?

Kıstaslar ne olursa olsun, bugünkü Batı gelişmesinin temelinde Hristiyanlığın dünya sorunları karşısındaki iflası ve bir kenara ittirilmesi, onun yerine

akıl ve mantığın egemen olması yatıyor. Fakat tekrar söyleyelim, bu total bir medeniyet. Zira maneviyatı atıp tamamen mantık diktasına giren, teknolojiye ve maddeye dayalı bir medeniyet.

Bugün Hristiyanlar güncel, maddi menfaat ilişkilerinde dini yok farzediyor, ama manen boşluk duyduklarında da bir başka insan olup kiliseye giderek ruhlarına huzur vermeye çalışıyorlar. Yani Rönesans Avrupalısı çift kişilikle, iki ayrı kimlikle yaşıyor.

Batı Medeniyetinin problemlerinin kaynağı modernitenin, yani 5 duyu ile aklın diktasının getirdiği bu çift kimlilik olabilir.

Totaliter Moderniteden aklın diktasını reddeden Postmodernizme geçmeden önce gelin bir de İslam dinine bakalım.

Gerek İslam ilahiyatçılarının, gerek İslam'a hasım olanların ortaklaşa kabul ettikleri bir husus var. O da İslam dininin evrensel, hem bu materyal dünya için, hem de maneviyat ve ahiret için kavrayıcı, kapsayıcı hükümler getirdiğidir. İslam evlilikten ticarete, cezadan ahlaka, hayatın birçok alanı için pratik kurallar vazetmektedir.

Akıl ve vicdanı ayırıştıran Batı modernizmi İslam alemine de geliverince müslüman aydınlar müthiş bir bunalıma girdiler. İslam dini tek başına mantığın diktasını, ve-veya yalnızca tasavvufi bir yaşam biçimini, sırf ahiret için yaşamayı, çift kimliği, çift kişiliği tanımıyor, buna izin vermiyordu.

Modernite akıl ile maneviyatı iki karşıt kutup olarak görürken, İslam dini vicdan ve aklı birbirine çelik gibi, etle tırnak gibi yapıştırmış, ayrılmasına imkan tanımıyordu. Buna çalışanlar buhrana düşüyor, ağır bir kimlik krizine giriyorlardı.

Müslümanlara bu modernite krizinden bir çıkış yolu gerekiyordu.

Ve asıl soru şu idi.

Mantık ve vicdanın birbirinden kopuk, ayrı alanlar olması şart mıydı?

Osmanlı Tanzimat arayışlarından beri bu ikileme düşen birçok İslam alimi, Postmodernizme yolaçan 20. Yüzyıl atom fiziği ve görecelilik kavramlarının ilanına kadar mantık diktasına karşı pasif reddiyecilikten başka elle tutulur bir düşünce üretemediler.

POSTMODERN

Aziz dinleyicilerim,

İsterseniz şimdi de postmodernizme girelim.

20. Yüzyıl başlarında ilk önce sanatta, mimaride işlevsellik ve düzene karşı olmak şeklinde ortaya çıkan Postmodernizm daha sonra Quantum fiziği, euclid dışı geometri, goedel teoremleri, heisenberg belirsizlik kuramı, einstein görecelik kuramı gibi bilimde yeni bir çağ açan gelişmelerin desteği ile 1970li yıllarda felsefi bir akıma dönüştü.

Modernizmin mantık diktatoryasına karşı bir devrime dötüşen Postmodernizm tek doğru lu bilgiden, çok doğru lu ve görel i bilgiye geçiş sürecini başlatıyordu. Toplumda kaos, belirsizlik, parçalanmışlık ve süreksizlik olduğunu vurgulayan Postmodernizm, çağdaş bilim anlayış ve uygulamalarının insanoğlunun özgürleşmesinin önünde ciddi engel olduğunu iddia ediyordu.

Evrensel doğru yoktur. Doğru, zaman ve mekan boyutlarıyla sınırlıdır. Varoluşta tutarsızlık esastır, belirsizlik, kararsızlık vardır diyerek ortaya çıkan postmodernizm,

İnsanın yabancılaşmasına karşı bir çığlık, bir başkaldırı idi.

Postmodernizme göre Modernite ve onun getirdiği totalci mantık, evreni anlamak için basitleştirici tasnif ve standardizasyon yapıyordu, ama bu sırada birçok veri dışarda kalıyordu.

İnsan ve toplum kesinlikle standardize edilemezlerdi. Mesela Marx'ın tarihi determinizmi, yani matematik hesaplar yapmak toplum bilimi diye sunulamazdı. İnsanlık ilerleyişi için gerçekte tarih biliminin bir anlamı yoktu.

Postmodernizm toplum ve birey için iyi-kötü, doğru-yanlış yargılarıyla uğraşmıyordu. İnsan ve topluma yönelik her türlü düzenleme önerisini, bireyin özgürlüğünü kısıtlayacağı gerekçesiyle reddediyor, insanın fakirlik, baskı ve geriliğinin sebebini toplum mühendisliğine ve onun yolaçtığı totaliter rejimlere, kısaca moderniteye bağlıyordu.

Postmodernizm Kapitalizmin de kaotik bir düzen olduğunu, sürekli bozulan dengeler, krize girme ve krizden çıkma süreci olduğunu iddia ediyordu.

Özellikle 1929 krizini izah eden Keynes, global ekonomide talebin daima arzın gerisinde kalacağını anlatarak modern kapitalizmin önemli bir aksaklığına ışık tutuyordu.

Karl Popper sınanamayan yanlışlanamayan bilginin bilimsel olamayacağını iddia ederken Niels bohr laboratuardaki deneyinin de deneyin bir parçası olduğunu vurgulayarak deneyde suje-obje ayrımını yıktı, madde parçaları arasındaki ilişkilerin düzenli değil rastlantısal olduğunu ispatladı. Quantum fiziği pozitivism ve nedenselliğe darbe vurdu.

Heisenberg de yine belirsizlik kuramı gereği elektronların yerlerinin ve hızlarının saptanamayacağını vurguladı. Moderniteye karşı belirsizlik, görecelilik, rastlantısallık, postmodernizmin yeni kuşkucu reddiyesi idi.

20. Yüzyılda teorik fizik alanındaki gelişmeler bir yandan Newton fiziğinin diktasına son verirken, öte yandan da pozitivism ve kartezyen mantık artık felsefi bazıı yitiriyordu. Tabii bununla birlikte totaliter toplum mühendisliği de.

İSLAM

Evet. Modern-Postmodern karşılaştırmasından sonra gelelim İslam'a.

Acaba bu karşıt akımlar ile İslam'ın ilişkisi ne olabilir?

Başta da söylediğimiz gibi Modernizm Dine ve metafiziğe karşı aklın ve mantığın başkaldırısı olarak doğmuştu. Tabiatıyla da hem felsefi olarak ve hem de totaliter toplum mühendisliği nedeniyle dinlerle kavgalıydı. Modernizm dinden kuşku duyuyor, ama kendi mantığından kuşku duymuyordu. Ona karşı olarak dinler de kuşkuculuğa yer vermiyorlardı. Bu gerilim Aydınlanma çağından günümüze devam etti ve hala devam ediyor.

Postmodernizm Modernizmin mantık diktasını yıktı, ondan da kuşku duyulması gerektiğini iddia ve ispat etti, maddeci toplum mühendisliğinin de temelsiz olduğunu, insanlığın köleleştirilmesine ve mutsuzlaştırılmasına alet olduğunu vurguladı.

Postmodernite dinlerle asırlarca çatışan moderniteyi tahtından indirdi, bu yönden dinlere büyük bir fayda sağladı. Ama dinden de kuşku duyduğu ve ama herşeyden kuşkucu olduğu için yeni bir nizam önermedi, öneremedi, insanoğlunu hepten boşlukta bıraktı.

Batı insanı 21. Yüzyıla yeni bir bunalım, amaçsızlık, inançsızlık ve boşlukla girdi. Ne yazık ki madde ile maneviyatı, bu dünya ile ahiret saadetini en dengeli, en ahenkli şekilde birleştiren İslamı hala görmüyor...

Hatta hatta düşman sayıyor...

Ve biz müslümanlar...

Devlet adamlarımız biraz felsefe, biraz modernizm, biraz postmodernizm okusalarđı.. Dünyaya, ülkelerine ve kendilerine, yükseklerden bakıp, "Biz ne-redeyiz? Ne yapıyoruz?" sorusunu sorsalarđı...

Dünyamız acaba böyle mi olurdu?

Biz müslümanlar acaba bu halde mi olurduk?

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
 Hazırlayan ve Sunan
 Aydın Nurhan

MÜSLÜMAN AZINLIKLAR I

3 Şubat 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Müslüman Azınlıklar.

Yani gayrimüslim ülkelerde azınlık olarak yaşayan müslümanlar.

İslam Konferansı Teşkilatının verilerine göre günümüzde 150 ülkeye yayılmış 450 milyona varan müslüman azınlık bulunmakta imiş. Aynı örgüte göre bu sayı dünya müslümanlarının üçte birine tekabül etmekteymiş. Bu çok büyük bir rakam.

Azınlık bir kimlik sorunudur. Kimlik bir ferдин kendisine yakıştırdığı değer ve niteliklerin toplamıdır. Ortak değer ve nitelikleri paylaştığına inanan insan grupları da dini, etnik, siyasi, ırki, cinsi vb. nedenlerle ya kendilerini çoğunluk veya azınlık sayarlar, ya da öteki gruplarca öyle görülürler. Azınlık ya da çoğunluk birbirine karşı "öteki"dir, farklı olandır. Aslında dünyada saf ırk veya din ülkesi yoktur, o nedenle de azınlığı olmayan devlet de yoktur.

Etnik ve dini azınlıklar çeşitli şekilde olabilirler.

Bunlardan birincisi yerleşik azınlıklardır. Yerleşik azınlıklar bir ülkede yüzlerce veya binlerce yıldır varolup o ülkedeki çoğunlukla iyi-kötü birarada yaşamış toplumlardır. Mesela İspanya ve Fransa'daki Baskları bu grupta sayabiliriz.

İkincisi, parçalanan imparatorlukların bağımsızlığını kazanan ülkelerde kalan halklarıdır.

Bir üçüncüsü, totaliter rejimlerce bir coğrafya'dan diğer coğrafyaya sürgün edilmiş ve yeni yerleşim yerinde azınlık olan gruplardır. Stalin'in Kırım Tatarlarını Orta Asya'ya sürgünleri bu türün en önemli örneğidir.

Dördüncüsü ülkesine göçettirilen çoğunluk nedeniyle azınlığa düşmüş toplumdur. Kazak ve Kırgızlar da yine Komünist rejimin insanlık dışı sürgün ve yerleştirme politikaları nedeniyle kendi vatanlarında azınlık haline gelmişlerdi.

Beşinci azınlık çeşidi, kendi rızalarıyla, daha ziyade ekonomik nedenlerle bir başka ülkeye göçedip belirli sayıya ulaşmış gruplardır. Bunun örneği Avrupa'daki Türk ve Arap işçi kitleleridir.

Bir altıncı azınlık oluşumu da kitle halinde din değiştirme ile olanıdır ki Çin'de ihtida eden Çin müslümanları bu gruba örnektir.

Etnik ve dini azınlıkların yanısıra bir de modern yaşamın, total demokrasinin ve kapitalist global ekonominin doğurduğu sorunlar karşısında ezildiğine, baskı altında bulunduğu inanan çeşitli insan grupları vardır. Bunlar da gönüllü baskı grupları ve sivil toplum örgütleri şeklinde örgütlenmektedirler.

Bu gruplar her dinden, her ırktan, her görüşten insanları yeni ortak idealer etrafında birleştikleri için tarihi sosyal düşmanlıklarını, ırk ve din önyargılarını törpülemekle önemli bir toplumsal zank görevi de görmektedirler.

Modern insan aslında dini ile bir halkada, cinsiyeti ile bir halkada, dili ile bir halkada, mesleği ile bir başka halkada, yani her biri kendi içinde birçok grupta kimlik üstlenebilmekte, ortak olduğu değerleri paylaşan insanlarla demokratik bir alt kimlik oluşturabilmektedirler.

İşte modern cemiyet farklı insan gruplarını içiçe geçen halkalar gibi, veya sanki bir halat gibi ahenk içinde birbirine kenetliyor, belki de modern şekilde yeniden harmanlıyor. Bu yeni harman, insanları barış içinde örgütleyip ayrımcılık ve zulmü önleyebilir.

Aziz Dinleyicilerim,

Bu genel girişten sonra şimdi de isterseniz azınlıkların niteliklerine bir gözatalım.

Tarih derslerinden hatırlayacağınız gibi siyasi örgütlenmeler zamanla aşiretten imparatorluğa, Fransız ihtilalinden sonra da ulus devlete evrildi.

Avrupa'da meydana gelen ulus devletlerde zank görevini de ortak dil, ortak tarih, ortak etni ve en önemlisi ortak din veya mezhep yerine getirdi.

Bu ortak üst kimlik değerlerinden birine sahip olmayan gruplar Avrupa ulus devletlerinde azınlık sayıldılar. Ve sırf farklı oldukları için epey zulüm ve katliama maruz kaldılar.

Avrupa kolonilerinden elde ettiği gelirle güçlenip medenileştikçe azınlıklara baskısı azaldı, onlara tahammül, yani “toleration” göstermeye başladı, 20 Yüzyılda da insan hakları kavramını ruhsuz, metalik, teknik bir kavram olarak benimsediler.

Şu bir siyasi kuraldır. Devletler müreffeh ve güçlü oldukları sürece hoşgörülerini arttır, azınlıkları rahat bırakırlar. Güçten düştükleri, fakirleştikleri oranda da çirkinleşirler ve azınlıklara hoşgörülerini azaltır.

Yine devletler güçten düştükçe düşmanlarının iştahını kabartır, hasım devletler bunların azınlıklarını 5. kol olarak kışkırtıp kullanmak isterler. Bir kez araya bu nifak tohumu atıldığında devlet ile azınlık arasında güven yoktur, devlet baskıya, azınlık da bu baskı nedeniyle isyana başlar. Bu fasit daireye girildiğinde birçok masumun kanı akar, facialar, parçalanmalar yaşanır.

Binlerce yıl kimliğini koruyarak günümüze ulaşmış azınlıklar, özellikle ülkedeki hakim sınıf içinde erimemek için kimliğini aşırı sahiplenir, aralarında dayanışma kurarlar, kimlikleri keskinleşir. Çoğunluk içinde binlerce yıl erimeden kalmalarının sırrı azınlıkların bu varolma savaşı ve kabiliyeti gibi görünmekle birlikte, asıl baskın karakterleri farklı dinden olmaları ve ona sıkı sıkıya yapışmalarıdır.

Dayanışma kuramayan ve kimliğine, özellikle inanç ve değerlerine sahip çıkamayan azınlıklar kısa sürede asimile edilip yokolurlar.

Aziz Dinleyicilerim,

Şimdi de isterseniz müslüman azınlıkların sorunlarını süreç içinde irdelemeye çalışalım.

Daha önceki programlarımızda sık sık vurguladığımız üzere, özellikle Batı aydınlanmasıyla, yani modernite ile birlikte Avrupa’da toplumsal kategorizasyon ve ayrışmalar özellikle vurgulandı, etnik milliyetçilik ve karşıtı azınlık bilinçleri bileyildi, keskinleştirildi.

Özellikle Fransız İhtilali, daha sonra faşizmle sonuçlanan milliyetçilik akımları İslam ümmetine de parçalanma getirdi.

Bu geri dönülmez süreç sonucu ister istemez birçok ülkede müslüman azınlıklar oluştu.

Avrupa, Rusya ve Çin’de totaliter rejimler her türlü azınlığı ya eritmek, ya da sürmek veya yoketme gibi nafile çabalara girdi, dünyayı kanlı belalara soktu.

Özellikle kolonilerini medenileştirme adı altında ayrı din ve dilden olanların din ve dillerini değiştirmeye kalkıştılar.

Fakat müslümanlar en modern din olan İslam’dan geriye gitmek, yani irtica demek olan bu saçmalığa rağbet etmediler, çabalar nafile kaldı.

Daha sonra 1960larda Avrupa’ya başlayan göç dalgasıyla giden işçiler de din ve geleneklerine bağlı kaldılar. Kılık, kıyafet ve adetlerini değiştirmediler, Avrupalılarla benzeşmek istemediler, bunun zamanla kimliklerini eritmesinden korktular.

Bu şüphelerinde haklı oldukları kısa sürede anlaşıldı. Avrupalı onları da kendisi gibi standart kalıplarda görmek istiyordu.

Alacalı bulacalı entariler, farklı yemekler, takkeler, yavan, tekdüze, standart görüntüye alışmış gözleri rahatsız etmişti.

Hemen bu yeni gelenlerin Avrupalılara benzetilmesi için entegrasyon adı altında projeler üretildi, ama sonuç alınamadı. Mesela Almanlar o ülkedeki Yugoslav ve Yunanlıların kolayca toplumda eridiklerini, ama Türkleri ve Arapları eritemediklerini açıkça itiraf ettiler.

Avrupa farklı insanları oldukları gibi kabul edemedi, bunu hiç hazmedemedi. Ama tarihinden gelen ırkçılığa karşı kendisine mazoşist bir ceza olarak kabul etti, sineye çekti.

Bu ortamda yalnızca evlilik veya hristiyan anneden doğma nedeniyle en der de olsa tanassur eden müslümanlar ise azınlık kimliklerini kaybedip bir iki nesilde asimile oldular.

Önceki konuşmalarımda da vurguladığım gibi geleneğinde azınlıkla yaşama tecrübesi bulunmayan Avrupa, şimdilik ve refahta olduğu sürece müslümanlarla iyi-kötü birarada yaşama sınavına devam edecek görünmektedir. Ancak ekonomik sıkıntı dönemi başgösterdiğinde müslümanları karanlık günler bekleyebilir. Dazlaklar sanki o günlerin öncüleri gibidirler.

Aziz Dinleyicilerim,

Konumuz epey dolu olduğu için isterseniz bugünkü programımızı şimdilik burada keselim, haftaya Amerika ve diğer coğrafyalardaki müslümanların sorunlarıyla devam edelim.

Sizlere hayırlı günler, hayırlı Ramazanlar diliyorum efendim.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

MÜSLÜMAN AZINLIKLAR II

2 Aralık 2002

Aziz dinleyicilerim,

Sizlere geçen hafta söz verdiğim gibi, bu hafta da Müslüman azınlıklar konusunu işlemeye devam edeceğiz.

Hatırlarsanız Amerika Müslümanları konusunda kalmıştık.

Amerika müslümanlarının durumları, sorunlarını geçen hafta işlediğimiz Avrupa'daki müslümanlardan çok farklıdır. Amerika müslümanları o bireyci büyük kültür içinde darmadağın ve etkisiz, hatta dikkate bile alınmayacak küçük bir grup görüntüsü verirler.

Doğrusunu söylemek gerekirse Amerika müslümanları dini inançlarını bireysel düzeyde gerçekten birçok müslüman ülkeden daha özgür olarak yaşıyorlar. Bununla birlikte, Amerikan müslümanları, vatandaşlık bağıyla severek bağlandıkları Amerikan Devletinin çıkarları ile, gönül bağıyla bağlı buldukları Müslüman kardeş halkların çıkarları çatıştığında ciddi bir ikileme, kimlik krizine, ruhi travmaya giriyorlar. Bu travma zaman zaman aşk-nefret tahteravallisine de dönüşüyor, insanları bunaltıyor.

ABD gerçekten her toplumun azami özgürlüklere sahip olduğu bir ülke. Bu ülkede Yahudi, Ermeni ve Rumlar gibi bazı azınlıklar Osmanlı'dan kalan profesyonel azınlık ve dayanışma ruhu ile çok başarılı lobcilik yapıyorlar.

Malum, ABD demokratik lobcilik ülkesi. Fakat bazı menfaat ve baskı grupları bu alanda okadar başarılı oluyorlar ki, terazinin karşı kefesinde kimse olmadığı için Amerikan demokrasi ve adalet dengelerini altüst ediyorlar.

Sonuçta Amerika'yı dünya üzerinde adaletsiz, çift standartçı, dış politika-da ahlaka boşveren ülke durumuna düşürüyorlar, onun dünya üzerindeki meşruiyetine tamir edilemeyecek kadar ağır darbeler indiriyorlar.

Başarılı, örgütlü azınlıkların çabalarına karşı Amerikan müslüman azınlığı dağınıklık ve umutsuzluk içindedir.

Amerika'da görev yaptığım sırada bir dostum, Yahudi ve Hristiyanların azınlıkların başarılarının altında o dinlerde kilise hiyerarşisinin, hiyerarşik dini liderliğin toplumu etkin şekilde yönlendirmesinin rol oynayabileceğini ifade etmişti. Biz müslümanlarda ruhban sınıfının olmayışı, dini hiyerarşi ve otorite olmayışı nedeniyle olacak, müslümanlar her ülkede dağınık ve etkisiz kalıyorlardı.

Amerikan Müslümanlarının girişimleri dinden ziyade ulusal davalar için ve mesela Araplar'ın İsrail'e karşı, Türkler'in Ermeni ve Rum lobilerine karşı, Pakistanlılar'ın Hindistan'a karşı tek tek ama çaresiz ve düzensiz bir şekilde yürütülmeye çalışılıyordu.

Amerika müslümanları başarısız oldukça da ya düzene yabancılaşıyor, küsüyor, ya da davalarından soğuyup o büyük ferdiyetçi toplumun bireyselci seli içinde dini ve ulusal gruplarından kopup kendilerinden başkasıyla ilgilenmez oluyorlardı.

Aziz dinleyicilerim,

Amerika'dan sonra gelelim insan hakkı gözetmeyen devletlere.

Modern demokrasi ve hukuk üstünlüğünün henüz kökleşmediği ülkelerde müslümanlar büyük zulüm ve yokedilme tehlikesi altındadırlar. Özellikle hukuku gelişmemiş büyük despot devletlere karşı silahlı tepki o ülkelerdeki müslüman azınlıkların insanlık haritasından silinmesi sonucunu getirebilir. Onun için biz müslümanlara düşen en hassas görev bu kardeşlerimizi gereksiz yere kışkırtmaktan kaçınmak olmalıdır. Onları zaten büyük güçler gerektiği zaman kışkırtıp birçok masumun kanının akmasına sebep olmaktadırlar.

Müslüman kardeşlerimiz devletlerarası dış güç oyunlarında kışkırtılarak kullanılma ihtimalini de dikkate alarak, insanca yaşama kavuşmak için sabredip buldukları ülkelerin demokratikleşmesini beklemeleri, bu arada demokratik hak arama yöntemlerini hem yerel, hem de uluslararası platformlarda etkin olarak kullanmaları gerekir.

Bizler de bu kardeşlerimizin çılgınlıklarına kulaklarını kapatan sözümona medeni devletler nezdinde etkin olarak çaba göstermeliyiz.

Geri kalmış ülke azınlıklarına gelince, başta Afrika olmak üzere geri kalmış ülkelerdeki azınlıklar üzerinde özellikle aşiret savaşları ve soykırımlar dünyada en az ilgi gören, en az çözüm aranan facialar. Zira dünyayı ekonomik, siyasi ve kültürel nüfuz bölgelerine ayırmış olan büyük güçler yerel ve bölgesel güçlerin sorun çözmelerine izin vermiyorlar.

Hatta bazı eski emperyal devletler günümüz siyasi gerçekleri gerektirmemesine rağmen, fazlaca bir çıkar getirmemesine rağmen, sırf tarihten gelen şeref ve görüntü uğruna hala kolonyal politikalar devam ettiriyor, milyonlarca insana acı çektiriyorlar.

Bu eski güçler hem her bölgenin kendi global stratejileri ile uyum içinde olmasını istiyorlar, ama artık güçleri ve gündemleri dünyanın en ücra köşesindeki sorunlara yetişemediği için de sorunları çözümsüzlüğe, insanları facialara sürüklüyorlar.

Değerli dinleyiciler,

Devletler azınlıklarını sadece zorbalıkla eritmek istemezler. Gizli devlet destekli misyoner faaliyetleriyle, mesela özellikle fakir insanlara yalnızca din götürmekle değil, klinik, iş, ekonomik yardım, burs ve eğitim imkanları da sunularak ve sadece ahiret değil, dünya menfaatleri sunularak da azınlıklar asimile edilmeye çalışılır. Bu siyaset güdülürken güçsüz azınlığın güçlünün yaşam tarzını taklit güdüsünden de yararlanılır.

Hristiyanlaştırmada bir başka yöntem de komünist sistemin yaptığı gibi önce dinsizleştirme, sonra da hristiyanlaştırmadır. Günümüzde bir başka yöntem ise İslamı terörist, karanlık, insan hakkı tanımayan, kanlı ve zalim bir din olarak göstererek genç nesilleri ondan soğutmak, sonra da hristiyanlığı güzel, barışçı göstererek psikolojik yöntemlerle gençleri o tarafa çekmektir.

Fakat ilginç olan İslamın kudretidir. Bunca çabaya rağmen dünya müslümanları tanassur etmemekte, Asya tabiatçı dinleri daha kolay hristiyan olmaktadır.

Peki tüm bunlara karşı biz müslümanlar neler yapabiliriz?

Bence Başlangıç olarak Hristiyan ve Yahudi örgüt ve vakıflarının yaptıklarını çok iyi incelemek gerek.

Sonra eğitim. En önemli eğitim kız çocuklarımızın eğitimidir. Tüm İslam aleminde eğitim politikalarında öncelik kız çocuklarının eğitimi üzerinde

yoğunlaşmalıdır. Bu eğitim oğullarımızın eğitiminin önünde gelmelidir. Zira çocuk ilk eğitimini anneden alır.

Sonra Vakıflar kurarak azınlık okulları açılmalı, zeki ve dahi azınlık çocuklarına dünyanın en iyi üniversiteleri için burslar verilmelidir.

Eğitimden sonrası Hastane ve sağlık tesisleri açmak, sağlık uzmanları yetiştirmektir. İnsanları kendilerine bağlamak için hristiyan misyonerler sağlık hizmetlerini etkin şekilde kullanmaktadırlar.

Üçüncü olarak, Batı ülkelerinde strateji ve uluslararası ilişkiler dernekleri kurmak, veya mevcutlara etkin üye olmamız gerekir. Ayrıca Hristiyan ve Yahudileri anlamak için enstitüler kurmak, üniversitelerde kürsüler açmak, araştırma bursları vermek gerek.

Sonra İslam Ülkeleri ciddi bir örgütlenme ile Yahudiler gibi “antidefamation” yani “islama hakaret” takip merkezi kurmalı, avukatlar tutmalı ve İslama hakaret edenler hakkında hukuki ve cezai dava takiplerinde bulunulmalıdır.

Şurası açıktır ki biz ne yahudileri, ne de hristiyanları onların bizi tanıdığının binde biri kadar bile incelemiyor, tanımıyoruz. Onlar ise bizi bizden iyi tanıyorlar, sonra da müslümanları istedikleri gibi manipüle edebiliyorlar.

Sonra şu acı gerçeği hiç aklımızdan çıkarmamalıyız. Müslüman ülkelerdeki azınlıklar arkalarında güçlü Hristiyan devletlerin desteğinin ve ihtiyaç anında onları savunacağına psikolojik rahatlığı içinde iken, Hristiyan ülkelerdeki müslüman azınlıklar bu psikolojik destekten mahrum ve çaresiz bir yaşam sürüyorlar.

Evet aziz dinleyicilerim.

Çare?

Güçlü olmak..

Nasıl mı?

Önce İlimle,

Sonra da dayanışma ile.

Aynı dinimizin emrettiği gibi...

Kalın sağlıcakla.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

NEO-FEODALİZM

Aralık 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Neo-Feodalizm.

Günümüzün küresel jargonuyla söyleyecek olursak, Yerelleşme.

Yani Küreselleşmenin ters kavramı olan, ama gerçekte onun getirdiği, onun antitezi Yerelleşme.

Hatırlarsanız daha önceki sohbetlerimizde küreselleşmenin dünya çapında “birleşik kaplar ortamı” olduğunu, teorik olarak tam ekonomik rekabet halinde yukarı ekonomik düzeydekiler ile aşağıdaki düzeydekilerin orta seviyede eşitleneceğini söylemiştik.

Bu tanımımızı yaparken zarar görecektik olanların üst gelir seviyesinde bulunan Avrupalı ve Amerikalı işçi ve köylüler olacağını da vurgulamıştık. Küreselleşme karşıtı protesto ve gösterilerin Batı dünyasında yayılma nedeninin de bu olduğunu anlatmıştık.

Bu tanımlamamızı kesin coğrafi hudutlar içindeki ulus devletleri, ve onların ulusal sınıflarını esas alarak yapmıştık.

Bugün küreselleşmeye ve onun getirdiği yerelleşmeye bir başka boyuttan bakalım istiyorum.

Analizimizi ulusal sınırların ötesine aşırıp, dünyanın rakip şehir ve kasabaları arasındaki yarışa girelim istiyorum.

İsterseniz sanayi ötesi bilgi çağının getirdikleri ile hafızamızı bir tazeleyelim.

17. Yüzyıl sanayileşme devrimi sonucunda **assembly line**, yani **montaj hattı** dediğimiz, fabrikalarda işçileri robot gibi kullanan disiplin ve verim hattına geçtik. Bu yenilik aslında iş idaresinin teknolojiye uydurulması devrimi idi. Modern yönetim metodları insanın binlerce yıllık kas gücünü daha verimli kullandı, ama hattaki işçiden binlerce yıllık beyin kapasitesinin üzerinde çok fazla birşey, bir yenilik de istemedi.

Modern yönetim teknikleri ve makinalar nedeniyle geleneksel üretim dalları yokoldu, birçok insan işini kaybetti. İngiltere’deki sanayileşme sonucu mesela Bursa veya Çin’de kapanan dokuma tezgahları insanları işsiz bıraktı. Gerçekte Avrupalı işçi ve esnaf da makinalaşmanın kurbanı oldu, işlerini Doğulu halklar gibi onlar da kaybettiler.

Fakat kolonyalizm döneminde kolonilerden elde edilen gelir Avrupa’daki halka da yansıdığı için Batı’da sanayileşmenin getirdiği dönemsel işsizlik fazla hissedilmedi.

Ayrıca yeni gelişen “**tüketim kültürü**” ile yepyeni ihtiyaç alanları doğdu, hizmet sektörü gelişti ve yeni iş alanları ile Batı dünyasındaki işsizlik kısa zamanda aşıldı.

Vaktaki 20. Yüzyılın sonuna doğru **bilgi çağı** başladı, niteliksiz kas gücü artık ekonomik değerini iyice kaybetti. Reel Sektör olarak tanınan üretim sektörü bile artık kas gücü değil, robotlara kumanda eden fikir işçileri, yani yüksek düzeyli mühendis ve teknisyenler kullanmaya başladı. Bunların yaptığı ise artık kol işine değil, hizmet sektörüne girmeye başladı. Yani artık mal üretim süreci bile ağırlıklı olarak hizmet sektörü niteliğine dönüştü.

Böylece Batı’daki ilkokul mezunu işçi ile Asya veya Afrika’daki ilkokul mezunu işçi global ortamda rakip hale geldi, giderek azalan kas gücü pazarında kıyasıya kapışmaya başladı. Ve bu ekmek savaşını, Lenin’in vaktiyle kardeş dediği sendikalar birbirlerine karşı savaş olarak vermeye başladı.

Evet Aziz Dinleyicilerim,

Bu girişten sonra 21. Yüzyılda işsiz kitleler nasıl iş kapacaklar, onu tartışalım şimdi de.

Daha önce de vurguladığımız gibi, dünyada tasarruf ve sermaye çok, ama başarılı girişimci az. Bu girişimciler telefon tellerindeki gibi kuşlar gibi çok hasas. Gelmeleri çok uzun zaman alıyor, ama en küçük sarsıntıda kaçıveriyorlar.

Peki ne istiyor bu kuşlar?

Önce siyasi istikrar istiyorlar. Uzun yıllar için önlerini görmek istiyorlar, stratejik planlar yapıyorlar. Kendilerine güven veren ülkelere gidiyorlar. Risk faktörü yüksek ise yüksek kar, yüksek faizle çalışıyorlar. Tabii bunun maliyetini halk çekiyor.

Yine, risk faktörü yüksek ise, kısa vade için, vurkaç için geliyorlar, kolay kar edip kaçıyorlar. Yani yarım liberallik ülkeye ağır darbe vuruyor, kısa vadedeli vurguncuların gelmesine, ülkenin kıt kaynaklarının yurtdışına transferinden başka işe yaramıyor. Bu nedenle ciddi yabancı sermayeye açılmaya karar verildi mi bu tam açıklıkla olmalı, tam güven vermeli ki, elde edilen karlar yurtdışına kaçırılmasın, tekrar o ülkeye güvenli olarak yatırılın, yatırım yeni yatırımlar doğursun.

Sonra istikrarın direği sağlam hukuk düzeni. Sağlam hukuk düzeni, gör-gülü, kültürlü, çok okuyan, dünya bilen hakimler istiyor.

Oturmuş Banka sistemi ayrı bir direk. Bunun yanında enerji altyapısı, ve tabii nitelikli, disiplinli, ama ucuz işgücü istiyor uluslararası sermaye.

İşte bunu gören hükümetler aç ve cahil işsizlerine iş bulma çabasıyla yabancı sermayeye adeta yalvararak gel diyorlar.

Vaktiyle iç sermayeyi, güçlenip devlete siyasi rakip olur diye bastıran Asya tipi despotik gelenekten gelen devletler bile uyanıp yerli sermayenin dışarı kaçmaması için ona kur yapmaya başlıyorlar.

Ve aziz dinleyicilerim,

Neo-Feodalizm de işte bu noktada sahneye giriyor.

Biliyorsunuz büyük şehirlerde belediye hizmetleri ve yaşam çok pahalı. Metropollerin vergileri çok yüksek. Onun için birçok üretim firması yatırım için küçük şehir ve kasabaları tercih etmeye başlıyor.

Bunu gören taşra belediyeleri yatırımcıları davet için bir yandan büyük metropollerle, diğer yandan da kendi aralarında kıyasıya rekabete giriyorlar. Yatırımcılara inanılmaz imkanlar sunuyorlar.

Ve bir kez fabrika kurulunca da feodalite başlamış oluyor. Öyle sanayi dalları var ki, tüm kasaba o daldan besleniyor, zamanla tarım ve diğer işkollarını unutup ve tek üretim tesisine bağımlı hale geliyor. İşte bu noktada neo-feodal düzen kurulmuş oluyor.

Bu andan itibaren halk ve siyasetçiler artık modern yerel ağa olan sanayicinin her şartını kabul etmeye başlıyor. Çünkü çağ bilgi çağı, herşey kolay taşınır olduğu için yatırımcı en küçük kıpırtıda kaçırverir korkusu kasabayı sarıyor.

Fakat iş bununla kalsa, global ve yerel rakiplere karşı haydi aza kanaat edip yine geleceğe bir nebze umutla bakabilir iş bulabilenler.

Ama daha korkunç bir akibet var ortalama insanları bekleyen.

Otomasyon ve robotizasyon okadar hızlı geliyor ki, hizmet sektöründeki beyaz yakalı orta düzeydeki profesyonel beyin işçileri bile işlerini kaybediyorlar. Bankacılık ve Finans sektörü bu gidişin en hazin örneği.

Peki bu gidiş nereye?

Evet asıl sorun bu.

Üretim teknolojileri okadar gelişecek ki, herşey çok ucuza üretilebilecek, ama orta sınıflar yokolduğu için üretilenleri, ucuz da olsa, alabilen olmayacak.

Yani **yeni proleter robotlar** alıcı insanlar bulamayacaklar.

Teknolojinin bu hızla gelişmesiyle ve büyük bir dünya harbi yaşanmaz ise, önümüzdeki 50 yıl içinde Batı dünyası dahil, milyarlarca insan işsiz kalacak. Batı dünyası sanayileşme devrimi şokunu kolonilerden gelen artı değeri içerde işçilere yansıtarak krizi aşmıştı. Ama global köyde böyle bir imkan ortadan kalkıyor. O nedenle özellikle Batılı orta sınıfı da ciddi açmazlar beklemede.

Bunu ciddi bir örnekle anlatalım isterseniz.

Dünya ekonomi mantığı öyle mantıksız işliyor ki, bir yanda Avrupa'da tereyağ dağları var, öte yanda Afrika'da insanlar açlıktan ölüyor. İşte, önümüzdeki neo-feodal dönemde aynı sorun global planda yaşanacak.

Bir kasaba feodal sanayi baronu sayesinde iş bulurken, komşu kasabada insanların açlık yüzünden isyan etmesi bile sözkonusu olabilir. Özellikle menfaatçi, bireyci materyalist felsefeye bağlı Batı toplumları bu anlamda ciddi patlamalara gebe.

Çözüm ne olabilir?

Ulusal Hükümetleri ciddi sıkıntılar bekliyor. İşsiz açlarını doyurmak için Global büyük sermaye ve onun yerel neo-baronlarının artan taleplerini aşırı boyun eğmeden nasıl karşılayacaklarını hesaplamak zorundalar.

Uluslararası işçi rekabeti için nasıl nesiller yetiştirmeli?

Bir yanda muti, aza kanaat eden, disiplinli işçiler,

öte yanda menfaatçi, çatışmacı, disiplinsiz işçiler..

Uluslararası sermaye hangisini ister?

Ozaman ulusal eğitim stratejileri yeni ekonomik düzen için nasıl gençler yetiştirmeli?

Mesela Japonya, Kore, Almanya ve Türkiye askeri disiplinli uluslar olarak bilinirler. Bu uluslar modern yöneticilikle gerçekten disiplinli işgücü olarak dünya pazarlarına hakim olabilirler.

Askerlik müessesesi acaba modernize edilerek, ekonomiye disiplinli, verimli gençler yetiştirmede kullanılabilir mi?

Ama disiplinli toplumlar disiplinsiz toplumlar kadar yaratıcı olamıyorlar. Ozaman teknolojik hayal ve yaratıcılık için sürekli **brain drain**, yani dışardan beyin ithali mi gerekir? Veya yetenekli, elit gençler için özgür bir eğitim ortamı yaratıp onları askeri disiplin dışı mı tutmalı?

Herşeye rağmen insanla rekabette üstün gelecek robotların işsiz bırakacağı kitleleri pahalı yaşam sunan Metropolleri boşaltıp köylere dönmeye teşvik mi etmeli?

Anlaşılan Mal üretimi, yani reel sektör artık kas işçisi istemeyecek, insan unsuru mal üretiminden çıkacak.

Ozaman insanlara bir tek hizmet sektörü kalacak.

Burada turizm çok önemli bir alan olarak ortaya çıkıyor. İşte bu alanda da muti, gülüryüzlü, misafirperver halkların şansı artacak.

Sanat ve felse ayrıca önem kazanacak.

Vaktiyle komünist rejimlerin yaptığı gibi işsiz kitleler sanata ve okumaya yönlendirilebilir, bunlar yaşamın çok ucuz olacağı taşraya kaydırılarak basit yaşam tarzına uymaya teşvik edilebilir..

Eflatun'un dediği gibi " oğa ihtiyaç duyan değil, az ile yetinmeyi bilen" aydın nesiller yetiştirilebilir.

Bu aynı zamanda dinlerin de istediği insan tipi demektir...

Başka ne olur?

Hadi bakalım muhayyile ve tefekkür gücünüzü çalıştırın, fütürist denemeler yapın beyinlerinizde.

Yavrularınızın geleceği için stratejiler geliştirin...

Ve kalın sağlıcakla.

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Diünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

SANAT

16 Haziran 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz sanat.

Sanat'ın kesin tarifi yapılamasa da “Sanat Eseri” kavramı 15 ve 16 yüzyıl İtalya'sında ortaya çıkmış. Başlangıçta resim, heykel ve mimariyi kapsayan terim daha sonra müzik ve şiiri de kapsamına alarak “Güzel Sanatlar” terimine yolaçmış. Sonra da bugün bildiğimiz çok geniş alanlardaki kapsamına ulaşmış.

Sanat konusundaki araştırmama başladığımda her zamanki gibi önce size bir tarif bulayım istedim. Ama sanatın tatminkar bir tarifini bulamadım. Mutlak tarifini kimse bulamamış. Çoğu zaman güzellikle, estetikle birlikte anılmış, iki kavram birbirine karıştırılmış.

Kimi tanrının güzelliğinin, evrende yarattığı düzen ve ahengin yansıtılması diyor, kimi varoluşçu yaklaşımla gerçekliğin yansıtılması diyor. Ozaman da, gerçeklik nedir sorusuyla felsefeye kayıyorlar.

Bir başka tanıma göre sanatçının yaptığı sanattır diyorlar. Akabinde sanatçı kimdir tartışması başlıyor.

Sonra “sanat”ın, sanatçı açısından mı sanat, yoksa algılayan açısından mı sanat olduğu tartışılıyor, ardından ruh ve duygular devreye giriyor.

Buradan Robotların sanat yapıp yapamayacağı tartışılıyor. Mesela sentetik müzik, veya resim gibi.

O zaman da devreye algılanma ve insanlarda ortak duygular yaratabilme kabiliyeti tartışılıyor. Oldukça çok sayıda düşünür ve sanatçı, sanat eserinin “insanlarda ortak duygular yaratabilmesi”nde fikir birliği ediyorlar.

Evet Aziz dinleyicilerim.

Bugün gördüğünüz gibi çok farklı bir yöntemle girdik konumuza, ve böyle de devam edelim, rengarenk tanımlar ve fikirler arasında gezinelim biraz.

Zaten konumuz sanat olduğuna göre bu rengarenk üslup konumuza da uyuyor. Ne dersiniz?

Gelin bir soru da birey açısından soralım.

Her insan düzeyi için sanat olur mu?

Mesela mağara adamı için?

Taş devri insanının duvara çizdiği resim sanat mıdır?

Veya Afrika kabilesinin resim ve heykel anlayışı?

Veya ilkokul çocuklarının resim ve heykel çalışmaları?

Yani sorguladığımız şey sanatta düzey.

Sanat bir anlamda sembolizasyon olduğuna göre değerlendirmemizi hem sanatçı, hem de algılayanın düzeyi açısından yapabiliriz.

İnsanların sanatı algılama kabiliyet ve kapasitesi,

Hangi toplumda, hangi eğitim seviyesinde oldukları,

Hangi anda,

Hangi psikolojik durumda

buldukları hem yaratış ve tarz açısından, ve hem de algılayış açısından çok farklı sonuçlar getirebilir.

Aynı müzik veya resim farklı yer ve zamanda, farklı psikolojik durumlarımızda beynimizde çok farklı yankılar yaratabilir değil mi?

Peki sanat derecelendirilebilir mi?

Bana derecelendirilebilir gibi geliyor.

Mağara adamının veya ilkokul çocuğunun çöpten adam resmi ile anlatmaya çalıştığı duygu ile Verdi'nin opera ile iletmeye çalıştığı duygu arasındaki kalite farkını inkar ne mümkün?

Yani sanat sanattır, kabul, ama ilkel sanat ve ileri sanat arasındaki yelpazede sanatın dereceleri mutlaka vardır. Şah eserler olabileceği gibi, zayıf eserler de olabilir.

Bakın büyük düşünürler ve sanatçılar iyi sanat için hangi kıstasları veriyorlar.

Sanat bir iletişim olayıdır. Onu algılayan insan, duyguları olan kimsedir. Sanatçının yaratış anındaki duyguları ne kadar güçlü, derinden ve samimi ise, mesajını algılayanın ruhuna okadar derinden nüfuz ettirecektir.

Bir sanat eseri algılayana “hah işte tam benim gibi hissetmiş” dedirttiği zaman iyidir. Ve hele bunu yığınlar söylüyorsa o sanat evrenselidir.

Zorlamadan, en basit, net, anlaşılır şekilde ortaya konulabilen sanat,

insanlara “aaa, ben de aynısını yapabiliyordum” hissini verebilen sanat, üstün sanattır.

İnsanoğlu samimi olanı, içten olanı, içgüdüsi ile anlar. Çocuklar bile algılar samimiyeti. İşte bunu en iyi yakalayabilen sanatçı, sanırım iyi sanatçıdır.

Bu konuda herhalde Mozart insanlık tarihinin en üstün sanatçılarından biridir.

Sanatı kendisi için yapan, önce kendisi beğenen bir sanatçı başarılı sanatçıdır.

Sanatta aslolan çeşitlilik ve rengarenkliliktir. Yaratıcılıktır, başkalaşmaktır, farklı olmaktır. Ama... insanları ortak duygularda birleştirebilen farklıyı yakalayabilmektir.

Neredeyse tüm sınırları aşarak, duyulduğu her ortamda tatlı, ılık duygular uyandıran, bizleri aynı ortak duygularda birleştiren bir Mozart gerçekte bizlerden çok farklı olan bir dahi değil midir?

Ama bir de Türkülerimizi düşünelim.

Çoğunun sanatçısı belli değildir. Anonimdir türküler. Asırlar içinde halkın ruhunda yikanmış, imbiğten geçmiş, melodik olarak tüm pürüzleri giderilmiş

ve perfeksiyona, yani kusursuzluğa, kemale ulaşmışlardır. Türkülerde bir nota düşüklüğüne bile rastlayamayız.

Demek ki sanat deyince illa sanatçısı bir veya birkaç kişi olması gerekmiyor, asırlar içinden dinamizmi ile yürüyen sanatlar da var.

Sanat bilince gerçekliği anlatan değil, bilinçaltınca algılanan, ruhta etkiler yaratan bir psikolojik durum. Duyduğumuzda bize gayriihtiyari tempo tutturmaya başlayan bir melodi sanat değil midir?

Bir de kuru fikir iletişimi vardır. Mesela yavan, disiplinli bir gramerle düşünceler iletilebilir. Ama sanatla duygular aktarılır. Kelimeler şiire dönüşür, edebiyat olursa sanat olur.

Sanat eserinin mutlaka güzellik yansıtması gerekmez. En çirkini gösteren resimler de büyük sanat eserleridir. Sanat sadece sevinç veya keder uyandırmayabilir, derin düşünceye sevkeden eser de sanattır.

Sanat saridir, bulaşıcıdır. Ortak katılım sağlar. Öncelikle sanatçı ile eseri algılayan arasında ruh iletişimi sağlar. Sonra da o eseri izleyenler arasında kolektif bir psikolojiye yolaçar.

Bakın Dissanayake adlı bir düşünür insanı Homo Aestheticus yani estetikten anlayan canlı türü olarak tanımlıyor.

Albert Einstein da sanatı doğrudan tarif yerine bakın ona nasıl yaklaşıyor.

“Karşılaşacağımız en büyük tecrübe esrarlı bir güzelliştir. Bu esrar, tüm gerçek bilim ve sanatın kaynağıdır. Hayal bilgiden daha önemlidir. Bilgi sınırlıdır. Hayal dünyayı sarar.”

Beatles Grubu gitaristi John Lennon da güzel bir tarif vermiş sanatçı için.

“Benim misyonum, ortak duygularımızı bulup ifade edebilmektir. İnsanlara nasıl hissetmeleri gerektiğini öğretmek değil. Benim işim vaaz değil, liderlik değil, ama hepimizin ortak ruh halini bulup yansıtabilmektir.

Evet.. Ortak ruh hali.. Belki huzur.. Gözlerdeki mutluluk.

Sanat mutlaka vücut kimyasını değiştiriyor. Düşünceyi, inançları, davranışları etkiliyor. Şuuraltımızı kontrol altına alıyor, hatta biz ne olduğumuza bile anlayamıyoruz çoğu zaman.

Mesela Doğu müziğini dinleyen insanlar muti, yumuşak ruhlu olurken Modern Batı müziği dinleyen insanlar dinamik ve saldırgan oluyorlar. Osmanlı

İmparatorluğunda akıl hastanelerinin farklı hastalıkları değişik müzik makamlarıyla tedavi ettikleri bilimsel bir vakıa. Yani müzik vücut kimyasında mutlak değişim yapıyor, fizik ile metafizik arasında etkin bir köprü kuruyor.

Birçok düşünür sanatın insanı hayvanlıktan, vahşetten, kabalıktan uzaklaştırdığını söylüyor ama günümüzde çiçeklerin ve hayvanların bile güzel müzikten etkilendikleri deneylerle ortaya konuluyor. Demek evrensel bir güzellik var, belki tanrının mutlak güzelliğinin dünyaya yansıtılması tarifi gerçekten en güzel tanımı sanatın.

Ama öte yandan sosyal, siyasal, hatta şeytani görev de yükleyebiliriz sanata. Mesela global çıkar savaşlarında insanlarımız muti ve uyuşuk mu olsunlar, yoksa dinamik ve saldırgan mı? Sanat politikaları oluşturabilir miyiz bu amaçla? Televizyonlar, radyolar, sinema sanayii...

Ne dersiniz? Farkında mıyız sanatın bu şeytani kullanımının? Siyaset ve ideolojilere araç olabileceğinin?

Aslında tam tersini düşünelim.

Sanat ile din arasında da çok yakın bir ilişki var.

Sanatların en yücesi, Peygamberlik sanatı denir. Diğer sanatlar onu takip edermiş.

İkinci sırayı siyaset almış yücelik ve asalette...

Siyaset asalet ve yücelikte ikinci sırayı alıyorsa... Bu sanatın günümüzdeki durumuna bakınca... İnsanlığın en ileri teknoloji ile mahva sürüklendiği bir çağda... Peygamberlikten sonra tanrısal düzen, ahenk ve güzelliğin insanlığa yansıtılmasında ikinci rütbe getirilen siyasetçilerin haline bir bakalım...

Her ne ise...

Sanattan bahsederken kötümserliğin gereği yok.

Gelin bir sanat hayal edelim.

Bir bayram sabahı erkenden kalkmışız, babamızın elinden tutmuş camiye yürütüyoruz. Bahar sabahının serinliğinde ağaçlar taze körpe dallarında açan çiçekleri uzatmışlar, Allah'ın güzelliğini müjdeliyorlar bize...

Çiçeklerin etrafında uçan kelebekler bu semavi güzelliğin sınırsız olduğunu hatırlatıyorlar bize.

Büyüyoruz, kimimiz bu güzellikleri anlamlandırarak ruh kemaline ulaşıyoruz...

Evet.. Kamil insan... Baktığını gören, dinlediğini duyan, yediğini tadan, dokunma ve sekste hayvanlıktan öte bir ruh halini keşfeden kişi... Mükemmeli arayan insan...

Evet aziz dostlar,

Sanatçı için, kamil insan için “Toplumun, insanlığın makulünü bulan” desek?

Kalın sağlıcakla...

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

SAVAŞ

3 Mart 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Savaş

İsterseniz önce savaş'ın tarifini yapalım.

Alman Stratejisti Carl von Clausewitz savaşı şöyle tanımlıyor:

“Karşıtımıza irademizi kabul ettirmek için kullandığımız şiddet.”

Clausewitz Barışı da tarif etmiş.

Mücadelenin diğer yöntemlerle sürdürülmesi...

Yani insanların sürekli mücadele halinde olduğunu anlatıyor bize...

Bakın bu Prusyalı subay daha neler söylemiş:

Uluslararası ilişkilerin amacı “güç”dür.

Güç şiddetle kazanılır, şiddetle sürdürülür.

Tüm saldırganlar savunma bahanesini öne sürerler.

Barış güç dengesidir. Savaş, bozulan dengenin tekrar kurulmasıdır.

Gerçi Clausewitz bunları söylüyor, ama, onurlu, hakça barışlar yapıla-

madığında denge kurulmuş olmuyor. Silahlı Çatışmalar geçici olarak duruyor, okadar.

Evet Aziz Dinleyicilerim.

Daha önce de söylediğimiz gibi uluslararası ilişkiler kanunsuz bir orman.

Uluslararası ilişkilerde duygusallık ve hesapsızlık ağır yenilgi, bela ve kayıplara yolaçıyor.

İşte bu yüzden uluslararası ilişkilerin yönetimi bir bilim, bir sanat.

Kanunsuz, vahşi ormanda sağ ve güçlü kalma sanatı.

Yine Clausewitz, savaşı ulusal siyasetin mantıklı enstrümanı olarak tarif ediyor.

Allah insanı eşref-i mahlukat olarak yaratmış.

Ama O'nun akıl ve sorumluluk verdiği insan vahşi savaşlarla bu yüceliğinden çıkıp hayvanlara yaklaşıyor.

Ve bir türlü aklını kullanmıyor, tutkularının esiri oluyor.

Vahşet ile medeniyet arasındaki fark, ölmek ve öldürmenin bedelinin hesabında ortaya çıkıyor.

İlkel ve vahşi olanlar çok ucuz maddi ve manevi değer için ölüp öldürüyor, insan hayatını da çok ucuz sayıyor, medeni denilenler ise en azından kendi canlarını daha pahalıya getiriyorlar, hesap kitap yapıyorlar.

Hatta medeni sayılanlar savaşlarda lejyoner ve gurka denilen paralı asker, yani Roma Gladyatörleri gibi ucuz insan eti kullanıyorlar.

Evet.

Bu girişten sonra devletlerin niçin savaşmadan duramadıklarına bir bakalım.

Size basit bir örnek.

Minik bir tavşan olsanız Arslanla aynı kafeste olmak ister misiniz?

İşte mesele bu kadar basit.

Dünyada hiçbir devlet yanında kendisinden çok daha güçlü bir devletin yükselmesini istemez.

Güç, başlı başına bir tehdit, başlı başına savaş sebebidir.

Bir devlet askeri, siyasi ve ekonomik olarak büyüme başlamışsa, o devlet istediği kadar barışçılım da dese, gerçekten barışçı da olsa, komşularınca tehdit olarak algılanır, etrafını ürkütür.

Bu nedenle devletler bölgesel ve global muhtemel rakiplerin yükselme ihtimallerini baştan kesmeye çalışırlar. Pre-Emptive Strike, yani önleyici saldırı doktrini diyerek, kafalarına esen güçsüz ülkeleri vururlar. Daha güçlü devletlerle aralarına tampon devletçikler koyarlar, nüfuz alanları tesis ederler.

Günümüz hiper gücü ABD kendi gücüne kimse yanaşmasın, bunu hayal bile edemesin diye savunmaya yılda 400 milyar dolar harcıyor, bunu 800 milyara çıkarmayı düşünüyor.

Gerçi şeref, yabancı korkusu veya düşmanlığı, coğrafya, kültür, din vb. sebeplerle de savaş açılabilir. Ama mantıklı olan önce caydırıcı fark, sonra da iktisattır.

Demek bu teknik bir yaklaşım.

Yani toplumlar örgütlenince ilişkilerini matematik hesap üzerine oturtuyorlar.

Tehdit algıladıklarında da istediklerini barış içinde, olmadığı takdirde güç kullanarak elde etmeye çalışıyorlar.

Şimdi..

Tehdit algılamasına kim karar verecek?

Yine savaş teorisyenleri, Fransız İhtilalinden önce savaş kararını yöneticilerin, ihtilalden sonra halklar ve ulusların aldıkları tezini ileri sürüyorlar.

Bu çerçevede İkinci Dünya Savaşından Alman halkını sorumlu tutup, Hitleri başlarına getirmeselerdi diyorlar.

Özellikle endüstri devriminin eseri olan ulus devletler, uluslararası savaşlardaki ekonomik kar-zarar hesabını matematik, mantık hesaba oturtmaya başladılar.

Hatta orduları sigorta şirketlerine benzettiler, askeriye harcanan para ile onun ekonomik getirisi arasındaki orantıyı hesaplar oldular.

Hatta bunun için Aslanın tavşanı kovalama örneğini verdiler. Yani bir tavşanı yemek için harcanacak enerji eğer fazla ise, aslan o minicik tavşanı kova-

lamayı bırakıyordu. Ama bir geyiği daha uzun kovalıyordu, zira daha çok et, daha fazla enerji demek idi.

Meşhur Amerikalı düşünür Paul Kennedy “military overstretch” yani “askeri aşırı yayılma” teziyle imparatorlukların batma nedenini aşırı askeri yayılma sonucu ekonomilerin çöküşüne ve nihayet devletlerin çöküşüne bağladı.

Bu anlamda İmparatorluklar talan edecek daha fazla coğrafya bulamayınca ordularını besleyemediler ve çöktüler.

Günümüzde artık demokratik halklar ekonomik koşullar mutlak gerektirmedikçe savaş istemiyorlar. Ekonomik çıkar dışındaki savaşları mantıksız, saçma buluyorlar.

Zira savaşlar ticarete çok ağır darbe vuruyor. Zaten aşırı üretimine Pazar genişletmeye çalışan global sermaye savaşlarla daha da ağır durgunluğa giriyor.

Tüccar mantığı şöyle çalışır: “sen kazan, ben kazanayım, ikimiz de kazanalım”.

Bu nedenle Tüccar uluslar kolay kolay kavga istemezler. Taa ki ciddi kayba girene kadar.

Özellikle Batılı halklar gereksiz nedenlerle çocuklarının askerde ölmesini istemiyorlar. Zira o ülkelerde insan canı çok kıymetli. Hatta maddi hesapla bir çocuğun tahsili ortalama 100.000 doların üzerinde. Modern Batı ekonomisi bu kadar pahalıya malolan bir beynin savaşta tek kurşunla yokedilmesini akıl dışı buluyor.

O nedenle Fransa ucuz Afrikalı lejyoner, İngiltere de Gurka kullanıyor. Yakın günlerde Amerika’nın da lejyoner kullanması önerilmeye başlandı. Yani modern ekonomi mantığına göre eğitimsiz, fakir ve muhtaçlar ölüme gönderilebilir!..

Yine eğitimsiz, fakir, işsiz, suça meyilli gençler silah altına alınarak toplumsal bir işlev yükleniyor ordulara.

Globalizm çağında uluslararası meşruiyeti olmayan saldırı kısa vadede başarılı olsa bile uzun vadede zarar getiriyor.

Bir Amerikalı askeri teorisyen ise düşmanı aşırı korkutup istekleri kabul ettirmekten bahsediyor.

Çinli stratejist Sun Tsu da “en iyi general savaşmadan muzaffer olan generaldir” diyor.

Aslında savaş hayatı değilse cinayettir sözünü hepimiz çok iyi biliriz.

Klasik savaş, savaş meydanında askerler arasında olurdu. Bizim dinimiz de savaş hukukuna uyun diyor, sivile dokunulmasını yasaklıyor.

Aman diyene kılıç kaldırmayın diyor.

Savunma için savaşın, size saldırmayana saldırmayın diyor.

Ama Modern teknoloji kadın-çocuk ayrımı yapmıyor. Bir nükleer veya biyolojik kitle silahı hiçbir ahlaki endişe duyulmaksızın kullanılabilir.

Aziz Dinleyicilerim,

Bir devlet hangi alana aşırı önem verir, o alana büyük kaynak ayırırsa o devlet ister istemez o alana yoğunlaşır. Ordusu büyük olursa da militarizme kayma ihtimali artar. Hele bu bir süpergüç olursa zamanla ciddi iç tehdide maruz kalır, dünyayı da peşinden sürükler.

Kısa vadeli zafer hesapları ise daima içi boş hayaller olarak kalır. Milyonlarca insan canına kıyan Cengiz, İskender, Napolyon, Hitler, vb. hayalperestlerin imparatorlukları daha kendi sağlıklarında çatırdamaya başlamış, kısa zamanda tarihten silinmiş, bu hayalperestlere de sadece döktükleri milyonlarca masum kanı kar kalmıştır.

Evet aziz dinleyicilerim.

Bu dünyadan insanlara dünya cenneti vereceğim diyerek yüzmilyonlarca masumun kanına giren nice hayalperestler geçti. Bu muhteris şaşkınlık tarih denilen koca ırmakta suyu hızlandırıp sele döndüreceklerini sandılar. Ama ırmak bildiği hızı değiştirmede...

Gelin biz yine dinimize kulak verelim...

Bir cana kıyan tüm insanlığı öldürmüş gibidir...

Kalın sağlıklıca

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

SOSYAL GÜVENLİK

27 Ocak.2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Sosyal Güvenlik.

Materyalist toplumun modern dayanışması....

Biz müslümanların sosyal güvenliğe nasıl baktığımıza girmeden önce isterseniz bu modern kurumun endüstri toplumlarındaki tarihsel sürecine bir gözatalım.

18. Yüzyıl Endüstri Devrimi öncesinde toplumların çoğunluğu Aşiretler veya büyük aileler halinde kırsalda yaşar, tarımla uğraşırlardı.

Evlerde birkaç nesil birarada yaşar, yaşlılara büyük saygı gösterilirdi. Bu ailelerde paylaşma ve dayanışma duygusu çok köklü idi.

20. Yüzyılda İngiltere ve Avrupa'da sanayileşme ve kentleşmenin hızlanmasıyla birlikte insanlar büyük kentlerin varoşlarına akmaya başladılar ve büyük nüfuslarıyla küçük küçük gecekondulara sıkışmaya çalıştılar.

Koca, yabancı şehirde sahipsizlik ve yalnızlık korkusu, aile, aşiret ve hemşerilik bağlarının birkaç nesil daha sürmesini gerektirdi.

Vakta ki yeni nesiller artık kentsoylu olmaya ve mali bağımsızlık kazanmaya başladılar, sıkışık büyük aileden kopma ve evlenince de çekirdek, yani küçük aile sistemine giriş dönemine girildi. Ama özgürleşmenin bedeli, kırsal değerlerin, paylaşım duygusunun ve aile dayanışmasının kaybı idi.

19.Yüzyılın hızlı transformasyonu bu yeni kentsoyluları taşranın geleneklerinden, ahlaki değerlerinden ve din anlayışından kopardı. Ama o değerlerin yerine konacak seküler burjuva değerlerini hemen üretmediler ve ahlaksız, amaçsız bir döneme girdiler.

Psikolojik ve sosyal denge sağlayacak ahlaki temeli kalmayan bu materialist kitleler hem iç huzursuzluğa, ve hem de sosyal çalkantılara düştüler.

Bu çalkantılı sanayileşme ve burjuvalaşma döneminde Karl Marx yeni maddeci hayat için dinsiz adalet yasalarını formüleştirmeye çalıştı.

Ve işçi sınıfından ve onun teorisini Marx'dan gelen büyük tehdidi gören ilk Avrupalı devlet adamı Alman Prensi Bismarck oldu.

Bismarck sosyal patlamaları önlemek için emekli maaşı, kaza tazminatı ve sağlık sigortası sistemlerini başlattı.

Çağ Emperyalizm çağıydı ve kolonilerden gelen artık değer Avrupa orta sınıflarının hızla serpilmesine yaradı. Özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra hız kazanan kapitalizm sayesinde Avrupa işçileri çok yüksek sosyal güvence- lere kavuştular.

Emeklilik, işsizlik, sağlık, analık, eğitim, barınma gibi hak ve imkanlar aile bireyleri arasındaki maddi bağımlılık ve dayanışma gereğini hızla yoketti. Maddi özgürleşme bireyleri okadar etkiledi ki, 16 yaşına gelen gençler ailelerini terkedip yalnız yaşamaya, evli çiftler en küçük anlaşmazlıkta boşanmaya başladılar.

Eğitim de bu yeni, bireyci topluma uygun bir felsefe üzerine kuruldu. Kentsoylu Birey evrenin merkezi idi, birey hakları tarım toplumunun dayanışma ve göreve dayalı felsefesinin yerini almıştı.

Eğer bireyin dayanışma ihtiyacı olursa bunu devletin sosyal güvenlik sistemi sağlayacaktı.

Modernizm ve materyalizm bireyi kutsadı, onu toplum baskısından kurtardı, ona kaderi üzerinde yetki ve özgürlük verdi, ama onu yalnızlaştırdı, yabancılaştırdı, psikolojik olarak güçsüzleştirdi.

Dağılan ailelerde Nineler torun bakmayı reddettiler, çalışan anneler bebeklerini yuvalara terkettiler, ama nineler yaşlanınca bu kez de torunları onları son yolculuklarına istasyon olacak huzurevlerine terketmeye başladılar.

Globalleşme fırtınası gelene kadar bu maddi imkan bile büyük nimet idi. Evet, manevi kayıp ağırdı, fakat milyarlarca insanın açlıktan kırıldığı bir dünyada Batılı devlet, yaşlısına hiç olmazsa iyi bir emekli maaşı, sıcak oda ve aş verebiliyordu.

Ama ekonomik duvarları darmadağın edip ulusları korkunç ve acımasız bir rekabet içine çeken küreselleşme Avrupa sosyal devletini sarmaya başladı.

Küresel köyde sermaye yüksek vergi ve sigorta priminden kaçıyordu. Şımarık ve pahalı işçi istemiyordu.

Öte yanda ise geri kalmış ülkelerin işçi ve işverenleri Batı'dan 200 yıl sonra dünya maddesine uyanmış, kan, ter, sabır, fedakarlık, ve hatta kanunsuzluk ile, her türlü riski alarak kıran kırana rekabete başlıyordu.

Avrupalı işçi ve girişimci ise zenginliğin verdiği rahatlıkla mesela bir Türk'ün ciddi riskler alarak girdiği Orta Asya ve Afrika'ya girmeye tenezzül etmiyordu.

Sonuçta Avrupa'da işsizlik % 10 ları geçip % 20'lere yolalmaya başlıyordu. Ama Avrupalı işçiler bu gidişe göz kapatıyor, ona rağmen lüks yaşamlarından feragat yanaşmıyorlardı.

Halbuki onları ileride daha da zorlu günler bekliyordu, nüfus hızla yaşlanıyor, arkadan onlar için emekli primi yatırarak, sistemi döndürecek genç nesiller gelmiyordu. Bu da emeklilik aktüarya hesaplarını altüst ediyordu.

Sosyal Güvenlik sistemleri okadar zorlanmaya başlamıştı ki, Amerika'nın en zengin eyaleti Kaliforniya bile 55,000 çocuk yardımını kesmek zorunda kalmıştı.

Devlet en kötü tüccar olduğu için sosyal sigorta fonlarını iflas ettiriyor, çare olarak bu müesseseyi özelleştirmeye çalışıyordu.

Fakat bu kez de uluslararası finans piyasalarındaki riskler bu fonların bir anda iflasına yolaçabilir ve emekliler anında sokakta kalabilirlerdi.

Aziz dinleyicilerim,

Bu iç karartıcı tablodan sonra isterseniz asıl meramımıza, sosyal güvenliğin toplumsal etkilerine girelim.

Başta söylediğimiz gibi, modernitede önce anneler bebeklerini yuvaya terketti, sonra bebekler büyüdü, onlar da annelerini huzurevlerine terketti.

Batılı modern çekirdek ailede dedelere, ninelere yer yok.

Cin şişeden fırladı, geriye sokamazsınız.

Sosyal güvenlik iflas ederse yaşlıları nereye göndereceksiniz?

Manevi huzur bir asır önce kaybedilmişti. Şimdi de maddi güvence tehdit altında.

Bu tehdit yalnızca yaşlılar için varit olsa bir derece.

Ama asıl korkutucu olan, genç nesillerin bu tabloyu görüp yarınlarından umut kesmeleri ve nihai tahlilde toplumsal dokunun paramparça olmasıdır.

Evet Aziz Dinleyicilerim...

Biz Müslümanlar bu küresel resmin neresindeyiz?

Yakın zamana kadar birçok modernist, ukala bir yaklaşımla dinin kırsal tarım toplumunda yararlı olabileceğini, ama modern yaşamda iflas edeceğini iddia ediyordu.

Şehir insanı özgürleştirir ve onun din ihtiyacını azaltır diyorlardı.

Bu dargörüştü bir zihniyet.

Modern kentsoylu, tanrıya her zamankinden daha muhtaç.

Çekirdek aile, boşanmalar, aşırı bireyselleşme ve toplumun atomizasyonu, bireyi etrafındaki milyonlarca insan arasında yalnızlaştırdı, yabancılaştırdı.

Modern birey maddi zenginlik, ama manevi fakirlik içinde.

Bu bireyler için psikiyatriste gitmek makbul, bilimsel ve modern,

Ama manevi ışık ve umut için Allah'a dönmek hurafedir.

Onlar için kitaplıklarını Uzak Doğu'nun moda psikolojik reçete kitaplarıyla doldurmak makbul, ama ferahlamak ve yeniden başlamak için Allah'a dönmek yobazlık, mantıksızlıktır.

Değerli dinleyicilerim,

Bir an için kutsal kitabımızı, Kuran-ı Kerim'i hatırlayın. Anne-Babaya ve muhtaç olanlara iyi davranmamızı emreden ayetleri düşünün...

Aslında çoğumuz bilir, ama idrak etmeyiz. Bizim dinimiz de geçmiş dinler gibi ana-babaya kötü muameleyi ağır günahlardan sayar.

Onun için yaşamlarının sonbaharlarında onları yalnızlığa, boş duvarlar arasına terketmek bizim imanımıza uymaz.

Hele hele biz refah içindeyken fakr-u zaruret halindeki akrabalarımıza, komşularımıza sırtımızı dönmek ne mümkün?

Samimi bir müslüman için herşey bir yana, Zekat müessesesini hatırlamak bile yeter.

Teknik olarak zekat tek başına dünyadaki sefalet ve adaletsizliği yoketmeye yeter.

Zekat öyle bir müessese ki, veren bir iyiliksever, alandan çok daha fazla mutlu olur.

Alan insanın umutsuzluk ve kırgınlığı da umuda ve toplum sevgisine dönüşür.

Tüm bunların ötesinde zekat, küresel aile arasındaki dayanışmayı artırır.

Ama yine “bunlar hayal” diyen modernistler olacak..

Matematik, mantık, hesap diyenler olacak.

Ozaman gelin onlara bir ödev verelim.

Dünya zenginlerinin servetinin yüzde ikibuçüğünü bir hesaplasınlar..

Ve unutmasınlar ki, çıkan miktar bir kez değil! Yıllarla çarpılarak fakire gidecek.

Ve bir de sosyal güvenlik nedir bilmeyen, terkedilmiş yaşlılar ve çocuklar; rüyalarından çıkmasın...

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

STRATEJİ

3 Şubat 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Strateji.

Klasik anlamıyla, bir ulusun sahip olduğu Kavram ve Kaynakları (ör. Politik, ekonomik, teknolojik, askeri, moral vb.), saptadığı amaçlara ulaşmak için, etkin biçimde örgütlenme sanatı...

Tarihi açıdan baktığımızda bu sanatın daha ziyade devlet tarafından ve askeri amaçla değerlendirildiğini görüyoruz. Tabii bu yaklaşımda bir komutan ve devlet adamı olarak ilk akla gelen stratejist, Peygamberimiz Hz. Muhammed'dir.

Diğer örnekler arasında Çinli stratejist Sun Tsu, Hulefa-i Raşidin, İspanya fatihi Tarık Bin Ziad, Fatih Sultan Mehmed, İskender, Sezar, vb. sayabiliriz.

Modern askeri stratejinin geliştiricisi ise Korsikalı general Napolyon Bonapart'tır.

Strateji 20. Yüzyılda geliştirilerek modern yaşamın neredeyse her alanına uygulanır oldu.

Klasik stratejide ana tema jeopolitik idi. "Avrupa'nın meşhur "Güç Dengesi" oyununda jeostrateji en önemli strateji kavramıydı. Hırslı, yayılmacı ko-

mutanların stratejik hesaplarında ana kara, yani Merkezi Avrupa hayati önem taşıyordu.

Avrasya Ekseninde İstanbul ise ayrı öneme sahip idi. Napolyon “İstanbul bir anahtardır. İstanbul’a egemen olan dünyaya hükmedecektir.” diyordu.

Tabii İstanbul sözkonusu olunca Peygamberimiz Hazreti Muhammed’in İstanbul’u fethedecek asker için güzel duasını da unutmamak gerek.

Günümüze gelirse, artık strateji ne devletin, ne de askerin monopoli.

İşletme ve Yöneticilik Fakültelerinde okunuyor ve özellikle şirketlerde, sonra da ekonomi, enerji, enformasyon, kültür, çevre, nüfus, göç, AIDS gibi pandemikler vb. sorunlarda geniş uygulama alanı bulunuyor.

Aziz Dinleyicilerim,

Bu uzunca girişten sonra isterseniz şimdi şu soruyu soralım:

“Gerçekte Strateji bizim neyimize gerek?”

Bu soru biz müslümanlar için hayati bir soru.

Biz, kadim Doğu Medeniyetleri herşeyi flu, belirsiz bırakmak isteriz. Klasifikasyon, yani tasnif ve standardizasyondan, yani tek tip haline getirmekten hazetmeyiz.

Determinizm yani belirginlik, ve prediktabilite, yani öngörülebilirlik kavramlarından hoşlanmayız.

İnsan beyninin matematik robot gibi sırf mantıkla çalışmasından, bizim rengarenk insani tezatlarımızı sınırlayan mantıksal ölçümcülük diyebileceğimiz ampirisizmden nefret ederiz.

Bu isteksizlik, olgun, Kadim Doğu toplumlarının moderniteye karşı içgüdüsel, refleksif bir tepkisidir.

Ve ben Doğu Medeniyetlerinin bu tepkide haklı yanlarının bulunduğunu düşünüyorum.

Her ne ise...

Şimdilik bu konuyu burada bırakalım, çünkü çok daha derin felsefi tartışmanın konusu. Belki ileride tekrar, geniş olarak ele alırız.

Anlatmak istediğim, Batı ile aramızdaki, hayata farklı bakış tarzımız.

Batı'yı geride kalan dünyadan ayıran özellik, onun ampirik mantık, bilim, ve onun çocuğu teknolojiyi kullanması idi.

Sistematik analiz metodu, ve özenle geliştirilmiş homojen bir paket olan strateji sanatını kullanıyordu.

Bu sanat aynı zamanda bilgi, yaratıcılık ve vizyon gerektiriyordu.

Bu insanlar hem vücutlarını, ve hem de beyinlerini disiplin içine, yani biz Doğuluların pek sevmediğimiz cendere içine sokuyorlardı.

Giderek Strateji ve Uluslararası İlişkiler kurumları kurmaya başladılar.

Yeryüzünde mevcut her toplumu ve her alanı irdelemek, öğrenmek için...

Yöneticilere sağlam dayanaklı alternatifler sunabilmek için çok çeşitli ve birbiriyle yarışan Doktrinler geliştirdiler!

Karar vericilerin anlık, keyfi, kompleksli, rastgele, cahilce ve sonuçları ağır kayıplara varacak karar vermelerini önlemek için.

Doktrin geliştirmek için de akademiler, düşünce üretim kulüpleri ve strateji enstitüleri kurdular.

Böylelikle bir bilgi piramidi üzerine oturan, dörtbaşı mamur, güvenli, tutarlı kararlar almaya başladılar.

Aziz Dinleyicilerim,

Buraya kadar herşey iyi güzel.

Ancak...

Strateji Enstitüsü kurmak, doktrinler geliştirmek çok para gerektiriyor.

Sokağa atılacak Milyonlarca Dolar...

Evet, sadece para istiyor.

Önce bu araştırma merkezlerini kurmak için.

Sonra ülkenin kreması, en iyi beyinlerini en iyi imkanlarla davet etmek için.

Kimliği mutlak ulusal gelenek ve değerler ile yoğrulmuş, bunları modernite ile ahenkli şekilde uzlaştırmış, mütefekkir ve yaratıcı beyinler...

Bu fikir sanatçılarını özgür bırakarak, onlar vermedikçe onlardan birşey talep etmeden...

Sonra dünyanın en iyi beyinlerini bu kuruluşlara konferans vermek ve araştırma yapmak için davet ederek.

Ve aynı zamanda ülkede alanında uzmanlaşmış, hevesli, istikbal vaadeden uzmanları uluslararası konferanslara göndermek için büyük fonlar ayırarak...

Ki dünyadaki son yenilikleri kaçırmassınlar, alanlarındaki global ailenin etkin ve saygın birer ferdi olabilsinler, bizim tarzımızı dünyaya hissettirsinler.

Sonra..

Bu lüks, pahalı yatırımın değerlendirilmesi ve uygulama alanına geçirilmesi için uygun liberal ortamın yaratılması...

Aslında Strateji Enstitüleri ve Düşünce Kulüpleri biraz da moda defilelerine benzerler. Çoğu zaman hayata geçirilmesi, uygulanması imkansız, uçuk, lüks, yaratıcı fikirler geliştirirler. Bu çalışmalar da yöneticilerin tefekküre dalmasına, ufkunu açmaya, vizyon geliştirmelerine yarar.

İş adamları işte bunun için dünyaca ünlü bir uzmanın konuşmasını izlemek için bir yemeğe binlerce dolar öderler.

Fakir Devletler ise henüz yöneticilerini gönderemez bu toplantılara...

Gönderse de onların birikimlerini değerlendirecek örgütlenme ve etkinliğe sahip değildirler.

Özellikle biz Müslümanlar, dinimizin müşavere ediniz emrinin tam tersine danışman kullanmayı, uzman enstitülerden yararlanmayı bilmeyiz, Uzmanlık birikimini eyleme dönüştürmeyi beceremeyiz.

İslam aleminde danışman denince akla kızıakta, ikinci kez görev almayı hayal eden küskünler gelir.

Gerçekte strateji enstitüleri ve danışmanlık hizmetleri, birikimleri eyleme sokulamadığı takdirde çok pahalı, lüks müesseselerdir.

Daha da kötüsü...

Strateji Enstitüleri bir ülkede ilk kez kurulmaya başlandığında, bunlar yabancı güçlü devletler için en iyi istihbarat kaynağı olurlar. Zira ülkenin en iyi beyinleri buralarda o ülkenin verilerini derleyerek içten gelen samimiyetle yorumlarlar. Yani işlenmiş bilgi üretirler.

Düşünebiliyor musunuz? Fakir kaynaklarımızdan milyonlarca dolar harcayarak ürettiğiniz bilgiyi siz kullanamıyor, o bilgiyi uygulamaya aktaramıyorsunuz, ama bu işlenmiş bilgiler onları değerlendirebilen devletlere hizmet ediyor?

Aslında geri kalmış ülkelerin açmazı da burada işte.

Stratejik çalışmalara bir noktadan başlamak mutlak şart...

Bu kurumlar başlangıçta yabancılara yem olacaklar. Bu merkezlerimizin en iyi müşterileri güçlü, örgütlü devletler olacaklar.

Yeni merkezler aynı zamanda yabancı strateji kuruluşlarında üretilen fikir ve ideolojilerin ithalcileri ve mümessilleri olacaklar, yabancı fikir modalarından etkilenecekler, ve hatta Uluslararası gündemin tutsağı olacaklar, o gündemleri bize aktaracaklar.

Taa ki kimliklerini kazanana, kemale erene kadar..

Peki ozaman strateji merkezleri kurmayalım?

Kesinlikle olamaz, kafamızı kuma gömmek demektir bilimden kaçmak.

Aslında bilim bu noktada başlıyor.

Biz müslümanlar önce açılacağız, sonra etkileneceğiz, sonra ruhumuzdan üfüreceğiz ve öz kimliğimizin balını üreterek dünya ailesine sunacağız, etkilemeye başlayacağız...

Bir noktadan, korkmadan başlayacağız.

Ama stratejistlerimiz birşeyi hiç akıllarından çıkarmamalılar!

Öz kimliğinize ve değerlerinize aykırı her strateji

toplumun yönünü şaşirtacak ve onun mahvına yolaçacaktır...

Suudi Arabistan Cidde Radyosu
İslam Dünyası Ve Güncel Olaylar Programı
Hazırlayan ve Sunan
Aydın Nurhan

SUUDİ ARABİSTAN

Kasım 2003

Aziz dinleyicilerim,

Bugünkü konumuz Suudi Arabistan.

Evet, bu yayını yaptığım, yaklaşık 10 yıl misafiri olduğum kardeş ülke.

Suudi Arabistan dünyanın belki en önemli ülkelerinden biri.

Bunun en az iki nedeni var.

Birincisi, hergün 1.5 milyar müslümanın ibadet için yüzünü döndüğü kible, yani Kabe bu ülkede, ikincisi de dünyanın en büyük petrol rezervleri bu ülkede bulunuyor.

Yani Türkiye gibi dünyanın en hassas, en kritik stratejik konumundaki birkaç anahtar ülkeden biri Suudi Arabistan. O nedenle de bu ülkede istikrar, aynı Türkiyemizde olduğu gibi birinci hayati öncelik.

Bu ülkede 1980 yılından beri müşahade ettiğim husus, Suudi halkının Türklere samimi olarak olumlu hisler beslemesidir. Türk halkının da Hicaz halkına tarihte nasıl muhabbet gösterdiğini hatırlarsak, bu köklü ilişkilerin iki ülke basını ve aydınları tarafından desteklenmesi ve yeni, parlak bir istikbale doğru yönlendirilmesi hem ülkelerimiz, ve hem de İslam dünyası için ciddi bir kazanç olur.

Suudi Arabistan binlerce yıllık tarihi olan bir ülke. İnanca göre Hazreti Adem cennetten Seylan'a, Havva anamız da Cidde'ye inmişler. Sonra da Arafat'ta biraraya gelerek çocuk sahibi olmuşlar. Bugün Cidde'nin merkezindeki kabristanın içinde Havva anamızın kabrinin de bulunduğu rivayet edilir.

Hazreti İbrahim'in günümüzden yaklaşık 3500 yıl önce oğlu İsmail ile birlikte inşa ettiği Kabe de, kutsal ibadetimizin yanısıra tarihi değeriyle de müstesna bir insanlık mirasıdır. Kısacası, Suudi Arabistan gerçekten çok önemli tarih hazinesi bir ülke..

Ve ne yazık ki, bu ülkeye gelen birçok Türk, arkadaşım Prof. İlber Ortaylı'nın sözleriyle, "bu ülkedeki eserlere tarih gözüyle bakmıyor, ilgi duymuyor, görmeden gidiyor.." Tabii yalnızca Türkler değil.. Diğer birçok müslüman hacı ve umreci, ve hatta iş için gelen insanlar da bu tarih hazinesini gözden geçiriyorlar. Bunun farkına varan Suudi Arabistan hükümeti şimdi haccın yanısıra turizme de önem vermeye başladı, bu yolda epey de mesafe alındı.

Aziz dostlarım,

Suudi Arabistan Krallığının resmi kuruluş tarihi 18 Eylül 1932. Devlet kurucusu Kral Abdulaziz'den sonra özellikle Kral Faysal ve şimdiki Kral Fahd'ın en önemli başarıları, etkin ve çok sağlam bir devlet bürokrasisi yaratmaları. Suudi Devlet adamları dünyayı gezmiş, uzun yıllar görevde pişmiş, tecrübeli, engin dünya görüşlü, pazarlık gücü yüksek, kaliteli teknokratlar.

Suudi Diplomasisi, Türkiye'de pek bilinmez ama, dünyanın sayılı diplomasilerinden biri. Özellikle uluslararası çok taraflı diplomaside, Arap Ligi, Körfez İşbirliği Konseyi, İslam Konferansı Örgütü, OPEC ve benzeri uluslararası örgütlerde oldukça etkin diplomasidir, ağırlık ve saygınlığı inkar edilemeyecek düzeydedir. Bu diplomasinin başında da İstanbul'lu İffet hanımın oğlu Prens Saud Al Faisal vardır, ve erkek ve kızkardeşleriyle gerçek Türk dostudur bu aile.

Bu arada belirtmeden geçemeyeceğimiz husus, şu anda Cidde'de 1200 Türk öğrenciye şehrin en lüks semtinde hizmet veren Cidde Türk İlköğretim Okulu'nun kıymetli arsasını bağışlayan rahmetli İbrahim Edhem Bey de aynı ailenin ferdi, İffet Hanımın erkek kardaşidir.

Ülkenin iç politik yapısına gelince, bildiğimiz gibi Suudi toplumunun bir bölümü, bu ülkeye hac ve ticaret için gelen müslümanların karışımından oluşan kentsoylu Tüccar Hicaz Burjuvazisi ile, önemli bir bölümü de bedevi yaşam tarzından gelen Çöl Aristokrasisinden oluşur.

Antropolojik gözle bakıldığında çöl aristokrasisi dünyanın en ilginç aşiret demokrasisi örneğini verir. Bu geleneksel sistemde bireyler günümüzde bile aşiret reisinden krala kadar teke tek hesap sorabilirler. Ancak bu iş kapalı kapılar ardında, dostça müzakereler şeklinde yürür, yabancıya sızdırılan şikayetler onursuz bir davranış olarak algılanır.

Tarihi Hicaz Tüccar sınıfı da Avrupa'daki tarihi sürece benzer şekilde modern burjuva sınıf oluşturur, şehirli orta sınıf olarak kendi demokratik mekanizmalarına sahiptir. Gerek bedevi çöl aristokrasisi, gerek hicaz burjuvazisi olsun, iki tarihi gelişimin de Avrupa'ya benzer ortak vasfı, yüksek pazarlık, müzakere ve diplomasi yeteneğidir.

Suudi devlet mekanizmasına ve dış politikasına yansıyan bu tarihi vasıf, ülkenin hem iç politika geleceği ve hem de dış politikası için önemli bir hazinedir.

Kral Fahd tarafından etkin olarak ülke sorunlarının tartışılmasına memur edilen Danışma Meclisinin zamanla yetkilerinin arttırılması ve buna paralel yerel yönetimler seçimleri, Batı'da sanılanların aksine sancısız ve çok kolay gerçekleştirileceğe benzemektedir.

Hatta şöyle bir kehanette bulunmak acaba ne kadar gerçekçidir bilinmez ama, merkezi despotizmden demokrasi sürecine girmiş birçok ülke hala gereksiz tartışma ve sorunlarla vakit kaybederken, Suudi halkının tarihi aşiret ve tüccar demokrasi nitelikleriyle, katılımcılıkta bu ülkeleri kısa sürede geride bırakması bile mümkündür.

Suudi Arabistan'ın akılcıca uyguladığı ulus devlet politikalarının en önemlilerinden biri, ABD, İngiltere ve Avrupa ülkelerinin uyguladıkları yabancı işçi politikasıdır. 23 milyonluk ülke nüfusunun 6.5 milyonu, yani yaklaşık dörtte birini oluşturan yabancı işçiler hem bu ülkenin iktisadi kalkınmasına önemli katkı sağlamakta, ve hem de Batılı ülkelerde olduğu gibi yabancıya karşı "biz" kimliğinin güçlenmesine katkıda bulunmaktadır.

Suudi Arabistan halkı hızla kentleşmektedir. Şu anda nüfusun tahminen yüzde 75'i şehirlerde yaşamaktadır. 1980li yıllarda devletin açtığı krediler sayesinde herkes ev sahibi olmuştur.

Kullanışma oranı hızla artmakta, üniversitelerde Türk profesörler dahil, dünyanın birçok ülkesinden öğretim üyeleri oldukça kaliteli eğitim hizmeti vermektedir. Bu ülkede Amerika'da üniversite bitirmiş onbinlerce kaliteli be-

yin bulunmaktadır. Şu sıralarda özel üniversitelerin açılması gündemdedir ve Suudi Arabistan üniversite eğitimi konusunda Türkiye ile işbirliği yapmak istemektedir.

Özellikle Hicaz bölgesinde halkın çoğunluğu İngilizce konuşmakta, Suudi turist kitleleri dünyayı gezmekte, görmektedir. Hicazın geleneksel olarak hem hac ve hem de ticaret nedeniyle dünyaya açık olması, bu ülke aydınlarına vizyon ve dünyaya geniş açıdan bakabilme yeteneği kazandırmaktadır.

Aziz Dinleyicilerim,

Suudi Arabistan ekonomisine gelince, tarihi ve dini zenginliklerin yanısıra Allah bu ülkeye maddi zenginlikleri de bahşetmiş. Sadece petrol ve doğalgaz değil, çok önemli altın rezervleri de var bu ülkenin. Ayrıca gümüş, titanyum, platin, kadmiyum, bakır, çinko gibi madenleri de var Arabistan'ın.

Suudi Arabistan'ın büyük bölümü çöl, evet. Ama bu ülkede çok yüksek dağların, ormanların, yemyeşil tarım arazilerinin bulunduğu, buğday, tavukçuluk, birçok meyveler, süt ürünleri yönünden kendi kendine yeterli olduğu pek bilinmez.

Çoğumuzun bildiği gibi Hicaz, tarihi tüccar kimliği ile tebarüz eder. Peygamberimiz de bir tüccardı, ve dinimiz ticareti teşvik eden bir dindir. Hicaz, yani Mekke, Medine, Cidde üçgeni bugün de, Hac'cın da desteği ile çok önemli bir ticaret merkezidir.

Suudi Arabistan tarihi ticaret rolünü bugün de başarı ile sürdürür. Şu anda ülke içindeki sermaye hariç, dünyanın çeşitli ülkelerinde bir milyar doların üzerinde Suudi sermayesinin bulunduğu tahmin edilmektedir. Yakın zamanlarda sanayileşme için de ciddi hamle başlamıştır. Özellikle 11 Eylül olayından sonra önemli miktarda Suudi sermayesi ülkeye dönmüş ve hem inşaat sektörünü, hem de sanayii canlandırmıştır.

Gönül ister ki Türkiye ile Suudi Arabistan arasındaki ticaret gayrimüslim ülkelerle olan ticaretlerimizin yanında minicik kalmasın, hiç olmazsa onların yarısına ulaşsın.

Malezya'da yapılan İslam Zirvesinde liderlerimiz dedikleri gibi İslam Ülkeleri arasında ticaret ve karşılıklı yatırımlar için çok güzel imkanlar var. Ama bu imkanları ne yazık ki yeterince değerlendiremiyoruz.

Aynı şekilde karşılıklı turizm de yeterince değerlendirilemiyor. Hatta aksine bazen ekonomi mantığına uymayan davranışlar da görülüyor. Türkiye'ye

gelen Suudi turistler konusunda basında bazı menfi yayınlar Türk turizminin bindiği dalı kesmesine yolaçıyor, Suudi Arabistan'da da bazı kısıtlamalar Türk turistler için caydırıcı etkiler yapabiliyor. Halbuki turizm ve ekonomi alanında karşılıklı olarak okadar büyük potansiyel var ki?

Evet Aziz Dostlar,

Dış politika için Makyavelist bir yaklaşımla maddi çıkar dengeleri oyunu denir. Ama ortada bir hakikat var ki, halklar arasındaki gerçek ilişkileri yansıtmayan, o ilişkilere dayanmayan dış politikalar başarısız oluyorlar.

Türk ve Suudi Arabistan halkları arasındaki muhabbet, din, tarih ve kültür bağları bizim gelecek işbirliğimiz için çok kıymetli hazineler. Yeter ki siyasetçilerimiz, basınımız, aydınlarımız, sade halkın sağduyusuna kulak versinler ve onun muhabbet bağlarını işbirliğine çevirebilsinler.

Önderlerimiz bunu becerebilirlerse iki halk da büyük yarar sağlar. Aksi, iki ülke de zarar görür, düşmanlarımız, aramıza tarihte nifak tohumu atanlar ve bugün de atmaya çalışanlar ise memnun olurlar.

Ne dersiniz dostlar?

Zor mu müslümanların ortak iş yapmaları?

Aydın . . .

Aykırı düşünen!!

Makulü bulan?